ئابلا ئەخمىدى

يىللار

ئابلا ئەخمىدى يىللار

مىللەتلەر نەشرىياتى

统一书号：M10049(4)226 定价：1.55元
ISBN 7—105—00036—8/I·13

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئابلا ئەخمەدى

پىللار

ئابدۇلجېلىل تۇران كۈتۈپخانىسى
مكتبة عبدالجليل توران
Abdulcelil Turan Kütüphanesi
www.uyghurweb.net

مىللەتلەر نەشرىياتى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

بىرىنچى قىسىم قوۋيۇن

ئۇلار سۈرەتكە چۈشمەكچى 2

روھىي دۇنياغا تاقاش 20

يېڭى كومېدىيە 39

"بىرىنىڭ كاساپىتى مىڭغا" 52

سېتىۋېلىنغان جىنايەت 68

يوقالغان جەسەت 83

سۈرلۈك ئادەم 91

سىرلىق كېچىلەر 97

تونۇش كۆزلەر 112

سەرسانلىق 120

"قورققان يەردە جىن بار" 126

ۋىجدان بۇيرۇقى 150

ئابدەمنىڭ ئۆلۈمى 169

غەلىتە ئوخشاشلىق 180

كۈتۈلمىگەن پېشكەللىك 195

گاچىغا تىل چىقتى 202

باشپاناھ 208

ۋىسال 220
كوممۇنىست قەلبى 239

ئىككىنچى قىسىم بەربات بولغان خام خىيال

سىرداش 248
سىرلىق ئىلتىماس 258
"رامىزان — قاتىل!..." 270
بىسەرەمجانلىق 285
بۇ مۇھەببەتمىكىنە؟..................................... 297
يېڭى سىختا 318
مۆكۈ - مۆكۈلەك 347
قازان بېشىدىكى چۇمۇلە..................................... 357
ئالدىن مۇشت ئېتىش 369
ئەجەل ھودۇقۇشىدا 373
ھايات - مامات بوسۇغىسىدا 381
سىر ئەمەس سىرلار 390
گۇمان 411
گۇمان ئىزىدىن 419
بىر دۆۋە تېزەكتىن بۆرە ئۈۋىسىغا............................ 441
قەلب رايى 462
بەربات بولغان خام خىيال 481
ئانا ئارزۇسى (خاتىمە ئورنىدا) 497

يىللار مەيدەڭنى تۇتۇپ قاقاقلاپ كۈلمە،
ئالدىڭدا قىزىرىشتىن ئەلا كۆرىمەن ئۆلۈمنى.
قېرىتىمەن دەپمۇ ئارتۇق كۆڭۈل بۆلمە،
ئاخىرقى جەڭگە ئاتاپ قويارمەن ئوغلۇمنى.

لۇتپۇللا مۇتەللىپ
(«يىللارغا جاۋاب»تىن)

ئابدۇلجېلىل تۇران كۇتۇپخانىسى
مكتبة عبدالجليل توران
Abdulcelil Turan Kütüphanesi
www.uyghurweb.net

ئابدۇلجېلىل تۇران كۈتۈبخانىسى
مكتبة عبدالجليل توران
Abdulcelil Turan Kütüphanesi
www.uyghurweb.net

ئۇلار سۆزەتكە چۈشمەكچى

ئاكاتسىيە دەرىخى چىلان دەرىخىگە ئوخشاشلا، ھەممە دەرەخ-
لەردىن بىرەر ئاي كېيىن يوپۇرماق چىقىرىپ، ئۇن-يىگىرمە كۈن
بالدۇر يوپۇرماق تاشلايدۇ. شۇڭا، ھەممە كوچىلىرى ئاكاتسىيە
بىلەن بېزەلگەن بۇ شەھەر، ئادەتتە، باشقا جايلاردىن ئۇن نەچچە
كۈن بۇرۇن كۈز مەنزىرىسىنى ئالىدۇ. بۇ يىل كۈز بۇ شەھەرگە
تېخىمۇ بالدۇر مېھمان بولدى: ”مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى“نىڭ
شىددەتلىك بورىنى چوڭ يول بىلەن پىيادىلەر يولىنى ئايرىپ
تۇرىدىغان گۈللۈكلەردىكى رەڭگارەڭ گۈللەرنى قاياقلارغىدۇ
ئۇچۇرۇپ كەتكەن؛ گۈللەر ئورنىدا رەڭگارەڭ قەغەز پارچىلىرى
ۋە ئاياغلار ئاستىدا چەيلىنىپ، يەر بىلەن بىر تۈغقان بولۇپ كەتكەن
گۈل شادىلىرى؛ دۆۋە-دۆۋە ئەخلەت-چاۋار... تۇرىدۇ. يۈزۈندىن
بۇيان سۈپۈرگە تەگمىگەچ، چوڭ يولمۇ، پىيادىلەر يولىمۇ ئوخشاشلا
مەينەتچىلىك. سېنتەبىرنىڭ ئەڭ ئاخىرقى يەكشەنبىسى ئىدى.
چاشگاھ ۋاقتى، قۇياش تېخىچە سۈر رەڭ بۇلۇتلارنىڭ ئىسكەنجىسىدە.
بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى ئېچىلىشقا باشلىغان ماگىزىنلار، دۇكانلار،
ئىدارە-جەمئىيەت، مەكتەپلەرنىڭ ئۆگزىلىرى، ئىشىك باشلىرىغا
لوزۇنكا، قىزىل بايراقلار، رەڭگارەڭ زىننەت چىراغلىرى ئېسىلغان.
ھەممە يەردە دۇمباق، جاڭ ئاۋازى، ئارىلاپ-ئارىلاپ پوجاڭزا
ئاۋازىمۇ ئاڭلىنىپ قالىدۇ. توپ-توپ تەشۋىقات ماشىنىلىرى،
دوقمۇش-دوقمۇشقا ئورنىتىلغان يۇقىرى ئاۋازلىق رادىئو كانايلىرى
دۆلەت بايرىمىنىڭ ئۇن يەتتە يىللىقىنى كۈتۈۋېلىش توغرىسىدىكى

www.uyghurkitap.com

تەشۋىقات ئېزىسى، ”مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى“نىڭ كېتىۋېتىشى ھەققىدىكى ئەڭ يېڭى خەۋەرلەرنى ئاڭلاتماقتا. دىكتورلارنىڭ ئاۋازىمۇ ئىنتايىن سۈرلۈك. قىزىل بايراقلار ۋە چىلەك-داسلاردا شىلىم، سىياھ، قۇچاق-قۇچاق چوڭ خەتلىك گېزىتلەرنى كۆتۈرۈۋې-لىشقان ”قىزىل قوغدىغۇچىلار“ «ئۈزۈندى ناخشىسى»نى ئوقۇپ، تاملارغا، سېمونت يولغا ئىنتايىن دەبدەبىلىك شوئارلارنى يازاتتى؛ ماگىزىنلارنىڭ مال ئەۋرىشكىلىرى تىزىلىدىغان دېرىزە ئەينەكلىرى، ئىشىكلىرى، ھەتتا تاسادىپىي سەۋەبلەر تۈپەيلى بىردەملىك توختىغان ياكى ئاستا كېتىۋاتقان ئاپتوبۇس-ئاپتوموبىللارنىڭ كوزۇپىلىرىغا ھەر خىل مەزمۇندا يېزىلغان شوئارلارنى چاپلىشاتتى. شاپىگرافتا، مەتبەئەدە بېسىلغان تەشۋىقات ۋاراقلىرىنى تارقىتىشاتتى. بۇ بىر توپ ”قىزىل قوغدىغۇچى“ ئەمدىلا ئۆز ئىشىنى تۈگىتىپ بولۇشىغا، يەنە بىر توپ ”قىزىل قوغدىغۇچى“ يېتىپ كېلەتتى-دە، ئېخى شىلىمى قۇرۇمىغان چوڭ خەتلىك گېزىت، شوئارلار ئۈستىگە ئۆزلىرىنىڭ يېڭى مەزمۇندىكى چوڭ خەتلىك گېزىت ۋە شوئارلىرىنى چاپلايتتى. نەتىجىدە، ئىككى تەرەپ قاتتىق تاكاللىشاتتى. تاكال-لىشا-تاكاللىشا، ئاخىر، بىر-بىرىنى ئېغىزغا ئالغۇسىز سەت گەپلەر بىلەن تىللىشاتتى. ياقا سىقىشىپ، ئېغىز-بۇرنىنى قانىتى-شاتتى؛ ھەتتا بەزى يولۇچىلارمۇ بۇ ”مۇنازىرە“گە ئارىلىشىپ قېلىپ، تېگىشلىك ”نېسىۋە“سىنى ئالاتتى...

پىيادىلەر يولىدا تويغا جابدۇنغاندەك چىرايلىق كىيىنگەن ئۈچ كىشى — بىر جۈپ ئەر-ئايال ۋە ئالتە ياشلار چامىسىدىكى بۇدرۇققىنا بىر ئوغۇل بالا شەھەرنىڭ مەركىزىي كوچىسىغا قاراپ ئىلگىرىلە-مەكتە. ئەر بويى ئېگىز، ئوتتۇز ئۈچ ياشلاردىكى كىشى بولۇپ،

ئۇنىڭ پاكىز قىرىلغان، دوغىلاق يۈزلىرى پارقىراپ تۇرىدۇ، قۇيرۇقى كۆتىمەك، قويۇق قارا قاشلىرى بىر-بىرىگە تۇتىشىپ كەتكەن، قاپقارا كۆزلىرىدە يىللىق تەبەسسۇم؛ بادام دوپپا، نىل رەڭ سوكنا شىم-كەمزۇل ئۇنىڭ قاۋۇل بەستىگە خويمۇ ياراشقان. ئايال غۇنچە بوي، رەڭگى-رۇخسارى سۈزۈك بولۇپ، يۇپيۇمىلاق مەڭزلىرى سۇس ئەڭلىك سۈرتۈۋالغاندەك يېقىملىق جۇلالىنىپ تۇرىدۇ. كەمدىن-كەم ئايال زاتىغا نېسىپ بولىدىغان چوڭ-چوڭ ئاھۇ كۆزلىرى، ئىنچىكە قەلەم قاشلىرى، ئۇزۇن كىرپىكلىرىنى ئۇنىڭ ھۆسنىگە ھۆسن قوشۇپ تۇرغان گۈل-چېچەك دەپ پەرەز قىلساق، تېقىمىغا چۈشۈپ تۇرغان، بىلەكتەك توم ئىككى ئۆرۈم چېچىنى ھۆسنىنىڭ گۈلتاجىسى دېيىشكە بولىدۇ. ئىككى مەڭزىگە "ۋىل-ۋىل" نۇر چېچىپ تۇرغان بۆرەكچە ئالتۇن زىرىسى، زەر ئارىلاشتۇرۇپ مەرۋايىت باسقان قىزىل دۇخاۋا بادام دوپپىسى، زەر يوللۇق قىزىل ئەتلەس كۆڭلىكى، مېغىز رەڭ خۇرۇمىدىن تىكىلگەن ئېگىز پاشنىلىق توفلىسى ئۇنى چۆچەكلەردىكى پەرىلەرگە ۋەياكى داڭلىق كىنو چولپانلىرىغا ئوخشىتىپ قويغان. ئۇ بۇ يىل تويتوغرا يىگىرمە سەككىز ياشقا كىرگەن بولسىمۇ، ئەمدىلا يىگىرمە ياشقا كىرگەندەك كۆرۈنىدۇ. ئۇ ئېغىر بوي بولۇپ، پۇتلىرىنى ئاستا يۆتكەيتتى. ئەر ئۇنىڭغا ماسلىشىپ ناھايىتى ئاستا ماڭاتتى. ئەكسىچە، ئەر كىشى بىلەن ئوخشاش ئۈستىباش كىيگەن بالا زادىلا ئۇلارغا ماسلاشمايتتى: دەم ئۇلارنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ كەتسە، دەم كەينىدە قالاتتى، دەم ئايالنى قولىدىن تارتىپ سۆرىسە، دەم ئەرنى كەينىدىن ئىتتىرىپ، تىنىماي شوخلۇق قىلاتتى. ئەر پات-پات ئۇنى جىملەپ قوياتتى ياكى قولىدىن تۇتۇپ يېتىلىۋالاتتى، بالا

www.uyghurkitap.com

بۇنىڭغا كۆنمەيتتى، بىرئاز جىم مېڭىپ، يەنە قولىنى ئاجرىتىۋالاتتى-دە، ئۆزى بىلگەننى قىلاتتى: يۈگۈرەتتى، توختايتتى، دەزمالدەك يورغىلاپ، يولغا پاتمىغىلى تاس قالاتتى. ئۇ بەك ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن چاغلاردا:

— بالام، شەۋكەت، — دەيتتى ئايال پوپۇزا قىلىپ، — ئېچىڭدە يادا تېشىلىك بارمىكىن-تاڭ؟ بىردەم شۈك ماڭساڭ نېمە بولۇپ كېتەرسەن! خەپ، ئۆيگىمۇ بارارسەن...

— ئاڭلىدىڭمۇ؟ — دەيتتى ئەرمۇ ئايالنىڭ تەرىپىنى ئېلىپ، — يەنە خاپا قىلىدىغان بولساڭ، سېنى باللار باغچىسىغا ئاپىرىۋېتىپ، ئىككىنچى ئۆيگە ئەكەلمەيمىز، بازارغىمۇ ئەپچىقمايمىز.

— ئاخشام قايتۇرۇپ كەلمەيدىغان ئىش ئىكەن.

— ھېچ ۋەقەسى يوق، ئەمدى شوخلۇق قىلمايدۇ. راستىمۇ، شەۋكەت؟

— ئەمدى شۈك ماڭىمەن... باغچىغا... ئەتە ئەتىگەن ئۆزەم كېتەي جۇمۇ، ئانا؟

— ماقۇل، ئوبدان بالا دېگەن گەپ ئاڭلايدىغان. بولمىسا... بۇغراجان، ئۇنى مەن يېتىلىۋالاي.

— شەۋكەت، ئاناڭ بىلەن ماڭامسەن؟ ئابدەم، بۇ لېپەكسىز سېنى ھارغۇزۇپ قويمىسۇن، بىر قولنى مەن تۇتۇۋالاي.

— ....

شەۋكەت ئاخىر قىنىغا چۈشتى. بۇغراجان بىلەن ئابدەممۇ خاتىرجەم يولنى داۋام قىلدى. شەۋكەت كېتىۋېتىپ ئۇشتۇمتۇت سورىدى:

— دادا، سۈرەتكە چۈشمەمدۇق؟

— سۈرەتكە چۈشۈپ نېمە قىلىمىز؟

— چوڭ ئانامغا ئەۋەتــمەمــدۇق! — شەۋكەت بىر ئانىسىــغا، بىر دادىسىغا ھەيرانلىق بىلەن تىكىلــدى، — باياتــىن ئۆزەڭ شۇنــداق دېگەنغۇ!...

بۇغراجان ئۇنىڭغا قىيا بۇرۇلۇپ، ئاغزىنى گەپكە ئۇمەللەۋاتقىنىدا، ئابىدەم:

— ۋاي تاتلىق بالام، ۋاي ئەقىللىق قوزام! — دەپ، ئانىــلىق مېھرى بىلەن ئۇنىڭ بېشــىنى ئاستا ســلاپ قويــدى، — مەن تېخــى سېنى بۇ گەپنى ئۇنتۇپ كەتتى دېسەم، يادىڭدا تۇرۇپتۇ ئەمەسمۇ! شوخلۇق قىلماي، چىرايلىق ماڭىدىغان بولساڭ، ھەممىدىن بۇرۇن سېــنىڭ سۈرىتىڭــنى تارتــقۇزۇپ، چوڭ ئاناڭــغا ئەۋەتــىپ بېرىمىز...

— دادام بىلەن سەن سۈرەتكە چۈشمەيسەن؟ — شەۋكەت بىردىن تىرەجەپ، ئاغزىنى دومسايتتى، — چوڭ ئانام خاپا بولسا مەيلىمۇ؟

— نېمىشقا خاپا بولىدۇ؟

— سىلەرنى سۈرىتىنى ئەۋەتمەپتۇ، دەپچۇ!

بالىنىڭ بۇ گېپى ئاتا-ئانىنى كۈلدۈرۈۋەتتى. ئۇلار بىر-بىرىــگە مەنىلىك بېقىشىپ، كۆزلىرى بىلەن نېمــىلەرنىــدۇ دېيىــشىۋالــدى. ھاياجاندىن ۋۇجۇدى سىمابتەك ئېرىپ كەتكەن ئاتا ئوغلىنىڭ ئىككى مەڭزى ۋە پېشانىسىگە ياندۇرۇپ-ياندۇرۇپ بىرنەچچىنى سۆيۈپــمۇ ئۈلگۈردى. ئانىنىڭ كۆزلىرىدە بەخت، ئىپتىخار شولىسى ئەگمىيتتى.

— چاقچاق قىلىپ قويدۇم، — دېدى ئۇ شەۋكەتنىڭ ئۇستىبېشىنى تۈزەشتۈرگەچ، — ئۈچىمىز بىرلىكتە سۈرەتكە چۈشۈپ، چوڭ ئاناڭــغا ئەۋەتىپ بېرىمىز. تېخــى پوچــتىخانىــغا مەن بىلەن بىلــلە بېرىپ،

ئۆز قولۇڭ بىلەن سالسەن. ماقۇلمۇ؟
— ماقۇل.
شەۋكەت شۇنداق دېدىيۇ، ئانىسىنىڭ بوينىغا گىرە سالدى. بۇغراجان ئۇنىڭ بىر يېرى ئانىسىنىڭ قورسىقىغا تېگىپ كەتمىسۇن، دەپ ئەنسىرىگىنىدىن، ئىتتىك زوڭ ئولتۇردى-دە، شەۋكەتنى كەينىدىن قۇچاقلاپ دەس كۆتۈرۈۋالدى. ئاندىن ئۇنى ئاستا يەرگە قويۇپ:
— قارا، سىڭىلىڭ كەپسىزلىكىڭنى! — دېدى جىددىي تەلەپپۇزدا، — ئۇكاڭنىڭ بىر يېرىنى ئاغرىتىۋەتسەڭ قانداق بولىدۇ؟
— ئۇكام... ئۇكام...
شەۋكەت دۇدۇقلىغىنىچە ئانىسىنىڭ تومپىيىپ تۇرغان قورسىقىغا بىردەم تىكىلىپ تۇردى-دە، خىجالەتمەن قىياپەتتە يەرگە قارىدى. بۇغراجان بىلەن ئابىدەمنىڭ كۆزلىرىمۇ مەنىلىك ئۇچراشتى...
بۇغراجان ئەسلى ھەرپ تىزىش ئىشچىسى ئىدى، بالداقمۇ-بالداق ئۆسۈپ گۇرۇپپا باشلىقى، سېخ مۇدىرى، ئىشلەپچىقىرىش بۆلۈمىنىڭ باشلىقى بولدى. بۇ يىلنىڭ بېشىدا، زاۋۇت پارتكومىنىڭ ھەيئەت ئەزالىقىغا سايلانغانىدى، يېقىندا يەنە زور كۆپچىلىك ئاۋاز بىلەن زاۋۇت مەدەنىيەت ئىنقىلابى گۇرۇپپىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا سايلاندى. بۇ ئىش بۇغراجاننى ھەم خۇشال قىلدى، ھەم ئەندىشىگە سېلىپ قويدى. خۇشال قىلغىنى سەپداشلىرىنىڭ ئۆزىگە بىلدۈرگەن ئىشەنچى؛ ئەندىشىگە سالغىنى "ھەممە كىشىنىڭ روھىي دۇنياسىغا تاقىلىدۇ"غان بۇ زور سىياسىي ئىنقىلابتا، بىرەر ياخشى ئادەمگە ئۇۋال قىلماي، بىرەر يامان ئادەمنى توردىن چۈشۈرۈپ

قۇيماي، ئەڭ ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ ناھايىتى تەسلىكى ئىدى. شۇڭا، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئۇيقۇ قاچتى، ئىشتىھاسى تۇتۇلۇپ، كېلىدىن تۈزۈك تاماق ئۆتمەيدىغان بولۇپ قالدى. ئەتىگەندىن تاكى يېرىم كېچىگىچە مەجلىستە ئولتۇرۇش، مەركىزىي مەدەنىيەت ئىنقىلابى گۇرۇپپىسى مەسئۇللىرىنىڭ ھەرقايسى سورۇنلاردا سۆزلىگەن سۆزلىرىنى ئۆگىنىش؛ ئىشچى - خىزمەتچىلەر بىر - بىرىنى پاش قىلىپ يازغان ئىمزالىق، ئىمزاسىز چوڭ خەتلىك، كىچىك خەتلىك گېزىتلەرنى كۆرۈش، ئايرىم شەخسلەر ئۈستىدە رەتلەنگەن ماتېرىياللار ئۈستىدە ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەش پرىنسىپى بويىچە تەھلىل يۈرگۈزۈش قاتارلىق ئىشلار ئۇنى بىرمۇنچە ئېتىدىن چۈشۈرۈۋەتتى. ئۇنىڭ دائىم كۈلۈمسىرەپ تۇرىدىغان ئۆتكۈر كۆزلىرى چاناقلىرىغا چۆكۈپ، ئېلىپتەك تۈز قاڭشارلىق بۇرنى تېخىمۇ ئېگىزلەپ كەتتى. لېكىن ئۇ روھىي جەھەتتىن بۇرۇنقىدەكلا تېتىك ئىدى، كىيىم - كېچەكلىرىنى بۇرۇنقىدەكلا رەتلىك، پاكىز كىيەتتى، ساقال - بۇرۇتىنى ئۈچ كۈندىن ئاشۇرماي قىرىپ تۇراتتى، خىزمەتتە ئەستايىدىل، يولداشلار ئارا مۇئامىلىدە سىلىق، پرىنسىپلىق مەسىلىلەردە كەسكىن ۋە مۇرەسسەسىز ئىدى.

ئابدەم ئىنتايىن كەم سۆز، خۇش پېئىل ئايال. ئۇنىڭ ئاش - تاماقتا ئۈستىلىقىنى سۆزلىمەيلا قويايلى، ئۇنىڭ ياستۇق قېپى، ئىچ كۆڭلەك، دېرىزە پەردىسى، كىيىم ياپقۇچلارغا ئىشلىگەن كەشتىسى ۋە تىككەن دوپپىسى شەھەر بويىچە داڭلىق. ئۇ كۈندۈزلىرى ئائىلە تەۋەلەر ئەترىتىنىڭ تۈپلەش گۇرۇپپىسىدا ئىشلىسە، ئاخشاملىرى يېرىم كېچىگىچە يىڭنە - ئويماقتا سىنچىلاپ، بۇيرۇتچىلارنىڭ بۇيرۇتمىلىرىنى ئىشلەپ، ئۇ ئايدىن - بۇ ئايغا بۇغراجاندىن

كەم تاپاۋەت قىلمايدۇ. ئۇ ئۆي تۇتۇشتا پەملىك، تۇرمۇشتا ئىقتىسادچىل بولۇپلا قالماستىن، بۇغراجانغا بەكمۇ كۆيۈمچان. ئۆزى كونا بويى ئاچ قورساق يۈرۈشكە رازىكى، ئاشنىڭ كۆپۈكى، ناننىڭ چېچىكىنى بۇغراجانغا يېگۈزمىسە كۆڭلى ئارام تاپمايدۇ، ئۇنىڭ كىيىم-كېچەكلىرىنى ئۈچ كۈندىن ئاشۇرماي يۇيۇپ-تازىلاپ، ھېچ يېرىگە چاڭ قوندۇرمايدۇ. بۇغراجانمۇ ئۇنى ئۆز جېنىدەك قەدىرلەيدۇ.

قىسقىسى، ئۇلار بەكمۇ ئىناق بىر جۈپ. شەۋكەت ئۇلارنىڭ تۇنجى، شۇنداقلا بىردىنبىر ئوغلى، ئىككىنچى پەرزەنتىمۇ پات ئارىدا يورۇق دۇنياغا كۆز ئاچقۇسى!

ئۇلار بۇنىڭدىن بەكمۇ خۇشال.

ئەمما، ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلىدىغان ئىشلارمۇ يوق ئەمەس: ئابدۇم يا ئاتا مېھرىگە، يا ئانا مېھرىگە قانمىغان قارا يېتىم، ئالدى-كەينىدە ھېچنېمىسى يوق يالغۇز قىز. بۇغراجاننىڭ تۇل ئانىسى مەغپىرەتخان ئاچا يېزىدا. "ئانا" دېگەن سۆزنى ئاڭلىسا، يۈرىكى شۇررىدە ئېرىپ، كۆزىگە ئىسسىق ياش كېلىدىغان ئابدۇم بۇغراجان بىلەن توي قىلغان كۈندىن ئېتىبارەن، ئۇنى شەھەرگە قايتۇرۇپ كېلىش كويىدا بۇغراجاننى تولا "چوقۇپ" ئارام بەرمىدى: "تىكەندەك يالغۇز مومايىنى سەھراغا تاشلاپ قويۇپ، ئۆزىمىز مۇشۇنداق راھەت ياشىساق خۇدا راۋا كۆرەمدۇ؟ — دەيتتى ئۇ كايىپ، — ئۇنىڭغا گەپ يېگۈزۈپ، قېشىمىزغا قايتۇرۇپ كېلىڭ!..." بۇغراجانمۇ مومايغا تولا سۆزلەپ ئاغزى ئۇپراپ كەتتى. لېكىن موماي زادىلا گەپ يېمىدى: "بالام، سىلەرنىڭ ماڭا شۇنچە كۆيۈنگىنىڭلەرگە مىڭ قېتىم رەھمەت! — دەيتتى ئۇ

چۈشەنـدۈرۈپ، ــ سىلەرنىڭ كۆڭلۈڭلەرنى دېسەم، بۇ سەھرادا بىر كۈنمۇ تۇرغۇم يوق. ئۆگەنگەن كۆڭۈل ئۈجمە پىشقىچە دېگەندەك، ئاتا-بوۋام بىلەن رەھـمەتلىـك داداڭـنىڭ ئايىـغى تەگـكەن مۇشۇ ئۇۋىغا كۆنۈپ قاپتىمەن. ئانام بىرنەچچە يىـل ئۇزۇنراق ياشىـسۇن دېسەڭلار، مېنى ئۇۋامدىن قوزغاشنىڭ گېپىنى قىلماڭـلار...“ موماي ئايدا-يىلدا بىرەر قېتىم ئۇلارنى يوقلاپ كېلىپ قالسا، بىرەر ھەپتە تۇرار-تۇرماستىن: ”يەرنىڭ تېگىدىن چىققان ئۆلۈك سۇ مىجەزىمگە ياقمىدى“، ياكى: ”ھەممە يەر تاش كۆمۈرنىڭ ئىـسى پۇرايدىـكەن، بىرى بۇرنۇمنى تۇتۇۋالغاندەك بولۇپ قالدىم...“ دېگەنـگە ئوخشاش باھانىلەرنى تېپىپ، ”ئۇۋىسى“غا كېتىۋېلىشـقا ئالدىرايتـتى. شۇڭا، بۇغراجانلار پات-پات يېزىغا بېرىپ ئۇنى يوقلايتتى. چوڭ-كىچىك ھېيـت-بايرامـلارنىڭ ھەمـمىسـىنى دېـگۈدەك ئۇنىڭ قېشـىدا ئۆتكۈزەتتى. بىراق، يېقىنقى ئىككى ئايدىن بۇيان، ئابـدەم يوقلاپ كەلگەن بولسىمۇ، بۇغراجان ئىشتىن قول ئۈزەلمەي يوقلىيالمىدى. بۇنىڭدىن بىرنەچـچە كۈن ئىلگىـرى، ئۇلار بايرامنى قاراقۇمدا ئۆتكۈزۈشنى نىيەت قىلىـپ، بەزى تەيـيارلىقـلارنى قىلىشـقانـدى، تۈنۈگۈن ئۇلارنىڭ بۇ ئارزۇسىغا ئۇشتۇمتۇت چېچەك چىـقتى، يەنى زاۋۇت مەدەنىيەت ئىنقىلابى گۇرۇپپىسى جىددىي يىغىن ئۆتكۈزۈپ، نۆۋەتتىكى ۋەزىيەتنى تەھلىل قىلدى، ئاخىردا گۇرۇپپا ئەزالىرىنىڭ بايرامدا زاۋۇتتىن ئايرىلماسلىقىنى قارار قىلدى.

ــ نېمە؟ ــ دېـدى كەچلىـك تاماقـقا تەرەددۇت قىلىـۋاتـقان ئابـدەم بۇ گەپـنى ئاڭلاپ ئۆڭۈپ، ــ ئۈچ كۈن بايرامدىـمۇ ئارام ئالمامدىكەنسىز؟ رۇخسەت سورىسىڭىز بولمامدۇ!

ــ ئۇنداق قىلسام، تەسىرى ياخشى بولماس...

بۇغراجان يەنە نېمىدۇ دېمەكچى ئىدى، ئابدەم ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

— سىز باشقىلارغا يامان تەسىر بېرىپ قويۇشتىن قورقىسىز، مەن ئۆزەم چىقىپ ئەھۋالنى ئېيتىپ، يەن شۇجىدىن رۇخسەت ئالاي. ماقۇلمۇ؟ بولمىسا، بىچارە ئانام يولمىزغا قاراۋېرىپ، كۆزى تېشىلىپ كېتەر...

— قايسىمىز سورىساق ئوخشاش ئەمەسمۇ؟ — بۇغراجان ئېتىراز بىلدۈردى، — ئۇنداق قىلساڭ، بەزىلەر: "ئۆزى دالدىغا كىرىۋېلىپ، خوتۇننى چىقىرىپ قويۇپتۇ" دەپ گەپ تاپمامدۇ!؟ بولدى، قوي، بۇ قېتىم بارالمىساق، بايرامدىن كېيىن بېرىپ كېلەرمىز.

ئەزەلدىن ئېرىنىڭ ئىشلىرىغا ئارىلاشمايدىغان ئابدەمگە بۇغراجاننىڭ بۇ گەپلىرى شۇنداق ھار كەلدىكى، خىجالەتچىلىكتە يۈزلىرى بوينىغىچە قىزىرىپ كەتتى، خېلىدىن كېيىن ئېسىنى يىغىپ:

— شۇنداقلا دەپ قويسام، ئەجەب چېچىلىپ كەتتىڭىزا، بۇغراجان؟ — دېدى ۋە گۆش توغراشتىن توختاپ، ئېرىگە ئايانچلىق تىكىلدى، — ھەرقانچە دۆت بولسامۇ، سىز تۇرغان يەردە، مەن يەن شۇجىنىڭ قېشىغا چىقىپ ھال ئېيتىپ يۈرەرمەنمۇ!؟

— مانا، مانا... كۆڭلۈمگە كەلگىنى بولدى ئەمەسمۇ!... — بۇغراجان كۈلۈپ كەتتى، — ھېلىمۇ ياخشى، مېنىڭ ئانام بولۇپ قالغىنى... سېنىڭ ئاناڭ بولۇپ قالغان بولسىزە...

بۇغراجان گېپىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋېتىپ، ئابدەمگە تۇنجى قېتىم مۇھەببەت ئىزھار قىلغان چاغدىكىدەك شوخلۇق بىلەن ئۇنىڭغا تىكىلدى ۋە ئالمان - تالمان ئۇنىڭ يېنىغا باردى. شۇ چاغدا تاشقىرىقى ئىشىك "غىچچىدە" ئېچىلدى.

ئاداشلىرى بىلەن ئويىنغىلى چىقىپ كەتكەن شەۋكەت قايتىپ كىرگەندى...

بۇغراجانلار ئۇخلاشتىن بۇرۇن خىلىغىچە مەغپىرەتخان ئاچىنىڭ گېپىنى قىلىشتى. ئاخىردا، بۆگۈن سۆرەتكە چۈشۈپ، ئۇنى بايرامنىڭ خاتىرىسى سۈپىتىدە مومايغا ئەۋەتىپ بەرمەكچى بولۇشتى.

ئادەتتە، ئەڭ ئاددىي رەختلەردىن كىيىم كىيىشكە ئادەتلەنگەن ئابدەمنىڭ تويى بولغان كېلىنچەكتەك بۇنچە پۇزۇر ياسىنىپ جابدۇنۇشىمۇ دەل مۇشۇ سەۋەبتىن ئىدى...

ئۇلار تۆت كوچىنىڭ دوقمۇشىدىن قايرىلىشىغا، بىر توپ ”قىزىل قوغدىغۇچى“نىڭ بىر-بىرى بىلەن ياقىلىشىۋاتقىنى ئۈستىدىن چۈشتى. تاماشا كۆرگۈچىلەرنىڭ كۆپلۈكىدىن، يول توسۇلۇپ قالغانىدى. تەمتىرەپ كەتكەن ئابدەمنىڭ كۆزلىرى بۇغراجانغا: ”قانداق قىلىمىز؟“ دېگەن نەزەردە تىكىلدى.

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم! بۇ كوجاڭ، بازارغا چىققان ئوخشىمامسىز؟

سۆلكەتلىك ئاياللارنىڭكىدەك يۇمشاق، تونۇش ئاۋازنى ئاڭلىغان بۇغراجان بېشىنى كەينىگە بۇرىغانىدى، ئوتتۇرا بويلۇقتىن پاكار، پاكاردىن ئېگىزرەك، سوقىراق يۈزى نېمە ئۈچۈندۇ. كۆكۈمتۇل ئاق كەلگەن، ئۆزى بىلەن تەڭ دېمەتلىك كىشىنى كۆردى ۋە ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشكەندىن كېيىن سورىدى:

— ھە، مەھەممەت ئىمىن، نەگە ماڭدىڭىز؟

— سىڭلىمنىڭ نوپۇسى توغرۇلۇق رەھمەت سوجاڭنىڭكىگە بارغانىدىم، سىرتقا چىقىپ كەتكەنىكەن، تاپالماي قايتىپ كېلىشىم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

— قايسى رەھمەت سوجاڭنىڭ گېپىنى قىلىسىز؟ رەھمەت ئىسىملىك سوجاڭ يوق ئىدىغۇ؟

— ئىلگىرى باشقا ۋىلايەتتە ئىشلىگەنىكەن بىزنىڭ پەيچۇسوغا يۆتكىلىپ كەلگىلى ئۈچ ئايدەك بوپتۇ. ئۆزى قاراقۇملۇقمىش.

— قاراقۇملۇق؟... — بۇغراجاننىڭ قوشۇمىسى تۈرۈلۈپ، كۆزلىرى ھەيرانلىق ئىلكىدە چاقنىدى، — بۇنى قانداق ئۇقتىڭىز؟

— پەيچۇسودىكى تونۇشلىرىمدىن ئۇقتۇم. ئۇنىڭ بىلەن تونۇشىدىغانسىز؟

— ياق، تونۇشمايدىكەنمەن.

— مەن تېخى سىزنى ئۇنىڭ بىلەن چوقۇم تونۇشىدىغۇ، دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭغا تۆت ئېغىز گەپ قىلىپ قويارمىكىن، دەپتىكەنمەن.

— ئۇنىڭ بىلەن تونۇشساق-تونۇشمىساق، سىڭلىڭىزنىڭ نوپۇس ئىشىنى تەشكىلىي يول بىلەنمۇ ھەل قىلىپ كەتكىلى بولار...

— ئۇغۇ شۇنداق، ئەمما كېيىنكە سۈرۈلگەنسېرى، ئادەم خاتىرجەم بولالمايدىكەن.

— شۇڭا يەكشەنبىنىمۇ قولدىن بەرمەي، سوجاڭنىڭ ئۆيىگە چاپقان ئىكەنسىز-دە!

— تاپتىڭىز، تاپتىڭىز! — مەھەممەت ئىسمىن ئۆزىگە يات بوم ئاۋازدا قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى، — قالتىس سەزگۈر ئادەم جۇمۇ سىز...

ئۇ يەنە نېمىلەرنىدۇ دېمەكچى ئىدى، بۇ ئارتۇقچە ماختاشتىن بۇغراجاننىڭ چىرايىنىڭ بىلىنەر-بىلىنمەس ئۆڭگەنلىكىنى كۆرۈپ، دەرھال تىلىنى يىغدى ۋە چالا-پۇچۇق خوشلىشىپلا، ئۇدۇلدىكى ماگىزىنغا كىرىپ كەتتى.

بۇغراجانلار توپنى ياندۇراپ ئۆتۈپ، يولنى داۋام قىلدى. ئەمدى بۇغراجان نېمە ئۈچۈندۇ جىمىپ كەتكەنىدى. بۇ ھالنى سەزگەن ئابدەم سورىدى:

— نېمانداق شۈك بولۇپ كېتىسىز؟ مەھەممەت ئىمىننىڭ گېپى كۆڭلىڭىزگە تەگدىمۇ نېمە؟

— ياق، باشقا بىرنەرسىنى ئويلاۋاتىمەن.

— نېمىنى ئويلاۋاتىسىز؟

— ئەگەر ئۇ راستىنلا شۇ بولسا...

بۇغراجان قەدىمنى تېخىمۇ ئاستىلىتىپ، مۇنداق بىر ھېكايىنى سۆزلەپ بەردى:

بۇغراجاننىڭ دادىسى سىدىق ئاكا ۋارىسبەگنىڭ چاكىرى ئىدى. ئانىسى خېنىمغا دېدەكلىك قىلاتتى. بۇ ئائىلىدە رەھمەت ئىسىملىك بىر يېتىم پادىچى بالا بولۇپ، سىدىق ئاكا بىلەن مەغپىرەتخان ئاچا ئۇنىڭغا ئۆز پەرزەنتىدەك خەۋەندىخاھلىق قىلاتتى...كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن، بۇغرا ۋە بىر تۇل دېدەكنىڭ ئوغلى سۇلايمان پادىنىڭ كەينىدىن ماڭغۇدەك بولۇپ قالدى.

— ھېلىقى بىزنىڭ دادىڭنىڭ خەلق ئەسكىرى پەيچىگى سۇلايمانىنى دەمسىز؟

— ھەئە.

بۇغراجان ئابدەمنىڭ سوئالىغا قىسقىلا جاۋاب بېرىپ، ھېكايىسىنى داۋام قىلدى:

ئاچكۆز بەگ توققۇز-ئون ياشقا كىرگەن بۇ ئىككى نارەسىدىنىڭمۇ قېنىنى شوراش مەقسىتىدە، پادىنى ئۇلارنىڭ ئالدىغا سېلىپ بېرىپ، ئات بېقىش، ھارۋا-مەپە ھەيدەش، يىغىم-تېرىم قاتارلىق ئىشلارنى

رەھمەتكە يۆكلىدى. بىراق، ئۇزاق ئۆتمەي، كۈتۈلمىگەن بىر ۋەقە رەھمەتنى قاراقۇمدىن ئايرىلىشقا مەجبۇر قىلدى: باش باھارنىڭ بىركۈنى بەگنىڭ بايۋەچچىسى شەھەرگە بارماقچى بولۇپ، رەھمەتنى ئات توقۇشقا بۇيرۇدى، رەھمەت ئارزۇلۇق بەدەخشان ئارغىمىقىنى توقۇپ ـ جابدۇقلاپ، دەرۋازا ئالدىدىكى كۆل بويىدا بايۋەچچىنىڭ چىقىشىنى كۈتۈپ تۇردى. بىرھازادىن كېيىن، ياسىنىپ ـ جابدۇنغان بايۋەچچە چىقىپ كەلدى ـ دە، رەھمەتنىڭ قولىدىن ئاتنىڭ تىزگىنىنى ئېلىپ، ئاتقا ھەيۋە قىلغانىدى، ئات ئالدى پۇتلىرىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، ئاياغچىلىق كىشنىدى. ھاكاۋۇرلىشىپ تېرىسىگە پاتمىغۇدەك بولۇپ كەتكەن بايۋەچچە تىزگىنىنى ئاستا پەسكە تارتقانىدى، ئات پۇتلىرىنى يەرگە قويۇپ، ياۋاشلىق بىلەن ئىگىسىنىڭ مىنىشىنى كۈتتى، بايۋەچچە تىزگىن تۇتقان قولى بىلەن ئاتنىڭ يايلىنى، ئىككىنچى قولى بىلەن ئېگەرنىڭ قۇشبېشىنى تۇتۇپ، سول پۇتىنى ئۈزەڭگىگە ئالدى. ئادەت بويىچە، ئىككىنچى پۇتىنى رەھمەت يۆلەشكە باشلىدى. شۇ چاغدا، قاياقتىندۇ پەيدا بولغان بىر توپ كۇسۇك ئىت بىر ـ بىرىنى قوغلىشىپ ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كەتتى، چۆچۈپ كەتكەن ئات بىرلا چاپچىپ، بايۋەچچىنى يەرگە تاشلىۋەتتى. بۇ ئەلەمگە چىدىمىغان بايۋەچچە دەردىنى رەھمەتتىن ئالدى: ئۇ كېيىك مۈڭگۈزىدىن ياسالغان دەستىگە كۈمۈش، سەدەپتىن نەقىش ئويۇلغان قوش تىللىق قامچا بىلەن رەھمەتنى شۇنداق ساۋاپ كەتتىكى، كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقىچە ئارىلىقتا رەھمەتنىڭ ئۇچىدسىدىكى ياماق ئۈستىگە ياماق سېلىنغان ماتا چاپان تىتما ـ تىتما بولۇپ كەتتى ۋە قىپقىزىل قان بىلەن بويالدى. بەھۇدە يېگەن تاياق سەۋر چىنىسىنى سۇندۇرغان رەھمەتجان ئاچچىقىدا بايۋەچچىنىڭ

ﭬولىدىن قامچىسىنى ”كاپ“ قىلىسپ يۇلۇپ ئالىدى-دە، پىرقىرىتىپ چۆرۈۋەتتى. بايۋەچچە ئاغزىنى بۇزۇپ تىللاپ، ئۇنى مۇشتلاشقا تەمەشەلگەندە، رەھمەت بايۋەچچىنى مەھكەم قۇچاقلاپ، دەس كۆتۈردى-دە، يەرگە ئۇردى. كىم بىلسۇن، خۇدىنى يوقاتقان بايۋەچچە يەردە ئىككى-ئۈچ قېتىم ئېغىنىغانىدى، مۇزى ئەمدىلا ئېرىشكە باشلىغان كۆلنىڭ كاچكۇلىغا كىرىپ كەتتى. ئەنە شۇ چاغدا، قاياقتىندۇ پەيدا بولغان سىدىق ئاكا ئەتراپقا ئالاق-جالاق بىر قارىۋېتىپ، رەھمەتكە بېشى بىلەن ئاتنى ئىشارەت قىلدى ۋە پەس ئاۋازدا:

— بالام، قاچ! ئىتتىك قاچ! — دېدى.

دېمىسىمۇ، ئەمدى بۇ يەردە بىر مىنۇت تۇرۇۋېلىشنىڭ ئۆزى جانغا زامىن بولاتتى.

رەھمەت سەكرەپلا ئاتقا مىندى-دە، ئاتنىڭ ساغرىسىغا بىر شاپىلاق سالدى...

ئات ئۇچقاندەك چاپماقتا. بىرقانچە يېزا-كەنت ئارقىدا قالدى... ئالدىنى بىپايان يۇلغۇنلۇق توسقاندا، رەھمەتنىڭ كاللىسىغا ”نەگە بارىمەن“ دېگەن ئوي كەلدى.

توغرا، ئۇ زادى نەگە بارماقچى؟

”شەھەرگە، — دېدى رەھمەت ئىچىدە، — شەھەرگە بېرىشىم كېرەك...“

ئۇ خاتا قىلغانىدى: ھازىر ئۇ شەھەر يولىدا ئەمەس، بەلكى قاراقۇم بىلەن قاراتاغ چېگرىسىدىكى ”يۇلغۇنلۇق“ دەپ ئاتىلىدىغان جەزىرىدە ئىدى.

رەھمەت دەرھال ئاتنىڭ تىزگىنىنى تارتتى. تېز چېپىپ كېتىۋاتـ

www.uyghurkitap.com

قان ئات ئارقا پۇتلىرى بىلەن ئۆرە بولۇپ، قاتتىق بىر كىشنىدى-
دە، شىپپىدە توختىدى. رەھمەت قوشۇمىسىنى تۈرۈپ، ئەتراپقا
نەزەر تاشلىغاچ، قىسقىغىنا خىيال سۈرۈۋالدى. ئاندىن سەكرەپ
يەرگە چۈشتى-دە، ئېگەرگە غانجۇغىلانغان خۇرجۇننى يەشتى.
خۇرجۇننىڭ بىر كۆزىگە بايۋەچچىنىڭ كىيىم-كېچەكلىرى،
ئىككىنچى كۆزىگە ئۇزۇمسى بىلەن تەڭ ياغلىق سەپەر
توقچى قاچىلانغانىدى، رەھمەت خۇرجۇندىن بىردانە ئاق چوقا
يەكتەكنى ئالدى-دە، بىرھازاغىچە شور توپىغا سۈركەپ، بىر
يۈزىنى توپا رەڭگىگە كىرگۈزدى، ئاندىن پاكىز تەرىپىگە خۇرجۇن-
دىن نانىنى تۆكۈپ، مەھكەم چىگدى. خۇرجۇننى ئېگەرگە يېڭىباش-
تىن غانجۇغىلاپ، ئاتنىڭ بېشىنى قاراقۇم تەرەپكە قاراتتى ۋە:
”چۇ!“ دەپ، نان ئورالغان يەكتەكنى بىر سىلىغانىدى، ئات
ئوقتەك ئۇچۇپ، باياتىن كەلگەن يولى بىلەن كەينىگە ياندى.
رەھمەت كاتاڭ هارۋا يولىدىن چەتكە چىقىپ، ئوتۇنچىلار، پادىچىلار
ماڭىدىغان چىغىر يوللار، قۇم بارخانلىرىنى ئارىلاپ، شەھەرنى
كۆزلەپ يول ئالدى...

تۆتىنچى كۈنى نامازدىگەر بىلەن شەھەرگە كەلگەن رەھمەت
بىرنەچچە كۈن تەمتىرەپ يۈردىيۇ، ئاخىر بۇ شەھەرگە كۆلگە تاش-
لانغان بىر تال قۇمدەك سىڭىپ كەتتى. ئارىدىن ئىككى يىل ئۆتۈپ،
ۋەتەن ئاسمىنىدا تاڭ نۇرى جىلۋە قىلدى. ئازادلىق ئۇنىڭغا يېڭى
هايات ئېلىپ كەلدى: ئۇ پادا بېقىپ يۈرگەن كۈنلىرىدە بىر نامرات
يېزا مۇئەللىمنىڭ ياردىمى بىلەن ساۋاتىنى چىقىرىۋالغانىدى، ئەم-
دىلىكتە ئۇ ئاشۇ ساۋاتى بىلەن ئۆلكىلىك بىرىنچى قارار جامائەت
خەۋپسىزلىكى كادىرلىرىنى تەربىيىلەش كۇرسىغا قوبۇل قىلىندى.

1951 ـ يىلىنىڭ باشلىرىدا ئوقۇشنى پۈتتۈرۈپ، قوشنا ۋىلايەتنىڭ ئەڭ چەت ناھىيىلىرىنىڭ بىرىدىكى پەيچۇسوغا خىزمەتكە تەقسىملەندى. ئۈچىنچى يىلى يۇرتىنى يوقلاپ كەلگەندە، مەغپىرەتخان ئاچا بىلەن كۆرۈشۈپ، سىدىق ئاكىنىڭ ئىجارە ھەققىنى كېمەيتىش ـ زومىگەرلەرگە قارشى تۇرۇش مەزگىلىدە ۋارىسبەگ تەرىپىدىن يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈلگەنلىكى؛ بۇغراجاننىڭ باسما زاۋۇتىغا ئىشچى بولۇپ شەھەرگە كەتكەنلىكى ھەم يېقىندا بېيجىڭ مىللەتلەر باسما زاۋۇتىغا ئۆگىنىشكە ئەۋەتىلگەنلىكىدىن خەۋەر تاپتى. سۇلايمان قاتارلىق يار ـ بۇرادەرلىرىنىڭكىدە بىرقانچە كۈن تۇرۇپ، خىزمەت ئورنىغا قايتىپ كەتتى ۋە شۇ كەتكىنىچە، بۇ تەرەپلەرگە قايتا ئاياغ باسمىغانىدى...

بۇغراجان ھېكايىسىنى تۈگىتىپ، ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىدى ۋە گويا ئۆزى بىلەن ئۆزى گەپلەشكەندەك:

— ئەگەر مەھەممەت ئىمىن گېپىنى قىلغان رەھمەت سوجاڭ راستىنلا شۇ بولىدىغان بولسا... — دەپ بىرھازا جىمىسپ كەتتى، كېيىن، — قانداقلا بولمىسۇن، بايرامدا بىر باھانە تېپىپ پەيچۇ ـ سوغا بېرىپ، سۈرۈشتۈرۈپ باقارمەن، — دەپ قوشۇپ قويدى.

— شۇنداق قىلىڭ، — دېدى ئابىدەم قىزىققان ھالدا، — ئەگەر راستىنلا شۇ بولسا، بالا ـ چاقىلىرى بىلەن ئۆيگە باشلىۋالارمىز...

— دادا، رەسىمخانىغا كەلدۇق.

شەۋكەتنىڭ چۈشكۈلدىغان ئاۋازى ئۇلارنىڭ گېپىنى ئۈزۈۋەتتى. ئۇلار ئۆزى بارماقچى بولغان رەسىمخانىنىڭ ئالدىغا كېلىپ قېلىشقانىدى.

روھي دۇنياغا تاقاش

خۇشاللىقنىڭمۇ، خاپىلىقنىڭمۇ چوڭى، كىچىكى بولىدۇ. ھاياتتا ئىنسانغا نېسىپ بولىدىغان خۇشاللىق بىلەن خاپىلىقنىڭ كىچىكى ھامان چوڭىدىن نەچچە ھەسسە، ھەتتا نەچچە ئون ھەسسە كۆپ بولىدۇ. شۇڭا، كىشىلەر بىر خۇشال بولۇپ، بىر خاپا بولۇپ، خۇشال بولغان چاغلىرىدا خاپىلىقنى ئۇنتۇپ، خاپا بولغان چېغىدا خۇشال ئۆتكەن كۈنلىرىنى ئەسلەش بىلەن ئۆزىگە ئۈمىد بېغىشلاپ، قانچە كۈنلەر، ئايلار ۋە يىللارنى بىھۇدە ئۆتكۈزۈۋەتكەنلىكىنى تۇيمايلا قالىدۇ. چوڭراق خۇشاللىقتىن گەپ ئېچىلسا، ئادەمنىڭ كۆز ئالدىغا ئالدى بىلەن تويى بولغان كۈن ۋە تۇنجى پەرزەنت يۈزىنى كۆرگەن كۈن، ئاندىن قالسا، تاسادىپىي قولغا كەلگەن بايلىق-ئامەت، ئابروي-ئاتاق، مەنسەپ-سەلتەنەت...كېلىدۇ.

مانا بۈگۈن بۇلارنىڭ ھېچقايسىسىغا ئوخشىمايدىغان بىر خۇشاللىق مەھەممەت ئىمىنگە نېسىپ بولدى، ئۇ ئەتىگەنىنىڭىزى ئۆيمۇئۆي دوقۇرۇپ، دىلى يېقىن كىشىلەرنىڭ ھەممىسى بىلەن دېگۈدەك بۇ خۇشاللىقنى ئورتاقلاشتى. ئەمما، بىرلا كىشى — ئۇنىڭ ئۈچۈن ئاتا-ئانىسىدىنمۇ قەدىرلىك بولغان، بىللە ئۆلۈپ-بىللە تىرىلىدىغان قەدىناس ئۈلپىتى ئاباقلا بۇ خۇشاللىقتا ئورتاقلىشالمىدى.

مەھەممەت ئىمىن — ئىشلەپچىقىرىش بۆلۈمىنىڭ ئادەتتىكى كادىرى، ئاباق — زاۋۇتنىڭ ئامبارچىسى. ئۇلار رومكا يېنىدا تېپىشقان. ئۇ چاغدا، مەھەممەت ئىمىن يىگىرمە ياشتا، ئاباق يىگىرمە

www.uyghurkitap.com

سەككىز ياشتا ئىدى. ياشتىكى شۇنچىلا چوڭ پەرق ئۇلارنىڭ ئوتتۇ-
قىمۇ، سۇغىمۇ بىللە كىرىدىغان مەڭگۈلۈك ئۇلپەتلەردىن بولۇپ
قېلىشىغا پۇتلاشمىدى. ئۇلار هاراقنى سۇدەك ئىچەتتى، پۇلنى
غازاڭدەك بۇزۇپ-چاچاتتى، بۇزۇقچىلىق قىلاتتى... ئون يىلنى
ئاشۇنداق ئۆتكۈزۈشتى. لېكىن هېچقاچان ئۇلارنىڭ يانچۇقىدا پۇل
ئۆكسۈپ قالمايتتى، ئۆيلىرى جاراڭلاپ تۇراتتى.

ئۇلارنىڭ ئاتا-ئانىسىدىن مىراس قالغان تەئەللۇقاتى هەددى-
هېسابسىز كۆپ ئوخشىمامدۇ؟

ياق! هەر ئىككىسى ناشتىلىققا تاپسا، چۈشلۈككە يوق، چۈش-
لۈككە تاپسا كەچلىككە يوق، ئۆمرىنى يېرىم ئاچ، يېرىم توق ئۆت-
كۈزگەن نامرات دېهقان بالىلىرى ئىدى. ئازادلىق ئۇلارنىڭ بەخ-
تىنى ئاچتى: دەسلەپ باسما ماشىنىسىنىڭ چاقىنى چۆرۈيدىغان
ۋاقىتلىق ئىشچى، كېيىن رەسمىي ئىشچى بولدى، كەچ كۇرستا
ئوقۇپ ساۋادىنى چىقاردى. ئائىلە كېلىپ چىقىشىنىڭ ساغلاملىقى
ئۇلارنى كادىرلىق شىرەسىگە ئېلىپ چىقتى. بۇنىڭ بىلەن، دېمىقىمۇ
ئۆستى، ئىشتىهاسى ئېچىلىپ، نەپسى كۈندىن-كۈنگە يوغىنىدى.
بارا-بارا ئازغىنا مۇئاش ئۇلارنىڭ ئېهتىياجىنى قاندۇرالمايدىغان
بولۇپ قالدى.

— قانداق قىلىش كېرەك؟

ئاخىر ئۇلار "يول" تاپتى ۋە ماڭغانسېرى "يول"مۇ كېڭىيىپ،
يۈرىكىمۇ يوغىنىدى.

بۇ "يول"نى ئىككىيلەنلا بىلەتتى. لېكىن، كىشىلەرنىڭ كۆزىمۇ
قارىغۇ ئەمەس ئىدى، ئۇلارنىڭ "يولى"غا قاپقان قۇرۇپ، شاخ
بېسىشتى، ئۇلار قۇيرۇقنى قاپقاندىن ئاجرىتالماي، جان قايغۇسىغا

چۈشكەن مۇشۇ كۈنلەردە، تەڭرى غەلىتە بىر ئويۇن ئويناپ، مەھەم-
مەت ئىمىننىڭ يۈرىكىدىكى قايغۇنى شادلىق بىلەن ئالماشتۇردى.
بۇ شادلىق ئاپاققىمۇ مەنسۇپ ئىدى. بىراق، ئاپاق تېخىچە بۇ شاد-
لىقتىن بەھرىمەن بولمىغانىدى. شۇ ۋەجىدىن، مەھەممەت ئىمىننىڭ
كۆڭلى يېرىم ئىدى.

ئۇ كۈننى ناھايىتى تەسلىكتە كەچ قىلدى. تاماققا كۆڭلى تارتماي،
قولىدىكى چىنىنى داستىخانغا قويدى-دە، ئۆيدىن چىقتى.

يۇلتۇزسىز كېچە، ئايمۇ كۆرۈنمەيدۇ. شەھەرلىك خەلق رادىئو
ئۇزېلى دىكتورىنىڭ ئاۋازى ئاللىقاچان ئۆچكەن بولسىمۇ، تەشۋىقات
دۇيى دىكتورلىرىنىڭ ئوخشاشمىغان تىل، ئوخشاشمىغان تەلەپپۇزدا
سۆزلىگەن ئاۋازى قولاقنى پاڭ قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ زادى نېمە
دەۋاتقانلىقى، نېمىلەرنى تەشۋىق قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭقىرماقمۇ
تەس... پۈتۈن ئەزاسى چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمگەن
مەھەممەت ئىمىن شەھەرنىڭ ئەڭ خىلۋەت، ئاچچىق
ئۆچەيدەك ئەگرى-بۈگرى، تار كوچىلىرىنىڭ بىرىدە
ئالدىراش كېتىۋاتىدۇ. كېتىۋېتىپ، ئەتراپقا ئەنسىز قاراپ
قويىدۇ. دەرۋازىسى ئېچىدىن مەھكەم تاقالغان ھويلىلاردىن چىق-
قان ھەربىر شەپە، ھەربىر ئاۋازغا ئەندىكىپ قۇلاق سالىدۇ. ياغ-
لىق تۇتقان ئۇڭ قولى بويۇن-باشلىرىدىكى تەرنى سۈرتۈش بىلەن
ئاۋارە...ئۇ ئاخىر كوچىنىڭ ئەڭ ئىچكىرىسىدىكى، كېشىكىنىڭ بىر
تەرىپى يول تەرەپكە بىلىنەر-بىلىنمەس قىڭغايغان قوش قاناتلىق
دەرۋازا ئالدىدا توختاپ، ئەتراپقا ئالاق-جالاق قاراپ چىقتى.
دەرۋازىنىڭ يوچۇقىدىن ئىچكىرىگە سەپسالدى. ھويلا-پېشايۋان
قاپقاراڭغۇ بولۇپ، بۇنىڭدىن تۆت-بەش ئاي ئىلگىرى كۆپ قېتىم

كىرگەن تونۇش مېھمانخانا ئۆيىنىڭ دېرىزىسىدىن ئېلېكترنىڭ سۇس يورۇقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

مەھەممەت ئىمىن ئىشىكنىڭ ھالقىسىنى ئاستا شاراقلاتتى. ئۇزۇن ئۆتمەي، ئىچكىرىدىن يەڭگىل بېسىلغان ئاياغ تاۋۇشى كەلدى. ئۇلىشىپلا:

— كىم؟ — دېدى قوپال بىر ئاۋاز.

— مەن... مەھەممەت ئىمىن... ئاباقكا، ئىشىكنى ئاچ.

ئاباق ئۇنى ئاۋازىدىن توندى بولغاي، دەرھال ئىشىكنى ئاچتى، ئۇ ھويلىغا كىرىشى بىلەنلا ئىشىكنى يېپىپ، زەنجىرنى ئىلدى ۋە ئۇنىڭدىن بىر ئېغىز گەپمۇ سورىماي، ئۇدۇللا مېھمانخانىغا باشلىدى.

— قالتىسقۇ! توخۇ قونداقتا چىقماستا، ئۇخلاشقا تەييارلانىدىغىنىمۇ نېمە؟ — دېدى مەھەممەت ئىمىن يۈز-كۆزىدىكى تەرنى سۈرتكەچ، دېرىزىگە يانداپ سېلىنغان چۆشەككە قاراپ، — جاھاننىڭ غەم-غۇسسىسىنى ئۈيقۇ بىلەنلا تۈگەتمەي دەيسەن-دە!

— نەدىكى ئۇيقۇ؟... كېچىچە ئۆرە ئولتۇرۇپ تۈنەپ چىقىمەن، ئۇكا!

مەھەممەت ئىمىن پەگادىلا ئولتۇرماقچى بولغانىدى، ئاباق ئىتتىك كېلىپ، ئۇنى قولتۇقىدىن تارتتى.

— تۇر، — دېدى ئۇ، — ئاۋۇ ياستۇققا يۆلەن، نەچچە ئايدا بىر كېلىپ، پەگادا ئولتۇرۇۋالغىنىڭ نېمىسى؟!

— تۆر، پەگا دەپ قاپسەن... ئۆزىمىز پەگادا بولغىنىمىز بىلەن، ئۆڭلىمىز ھەمىشە تۆردە، ئاكا!

— شۇڭا دەيمەن-دە! خەلق بىزنى پەگاغا تاشلىۋەتكەن چاغدا، كۆزىمىزنى ئۆزىمىز تۆرگە تىكىپ ئولتۇرمىساق ئەپلىشەمدۇ؟ تۆرە!

مەھەممەت ئىمىن ئورنىدىن تۇرۇپ، چەمدىن باشلىقىغىچە تۇپا-تۇمان بىلەن بۇلغانغان بەتىنكىسىنى سۆرىگىنىچە تۇشەكتىن جاي ئېلىپ، ياستۇققا يۆلەندى.

— ھە، مانا ماۋۇ ئىشلىك جايىدا بولدى،... — ئاباق سۆزلەۋې-تىپ بىردىن قوشۇمىسىنى تۈردى-دە، ئۆزىگە يات بىر ئاۋازدا سوردى، — ئۇكام، كېچىلەپ كېلىپ قالغىنىڭدىن قارىغاندا، ئالدى-مىزدا يەنە بىر كۆڭۈلسىزلىكنىڭ ئىسى بارمۇ نېمە؟

— باردەكمۇ تۇرىدۇ،... — مەھەممەت ئىمىن خۇپسەنلىك بىلەن ھىجايدى. ئاباق يەڭگىل تىن ئالدى، — ساجىدەم بىلەن باللار كۆرۈنمەيدۇغۇ؟

— ئۇ...ئۇ... — ئاباق دۇدۇقلىدى، — "ئەرنى ئەر قىلغانمۇ خوتۇن، ئەرنى يەر قىلغانمۇ خوتۇن" دېگەنىدەك، خوتۇن كىشى ئەسكى بولسا، ئەركىشى خەقنىڭ ئالدىدا نومۇستا ئۆلىدىغان گەپ ئىكەن!...سەنغۇ ئۆز، يات بىر كىم ئۆيگە كىرىپ قالسا، ئالدىغا قويغۇدەك نانمۇ يوق...ھېلىمۇ ياخشى، باياتىن ئازراق بىرنېمە ئەكىلىپ قويۇپتىكەنمەن، — ئاباق سۆزلىگەچ، مەھەممەت ئىمىننىڭ ئالدىغا داستىخان سالدى. بىر دانە پىشۇرۇلغان توخۇ، ئىككى شېشە ئاق ھاراقنى داستىخانغا قويدى، — مېنىڭغۇ ئۇ شەددات بىلەن بىر كۈنمۇ ئۆي تۇتقۇم يوق. ئەمما، زامانىنىڭ تارلىقى... ھە-ي... — ئاباق سوزۇپ بىر "ئۇھ" تارتىپ، بىر شېشىنىڭ ئاغزىنى چىشلەپ ئاچتى، — خۇددى سېنىڭ كېلىشىڭنى بىلگەنىدەك، ئۇ بىرنېمىنىڭ كۆچۈكلىرىنىمۇ كەينىگە سېلىپ قويۇپتىكەنمەن. ئەمدىزە، تازا خاتىرجەم ئولتۇرۇپ ياشايدىغان بولدۇق!

— ئۆزەڭمۇ كونا تاپقاق ئەمەسمۇ!...مېنىڭ كېلىدىغانلىقىمنى

دولاڭدا پال بېقىپ بىلگەن- دە!

— ھا، ھا، ھا!...ئىچ، ئۇكا، ئىچ! — ئاباق كۆلكە ئارىسىدا رومكىلارنى توشقۇزۇپ، بىرىنى مەھەممەت ئىمىنگە ئۇزاتتى، — خوشە!...

— رومكىلارنى يەردە قوي!

كەسكىن بۇيرۇق ئاھاڭىدا ئېيتىلغان بۇ سۆز ئاباقنى ھاڭ- تاڭ قالدۇردى. ئۇ ئىككى قولىدا ئىككى رومكىنى تۇتقان ھالدا مەھەممەت ئىمىننىڭ خۇنۇك، ئەمما تەلەپچان كۆزلىرىگە تەئەججۈپ ئىلكىدە تىكىلگىنىچە قېتىپلا قالدى. رومكىلار توختاۋسىز داۋالغۇپ، بارماق- لىرى ھاراق بىلەن ھۆل- لەنمەكتە ئىدى. خېلىدىن كېيىن، ئۇ تەسلىكتە زۇۋانغا كىردى:

— ئۇكام، سەن...

— ھەئە، دېمىسەڭمۇ مەن سىنىڭ ئۇكاڭ! — مەھەممەت ئىمىن ئۆز خۇلقىغا ماس كەلمەيدىغان قوپال ئاۋازدا سۆزلەپ كەتتى، — "ئۇكام، ئۇكام" دېيىشنىلا بىلىپ، ئۆزەڭنى جۆندەشنى بىلمىسەڭ، قاچانغىچە سىنىڭ شالتىقىڭنى ئادالايمەن؟ سىنىڭ ھاراق ئىچىشتىن بۆلەك ئىشىڭ يوقمۇ زادى؟! خۇددى ئانام سەن ئۈچۈنلا تۇغۇپ قويغاندەك...

— نېمە دەيدىغانسەن! — ئاباق غەلىتە ھىجايدى، — سىنى ئۆيۈمدە كۆرۈپ، خۇشاللىقىمدا ئىككى رومكىدىن قېقىشىۋالايلى دېسەم...

— قاراپ تۇرۇپ يالغان گەپ قىلىۋاتقىنىنى! — مەھەممەت ئىمىن تۆش يانچۇقىدىن بىر تال تاماكا ئېلىپ تۇتاشتۇرۇپ، كۆچەپ بىرنەچچە قېتىم شورىغاندىن كېيىن، سۆزىنى داۋام قىلدى، — ئۆي-

لاپ باقە، ھازىر قانداق ۋاقىت؟ مۇشۇنداق چاغدىمۇ، سىزدەكە چۈشكەن خوتۇن كىشىدەك بولۇشقا ھاراق ئىچىپ مەس بولۇۋېلىپ، خوتۇن-بالىلىرىڭنى دۇمبالاپ يۈرسەڭ، ئاقىۋىتىڭ نېمە بولىدۇ؟ يەنە تېخى مېنى ئالدىماقچى بولىسەن! ھېلىمۇ تەلىيىڭ بار ئىكەن، خوتۇنۇڭ ماڭا ئۇچراپ قاپتۇ، بولمىسا...

— ھۇ شەللەڭزە! — ئاباق قوقاسقا ئولتۇرۇپ سالغاندەك چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — ئۇ مېنى بىركىمگە چېقىپتىمۇ؟

— تېخى چېقىشقا ئۈلگۈرمىدى، — مەھەممەت ئىمىن ئىشەنچ بىلەن سۆزلەيتتى، — ئەتىگەن ئىش بىلەن پەيچۇسوغا كېتىۋاتسام، خوتۇ-نۇڭ ئۇچراپ قالدى. نەگە ماڭغانلىقىنى سورىسام، ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى. كېيىن، سېنىڭ ھەر كۈنى كەچتە ئۆلگۈدەك مەس بولۇۋې-لىپ، ئۇرۇپ-تىللاپ ئارام بەرمەيدىغانلىقىڭنى، تۈنۈگۈن ئاخشام ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈپ قويۇشقا تاس قالغانلىقىڭنى سۆزلەپ بەردى. بۇغرانىڭ قېشىغا ھال ئېيتقىلى ماڭغانلىقىنى ئۇقتۇم-دە، ئۈچ بالاڭنى شىپىي كەلتۈرۈپ، مىڭ بالادا كەينىگە ياندۇرۇۋەتتىم...

— ئەجەب ئوبدان قىپسەن، ئۇكا! خۇدا بىر جېنىڭغا مىڭ جان بەرسۇن!

— ئەسلىدە مەن بۈگۈن قېشىڭغا كەلمەكچى ئەمەس ئىدىم، خوتۇنۇڭدىن ئاڭلىغان گەپلەر بوينۇمدىن سۆرىگەندەك بۇ يەرگە ئېلىپ كەلدى. ئەتە ئىشتىن چۈشۈپلا بىرەر كىيىملىك بىرنەرسە ئېلىپ، ئۇدۇل خوتۇنۇڭنىڭ قېشىغا بار-دە، تىللىسىمۇ، يۈزۈڭگە تۈكۈرسىمۇ ئېغىر ئالماي، چىرايلىقچە ئۆيگە ياندۇرۇپ كەل. قولۇڭ-دىن كېلىشىچە كۆڭلىنى ئۆت. "خوتۇن كىشى — شىرىن دۈشمەن" دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ؟ ئاچچىقىدا بەزى سىرلارنى ئاشكارىلىۋېتىپ

قالسا، ئۆزەڭنى ئۆلتۈرۈۋالغىنىڭ بىلەنمۇ ئورنىغا كەلمەيدۇ، بۇ بىر. ئىككىنچى گېپىم، بۈگۈندىن ئېتىبارەن هاراق دېگەن نەرسىنى ئاغزىڭغا ئالغۇچى بولما...

مەھەممەت ئىمىن نېمە ئۈچۈن ئۇنى مۇنداق قىلىشقا قىستاۋاتقانلىقىنىڭ سەۋەبلىرىنى يېپيېڭى ـ يېڭىنىسىغىچە زىغىرلاپ چۈشەندۈردى. بىرنەچچە ئېغىز قاتتىق گەپمۇ قىلىۋالدى. ئاباق زورغا كۆلۈمسىرەپ ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى سەۋرچانلىق بىلەن تىڭشىدى. ئاخىردا:

— ئۇكا، نېمانچە چېچىلىپ كېتىسەن؟ ساڭا ئېغىناپ، سەندىن دىلىم سۇ ئىچمىسە، مېنىڭ دۇنيادا تارتىشىدىغان نېمەم بار!؟ — دېدى ئاباق كۆچۈكلىنىپ، تىللىساڭمۇ ئالدىڭدا تۇرۇپتىمەن. نەگە بۇيرۇساڭ، نېمىنى تاپشۇرساڭ بېشىم بىلەن بەجا كەلتۈرمىسەم، ئىتنىڭ بالىسى بولۇپ كېتەي!...

ئاباق كەينى ـ كەينىدىن قەسەم ئىچتى، نۇرغۇن ۋەدىلەرنى بەردى، مەھەممەت ئىمىننىڭمۇ چىراي ئېچىلدى ۋە:

— قويە هارىقىڭنى! ئەمدى تۆت ـ بەش رومكىدىن قېقىشىۋالارمىز؟ — دېگەندى، ئاباق ئالدىدىكى رومكىنىڭ بىرىنى مەھەممەت ئىمىننىڭ ئالدىغا سۈرۈپ قويدى ـ دە، تاماكا ئوراشقا تۇتۇندى.

— سەنچۇ؟ — دېدى مەھەممەت ئىمىن مۇغەمبىرانە هىجىيىپ، — بىر ـ ئىككى رومكا ئوتلىشىپ بېرەرسەن؟

— مەن ئىچەي...

— قەسىمىم بۇزۇلۇپ كەتمىسۇن، دەۋاتامسەن؟ ماقۇل، ئەمىسە مەن ئىچىتىم، خوش! — ئاباق ئۇنچىقمىدى، سەرەڭگىنى زەرب بىلەن يېقىپ، تاماكىسىنى تۇتاشتۇرۇپ، ئۆزمەي شوراشقا باشلىدى.

— يەنە بىرنى قوي!

ئاباق ئىككىنچى رومكىنىمۇ ئۇزاتتى.

— يەنە بىرنى!

— يەنە بىرنى!

بەشىنچى رومكىمۇ بىكار بولغاندا، ئاباق يەر ئاستىدىن مەھەممەت ئىمىنگە قاراپ قويدى. مەھەممەت ئىمىن توخۇنىڭ بىر پاچىقىنى ئاللىقاچان يالماپ تۈگەتكەن بولۇپ، ئىككىنچىسىنىمۇ يېرىملاشتۇرغانىدى. كۆزلىرى ھەتتا تۈمۈرچىنىڭ كۆرىكىدەك دەم كۆپۈپ، دەم يىغىلىپ تۇرغان قوۋۇزلىرىمۇ مۇغەمبىرانە كۈلۈمسىرەيتتى.

تاقىتى تاق بولغان ئاباق غودۇڭشىدى:

— ئۇكا، ساڭا نېمە بولدى؟ خۇددى غايىب خەزىنە ئۇچراپ قالغاندەك...

— ھىم... غايىب خەزىنە دېگەن قانچىلىك نېمە ئىكەن ئۇ!... ساڭا بىر خۇش خەۋەر ئېيتسام، سۆيۈنچىسىگە نېمە بېرىسەن؟

— خۇش خەۋەر؟ — ئاباق مەھەممەت ئىمىننىڭ كۆزلىرىدىن نېمىنىدۇ ئىزدەۋاتقاندەك بىر پەس قادىلىپ تۇردى-دە، كېسىپلا ئېيتتى، — تاپقان تەرگىنىمنىڭ يېرىمى سېنىڭ بولسۇن!

— يېنىۋالارسەنمىكىن؟

— يېنىۋالسام، ھازىرلا ساڭا خوتۇن بولاي!

— ھا-ھا، ھا-ھا!... مەھەممەت ئىمىن بىرھازا قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. ھەتتا كۈلۈۋېرىپ، كۆزلىرىدىن ياشمۇ چىقىپ كەتتى، — شۇنداق قىلىپ، ماڭا خوتۇن بولىمەن دېگىن... ھا، ھا، ھا!...

مەھەممەت ئىمىن كۆرەڭلىگەن ھالدا ئورنىدىن سەل قوزغىلىپ

قويـدى. ئاباق ئۇنىڭ قېشىغا تېخىمۇ يېقىنراق سۈرۈلدى ۋە ئۇنىڭ مۈرىسىگە قولىنى قويۇپ، كۆزلىرىگە تەقەززالىق بىلەن تىكىلدى:

— زادى نېمە گەپ ئۆزى؟ تولا ناز قىلماي، دەيدىغان گېپىڭنى دېسەڭچۇ!

— يائاللا، ئەجەب بىتاقەت نېمە ئىكەنسەن... بۇغرا دېگەن مۇناپىق قولغا ئېلىندى! مانا بولدىما!

— نېمە؟!... — ئاباق ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتكىنىنىمۇ تۇيماي قالدى. كۆزلىرىدە يا خۇشاللىققا، يا قايغۇغا ئوخشىمايدىغان غەلىتە بىرنەرسە ئەكىسىتتى، — راست گەپ قىلىۋاتامسەن، يا...؟

— گېپىم يالغان چىقسا قالسا، كىمنى خوتۇن قىلىمەن؟! تېخى مال-دۇنيايىڭنىڭ يېرىمىنى ئۈستەك بېرىدىغان تۇرساڭ...

— ياشاپ كەت، ئۇكا! — ئاباق يېڭىباشتىن يۈكۈنۈپ، مەھەممەت ئىمىننىڭ مۈرىسىگە گىرە سالدى، — بۇ گەپنى كىمدىن ئاڭلىدىڭ؟

— ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم!

— شۇنداقمۇ؟ ۋاي، ۋاي... قالتىس بەلەن ئىش بوپتۇ، ئۇكا! قالتىس بەلەن ئىش بوپتۇ!!! نەدە كۆردۈڭ؟

— «قىزىل بايراق» رەسىمخانىسىنىڭ ئالدىدا.

— كۆر بۇ ئىشنى!...نېمە ئەيىب بىلەن قولغا ئاپتۇ؟

— ”نەق ئەكسىلئىنقىلابچى“ دېگەن جىنايەت بىلەن!

— ھوي، نېمە دەيدىغانسەن؟... چېچىدىن تاپىنىغىچە قىپقىزىل ئادەممۇ ئەكسىلئىنقىلابچى بولامدىكەن! بولدى، چاقچىقىڭنى قويۇپ، ھارىقىڭنى ئىچكىنە!

باياتىنىڭزى خۇشاللىقتا ئۆزىنى قويمىدىغان يەر تاپالماي قالغان

ئاباققا مەھەممەت ئىمىننىڭ ئاخىرقى جاۋابى چاقىچاقتەك تۇيۇلۇپ، ھەيسىلىسى پۇر بولدى. چۈنكى، ئاباق ئۆز بالىلىرىنىڭ خۇي-پەيلىنى قانداق بىلسە، بۇغراجاننىمۇ شۇنداق ياخشى بىلەتتى. شۇڭا ئۆزىدىن تويتوغرا ئون ياش كىچىك بولغان بۇ يىگىتتىن ئەيمىنەتتى. ھەر خىل يوللار بىلەن كۆڭلىنى ئۇتۇپ، ئۇنى ئۆزىگە رام قىلىۋېلىشقا تىرىشاتتى. تېخى بىرنەچچە قېتىم ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئوۋغا چىقىپ، چوپانلارنىڭ گەمىلىرىدە تۈنەپ، كەكلىك، ئۇلاي كاۋاپلىرىغا بىرلىكتە ئېغىز تەگكۈزگەنىدى. كېيىن... شۇنداق، بۇ يىلنىڭ بېشىدا زاۋۇتتا "تۆتنى ئېنىقلاش" ھەرىكىتىگە تەييارلىق كۆرۈش گۇرۇپپىسى قۇرۇلۇپ، بۇغراجان گۇرۇپپا ئەزاسى بولىدى. بۇ چاغدا ئاباق ئۇنى: "بۇرادەرچىلىكنىڭ يۈزىنى قىلىپ، يېغىرىمنى ئاچماس" دەپ ئويلاپ، يۈرىكى توم يۈرگەنىدى. بىراق، بۇغراجان ئىشقا كىرىشىش بىلەنلا، ئاباق باشقۇرۇۋاتقان ئامباردىكى مال-مۈلۈكلەرنى ئېنىقلاشتىن قول سېلىپ، نۇرغۇن قېتىملىق ئامبار تەكشۈرۈشلەردە قانىتىغا سۇ يۇقتۇرماي كەلگەن ئاباقنىڭ ھېسابىدىن ئالتە-يەتتە مىڭ يۈەن كاۋاك تاپتى. پولاتتەك پاكىتلار ئالدىدا ئاباق: "دىققەتسىزلىك قىلىپ، ھېسابقا ئولتۇرغۇزمىغان ئوخشايمەن"، "چىقىم تالونى يوقىلىپ كەتكەن ئوخشايدۇ" دەپ يوتىلىسنى ئېقىتىپ، ھېچ نەرسىنى ئىقرار قىلماستىن بىرنەچچە ئاينى ئۆتكۈزۈۋەتتى. كۈتۈلمىگەندە، مەدەنىيەت ئىنقىلابى قوزغىلىپ، كەڭ كۆلەملىك ئۆزئارا پاش قىلىش باشلىنىپ كەتتى. ئاباق چوڭ خەتلىك گېزىت چىقىرىپ ئۆزىنى "تەكشۈرۈش" بىلەن بىر چاغدا، ئون نەچچە كىشى ئۈستىدە "مەسىلە" پاش قىلدى. مەھەممەت ئىمىنمۇ ئاباقنى "پاش قىلغان" قىياپەتتە ئوتتۇرىغا چىقىپ،

ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭغا كۆپىياكچىلىق قىلدى. ئۇلار تىلغا ئالغان كىشلەرنىڭ "مەسىلە"لىرىنىڭ بەزىلىرى ئاباققا بىۋاستە چېتىلمىغان ئىقتىسادىي مەسىلىگە ياتسا، بەزىلىرى چوڭ-چوڭ سىياسىي مەسىلەر بولغىنى ئۈچۈن، گۇمان ئاستىغا ئېلىنغانلار تەبىئىي ھالدا كۆپىيىپ، ئاكتىپلار قوشۇنى كۆرۈنەرلىك تارايدى. بۇ ئەھۋالغا قارىتا، مەدەنىيەت ئىنقىلابى گۇرۇپپىسىنىڭ بەزى ئەزالىرى ھەيران قېلىش، چۆچۈش، گۇمانلىنىش، سۈكۈت قىلىش پوزىتسىيىسىنى تۇتتى، بەزىلىرى زور بىر تۈركۈم كىشىنى "ئۆگىنىش كۇرسى"غا قاتناشتۇرۇپ، مەسىلە تاپشۇرۇشقا قىستاشنى تەشەببۇس قىلدى. ئەكسىچە، زاۋۇت پارتكوم شۇجىسى يەن زۈي بىلەن بۇغراجان: "ئاباقنىڭ مۇنچە ئاكتىپ بولۇپ 'مەسىلە پاش قىلىش'تىن مەقسىتى — دىققەت-ئېتىبارىمىزنى باشقىلارغا بۇراش يولى بىلەن ئۆتكەلدىن ئۆتۈۋېلىش... ئەگەر سەللا بىخەستىلىك قىلساق، نۇرغۇن ياخشى يولداشلارغا بىھۇدە زەربە بېرىپ، كەچۈرگۈسىز خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويىمىز..." دېگەن نۇقتىئىنەزەردە چىڭ تۇردى. دەل مۇشۇ پەيتتە «16 ماددا» ئېلان قىلىنىپ، ئاباقنىڭ مەسىلىسىنى ھەرىكەتنىڭ ئاخىرىغا قالدۇرۇپ بىر تەرەپ قىلىشقا توغرا كەلدى... ئاباق مۇشۇلارنى ئويلىغىنىدا، بۇغراجاننىڭ "نەق ئەكسىلئىنقىلابچى" دېگەن جىنايەت بىلەن قولغا ئېلىنىشىغا زادىلا ئىشەنگۈسى كەلمەيۋاتاتتى. ئىشەنمەي دېسە، مەھەممەت ئىمىن ھېچقاچان ئۇنى ئالدىغان ئەمەس. تېخىمۇ مۇھىمى، ئاباقنىڭ تاغدەك-تاغدەك پاكىتلار ئالدىدىمۇ تەن بەرمەي بۇگۈنگىچە پۇت تىرەپ تۇرالىشى — دەل مۇشۇ مەھەممەت ئىمىننىڭ ھەر خىل يوللار بىلەن ئۆزىگە يانتاياق بولۇپ كېلىۋاتقانلىقىنىڭ نەتىجىسى ئىدى...

— ئاباقكا، هازىر چاقچاق قىلىدىغان چاغمۇ؟ — دېدى مەھەممەت ئىمىن جىددىي تەلەپپۇزدا، — ئىشەنمىسەڭ، هازىرلا زاۋۇتقا بېرىپ تىلىڭ تىڭلاپ باق!

— راست شۇنداق بولسىغۇ، خۇدانىڭ بەرگىنى! مەن سېنى شەيتانلىق قىلىپ، ئىچ پۇشۇقىنى چىقىرىۋاتامدىكىن، دەپ قاپتىمەن. خاپا بولما، — ئاباقنىڭ گۆلقەقەلىرى ئېچىلىپ، قويۇق ساقال باسقان يۈزلىرى غەلىتە پۇرۇشۇپ كەتتى. مەھەممەت ئىمىننىڭ ئۇدۇل كەلگەن يېرىگە بىرنەچچىنى كاچاتلىۋەتتى، — شۇ تاپتا مۇشتتەك ناۋىتىم بولسا، ئاغزىڭغا سېلىپ قوياتتىم... توختا، "بېلىق كۆزى" قىلىپ بىر رومكىدىن ئىچىشەيلى! — ئۇ رومكىلارنى تولدۇرۇپ، بىرىنى مەھەممەت ئىمىنگە تۇتتى، — ئىچە، ئۇكا! بۇغرانىڭ تۇرمىدە سېسىپ كېتىشى، ئىككىمىزنىڭ بۇ قېتىمقى ھەرىكەتتىن ئاتتەك ئۆتۈپ كېتىشىمىز ئۈچۈن ئىچ! خوشە!...

— خوش!

كەينى-كەينىدىن بەش-ئالتە رومكا هاراق ئۆتۈپ كەتتى. ھەر ئىككىيلەننىڭ چاناقلىرى كېرىلىپ، كۆزلىرىدە ئوت چاقنىدى. بىرنەچچە ئېغىزدىن كۆڭۈل كۆتۈرىدىغان گەپلەرنى قىلىشقاندىن كېيىن، مەھەممەت ئىمىن ماۋۇلارنى سۆزلەپ بەردى:

مەھەممەت ئىمىن دەسلەپ كىرگەن ماگىزىندىن ئۆزىگە لازىملىق نەرسىنى تاپالماي، قايتىپ چىقتى-دە، شەھەر مەركىزىگە قاراپ بىرئاز مېڭىپ، يەنە بىر ماگىزىنغا كىردى ۋە بىر توپ "قىزىل قوغدىغۇچى"نىڭ پۇكەيكە تىزىلغان ئۇپا، ئەڭلىك، ئەتىرە قاتارلىق پەدەز بۇيۇملىرىنى يەرگە ئېتىپ، دەسسەپ-چەيلەۋاتقىنىنى كۆرۈپ، ئىشىك تۈۋىدىلا توختاپ قالدى. شۇ ئەسنادا بىرەيلەن:

www.uyghurkitap.com

— ئاكا، تىنچ تۇردىڭىزمۇ؟ — دېگىنىچە قولىنى ئۇزاتتى. ئۇ مەھەممەت ئىمىننىڭ ئىنىسى پەرھات ئىدى.

— ھە، سەنمىدىڭ؟ — دېدى مەھەممەت ئىمىن بۇ ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىنىڭ بېشىدىن ئايىغىغىچە سەپسېلىپ چىقىپ، — بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىپ يۈرىسەن؟

— "تۆت كونا"نى بۇزۇشقا چىققاندۇق...

ئۇنىڭ گېپى ئاخىرلاشمىغانىدى، ساۋاقداشلىرى ئىشىنى تۈگىتىپ، ئىشىك تەرەپكە يۈگۈرۈلۈپ كېلىشتى. مەھەممەت ئىمىنلەرمۇ ئۇلار بىلەن بىللە تاشقىرىغا چىقىشتى. مەھەممەت ئىمىن كېتىۋېتىپ، پەرھاتقا مەدەنىيەت ئىنقىلابىدىن ئىبارەت بۇ ھەرىكەتنىڭ نەگە بېرىپ، نەدە توختايدىغانلىقىنى ھېچكىممۇ بىلمەيدىغانلىقى، شۇڭا، ھە دېسە ئالدىغا چىقىپ كىشىلەرنىڭ كۆزىگە چېلىقماي، كەينىدىرەك تۇرۇشنى قايتا-قايتا تاپىلىدى. پەرھاتمۇ باش لىڭشىتىپ ماقۇللۇق بىلدۈردى. ئىككىيلەن خوشلىشىشقا تەييارلىنىۋاتقاندا، مەھەممەت ئىمىن رەسىمخانىدىن چىقىپ كەلگەن ئابدەمنى كۆرۈپ قالدى. ئۇنىڭ قورسىقىغا جىن كىردى-دە، پەرھاتقا قاراپ پەس ئاۋازدا:

— ئاۋۇ خوتۇننىڭ چېچى بىلەن ئۇچىسىدىكى كىيىمىنى كۆردۈڭمۇ؟"تۆت كونا" دەپ ئاشۇنى دەيمىز. قولۇڭدىن كەلسە... — دېگىنىچە پەرھاتقا سىناق نەزىرىدە تىكىلدى. پەرھات بىر ئابدەمگە، بىر مەھەممەت ئىمىنگە ھەيرانلىق بىلەن تىكىلىپ:

— ئۇ سىلەرنىڭ زاۋۇتتىكى بوكوجاڭنىڭ خوتۇنىمۇ؟ — دېگە-نىدى، مەھەممەت ئىمىن:

— ھە ئاشۇ، شۇڭلاشقا ئىنىلىقنى يەتكۈزگىن دەۋاتىمەن!... —

دەپ مەنىلىك ھىجايدى.

پەرھات ئۇنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشەندى-دە:

— چاتاق يوق، ئۇنى بىردەمدە ساقايتىمىز! — دېگىنىچە ساۋاقداشلىرىنىڭ قېشىغا بېرىپ، بىر-ئىككىيلەننىڭ قۇلىقىغا نېمىلەرنىدۇ پىچىرلىدى. ھايال ئۆتمەي، ئۇن نەچچە نەپەر ”قىزىل قوغدىغۇچى“ يۈگۈرۈشۈپ كېلىپ ئابدەمنى ئارىغا ئېلىشتى-دە، ئۇنىڭ چېچىغا قول ئۇزىتىشتى. مۇنداق تۇيۇقسىز زەربىنى كۈتمىگەن ئابدەم ئۈن سېلىپ يىغلىغىنىچە، سەنتۈرۈلۈپ يىقىلىپ چۈشتى. بۇرژۇئازىيىگە قارشى قەھر-غەزىپى ئوت بولۇپ يانغان كىچىك ئەزىمەتلەردىن بىرى ئابدەمنىڭ ئۈستىگە مىنىۋېلىپ، ئۇنىڭ ئىككى ئۆرۈم چېچىنى تۈۋىدىنلا كېسىۋەتتى. ئالتۇن زىرىسى كىمنىڭدۇ چۆنتىكىگە كىرىپ كەتتى. توپلىيمۇ پاشىنىسىدىن ئايرىلغانىدى. دەل شۇ پەيتتە، بۇغراجان يەردىن ئۈنۈپ چىققاندەكلا پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئەلپازى شۇنداق سۈرلۈك ئىدىكى، كۆزلىرى قورقۇنچلۇق چاقنايتتى. ئۇ ئوقتەك ئېتىلىپ كېلىپ، تېخىچە ئابدەم بىلەن ھەپىلىشىۋاتقان ئىككى يىگىتنىڭ شاللىسىدىن تۇتۇپ بىر سىلكىگەنىدى، ھەر ئىككىيلەن ”گۈلۈپپىدە“ يىقىلدى. بۇغراجان قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىندى-دە، پۈتۈن ئەزايى توپىغا مىلەنگەن ئابدەمنى يۆلەشكە تۇتۇندى. كۈتۈلمىگەندە، ”قىزىل قوغدىغۇچى“لاردىن بىرى بۇغراجاننىڭ ساغرىسىغا شۇنداق قاتتىق تەپتىكى، بۇغراجان بىرنەچچە قەدەم دەلدۈگۈنۈپ، بىر ”قىزىل قوغدىغۇچى“ قىزنىڭ قولىدىكى رەسىم جازىسىغا ئۈستى، رەئىس ماۋزېدۇڭنىڭ رەڭلىك رەسىمى سېلىنغان جازىنىڭ ئەينىكى چېقىلىپ كەتتى...

www.uyghurkitap.com

— ھا، ھا، ھا!... ئاباق ئۆيىنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. مەھەممەت ئىمىن ئەتراپقا ئالاق-جالاق قارىۋېلىپ، كۆزى بىلەن ئۇنىڭغا بوشراق كۈلۈشنى ئىشارەت قىلدى.

— قورقما، ئۇكا! — دېدى ئاباق ئۇنىڭ دولىسىغا شاپىلاقلاپ، — مۇشۇنداق خۇش خەۋەرنى ئاڭلىغاندا كۈلمەي، قاچان كۈلىمەن؟ بىردەم بولسىمۇ كۈلۈپ، كۆڭلۈمنى ئېچىۋالاي! يەتتە-سەككىز ئاينىڭكىزى، ئۇ چايانىنىڭ دەستىدىن بېشىمنى ئۇستۇن قىلالمىدىم ئەمەسمۇ؟ راستىمنى ئېيتسام، مۇشۇنداق ھۇزۇرلىنىپ كۈلگۈدەك كۈنلەرنىڭ كېلىشىنى زادىلا خىيالىمغا كەلتۈرمەپتىكەنمەن... مانا ئەمدى، ھازىرلا ئېلىپ چىقىپ ئېتىۋەتسىمۇ ئارمىنىم يوق دېگىنە!... ھە، گەپ قىلە! شۇنداق قىلىپ، كېيىن قانداق بولدى؟

— بايا سۆزلەۋاتسام، توك قاغىدەك قاقىلداپ گېپىمنى بۆلۈۋېتىسەن، ئەمدى قويۇپ...

مەھەممەت ئىمىن قەستەن تەرىنى تۈرۈپ، تاۋى نازۇك خوتۇندەك غەلىتە دومسايدى. بۇ ھال ئاباقنى تېخىمۇ كۈلدۈرۈۋەتتى.

— بولدى، بولدى، بۇنىڭياقى كۈلمەي، قاپىقىمنى تۈرۈپ ئولتۇراي... — ئاباق ئۇنىڭغا تېخىمۇ يېقىنراق سۈرۈلۈپ، ئۇنىڭ مۈرىسىنى قۇچاقلاپ، مەڭزىنى مەڭزىگە ياقتى.

— ھە، ئەمدى تىتاڭ تومۇرۇڭ لىكىلدىغىلى تۇردىمۇ؟ — مەھەممەت ئىمىنمۇ كۈلۈپ تاشلىدى، — پەرھاتنىڭ قۇلىقىغا شۇنداق كۇسۇلداپ قويۇپتىم، ئۇنىڭ ساۋاقداشلىرى ھەش-پەش دېگۈچە بۇغرانى باغلاپ، جازىنى بويىنىغا ئېسىپ، بېشىغا "نەق ئەكسىلئىنقىلابچى" دېگەن خەت يېزىلغان كۇلانى كىيگۈزدى-دە، ئۇدۇل جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە ھەيدەپ كەتتى. ئابىدەم

دېگەن جالاپمۇ ھوشىدىن كېتىپ ئۆلگىلى تاس قالدى.

— ۋاي، ۋاي، ۋاي... ئەجەب جاجىسىنى يەپتۇ ئۇ چايان! — ئاباق مەھەممەت ئىمىننى بىرنەچچىنى سۆيۈۋەتتى، — ئەقلىڭدىن ئۆرگىلىپ كېتەي ئۇكام!... مۇشۇنداق يەرلىرىڭنى ئارزۇلايمەن - دە، سېنىڭ! كېينچۇ؟ كېيىن قانداق بولدى؟

— كېينىما؟ — مەھەممەت ئىمىن مۇرىسى بىلەن ئاباقنى يەڭگىل ئىتتىرىپ، ئۆزىدىن سەل نېرى قىلدى، — ھېلىقى كۆچۈكى چىرقىراپ يىغلاپ، ئەتراپنى بېشىغا كىيدى. بەزىلەر ئۇنىڭ يىغىسىدىن ئېرىپ كېتىپ، ئۇنىڭ ئۆيى نەدىلىكىنى سورىغىلى تۇردى. بىر قول ھارۋىسىمۇ تەييار قىلىشتى. تۇيمايلا قاپتىمەن. بىر چاغدا قارىسام، ھېلىقى شۇم پاچىقىمغا ئېسىلىۋاپتۇ...

مەھەممەت ئىمىن قىلغان - ئەتكەنلىرىنى يېپيېڭى - يىڭنىسىگىچە سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن، ماۋۇلارنى قوشۇپ قويدى:

— راستىمنى ئېيتسام، — دېدى ئۇ ھېجىيىپ، — مەن ئۇ جالاپنى ئەدەبلەشتە، بۇغرا دېگەن بىرنېمىگە "روھىي دۇنياغا تاقاش"نىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويماقچى بولغانىدىم. كىم بىلسۇن، ئۇنىڭ نېمىگەن چىغ تۇۋىدىن تۇغۇلمىغان توشقان چىققاندەك ئىش بولۇپ، ئەر - خوتۇن ئىككىسىنىڭ جان دۇنياسىغا تاقىلىپ كەتتى...

— ياشاپ كەت، ئۇكا، ياشاپ كەت!... — ئاباق ئۇنى يەنە بىرنەچچىنى سۆيۈۋەتتى، — ئابدەك ھازىر نەدە؟

— دوختۇرخانىدا، دوختۇرلارنىڭ ئېيتىشىچە، بۈگۈن - ئەتە يېرىلىدىغان ئوخشايدۇ.

— بولسا، تۇغالماي ئۆلسۇنا، ئۇ جالاپ!

— تەلىيىك بولسا، شۇنداقمۇ بولار!...

مەھەممەت ئىمىن سائىتىگە قاراپ قويۇپ، ئورنىدىن تۇرۇشقا تەمشىلىۋاتقاندا:

— ئۇكام، ماڭا قارىغىنا، — دېدى ئاباق، — "ئۈچىنچى سىنتەبىر" ۋەقەسىگە قاتناشقان ئوقۇغۇچىلارنى بېيجىڭغا چاقىرتىپ كەتكىنى راستمۇ؟

— راست. تېخى جىياڭ چىڭ، كاڭ شېڭ قاتارلىقلار ئۇلارنى قوبۇل قىپتۇ، — مەھەممەت ئىمىن سىرلىق ھىجىيىپ، قوشۇپ قويدى، — تۈنۈگۈن بېيجىڭدىن ماڭا بىر پارچە خەت كەلدى. خەتتە دېيىلىشىچە، مەركەزدىكى باشلىقلار ھازىر ئىككى گۇرۇھقا بۆلۈنۈپ كېتىپتۇ. پات ئارىدا قوشۇن تارتىپ، بىر-بىرى بىلەن سوقۇشىدىغانلىقى گېپىمۇ بار...

— ھە، ھە...

— گېپىمنى بۆلمە!... مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى يېرىدىن بېيجىڭغا بارغان ئوقۇغۇچىلارمۇ ئىككى بۆلەككە بۆلۈنۈپ، ئون ئالتە ماددىنىڭ بەزى ئىبارىلىرى ئۈستىدە كەسكىن مۇنازىرىلىشىۋېتىپتۇ. باشلىقلارنىڭ چۈشەندۈرۈشلىرىمۇ ھەر خىلمىش. دۆلەت بايرىمىدىن كېيىن ئوقۇغۇچىلار مەكتەپلىرىگە قايتىپ كېلىپ، مەكتەپ پارتكومىنى بىكار قىلىپ، خىزمەت گۇرۇپپىسى بىلەن مەدەنىيەت ئىنقىلابى گۇرۇپپىسىغا قاتناشقانلارنىڭ ئەدىپىنى بېرىدىكەن. ئاندىن، زاۋۇت-كان، ئىدارە-جەمئىيەتلەرگە كىرىپ بازا قۇرۇپ، بۆشۈكتىكى، تۆشۈكتىكى ھەممە ئادەمنى ئۆزئارا سوقۇشقا سالىدىكەن، ئاخىردا كىم يېڭىپ چىقسا، ھوقۇق شۇنىڭ بولىدىكەن...

— ئاغزىڭغا ياغ! جېنىم ئۇكام، ئاغزىڭغا ياغ! — ئاباق مەھەم-

مەت ئىمىننى بىرھازا ماختاپ كەتتى. مەھەممەت ئىمىنمۇ تېرىسىگە پاتمايۋاتقاندەك ھېلىدىن-ھېلىغا كېرىلەتتى، ئەسنەيتتى پۇتلىرىنى ئۇ يان-بۇ يان سوزاتتى. بىر پۇتى داستىخانغا كىرىپ قالغىنىنىمۇ تۇيمايتتى، — ئەگەر زاۋۇتتىكىلەر ئىككى تەرەپ بولۇپ قالسا، بىز قانداق قىلىمىز؟

— قانداق قىلاتتۇق، شامالغا بېقىپ كېمە ھەيدەيمىز-دە!

— دەل كۆڭلۈمدىكى گەپنى قىلدىڭ!

ئاباق ھۇزۇرلىنىپ كېرىلىۋالدى. مەھەممەت ئىمىن تەنبىھ ئاھاڭىدا جېكىلىدى:

— ئېسىڭدە چىڭ تۇرسۇن: سەن تېخى نازارەت ئاستىدا مەسىلە تاپشۇرۇۋاتقان ئادەم. بىچارە قىياپەت بىلەن كىشىلەرگە ھال ئېيتىپ، ئىككى گېپىڭنىڭ بىرىدە بۇغرانىڭ ئۆزەڭگە قىلغان زىيانكەشلىكلىرىنى سۆزلە. يامىنىغا كەلسە، بۇغرا ئۈستىدە بەزى ئىغۋالارنى توقۇپ چىقساڭمۇ بولىدۇ. بۇ — بىرىنچى گېپىم. ئىككىنچىسى، بۇ يەردە قىلىشقان گېپىمىزنى ئادەم بالىسىغا تىنىپ تاشلىما. ئاندىن قالسا، ھاراق ئىچىدىغان پۇلنى ئۇنىڭ-بۇنىڭ نەپسىگە تىقىپ، ھېچ بولمىغاندا تۆت-بەش كىشىنى ئۆزەڭگە رام قىل... ھە، راست، ئۆتكەندە بۇغرانىڭ گېزىت-ژۇرناللاردا ئېلان قىلىنغان بەزى شېئىرلىرىدىن قۇسۇر تاپقانلىقىڭنى ئېيتىۋاتاتتىڭ، ئىلاج قىلىپ ئۇلارنى يەنە بىر قېتىم ئالدىڭغا يېيىپ، تۇتامغا چىققۇدەك بىرنەرسە تېپىشنىڭ كويىدا بول. ماقۇلمۇ؟

— ماقۇل.

— ئەمىسە، رومكاڭنى ئال.

رومكىلار كەينى-كەينىدىن تۆت-بەش قېتىم بوشىتىلىپ، توخۇ

www.uyghurkitap.com

گۆشى پاك ـ پاكىز قۇرۇقدالغاندىن كېيىن، مەھەممەت ئىمىن ئاباق بىلەن خوشلىشىپ، دەلدەڭشىگەن ھالدا تۈن قويىنىغا سىڭىپ كەتتى. بۇ چاغدا، شەھەر گۆرىستانى جىملىقىغا چۆمگەن بولۇپ، قەيەردىدۇ «ئۇزۇندى ناخشىسى» ياڭراۋاتاتتى...

يېڭى كومېدىيە

كۈپپارلار ئەيسا روھىللانى كرېستقا مىخلاپ، ئوتتا كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرمەكچى بولغاندا، تەڭرىنىڭ ئۇنى كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا ئاسـمانغا ئېلىپ چىقىپ كەتكەنلىكى توغرىسىدىكى رىۋايەتنىڭ ئىنسانلار تارىخىدا ئېغىزدىن ـ ئېغىزغا كۆچۈپ يۈرگىنىگە ئىككى مىڭ يىلغا يېقىنلاشتى. تېخى ئەيسانى ئۆلتۈرمەكچى بولغانلار ۋە ئۇلارنىڭ ئەۋلادلىرى ئەيساغا بەيئەت قىلىپلا قالماستىن، تاكى بۈگۈنگە قەدەر چىركاۋلاردا ئۇنىڭ نامىغا تائەت ـ ئىبادەت قىلىپ، ئەينى ۋاقىتتا ئۇنىڭغا قىلغان بىئەدەبلىكى ئۈچۈن گۇناھىنى تىلەشمەكتە. ئىنسانىيەت تارىخىدا تۇنجى بولۇپ ئېلىمىزدە قوزغالغان پرولېتارىيات مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى بىرنەچچە ئاي داۋاملىشىپلا، ئىنسان تەپەككۇرىدىن ھالقىپ كەتكەن ئاجايىپ تېز سۈرئەت، كوھىقاپتىن ئېتىلىپ چىققان بوراندەك شىددەت بىلەن ئەل رايىنى پايخان قىلىپ، ئەل رايىنىڭ مۇقەررەر مەھسۇلى بولغان ھاكىمىيەت قۇرۇلمىسىنى بىتچىت قىلىۋەتتى. نەچچە مىڭ يىللىق قىممەتلىك مەدەنىي مىراسلارنى كۆيدۈرۈپ كۈلگە ئايلاندۇرۇۋەتتى. ئۆمۈر بويى ئەل بەختى ئۈچۈن كۆرەش قىلغان ۋە بۇ يولدا ھالال تەر، ئىسسىق قانلىرىنى ئاققۇزغان سان ـ ساناقسىز ئىنقىلاب پېشۋالىرى، پېشقەدەم

رەھبىرىي كادىرلار بۇ مىسلىسىز غەليان ئالدىدا بىيايان دېڭىزنىڭ شىددەتلىك دولقۇنى قىرغاقىقا سۈرۈپ چىققان قۇلۇلىدەك بىچارە ھالغا چۈشۈپ قالدى. ئەكسىچە، ئاۋانگارت ئەلنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈپ، تارىخنىڭ ئەخلەت دۆۋىسىگە تاشلىنىپ كەتكەن لۈكچەك-لەر، يالقاۋلار، ئوغرى-خىيانەتچىلەر بۆلۈك-پۈچقاقلاردىن ئۈنلىنىپ چىقىپ، جاھاننى بېشىغا كىيىشتى. ئۇلار "ئىنقىلابىي ئىسيانچى" دېگەن قىزىل يەڭ بەلگىسىنىڭ كۆچىگە تايىنىپ، مەركەزدىن تارتىپ يەرلىككىچە خالىغان بىر كىشىگە: "كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان ھوقۇقدار"، "بۇرژۇئا ئىلمىي نوپۇزلۇقى"، "گېزەندە" دېگەن تونلارنى پىچاتتى. شەھەر، يېزا، كوچا-مەھەللىلەر شۇنداق قالايمىقانلىشىپ كەتكەنىدىكى، بۇ ۋالىۋاشچىلىقتا، ھەرقانچە دانا، ھەرقانچە ئەقىل-لىق ئادەمنىڭمۇ ئوڭ-سولنى، ھەق-ناھەقنى، توغرا-خاتانى پەرق ئەتمىكى مۈشكۈل ئىدى. مەۋجۇت رېئاللىق ئالدىدا ئادەمنىڭ ئىچى تىت-تىت بولۇپ، بار ئاۋازى بىلەن:

— جاھاننىڭ ئىگىسى يوقمىدۇ؟ — دەپ ۋارقىرىغۇسى كېلەتتى.

بۇ سوئالغا ئىسيانچىلارنىڭ ماۋۇ خىتابى ئەڭ توغرا جاۋاب ئىدى:

— بىز!...بىز!... بىز!!!...

شۇنداق، ئۇلارنىڭ بۇ خىتابى قىل سىغمايدىغان ھەقىقەت ئىدى. ئۇلار بۇ ھەقىقەتنى قارا كۈچكە، جۈملىدىن "تەگرى لەش-كەرلىرى" ("قىزىل قوغدىغۇچىلار")نىڭ جاپادىنىمۇ، ئۆلۈمدىنىمۇ قورقمايدىغان چەكسىز قارامىلىقىغا تايىنىپ تاپقاندى! مۇشۇ ھەقىقەتكە تايىنىپ، پارتىيىگە، ھۆكۈمەتكە قوماندانلىق قىلماقتا، خالىغانچە زورلۇق-زومبۇلۇق قىلماقتا ئىدى!!!

ئەگەر كىمدە-كىم بۇ "ھەقىقەت" ئالدىدا ياۋاشلىق بىلەن

باش ئەگمەيدىكەن، ئۇ ئەيسا روھىللادىنمۇ بەتتەر كۈنگە قالاتتى. چۈنكى، ئەيسا روھىللانى تەڭرى قۇتقۇزغىنى بىلەن، ئۇنى قۇتقۇزىدىغان ھېچكىم يوق ئىدى. تەڭرى ئۇنى ئۇنتۇپ كەتكەنىدى؛ ئۇنىڭغا غەزەپ قىلماقتا، ئۇنىڭدىن ئۆچ ئالماقتا ئىدى!...

بۇنداق ئۆچ ئېلىش، بىرىپ-بىرىپ شۇ دەرىجىگە يەتتىكى، تىرىشچانلىق ھوقۇق تۇتقان رەھبىرىي كادىرلارلا ئەمەس، بەلكى بىر قىسىم مۇنەۋۋەر پارتىيە ئەزالىرى، ئەمگەك نەمۇنىچىلىرى ۋە خىزمەت ئىلغارلىرىمۇ چوپاندىن ئايرىلغان قوي پادىسىدەك، ئادەمسىياق بۆرىلەرنىڭ قاتمۇقات مۇھاسىرىسى ئىچىگە چۈشۈپ قالدى. "ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسىنى ئۆگىنىش كۇرسى" دېگەن چىرايلىق نام بىلەن ئاتالغان يەرلىك تۈرمىلەرگە قامالدى. ئۇستى-ئۇستىلەپ ياغقان تىل-تاياق، رەھىمسىز زەربە، شەپقەتسىز كۈرەش دەستىدىن، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى مەڭگۈلۈك ھېيىپناق بولۇپ قالدى؛ بەزىلىرى بىمەھەل ئەزىز جېنىدىن ئايرىلىپ، تەڭرىنىڭ دەرگاھىغا يول ئالدى. گېزىت-ژۇرنال، رادىئولار ھە دەپ قۇرۇق گەپ سېتىپ: "ۋەزىيەت چوڭ ياخشى، ئەلنىڭ كۆڭلى شاد..." دەپ ۋارقىراۋاتقان بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە، ئەلنىڭ نالە-زارى پەلەككە يەتكەن، كۆز ياشلار سەل بولۇپ ئاقماقتا ئىدى.

بۇ پۈتۈن مەملىكەتنىڭ رېئاللىقى ئىدى!

بۇ پۈتۈن ئاپتونوم رايوننىڭ رېئاللىقى ئىدى!!!

خوش، ئەمدى ئەسلى گېپىمىزگە كېلەيلى: بۇرژۇئا ئەكسىيەتچى لۇشيەننى پىپەن قىلىش دولقۇنى يېتىپ كېلىش بىلەنلا، ئاباق بۇ لۇشيەننىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغۇچىلارنىڭ تۇنجىسى بولۇپ ئاقلاندى. خىيانەتچىلىك ئەنزىسىگە ياتىدىغان پولاتتەك پاكىتلار"قارا

ماتېرىيال“ سۈپىتىدە كۆيدۈرۈۋېتىلدى. مەھەممەت ئىمىن ئەڭ
”قىزىل“ ئادەملەر قاتارىدىن جاي ئالدى... شاڭخەيدە چىققان
”يانۋار بورىنى“ بۇ يەردىمۇ ئۆز كۈچىنى كۆرسىتىپ، زاۋۇتتىكى
رەھبەرلىك ھوقۇقى بىر كېچىدىلا ئىككىنچى دەرىجىلىك ھەرپ
قۇيۇش ئىشچىسى ۋاڭ جۇڭتاۋ بىلەن مەھەممەت ئىمىن كاتتىباشلىقى-
دىكى تەشكىلات تەرىپىدىن تارتىۋېلىندى، ۋاڭ جۇڭتاۋ ھوقۇق
تارتىۋېلىش كومىتېتىنىڭ مۇدىرى، مەھەممەت ئىمىن مۇئاۋىن
مۇدىرى، ئاباق ھەيئەت ئەزاسى بولدى. زاۋۇت باشلىقى رامىزان-
دىن باشقا رەھبىرىي كادىرلار ”بايانات“ ئېلان قىلىپ، ھوقۇق
تارتىۋېلىشنى قوللايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشتى. بىر قىسىم ئىشچى-
خىزمەتچىلەرمۇ سەپتە خاتا تۇرۇپ قالغىنى ئۈچۈن گۇناھىنى
تىلەشتى. ئۆز كاتتىباشلىرىنىڭ ”قۇۋلۇق، شۇملۇق“لىرىنى بەس-
بەس بىلەن پاش قىلىشتى...

ئادەم رېئال تاشقى مۇھىتنىڭ تەسىرىنى ئېڭىدا ئىنتايىن تېز
ئەكس ئەتتۈرۈپلا قالماستىن، كۆپ ھاللاردا، ھەرىكىتىدىمۇ ئەكس
ئەتتۈرىدۇ. شۇ تۈپەيلىدىن، بەزىدە كۈلكىگە قالسا، بەزىدە ئۆزى
ئارزۇ قىلغانىدىنمۇ چوڭراق نەپ ئالىدۇ. ئاباقلار پۈتۈن زاۋۇتتىكى
ئۈچ يۈز نەچچە ئىشچى-خىزمەتچىنىڭ تەقدىرىنى چاڭگىلىغا ئالغان
دەسلەپكى كۈنلەردە، ھەم خۇشاللانغىنى، ھەم ھەيران بولغىنىدىن
خۇدىنى يوقىتىپ قويغىلى تاس قېلىشتى. ئۇلار شۇنداق ئالچاڭلاپ
كېتىشتىكى، ھېچكىمنى كۆزىگە ئىلمايتتى. ئالدىغا كەلگەننى چىش-
لىسە، كەينىگە ئۆتكەننى تېپەتتى. سەتراچخانىغىمۇ پىكاپ بىلەن
باراتتى. بەزىلەرنىڭ چىش غۇچۇرلىتىشلىرى، نەپرەتلىك بېقىش-
لىرىنى ”ھەسەت قىلغانلىق“، ”كۆرەلمەسلىك“ دەپ چۈشىنەتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

شۇڭا، قارشى تەرەپ تۇرماق، ئۆز مۇرىتلىرىنىڭمۇ نەزىرىدىن چۈشۈپ كېتىپ باراتتى. ئۇلار بۇنى تۈيمايتتى ياكى تۇيسىمۇ تۇيماسلىققا سالاتتى. قىلغىنى قىلغان، ئەتكىنى ئەتكەندى. لېكىن، كۈتۈلمىگەن بىر ئىش، يەنى ئەڭ ئەشەددىي رەقىبىنىڭ ئاغزىدىن تۇيۇقسىز چىقىپ كەتكەن بىر ئېغىز سۆز ئۇلارنىڭ شېرىن چۈشىنى بەربات قىلىپ، ئۇلارنى ھەرقانداق چاغدىكىدىن ئەقىللىقراق قىلىپ قويدى: بىركۈنى، مەھەممەت ئىمىن قارشى تەرەپنىڭ بىر كاتتىبېشى بىلەن مۇنازىرىلىشىپ قالدى. "ھىم، سەن تېخى ھوقۇق تارتىۋالدىم، دەپ ئالچاڭلاپ كېتىۋاتامسەن؟ — دەپ كىنايە قىلدى ھېلىقى كاتتىباش، — ئەگەر سەنلەرنىڭ ھوقۇق تارتىۋېلىشىڭ توغرا بولغان بولسا، مەركەز نېمىشقا قوللىمايدۇ؟ ئالدىرىماي تۇر، چۈجىنى كۈزدە سانايمىز!..."

دېمىسىمۇ، مەركەز شاڭخەي شەھىرى، خېيلۇڭجياڭ ئۆلكىسى قاتارلىق ئۆلكە، شەھەرلەردىكى ھوقۇق تارتىۋېلىشنى شۇ كۈنىنىڭ ئۆزىدىلا ئېتىراپ قىلىپ، پۈتۈن مەملىكەتكە رادىئودا خەۋەر قىلدى. ئەكسىچە، شىنجاڭ توغرىسىدا ھېچنېمە دېمىدى. تېخى ۋاڭ ئېنماۋنىڭ "ياخشى يولداش" ئىكەنلىكى توغرىسىدا بەزى بىشارەتلەرنىمۇ بەردى. بىر قېتىملىق مۇنازىرىدىن مۇشۇ ھەقىقەتنى بىلىۋالغان ئاباق ئۆزلىرىنىڭ ھازىرقى غەلىبىسى ھەرگىزمۇ ئاخىرقى غەلىبە ئەمەسلىكى، ئىنقىلاب ئاخىرلاشقىچە تېخى نۇرغۇن يېڭىش-يېڭىلىشلار بولىدىغانلىقىنى تونۇپ يەتتى. شۇڭا دەرھال ئوتتۇرىغا چۈشۈپ، پارتىلاش ئالدىدا تۇرغان ئەلەم كۈرىشىنى بېسىقتۇرۇۋەتتى، مەھەممەت ئىمىننىمۇ قايىل قىلدى. ئىككىيلەن مەسلىھەتلىشىپ، قەدەمنى باشقىچىراق باسماقچى بولۇشتى: پىكاپنى ۋاڭ "سىلىڭ"غا تاشلاپ بېرىپ، ئىككىنچىلەپ يېقىن يولىمىدى. كىچىككىنە بوش

ۋاقت تاپسلا گېزىت كۆرەتتى. بولۇپمۇ «خەلق» گېزىتى، «قىزىل بايراق» ژۇرنىلىنىڭ باش ماقالە، ئوبزور، ئوبزورچى ماقالىلىرىنى ياندۇرۇپ-ياندۇرۇپ ئوقۇيتتى. بەزى مۇھىم نۇقتىلارنى خاتىرە دەپتەرلىرىگە كۆچۈرۈۋالاتتى. پۈتۈن-پۈتۈن ئابزاسلارنى يادا ئېلىۋالاتتى، پۈتۈن-پۈتۈن كېچىلەرنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزۈپ، دۆلىتىمىز ۋە چەت ئەلنىڭ رادىئولىرىنى زېرىكمەي ئاڭلايتتى. بىرەر يېڭى خەۋەر ئاڭلاپ قالسا، دەرھال ئىككىسى بېشىنى بىر يەرگە قىلىپ، بۇ ھەقتە تەھلىل يۈرگۈزەتتى، يېڭى-يېڭى پىلانلارنى قۇراتتى... دەككە-دۈككە ئىچىدە يېگىنى چىراپىغا چىقماي، ھەر ئىككىسى خېلىلا ئورۇقلاپ كېتىشتى. يۈرۈش-تۇرۇش ۋە كىشىلەرگە مۇئامىلە قىلىشتا پىلە قۇرۇتىدەك يۇمشاق بولۇپ كېتىشتى، ھەتتا قارشى تەرەپتىكى ئاممىغىمۇ ئاساسەن ئۆز كىشىلىرىگە ئوخشاش مۇئامىلە قىلاتتى. ئۇلارغا ماددىي جەھەتتىن ئانچە-مۇنچە "دان چوقۇتۇپ" قويۇشنى ئۇنتۇپ قالمايتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، زاۋۇتتا بازا قۇرۇپ ياتقان "تەگرى لەشكەرلىرى" ۋە ۋاڭ جۇڭتاۋنى دەي-دەيگە سېلىپ، پات-پات ئەلەم كۈرىشى قوزغىتىپ تۇراتتى. ھوقۇقدارلارغا كېچە-كۈندۈز ئارام بەرمەي، كۈرەش-پىپەن قىلدۇ-راتتى. ئۆزلىرى بۇلۇڭ-پۇچقاقلاردا ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئۇتۇپ، ئۇلار ئالدىدا ۋاڭ جۇڭتاۋنىڭ ئەسكىلىكلىرى ئۈستىدىن شىكايەت قىلاتتى. بولۇۋاتقان بەزى ئىشلارنىڭ پۈتۈنلەي ئۆزلىرىنىڭ ئىرا-دىسىگە خىلاپ ئىكەنلىكىنى تەكرار-تەكرار چۈشەندۈرەتتى. شۇڭا، ئۇلارنى "يامان" دەيدىغانلار كۈندىن-كۈنگە ئازىيىپ، ھەربىر قەدىمىنى ئوڭۇشلۇق باسماقتا، قارشى تەرەپمۇ ناھايىتى تېز پارچە-لانماقتا ئىدى. لېكىن، ئۇلار بۇنىڭ بىلەنلا قانائەتلەنمەيتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۆزلىرى تۇتۇپ تۇرغان مۇشۇ ھوقۇقنى مەڭگۈ قولدىن چىقىرىپ قويماسلىق ئۈچۈن، يەنە نېمىلەرنى قىلىشى كېرەكلىكىنىمۇ ئالدىنئالا مۆلچەرلەشكەنىدى.

مانا بۈگۈن — 1967-يىل 2-ئاينىڭ 27-كۈنى، يەنى ئۇلار زاۋۇتنىڭ چوڭ ھوقۇقىنى قوللىرىغا كىرگۈزىۋالغىنىغا توپتوغرا بىر ئاي بولغان كۈن — ئۇلار يېڭى بىر كومېدىيىنىڭ مۇقەددىمىسىنى مۇنداق باشلىدى.

— يائاللا، ئەجەبمۇ يوقاپ كەتتىڭ، ئۇكا! ئۇ كاپىرنىڭ ئالدىدا كۆچۈكلىنىپ ئولتۇرۇپ، تاڭ ئاتقۇزۇۋەتمىدىڭ ياخشى!...

مەھەممەت ئىمىن ۋاڭ "سىلىڭ"نىڭ ئۆيىدىن قايتىپ چىقىپ، زاۋۇت باشلىقى ئىشخانىسىغا كىرگەندە، مەيدىسىنى مەشكە قاخلاپ زوڭزىيىپ ئولتۇرغان ئاباق ئەنە شۇ سۆزلەر بىلەن قارشى ئالدى. مەھەممەت ئىمىن ئۇنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالمىغاندەك ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ، رامزان چاڭچاڭنىڭ كرېسلوسىغا ئولتۇردى. ئىشخانا ئىچى خۇددى ئېغىلغىلا ئوخشايتتى. دېرىزىلەرگە تارتىلغان ئالما ئۇرۇقى رەڭلىك دۇخاۋا پەردە ئورنىنى خىلمۇخىل رەڭ-بوياقلار بىلەن بۇلغانغان كارتون قەغەزلەر ئىگىلىگەن؛ ئىشخانىنى لىق ئالغان ئىران نۇسخىلىق گىلەم توپا ئاستىغا كۆمۈلۈپ كەتكەن؛ ھەممە يەردە ئەخلەت، ھەممە يەردە قەغەز پارچىلىرى... بىر-بىرىگە جۈپلەپ قويۇلغان شىرە ئۈستىگە توختىتىلغان تېلېفون دېرىزە تەكچىسىگە ئېلىۋېتىلىپ، ئورنىغا قارا، قىزىل سىياھ توشقۇزۇلغان بىر جۈپ تۆكۈرۈك قاچىسى قويۇلغان. ئۇنىڭ يېنىدا قالايمىقان تاشلانغان ھەر خىل چوڭلۇقتىكى موي قەلەملەر ۋە تەشۋىقات ۋەرەقلىرى... يەن شۇجىنىڭ كرېسلوسىنىڭ يان ياغىچى سۇنۇپ كېتىپتۇ. مەشىنىڭ

ئالدىدا بىر تاغار كەلگۈدەك كۆل ۋە شىلىم توشقۇزۇلغان داس...

— ئادەم ئىشكتىن كىرە-كىرمەستىن زەھرىڭنى چاچىدىكەن-سەن! — دېدى كەيپى ئۇچقان مەھەممەت ئىمىن ئاباققا ئالىيىپ، — ئۇ كاپىرنى ئەيۋەشكە كەلتۈرەلمىسەم قانداق قىلىمەن!

— ئاناڭنى!... ئۇ گۇيزە، تازا غەرەز ئۇقمايدىغان بىرنېمە-دە!

— شۇنى دېمەمسەن... شۇنچە گەپ قىلسام، نۆزەمبىللا يېقىن كەلگىلى ئۇنىمىدى.

— نېمە دەيدۇ؟

— نېمە دەيتتى، يەنە شۇ كونا گەپلەر!

— شۇنداقمۇ؟ قارا ئۇنىڭ نوچىلىقىنى! مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا، ئاخىر بېرىپ ئىككى پۇتى بىر ئۆتۈككە تىقىلىدۇ ئۇنىڭ!

— نېمە بولسا بولمامدۇ! ئۇنىڭ بىلەن نېمە كارىمىز؟

— ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن، ئۇ دېگەن بىرىنچى نومۇرلۇق كاتتىباش. ئوڭ دەسسىسىمۇ، سول دەسسىسىمۇ ئۇنىڭغا ئەگەشمەي ئىلاجىمىز يوق. ۋاقتى كېلىپ چاتاق چىقسا، مەسئۇلىيەتنىڭ بىر بېشىنى ئۈستىمىزگە ئالماي قۇتۇلالامدۇق!؟

مەھەممەت ئىمىن ئۈنچىقمىدى. ئاباق مەش كولىغۇچنى مەشنىڭ ئاستىغا تىقىپ قويۇپ، تاماكا يۆگەشكە باشلىدى. مەھەممەت ئىمىن بىر تال قەغەزنى كۆتۈرۈپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئۇدۇلىدا زوڭزايدى. ئاباق تاماكا قۇتىسىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى. ھەر ئىككىسى ئۈندىمەيتتى. قىزىتىلغان سىمدا تاماكىلىرىنى تۇتاشتۇرۇشتى. قاتتىق-قاتتىق بىر نەچچە قېتىمدىن شورىۋالغاندىن كېيىن، ھەر ئىككىسى "پۇششىدە" بىر تىنىۋېلىشتى، كۆزلىرىمۇ بىر-بىرى بىلەن ئۇچراشتى.

— ئەستا، تازا نەس باسقاندەك ئىش بولىدىغۇ بۇ! — ئاباق

كوچا كۆرپىسىدىن تىكىلگەن قولاقچىسىنى گەردىنىگە سۈرۈپ، ياغلاپ قويغاندەك پارقىراق، تاقىر ماڭلىيىنى تاتىلاپ قويدى، —
مۇددىئايىمىزنى تازا چۈشەندۈرەلمىدىڭمۇ يا؟ —
— چۈشەندۈرەلمىگۈدەك نېمىسى بار؟ ھەممىسى گېپىزنىڭتىكى گەپلەرغۇ! گېپىزنى كۆزىگە تىقسامىمۇ پىسەنت قىلمىدى. —
— ئۇنداق بولسا، ئۇنىڭ بىلەن غىجىرلاشماي، يەن رۆينىڭ تومۇرىنى بىر تۇتۇپ باقمامسەن؟
— ئۇنىڭدا چاتاق يوق! — مەھەممەت ئىمىن مەغرۇر ھەجايىدى، — ساڭا دېگۈچى بولمىدىم، ئاخشامقى مەسلىھەتتىن بويىچە، بۈگۈن چۈشتىن كېيىن يەن رۆينى ئىشخانىغا چاقىرىپ كىرىپ، ئۇنى ھوقۇق تارتىۋېلىش كومىتېتىغا قاتناشتۇرۇش نىيىتىم بارلىقىنى ئېيتقىنىمدا، كۆزلىرى يېشىلىپ، كەينى-كەينىدىن تاماكا تۇتتى. گەپ ئارىسىدا ۋاڭ جۇڭتاۋنى ئەپچىللا سىيىتىپ بەردىم...
— بارىكاللا!... ئۇنداق بولسا مۇنداق قىلايلى: سەن ئەتىكى يىغىندا لاۋيەننى ھوقۇق تارتىۋېلىش كومىتېتىغا مەسلىھەتچىلىككە تەكلىپ قىلىش توغرىسىدىكى پىكرىڭنى ئاشكارا ئوتتۇرىغا قوي. مەنمۇ ھە-ھۇ دېيىشىپ بېرەي...
— ۋاڭ جۇڭتاۋ يەنە ئۆز گېپىنى يورغىلاتسا قانداق قىلىمىز؟
— ئۇنداق بولسا تېخىمۇ ياخشى، — ئاباق چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى، — مەن تىلىڭ تىڭشاپ كۆردۈم. بىز تەرەپتىمۇ، قارشى تەرەپتىمۇ يەن رۆيگە سەجدە قىلىدىغانلار خېلى بار ئىكەن. 16 ماددىنىڭ روھى بويىچە ئۆلچىگەندىمۇ، ئۇ كاپىر "كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان ھوقۇقدار" دېگەن ئۆلچەمگە توشمايدۇ. مەن قايسى كۈنىمۇ ئېيتقىنىم ئېسىڭدە: گۈگچەنداڭ ھەرگىزمۇ ئۆزى ئۈچۈن قان

كېچىپ جەڭ قىلغان غالچىلىرىنى بىر يولى ئۇجۇقتۇرۇۋېتىپ، ئاخىرقى ھېسابتا ھەممە ھوقۇقنى سەن بىلەن ماڭا ياكى ۋاڭ جۇڭتاۋغا ئوخشاش لۈكچەكلەرگە تاشلاپ بەرمەيدۇ. ۋاڭ جۇڭتاۋ بۇنى بىلمەي، ئۆزى بىلگەن سەنەمگە دەسسەۋاتىدۇ، ئەگەر بىز ھەممە سورۇنلاردا يەن رۇينىڭ گېپىنى قىلىۋەرسەك، قوللىغۇچىلىرىمىز چوقۇم كۆپىيىدۇ، قارشى تەرەپنى پارچىلاشمۇ ئوڭايغا چۈشىدۇ. ۋاڭ "سىلىڭ"مۇ ئۆزىنى ئۆزى سېستىدۇ...

— ۋاڭ جۇڭتاۋ بىزنى "باۋخۇاڭپەي" دەپ چەتكە قاقسا قانداق قىلىمىز؟

— "باۋخۇاڭپەي، باۋخۇاڭپەي" دەپ قاپسەن!... — ئاباق قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. كۈلكىسىنى توختىتالماي بىردەم قېقىلىپ يۆتەلدى. ئاندىن ئىككى تىزىغا يۆلىنىپ ئۆرە بولۇپ، بىرپەس جىم تۇردى-دە، تاماكىسىنىڭ قالدۇقنى ئىشىك تۈۋىگە پىررىدە چۆرۈۋېتىپ، بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ يەن رۇينىڭ كىرىسلوسىغا كېلىپ لاپچايدى ۋە جەينەكلىرىنى شىرەگە تىرەپ، بارماقلىرىنى بىر-بىرىگە كىرىشتۈردى، — سەن تېخى كىچىك-تە، ئۇكا!... نەچچە ئايدىن بۇيان، نەچچە قېتىم ئۇتتۇپ، نەچچە قېتىم ئۇتتۇردۇق. نەچچە قېتىم چېكىنىپ، نەچچە قېتىم ھۇجۇمغا ئۆتتۇق. ئاخىر يېڭىپ، "ئەڭگۈشتەر"نى قولغا ئالدۇق. ئەگەر تەۋەككۈل قىلىپ "دەتتىكام" دېمىگەن بولساق، مۇشۇ ئىشخانا سەن بىلەن ماڭا تېگەمتى؟ بۇ ئىشتىمۇ تەۋەككۈل قىلماي بولمايدۇ! مۇشۇ ئىشتا زىيان تارتساڭ، ھەر بالاسى بولسا ماڭا!...

مەھەممەت ئىمىن بىرھازا جىمجىت ئولتۇرغاندىن كېيىن:

— ماقۇل، — دېدى ۋە، — بۇغرانىڭ ئىشىنى قانداق قىلى-

مىز؟ ـــ دەپ سورىدى.
ـــ ئۇنىڭ ھېلىقى بىرنېمىلىرىنى كۆرۈپ چىقتىڭمۇ؟
ـــ كۆرۈپ چىقتىم، ـــ مەھەممەت ئىمىن كۆلۈمسىرىگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ، تەجرىبىلىك رەھبەردەك تەمكىن قىياپەتتە يانچۇقىدىن بىر توپ ئاچقۇچنى چىقاردى. شىرەنىڭ تارتمىسىنى ئېچىپ، بىر دانە قىزىل تاشلىق خاتىرە دەپتەرنى ئالدى ـ دە، بۇرجىكى قاتلاپ قويۇلغان ۋارىقىنى ئېچىپ، ئاباققا تەڭلىدى. بۇ بۇرژۇئا ئەكسىيەتچىل لۇشيەنىنى پىپەن قىلىش باشلانغان چاغدا بۇغراجاننىڭ ئۆيىدىن بۇلاپ چىقىلغان خاتىرە دەپتەر ئىدى، ـــ مە، ئوقۇپ باق!
ئاباق خاتىرە دەپتەرنى قولىغا ئالدى ۋە سىپايىلىك بىلەن كۆزەينىكىنى تاقاپ، تۆۋەندىكى قۇرلارغا نەزەر تاشلىدى:
”... بىز كوممۇنىستلار ـــ خۇداسىزلارمىز، ماتېرىيالىزمچىلارمىز. شۇڭا، ئەزەلدىن قانداقتۇر ئىلاھىي كۈچنىڭ كىشىلەرگە ئۇزۇن ئۆمۈر ۋە سالامەتلىك بەخش ئېتىشىگە ھەرگىز ئىشەنمەيمىز!... ئەپسۇسكى، يېقىندا: ’چەكسىز ئۇزۇن ئۆمۈر تىلەيمىز!‘ ’مەڭگۈ سالامەتلىك تىلەيمىز!‘ دېگەن غەلىتە شوئار ئوتتۇرىغا چىقتى. كىمدىن تىلەيمىز؟ تەڭرىدىنمۇ؟ ئەگەر شۇنداق بولغان تەقدىردە، بىز خۇداسىزلاردىن ئەمەس، بەلكى مېتافىزىكىلاردىن، ماتېرىيالىزمچىلاردىن ئەمەس، بەلكى ئىدېئالىزمچىلاردىن بولۇپ قالامدۇق؟!...“
ـــ ۋاي ـ ۋۇي... قالتىس گەپقۇ بۇ! ـــ ئاباقنىڭ ۋۇجۇدىغا يامراغان خۇشاللىق ئوتى كۆزلىرىدە ئەكس ئەتتى. ئۇ غالىبانە ھىجىيىپ ئولتۇرغان مەھەممەت ئىمىننىڭ كۆزلىرىگە تىكىلگىنىچە سورىدى، ـــ بۇنى قاچان تېپىپ چىقتىڭ؟

— ئابايا ئىشتىن چۈشۈش ئالدىدا كۆزۈمگە چېلىقىپ قالدى.

— يەنە باشقا گەپ-سۆزلىرىمۇ بارمىكەن؟

— بار ئىكەن، ئاۋۇ قاتلاقلىق ۋاراقنى قارا.

ھەددىدىن زىيادە ھاياجانلىنىپ كەتكىنى ئۈچۈنمىكىن، ئاباقىنىڭ قوللىرى توختاۋسىز تىترەيتتى، يۈرىكى خۇشاللىقتىن ئويناپ، دېمى سىقىلاتتى. ئۇ تىترىگەن يۈرۈپ، ئاخىرى كېرەكلىك بەتنى تاپتى. يېرىمىنى ئوقۇپ بولۇپلا، قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى ۋە خاتىرە دەپتەرنى «ۋاقىدە» ياپتى-دە، ئۈستىدىن سىلاپ تۇرۇپ:

— بۇ بىرنېمىنىڭ ھەر ۋارىقى بىردىن ئۆلۈم خېتى ئىكەنغۇ! — دېگىنىچە ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى. مەھەممەت ئىمىننىڭ خۇشاللىقىمۇ ئۇنىڭكىدىن قېلىشمايتتى...

ئىككىيلەن بىرەر سائەتچە باش قاتۇرۇپ، بۇغراجاننىڭ خاتىرە دەپتىرىدىكى ھېلىقى سۆزلەرنى ئەتىدىن قالدۇرماي ئەينەن سۈرەتكە تارتىپ، بىرنەچچە نۇسخا چوڭايتىش ۋە سېنكىغا ئېلىپ كۆپەيتىپ بېسىپ، پۈتۈن ئاپتونوم رايونغا، پۈتۈن مەملىكەتكە تارقىتىش؛ كەلگۈسىدە يۈز بېرىش ئېھتىمالى بولغان ھەر خىل ئويغۇشسىزلىقلارغا دەلمۇدەل تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن، خاتىرە دەپتەرنى چىڭ ساقلاپ، ھەرىكەتنىڭ ئاخىرىدا جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنىغا تاپشۇرۇپ بېرىشكە كېلىشتى ھەمدە پۈرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، ئەينى يىللاردا ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىغا قاتنىشىپ، مىللىي ئارمىيەدە كوماندىر، مەلۇم دىۋىزىيە باسما زاۋۇتىغا باشلىق بولغان رامىزاننىڭ ئازادلىقتىن كېيىن بۇ زاۋۇتقا باشلىق بولۇش جەريانىدا، مىللىي ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئارىسىدا مىللەتچىلىك ئۇرۇقىنى چاچقان ۋە چەت ئەلگە باغلانغان جىنايەتلىرىنى زور كۈچ بىلەن پاش قىلىپ،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

رامزاننى تەلتۆكۈس سېستىش ئارقىلىق، ئۆزلىرىنىڭ ئورنىنى تېخىمۇ مۇستەھكەملىمەكچى بولۇشتى.

— بىرەر ئادەمگە "مىللەتچى"، "چەت ئەلگە باغلانغان ئۇنسۇر" دېگەن قالپاق كىيدۈرۈلدىمۇ، بولدى، ئۇنىڭ ھەرقانچە ئاكتىپ، سەممىي-سادىق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، خىتايلار ئۇنىڭغا ئۆلگۈدەك ئۆچمەنلىك قىلىدۇ، ئۇنىڭغا تىرناقچىلىك ھوقۇقمۇ تۇتقۇزمايدۇ، — دەپ ئۆز سۆزىنى ئىزاھلىدى ئاباق، — شۇڭا بىز رامزاندىن ئىبارەت مۇشۇ تىرىك مۇردىنى پاش قىلىش، تەنقىد قىلىشنى چىڭ تۇتىدىغان بولساق، ئاخىرقى ھېسابتا چوقۇم ئۇتۇپ چىقىمىز.

— شۇنداق قىلىپ يەن رۆيگە تەگمەمدۇق؟

— ئۇنى قانداق قىلىش ۋاڭ جۇڭتاۋلارنىڭ ئىشى، — دېدى ئاباق مەھەممەت ئىمىننىڭ سوئالىغا جاۋابەن، — چۈنكى، يەن رۆي يىقىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ ئورنىنى ۋاڭ جۇڭتاۋ ئىگەللەيدۇ...

— ئۇنىڭ ئورنىنى ئىگەللىسەم بولاتتى، دەۋاتقىنىم يوق! — مەھەممەت ئىمىن تېرىكتى، — ئۆزەڭمۇ بىلىسەن، ئۇنىڭ دەردىنى ئاز تارتتۇقمۇ؟ مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئۇنى تازا بىر ئۇچۇغدىۋالساق دەيمەن!

— بالاسەن-دە، بالا!... — ئاباق مەسخىرىلىك ھىجايدى، — كىم ئۇنى ئۇچۇغدىمايمىز، دەپتۇ؟ ئۇچۇغدىغاندىمۇ، ئانىسىدىن ئەمگەن سۈتى بۇرنىدىن تامغۇدەك ئۇچۇغدايمىز! ئەمما، شۇ نەرسە ئېسىڭدە بولسۇنكى، ئۆز قولىمىز بىلەن ئەمەس، ۋاڭ جۇڭتاۋ قاتارلىق قارا قورساقلارنىڭ قولى بىلەن ئۇچۇغدايمىز. مۇنداقچە قىلىپ ئېيتسام، لاۋيەن دېگەن نېمىنى ئۆزىنىڭ پىچىقىدا ئۆلتۈرۈپ، گۆشىنى ئۆزىنىڭ يېغىدا قورۇيمىز. بۇنىڭ بەدىلىگە تېخى ئۇنىڭدىن

”خو“ ئالىمىز!... قانداق، ئەمدى چۈشەنگەنسەن؟

مەھەممەت ئىمىن مىيىقىدا كۈلۈپ قويۇپ، تاماكا ئۇراشقا باشلىدى، بۇ ئۇنىڭ ماقۇللۇق بىلدۈرگىنى ئىدى.

. . . . . .

ئۇلار بۇغراجاننىڭ خاتىرە دەپتىرىدىكى ھېلىقى سۆزلەرنى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىپ، چېكىت-پەشلىرىگىچە سېلىشتۇرۇپ بولۇپ، ئەسنەشكەن ھالدا ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشقاندا، تام سائىتى ئەتىگەن سائەت ئۈچكە جاڭ ئۇردى.

”بىرنىڭ كاساپىتى مىڭغا“

1967-يىل 3-ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرى، سەھەر.

بەش كۈندىن بۇيان، ئاسمان زادىلا قاپىقىنى ئاچمىدى. تېخى بۈگۈن كېچە ياغقان قېلىن قار ئەمدىلا يەر ئاستىدىن باش چىقارغان بۇغداي مايسىلىرىنى پۈتۈنلەي كۆمۈۋەتتى. تىنىمسىز ئۇشقۇرتۇۋاتقان شۇۋىرغان يۈز-كۆزلەرنى چاياندەك چاقىدۇ. ھەممە كىشى ئۆيلەرگە بېكىنىۋالغان. رىزىق-نېسىۋىسىز قالغان توپ-توپ ئاق قۇشقاچلار كونا خامان ئىزلىرى، سوقا، تۈگمەنلەرنىڭ ئۈگۈت ئېتىش مەيدانلىرى، قىغ-تېزەك دۆۋىلىرىنى تۇمشۇقلىرى بىلەن تىتقىلىشاتتى. سامانلىقلار، بالىخانىلار، ھەتتا تاسادىپىي ئىشىكى ئوچۇق قالغان ئۆيلەرگە قىلچە تارتىنماستىن ئۆزلىرىنى ئاتاتتى. سوغۇق ۋە ئاچلىق ھالىدىن كەتكۈزگەن پاختەكلەر جۈپ-جۈپ بولۇشۇپ، ھويلا ۋە باغلاردىكى ئۆرۈك، ئۈجمە شاخلىرىدا شۈمشىيىپ ئولتۇرۇشاتتى، قەيەرگىدۇ بويۇنداپ قويۇشاتتى. باھارنىڭ قىش بىلەن ئالماشقىنى-

www.uyghurkitap.com

دىن چەكسىز خۇشاللىقتا چۆمگەن توك قاغىلار مەيدىسىنى ئۆيلەرنىڭ ئۆگزىسى، ئېتىزلىقلاردىكى قارلارغا چاپلاپ، ئەتراپتىكى ھەربىر شەپىگە خاتىرجەم قۇلاق سېلىشاتتى. ئاسماندا ياكى يېقىن ئەتراپتا بىرەر نەسلىدىشىنىڭ بىرەر تال سۆڭەك، بىرەر باش قوناق كۆتۈرۈ- ۋالغانلىقىنى كۆرۈپ قالغۇدەك بولسا، جان-جەھلى بىلەن ئېتىلىپ، تاكى ئۇنى ئولجىسىدىن مەھرۇم قىلغىچە قوغلىشاتتى. ئاندىن بىر- بىرى بىلەن جېدەللىشىپ، ئالەمنى مالەم قىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئەنسىز قاقىلدىشى تىرىك جان ئەھلىگە ۋەھىمە سالاتتى.

قايسىدۇ ئۆيىنىڭ بالىخانىسىدىن ئالمان-تالمان ئۇچۇپ چىققان بىر توپ ئاق قۇشقاچ كەنتنىڭ جەنۇبىدىكى كۆل بويىدا يەككە- يىگانە چوقچىيىپ تۇرغان كاداڭ ئۈجمىنىڭ يومران شاخلىرىغا قونۇشتى. بىر جۈپ چىلەككە كۆلدىن سۇ ئۇسۇپ، ئەمدىلا كەينىگە يانغان ئايال ئاستا بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئۇلارغا غەلىتە بىر نەزەردە قاراپ قويدى-دە، يولىنى داۋام قىلدى. ئۇ پۈتۈنلەي قارا رەڭلىك ئۇستىباش كىيگەن بولۇپ، نىمكەش ئۆتۈكمۇ، كۆڭلەكمۇ، پاختىلىق چاپىنىمۇ قارا ئىدى. ئېڭىكىنى قوشۇپ مەھكەم چىگىۋالغان تور رومىلى توق زىغىر رەڭ بولسىمۇ، قويۇق مانانىدا قارا كۆرۈنەتتى. ئۇ كەنتنىڭ ئوتتۇرىسىدىن كېسىپ ئۆتكەن كاتاڭ ھارۋا يولىغا بۇرۇلۇشىغا، تاشسىز ئاق جۇۋا، ئاق تۇماق كىيگەن، ساقال-بۇرۇ- تىغا قويۇق ئاق دارىغان؛ بىر قولىدا ئوتتۇرا سىۋەت تېزەك، ئىككىنچى قولىدا چاققانىغىنا ياغاچ كورەك كۆتۈرۈۋالغان تەمبەلغىنا بىر ئادەم بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالدى. شۇ چاغ نىمە ئۈچۈندۇ ئايال- نىڭ پۇتلىرى كالۋالىشىپ، چىلەكتىكى سۇ داۋالغۇپ، كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكىنى ۋە ئۆتۈكىنىڭ باشلىقىنى ھۆل قىلىۋەتتى، كۆزلىرى ھېلىقى

ئادەمنىڭ كۆزلىرىگە تىكىلگىنىچە قېتىپ قالغانىدى،
— تونۇش چىراي، تونۇش كۆزلەر.
ئايال بىردىن قەدىمىنى توختىتىپ، چىلەكنى يەرگە قويدى ۋە:
— ئەسسالام، ئايۇپكا، — دېدى پەس، يىغلامسىرىغاندەك تىترەك ئاۋازدا.
پېشقەدەم جىبۇ شۇجىسى ئۇنىڭ باش-ئايىغىغا تازا سىنچىلاپ بىر قاراپ چىقتى-دە:
— ۋاي، ئابدەمغۇ بۇ! — دېگىنىچە، ئۇنىڭغا يېقىنلاشتى، — ئۇچرىشىپ قالغان يېرىمىزنى قاراڭ... مەن تېخى سىزنى يوقلاپ چىقارمەن، دەپ نىيەت قىلىپ يۈرۈپتىم، ھەي...
— رەھمەت ئايۇپكا! رەناخان ئاچام سىزنىڭ ئورنىڭىزدا كۆندە دېگۈدەك ھال-ئەھۋال سوراپ تۇرۇۋاتىدۇ.
— بۇ يەرگە كۆنۈپ قالغاندەك تۇرامسىز، يا...؟
— كۆنۈپ قالدىم.
ئابدەم كۆزلىرىنى ئۇنىڭدىن قاچۇرۇپ، تېخىمۇ پەس ئاۋازدا جاۋاب بەردى.
— بۇنىڭدىن كېيىن تېخىمۇ كۆنۈپ قالىسىز... تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرتىڭىز ئەمەسمۇ؟! مەغپىرەتخان ئوبدان مەزلۇم، ئۇنىڭغا ھەمراھ بولغىنىڭىزمۇ ئوبدان بولدى. ھېچ بولمىسا، بۇغراجاننىڭ يوقلۇقىنى بىلىنمەيدۇ...بالىلار تىنچ تۇرغاندۇ!؟
— تىنچ تۇردى.
— مەغپىرەتخان قانداقراق تۇرۇۋاتىدۇ؟
— خۇداغا شۈكۈر، خېلى ئوبدان تۇرۇۋاتىدۇ.
ئابدەم كۆز چاناقلىرىدىن ئۆمىلەپ چىققان ياشنى رومىلىنىڭ

ئۈچى بىلەن سۈرتتى. ئايۇپ شۇجى سۆزىنى داۋام قىلدى:

— مۇنداق يىغلاڭغۇلۇق قىلىسىڭىز، يەنە ئالتە كۈندە ئۆزىڭىزنىمۇ، مەغپىرەتخانىنىمۇ كاردىن چىقىرىۋېتىسىز... ياش ئادەم دېگەن بەردەمرەك بولىدىغان. سەۋر-تاقەت قىلىسىڭىز، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ...

— ئوھوي... مۇبارەك بولسۇن! ئاشىق-مەشۇقلار تازا بەلەن يەردە تېپىشىپسىلەرغۇ!... — بۇ مەسخىرىلىك ئاۋاز بىلەن تەڭ، ھەربىرىچە جۇۋا، ھەربىرىچە قۇلاقچا كىيىپ، قىزىل يەڭ بەلگىسى تاقىغان ئىككىز بويلۇق بىر ئادەم ئۇلارنىڭ يېنىغا ئۇندى. ئۇ ئابىدەمگە غەلىتە بىر نەزەردە تىكىلىپ، ئۇنىڭدىن سورىدى، — خاتالاشمىسام، ئۆزلىرى بىزنىڭ ئەتىۋارلىق مېھمىنىمىز ئابىدە خېنىم بولىلىغۇ دەيمەن؟

— ....

ئابىدەم لېۋىنى چىشلەپ ئۈنچىقمىدى. ھېلىقى ئادەم سوئالىنى داۋام قىلدى:

— تارتىنىۋاتاملا؟

— ....

— ۋۇي... قالتىس نېپىز خېنىم ئىكەنغۇ بۇ! مۇنداق نېپىزلىك قىلىسىلا، بۇ يەردە بىر كۈنمۇ جان باقالمايلا جۇمۇ!... قانداق، كۆنۈپ قالاي دەۋاتاملا؟

— ....

— ھىم... يىغلاۋاتاملا؟ دېسەم-دېمىسەم، تويى كۈنىمۇ مۇشۇنداق يىغلىغانتىلىغۇ دەيمەن... ھېچقىسى يوق، ھەر ھالدا، كۆندۈرۈۋالىمىز، خېنىم!

ئايۇپ شۇجـى نارازى بولغان قىياپەتـتە ئۇنىڭـغا يەر ئاستـىدىن قاراپ قويدى. ئۇ بۇنى سەزدى بولغاي، ئايۇپ شۇجىغا گۇركىرىدى:

— ھە، بۇ يەردە نېمە قىلىپ يۈرىسەن؟

ئايۇپ شۇجى قىسقىلا جاۋاب بەردى:

— ئوغۇت تېرىۋاتىمەن.

— ئاران مۇشۇنى تەردىڭمۇ؟

— ئىككى سېۋەتنى ماخوغا ئاپىرىپ قويدۇم.

— يەنە ئىككى سېۋەت تېرىۋېتىپ، دادۈيگە بار، ھە!

— ماقۇل.

ئۇ ئابىدەمـگە يەنە بىرنەچچە ئېـغىز ياپتا گەپ قىلـىپ قويۇپ، ئۇلاردىن ئايرىلـدى. يـىگىرمە قەدەمـچە مېڭىـپ، بىردىن كەينىگە بۇرۇلۇپ:

— ئايۇپ، ھەي ئايۇپ! مەيەرگە كەل! — دەپ ۋارقىرىدى.

ئايۇپ شۇجى ئابىدەمگە بىرنېمە دېيىشكە تەمشىلىۋىـدى، ھېلقى ئادەم تېخىمۇ سەت كاكىرىدى:

— ھەي بۇت! قۇلـىقىـڭ گـاس بولۇپ قالدىـمۇ؟ مەيەرگە كەل دەيمەن!...

ئايۇپ شۇجىنىڭ رەڭـگى ئۆڭۈپ، ئابـدەم بىلەن كۆز ئارقىلىق خوشلاشتى ـ دە، پىيما كىيـگەن پۇتلىرىـنى ئېغىر يۆتـكەپ، ئۇنىڭ قېشـغا كەتـتى. ئابـدەم ئايۇپ شۇجـىنىڭ كەينـىدىن تىكـىلىپ، جۇۋىسىنىڭ ئارقا پېشـگە قارا سىياھ بىلەن يېزىلـغان: ”كاپىـتالىزم يولىغا ماڭغان جاھىل ھوقۇقـدار ئايۇپ سامـساق“ دېگەن خەتـلەرنى كۆرگەنـدە، يۈرىـكى ”جىغ“ قىلىپ، كـۆز ئالدى قاراڭـغۇلاشـتى. بويـنـغا ئون ـ يـىگـىرمە كىـلوگـرام ئېـغىـرلـىقـتىكى قوغۇشۇن

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

تاختايلار ئېسلغان، بېشىغا ھەرپ قويۇش ماشىنىسىنىڭ گاز شۇمۇ-
رۇش تۇرۇبىسىنىڭ قالپىقى كىيگۈزۈلگەن يەن شۇجى، رامىزان
چاڭجاڭلارنىڭ يېرىم ھوشسىز ھالغا كەلتۈرۈلگەن بوغراجانغا
يانىمۇيان توختىتىپ قويۇلغان چاغدىكى ئېچىنىشلىق قىياپىتى تەك-
رار نامايان بولدى...

— بالام، يۈرىكىمنى ئاسۇقتۇرۇپ ئەجەب يوقاپ كەتتىڭىزا! —
دېدى رەيھانىنى بەزلەش بىلەن ئاۋارە بولۇۋاتقان مەغپىرەتخان
ئاچا ئابىدەمنى بوسۇغىدا كۆرگەندە، — ئىشىككە چىقىپ، ئۆيگە
كىرىپ، كۆڭلۈمگە كەچمىگەن ئوي قالمىدى.

ئابىدەم چىلەكتىكى سۇنى پەگاھقا كۆمۈلگەن كۆپكە قويغاچ،
ئايۇپ شۇجى بىلەن ئۇچرىشىپ قالغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى.

— ئوسمان دېگەن قولاق كەستى بوگۇن يەنە ئايۇپ شۇجىنى
قىيىن - قىستاققا ئالىدىكەن - دە! — دېدى مەغپىرەتخان ئاچا بىر
يېرى ئاغرىۋاتقاندەك چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ، — ھو جۇۋاينىمەك
كەتكۈر! بوينۇڭ ئۈزۈلۈپ ئۆلسەڭچۇ...

ئابىدەم قىيىن ئانىسىنىڭ قولىدىن رەيھانىنى ئېلىۋېتىپ سورىدى:

— ئانا، ئوسمان دېگەن نېمە ئىش قىلىدىغان ئادەم؟

— نېمە ئىش قىلاتتى، دادۇيىنىڭ ھازىرقى باشلىقى! — مەغپى-
رەتخان ئاچا "باشلىقى" دېگەن سۆزنى مەسخىرىلىك تەلەپپۇزدا
ئېيتتى، — سىزمۇ بىلىسىز، كۈۋرۈك بېشىدىكى ھېلىم ئاخۇن
جۇۋازچى بارغۇ، بۇ شۇمقۇش شۇنىڭ ئوغلى. شۇنداق ئوبدان
ئادەمدىنمۇ مۇشۇنداق ناكەسلەر تۆرىلىدىكەن. ھېلىم ئاخۇن رەھمەت-
لىك ھايات چاغدا، بۇ لۈكچەك ئۇنى قاڭشىتىپ، تاپقان-
تەرگىنىنى قىمارغا دەسمايە قىلىپ، بىر كۆزىدىن ياش، بىر كۆزد-

دىن قان ئالاتتى. دادىسىدىن قېلىپ، تۇرمىنىمۇ كۆرۈپ چىقتى، — ئۇ سەل توختاپ قوشۇپ قويىدى، — ئىككى ئايدەك بولىدى، ئىسنانچى① دەمدۇ، خۇلىبىك② دەمدۇ، بىلىكىگە قىزىل لاتا ئېسىۋالغان بىرنېمىلەرنى ئەگەشتۈرۈپ يۈرۈپ، دادۇي كادىرلىرىنىڭ بىرىگە بىرنېمىسى، يەنە بىرىگە بىرنېمىسى دەپ قارا چاپلاپ، ھەممىسىنى بىكارچى قىلىپ قويىدى. ھېلى ئۇنى تۇتۇپ ئەيچىقىپ باغلاپ ئۇرۇۋاتقان؛ ھېلى بۇنىڭ بېشىغا قەغەز كۇلا كىيگۈزۈپ، بوينىغا يارغۇنچاقنىڭ تېشىنى ئېسىپ سازايى قىلدۇۋاتقان؛ بۇ قىلىقىنى ئاز دەپ، ياش ـ قېرى دېمەستىن ھەممە كىشىنى ئۆي ـ ئۆيىدىن سۆرەپ چىقىپ، ئاشۇ بىچارىلەرنىڭ كەينىدىن ئەترەتمۇئەترەت سوكۇلداتقىنى سوكۇلداتقان...

سۆزلەپ شۇ يەرگە كەلگەندە، مەغپىرەتخان ئاچا چوكقۇر بىر ئۇلۇغ ـ كىچىك تىندى ـ دە، نەملەشكەن كۆز چاناقلىرىنى رومىلىنىڭ ئۇچى بىلەن ئاۋايلاپ سۈرتتى.

— ئىست ئادەملەر، ئىست ئادەملەر! — دېدى ئۇ خېلى ئۇزۇن جىملىقتىن كېيىن، — خۇدانىڭ بەندىلەرگە ئاتا قىلغان بۇ قىسمەتلىرىنى ھەربىر كۆرگىنىمدە، ئۇن يىللىق ئۆمرۈم قىسقىرىپ كەتكەندەك بولىدۇ. ئۆيىگە كىرىمەن ـ دە، ئۆزەمگە ئۆلۈم تىلەيمەن. نەچچە ـ نەچچە قېتىم قېشقىلارغا بېرىپ، ھالىمنى تۆكۈپ كېلەي دېگەن بولسامۇ، سىلەرنى پاراكەندە قىلغۇم كەلمىدى. ئەسلىدە سىلەرمۇ مەندىن بەتتەر كۈنگە قاپتىكەنسىلەر ئەمەسمۇ؟!...

---

① ئىسنانچى — ئىسيانچى.

② خۇلىبىك — خۇڭۋېيبىڭ (قىزىل قوغدىغۇچى).

ئابدەم قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىدى-دە، ئىمۋاتقان رەيھاننىڭ يۇمران چاچلىرىنى ئاۋايلاپ سىلىدى. مەغپىرەتخان ئاچا سۆزلىگەچ، كۇلۇڭغا تىرىلىپ كەتكەن قوناق شېخىنىڭ چۇچۇلىسى بىلەن تېزەكلەرنى لاخشىگىردا تىرىپ، يېتىم ئوچاقىقا تىزدى ۋە ئىككى قولى بىلەن زەگۈندىگە تايىنىپ، ئاللىقاچان ئۆچۈپ قالغان ئوتنى پۈۋلەشكە باشلىدى...

بۇ ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىغا سەندەل قويۇلغان بولۇپ، ئابدەملەر بۇ يەرگە كۆچۈپ كەلگەندىن بۇيان، كۈن بويى پۇتلىرىنى سەندەلگە تىقىپ ئولتۇراتتى. سەندەلدە گەرچە پۇت ئىسسىق تۇرسىمۇ، بەلنىڭ يۇقىرىسىغا ھامان سوغۇق تېگىپ تۇراتتى. شۇڭا، ھەممە ۋاقىت پاختىلىق چاپاننى ئۇچىسىغا ئارتىپ يۈرۈشكە توغرا كېلەتتى. شەۋكەت بۇ غەلىتە ئادەتكە زادىلا كۆنەلمىگىنى ئۈچۈن، تۈنۈگۈن چوڭ ئانىسىدىن نېمىشقا مەش قويمايدىغانلىقىنى سورىدى. مەغپىرەتخان ئاچا ئۇنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ: ”مەش دېگەنگە كۆمۈر بولمىسا بولمايدۇ، بىزنىڭ بۇ يەردە كۆمۈر يوق ئەمەسمۇ؟ خۇدايىم بۇيرۇسا، داداڭ قايسى كۈنى تۈرمىدىن چىقسا، شۇ كۈنى سىلەرگە مەش قويۇپ بېرەي جۇمۇ!...“ دېدى. ئابدەم كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا شەۋكەتكە ئالىيىپ قاراپ قويدى. مەغپىرەتخان ئاچا بۇنى سەزمىدى. ئەمما، شەۋكەت خىجالەت بولغىنىدىن، ئىككىنچىلەپ ئورۇنسىز خەقىش قىلماسلىققا ئۆز-ئۆزىگە ۋەدە بەردى ۋە ھەر كۈنى ئىككى ۋاخ چاي، بىر ۋاخ ئاشقا ئوت يېقىلغاندا، ئوچاققا مەيدىسىنى قاخلاپ، ئوت يېقىلمىغاندا، پۇتىنى سەندەلگە تىقىپ ئولتۇرۇشقا بەل باغلىدى.

بۈگۈن ئۇ ھېچقانداق خەقىش قىلمىدى. ھازىر ئانىسىغا يېقىن

چاپلىشىپ، چوڭ ئانىسى بىلەن ئىككىيلەننىڭ قىلىشقان گەپلىرىنى زېھنى قويۇپ ئاڭلاپ ئولتۇرۇپتۇ...

— مەغپىرەتخان! هوي، مەغپىرەتخان!

ئاۋاز بىلەن تەڭلا هويلا ئىشىكى قېقىلدى. مەغپىرەتخان ئاچا ئەمدىلا قولىغا ئالغان تارشا گۈگۈتنى كۆتۈرگىنىچە، ئالدىراپ- تېنەپ تاشقىرىغا چاپتى.

— كىلىڭ، بالام نۇراخۇن، ئۆيگە كىرىڭ.

— ئۆيگىمۇ كىرەرمىز... بەك ھەددىڭىزدىن ئېشىپ كەتمەي، ئانچە- مۇنچە مەجلىس ئول- بولغىمۇ چىقىپ تۇرسىڭىز بولارمىكىن!

— چىقاي، بالام، چىقاي.

— ھېلىقى شەھەرلىك خېنىمىڭىز بۇ يەرگە كەلگىلى تۆت كۈن بولۇپ قالدى. مەستۇرە بولمىسا، ئۇ كىشىنىمۇ ئالغاچ چىقارسىز!...

— ئۇ بالا...

— ھە نېمە بولدى؟

— زۇكامداپ قاپتىكەن.

— زۇكامداپ قالسا نېمە بوپتۇ؟ دەپ قويۇڭ: بۇ — شەھەر ئەمەس، ئانچە- مۇنچە تالا- تۈزگە چىقىپ تۇرسا، كېسىلى ئاسانراق ساقىيىدۇ، بۇ چاغقىچە ھاردۇقىمۇ چىقىپ بولغاندۇ. ئىززىتىنى ساقلاپ، چىرايلىقچە مەجلىسكە چىقسۇن، بولمىسا...

— ماقۇل، ئۇنىمۇ ئېلىپ، ھازىرلا كەينىڭىزدىن باراي.

— ....

— ھو جۇۋاينىمەك كەتكۈر شۇمىقۇش! "زامانە زورنىڭ، تاماشا كورنىڭ" دەپ، قىرىق ئۆيلۈك ئەزانىڭ روزانىسى نەدىكى بىر تاپتىن چىققان لۈكچەكنىڭ قولىغا قالغىنىنى قارىمامسىز! ھەي خۇدا،

ھەي خۇدا...

مەغپىرەتخان ئاچا ئىشىكتىن كىرىپلا چېچىلىپ كەتتى. ئۇ باياتىن ئۆزى بىلەن سۆزلەشكەن ئادەمنىڭ يېڭىدىن بولۇۋالغان ئەترەت بېشى ئىكەنلىكى، ئۇنىڭ ئوسمان بىلەن بىرلىشىپ قىلغان ئەسكىلىك-لىرىنى ئۇجۇر-بۇجۇرىغىچە سۆزلەپ بەردى. ئاندىن خىجالەتمەن قىياپەتتە قوشۇپ قويدى:

— خۇدا جازاڭنى بەرگۇر! سىزنىمۇ ئارام خۇدا ئولتۇرغۇزمايدىغان ئوخشايدۇ...

— ھېچقىسى يوق ئانا. بۇ كۈندە كىمگە ئاراملىق بار دەيلا! بالام شەۋكەت، سەن ئۇكاڭغا ھەمراھ بولغاچ، ئۆيگە قاراپ تۇرغىن جۇمۇ.

ئابىدەم شۇنداق دېدى-دە، ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆستىبېشىنى تۈزەشتۈرۈشكە باشلىدى. شۇ تاپتا، ئۇ شۇنداق غەيۇر، شۇنداق قەھرلىك كۆرۈنەتتىكى، ھەرگىزمۇ ئىككى-ئۈچ سائەت ئىلگىرىكى قورقۇنچاق ھەم يىغلاڭغۇ ئابىدەمگە ئوخشىمايتتى. كۆزىدە ياشتىن، چىرايىدا دىلىغۇللۇقتىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. ئاۋازى قىلچە تىترىمەيتتى.

مەغپىرەتخان ئاچا ئۇنىڭ چىرايىغا بىر پەس تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن دېدى:

— باللارنى ئېلىۋالساق بولارمىكىن، بالام.

— توڭۇپ كېتىدۇ، — دېدى ئابىدەم، — رەيھان بۆشۈككە ئامراق. ئاكىسى قېشىدىن مىدىرلىمىسىلا، كەچكىچە ياتىدۇ.

مەغپىرەتخان ئاچا قايتا ئېغىز ئاچمىدى.

ئابىدەم تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ، رەيھاننىڭ يۈگەك، ئۇۋۇدا، قول-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تارتقۇلىرىنى بىرقۇر تۈزەشتۈرۈپ قويدى. ئاندىن شەۋكەتكە يەنە بىر قېتىم تاپىلىدى:

ــ ئوبدان بالام، ئۇكاڭنى يىغلىتىپ قويما جۇمۇ!

ــ ماقۇل ئانا، ــ دېدى شەۋكەت بالىلارغا خاس بولمىغان بىر خىل تەلەپپۇزدا جاۋاب بېرىپ، ــ سەن مەجلىسكە چىقسۇەر، مەن ئۇكامنى يىغلاتماي باقىمەن.

ئابىدەم شەۋكەتكە چوڭقۇر ئانىلىق مېھرى بىلەن بىرپەس تىكىلىپ تۇردى-دە، ئۇنىڭ ئىككى مەڭزىدىن تۇتۇپ، پېشانىسىگە سۆيۈپ قويۇپ، ئىشىك تەرەپكە ماڭدى. مەغپىرەتخان ئاچا بىر شەۋكەتكە، بىر بۆشۈكتە پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتقان رەيھانغا كۆزى قىيماسلىق بىلەن بىردەم تىكىلىپ تۇردى، كېيىن ئىتتىك بۇرۇلۇپ، ئابىدەمنىڭ كەينىدىن چىقىپ كەتتى...

ئىككى ئانا ئەمدىلا ھويلا ئىشىكىدىن كېتىشىگە، رەيھان ”لۆمەمدە“ كۆزىنى ئاچتى ۋە شۇنداق قاتتىق يىغلاپ كەتتىكى، شەۋكەت بىرھازاغىچە نېمە قىلىشنى بىلەلمەي، گاڭگىراپلا قالدى، كېيىن ئېسىنى يىغىپ، بۆشۈكنى تەۋرىتىشكە باشلىدى ۋە بۆشۈكنىڭ تۇغرا ياغىچىغا ئېسىقلىق تۇرغان ئېمىزگىنى رەيھاننىڭ ئاغزىغا تىقتى.

بوغنۇقۇپ-بوغنۇقۇپ يىغلاۋاتقان رەيھان ”شىپپىدە“ پەسكويغا چۈشۈپ، ئېمىزگىنى شوتىلدىتىپ شوراشقا باشلىدى. شەۋكەتمۇ يەڭگىل بىر تىنىۋېلىپ، ئۇنىڭغا تىكىلگىنىچە، مەغرۇر كۈلۈمسىرىدى.

كىم بىلسۇن، رەيھاننىڭ قۇرۇق ئېمىزگىنى شورىشى ئۇزۇنغا بارمىدى: ئۇ بىرلا كۈچىنىپ ئېمىزگىنى ئاغزىدىن چىقىرىۋېتىپ، يەنە يىغلاشقا باشلىدى. شەۋكەت ئېمىزگىنى ئىككىنچى، ئۈچىنچى قېتىم ئۇنىڭ ئاغزىغا تىققان بولسىمۇ، بەربىر تىلى بىلەن ئىتتىرىپ

چىقىرىۋەتتى ۋە بايىقىدىنمۇ بەتتەرەك يىغلاشقا باشلىدى.

"قانداق قىلاي؟ ئانامنى چاقىرىپ كىرەيمۇ؟ ئۇ زادى نەدە؟ ئانامنى تېپىپ كىرگىچە رەيھان نېمە بولار؟..."

ئاھ!... بۇ سوئاللار تېخى تۇرمۇشنىڭ ھېچ نەرسىسىنى چۈشىنىپ يەتمىگەن شەۋكەتنىڭ كاللىسىدا ھەرە ئۇۋىسىدەك غوڭۇلدايتتى. سىڭلىسىنىڭ يىغىسى ئۇنىڭ يۈرىكىنى چايان چاققاندەك ئېچىشتۇراتتى.

"ياق، — دېدى ئۇ ئۆزىگە ئۆزى تەسەللى بېرىپ، — ئۆينى تاشلاپ چىقىپ كەتسەم زادى بولمايدۇ. ئانامىلار قايتىپ كىرگىچە چىداي..."

شەۋكەت قەتئىي چىداش قارارىغا كەلدى. سىڭلىسى يىغلىسا، ئۇ بىر تەرەپتىن بۆشۈكنى يەڭگىل تەۋرىتىپ، يەنە بىر تەرەپتىن ئانىسىنى دوراپ: "تاتلىق ئۇكام، ئەنە قارا، ئانام كىردى... ئانا، ئىتتىك بولغىنا!..." دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر بىلەن ئۇنى بەزلەيتتى. پەس بولسا، ھۇزۇرلىنىپ كۈلۈمسىرەيتتى. ئويناشقا بولىدىغانلىكى نەرسىلەرنى ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزاتتى. قېرىشقاندەك، رەيھان ئۇ نەرسىلەرنىڭ بىرەرسىنىمۇ ئۇزۇنىراق تۇتۇپ تۇرمايتتى ۋە ھايال ئۆتمەي يەنە قىقىراپ يىغلاشقا باشلايتتى.

باش توخۇ چىللىدى. رەيھان تېخىچە يىغلىماقتا. شەۋكەتنىڭ ئۇيقۇسى كەلگىنىدىن، كۆزلىرىنى ئاچالمايتتى. قوللىرى بۆشۈكنى ئاران-ئاران تەۋرىتەتتى... مانا، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا دادىسىنىڭ كېلىشكەن بەستى، مېھرىبان چىرايى پەيدا بولدى. ئۇ شەۋكەتنىڭ باش-كۆزىنى سىلاپ، مەڭزىگە يېنىشلاپ-يېنىشلاپ سۆيۈپ، شۇنداق ئامراقلىق بىلەن باغرىغا باستىكى، شەۋكەت خۇشاللانغانلىقىدىن، دادىسىنىڭ پۇتلىرىنى مەھكەم قۇچاقلىدى. شۇ چاغدا كىمدۇ

www.uyghurkitap.com

بىرى ئۇنى كۆچ بىلەن تارتىپ، دادىسىنىڭ باغرىدىن ئاجرىتىۋەتتى ۋە يەنە ھېچ نەرسىگە ئوخشاتقىلى بولمايدىغان بىرنەچچە غەلىتە مەخلۇق دادىسىنىڭ قولىغا كويىزا، پۇتىغا كىشەن سېلىپ دارقىرىتىپ سۆرەپ، قاياققىدۇ ئېلىپ كېتىشكە ئۇرۇندى. دادىسى: "شەۋكەت، ئاناڭغا دەپ قوي: سىلەرنى ئوبدان باقسۇن... مەندىن ھەرگىز ئەنسىرىمىسۇن!..." دېگەنىدى، شەۋكەت: "دادا..." دەپ ۋارقىرىغىنىچە، پۈتۈن قەھر-غەزىپىنى كىچىككىنە مۇشتۇمى ۋە ئاياغلىرىغا يىغىپ، دادىسىنى ئۆزىدىن ئايرىپ ئەپكەتمەكچى بولۇۋاتقان ھېلىقى مەخلۇقلارغا قاراپ ئوقتەك ئېتىلدىيۇ، تۇنجى قەدىمىنى بېسىش بىلەنلا نېمىگىدۇ پۇتلىشىپ، دۈم يىقىلدى ۋە قاتتىق بىر-نەرسىگە قورسىقىچە ئارتىلىپ قالدى. ئۇ شۇنداق مىدىرلاشقا، ئاستىدىكى نەرسىدىن چىرقىرىغان ئاۋاز چىقتى.

بۇ ئاۋاز رەيھاننىڭ يىغىسى ئىدى.

— ئاپلا! — دەۋەتتى شەۋكەت كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ تۇرۇپ. چۈنكى، ھازىر ئۇ ئۇيقۇسىراپ ئولتۇرۇپ، رەيھاننىڭ بۆشۈكىنى ئۆرۈۋەتكەن ھەم بۆشۈك ئۈستىگە مىنگىشىپ قالغانلىقىنى سەزگەنىدى، — بىچارە ئۇكام، بىر يېرىڭ ئاغرىپ كەتكەنمىدۇ...؟

شەۋكەت ئىتتىك بۆشۈك ئۈستىدىن تۇردى-دە، پۈتۈن كۈچى بىلەن بۆشۈكنى يۆلەشكە تۇتۇندى.

ئالتە ياشلىق بالىنىڭ ئىچىگە بالا بۆلەنگەن بۆشۈكنى يۆلەپ تۇرغۇزۇشى مۇمكىنمۇ؟! شەۋكەتنىڭ ھەممە ئۇرۇنۇشلىرى بىكار كەتتى. ئۆي گۆردەك قاراڭغۇ، رەيھان جان-جەھلى بىلەن يىغلىماقتا. سىرتتا شۇۋىرغان ھۆكىرىمەكتە. شەۋكەت سىڭلىسىنىڭ بىر-نەرسە بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرىگىنىدىن، ئاخىر ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ

ھۆكرەپ يىغلاپ كەتتى...

قانچە ۋاقىت يىغلىدىكىن، بىر چاغدا ئۆينىڭ ئىچى غۇۋا يورۇدى. ئۇ بېشىنى شارتتىدە كەينىگە بۇرىغانىدى، سەرەڭگە تۇتقان چوڭ ئانىسىنىڭ ئانىسى بىلەن پەگاھتا تۇرۇپ، پۇتىدىكى قارنى قېقىۋاتقانلىقىنى كۆردىيۇ، پۈتۈن ئەزايى تىكەنلىشىپ، ئۇنى ئۆچۈپلا كەتتى. شەۋكەت ئانىسىدىن تاياق كۆتەتتى، ئەمما ئابدەم يۈگۈرۈپ كەلگەن پېتى بۆشۈكنى يۆلەپ، رەيھاننى يېشۋالدى. چوڭ ئانىسى مورا بېشىدىكى چىراغنى ياقتى. شەۋكەت ئەمدى ئېنىق كۆردىكى، ھەر ئىككىيلەننىڭ كۆزلىرى ياش يۇقى، قاپاقلىرى ئىششىپ كەتكەنىدى.

— ئىست باللىرىم! — ئابدەم رەيھاننى باغرىغا تېڭىپ، ئاغزىغا ئەمچەك سالدى. شەۋكەتنى يېنىغا تارتىپ، مەڭزىگە مەڭزىنى ياقتى، — بىزغۇ مەيلى، سىلەرگە نېمە تارتقۇلۇق بۇ!؟

— قۇرۇپ كەتسۇن بۇ ئىنقىلاب! — مەغپىرەتخان ئاچا چىراغنىڭ پىلىكىنى ئۇكلاۋېتىپ، غەزەپ بىلەن خىتاب قىلدى، — يا قېرىغا، يا ياشقا، يا نارەسىدە بالىغا ئارام يوق. جاھاندا خوۋلۇق، ئادەملەردە ئىنساب بولىدىغان بولسا، مۇشۇنداق كۈنلەرگە قالارمىدۇق!؟...

— خەير... خۇدا، ئۆزەڭ كۆرۈپ تۇرىدىغانسەن!...

ئابدەم قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىۋالدى. رەيھان ھايال ئۆتمەي پۇشۇلداپ ئۇخلاپ كەتتى.

مەغپىرەتخان ئاچا ئوچاقتا ئوت قالىدى. ئوتنىڭ يورۇقى بۇ كونا پاسوندىكى دېرىزىسىز ئۆينى ئەپچىللا يورۇتتى. مەغپىرەتخان ئاچا چۆگۈننى لىقلاپ، ئوچاقتا قويدى-دە، يەنە بىرنەچچە تال قۇرۇق ئوتۇننى ئوچاقتا ئۇستىلەپ تىزدى. ئاندىن ئابدەمنىڭ

قېشىغا كېلىپ، بۆشۈكنىڭ ئالدىغا يۈكۈندى.

— ۋاي جېنىم بالام... مۇشۇنچە سۇنىڭ ئىچىدە قانداقمۇ ياتقان‑سەن!... — ئۇ رەيھاننىڭ زاكا‑يۆگەكلىرىنى بىر‑بىرلەپ كۆزدىن كۆچۈرۈپ چىقتى. ھەممە نەرسە جاكتىن تۆكۈلگەن سۈيدۈك بىلەن بۇلغانغانىدى. مەغپىرەتخان ئاچا يەنە نېمىلەرنىدۇ دېگىنىچە، دەس ئورنىدىن تۇرۇپ، مېھرابتىن چاققانغىنا بوخچىسىنى ئېلىپ، كات ئۈستىگە قويۇپ يەشتى ۋە لازىملىق لاتا‑پۇتىلارنى ئايرىۋالدى‑دە، ئابىدەمگە بۇرۇلۇپ:

— جىندەك توختاپ تۇرۇڭ. مەن بۇنى ئىسسىتاي...، — دېگىنىچە ئوچاق تۈۋىگە كەلدى. گويا بىر كىم ئۈگىتىپ قويغاندەك، شەۋكەتمۇ ئانىسىنىڭ قولىدىن بوشىنىپ، چوڭ ئانىسىنىڭ يېنىغا كېلىپ:

— ئەكىلىڭ چوڭ ئانا، مەنمۇ ئىسسىتىشىپ بېرەي، — دېگەن ئىدى، مەغپىرەتخان ئاچا:

— ئەقلىڭدىن ئۆرگىلەي قوزام! — دەپ ئۇنىڭ باش‑كۆزىنى سىلاپ كەتتى، — مە، كۆيدۈرۈپ قويماي، ئاۋايلاپ قاقلا جۇمۇ! ھە، مانا مۇشۇنداق...

ئابىدەم ئىككىيلەنگە تىكىلگىنىچە، چوڭقۇر بىر ئۇلۇغ‑كىچىك تىندى‑دە، ئۆز‑ئۆزىگە پىچىرلىدى: "بىرىنىڭ كاساپىتى مىڭغا دېگەندەك، مېنىڭ ئاشۇ چىچىڭىم بولمىغان بولسا، بۇغراجانمۇ، بالىلارمۇ مۇشۇنچە خورلۇققا قالماس ئىدى. قېيىن ئانام بىچارە قېرىغان چېغىدا... ھەي..."

قېيىن ئانام

سېتىۋېلىنغان جىنايەت

ياشاش ئارزۇسى ئادەمنى ھەرقانداق جاپا-مۇشەققەتكىمۇ كۆندۈ-رىدۇ. ئابدەم بۇ يەرگە كۆنۈپ قالدى. ئۇ بۇ يەرگە كېلىپلا ”ھەممە يەردە قازاننىڭ قۇلىقى تۆت“ ئىكەنلىكىنى كۆردى-دە، شەھەردىن قوغلانغىنىغا ھەسرەتمۇ چەكمىدى. پۈتۈن ئەس-يادى بىلەن قېيىن ئانىسىنى ئوبدان رازى قىلىش، بالىلارنى ساق-سالا-مەت قاتارغا قوشۇش، ئۇلارغا دادىسىنىڭ يوقلۇقىنى بىلدۈرمەسلىككە تىرىشتى. ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگەندە قېيىن ئانىسىدىن بىر-ئىككى سائەت بالدۇر ئورنىدىن تۇرۇپ، ئوچاققا ئوت قالاپ بىر قازان ئۇماچ ياكى يوبدان پىشۇراتتى. قازاننى يەرگە چۈشۈرۈپلا، ئوچاققا بىرنەچچە زاغرا چاپلايتتى، ئاندىن، ھەممەيلەننى ئويغىتىپ، قورسىقىنى تويغۇزاتتى. قازان-قومۇچلارنى يۇيۇپ، جاي-جايىغا قوياتتى-دە، كەتمەن بىلەن تاغارنى ئېلىپ، ئەتىگەنلىك ”دول-قۇن“غا چىقىپ كېتەتتى. ئۇ ئىش-ئەمگەكتە ھېچكىمدىن قېلىش-مايتتى، ئەترەت بېشىنىڭ تىل-دەشنەملىرىگىمۇ كۆنۈپ قالدى؛ قولۇم-قوشنىلىرى بىلەن بىر تۇغقاندەك ئىجىل-ئىناق ئىدى. تېخى، چېچەك-چوكان ئېچىلىپ، قۇرت-قۇمۇرسقىلار ئىنىلىرىدىن چىقىش بىلەن تەڭ، ئۆتۈكىنى سېلىپ تاشلاپ، كۆن بويى يالىڭاياغ يۈرىدىغان، پىياز كۆكى رەڭلىك نىمكەش رومىلىنى ئۈچ بۈرجەك قاتلاپ، بېلىنى ئەرلەردەك قىسىپ باغلىۋالىدىغان بولدى. بارا-بارا ئۇنىڭ رەڭگى قارىداپ، پۇت-قوللىرىدا ھۆررەك-ھۆررەك قاداقلار پەيدا بولدى. گەرچە چېچى بىرئاز ئۆسكەن بولسىمۇ، يەنىلا رومال-

www.uyghurkitap.com

نىڭ سىرتىغا چىقمايتتى، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ، مەڭزلىرىنىڭ
گۆشى قېچىپ، تېرىسى سۆڭەككە تۇتىشىپ كەتكىنى، تېخىمۇ تەمە-
كىن، تېخىمۇ كەم سۆز بولۇپ قالغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇنىڭ
تاشقى قىياپىتىدىن بىچارىلىكىنىڭ ئالامەتلىرىنى تاپقىلى بولمايتتى.
سۇتكە تويۇنمىغان رەيھان بارغانسېرى ئورۇقلاپ كېتىۋاتاتتى.
ئابدەم ئۇنى ھەر قېتىم ئېمىتكەندە، شەۋكەت تۇغۇلغان چاغدىكى
ئەھۋالنى، ئاتا بولغىنىغا خۇشاللانغىنىدىن يۈرىكى ئىچىگە پاتماي،
ئۆزىنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئايلىنىپ يۈرگەن بۇغراجاننى
ئەسلەيتتى. ئۇ چاغدا، ئابدەملەرنىڭ يېمەك-ئىچمىكى تولۇق
ئىدى. ھازىر ئۇنى ئەڭ قىينايدىغىنى ئاشلىق نورمىسىنىڭ
يېتىشمەسلىكى ئىدى. كۆپىنچە، پۈتۈن-پۈتۈن كۈنلەرنى بىر ۋاخ
تاماق بىلەن ئۆتكۈزەتتى. بۇنى قېيىن ئانىسىغا تۇيدۇرمايتتى...
"بېگىز قاپتا تۇرمايدۇ": تەجرىبىلىك ئانا ئاخىر ئۇنىڭ بۇ ئىشىنى
سېزىپ قېلىپ، بىرمۇنچە كايىدى. ئەترەتنىڭ ئامبارچىسىغا يېلىنىپ،
ئاشلىق قەرز ئالدى. قەرز ھامان قەرز-دە! بەرىبىر ئۇنى تۆلىمەي
بولمايدۇ. قاچان، قانداق تۆلەيدۇ؟ ئۇلار بۇنىڭمۇ چارىسىنى
تېپىشتى: ئورما يېتىپ كېلىش بىلەنلا، سەككىز-ئون چارەك بۇغداي
سېتىۋېلىشتى، قەرزنى تۆلەپ ئاشقىنىنى كاتقا قاچىلىۋېلىشتى. تېخى
ئابدەم قېيىن ئانىسىنىڭ توسقىنىغا قارىماي، كىيىم تىكىش ماشىنىسى
بىلەن ئىككى پارچە ئىران نۇسخىلىق گىلەمنىمۇ سېتىپ، پۇلىغا يېڭى
رېزىنكە چاقلىق ھارۋا ھەم ئېشەك سېتىۋالدى. مانا ئەمدى، قېيىن
ئانا بىلەن كېلىن نۆۋەتلىشىپ ھارۋا ھەيدەپ، قىغ-توپا توشۇيتتى،
ئېرىق-ئۆستەڭ چاپاتتى، زەيكەشتىن لاي تارتاتتى... قېيىن ئانا
بىلەن كېلىن ئوتتۇرىسىدىكى بۇنداق ماسلىشىش، بۇنداق مېھرىبان-

لىق زور كۆپچىلىك ئاياللارنىڭ ھەۋىسىنى قوزغايتتى. ئىككى ئايال-نىڭ بېشى بىر يەردە بولۇپ قالسا، ئابىدەمنى غايىبانە ماختايتتى. ئۇنىڭ ئەقىل-پاراستى، چىدام-غەيرىتىگە ئاپىرىن ئوقۇيتتى ھەم ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتاتتى...

"ئەقىل ياشتا ئەمەس، باشتا" دېگەن سۆز ھەقىقەتەن راست ئىكەن! شەۋكەت تېزلا ئەقىل تېپىپ، ئانىسىغا ئوبدانلا يېتۈك بولدى: ھېلىقى ۋەقەدىن كېيىن، ئابىدەم ئۆيىنىڭ ئىككى تېمىغا ئىككى تال قوزۇقنى قاقتى-دە، بىر تال تانىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بۆشۈكنى باغلاپ، ئىككى ئۇچىنى قوزۇقلارغا چىگىۋەتتى. بۇنىڭ بىلەن، بۆشۈك ھەرقانچە قاتتىق تەۋرىتىلسىمۇ يىقىلىپ چۈشمەيدىغان بولدى.

— بالام، — دېدى ئابىدەم قېيىن ئانىسى بىر ئىش بىلەن ھويلىغا چىقىپ كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ شەۋكەتنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ، — چوڭ ئاناڭنىڭ تېنى ساق ئەمەس. مەن ئۇنىڭغا يار-دەملىشىپ ئەمگەك قىلىشىپ بەرمىسەم، چامىنى تۈگىتىپ بولالماي دۇيجاڭدىن تەنقىد ئىشىتىدۇ. داداڭمۇ تۈرمىدىن بالدۇرراق چىقالمايدۇ، سەن ئۇكاڭغا ئوبدان قارا. چوڭ ئاناڭ بىلەن ئىككىمىز ئەمگەككە ئوبدان قاتنىشىپ، داداڭنى تۈرمىدىن بالدۇرراق قايتۇرۇپ چىقايلى. ماقۇلمۇ؟

شەۋكەت بۇ سۆزلەرنىڭ تېگىگە يېتىپ-يەتمەيلا ماقۇللۇق بىلدۈردى. چۈنكى، دادىسى تۈرمىدىن تېزرەك چىقىدىغانلا بولسا، شەۋكەت كۈن بويى ئاچ قورساق يۈرۈشكە، ھەرقانداق جاپا-مۇشەققەتكە بەرداشلىق بېرىشكە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن تەييار ئىدى-دە!...

www.uyghurkitap.com

سازايى قىلاتتى

شۇ كۈندىن ئېتىبارەن، رەيھان پۈتۈنلەي شەۋكەتكە قالدىغان بولدى. بۇ كۈنلەردە، ياش ۋە ئوتتۇرا ياشلىق ئەرلەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك دېھقانچىلىق ئەمگىكىدىن ئايرىلىپ كەتكەنىدى. بەزىلىرى كۈن بويى ھەربىي مەشىق بىلەن شۇغۇللانسا، بەزىلىرى ”بەش خىل ئۇنسۇر“لارنى نازارەت قىلاتتى، ئەترەتمۇ-ئەترەت سۈرەپ يۈرۈپ سازايى قىلاتتى، يەنە بەزىلىرى ”باۋخۇاڭپەي“لەرنىڭ ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلىپ، قايتۇرما ھوقۇق تارتىۋېلىشىدىن مۇداپىئەلىنىش تەييارلىقى بىلەن بەنت ئىدى: تاشيول، هارۋايوللىرىغا خەندەك-ئاكوپ كولايتتى، پوتەي ياسايتتى، قاراۋۇلدا تۇراتتى...شۇڭا دېھقانچىلىقنىڭ ھەممە ئېغىرچىلىقى ئاز ساندىكى مويسىپىت ئەرلەر بىلەن ئاياللارنىڭ زىممىسىگە چۈشكەنىدى. مەغپىرەتخان ئاچا بىلەن ئابدەم بۇنىڭدىن مۇستەسنا ئەمەس ئىدى، ئەلۋەتتە.

تۈگمەس ئەمگەك، تۈگىمەس مەجلىسلەر ئۇلارنى ئەتىگىنى تاڭ سۈزۈلمەستە ئۆيدىن ئەپچىقىپ كەتسە، تۈن تەڭ بىلەن ئۆيگە قايتۇراتتى. مەيلى ئۇلار ئۆيدە بولسۇن-بولمىسۇن شەۋكەت زادىلا بۆشۈك يېنىدىن ئايرىلمايتتى. بىرەر نەرسىنىڭ خەۋىشىنى قىلىپ، ئانىلىرىنى تەڭلىكتە قويمايتتى. كۆزىنىڭ يېشى قۇرۇپ كەتكەنمىكىن-تاڭ، ھەرگىزمۇ يىغلىمايتتى. ئانىلار ئۇنىڭدىن خۇشال ئىدى، رازى ئىدى. ئۇنى ماختايتتى، ئۇنىڭ بىلەن پەخىرلىنەتتى. بۇلۇڭ-پۇچقاقلاردا ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىپ كۆز يېشى قىلاتتى...

ئەتىيازنىڭ جۇدۇن-چاپقۇنلۇق كۈنلىرى ئۆتۈپ، ئۈجمە پىشىقى مەزگىلى يېتىپ كەلگەندە، رەيھانمۇ ئانچە-مۇنچە بۆشۈكتىن قۇتۇلۇپ، ھويلىدىكى ئۈجمىنىڭ سايىسىدا پىلتىڭلاپ ئوينايدىغان بولدى. شەۋكەت ئۆزى كىچىكىدە ئوينىغان (ھازىر ئۇ چوڭ كىشى!)

ئويۇنچۇقلارنى بىر-بىرلەپ ئۇنىڭغا كۆرسىتەتتى، قولىغا تۇتقۇزاتتى ۋە ئۇلارنىڭ نامىنى بىر-بىرلەپ تونۇشتۇراتتى. رەيھان ۋىلىقلاپ كۈلگەندە، شەۋكەت ئۇنىڭ پىلتىكۆچتەك ئۇزۇن، ئورۇق بارماقلىرى، يۇمران ئالقانلىرىغا چوڭقۇر ئاكىلىق مېھرى بىلەن يېنىشلاپ-يېنىشلاپ سۆيەتتى. بىر تېرە، بىر سۆڭەك يۈزلىرىگە مەڭزىنى يېقىپ، ئۇنى تېخىمۇ كۈلدۈرەتتى، ھەتتا بەزىدە كۈلدۈرۈۋېرىپ، ئاخىر يىغلىتاتتى-دە، ئالداپ-سىلاپ، مىڭ تەسلىكتە پەس قىلاتتى.

بۈگۈنمۇ شۇنداق بولدى: شەۋكەت ئۇنى خېلى ئۇزۇن كۈلدۈرگەندىن كېيىن، رەيھان كۈلكىسىنى باسالماي تېلىقىپ يىغلاپ كەتتى. شەۋكەت: ”ئوبدان ئۇكام، تاتلىق ئۇكام، ئانام ھازىر كېلىدۇ، قارا، ئەنە كەلدى!...“ دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قايتا-قايتا تەكرارلاپ، ئۇنى بەزلەۋاتقىنىدا، دەرۋازا قاتتىق قېقىلىپ كەتتى (ئانىلىرى ئۆيدە بولمىغان چاغلاردا، شەۋكەت دەرۋازىنى زەنجىرلەپ ئولتۇراتتى). شەۋكەت ئادىتى بويىچە ئىشىك قاققۇچىنىڭ كىملىكىنى بىلمەكچى بولدى-دە، سورىدى:

— كىم؟

— ئىشىكنى ئاچ! — بىر ئەركىشى قوپال ئاۋازدا ۋارقىرىدى، — ئىتتىك بول!

شەۋكەت تېڭىرقىغىنىدىن پۇت-قولى ماغدۇرسىزلىنىپ، ھەرقانچە ئورۇنۇپمۇ ئورنىدىن تۇرالمىدى.

ئىشىك تېخىمۇ قاتتىق قېقىلدى، ئۇلىشىپلا تىللىغان ئاۋازلار ئاڭلاندى:

— ھوي شۇم، ئاچە ئىشىكنى!

— ئاناڭنى...! ئولتۇرۇشنى ئۇنىڭ!
— ئانىسى شەققە بۇنىڭمۇ قۇلقىنى پىشۇرۇپتىكەن-دە!
— نېمىگە قاراپ تۇرىمىز!... پەيجاڭ، مەن تام بىلەن چۈشۈپ، ئىشىكنى ئاچايمۇ؟
— توختاڭلار، مەن ئۆزەم ئاچاي...
گەپنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەستىن، ئادەم بويىدىن سەللا ئېگىز كېلىدىغان هويلا تېمى ئۈستىدە يېپيېڭى هەربىيچە ئۈستىباش كىيگەن قارا چوقۇر، مۇكا يۈز، ياداڭغۇ بىر ئادەم پەيدا بولدى. ئۇ دادۇي خەلق ئەسكەرلىرىنىڭ پەيجاڭى سۇلايمان ئىدى. سۇلايمان بىر شەۋكەتكە، بىر هويلىغا نەزەر تاشلىغاچ "گۇپپىدە" يەرگە سەكرەپ، دەرۋازىنىڭ لوكىنى تارتتۇەتتى. دەرۋازا ئېچىلىش بىلەن تەڭ، قىزىل يەڭ بەلگىسى تاقىغان بەش كىشى كىرىپ كەلدى. شەۋكەت دېمىنى ئىچىگە يۇتۇپ، يالىڭاچ قىلىۋېتىلگەن رەيهاننى باغرىغا باسقىنىچە، ئۇلارنىڭ تەقى-تۇرقى ۋە هەربىر هەرىكىتىنى كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا كۆزەتمەكتە ئىدى...
سۇلايمان تەرىنى تۈرۈپ، شەۋكەتكە بىرپەس قادىلىپ قاراپ تۇردى ۋە بىرنېمە دەپ غودۇڭشىغىنىچە هەمراهلىرىغا بۇرۇلۇپ، ئەمەلدارلارغا خاس تەلەپپۇزدا بۇيرۇق قىلدى:
— نېمىگە قاراپ تۇرىسىلەر؟ يۈرۈڭلار ئارقامدىن!
ئۇ شۇنداق دېدى-دە، تاپانچا تۇتقان قولىنىڭ بېگىنى جەينىكىگىچە تۈرۈپ، گويا دۈشمەن ئىستىهكامىغا هۇجۇمغا ئۆتكەن قەهرىماندەك جاسارەت بىلەن ئۆزىنى ئۆيگە ئاتتى. باشقىلارمۇ ئۇنىڭدىن قېلىشمايدىغان غەيرەت بىلەن كەينىدىن ئەگەشتى.
ئۆي ئىچىدە بىردەم داۋام قىلغان ئۇپۇر-توپۇر، گۈلدۈر-

كالاپلاردىن كېيىن، يەنە تىل ـ ھاقارەت باشلاندى:

ـــ بۇ جادايىلار كات، قازناقلىرىغىچە قۇلۇپلاپ تۇتىدۇكەن ـ دە!

ـــ ئوغرىنىڭ يۇرىكى پوك ـ پوك ـ دە!

ـــ رازىق، بوله، ئاۋۋال كاتنىڭ قۇلۇپىنى بىرنېمە قىل!

ـــ ھوي، نېمە قىلىۋاتىسەن؟ مىلتىقنىڭ كانىيى ئېگىلىپ كېتىدۇ.

ـــ ئېگىلمەيدۇ! بۇ جانىۋارنى قولۇمغا ئالغاندىن بۇيان، بىرەر يۇز قاعىتۇمشۇقنى مۇشۇنداق سۇغۇردۇم... مانا چىقتى!

ـــ ئوھوي، پەۋەس بۇغداي ئىكەنغۇ بۇنىڭ ئىچى!

ـــ تېخى قازناقتىن نېمە چىقار ئىكىن؟

ـــ تەلىيىڭ بولسا، ئايشەمگۇلنىڭ تويلۇقىغا ئىشلەتكىلى شەھەرلىك خېنىمنىڭ سۆكە ـ مونچاق، ياقۇت، مەرۋايىتلىرى چىقىپ قالار!

ـــ چاقچىقىڭنى قويساڭچۇ!

ـــ ھىم... ئاداش، "ئۆلۈمدىن باشقىسى تاماشا" دەپتىكەن! راستىنلا ئاشۇنداق خەزىنە ئۇچراپ قالسا، بۇرنۇڭنىڭ تۆپىسىگە ئېلىپ قويارسەن ھېلى!

ـــ خاتىرجەم بول، سەندىن ئاشقىنى مېنىڭ!

ـــ ئارىپ پومنىڭ ئۆيىنى ئاختۇرغاندا، ھېلىقى ئالتۇن بىلەيزۇكنى ئەپلەپتىكەنسەنغۇ!

ـــ ھەي، ئاغزىڭغا بېقىپ جۆيلۈ جۇمۇ! ھېلى بىكار...

ـــ يالغانمىدى!؟ گەپىنىڭ بېشى چىقار ـ چىقماستىن، توقۇمىنى قارنىڭغا ئالغىلى تۇردۇڭغۇ! مانا ئەمىسە دەپ، ھەممىنى بىر ئېچىۋېتمەن تازا!...

ـــ نوچى بولساڭ، ئاچە قېنى! كىم ـ كىمنى ئاچىدىكىن،

www.uyghurkitap.com

كۆرىمىز!...

— بولدى، بولدى! — سۇلايمان گۇرگىرىدى، — ئەزمەڭنى ئېزىپ، كونا خامانىنى سورۇۋەرمەي، قازناقنىڭ قۇلۇپىنى چېقىش!

— پەيجاڭ، ئۆتكەندىكىدەك بىكىسىگىزنى بىر كۆرسەتمەمسىز!

— شۇنداق قىلغىن، پەيجاڭ!

— تاماشا كۆرگۈڭلار كېلىۋاتامدۇ؟

— شۇنى دېسىڭىزچۇ!

— ماقۇل، قاراپ تۇرۇڭلار ئەمىسە.

"پاك، پاك، پاك..."

كەينى-كەيندىن ئۈچ پاي ئوق ئېتىلدى، ئوق ئاۋازىغا ئۇلىشىپلا، ئۆي ئىچىدە قاتتىق كۆلكە كۆتۈرۈلدى. ئەمدى يىغىسى پەس بولغان رەيھان يېڭىباشتىن قىقىراپ يىغلاپ كەتتى.

سۇلايمان ئۈچ پاي ئوق بىلەن قازناقنىڭ قۇلۇپىنى ئېتىپ چۇشۇرگەندى.

خېلى ئۇزۇن داۋام قىلغان چاقچاق، كۆلكە، گۈلدۈر-كالاپتىن كېيىن، سۇلايمان، ئاندىن باشقىلار بىر-بىرلەپ ئۆيدىن چىقىشتى.

سۇلايمان تاماكىسىنى چېشلەپ تۇرۇپ، چېشلىرى ئارىسىدىن بۇيرۇق قىلدى:

— ناسىر، سابىر، ئىككىڭلار ئوقتەك يۈگۈرۈپ، دادۇيدىن ئوسمان جۇرېنى چاقىرىپ كېلىڭلار! هە، راست، نۇر دېگەن بىرنېمىنى چاقىرتۇپلىشنى ئۇنتۇماڭلار. ئۇمۇ ئۆز دۈيىدىكى سىنىپىي دۈشمەنلەرنىڭ نېمىلەرنى قىلىپ يۈرگەنلىكىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرسۇن!...

— خوپ!

ناسىر بىلەن سابىر ئۆز باشلىقىغا ھەربىيچە سالام بېرىپ، بىر دەمدە كۆزدىن غايىب بولۇشتى.

سۇلايمان قوللىرىنى بىلىدىكى كەڭ تاسما ئاستىدىن ئۆتكۈزگىنى ھالدا بىردەم غادىيىپ تۇرۇپ، ئەتراپقا ھاكاۋۇرلۇق بىلەن نەزەر تاشلىدى ـ دە، ئۆچەيلەنگە:

ــ كاڭنىڭ ئاستى، ئىغىل ـ قوتان، شاخ ـ شۇمبىلارنىڭ ئارىسىغا تۈزۈكرەك قاراپ چىقىڭلار! ــ دېدى.

ئادەملەرنىڭ بىرى ئۆگزىگە ياماشتى، ئىككىسى قايتىپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى. سۇلايمان ئەتراپقا يەنە بىر قېتىم كۆز يۈگۈرتۈۋې-تىپ، ئالچاڭلاپ ماڭغان پېتى شەۋكەتنىڭ يېنىغا كەلدى. بۇ چاغدا شەۋكەت شۇنداق قورقتىكى، سىڭلىسىنى مەيدىسىگە مەھكەم تاڭغى-نىچە، ئۇنىڭغا ئالاقزادىلىك بىلەن تىكىلدى. سۇلايمان شەۋكەتتىن بىرنەچچە قەدەم نېرىراقتا توختاپ، پۇتلىرىنى ئاچا شەكلىدە كېرىپ، تاپانچا تۇتقان قولىنى شەۋكەتكە تەڭلەپ:

ــ ماۋۇ نېمە؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ تاپانچا، ــ دېدى شەۋكەت دۇدۇقلىماستىن.

ــ تاپانچىنى نېمە قىلىدۇ؟

ــ ئاتىدۇ.

ــ نېمىنى ئاتىدۇ؟

ــ دۈشمەننى.

ــ ئاناڭنى ئاتسا بولامدۇ؟

ــ ياق! ــ دېدى شەۋكەت ئەندىكىپ، بۇ غەلىتە سوئال ئۇنى شۈركەندۈرۈۋەتكەنىدى، ــ ئانام يا دۈشمەن بولمىسا...

ــ ھا ـ ھا ـ ھا... قالتىس ئەقىللىق بالا بولۇپسەن جۇمۇ! ــ

سۇلايمان بىرھازا قاقاقىلاپ كۈلدى. كۈلكە ئارىسىدا شەۋكەتنى بىرمۇنچە ماختىدى. ئاندىن، — بۇغداينى نەدىن ئالدىڭلار؟ — دەپ سورىدى.

— سېتىۋالدۇق.

— كىمدىن سېتىۋالدىڭلار؟

— چوڭ ئانام كىمدىن ئالدىكىن... بىلمەيمەن.

— نېمىشقا بىلمەيسەن؟

— بۇغداي ساتىدىغانلار دائىم كېچىسى كېلىدىغان تۇرسا...

— بىرەرسىنىمۇ تونۇمامسەن؟

— بىرسىنى...ھە...ھە...ھېلىقى...

ئانىسىنىڭ قايتا-قايتا تاپىلىغان گەپلىرىنى ئېسىگە ئالغان شەۋكەت تىلىنىڭ ئۇچىغىلا كېلىپ قالغان جاۋابىنى يۇتۇۋەتتى ۋە ئۇكىسىغا قارىغان بولۇپ، سۇلايماندىن كۆزىنى ئېلىپ قاچتى.

سۇلايمان قىستاپ سوراۋەرگەندىن كېيىن:

— ياق، تونۇمايمەن، — دېدى.

يالغان سۆزلەۋاتقىنى ئۇچۇن بولسا كېرەك، شەۋكەتنىڭ يۈزلىرىگە "لاپپىدە" قىزىللىق يۈگۈرۈپ، پۈتۈن ئەزايى تىكەنلىشىپ كەتتى. سۇلايماننىڭ چىرايىمۇ ئۆزگىرىپ، تېخىمۇ قارىداپ كەتتى.

— يالغان سۆزلىمە! بولمىسا...

سۇلايمان تاپانچىنى ئۇنىڭ بۇرنىغا نوقۇدى.

شەۋكەتنىڭ كىچىككىنە يۈرىكى قەپەستىكى تومۇچۇقتەك قورقۇنچ، ۋەسۋەسە ئىلكىدە كۆكرەك قەپىزىگە ئۇزىنى ئۇرۇشقا باشلىدى، دېمى سىقىلىپ، چاناقلىرىغا ياش قاپلاشتى. كۇتۇلمىگەندە ئۇنىڭ كۆڭلىگە غەلىتە بىر ئوي كەلدى-دە، سىڭلىسىنىڭ كاسىسىنى

ئاستا چىمداپ قويدى. رەيھان شۈنداق ئەنسىز چىرقىراپ يىغلاپ كەتتىكى، خىيالەتتە تۇرغان سۇلايمان ”دىڭگىدە“ چۆچۈپ، ئىككى قەدەم كەينىگە داجىدى-دە، ئاغزىنى بۇزدى:

— ئاناڭنى...شۇم! مىكىجىنىدەك سەت چىرقىرىغىنىنى بۇنىڭ!... يىغلىما! ئاغزىڭغا بىرنى تېپىمەن ھېلى!...

شەۋكەت بىر تەرەپتىن، رەيھاننىڭ يىغىسىنى پەس قىلىشقا ئۇرۇنغان بولۇپ، ئۇنى چىرايلىق سۆزلەر بىلەن ئالدىسا، يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇنىڭ ئۇ يەر-بۇ يېرىنى چىمداپ يىغلىتىپ، سۇلايماننىڭ جىنىغا تېگىشكە باشلىدى.

— ھوي شۇم، كۆتۈر ماۋۇ بىرنېمەڭنى! دەرھال كۆزۈمدىن يوقال!

سۇلايمان پۈتىنى يەرگە ئۇرۇپ، ۋارقىراپ كەتتى. شەۋكەتكە كېرىكىمۇ شۇ ئىدى. ئۇ رەيھاننى كۆتۈرگىنىچە، دەس ئورنىدىن تۇردى-دە، ئۆزىنى تالاغا ئاتتى.

ئۇزۇنغا قالماي، رەيھاننىڭ يىغىسى بېسىلدى. شەۋكەت ئۇنى يەنە يىغلىتاي دەپ تۇرۇشىغا، ئوسمان جورىسىن، نۇر دۆيجاڭلار بىرمۇنچە كىشىنى كەينىگە سېلىپ، ھاسىرلاپ يېتىپ كېلىشتى.

ھويلىدا بىردەم تەنتەنە ۋە ئۆزئارا تاپا-تەنە قىلىشلار بولغاندىن كېيىن، ئوسمان جورىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن دادۆي تەۋەسىدىكى گۇڭشې ئەزالىرى بۇ يەرگە يىغىپ كېلىندى. ئۆيدىكى ئاشلىق، بىسات-كېچەك، ھەتتا قول ياغلىق چاغلىق نەرسىلەرمۇ دەرەخلەرنىڭ شاخلىرى، قاتار-قاتار تارتىلغان ئارغامچىلارغا ئارتىلىپ، كۆپچىلىككە كۆرگەزمە قىلىندى.

مەغپىرەتخان ئاچا، ئابدەم ۋە دادۆي، ئىشلەپچىقىرىش دۆيلىرى-

نىڭ ئايۇپ شۇجى قاتارلىق كونا هوقۇقدارلىرىمۇ يالاپ ئېلىپ كېلىنىپ، ئەنە شۇ نەرسىلەرنىڭ يېنىغا تۇرغۇزۇلدى. ئاندىن، ئوسمان جۇرىن شاگخەي "يانۋار بورىنى"نىڭ قاراقۇمدىكى شانلىق غەلىبىسى ئۈستىدە ئۇزۇندىن-ئۇزۇن نۇتۇق سۆزلىدى. داۋۇي هوقۇق تارتىۋېلىش كومىتېتىنىڭ بىرنەچچە ئايدىن بۇيان قولغا كەلتۈرگەن بارلىق مۇۋەپپەقىيەتلىرىنى قەتئىي مۇئەييەنلەشتۈردى. كونا هوقۇقدارلارنىڭ سىياسىي جەھەتتىكى كورلۇقى ۋە سىنىپىي كۆرەشنىڭ نۆۋەتتىكى يۈزلىنىشى توغرىسىدا ئالاھىدە توختالدى. يادلىۋالغان بىرنەچچە جۈملە گېزىت ئىبارىلىرىنىمۇ تەكرارلاشنى ئۇنتۇمىدى. ئاخىردا، ئابدەمنىڭ ئالدىغا دېۋەيلەپ كېلىپ ۋارقىرىدى:

— بۇنچە كۆپ ئاشلىقنى نەدىن تاپتىڭ؟

— سېتىۋالدىم.

— كىمدىن سېتىۋالدىڭ؟

— . . . . . .

— كىمدىن سېتىۋالدىڭ دەۋاتىمەن!

— . . . . . .

ئابدەمنىڭ يۈزىگە كەينى-كەينىدىن بىرنەچچە شاپىلاق تەگدى. غەزەپتىن يېرىلىپ كەتكۈدەك بولغان مەغپىرەتخان ئاچا ئوسماننىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ بېرىپ:

— ئۇنى نېمىشقا ئۇرىسىز؟ سېتىۋالغان ئادەم مەن. ھەرقانداق گېپىڭىز بولسا ماڭا دەڭ! — دېدى.

— ھىم... — ئوسمان زەھەردەك ئاچچىق ھىجىيىپ، مەغپىرەتخان ئاچىغا يېپىشتى، — گەپ قىلە ئەمىسە! كىمدىن سېتىۋالدىڭ؟

— بازاردىن سېتىۋالدىم.

ـــ بازاردىن؟ بىر يەردە ئاناڭنىڭ بازىرى بارمىكەن؟!
ـــ ئېسىمدە يوق شۇنداق دەپ تاشلاپتىمەن ... خاپا بولماڭ، جۈرئەت بالام. قاراڭغۇ بازاردىن ئېلىۋىدىم.
"كىمدىن ئالدىڭ" دېگەن سوئال بىرقانچە ئون قېتىم تەكرارلانغان بولسىمۇ، بەربىر بىرەر ئادەمنىڭمۇ ئىسمى ئاتالمىدى، غەزىپى ئۆرلەپ كەتكەن ئوسمان تاپانچىسىنى قېپىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ، ئىككى ئايالنىڭ كۆكرەك ۋە پېشانىلىرىگە بىرنەچچە قېتىم نوقۇپمۇ باقتى.
ئەنە شۇنداق بىر پەيتتە، سابىر مەغپىرەتخان ئاچىسىنىڭ ئالدىغا دېۋەيلەپ كەلدى ـ دە، ملتىقىنىڭ پايىنىكى بىلەن ئۇنىڭ بېقىنىغا نوقۇپ:
ـــ مەندىن ئالغىنىڭچۇ! ـــ دەپ ۋارقىرىدى.
كۆپچىلىك ئىچىدە كۇسۇرلاشلار باشلىنىپ كەتتى. ۋەزىيەتنىڭ مۇنداق بولۇپ كېتىشىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەن ئوسمان ئاغزىنى بۇزۇپ تىللاپ كەتتى. بۇ يەرگە يىغىلغان ئىككى ـ ئۈچ يۈز ئادەم دېمىنى ئىچىگە يۇتۇپ، نەلەرگىدۇ تىكىلىشەتتى. ھاۋامۇ ئاشۇ كىشىلەرنىڭ كۆڭلىدەك بۇرۇقتۇم ۋە تىنجىق ئىدى. بەزىلەرنىڭ ئىچىدە "ئۇھ" تارتىشلىرىمۇ قۇلاققا ناھايىتى ئېنىق ئاڭلىناتتى.
بىراق، مەغپىرەتخان ئاچا بىر ئەقىل تاپقانىدى. ئۇ بىردىن ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ جاۋىلداپ سۆزلەپ كەتتى:
ـــ ۋاي ئېسىم قۇرۇسۇن! ئادەم قېرىغاندا، راستىنلا ئۇنتۇغاق بولۇپ قالىدىكەن. سابىراخۇن يادىمغا سالمىسا، ھېچكىمنىمۇ يادىمغا ئالالمايدىكەنمەن...
مەغپىرەتخان ئاچا بەش ئادەمنىڭ ئىسمىنى ۋە ئۇلاردىن سېتىۋ-

ۋالغان ئاشلىق بىلەن پۇلىنىڭ سانىنى ئېيتىپ بەردى. ئۇ ئىسمىنى ئاتىغانلارنىڭ ھەممىسى مىلتىق ئاسقان ياكى قىزىل يەڭ بەلگىسى تاقىغان "قىزىل" ئادەملەر بولۇپ، قاراتىزىملىكتىكى گۇمانلىق ئادەملەردىن بىرەرسىمۇ يوق ئىدى.

بۇ ھال ئوسماننى شۇنداق ئوڭايسىز ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدىكى، ئۇ ئاچچىقىدا يەرنى قاتتىق بىر تەپتى-دە، گەپنى باشقا ياققا بۇردىماقچى بولدى:

— تۆت جان ئادەم شۇنچە جىق ئاشلىقنى نېمە قىلماقچى ئىدىڭ؟

— نېمە قىلاي دەيسىز، جۇرېىن بالام؟ ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز: ئەتىيازدا نورمىمىز ئون تۆت جىڭغا چۈشۈپ قېلىپ، ئۇششاق بالىلار بىلەن بەكمۇ قىينىلىپ كەتتۇق. ھازىرغىچە ھەممە ئادەم ئىنقىلاب بىلەن بولۇپ كېتىپ، دېھقانچىلىق بىلەن كارى بولمايۋاتىدۇ، شۇڭا، ياخشى كۈنلەرنىڭ يامىنىغا ئاتاپ ئاز-تولا ئاشلىق غەملەپ قويغانىدىم. ئويلاپ بېقىڭە: ئىشلىمىسە، يەر دېگەندىن ھوسۇل چىقمايدۇ؛ ھوسۇل چىقمىغاندىن كېيىن، ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز... خۇدا ئۇ كۈنلەرنى كۆرسەتمىسۇن!

— ھۇ دەججال! ئەكسىيەتچىل تەشۋىقات ئېلىپ بارماي، ئاغزىڭنى يۇم!

مەغپىرەتخان ئاچا بىلەن ئابىدەمگە يانداپ ئايۇپ شۇجى قاتارلىق ھوقۇقدارلار بىرنەچچە سائەت تارتقۇشلانغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئۆيىدىن ئېلىپ چىقىلغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى "سىنىپىي كۈرەش تەربىيىسى كۆرگەزمىسى"گە قويۇش ئۈچۈن دادۇيگە ئېلىپ كېتىلدى. مەغپىرەتخان ئاچا بىلەن ئابىدەمگە "چوڭ ياخشى ۋەزىيەت-

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

تىن گۇمانلانغان ئۇنسۇر" دېگەن قالپاق كىيگۈزۈلۈپ، "بەش خىل ئۇنسۇر"لار قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنىدىغان بولدى...

يوقالغان جەسەت

ئىككى قىش، ئىككى ياز ئۆتۈپ كەتتى. ئىككىنچى كۆزمۇ يېتىپ كەلدى. بۇغراجاندىن ھېچقانداق دېرەك يوق.

"ئۇنىڭ تەقدىرى نېمە بولغاندۇ؟"

ھېچكىمدىن ئىشەنچلىك جاۋاب ئاڭلاشمىدى.

مەغپىرەتخان ئاچا كۈندىن-كۈنگە جۈدەپ كېتىۋاتاتتى. ئابىدەم ئىلگىرىكىدەكلا ئىشچان ۋە ئۈمىدۋار ئىدى. ئىككى يىلدىن بۇيانقى جېدەل-ماجىرا، ئۆزئارا قان تۆكۈشلەر تۈپەيلى، پات-پات بولۇپ تۇرىدىغان ئۆلۈم-يېتىملەر كىشىلەرنى ئۆز جېنىدىن باشقا نەرسىگە بېپەرۋا قارايدىغان، بەزى ئىشلارنى بىلىپ تۇرسىمۇ بىلمەسلىككە، كۆرۈپ تۇرسىمۇ كۆرمەسلىككە سالىدىغان قىلىپ قويغانىدى. شۇنداقتىمۇ، بەزىلەر ئابىدەملەرگە يوشۇرۇن ھېسداشلىق قىلىپ، قولىدىن كېلىشىچە ياردەم قىلاتتى. ئۆز بالىلىرىغا شەۋكەتنى بوزەك ئەتمەسلىك توغرۇلۇق نەسىھەت قىلاتتى. بۇنىڭ بىلەن، شەۋكەتنىڭ ئاداشلىرى بارا-بارا كۆپىيىپ، ئۇنىڭ كۈن بويى ئۆيدىن چىقماي، ئىشىك تاقاپ ئولتۇرىدىغان ھالىتىمۇ تۈپتىن ئۆزگەرگەنىدى. بۈگۈن ئۈچ كۈن بولدى، ئابىدەمنى گۇڭشېدىن چاقىرتىپ كەتكىنىچە، ھېچقانداق ئىز-دېرىكى بولمىدى، بۇ ھال مەغپىرەتخان ئاچىنى قاتتىق بىئارام قىلماقتا ئىدى. ئۇنىڭ قاپىقى تۈرۈلگەن، چىرايى سولغۇن، كۆزلىرىدە مۇڭ، يۈرۈش-تۇرۇشلىرىدىن ئۇن ياش

قېرىپ كەتكەندەك، ۋىجىك بەستى تېخىمۇ كىچىكلەپ كەتكەندەك كۆرۈنەتتى.

بۈگۈن چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا، شەۋكەت قاچىلارغا ئاش ئۇسۇۋاتقان چوڭ ئانىسىنىڭ چۆمۈچ تۇتقان قولىنىڭ بۆلەكچىلا تىترەۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. موماي ئاشتىن ئىككى قوشۇقلا ئىچىپ، قازان-قومۇچنى يىغىشتۇردى-دە، شەۋكەتكە سىڭلىسىغا ئۇبدان قاراشنى تاپىلاپ، پەگاھقا تاشلاقلىق تۇرغان ئەسكى قاپنى مۈرىسىگە تاشلاپ، ئالدىراش ئۆيدىن چىقىپ كەتتى.

كەچ كىردى. مەغپىرەتخان ئاچا تېخىچىلا يوق. رەيھان ئايدىڭدا ئويناپ-ئويناپ هاردى بولغاي، ئۇجمە ئاستىغا سېلىنغان كىگىز ئۈستىدە سۇنايىلىنىپ يېتىپ ئۇخلاپ قالدى. شەۋكەت ئۇنىڭ يېنىدا بىردەم قاراپ ئولتۇردى-دە، ئۆزىنىڭمۇ ئۇيقۇسى كەلگەن-لىكىنى هېس قىلدى. ئۇ كۈندىكى ئادىتى بويىچە ئۆيگە كىرىپ چىراغنى ياندۇرۇپ، ئىككىيلەنگە ئورۇن سالدى. ئاندىن، رەيھاننى كۆتۈرۈپ ئەكىرىپ، ئورۇنغا ياتقۇزدى. هويلا ۋە ئۆينىڭ لوكىنى سېلىۋېتىپ، سىڭلىسىنىڭ يېنىدا يانپاشلىدى...

يەر ئاستىدىن چىققاندەك قاتتىق يىغا ئاۋازى شەۋكەتنى ئويغى-تىۋەتتى. ئۇ كۆزىنى ئاچقاندا، تۆگلۈكتىن ئەتىگەنكى شەپەقنىڭ قىزىللىقى ماراپ تۇراتتى. يېنىدا رەيھان پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتاتتى. چوڭ ئانىسىنىڭ ئورنى بوش تۇراتتى. ئۆي ئىشىكى داغدام ئوچۇق بولۇپ، يېقىنلا يەردە كىملەردۇ قاتتىق داد-پەرياد كۆتۈرۈپ يىغلاۋاتاتتى. شەۋكەت ئاشۇ ئاۋازلار ئىچىدە چوڭ ئانىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولۇپ، تەكىيدىن بېشىنى كۆتۈرۈپ، دىققەت بىلەن قۇلاق سالدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

راست، راستىنلا چوڭ ئانىسى قوشاق قوشۇپ يىغلاۋاتاتتى:
ئاھ، بالام! باغرىم بالام! شوخ كۆزلىرى خۇمار بالام!
مەن غېرىب ـ مىسكىن ئاناڭنىڭ بوينىدا تۇمار بالام!
دەر ئىدىم: سۈتتىنمۇ ئاق، يوق جىسمىدە غۇبار بالام!
ياق! ئىشەنمەيدۇ بۇ قىسمەتكە ئاناڭ زىنھار بالام!

قىلدىمۇ بۇ كەڭرى ئالەم بىر ساڭا تارلىق بالام؟
بولدىمۇ جانىڭنى ئالماق تەڭرىدىن يارلىق، بالام؟
ياكى پۈتكەنمۇ پېشانەمگە پەلەك خارلىق، بالام؟
داغى پەرزەنتلىك ئوتىدا ئۆرتىنىش ـ زارلىق، بالام؟

بىلمىدىم، بۇ ئىنقىلاب توپانىمىدۇ ياكى ۋابا؟
ئەيلىبان گۈلنى خازان، بۇلبۇلنى قىلدى بىناۋا.
بىھېساب قانلار تۆكۈلدى، كۆز يېشى دەريا گويا،
بۇ ئۆمۈردە نېمە خوۋلۇق؟ ئال جېنىمنى ئەي خۇدا!...

مەغپىرەتخان ئاچىسىنىڭ نالىسىغا ئابىدەم جور بولماقتا ئىدى:
بىۋاپا، زالىم پەلەك قىلدى نىگارىمدىن جۇدا*،
ئاھ ئۇرۇپ قان يىغلىسام، كەلمەيدۇ يارىمدىن نىدا.
بىلمىدىم چۈشمۇ، ئوڭمۇ يارغا كەلگەن بۇ قازا؟
قىسمىتىم شۇنداقمىدۇيا، تەلىيىم ـ بەختىم قارا؟!

* بۇ مىسرا «لياك سەنبەي بىلەن جۇيىڭتەي»دىن ئېلىندى. ـــ ئاپتور.

بمەھەل سۇنغاچ قاناتىم، قاتتى بۇ مسكىن بېشىم،
بولدى كەڭ ئالەم ماڭا زىندان، زەھەر ئىچكەن ئېشىم.
"ئاھ!..." دېسەم، ھىجران ئوتۇڭدا ئۆرتىنەر تاشۇ ئىچىم،
نە بىلەي زامىن بولارىن جانىگە، پاخماق چېچىم!؟

بۇلبۇلى شەيدا ئىدىڭ سەن، ئەي مۇرەببىم-دىلرەبا!
سۆزلىرىڭ جانىم ئارامى، قەلبىمە مەلھەم-شىپا.
ياشىسام سەنسىز ئەگەر مەن جەننەتۇل مەئۋا ئارا،
يايرىماس بۇ خەستە كۆڭلۈم، ياخشىدۇر دوزاخ ماڭا!

شەۋكەتنىڭ مېڭىسىدىن كىرگەن بىر ئوت تاپىنىدىن چىققاندەك بولدى.

"ئۇلار نېمىشقا بۇنچە قاتتىق يىغلايدىكىنە؟...؟"

شەۋكەت خىيالىنى ئاخىرلاشتۇرۇشقىمۇ كۈيمەستىن، ھاپىلا-شاپىلا ئورنىدىن تۇرۇپ كىيىندى-دە، تاشقىرىغا قاراپ ئۇچتى. ئەمما دەرۋازىنىڭ بوسۇغىسىدىن پۇتىنى ئېلىپلا قېتىپ قالدى! بەش قەدەمچە نېرىدا ئۇلارنىڭ ئېشەك ھارۋىسى تۇراتتى. قىرىق-ئەللىكتەك ئادەم ھارۋىنىڭ ئەتراپىنى چۆرىدىۋالغانىدى. مەغپىرەتخان ئاچا بىلەن ئابىدەم ھارۋىغا مەھكەم چاپلىشىۋېلىپ، زار-زار يىغلايتتى. بىرنەچچە ئايال ئۇلارغا قوشۇلۇپ يىغلىغاچ، ئۇلارغا تەسەللى بېرىپ، ئۇلارنى ھارۋىدىن ئاجرىتىشقا تىرىشاتتى. لېكىن، بۇ ئۇرۇنۇشلار ھېچقانداق نەتىجە بەرمەيتتى.

ھارۋىنىڭ ئەتراپى بارغانسېرى قىستا-قىستاڭچىلىق بولماقتا ئىدى.

www.uyghurkitap.com

— مەغپىرەتخان، — مويسپىتلەردىن بىرى توپنى يېرىپ، هارۋىغا يېقىنلاپ كەلدى، — ئاتا-بوۋىلىرىمىز: "بالاغا رىزا، قازاغا سەۋر" دېگەن. ئاللادىن كەلگەن قىسمەتكە سەۋر قىلماسلىق ئاللاغا ناشۈكۈرچىلىك قىلغانلىق بولىدۇ...قويسىلا، يىغىنى توختاتسىلا!... مېيىتنى ئۆيگە ئەكىرىپ، يەرلىكىدە قويۇشنىڭ تەرەددۇتىنى قىلايلى.

— شۇنداق قىلايلى، مەغپىرەتخان!

— شۇنداق قىلايلى.

— ماۋۇ ئاياللار نېمىگە قاراپ تۇرىسىلەر؟ مەغپىرەتخان بىلەن ئابدەمنى ئۆيگە ئەكىرىپ كېتىڭلار.

— قېنى، كۈچى باررراق ئەرلەردىن ئىككى-ئۈچىڭلار كېلىڭلار. مېيىتنى ئۆيگە ئەكىرەيلى.

— توغرا، شۇجى دېگەندەك قىلايلى.

— ....

جەسەتنى يېقىندىلا "ئازاد" قىلىنىپ، دادۋي ئىنقىلابىي رەھبەرلىك گۇرۇپپىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىقىغا تەيىنلەنگەن ئايۇپ شۇجى بىرىنچى بولۇپ كۆتۈردى. ئىككى يىگىت ئۇنىڭغا ياردەملەشتى. جەسەت دەھلىزدىكى سۇپىغا قويۇلغاندا، ئەمدىلا نېمە ۋەقە ئىكەنلىكىنى بىلگەن شەۋكەت "دادا!..." دەپ چىرقىرىغىنىچە، ئۆزىنى جەسەت ئۈستىگە ئاتقانىدى، ئايۇپ شۇجى ئۇنى دەس كۆتۈرۈپ هويلىغا ئېلىپ ماڭدى.

— يىغلىما، — دېدى ئۇ كېتىۋېتىپ، — يىغلىغانغا داداڭ تىرىلىپ قالامدۇ؟ ئوبدان بالا دېگەن گەپ ئاڭلايدىغان جۇمۇ...

— ئايۇپكا، سىزمۇ بۇ يەردە ئىكەنسىزغۇ! — دېگەن قوپال ئاۋاز

ئايۇپ شۇجىنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى.

— ئەجەب ئوبدان ۋاقىتتا كەلدىڭىز، ئۇكام! — ئايۇپ شۇجى شەۋكەتنى يەرگە قويۇپ، قولىدىن يېتىلىگىنىچە ئىنقىلابىي رەھبەرلىك گۇرۇپپىنىڭ باشلىقى ئوسمانغا يېقىنلاشتى، — تېخى سىزنى چاقىرتىپ كېلەيمىكىن، دەپ تۇرغانىدىم.

— مېنى چاقىرتىپ كېلىپ نېمە قىلماقچى ئىدىڭىز؟

— بۇغراجاننى يەرلىكىدە قويۇش ئىشىنى بىرلىكتە مەسلىھەتلەشسەك دېگەنىدىم.

— ئۇنىڭ ماتەم مۇراسىمىنى ئۆتكۈزەمدۇق؟

ئوسمان بۇ سۆزلەرنى شۇنداق قوپال، شۇنداق مەسخىرىلىك تەلەپپۇزدا ئېيتتىكى، ئايۇپ شۇجى ئىختىيارسىز سەسكىنىپ كەتتى ۋە ئىتتىك ئۇنىڭ كۆزلىرىگە تىكىلدى. بۇ كۆزلەردە ئاجايىپ مەغرۇرلۇق، مەنسىتمەسلىك شولىسى چاقناپ تۇراتتى، ئوسمان سۆزىنى داۋام قىلدى:

— بىر نەق ئەكسىلئىنقىلابچى ئۈچۈن ماتەم مۇراسىمى ئۆتكۈزۈش... ھىم... بولىدۇ، شۇنداق قىلايلى... قېنى، مەسلىھەت كۆرسىتىڭ!

ئايۇپ شۇجى دەسلەپ بىرئاز تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. كېيىن ئېسىنى يىغىپ، ئوسمانغا چۈشەندۈردى:

— دىكتاتۇرا ئورگانلىرىنىڭ جەسەتنى ئائىلىسىنىڭ بىر تەرەپ قىلىشىغا تاپشۇرغانلىقى ئۇنىڭ جىنايىتى تۈگىگەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، جەسەت پۇراشقا باشلاپتۇ. ئەگەر جەسەتنى دەرھال بىر تەرەپ قىلىنىۋەتمەي، ئىككى ئايالغا تاشلىۋەتسەك...

—نېمە؟ مۇشۇ گەپ سىزنىڭ ئاغزىڭىزدىن چىقىۋاتامدۇ!؟—ئوسمان

كۆزلىرىنى جامدەك چەكچەيتىپ، ئايۇپ شۇجىغا دوق قىلدى، — ھىلىغۇ جەسەت پۇراشقا باشلاپتۇ، پۈتۈنلەي سېسىپ كەتسىمۇ كۆمۈشكە بولمايدۇ! ھەي، ھەي، سىززە!... كاللىڭىز قاچانمۇ يېڭىلىنار سىزنىڭ؟! بىلىپ قويۇڭ: جەسەتنى ئائىلىسىگە بېرىشتىن مەقسەت — تېخىمۇ كۆپ كىشىگە ئىبرەت قىلىش!... بىزنىڭ ھازىرقى ۋەزىپىمىز — جەسەتنى پۈتۈن دادۈيگە كۆرگەزمە قىلىپ، ئەزالارنى بىر مەيدان سىنىپىي كۈرەش تەربىيىسىگە ئىگە قىلىش!...

ئوسمان ناھايىتى ئۇزۇن ۋەز ئېيتتى. ئايۇپ شۇجىمۇ ئۆز گېپىدە چىڭ تۇردى، ئۇنى قايىل قىلالمىغان ئوسمان قان تولغان كۆزلىرىنى ئايۇپ شۇجىغا مىختەك قاداپ:

— بۈگۈن سىز ئۆزىڭىزنىڭ زادى قانداق ئادەم ئىكەنلىكىڭىزنى يەنە بىر قېتىم ناھايىتى تولۇق ئاشكارىلىدىڭىز. كۆپچىلىكمۇ كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان ھوقۇقدارلارنىڭ زادى قانداق نېمە ئىكەنلىكىنى تېخىمۇ ئوبدان بىلىۋالدى. بولدى، سىز بىلەن ئارتۇقچە تاكاللىششقا ۋاقتىم يوق! — دېگىنىچە ئۇنىڭدىن يىراقلاشتى ۋە ئاۋازىنى تېخىمۇ كۆتۈرۈپ ۋارقىرىدى، — سۇلايمان! ھوي سۇلايمان!...

— مانا مەن.

سۇلايمان ئۇنىڭ ئالدىغا ئۈندى.

— دەرھال جەسەتنى ئېلىپ چىقىپ، ئاۋۇ ئازگاللىغا تاشلاڭلار! — دەپ ئۆزىدىن تۆت-بەش قەدەم نېرىدىكى ئوغۇت چىرىتىش ئازگىلىنى كۆرسەتتى.

بۇيرۇق دەرھال ئورۇنلاندى ۋە ھەممە ئىشلەپچىقىرىش دۈيلىرىگە چاپارمەن ئەۋەتىلىپ، بۆشۈكتىكى، تۆشۈكتىكى تىرىك

جان ئەۋلادى بۇ يەرگە يىغىپ كېلىنىپ، بۇغراجانىنىڭ جەستى تاشلانغان ئازگال "سەيلە" قىلدۇرۇلدى...

ئوسمان بۇغراجان ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ يەرۇئاسمانىنى زىلزىلىگە كەلتۈرگۈدەك نالە پەريادى ئاستىدا، كۆپچىلىكنى "ئىبرەت ئال-دۇرۇش"، "سىنىپىي تەربىيىگە ئىگە قىلىش"...مەقسىتىگە تولۇق يەتكەندىن كېيىن، جەسەتنى شۇ يەرگىلا كۆمدۇرۇۋەتتى.

. . . . . .

قىزىق ئىش، ئارىدىن ئىككى كۈن ئۆتۈپ بۇغراجانىنىڭ جەستى كىملەر تەرىپىدىندۇر ئوغرىلاپ كېتىلگەنلىكى مەلۇم بولدى. مۇشۇ سەۋەبتىن، ئابىدەم پۈتۈن بىر كۈن قىيىن-قىستاقتا ئېلىنغان بولسىمۇ، ئۇنىڭدىن ھېچ نەرسە چىقمىدى. ئوسمانىنىڭ مۇددىئاسى بويىچە بولغاندا، ئابىدەمنى تاكى جەسەت تېپىلغىچە پېپەن قىلماقچى ئىدى. بىراق، ئوغلىنىڭ جەستى خورلانغان ئاشۇ كۈندىن ئېتىبارەن پۈت-قولى مىدىرلىماس، تىلى گەپكە كەلمەس بولۇپ قالغان مەغپىرەتخان ئاچىنىڭ ئۆلۈم قۇچىقىدا ياتقانلىقى ئۇنى پەيلىدىن ياندۇردى. لېكىن ئۇ پۈتۈن دادۇيدىكى دىكتاتورا دۈيى ۋە ئاكتىپ-لارنى ئازغىنا كەم بىر ئاي ئىشقا سېلىپ، ھەممە ئائىلە، ھەممە يەرنى ئاختۇرۇپمۇ جەسەتنى تاپالمىدى.

"جەسەت نەگە كەتكەندۇ؟"

"ئۇ كىمگە، نېمىگە لازىم بولۇپ قالغاندۇ؟"

گويا بىر قىيىن تېپىشماقتەك ئېغىزدىن-ئېغىزغا كۆچۈپ، ھەممە يەرنى ئايلىنىپ يۈرگەن بۇ سوئاللارغا ھېچكىممۇ جاۋاب بېرەلمەيتتى...

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

سۈرلۈك ئادەم

يەنە ئۈچ يىل ئۆتۈپ كەتتى: ئازاب-كۈلپەتلىك يىللاردىن ئۈچى ئۆتۈپ كەتتى. مەغپىرەتخان ئاچىسىنىڭ پانىي دۇنيا بىلەن ۋىدالىشىپ، باقى ئالەمگە — خاتىرجەم، تىنىچ-ئاسايىشلىق دۇنياغا سەپەر قىلغىنىغا بىر يىلدىن ئاشتى. ئابدەملەرنىڭ بىردىنبىر قولغا چىققۇدەك مۈلكى — رېزىنكە چاقلىق ھارۋا بىلەن ئېشەكنىڭ پۇلىمۇ ئۇنىڭ ئۆمرىنى بىر كۈنمۇ ئۇزارتالمىدى!

بىراق، ھەممە بولغۇلۇق ئابدەمگە بولدى. ئۇ يىغلىدى، قاقشىدى، ھىجران ئوتىدا يۈرىكى ئۆرتىنىپ، نەچچە قېتىم ھوشىدىن كېتىپ، نەچچە قېتىم ھوشىغا كەلدى. ئاق كۆڭۈل قوشنا ئاياللارنىڭ تەسەللىسى، شەۋكەت بىلەن رەيھانىنىڭ كەلگۈسى تەقدىرى ئۇنى كۆز يېشىنى سۈرتۈشكە، سەۋر-تاقەت قىلىشقا مەجبۇر قىلدى. ئۇ يۈرىكىگە "تاش سىلىۋېلىپ"، لېۋىنى قاتتىق چىشلىدى-دە، ئۆزىنى يېڭىباشتىن تۇرمۇشنىڭ قىيانلىق دەرياسىغا ئاتتى... ئەمدى ئۇ تېخىمۇ كەم سۇخەن، تېخىمۇ ئىشچان بولۇپ كەتتى. دۈيىجاڭ نەگە بۇيرۇسا، ئالدى-كەينىگە قارىماي ئۇچاتتى؛ قانداق ئىش تاپشۇرسا، گۈلىنى گۈلگە كەلتۈرەتتى. چىللىنىڭ جۇت-شىۋىرغانلىرى، سەرتاننىڭ پىژغىرىم ئىسسىقى ئۇنىڭ ئۈچۈن ھېچنېمە ئەمەس ئىدى. ئۇ ئىشلەيتتى، ئىشلەيتتى، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئىشلەيتتى. ئىشلىگەنسېرى، ئالەمنىڭ ھەممە خۇشلۇق-خاپىلىقلىرىنى ئۇنتۇپ، ئۆزىنى خېلىلا يەڭگىللەپ قالغاندەك سېزەتتى. ئابدەم ئۆزىدىن بۆلەك ھېچقانداق يۆلەنچۈكى بولمىغان ئىككى نارەسىدىنى رىزىق-

نېسىۋىسىز قالدۇرماسلىق ئۈچۈن، بارلىق كۈچى، ئەقىل - ئىدراكى، ئىسسىق تەرىنى كەتمەنگە، ئورغاققا، قاپ - تاغارغا سەرپ قىلماقتا ئىدى!...

تومۇز. ئورمىچىلارنىڭ بېشى ئۈستىدىلا ھارۋىنىڭ چاقىدەك ئېسىلىپ تۇرغان قۇياش ئەتراپنى تونۇردەك قىزىتماقتا. شامالدىن ئەسەرمۇ يوق. بۇغدايلىقتىن كۆتۈرۈلگەن غەلىتە قاقسىق پۇراق دىماغلارنى ئېچىشتۇرىدۇ، تولا كۈچىنىپ ئاۋازى پۈتۈپ كەتكەن فۇداۋيۇەن① قىز بىر غۇلاچ كەلگۈدەك ئۇزۇن تۇنىكە كانايغا تۇمشۇقىنى كەپلەپ "كىملەر بىزنىڭ دوستىمىز؟ كىملەر بىزنىڭ دۈشمىنىمىز..."نى بار ئاۋازى بىلەن زورۇقۇپ ئوقۇماقتا. ھەربىر ئورمىچىنىڭ يېنىدا بىردىن «ئۇزۇندى» تاختىسى ۋە ماۋجۇشىنىڭ ئەينەكلىك جازىغا ئېلىنغان رەڭلىك سۈرىتى توختىتىلغان. بۇنداق شان - شەرەپتىن مەھرۇم قىلىنغان ئابىدەم ئايرىم بىر ئېتىزدا تەرلەپ - تەپچىرەپ ئورما ئورۇماقتا، ئۇ ئاق خەسە كۆڭلەك ئۈستىدىن قېپىن ئاتىسىنىڭ قارا كاجى كەمزۇلىنى كىيىپ، بېلىنى كونا رومىلىدا مەھكەم باغلاپ، زىغىر رەڭ تور رومال بىلەن يۈزى ۋە ئېڭىكىنى قوشۇپ تېڭىۋالغىنى ئۈچۈن، بۇرنى بىلەن كۆزلىرىنىلا كۆرگىلى بولاتتى. ئۇ بۇغداي پايىسىنى مەھكەم قاماپ تۇتۇپ، يوغان ئورغاقنى زەرب بىلەن ئۇرغىنىچە شۇنداق شىددەت بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەيتتىكى، ئادەتتە، ئەرلەرمۇ ئۇنىڭغا يېتىشەلمەيتتى، ئاياللار بولسا كۇسۇلدىشىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدە سۆزلىشەتتى:

① فۇداۋيۇەن — سۆزلەپ چۈشەندۈرگۈچى.

ئۇيغۇر كىتاب تورىكتى
www.uyghurkitap.com

— جىنىغا باقماي، نېمانچە كۆچەيدىغاندۇ؟

— كۆچىمىسە، دۆيجاڭ ئاغزىنى بۇزۇپ تىللىغىلى تۇرار ھېلى...

— تىللىغىسى كەلسە، ئۇ نائەھلىي ھەر باب بىلەن تىللاۋېرىدۇ!

— شۇنى دەڭە، رەناخان، ئابدەم بۇ يەرگە كەلگەنىنىڭ مابەينىدە، ئېرى بىلەن قېيىن ئانىسىدىن ئايرىلدى. ئوغلىمۇ گۆرنىڭ ئاغزىدىن ياندى، ئۇنىڭ ئۈستىگە، بارلىق ئەسلى-ۋەسلىدىن ئايرىلىپ، بىر پارچە ئەسكى كىگىز بىلەنلا قالدى. بۆلەك خوتۇن بولىدىغان بولسا...

— توغرا ئېيتتىڭىز. دېمىسىمۇ، بىچارە بەكمۇ شۇدبى بار ئايال ئىكەن. شۇنچە دەرد-ئەلەمگە چىداپ، يەنە ئۆرە يۈرۈۋاتىدۇ.

— خەۋىرىڭلار بارمىكىن؟ ئۆيىدە يەيدىغان نەرسە قالمىغىنىغا ئۈچ كۈن بوپتۇ، بۈگۈن ئەتىگەن قىزى نانىنىڭ خەقشىسىنى قىلىپ يىغلىغاندى. بىچارە ئۇنى پەس قىلالماي، ئۆزىمۇ يىغلاپ كەتتى. ئاخىر مىلىڭ بالالىقتا بۈگۈنچە ئۈجمە يەپ تۇرۇشقا كۆندۈردى.

— بۇ گەپچە، ئۆزىمۇ ناشتىسىز ئىكەن-دە؟

— ئۇنى ئۇقمىدىم. بالىنىڭ دادىسى ھويلىدا ھارۋا قېتىۋاتاتتى. بىر چاغدا ئۆيىگە كىرىپ: "خوتۇن، بولۇڭلار، نېنىڭلىدىن بەش-ئالتىنى ئېلىپ، ئابدەمگە ئەپچىقىپ بېرىڭلار" دېدى، مەن ھەيران بولۇپ: "نېمىشقا؟" دەپ سورىسام، ھويلىدا ئاڭلىغانلىرىنى سۆزلەپ بەردى. ئىچىم ئاغرىغىنىدىن، ئۆيدە بار نانىنىڭ ھەممىسىنى بەش جىڭ كەلگۈدەك ئۇن بىلەن قوشۇپ داستىخانغا ئوراپ ئەپچىقىپ بەردىم. بىچارە خوتۇن بويىنۇمغا ئېسىلىپ، شۇنداق قاتتىق يىغلاپ كەتتىكى، ئۆيۈمگە قانداق قايتىپ چىققانلىقىمنىمۇ بىلمەي قالدىم.

— ئەجەب ئوبدان قىپسىز، مۇھتەرەمخان! بالدۇرراق ئۇقققان

بولسام، مەنمۇ قاراپ تۇرمايدىكەنمەن.

ــ ھېلىمۇ كەچ ئەمەس، "كۆپ تۈكۈرسە كۆل تولار" دېگەن گەپ بار، ھەربىرىمىز تۆت-بەش جىگدىن ئاشلىق ياردەم قىلساق، يازلىق دارامەت تەقسىماتىغىچە كۈنەكەپ تۇرار.

. . . . . .

ئانىسىنىڭ ئۈتۈنۈز قەدەمچە كەينىدە تىمسقىلاپ باغ باغلاۋاتقان شەۋكەت بۇ ئاق كۆڭۈل ئايالىلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ تەقدىرى توغرىسىدا قىلىشقان گەپلىرىنى ئاڭلىغىنىدا، كۆڭلىدە: "ئۇلارنىڭ يىپەن يىغىنلىرىدا ئانامنى، ئاقچى-كۆكچى، دەپ تىللاپ قويۇشلىرى نۇر دۇيجاڭنىڭ تىل-تايىقىدىن قورققانلىقتىن ئىكەن..." دەپ ئويلىدى. رەيھان جىگدىنىڭ سايىسىدا ئۇخلاۋاتاتتى.

ــ ئاۋۇ كېلىۋاتقانلار كىم؟

ئايۇپ شۇجىنىڭ خوتۇنى رەناخاننىڭ ئەنسىز ئاۋازى كۆپچىلىكنى سۆزنى توختىتىشقا مەجبۇر قىلدى.

ئەللىك قەدەمچە نېرىدىكى ھارۋا يولىدا ئىككى كىشى كېلىۋاتاتتى. ئۇلار يېقىنلاپ كەلگەندە، مۇھتىرەمخان ئۇلارنىڭ بىرىنى تونۇدى!

ــ بىرى سۇلايمان پەيجاڭغۇ.

ــ يەنە بىرىچۇ؟

ــ كىم بولاتتى، سۇلايمانغا ئوخشاش قۇلاق كەستىدۇ!

ــ ئۇچىسىدا ساقچى كىيىمى تۇرامدۇ نېمە؟

ــ يەنە بىر كىمنى قولغا ئالدىغان ئوخشىمامدۇ؟

ــ ئو-ۋۇش...نېمە ئىش قىلسا قىلمامدۇ! ئىشىمىزنى قىلايلىيا!...

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

(ئاياللار گېپىنى توختىتىپ، ئىشقا كىرىشىپ كەتتى.)

سۇلايمان بىلەن كېلىۋاتقان كىشى ئوتتۇرا بوي بولۇپ، ئورۇق بولغاچقا، كىيىمى ئۆزىگە ئانچە ياراشمىغانىدى. تۈگمىلىرىنى ياقىسىغىچە ئېتىشى، گەۋدىسىنى تىك تۇتۇپ مېڭىشى، چېلىققانلىكى نەرسىگە دىققەت بىلەن سەپسېلىشىدىن ئۇنىڭ خېلىلا پىشقان، تەجرىبىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى خادىمى ئىكەنلىكىنى بىلمەك تەس ئەمەس ئىدى.

ئىككىيلەن ئابدەم ئورما ئورۇۋاتقان يەرگە يېقىنلاپ كەلگەندە، جامائەت خەۋپسىزلىكى خادىمى ئۇشتۇمتۇت توختاپ، سۇلايماندىن سورىدى:

— بۇ ئايال نېمىشقا باشقىلارغا قوشۇلماي، ئۆزى يالغۇز ئورما ئورىدۇ؟

— ماۋۇ خوتۇننى دەمسىز؟ — سۇلايمان بېشى بىلەن ئابدەمنى ئىشارەت قىلدى، — بەش خىل ئۇنسۇر. شۇڭا، ئۇنى ئەزالارغا قاتمايمىز.

— ھە، مۇنداق دەڭ... قايسى خىلدىكى ئۇنسۇر؟

— بۇزۇق ئۇنسۇر، ئۇنىڭ ئېرىنى سىزمۇ بىلىسىز، ھېلىقى ۋارىس بەگنىڭ چاكىرى سىدىق ئاكىنىڭ ئوغلى بۇغرا بارغۇ...

سۇلايمان بۇغراجان ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە مۇناسىۋەتلىك تەپسىلاتلارنى قىسقىچە سۆزلەپ بەردى. سۆزىنىڭ ئاخىرىدا:

— بۇ خوتۇن ھازىر سىدىقكاملارغا ۋارىس پومدىن مېۋە تەگكەن ئۆيدە ئولتۇرۇۋاتىدۇ، — دەپ قوشۇپ قويدى.

ساقچى قايتا سوئالمۇ سورىمىدى، چىرايىدا بىرەر ئۆزگىرىشمۇ بولمىدى. بىراق، نېمە ئۈچۈندۇ ھارۋايولى بويلاپ ئېقىۋاتقان

بىر يېرىم مېتر كەڭلىكتىكى ئۆستەڭدىن چەبدەسلىك بىلەن سەكرەپ ئۆتتى، سۇلايمان ئۇنىڭدىن نېمىندۇ سورىماقچى بولدىيۇ، سوراشقا ئۆلـگۈرەلـمـىدى. ساقـچى بىرنەچـچە قەدەم ئۇزاپ كەتكەنـىدى. سۇلايمانمۇ ئۆستەڭدىن ئاتلىدى.

ئىككىيلەن ئەمدى ئابدەم ئورما ئوروۋاتقان بوغدايلىقتا ئىدى.

ساقچى ئابدەمنىڭ يېنىدا بىرنەچـچە سېكۇنتلا توخـتاپ، ئۇنىڭ بېشىدىن - ئايىغىغىچە بىرقۇر سەپسېلىپ چىقتى. ئابدەمنىڭ كۆزلىرى ئۇنىڭ كۆزلىرى بىلەن غىـل - پاللا ئۇچراشقانـدا، ۋۇجۇدىـنى سۇر بېسىپ، ھەممە يېرىدىن "پۇررىدە" تەر قويۇلـدى. ئورغاق تۇتـقان قولىمۇ كالۋالىشىپ، ئورغىقى مۆلچەرلىگەن يەرگە تەگـمەي، پۇتىـنى كېسـىۋالغىـلى تاس قالـدى، لېكىـن چانـدۇرمىـدى. شۇ ئەسـنادا سۇلايمان كېلىپ، ئابدەمگە دوق قىلدى:

— پاكىز ئور جۇمۇ! قارا ماۋۇ ئېگىزنىڭ ئېگىزلىكىنى، بىر غېرىچ كېلىدۇ... مۇنداق ئوروۇدىغان بولساڭ، ھازىـرلا ئەزالارنى يىغىـپ پـېـپـەن قىلـمىز!... نۇر دېـگەن بىرنـېـمە مۇشۇنـداق نازارەت قىلامدىغاندۇ!؟

سۇلايمان يەنە نېمىلەرنىـدۇ غودۇڭشىغىلى تۇرغانىدى، ساقچىنىڭ تەرى تۆرۈلۈپ، بىر سۇلايمانـغا، بىر ئابدەمگە غەلىتە بىر نەزەردە تىكىلدى - دە، ئىتتىك بۇرۇلۇپ كېتىپ قالدى. سۇلايـمان شاپاشلاپ ئۇنىڭ كەينىدىن ئۇچتى.

"ئەي، كەرىمـى كەڭ، قۇدرىـتى ئۇلۇغ ئۇلۇغ خۇدا، ـ دەپ خىتاپ قىلدى ئابدەم كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئۇلارغا تىكىلگىنىچە ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلاپ. باشـقا ئورمىچىـلارمۇ ئىشـلىرىـنى توختىتىپ، ئابدەمـنىڭ بېشـغا كېلىـش ئېـھتىـمالى بولغان يېـڭى كۈلپەتـنى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

قىياسەن كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، ھەسرەت بىلەن ئۇلۇغ-كىچىك تىنىشماقتا ئىدى، — ئىككى يېتىم نارەسىدىنىڭ ھەقىقى-ھۆرمىتى ئۈچۈن، مەن غېرىب-مىسكىن قولۇڭنى قۇرۇق سۆز، قۇرۇق تۆھمەتتىن ساقلىغايسەن...“

سىرلىق كېچىلەر

باش كۆز.

كۆز پەسلى تەبىئەت دۇنياسىنىڭ ئەڭ سېخى، ئەڭ مەمۇرچىلىق، مەنىگە ئەڭ باي پەسلى. ئادەتتە، كۆز كېچىسى تولىمۇ گۈزەل بولىدۇ، بۇ كېچىلەر مەيىن، غۇر-غۇر شامىلى بىلەن يۈرەكلەرگە ھۇزۇر بېغىشلايدۇ. ھەر تۈپ دەرەخنىڭ دالدىسى ۋە كىچىككىنە خالى جايىمۇ ئاشىق-مەشۇقلار ئۈچۈن شاھىنشاھلارنىڭ ئالتۇن-كۈمۈش بىلەن بېزەلگەن سەلتەنەتلىك قەسىرلىرى، باغى ئىرەملىرىدىن گۈزەل ۋە ئەلا بىلىنىدۇ. ئۇلار مۇشۇ گۈزەللىك ئىچىدە بىر-بىرىگە يېقىن ياندىشىپ ئولتۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ ئەڭ گۈزەل ئارزۇ-ئارمانلىرى ۋە چىن يۈرەك سۆزلىرىنى بىر-بىرىگە بايان قىلىشىدۇ. يۈرەكلىرى ھاياجاندىن ئەنسىز تىپىچەكلەپ، ۋۇجۇدى ئوت بولۇپ يانىدۇ، قانلىرى تومۇرىدا ئۇرغۇپ، چىرايلىرىغا قىزىللىق تەپچىيدۇ. ئىنتىلىش ۋە قورۇنۇش ئىچىدە، بىر-بىرىنىڭ يۇمران، غۇبارسىز لەۋلىرىدىن ۋىسال شارابى ئىچىشىدۇ. بىر-بىرى بىلەن مەڭگۈلۈك ھالال جۈپ بولۇشنى ئەھدۇپەيمان قىلىشىدۇ...

بۇنىڭدىن ئون بەش يىل بۇرۇن دەل بۈگۈنكىدەك گۈزەل ئايدىڭ كۆز كېچىسى ئابدىمەمەتنىڭ چېتىدىكى ئۆستەڭ

بويىدىكى باراقسان سۆگەتلەر ئاستىدا تۇنجى قېتىم بۇغراجان بىلەن يوشۇرۇن ئۇچراشقان؛ سۈپسۈزۈك ئاسمان دېڭىزىدا ئالتۇن قولۋاقتەك لەرزان ئۈزۈپ يۈرگەن ھىلال ئاي بىلەن سان-ساناقسىز يۇلتۇزلارنىڭ گۇۋاھچىلىقىدا، بۇغراجاننىڭ كۆكسىگە ئىزھارىغا ھەم يۈزى تۆۋەن سەھرا قىزلىرىغا خاس تارتىنچاقلىق، ھەم چەكسىز ھاياجان، ئۈمىد، خۇشاللىق ئىچىدە مايىللىق بىلدۈرگەنىدى!

بۇنىڭدىن ئون بەش يىل بۇرۇن دەل بۈگۈنكىدەك گۈزەل ئايدىڭ كۈز كېچىسى ئابىدەم بىلەن بۇغراجان خۇشال-خۇرام بىر ياستۇققا باش قويۇپ، مۇراد-مەقسەتلىرىگە يەتكەنىدى!...

بۇنىڭدىن ئون بىر يىل بۇرۇن دەل بۈگۈنكىدەك گۈزەل ئايدىڭ كۈز كېچىسى ئابىدەم پۈتۈن ھاياتىدىكى ئەڭ شېرىن، ئەڭ ئۇنتۇلماس تۇنجى كېچىلەرنىڭ ئۇچىنچىسى، يەنى ئەڭ ئازابلىق، ياق!...ئەڭ مەنىلىك، ئەڭ ئۇلۇغ بىر كېچىنى تىل بىلەن تەسۋىرلىگۈسىز ۋەسۋەسە، دېلىغۇللۇق، تولۇپ تاشقان ئارزۇ-ئۈمىد بىلەن كىرپىك قاقماي ئۆتكۈزۈپ، ئۆز ئائىلىسىنى، جۈملىدىن ئىنسانىيەت دۇنياسىنى بىر يېڭى ھايات ئىگىسى بىلەن تولدۇردى. بۇ يېڭى ھايات ئىگىسى شەۋكەت ئىدى. ”ئاتا“ بولغىنىغا خۇشاللانغىنىدىن ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالغان بۇغراجان ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئايلىناتتى.

رەيھانمۇ كۈز كېچىسى ئالەمگە كۆز ئاچتى. بۇ بۇغراجان قولغا ئېلىنىپ ئۇچىنچى كۈنى بولغان ئىش ئىدى. بۇ چاغدا، بۇغراجانمۇ، مەغپىرەتخان ئاچىمۇ ئابىدەمنىڭ قېشىدا يوق ئىدى، ئۇ، رەيھاننى باغرىغا تېڭىپ، پۈتۈن كېچىنى كۆز يېشى قىلىش بىلەن ئۆتكۈزدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، زادى قايسى بىر كېچىنى ياش

www.uyghurkitap.com

تۆكمەي ئۆتكۈزگىنىنى تەگرىدىن بۆلەك ھېچكىم بىلمەيدۇ!

بۈگۈنمۇ كۈز كېچىسى. تۈن يېرىمىدىن ئاشقان. تۈگۈلۈكتىن چۈشكەن ئاي شولىسى ئۆينىڭ چاپانىنىڭ پېشچىلىك يېرىنى يورۇتۇپ تۇرۇپتۇ. شەۋكەت بىلەن رەيھان شېرىن ئۇيقۇدا. ئابدەمنىڭ ياش بىلەن تولغان كۆزلىرى تۈگۈلۈككە تىكىلگەن. ئۇ يەر-بۇ يەرگە چېچىلىپ كەتكەن يۇلتۇزلار گويا ئۇنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك تىنىمسىز كۈلۈمسىرەيدۇ. بىلىنەر-بىلىنمەس چىقىۋاتقان مەيىن شامال بەرگىدىن ئايرىلغان بىر تال يوپۇرماقنى تۈگۈلۈكتىن ئۆيگە تاشلىدى. ئابدەم ئۇنىڭغا تىكىلگىنىچە قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىدىن-دە، ئاستا بىر يېنىغا ئۆرۈلدى. شەۋكەت نېمىلەرنىدۇ دەپ جۆيلۈدى. رەيھان ئابدەمگە تېخىمۇ مەھكەم چاپلاشتى. ئابدەم ئۇنىڭ ئۇ يەر-بۇ يېرىنى سىلاشقا باشلىدى. ئەمدى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئادەم ئۇرۇپ-سوقۇشتىكى رەھىمسىزلىكى بىلەن پۈتۈن قاراقۇم تەۋەسىدە "سۇلايمان چوماق" دەپ نام ئالغان سۇلايماننىڭ كۆرۈمسىز ئەپتى نامايان بولدى. "ئۇنىڭ گەپلىرى راستمىدۇ؟ — دېدى ئابدەم ئىچىدە پىچىرلاپ، — تېخى ئايۇپكامنى شېپى كەلتۈرۈۋاتقىنىنى... يا ئۇ بىر باھانە تېپىپ، ئايۇپكامنىڭ ئەدىبىنى بەرمەكچىمۇ؟..."

ئابدەم خىيالىنى داۋاملاشتۇرالمىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ھازىر ئابدەمدە ھەرقانداق بىرەر ئوي، پىكىرنى بىر باشقا ئېلىپ چىقالىغۇدەك مادارمۇ، ھوش-كاللىمۇ يوق ئىدى. بىرىنچىدىن، تۈنۈگۈن ئاخشام، ئوسمان جۇرىن "بۇزۇق ئۇنسۇر ئابدەم بىلەن ئېغىز-بۇرۇن يالاشقان" رەناخان قاتارلىق ئون نەچچە ئايالنى پەيپەن قىلىش يىغىنىنى ئۆتكۈزدى؛ يەنە بىرى، بۇنىڭدىن بىر سائەتچە

ئىلگىرى، سۇلايمان ئۇشتۇمتۇت ئابدەمنىڭ بوسۇغىسىدا پەيدا بولۇپ، ئۇنىڭغا ئاجايىپ خەيرىخاھلىق كۆرسەتتى. كۈن بويى شال ئورۇپ "ئۇھ" دېگۈدەك ھالى قالمىغان ئابدەم باشقا "ئۇنسۇر"لار قاتارى بىر كىشىلىك قوشۇمچە چامنى① تۈگىتىپ ئۆيگە يېتىپ كەلگەندە، ئاللىقاچان ئەل ياتقۇ بولۇپ قالغانىدى. رەيھان بىلەن شەۋكەت كۈندىكى ئادىتى بويىچە "پىلەك ئۈزۈتىپ، سويما سىيلىپ" تاتلىق ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. ئابدەم ئۇلارنىڭ يوتقان ـ كۆرپىسىنى تۈزەشتۈرۈپ، ئوبدان چۆمكەپ قويدى ـ دە، ئەتە ئەتىگەنلىك ئۇماچنىڭ تەييارلىقىنى قىلىشقا تۇتۇندى: ئىككى باش چامغۇر ئادالاپ يۇدى، توغرىدى. ئوچاقنىڭ كۈلىنى ئالدى، قازانغا سۇ قۇيۇپ، ئوچاققا ئاستى، بىر قۇچاق شاخ ـ شۇمبىمۇ ھازىرلاپ قويدى. ئاندىن، جىنچىراغنىڭ يورۇقىدا ئولتۇرۇپ شەۋكەتنىڭ يىرتىلىپ كەتكەن كۆڭلىكىنى يامىدى. ھەممە ئىشتىن بىكار بولۇپ، ئەمدىلا چىراغنى ئۆچۈرۈپ يوتقانغا كىرىشكە، ئۆگزىدىن "غىرىس ـ غىرىس" قىلغان ئاۋاز كەلدى.

"مۈشۈكمىدۇ...!"

ئابدەمنىڭ خىيالى تېخى ئۈزۈلمەستىن، ئاۋاز بارغانسېرى ئېنىق ئاڭلىنىشقا باشلىدى. بۇ كىمنىڭدۇ ئاستا، شۇنداقلا يەڭگىل باسقان ئاياغ تاۋۇشى ئىدى. "دىكتاتۇرا دۈيى يەنە كەپتۇ ـ دە! — دېدى ئابدەم ئىچىدە ئۆزى بىلەن ئۆزى گەپلىشىپ، — ئەستا..."

دەسلەپ، ئابدەمنىڭ ۋۇجۇدىنى سۈر بېسىپ، كۆڭلىنى ئەنسىز ـ لىك چۇلغىدى، يۈرىكى سوقۇشتىن توختاپ قالغاندەك، تىنىقىنى

① چام — نورما، ۋەزىپە.

www.uyghurkitap.com

سىرتقا چىقىرىشقىمۇ قۇربى يەتمىدى. كېيىن، بىردىن ئېسىنى يىغىپ، يېتىپ كېلىش ئالدىدا تۇرغان يېڭى پىشكەللىككە قانداق تاقابىل تۇرۇش كېرەكلىكىنى غىل-پاللا كاللىسىدىن ئۆتكۈزدى-دە، يۈرىكى تاشتەك قاتتى. كۆڭلىدە قورقۇش، غەم-ئەندىشە دېگەن نەرسىدىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. چۈنكى، ئۇلار بۇ يەرگە كۆچۈپ كەلگەندىن بۇيان، دەسلەپ "قىزىل قوغدىغۇچى"لار، كېيىنچە "دىكتاتۇرا دۈيى"نىڭ ئەزالىرى پات-پات كېچىلىرى ئۇلارنىڭ ئۆگزىسىدە پايلاقچىلىق قىلاتتى ياكى ئۆيگە بېسىپ كىرىپ، بىرەر سائەت غادىر-سۇكۇر قىلاتتى-دە، بىرنەچچە ئېغىز تىللاپ قويۇپ چىقىپ كېتىشەتتى. بۇنداق ئىشلار تەكرارلىنىۋەرگەنسېرى، ئابىدەمگە تىلمۇ، تاياقمۇ ئۆتمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى.

ئىشىك تىرىقلىدى. قىزىق ئىش، بۇ قېتىمقى تىرىقلاش ئىلگىرىكى قانچە-قانچە قېتىملىق ھەيۋەتلىك تاراقلاشلارغا زادى ئوخشىمايتتى.

ئابىدەم ئۆرە بولۇپ ئولتۇردى-دە:

— كىم؟ — دەپ ئۈنلۈك توۋلىدى.

— مەن، ئىشىكنى ئېچىڭ، ئابىدەم! — دەپ پەس ئاۋازدا مۇراجىئەت قىلدى تونۇش ياكى تونۇش ئەمەسلىكىنى ئاۋازىدىن بىلىپ بولالمايدىغان بىر كىشى.

ئابىدەم بىردەم شۈك تۇرغاندىن كېيىن، ياندۇرۇپ سورىدى:

— كىم سىز؟ نېمە دەيسىز؟

— مەن سۇلايمان...

بۇ ئىسىمنى ئاڭلاش بىلەنلا، ئابىدەمنىڭ تېنى "جۇغغىدە" قىلىپ، چىشلىرى غەزەپتىن غۇچۇرلىدى. ئۇ ئالدىراش كىيىنىپ، ئورنىدىن تۇردى-دە، تىمىسقىلاپ يۈرۈپ مورا بېشىدىكى جىنچىراغنى

ياقتى ۋە ئۇنى كۆتۈرگىنىچە دەھلىزگە چىقىپ، ئىشىكنى ئاچتى. ئاچتىيۇ، ھاڭ ـ تاڭ بولغىنىدىن ياغاچتەك قېتىپلا قالدى. بىر كۆزى يەلكىسىگە ملتىق ئېسىۋالغان سۇلايمانىدا، يەنە بىر كۆزى ئۇدۇل ـ دىكى تامغا يۆلەكلىك تۇرغان ئۆتكۈر كەكىدە ئىدى!

”بۇ لۈكچەك... — بۇ ئۆيگە دائىم ھەمشىرىكلىرى بىلەن بىللە كېلىدىغان سۇلايماننىڭ بۇگۈن ئۆزى يالغۇز كەلگىنىدىن غەلىتە مەنە چىقىرىپ ئۈلگۈرگەن ئابىدەم كۆڭلىدە ئۇنى بىرمۇنچە قاغىدى ۋە ئۆزىگە كەسكىن خىتاپ قىلدى، — سەن زىدى پەس لۈكچەككە بوزەك بولغان جىنمنى!...“

ئابىدەم ئەنە شۇنداق خىياللار قوچىقىدا ئۇزۇۋاتقاندا، سۇلايمان ئۇنىڭ ئويلىغانلىرىنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلىماقچى بولغاندەك، غەلىتە كۈلۈمسىرىگىنىچە پۇتلىرىنى بوسۇغىدىن ئىچكىرىگە ئالغا ـ نىدى، ئابىدەمنىڭ ۋۇجۇدى تىترىمۇ شۈركىنىپ، ئىككى قەدەم كەينىگە داجىدى، ئوت بولۇپ يانغان كۆزلىرى سۇلايماننىڭ ھەر ـ بىر ھەرىكىتىنى ئىنتايىن ھوشيارلىق بىلەن كۆزەتمەكتە ئىدى.

سۇلايمان ئىشىكنى مەھكەم يېپىپ، ئىشىككە يۆلەنگىنىچە:

— ئابىدەم... — دېدىيۇ، گېلىغا بىرنەرسە قاپلىشىپ قالغاندەك ئۇنى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى. چىرايىدىكى كۈلكە ئورنىنى چۈشىنىپ بولمايدىغان بىرنەرسە ئىگەللىدى. ئۇنىڭ تۇرقى شۇنداق بىچارە، شۇنداق چۈشكۈن ئىدىكى، ئابىدەم بۇ يەرگە كەلگەنىدىن بۇيان ھەركۈنى نەچچە ۋاخ كۆرۈپ تۇرغان؛ رەڭگىرويىنىڭ كۆرۈمسىز ـ لىكىدىنلا ئەمەس، ھەددىدىن زىيادە رەھىمسىزلىكى بىلەن ھەممە كىشىنى سەسكەندۈرگەن سۇلايمانغا زادىلا ئوخشىمايتتى. ئورما كۈنلىرىنىڭ بىرىدە، سۇلايمان ھېلىقى ساقچى بىلەن بىللە ئابىدەم

www.uyghurkitap.com

ئورما ئورۇۋاتقان ئېتىزلىقتا كېلىپ كەتكەنىدىن ئېتىبارەن، ئۇنىڭغا بۇرۇنقىدەك قاتتىق زۇلۇم سالمايدىغان ھەتتا ئۆزىنى ئۇنىڭدىن يىراق تۇتىدىغان بولۇپ قالدى. نېمە ئۈچۈندۇ "دىكتاتورا دۈيى"مۇ كېچىلىرى ئابدەمنىڭ ئۆيىگە باستۇرۇپ كىرىپ، خالىغانچە پاراكەندە قىلمايدىغان بولدى.

ئېھتىمال، بۇمۇ سۇلايماننىڭ مەلۇم غەرەز بىلەن قىلغان ئىشىدۇ؟ ھەرقانچە بىزەڭ، ھەرقانچە تاش يۈرەك ئەركىشىمۇ بىرەر ئايال توغرۇلۇق چوت سوقتىمۇ، بولدى، ئۇ ئاشۇ ئايالنىڭ ئالدىدا پىلە قۇرۇتىدەك يۇمشاپ، تولىمۇ بىچارە قىياپەتكە كىرىۋالىدۇ، ھەتتا ئۇنىڭ مەيلىنى تارتىش ئۈچۈن، قولىدىن كېلىدىغانلىكى ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى قىلىدۇ، قولىدىن كەلمەيدىغان ئىشلارنىمۇ قىلىپ بېرىشكە ۋەدە قىلىدۇ، ۋەدىسى ئىشقا ئاشمىغان چاغلاردا ئۇنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ كۆز يېشى قىلىدۇ، يېلىنىدۇ-يالۋۇرىدۇ. ئاندىن...

ئېھتىمال، ھازىر سۇلايمان گەپىنى نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئازار بەرمەيدىغان بولغانلىقىدىن باشلاپ، "ئىشقىڭىزدا كۆيدۈم-پىشتىم..." دېگەن جۈملىلەر بىلەن تۈگىتەر. ئۇمۇ ئاقمىسا، مىلتىقىنى ئۇنىڭ كۆكسىگە تەڭلەپ...

ياق، سۇلايمان بۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنى قىلمىدى.

— ئابدەم، — دېدى ئۇ، بىرھازا جىملىقتىن كېيىن ئۆزىگە يات تىترەك ئاۋازدا، — ئۆتكەن ھەپتە دادۈيدە بۇنىڭدىن كېيىن سىنىپىي كۈرەشنى قانداق تۇتۇش توغرۇلۇق يىغىن ئاچقانىدۇق...

سۇلايماننىڭ ئېيتىشىچە، يىغىندا ئوسمان بىرىنچى بولۇپ سۆز ئېلىپ، يېقىندىن بۇيان بەزى دادۈي، ئىشلەپچىقىرىش دۈيى كادىر-

لىرى كۆزلۈك يىغىم-تېرىم بىلەنلا بولۇپ كېتىپ، سىنىپىي كۈرەشنىڭ تارىسىنى بوشاشتۇرۇپ قويغانلىقى؛ نەتىجىدە، ئابدەم قاتارلىق سىنىپىي دۈشمەنلەرگە ھېسداشلىق قىلغۇچىلار، ھەتتا ھەر خىل ۋاستىلەر بىلەن ئۇلارغا ياردەم قولىنى سوزغۇچىلارنىڭ كۈندىن-كۈنگە كۆپىيىۋاتقانلىقى ئۈستىدە بىرھازا توختالغان. ئاندىن، پات ئارىدا "بەش خىل ئۇنسۇر"لار بىلەن گۇمانلىق ئۇنسۇرلارنى يېڭىباشتىن رەتكە تۇرغۇزۇپ، نۆۋەت بىلەن "ئۆگىنىش كۇرسى"غا كىرگۈزۈش، "كۇرس" ئاخىرلاشقاندا، ئەر-ئايال دەپ ئايرىماستىن، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى سۇ قۇرۇلۇش ئورنىغا ئاپىرىپ، تاكى كېلەر يىل ئەتىيازغىچە قاتتىق نازارەت ئاستىدا ئىشلىتىشنى ئوتتۇرىغا قويغان. ئاخىردا، ئوسمانىنىڭ تەشەببۇسى يىغىننىڭ قارارى سۈپىتىدە ماقۇللانغان...

سۇلايماننىڭ كېچىلىك چارلاش پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ، ھېچكىمگە تۇيدۇرماستىن بۇ يەرگە كېلىشتىن مەقسىتى، بىرىنچىدىن، ئابدەمنى بۇ ئىشتىن خەۋەرلەندۈرۈپ قويۇش، يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇنى بۇ يەردىن كېتىشكە دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئىكەن.

ئابدەم ئۇنىڭ بۇ گەپلىرىگە قانداقمۇ ئىشەنسۇن!؟ ئۇ يا ئاغزىنى، يا كۆزىنى مىت قىلمىدى. ھەيكەلدەك قېتىپ تۇرغىنى تۇرغاندى.

— مەن بۇ يەرگە ۋىجدانىمنىڭ بۇيرۇقى بىلەن كەلگەنىدىم، — دېدى سۇلايمان ئاخىر جىملىقنى بۇزۇپ، — كۆڭلىڭىزگە كىرىپ چىقسام، ماڭا ئىشەنمەيۋاتقان ئوخشايسىز. مەيلى، بۇنىڭ ئۈچۈن سىزدىن خاپا بولمايمەن. چۈنكى، مەن سىزنىڭ نەزىرىڭىزدە، ئادەم ئۆرۈپ-تىللاشتىن باشقىنى بىلمەيدىغان قارا يۈرەك لۈكچەك... —

www.uyghurkitap.com

ئۇ سەل توختاپ قوشۇپ قويدى، — بۇ ئىشتا مەن ئايۇپكامنىڭ
مەسلىھەتىنى ئالغان. ماڭا ئىشەنمىسىڭىز، ئۇنىڭدىن سوراپ
باقسىڭىزمۇ بولىدۇ...

سۇلايمان سۆزىنىڭ ئاخىرىدا ئابدەمگە تېزرەك بىر قارارغا
كېلىشنى تاپىلىدى-دە، قانداق ئۇشتۇمتۇت پەيدا بولغان بولسا،
شۇنداق ئۇشتۇمتۇت غايىب بولدى.

ئابدەم قاتتىق بىر "ئۇھ" تارتىۋېلىپ، ئىشىكنى "جالاققىدە"
ياپتى-دە، زەنجىرلىدى. چىراغنى ئۆچۈرۈپ يوتقانغا كىردى.
كۆزىنى شۇنداق يۇمۇشىغا، سۇلايماننىڭ باياتىنقى گەپلىرى قۇلىقىدا
تەكرار جاراڭلاشقا باشلىدى. دېمىسىمۇ، سۇلايمان دەپ كەلگەن
گەپلەرنىڭ راستلىقىدىن ئابدەم قىلچە گۇمانلانمايتتى. ئوسماننىڭ
بىر جۈملە سۆزى پۈتۈن دادۋي ئۈچۈن بىر قانۇن ئىدى. مەيلى
ئۆلۈك قىلسۇن، مەيلى تەتۈر قىلسۇن، ئىككى مىڭدىن ئارتۇق جاننىڭ
تەقدىرى ئۇنىڭ چاڭگىلىدا ئىدى. كىمدە-كىم ئۇنىڭ مۇددىئاسىنىڭ
ئەكسىچە ئىش قىلىشقا جۈرئەت قىلىدىكەن، يا ئانىسىدىن ئەمگەن
سۈتى بۇرنىدىن تامغىدەك تىل-تاياق ئاستىغا ئېلىناتتى، ياكى
يىللاپ-يىللاپ سۇ قۇرۇلۇش ئورنىدىن كېلەلمەيتتى. باشقىلارنى
قويۇپ تۇرۇپ، ئايۇپ شۇجىنىلا ئالساق، ئۇ بۇغراجاننىڭ جەسىتىنى
بىر تەرەپ قىلىش مەسىلىسىدە ئوسمان بىلەن تاكاللىشىپ قالغىنى
ئۈچۈن، "سۇ قۇرۇلۇشقا مەسئۇل بولىدۇ" دېگەن نام بىلەن تاغقا
ئەۋەتىلگەنىدى، تاكى بۈگۈنگىچە قايتىپ كېلەلمىدى. ئەمما،
ھەر خىل يوللار بىلەن ئابدەمنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇردى.
سۇلايمانچۇ؟ ئۇ ئوسماننىڭ ئەڭ سادىق چاپارمەنلىرىدىن ئىدى.
ئەمىسە، ئۇنىڭ قانداق بولۇپ ئابدەمگە "شەپقەت" قىلغۇسى

كېلىپ قالدى؟ قانداق بولۇپ ئايۇپ شۇجىنى بۇنداق چوڭ تەۋەك-كۇلچىلىكىنىڭ تەشەببۇسچىسى سۈپىتىدە تىللىغا ئالدى؟ توغرا، بۇنىڭدىن يەتتە-سەككىز ئاي ئىلگىرى، ئايۇپ شۇجى بىر ئىشنى باھانە قىلىپ سۇ قۇرۇلۇش ئورنىدىن كېلىپ، كېسەل ياتقان شەۋكەتنى يوقلىدى. ئۇ ئۇزۇن قىش كېچىلىرىنىڭ بىرى بولۇپ، شەۋكەت بىلەن رەيھان خۇددى بۇگۈنكىدەك تاتلىق ئۇيقۇغا كەتكەن چاغ ئىدى. ئىككىيلەن ئۇزاق مۇڭداشتى. ئابدەم يۈرىكىدە يىغىلىپ قالغان ھەسرەت-پىغانلىرىنى يۇخادىن چىققۇدەك تۆكۈۋالغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ بۇ يەردىن قېچىپ كېتىش نىيىتى بارلىقىنىمۇ ئېيتتى. گەپ بۇ يەرگە كەلگەندە، ئايۇپ شۇجى بىئارام بولۇۋاتقاندەك قىمىر-لاپ قويۇپ، ئابدەمگە سىناق نەزىرىدە تىكىلگىنىچە سورىدى:

— قېچىپ نەگە بارماقچىسىز؟

— ......

ئابدەم نەگە بېرىشىنى بىلمەيتتى. ئۇنىڭ نەزىرىدە، مۇشۇ دوزاختىن چىقىپلا كېتىۋالسا، بىپايان ئالەمنىڭ قەيېرىگىلا بارمىسۇن، بىر چىشلەم نان تېپىپ يېگىلى بولاتتى. ئابدەم شەھەر كوچىلىرىدا چۆچۈرىدەك ئۇششاق باللىرىنىڭ بىرىنى يېتىلەپ، بىرىنى كۆتۈ-رۈپ، بىرىنى كەينىگە سېلىپ تىلەمچىلىك قىلىپ يۈرگەن ئاياللارنى خېلى كۆپ ئۇچراتقان. كىشىلەر ئۇلارغا ھېسداشلىق قىلاتتى، شەپقەت قولىنى سۇناتتى. ھېچكىممۇ ئازار بەرمەيتتى. بۇ يەردىچۇ؟ ئوسمان قاتارلىق بىرنەچچە كىشى ئابدەمگە بىردەممۇ ئارامچىلىق بەرمەيتتى. كۆپىنچە، ئۈچ ۋاخ تاماق ئورنىغا تىل-دەشنەم يەيتتى. ئابدەملا ئەمەس، ئەقەللىسى، ئابدەمگە ياردەملىشىپ تاغار يۈدكۈ-زۈپ قويغان، ئېغىرىنى يېنىك، يىرىقىنى يېقىن قىلىشىپ بەرگەن

ياكى ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىپ ئۇ يەر ـ بۇ يەردە تۆت ئېغىز گەپ قىلىپ قويغان كىشىلەرمۇ ئوسماندىن تېگىشلىك "نېسىۋە"سىنى يېيەلمەي قالمايتتى؛ ئابىدەم ئۆزىگە ھېسداشلىق قىلغانلار قانچە كۆپەيگەنسېرى شۇنچە ئوڭايسىزلىناتتى. ئۆزى بىر ياندا قېلىپ، ئۇلارنىڭ تەقدىرىدىن ئەنسىرەيتتى. ئۇلارغا ئازار بېرىلسە، ئابىدەم ئۆزىنى ئەيىبلىك سانايتتى. ئۇلار ئۇچۇن ياش تۆكەتتى، مۇڭلىناتتى... ئابىدەم ئويلىنا، ئويلىنا، ئاخىرى، ئۇلارنىمۇ، ئۆزىنىمۇ بۇ ئازابتىن قۇتقۇزۇش يولىنى تاپتى، يەنى بۇ يەردىن قېچىپ كېتىش نىيىتىگە كەلدى. ئەمما، بۇ نىيىتىنى ئايۇپ شۇجەدىن سىر تۇتۇشقا كۆڭلى ئۇنىمايتتى.

ئابىدەم يەرگە قارىغىنىچە ئۇنچىقمىدى.

ــ سىڭلىم، ــ دېدى ئايۇپ شۇجى ئاتىلارچە مېھرىبان، شۇنداقلا تەلەپچان ئاۋازدا، ــ ھازىر قارامىلىق قىلىدىغان ۋاقىت ئەمەس. ئويلىنىپ بېقىڭە، مۇشۇنداق قىشتا ئىككى بالىنى ئەگەشتۈرۈپ بۇ يەردىن كەتسىڭىز، نەگە بېرىپ، نەدە تۇرىسىز؟ ــ ئۇ نېمىنىدۇ ئېسىگە ئالماقچى بولغاندەك، بىرپەس جىم ئولتۇرۇپ كەتتى. يارىشىملىق ساقىلىنى بارماقلىرى بىلەن تارىدى ۋە گەپنىڭ تېمىسىنى بىراقلا باشقا تەرەپكە بۇرىۋەتتى، ــ مەن تىنىڭ تىڭىلاپ كۆردۈم... ئوسماننىڭ سىز بىلەن بۇنچە بەك ئېيتىشىشى ئۇنىڭ سىلەرنىڭ زاۋۇتتىكى بەزى ھەمشىرىكىلىرىنىڭ مۇددىئاسى بويىچە بولۇۋاتقان ئوخشايدۇ، ــ ئابىدەم "ئوسماننىڭ زاۋۇتتىكى ھەمشىرىكى كىمدۇ؟..." دېگەننى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى، ــ ھېلىمۇ شۇنچە يىل چىدىدىڭىز، يەنە بىرمەزگىل چىداڭ."سەۋر قىلساڭ غورىدىن ھالۋا پۈتەر" دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ؟ بەختىڭىز بولسا، ۋەزىيەت ئوڭلىنىپ

قالار. ئەگەر مۇشۇنىداقلا كېتىۋەرسە، مەن سىزنى ئۆز قولۇم بىلەن ئىشەنچلىك بىر يەرگە يولغا سېلىپ قويىمەن...

مانا شۇنىڭدىن بۇيان، ئايۇپ شۇجى سۇ قۇرۇلۇش ئورنىدىن بىرەر قېتىممۇ كەلمىگەن تۇرسا، سۇلايىمان قانداق قىلىپ ئۇنىڭ مەسلىھەتىنى ئالدى!...

"يالغان! — دېدى ئابدەم ئىچىدە كەسكىن خىتاپ قىلىپ، — بۇ لۇكچەك مېنى ئالداپ، ئايۇپكامنى قىلتاققا چۈشۈرمەكچى..."

. . . . . .

ئابدەم "ماقۇل" ياكى "ياق" دېگەن جاۋابنى بەرمەستىن، ئىككى ھەپتىنى ئۆتكۈزۈۋەتتى. بۇ جەرياندا، سۇلايىمان ئۇنىڭ ئۆيىگە كەلمىگەن بولسىمۇ، ھەر خىل باھانىلەر بىلەن بەش قېتىم ئۇنىڭغا روبىرو بولدى. لېكىن، ئۇ نېمىلا دېمىسۇن، ئابدەم زادىلا ئۇنىچىقمىدى. چىرايىنىمۇ ئاچمىدى. ئاخىرقى بىر قېتىمدا: "مەن ھېچ يەرگە كەتمەيمەن... ئەگەر يەنە بۇ گەپنى ئاغزىڭىزدىن چىقىرىدىغان بولسىڭىز، ئوسمان جۇرېنغا دەيمەن!..." دەپ پوپوزا قىلدى-دە، "شارتتىدە" بۇرۇلۇپ كېتىپ قالدى. ئەمما ھايال ئۆتمەي، قاياقتىندۇ پەيدا بولغان رەناخان ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئاستا پىچىرلاپ: "سۇلايىمان ئوبدان بالا، سىز ئۇنىڭغا ئىشىنىڭ" دېيىشىگە، يىراقتىن كىم بىلەندۇ گەپلىشىپ كېلىۋاتقان ئوسماننىڭ قارىسى كۆرۈندى. ئۇ سۆزىنى توختىتىپ ئابدەمدىن يىراقلاشتى.

رەناخان بىلەن ئايۇپ شۇجى ئابدەملەرنىڭ باش پاناھى ئىدى!

ئابدەم رەناخاننىڭ گېپىگە ئىشەنمىسە، كىمنىڭ گېپىگە ئىشىنىدۇ!؟

ئەمدى ئابدەم سۇلايىمانغا بىھۇدە قاغاپ يۈرگىنىگە ئىچ-ئىچىدىن

ئۆكۈنۈپ، كۆڭلى بۇزۇلدى.

......

قاپقاراڭغۇ كېچە، سىرتتا ئىزغىرىن شامال، يىراقتىن نەغمە-ناۋا ئاۋازى كەلمەكتە. بۇ نەغمە-ناۋا ئوسماننىڭ ھويلىسىدا بولۇۋاتىدۇ، يېقىندىلا ئۈچ بالىنىڭ ئانىسىنى مەجبۇرى ئەمرىدىن چىقىرىۋەتكەن ئوسمان بۈگۈن ئون سەككىز ياشلىق بىر قىزنى نىكاھىغا ئالماقچى، ھازىر پۈتۈن دادۈينىڭ ئاتارمەن-چاپارمەنلىرى ئۇنىڭ ھەشەمەتلىك ھويلىسىغا يىغىلىپ، كەيپ-ساپا سۈرۈشمەكتە، ئەكسىچە، ئەتە سۇ قۇرۇلۇش ئورنىغا ماڭىدىغان "ئۈنسۇر"لارنىڭ ئۆيلىرىدە يىغا-زارە...ئابدەممۇ شۇلارنىڭ بىرى، بالىلار تاتلىق ئۇيقۇدا. ئابدەم جىنچىراغنىڭ يورۇقىدا سەپەر ئەنجاملىرىنى تەييارلىماقتا: ئۇ چوڭراق بىر سومكىغا كىيىم-كېچەك، كىچىكسىگە ئون نەچچە دانە زاغرىنى قاچىلاپ، سىرتمىسىنى ئەتتى-دە، كىيىم-كېچەكنى بىلەنلا ياتقان شەۋكەتنى ئويغاتتى، ئاندىن، ئۇنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ، گويا چوڭ كىشىلەر بىلەن مۇڭدىشىۋاتقاندەك جىددىي تەلەپپۇزدا بارلىق كۆڭۈل سىرلىرىنى بىر-بىرلەپ ئېيتتى. شەۋكەت ئۇنىڭ گەپلىرىنى دىققەت بىلەن ئاڭلىدى، تاپشۇرۇقلىرىنى چوقۇم ئوبدان ئورۇنلاشقا ۋەدە بەردى.

— بالام، — دېدى ئابدەم ئۇنىڭغا تاپىلايدىغان گەپلىرىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، — سەن ماڭغاچ تۇرغىن. مەن ئۇكاڭنى ئېلىپ ھازىرلا كەينىڭدىن يېتىمەن.

شەۋكەت كىچىك سومكىسىنى كۆتۈرۈپ، ئۈن-تىنسىز ئۆيدىن چىقىپ، كەنتنىڭ ئايىغىدىكى جىگدىلىككە كىردى-دە، ئانىسىنى كۈتۈشكە باشلىدى، ھەر تال يوپۇرماقنىڭ شىلدىرلىشى، ھەربىر

شەپە ئۇنڭغا قانداقتۇر بالايىئاپەتتىن دېرەك بېرەتتى. يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدەپ، پۇت-قولى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەيتتى. شەۋكەت پۈتۈن كۈچى بىلەن ۋۇجۇدىنى چۇلغىۋالغان قورقۇنچ ۋە ئەندىشىنى بېسىشقا تىرىشىپ، ئانىسى كېلىدىغان يولدىن كۆز ئۈزمەيتتى.

ئۇزۇن كۈتۈشكە توغرا كەلمىدى: ھارۋا يولىدا قاپقارا بىرنەرسىنىڭ ئالدىراش كېلىۋاتقىنى كۆرۈندى، شەۋكەت ئۇنىڭ رەيھانىنى يۈدۈپ، سومكىنى كۆتۈرۈۋالغان ئابىدەم ئىكەنلىكىنى پەرق ئەتتى. ئابىدەم تازا يېقىنلاپ كەلگەندە شەۋكەت ئۇنىڭ ئالدىغا بىر تال چالما تاشلىدى، ئابىدەم دەرھال توختاپ، ئەتراپقا بىرقۇر كۆز يۈگۈرتۈۋالدى-دە، تېز-تېز چامداپ جىگدىلىككە كىرىپ كەلدى ۋە شەۋكەتكە كەينىدىن مېڭىشنى ئىشارەت قىلىپ، جىگدىلىكنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ يول ئالدى، شەۋكەت مۈدۈرۈپ-چوقۇرۇپ ئۇنىڭغا ئەگەشتى. ئاۋۋال غەربكە، ئاندىن جەنۇبقا، ئاخىرىدا شەرققە قاراپ يېرىم سائەتچە ماڭغاندىن كېيىن، ھەممە يېرى خوخا-يانتاقلار بىلەن قاپلانغان قەبرىستانلىققا يېتىپ كېلىشتى.

ئۇلار مەغپىرەتخان ئاچىنىڭ قەبرىسى يېنىغا كېلىپ توختىدى، دەل شۇ چاغدا، تاپانچا تۇتقان بىر ئادەم يەر ئاستىدىن ئۈنۈپ چىققاندەكلا ئۇلارنىڭ قېشىدا پەيدا بولۇپ قالدى. شەۋكەت قورققىنىدىن ۋارقىرىۋەتكىلى تاس قالدى. ئەمما، ئانىسىنىڭ تاپشۇرۇقىنى ئېسىگە ئېلىپ، دەرھال ئۆزىنى تۇتتى.

— تازا ئوبدان ۋاقىتتا كېپسىز، — دېدى ھېلىقى كىشى ئۇلارغا تېخىمۇ يېقىنلاپ كېلىۋېتىپ، — تاڭ سۈزۈلگىچە دەريادىن بىمالال ئۆتۈۋالغىلى بولىدۇ.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

شەۋكەت ئەمدى ئۇنىڭ سۇلايمان ئىكەنلىكىنى تونۇدى.

سۇلايمان سۆزىنى داۋام قىلدى:

— ماۋۇ گۇڭشې بىلەن ناھىيىنىڭ تونۇشتۇرۇش خەتلىرى، — سۇلايمان قانداقتۇر قەغەزلەرنى ئابدەمگە تۇتقۇزدى، — ئۆزىڭىزلا چاندۇرۇپ قويمىسىڭىز، شەھەرگە تىنچ-ئامان كىرىۋالالايسىز، شەھەرگە كىرگەندىن كېيىن، ئۇدۇللا ھېلىقى كىشىنىڭ ئۆيىگە بېرىڭ، قالغان ئىشنى ئۇ ئۆزى توغرىلايدۇ.

— ماقۇل، — دېدى ئابدەم يىغلامسىراپ، — رەھمەت سىزگە.

— "رەھمەت" دېگۈدەك نېمە ئىش قىلدىم؟ — دېدى سۇلايمان بىرئاز ئوڭايسىزلىنىپ، — ھەر ئېھتىمالغا قارشى، ماۋۇ پۇلنى يېنىڭىزغا سېلىپ قويۇڭ، نەرسە-كېرەكلىرىڭىزنى يولداشلار دەريادىن ئۆتكۈزۈپ بېرىدۇ.

— قايسى يولداشلار؟ — ئابدەم ھەيران بولۇپ سورىدى.

— قايسى يولداشلار بولاتتى؟ بىزنىڭ يولداشلار. بۇ چاققىچە سىزنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ نەزىرىدە ماڭا ئوخشاش ئەسكى دەپ قارالغان ئادەملەر.

ئابدەم ئەمدى ئۆزىنى تۇتالماي، خىرقىلداپ يىغلاپ كەتتى، شەۋكەت پۈتۈن زېھنى بىلەن سۇلايمانغا تىكىلدى. بىراق، ئۇنىڭ ئاپئاق شاپاق دوپپىسى ۋە قولىدىكى تاپانچىسىدىن بۆلەك ھېچ نەرسىسىنى كۆرەلمىدى.

سۇلايمان ئاسمانغا بىر قارىدى-دە، كۈچەپ ئىككى قېتىم يۆتەلدى. مەغپىرەتخان ئاچىنىڭ قەبرىسىدىن تۆت قەبرە نېرىدا ئىككى كىشى پەيدا بولدى. شەۋكەت قورققىنىدىن ئابدەمگە چاپلاشتى. سۇلايمان: "قورقما، ئۆز ئاكىلىرىڭ" دەپ قويدى-دە،

ئابدەم بىلەن ئۇنىڭ قولىدىكى سومكىلارنى ئېلىپ، ھېلىقى ئىككىلەننىڭ يېنىغا كەتتى ۋە ئۇلارغا نېمىلەرنىدۇ پىچىرلىدى. ئۇلاردىن بىرى قەبرىلەرنى ئارىلاپ ئۆتۈپ، شەھەرگە بارىدىغان يولغا چىقىپ كەتتى. ئىككىنچىسى، تۇرغان جايىدىن قىمىرلىمىدى. سۇلايمان ئابدەملەرنىڭ قېشىغا قايتىپ كېلىپ، كەسكىن بۇيرۇق تەلەپپۇزى بىلەن دېدى:

— نېمىشقا يىغلايسىز؟ بولدى! دەرھال ماڭايلى.

ئۇ شۇنداق دېدى-دە، ئابدەمنىڭ قولىدىن رەيھاننى ئېلىپ، چوڭ-چوڭ چامداپ يۈرۈپ كەتتى. ئابدەم بىلەن شەۋكەت ئۇنىڭغا ئەگەشتى. ئابدەم كېتىۋېتىپ پات-پات كەينىگە بۇرۇلۇپ، قەبرىستانلىقتا يېنىشلاپ-يېنىشلاپ نەزەر تاشلايتتى. كۆڭلىدە: "خوش، ئانا! خوش، تۇغقانلار!... خوش، بۇغراجان!..." دەيتتى. شەۋكەت ئەتراپقا قورقۇمسىراپ نەزەر تاشلىغىنىچە، ئانىسىدىن بىر قەدەممۇ كېيىن قالمايتتى. قۇلىقىدا ئانىسىنىڭ تاپشۇرۇقلىرى تەكرار جاراڭلايتتى...

تونۇش كۆزلەر

چاشگاھ ۋاقتى.

ئارقا كوچىلارنى ئارىلاپ، ئادەملەر غۇژۇلدىغان چوڭ كوچىنىڭ دوقمۇشىغا چىققىنىدا، ئابدەم ئۇشتۇمتۇت توختاپ، دەرھال يۈزىنى ياپتى-دە، قولىدىكى سومكىنى تام تۈۋىدە قويۇپ، ئۈستىدە ئولتۇرۇۋالدى ۋە:

— شەۋكەت، بول بالام، — دېدى نېمە ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى

ئۇقالماي هاڭۋېقىپ تۇرغان شەۋكەتكە قولى بىلەن ئىشارەت قىلىپ. ئابدەم رەيھاننى تىزلىرى ئارىسىغا ئېلىپ، ئۇنىڭ يۈزىنى رومىلى بىلەن دالدا قىلىۋالغاندى، — ئاۋۇلار ئۆتۈپ كەتكىچە، كوچىنىڭ ئىچكىرىسىگە يوشۇرۇنۇپ تۇر.

شەۋكەت ئەمدى ئېسىنى يىغدى: ئۆزلىرىدىن يىگىرمە قەدەمچە نېرىدا مىلتىق، ئاپتوماتلار بىلەن قوراللانغان تۆت نەپەر دېھقان كېلىۋاتاتتى. بۇ تونۇش ئادەملەرنى كۆرگەن شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى چانىقىدىن چىقىپ كەتكۈدەك چەكچەيدى. ئۇ ئانىسىغا بىرنەچچە سېكۇنت تىكىلىپ تۇردى-دە، پۈتۈن كۈچىنى پۇتلىرىغا يىغىپ، كوچىنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ يۈگۈرۈپ كەتتى.

ئابدەم قاش بىلەن كىرپىك ئارىسىدا تۇرغان بالا-قازاغا تەۋەككۇل قىلغان هالدا، رەيھاننى كۆكسىگە مەهكەم تېڭىپ ئولتۇرۇۋەردى، كۆزلىرى بولسا، "دىكتاتورا دۆيى"نىڭ ئەزالىرىغا مىختەك قادالغاندى.

ۋاقىت دېگەن شۇنداقمۇ ئاستا ئۆتەمدىغاندۇ؟! ئابدەم ئۇلارنىڭ پۇتىنىڭ هەربىر يۆتكىلىشىنى تەقەززالىق بىلەن سانايتتى: "بىر قەدەم...ئىككى قەدەم...ئاھ!...ئۇلار نېمانچە ئاستا ماڭىدىغاندۇ؟! يىگىرمە قەدەم...ئۇھ!..."

ئۇلار ئابدەمنى كۆرمەي ئۆتۈپ كەتتى. ئۇلارنىڭ قارىسى كۆزدىن يوقالغاندىلا، ئابدەم يەڭگىل تىن ئېلىپ، چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمگەن كۆكسىدىن رەيھاننى ئاجرىتىپ ۋە يۈزىنى ئېچىۋەتتى.

"شەۋكەت نەدە يۈرۈيدىغاندۇ؟"

ئابدەم مۇشۇ خىيال بىلەن شەۋكەت كەتكەن تەرەپكە تەلمۈرۈپ

ئولتۇرغىنىدا، قولىدا بىر باغ چامغۇر، بىر باغ يۇمغاقسۈت كۆتۈر-
گەن ئەللىك ياشلار چامىسىدىكى بىر ئايال ئۇلارنىڭ ئۇدۇلىغا كەل-
گەندە نېمە ئۈچۈندۇ توختاپ، ئابىدەمگە بىر سېكۇنتچە تىكىلىدىيۇ،
چىرايى "لاپپىدە" قىزىرىپ، يولنى يېڭىباشتىن داۋام قىلدى. بۇ
چاغدا، ئابىدەمنىڭ يۈرىكى ھاياجاندىن دۈكۈلدەپ، كۆزلىرى ئىخ-
تىيارسىز ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى. ئايال گويا ئابىدەمنىڭ ئۆزىگە
تىكىلىپ تۇرغانلىقىنى سەزگەندەك تۇيۇقسىز توختاپ، كەينىگە
بۇرۇلدى. ئىككى جۈپ كۆز بىر-بىرىگە ھەيرانلىق، ئۈمىد، سېغى-
نىش ئىلكىدە بىرنەچچە سېكۇنت تىكىلگەندىن كېيىن، ھېلىقى
ئايال كەينىگە يېنىپ، بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ ئابىدەملەرگە يېقىن-
لاپ كەلدى ۋە:
— ئۇكام، ئىسمىڭىز نېمە؟ — دەپ پەس ئاۋازدا سورىدى.
— ئابىدەم.
— ئابىدەم؟! — ئايالنىڭ ئاۋازى تىترەپ، كۆزلىرى ھەيرانلىق
ئىلكىدە چاقناپ كەتتى، — سىز...سىز...ھېلىقى...
ئايال كۆزلىرىگە غىلىلدە ياش ئالدى.
ئابىدەمنىڭ ھالىتمۇ ئۇنىڭدىن پەرقلەنمەيتتى.
— سىلى...ئۆزلىرى، سانىخان ئاچامغۇ؟!...
ئىككىيلەننىڭ كۆزلىرىدىن تەڭلا ياش كەتتى. ئىككىيلەن تەڭلا
بىر-بىرىنىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ بېرىپ، مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىشىپ،
بىر-بىرىنى مەھكەم قۇچاقلاشتى، رەيھان ئۇلارغا ھەيرانلىق بىلەن
تىكىلەتتى.
ئاخىر ئۇلار ئاجرىلىشتى، سانىخان ئاچىنىڭ ياش يۇقى كۆزلىرى
رەيھانغا تىكىلدى:

— بۇ قىز...؟

ئابدەمنىڭ كۆزلىرىدىن بىرنەچچە تامچە ياش كەينى- كەيند-
دىن ئۆملەپ چىقىپ، مەڭزىگە كېلىپ توختىدى، ئۇ گويا خۇددىنى
يوقاتقاندەك، سانىخان ئاچىغا بىرھازا تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن،
خىرتىلداپ يىغلاپ تۇرۇپ:

— سىلى ئانا بولۇپ تۇغدۇرغان ئاشۇ رەيھان...، — دېيەلىدى.
— ۋاي جېنىم قوزام، يوغانلا بولۇپ كېتىپسەن ئەمەسمۇ!...
بېرى كەلگىنە، سېنى تازا بىر كۆرۈۋالاي.

سانىخان ئاچا شۇنداق دېگىنىچە رەيھاننى دەس كۆتۈرۈپ يەر-
دىن ئالدى، باش- كۆزىنى سىلاپ، چېكىسىگە سۆيۈپ قويدى.
ئاندىن، نېمىندۇ ئېسىگە ئالغاندەك قوشۇمىسىنى تۈردى- دە:

— شەۋكەت كۆرۈنمەيدۇغۇ؟ — دەپ سالدى.
— شەۋكەت؟ — ئابدەم بىرئاز مەڭدەپ تۇرۇپ قېلىپ، كېيىن
جاۋاب بەردى، — بار، ئۇ بالا مۇشۇ كوچىنىڭ ئىچىدە بىزنى ساقلاپ
تۇرىدۇ.

— ئۇنداق بولسا، نېمىشقا بۇ يەردە تۇرىمىز؟ يۈرۈڭلار، بىزنىڭ
ئۆيگە بېرىپ مۇڭدىشايلى.

ئابدەم قىمىرلىمىدى، يا ئۈنچىقمىدى، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن
نېمىلەرنىدۇ ئويلاۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. بۇ ھال سانىخان
ئاچىنىڭ ئەقلىلىق كۆزلىرىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى. ئۇ قىسقىغىنا
خىيال سۈرۈۋالغاندىن كېيىن، ئابدەمدىن سورىدى:

— نېمىشقا گەپ قىلمايسىز؟ بىر كىمنىڭكىگە بېرىشقا ئالدىراۋا-
تامتىڭىزيا؟

— ياق، — دېدى ئابدەم ئېسىنى يىغىپ، — مەن ئىزدەيدىغان

كىشىنىڭ ئۆيىنىمۇ بىلمەيمەن.

— ئۇنداق بولسا، ئاۋۋال بىزنىڭ ئۆيگە بارايلى، قارىغاندا، قاراقۇمدىن هازىرلا كەلگەندەك قىلىسىز، هازىر شەھەر بەكمۇ ئەنسىز. بۇ يەردە تۇرۇپ، ئۇزۇنراق گەپلىشىشمۇ ئەپسىز، ئاۋۋال بىزنىڭ ئۆيگە بېرىپ، بىردەم مۇڭدىشايلى، ئاندىن كۆرۈشمەكچى بولغان كىشىڭىز بىلەن ئۇچراشتۇرۇپ قوياي.

ئۇ گېپىنى تۈگىتىپلا، سومكىنى قولغا ئالدى. ئابىدەم ئارتۇقچە تالىشىپ ئولتۇرماي، ئۇنىڭغا ئەگەشتى.

ئۇلار تار كوچىنىڭ ئاخىرىغا چىقىشتى. شەۋكەتنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

ئۇلار بىرەر سائەتچە ئىزدىگەن بولسىمۇ، شەۋكەت بەرىبىر تېپىلمىدى. ئاخىر ئابىدەم ئاۋۋال سانىخان ئاچىنىڭ ئۆيىنى كۆرۈۋېلىپ، ئاندىن چىقىپ شەۋكەتنى ئىزدەيدىغان بولدى...

ئابىدەم قاراڭغۇ چۈشكەندە قايتىپ كەلدى. يېرىم كۈن ۋاقتى هېلى ئىشىككە چىقىپ، هېلى ئۆيگە كىرىپ، دەككە - دۈككە ئىچىدە ئۆتكەن سانىخان ئاچا ئۇنىڭ ئالدىغا چىققاندا يەنىلا شەۋكەتنى كۆرمىدى. چۈشكە ئاتاپ ئېتىلگەن تاماق كەچتە يېيىلگەن بولسىمۇ، بەرىبىر هېچكىمگە تېتىمىدى، گەپمۇ گەپكە قولاشمىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، ئىككىيلەن بىر تاغدىن بىر باغدىن سۆز ئېچىپ، خېلى ئۇزۇن مۇڭدىشىشتى. سانىخان ئاچىنىڭ سەرگۈزەشتىلىرىنى ئاڭلىغاندا، ئابىدەم تەقدىرگە يەنە بىر قېتىم تەن بەردى. چۈنكى ئابىدەملەر يېزىغا قوغلىنىپ ئۇزاق ئۆتمەي، رامىزان چاڭچاڭنىڭ كونا - يېڭى جىنايەتلىرى رەتلىنىپ جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنىغا يوللانغان بولسىمۇ، ئۇنى قولغا ئېلىشمىدى، ئەكسىچە، "ئاممۇى

دىكتاتۇرا"غا تاپشۇردى. ئولتۇرۇشلۇق ئۆيى يېڭى باشلىق مەھەممەت ئىمىن تەرىپىدىن ئىگەللىنىپ، بىر ئىغىزلىق كۆتىلەك ئۆيگە قوغلاندى، شۇنداقتىمۇ، ھەپتىدە بىر كۈن ئۆيدە قونۇشقا رۇخسەت قىلىناتتى. بالا-چاقىلىرىمۇ ئۇنىڭدىن چەك-چېگرا ئاجرىتىشقا مەجبۇرلانغانىدى. ئارىدىن بىرەر يىل ئۆتۈپ، تاشيول ئاسراش باش ئۆچاستىكىسىدا كادىرلار خىزمىتىنى ئىشلەيدىغان كۆيئوغلى بالا-چاقىسى بىلەن تاغ ئارىسىدىكى بىر داۋبەنگە چۈشۈرۈۋېتىلدى، سانىخان ئاچىغا ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كۆچۈپ كىرمەي بولمىدى، ھازىر رامىزان چاڭجاڭ زاۋۇتنىڭ دېھقانچىلىق مەيدانىدا نازارەت ئاستىدا ئەمگەك قىلىۋاتاتتى.

— قانداق قىلاتتىم؟ — دېدى سانىخان ئاچا سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — كەنجى قىزىم بىلەن مۇشۇ ئۆينى بېقىپ ئولتۇردۇم. "ماقۇل" دېسىڭىز، ماڭا ھەمراھ بولۇپ قېشىمدا بىرنەچچە كۈن تۇرۇڭ، ئاڭغىچە، شەۋكەتنىمۇ تاپىمىز، رەسمىيەتلىرىڭىزنىمۇ ھەل قىلىمىز، ماقۇلمۇ؟

— . . . .

— نېمانداق گەپ قىلمايسىز؟ ماڭا ئىشەنمەيۋاتامسىزيا!؟

— نېمىشقا ئىشەنمەيدىكەنمەن؟ مىڭ مەرتەم ئىشىنىمەن! سىزلەرگە ئاۋارىگەرچىلىك تېپىپ بېرەرمەنمىكىن، دەپ...

— مەن باياتىن دېدىمغۇ: كومتېيت مۇدىرىمىز بەك ئوبدان ئادەم، ئۇنىڭ قۇلىقىغا شۇنداقلا پىچىرلاپ قويسام، ھەممە ئىشنى ئۆزى توغرىلايدۇ، كۆڭلىڭىزنى توق تۇتۇڭ، جۇمۇ!

— ماقۇل.

ئابدەم گەپ ئارىسىدا، بەزىلەرنىڭ مەسلىھەتى بىلەن ئىسمىنى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

"ئامىنەم"گە ئۆزگەرتىۋەتكەنلىكىنى ئېيتىپ بەردى...

ئۇلار ئەمدى ئورۇنغا كىرىپ تۇرۇشقا ئىشىك قېقىلدى، سانىخان ئاچا چاچراپ ئورنىدىن تۇردى ۋە ئابىدەمگە بۇرۇلۇپ:

— قوزغالماي يېتىۋېرىڭ، ئۆي تەكشۈرىدىغانلار يەنە كەلگەن ئوخشايدۇ، ھەممە ئىشنى ئۆزەم توغرىلايمەن، — دېگىنىچە سىرتقا چىقىپ كەتتى.

ئۇزاق ئۆتمەي، ھويلىدا بىرنەچچە كىشىنىڭ سۆزلەشكەن ئاۋازى ۋە ئېغىر بېسىلغان ئاياغ تاۋۇشى پەيدا بولدى. ئارقىدىن ساقال-بۇرۇتىغا ئاق سانچىلغان، ساقچى كىيىمىدىكى ئورۇقتىنا بىر كىشىنىڭ ھەمراھلىقىدا، بېلىگە "جيۇچادۇي" دېگەن قىزىل لاتا ئاسقان تۆت نەپەر قوراللىق ئادەم ئۆيگە كىردى، قولىدا تاپانچا تۇتۇۋالغان بىر جيۇچادۇي باشقىلارنى پەگاھتا قالدۇرۇپ، ئابىدەمنىڭ ئۈستىگە دېۋەيلەپ كەلدى-دە، رەيھان بىلەن ئىككىيلەنگە راسا سىنچىلاپ قاراپ چىقتى، ئاندىن كەينىگە بۇرۇلۇپ، ئەمەلدارلارغا خاس سىپايىلىق بىلەن سانىخان ئاچىدىن سورىدى:

— بۇ خوتۇن نېمىڭىز؟

— ھامامنىڭ قىزى بىلەن بالىسى.

— ھىم...نەدىن كەلدى؟

— سەھرادىن.

— سەھرادىن؟ سەھرادا ھامىڭىز بارلىقىنى ئېيتمىغان ئىدىڭىزغۇ؟

— نېمىشقا ئېيتماي؟! سىز بىلمىگەن بىلەن، مۇدىر ئۇنى نەچچە قېتىم كۆرگەن. سوجاڭدىنمۇ خەۋىرى بار.

سانىخان ئاچا گېپىنى تۈگىتىپلا، ئابىدەملەرنىڭ تونۇشتۇرۇش

خېيتىنى مۇدىرغا سۇندى. مۇدىر ئۇنى چالا-پۇچۇق كۆرۈپلا سوجاڭغا تەڭلىدى، سوجاڭ قەغەزگە كۆز سىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويۇپ:

— كىمكىن دەپتىمەن، ئاسنەمكەنغۇ، قاچان كەلدى؟

— قاراڭغۇ چۈشەرگە يېقىن كەپتىكەن، ئۇلارنى ياتقۇزۇۋېتىپلا كومىستېتقا خەۋەر قىلاي دەپ تۇرسام، ھەربىرلىرى كېلىپ قىلىشلا.

تاپانچىلىق يىگىت ئىنتىك كەينىگە بۇرۇلۇپ، مۇدىرنىڭ قولىدىكى تونۇشتۇرۇشنى قوپاللىق بىلەن يۇلۇپ ئالدى ۋە ئۇنى تەكرار-تەكرار ئوقۇپ چىققاندىن كېيىن، نېمىدىندۇ گۇمانلانغاندەك ئابدەمگە يېنىشلاپ بىر تىكىلدى-دە، قوشۇمىسىنى تۈرۈپ سورىدى:

— تونۇشتۇرۇشتا ئۈچ كىشىنىڭ ئىسمى يېزىلىپتۇ، يەنە بىرەيلەن قېنى؟

ئابدەم ئاغزىنى گەپكە ئۆمەللەپ بولغىچە، سانىخان ئاچا جاۋاب بەردى:

— راھىلەمنىڭ ئۆيىگە خەۋەر يەتكۈزگىلى كەتتى.

— راھىلەم دېگەن كىم؟

— مېنىڭ قىزىم. ئۈچىنچى ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇتقۇچىلىق قىلىدىغان چوڭ قىزىم.

تاپانچىلىق يىگىت تونۇشتۇرۇشنى سانىخان ئاچىغا قايتۇرۇپ بېرىۋېتىپ، ماۋۇلارنى قوشۇپ قويدى:

— بۇنىڭدىن كېيىن ئۆيىڭىزگە بىركىم كەلسە، ۋاقتىدا بىزگە خەۋەر قىلىپ قويۇڭ، ھە! بولمىسا، نېمىڭىز بولۇشى، تونۇشتۇرۇشى بار-يوقلۇقىدىن قەتئىينەزەر، يىغىۋېلىش پونكىتىغا ئاپىرىپ بېرىمىز!

— خاپا بولماڭ، بالام! بۈگۈن راستىنلا مەندىن سەۋەنلىك ئۆتتى. بۈنىڭدىن كېيىن چوقۇم سىز بۇيرۇغاندەك قىلىمەن.

. . . . . .

ئۆي تەكشۈرگۈچىلەر كەينىگە يېنىشتى، ھەممىنىڭ كەينىدە ماڭغان سوجاڭ بوسۇغىدىن پۇتىنى ئېلىۋېتىپ ئۇشتۇمتۇت توختىدى-دە، ئىتتىك كەينىگە بۇرۇلۇپ، بېلىنىڭ تۈۋىنىنى يوتقانغا يۆگەپ ئولتۇرغان ئابدەمگە تىكىلدى. ئابدەمنىڭ غەمكىن كۆزلىرى ئۇنىڭ تونۇش، شۇنداقلا ئېلىكتىر نۇرىدا ئوت چاقناۋاتقاندەك كۆرۈنگەن ئۆتكۈر، چوڭ-چوڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشقاندا، ۋۇجۇدىنى بىر يىللىق سېزىم قاپلاپ، يۈرىكى خۇشال تىپچەكلەپ كەتتى...

سوجاڭ كەينىگە بۇرۇلۇپلا چىقىپ كەتتى.

سەرسانلىق

شەۋكەت شۇ يۈگۈرگەن پېتى ئىككىنچى، ئۈچىنچى كوچىدىنمۇ ئۆتۈپ كەتكىنىنى تۇيماي قالدى، چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمۈپ، پۇت-قولىنىڭ ماغدۇرى كەتكەندىلا يۈگۈرۈشتىن توختىدى.

"نەگە كېلىپ قالدىم؟ ئانام نەدىدۇ؟"

شەۋكەت ئۆزىگە مۇشۇ سوئالنى قويغان چاغدا، ئۇ ئاللىقاچان ئېزىقىپ كەتكەنىدى.

ئانىسى قايسى كوچىنىڭ دوقمۇشىدا قالغان؟ ئۆزى قەيەرگە كېلىپ قالدى؟ شەۋكەت بۇلارنى ھەرقانداق قىلىپمۇ ئېسىگە ئالالمىدى، باياتىن ماڭغان كوچىلارنى تەخمىنەن قىياس قىلىپ، بىردەم ئالدىغا، بىردەم كەينىگە مېڭىپ، كۈننى كەچ قىلدى. قاراڭغۇ چۈش-

www.uyghurkitap.com

كەنسىرى ئانىسنى ئىزدەپ تېپىش ئۈمىدىدىن ۋازكېچىپ، كېچىنى قەيەردە، قانداق ئۆتكۈزۈش كويىغا چۈشتى. ئۇ بۈگۈن ئانىسى بىلەن شەھەرگە كىرگەندە ماڭغان يولنى غىل-پال ئەسكە ئالدى-دە، بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ، شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقتى، ئەمدى ئۇ ئۆزىنى قەيەرگە تاشلىسا، شۇ يەر ئۇنىڭ ماكانى ئىدى. شەۋكەت تۆت ئەتراپىنى دىققەت بىلەن كۆزىتىپ چىققاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ بويى بىلەن تەڭ ئۆسكەن قەلەمچە تېرەك ئورمانلىقىنى تاللىدى-دە، مەۋھۇم خىياللار ئىچىدە كۆزىنى يۇمدى.

ئەتىسى پۈتۈن بىر كۈن يەنىلا ئانىسىنى ئىزدەش بىلەن ئۆتتى، لېكىن ھېچقانداق نەتىجە چىقمىدى. كەچ كىرگەندە، ئۇ يەنە ئاخشام قونغان جايىنى تاپتى. بىپايان ئاسماندىن كۆز ئۈزمەي، ئۇنىڭدا يېتىپ خىيال سۈرۈپ، يېرىم كېچىدىن ئۆتكەندە كۆزى ئۇيقۇغا كەتتى.

ئارىدىن ئون بەش كۈن ئۆتۈپ كەتتى، ئانىسىنىڭ تېپىلمىغانلىقى بىر غەم، قورساقنىڭ ئاچلىقى يەنە بىر غەم بولۇپ، شەۋكەتنى ھالىدىن كەتكۈزۈشكە باشلىدى.

"كىم بىر چىشلەم نان بېرەر؟"

مۇشۇ ئوي بىلەن، شەۋكەت بىر كۈنى ئاچ قورساق ئۆتكۈزدى. بىركىمگە قول سوزۇپ، بىرەر پۇڭ پۇل، بىرەر چىشلەم نان تىلەپ، توختىماي غولدۇرلاۋاتقان قورسىقىنى ئارام ئالدۇرۇش ئۇنىڭغا نومۇس تۇيۇلدى، شۇڭا ئۇ شىمىنىڭ تاسمىسىنى مەھكەم باغلاپ، ئۆزىگە غەيرەت بېغىشلىدى-دە، كوچا ئايلىنىشنى داۋام قىلدى، ئىككىنچى كۈنىگە كەلگەندە، كۆزىگە ناندىن بۆلەك ھېچ نەرسە كۆرۈنمەيدىغان بولۇپ قالدى.

”نېمە قىلىش كېرەك؟“

ئۇ مۇشۇ خىيالىنىڭ ئىسكەنجىسىدە يۇرگەندە، ئىككى باغلام جىگدە شېخىنى ئاران سۆرەپ كېلىۋاتقان بىر موماي دەل ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختاپ، شاخنى يەرگە قويدى-دە، ”ئۇھ“ دەپ سوزۇپ بىر تىنىپ، قوللىرى بىلەن كۆكسىنى تۇتتى، ئۇ ھەربىر تىنغاندا، بىر تالمۇ چىشى قالمىغان ئاغزى بىر ئېچىلىپ، بىر يۇمۇلاتتى.

بۇ چاغدا شەۋكەت ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا:

— ئانا، ئوتۇنلىرىنى مەن سورىشىپ بېرەيمۇ؟ — دېۋەتتى.

خۇددى مۇشۇنداق قىلىدىغان بىر كىمنى تاپالماي، ئىككى كۆزى تۆت بولۇپ كېتىۋاتقان موماي ئاسماندىن خىزىر چۈشكەندەك خۇشاللىنىپ كەتتى. ئۇ قولاقلىرىغا بىر ئىشىنىپ، بىر ئىشەنمەي، ئالدىدا تۇرغان ۋىجىككىنە بالىغا سىناق نەزىرىدە بىرپەس تىكىلىپ تۇردى-دە:

— شۇنداق قىلغىن، خۇدا ئۆمرۈڭنى ئۇزۇن قىلار، شۇنداق قىلغىن! ئۆيۈممۇ يىراق ئەمەس، ئاپىرىشىپ بەرسەڭ پۇل بېرىمەن، — دېدى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان شەۋكەتنىڭ ۋۇجۇدى كۈچ-قۇۋۋەتكە تولغاندەك بولدى. ئۇ شاخنى بىر ئۇچىدىن تۇتۇپ، تازا كۈچەپ تارتقاندى. جايىدىن قىمىرلىتالمىدى.

— توختا، بالام، توختا، — دېدى موماي شەۋكەتنىڭ يېنىغا كېلىپ، — بۇ جىنىڭ بىلەن ئىككىسىنى قانداق سۆرىيەلەيسەن؟ بىرىنى سەن سۆرە، بىرىنى مەن سۆرەي...

موماي ئاغزى بېسىلماي سۆزلىگەچ، شاخنى بىر-بىرىدىن ئاج-

راتتى. ئاندىن، چوڭىنى موماي، كىچىكىنى شەۋكەت سۆرەپ ئۆيگە
كېلىشتى. شاخنى تونۇرنىڭ يېنىغا جايلاشتۇرغاندىن كېيىن، موماي
يانچۇقلىرىنى خېلى ئۇزۇن تىتىقلاپ بىر پۇڭ، ئىككى پۇڭلۇق تەڭگە-
گىدىن سەككىز-ئونىنى شەۋكەتكە ئۇزاتتى:
— مە، بۇنىڭغا شاپتۇل ئېلىپ يە.
شەۋكەت قولىنى ئۇزاتتى. بىراق، موماي پۇلنى ئۇنىڭ ئالقىنىغا
تۆكەي دەۋاتقاندا، شەۋكەتنىڭ قولى دەرھال قايتىپ چۈشتى-
دە:
— ئانا، ماڭا پۇل بەرمەي، نان بەرسىلە، — دېدى.
شەۋكەتنىڭ ئاغزىدىن شۇ گەپ چىقىش بىلەن تەڭ، چىرايى
لاپپىدە قىزىرىپ، كۆزلىرىنى مومايدىن ئېلىپ قاچتى، موماي ھەي-
ران بولغىنىدىن، شەۋكەتنىڭ باش-ئايىغىغا تازا سىنچىلاپ قاراپ
چىقتى-دە، ئۇنىڭ گەز باغلاپ كەتكەن كالپۇكلىرى، توپا ئۆرلەپ
كەتكەن يۈزلىرىگە نېمىشقا دىققەت قىلمىغانلىقىغا ئىچىدە ئۆزىنى
كايىدى. خېلىدىن كېيىن، ئانىلارغا خاس يۇمشاق ئاۋازدا دېدى:
— مە، بۇنىمۇ ئال، نانمۇ بېرەي.
موماي سۆزىنى تۈگىتىپلا، ئۆيگە كىرىپ كەتتى ۋە ئۇزاق ئۆت-
مەي سىڭىپ پىشقان بىر زاغرا نان بىلەن بىر چىنە قېنىق دەملەن-
گەن چاينى كۆتۈرۈپ چىقتى.
— بېرى كەل بالام، — دېدى موماي پېشايۋاننىڭ سۇپىسىنى
ئىشارەت قىلىپ، — بۇ يەردە ئولتۇرۇپ، قورسىقىڭنى تويغۇزۇۋال.
شەۋكەت گويا بىرى بويىنىدىن باغلاپ سۆرىگەندەك، موماي
كۆرسەتكەن جايغا ئولتۇردى ۋە قورۇنۇپراق نانىنى چىلاشقا باشلىدى،
موماي ئۇنىڭدىن ئاتا-ئانىسىنىڭ بار-يوقلۇقى، قەيەرلىك ئىكەن-

لىكى...نى سوراشتۇرۇشقا باشلىدى. شەۋكەتمۇ ئانىسى تاپىلىغانلارنى مەھكەم ئېسىدە تۇتقان ھالدا، ئۇنىڭ سوئاللىرىغا لايىقىدا جاۋاب بەردى. ئاخىردا، كوچىدا كېتىۋېتىپ ئانىسىنى يوقتىپ قويغانلىقىنىمۇ قوشۇپ قويدى.

— ۋاي ئىسىت! — دېدى موماي ئىچ ئاغرىتىپ، — شۇ تاپتا ئاناڭ بىچارە نېمە كۈن كۆرۈۋاتىدىغاندۇ؟ شەھەردە ئۇرۇق-تۇغقىنىڭلار يوقمىدى؟

— ياق.

— ئۇنداق بولسا، ئاناڭ تېپىلغىچە بىزنىڭ ئۆيدە تۇرۇپ تۇرغىن.

شەۋكەت يا "ماقۇل"، يا "ياق" دەپ جاۋاب بەرمىدى. بۇنى ئۆزىگە ئىشەنمەسلىكنىڭ ئىپادىسى، دەپ ئويلىغان موماي ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى:

— كۆڭلۈڭدە "بۇ قېرى ئانامنى قانداق تاپىدىكىن؟..." دەۋاتامسەن؟ ھازىر مەن يالغۇز بولغان بىلەن، كەچقۇرۇن باللىرىمنىڭ ھەممىسى ئىشتىن چۈشۈپ ئۆيگە قايتىدىغان بولسا، ئۆيدە ئولتۇرىدىغان يەرمۇ قالمايدۇ!...تېخى سەن بىلەن تەڭ نەۋرەممۇ بار دېگىنە! ئىچىڭ پۇشسا ئۇنىڭ بىلەن ئوينايسەن، باللىرىم ئىككى-ئۈچ كۈندىلا ئاناڭنى نەدىن بولسا تېپىپ بېرىدۇ. قانداق، ماقۇلمۇ؟

— ماقۇل، — دېدى شەۋكەت بىرھازا جىملىقتىن كېيىن.

گەپ بىلەن ئولتۇرۇپ، شەۋكەت چاينى ئىچىپ بولغىنىنىمۇ تۇيماي قالدى، كۆڭلىمۇ بىرئاز ئارام تېپىپ، ئۇستىخانلىرى يەڭگىللەپ قالغاندەك بولدى، بىر چاغدا، موماي نېمىنىدۇ ئېسىگە ئالغاندەك قوشۇمىسىنى تۈردى-دە:

— مۇنداق قىلايلى، — دېدى موماي ئۆيىنىڭ ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىشقا تەييارلىنىپ، — سەن بىلمەيسەن، ئۆيدە بىركىم قونسا، كومىتېتقا① خەۋەر قىلىپ قويمىسا بولمايدۇ. سەن بۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇر، مەن كومىتېتقا چىقىپلا كىرەي، — ئۇ شۇنداق دېدىيۇ، ئىشىكنىڭ زەنجىرىنى تۇتقىنىچە بىرپەس شۈك تۇرۇپ، بىردىن گېپىنى ئۆزگەرتتى، — يۈر، سىنىمۇ ئالغاچ باراي. سېنىڭ كىچىك بالا ئىكەنلىكىڭنى كۆرسە، ئاسانراق ماقۇل كېلەر. تېخى ئاناڭنى تېپىۋېلىشىمىزغا ياردەم قىلىسىمۇ ئەجەب ئەمەس.

موماي گېپىنى تۈگىتىپلا رومىلىنى تۈزەشتۈرۈپ تالا تەرەپكە ماڭدى. شەۋكەت ئۇنىڭغا ئەگەشتى. كېتىۋېتىپ، ئانىسىنىڭ بەزى گەپلىرى شەۋكەتنىڭ يادىغا كەلدى-دە، قەدەملىرى بارغانسېرى ئاستىلاشقا باشلىدى. بىر كوچىنىڭ دوقمۇشىغا كەلگەندە، شەۋكەت توختاپ، ئەتراپقا ئالاق-جالاق كۆز يۈگۈرتۈشكە باشلىدى. موماي يولىنى داۋام قىلماقتا ئىدى. يان تەرەپتىكى كوچىدىن بالا كۆتۈرگەن بىر ئايال چىقىپ، موماي كېتىۋاتقان تەرەپكە قايرىلدى. شەۋكەت بىر ئەقىل تاپقاندەك بولدى-دە، ئايال چىققان كوچىغا ئوقتەك ئېتىلدى. ئۇ شۇنداق تېز يۈگۈرەيتتىكى، ئۇ يان-بۇ يان ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلارنىڭ بەزىلىرى ئاتايىن كەينىگە بۇرۇلۇپ، ئۇنىڭغا ھەيرانلىق بىلەن قارىشىپ قوياتتى. بۇ شەۋكەتنى تېخىمۇ ئەندىشىگە سالاتتى. شۇڭا ئۇ بىرنەچچە قەدەم يۈگۈرۈپ، بىر قېتىم كەينىگە قارايتتى. يۈگۈرگەنسېرى تەرلەيتتى، شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، ئۇ بارغانسېرى تېز يۈگۈرەيتتى، قولىدا بولسا

① موماي "ئاھالە كومىتېتى" دېگەن سۆزنى شۇنداق ئاتايتتى.

"كومنتېت" دېگەن سۆز توختاۋسىز جاراڭلايتتى.

"قورققان يەردە جىن بار"

جيۇچادۇيىنىڭ ئىككى كۈندە بىر قېتىم يېرىم كېچىدە ئىشىك قېقىپ، ھەممەيلەننىڭ ئۇيقۇسىنى ھارام قىلىشى، شەۋكەتنىڭ تېخىچە تېپىلماي، كۆڭۈلنى بىئارام قىلىشنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئابدەملەرنىڭ كۈنى "سەھرايى قىيامەت"تىكىدىن خېلى ياخشى ئىدى: ئابدەم ئۆيىنىڭ سودا-سېتىقلىرىنى قىلغاچ، كوچا چۆگىلەيتتى. يۈزى يېپىقلىق بولغىنى ئۈچۈن، كۆپ ھاللاردا ياخشى پەرق ئېتەلمەي، كىملەرنىدۇ شەۋكەتكە ئوخشىتىپ، يۈرىكى يېرىلىپ كەتكۈدەك خۇشاللىنىپ، ئۇنىڭ قېشىغا ئېتىلىپ باراتتى-دە، بىردىن كۆڭلى لەت يەپ، پۇت-قولىدىن ماغدۇر كېتەتتى. ئۇ سولىشىپ ئۆيگە قايتىپ كەلگەندە، سانىخان ئاچا بىرنەچچە ئېغىز تەسەللى-خاتىر ئېيتاتتى-دە، شەۋكەتنىڭ خەۋىرىنى تىلەك-تىلاش ئۈچۈن، ئاھالە كومىتېت مۇدىرى رەھىم سايىتنىڭ ياكى رەھمەت سوجاڭنىڭ قېشىغا ئۇچاتتى. بۇ ئىش ھەر كۈنى دېگۈدەك تەكرارلىناتتى...

يەكشەنبە كۈنى ئىدى. كۈزنىڭ ئاپتۇۋى كونا پاسوندا ياسالغان بۇ چاققانغىنا ھويلىنى سېخىلىق بىلەن يىللىتىماقتا. رەيھان بىلەن ئانار پېشايۋاننىڭ سۇپىسىدا ئولتۇرۇپ، ۋاراقلىرى تىتما-كاتاڭ بولۇپ كەتكەن باللار كىتابىدىكى رەسىملەرنى كۆرۈشۈۋاتاتتى. ئۇلارغا تىكىلگىنىچە، تۇۋرۇككە يۆلىنىپ ئولتۇرغان ئابدەم ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ، پېشايۋاننىڭ سۇپىسىغا يانداپ قويۇلغان كۈپىنىڭ تۈۋىدە تۇرغان ئاپتۇۋىغا سۇ توشقۇزدي. باللارنى يېنىغا چاقىرىپ،

ئاۋۋال ئانارنىڭ چېچەكلىرىنى تارىدى، ئاندىن رەيھاننىڭ ئەمدىلا كەچكىسىگە چۈشكەن چاچلىرىنى پاكىز يۇيۇپ، ئىشتىياق بىلەن تاراشقا باشلىدى. ئانار رەيھاننىڭ ئالدىدا يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ، ھېلىقى كىتابنى ياندۇرۇپ-ياندۇرۇپ ۋاراقلاپ، رەسىملىرىنى رەيھانغا كۆرسىتىۋاتاتتى. رەيھان ھەربىر رەسىمگە ئۆزى بىلگەنچە تەبىر بېرىپ، ۋىلىقلاپ كۈلەتتى.

— ئابدەم، نېمە بولدىڭىز ئۇكام؟

خىيالەتتە ئولتۇرغان ئابدەم ئىتتىك بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئۇدۇلدا تۇرغان سانىخان ئاچىسىنى كۆردى-دە، يۈزلىرى "ۋىللىدە" قىزىرىپ كەتتى ۋە چىم-چىم گۈللۈك چىت كۆڭلەكنىڭ يېڭى بىلەن ياش يۇقى كۆزلىرىنىڭ جىيىكىنى سۈرتكەچ ئورنىدىن تۇرۇپ، سۇپىدىن پەسكە چۈشتى.

— ئەجەب ئىتتىك قايتىپ كەپلىغۇ؟ — دېدى ئابدەم گويا سانىخان ئاچىسىنىڭ سوئالىنى ئاڭلىمىغاندەك.

— قايتىپ كەلمەي نېمە ئىش قىلاي!؟ ھەممە يەرنى جىيۇچا-دۇي بىلەن بازار باشقۇرۇشنىڭ ئادەملىرى قاپلاپ كېتىپتۇ. بازارغا بىر باغلام ئوتۇن، بىر باش پىياز چاغلىق نەرسە كىرگۈزمەيتۇ. ئۇ يەردە "ئۇر-ئۇر"، بۇ يەردە "تۇت-تۇت"، ئارامخۇدا ئۇن قەدەم ماڭغىلى بولمايدۇ. بىر سائەتتەك ئۆچىرەتتە تۇرۇپ، گۈزەردىكى كۆكتات ماگىزىنىدىن مىڭ باللىقتا ئىككى تال ئوتياش ئېلىپلا كەينىمگە ياندىم. ئۇھ، يۈرىكىم...

سانىخان ئاچا قولىدىكى ئوتياشنى كۆپنىڭ تۈۋىگە قويۇۋېتىپ سورىدى، — باللار خاپا قىلغان ئوخشىمامدۇ؟

— ياق، خاپا قىلمىدى.

— خاپا قىلمىدۇق، ئانا! — ئانار بىلەن رەيھان تەڭلا
چۇرۇلدىدى.

سانىخان ئاچا ئابدەمگە بىرپەس تىكىلىپ، ياندۇرۇپ سورىدى:

— ئەمىسە، نېمىشقا كۆزدىڭىز ياش يۇقى؟

— ئۆزەمچە كۆڭلۈم بۇزۇلۇپ...

— ئوكام، — دېدى سانىخان ئاچا تەمكىن، ئەمما جىددىي
تەلەپپۇزدا، — مۇشۇنىڭ بىلەن ئىككى قېتىم كۆزىڭىزنى ياش
يۇقى كۆرۈپ قالدىم. ئۆتكەن قېتىمدىغۇ بىلمىگەن كىشى بولۇپ
يۈزىڭىزگە سالمىغانىدىم. بۈگۈن...

ئۇنىڭ گېپى شۇ يەرگە كەلگەندە، ئابدەم بۇ ئۆيدە داۋاملىق
تۇرىۋەرسە، سانىخان ئاچىغا بىر ئەر پىشكەللىك تېپىپ بېرىشتىن
ئەنسىرەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئاندىن:

— يا بىر نان، يا بىر سىقىم دان كۆتۈرۈپ كىرمەي، ئون
نەچچە كۈن تۇرۇپتۇق، يەنە تۇرىۋەرسەك...، — دەپ دۇدۇقلىدى.

— قويۇڭ ئۇنداق گەپنى! — سانىخان ئاچىنىڭ چىرايى
ئۆڭۈپ، كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ كەتتى. شۇ تاپتا ئۇ ئابدەملەر
شەھەرگە كىرگەن تۇنجى كۈنى ئۇچراتقان ھېلىقى دىلى يۇمشاق،
مۇلايىم ئايالغا ھەرگىز ئوخشىمايتتى. ئاۋازىمۇ ئىنتايىن سۈرلۈك
ئىدى. ئابدەم كۆزلىرىنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ قېچىپ، ئىتتىك
يەرگە قارىدى، — مەن سىزگە باشتىلا دېدىمغۇ: نەچچە يىل قوشنىدار-
چىلىق قىلىپ، ئاچا-سىڭىلدەك چىرايلىق ئۆتتۇق. كاج پەلەك
ئالتە يىل ئايرىۋەتكەندىن كېيىن، يەنە قوۋناشتۇردى. ئەمدى دائىم
بىللە بولىمىز! — ئۇ سەل توختاپ قىسقىغىنا خىيال سۈرۈۋالغاندىن
كېيىن، مۇنۇلارنى قوشۇپ قويدى، — رەھىم ئاخۇن مۇدىر بىلەن

رەھمەت سوجاڭنىڭ كىچە ـ كۈندۈز سىزنىڭ غېمىڭىزدە ئىكەنلىكىنى ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز، ”توشقان تېرىسىمۇ ئۈچ كۈن چىدايدۇ“ دېگەندەك، ئۇلارنىمۇ تەڭلىكتە قويماي، مېنىمۇ سارانسىمىگە سالماي، بىرنەچچە كۈن سەۋر قىلغانغا نېمە بولۇپ كېتىسىز؟ نانىڭ، دانىڭ گېپىنى قىلىسىز تېخى! خاتىرجەم بولۇڭ، جېنىم تېنىمدە ئامان بولسا بارغۇ، سىزدەك ئادەمدىن نەچچىنى بېقىپ كېتەلەيمەن!... ئەسلى بۇ گەپنى ئاغزىمدىن چىقارماي دېگەنىدىم، دېمەي بولمىدى... باياتىن رەھمەت سوجاڭ بىلەن ئۇچراشتىم. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، شەۋكەتنى ھەممە يەردىن ئىزدەۋېتىپتۇ. ئىلىغا يول خېتى ھەل قىلىش ئۈچۈنمۇ مىڭۋېتىپتۇ. قازان ئوچاق بېشىغا يېقىن كېلىپ قالغاندا، ئادەمنىڭ كۆڭلىنى پاراكەندە قىلىپ: ”كېتىمەن، كېتىمەن“لا دېگىنىڭىز نېمىسى؟ چىداڭ، ھېچ بولمىسا، يەنە بىر ھەپتە چىداڭ، ئۇكام! راست، بالا ـ چاقىنىڭ پىراقىغا چىدىماق تەس، لېكىن بولغۇلۇق بولغاندا، چىدىماي نېمە ئىلاج!...

سانىخان ئاچا ئۇزاققىچە ئېزىپ ـ ئېچكۈزۈپ سۆزلىدى. ئابدەممۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئاڭلىدى، ئاخىردا:

— ماقۇل، چىداي، — دېدى قايىل بولغان ھالدا، — شەۋكەتمۇ تېپىلىپ قالار. مېنىڭ بىغەرەزلىكىمنى كۆڭۈللىرىگە ئالمىسىلا.

. . . .

چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن، ئابدەم ئادىتى بويىچە يۈزىنى رومال بىلەن يېپىپ، يەنە كوچىغا چىقتى. ھەممە يەر مىغ ـ مىغ ئادەم. ئابدەم ئارقا كوچا، رەستىلەرنى ئارىلاپ، شەھەر مەركىزىگە بېرىپ قالدى. ئۇ بەزى رومال ئاستىدىن، بەزى يۈزىنى قىسىيا ئېچىپ، ئالدىدىن ئۆتكەن ھەربىر بالىغا يېپىنشلاپ ـ يېپىنشلاپ تىكىلەتتى. ھەتتا بەزى

بالىلارنىڭ كەينىدىن خېلى يەرلەرگىچە ئەگىشىپ كېتىپ قالاتتى. ئالدانغانلىقىنى سەزگەندە كۆڭلى يېرىم بولغان هالدا كەينىگە ياناتتى، ياكى ئىككىنچى بىر كوچىغا بۇرۇلاتتى. تاساددىپىي تونۇش-بىلىشلەرنى كۆرۈپ قالغاندا پۇت-قولى لەسسىدە بوشىشىپ، كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلاتتى. لېكىن هايال ئۆتمەي ئېسىنى يىغىپ، يولىنى خاتىرجەم داۋام قىلاتتى. مانا، هازىرمۇ شۇنداق بولدى: بوي-تۇرقى، ئۈستى-بېشى شەۋكەتنىڭكىگە ئوخشايدىغان بىر ئوغۇل بالىنى يىراقتىن كۆردى-دە، قەدەملىرىنى چوڭ-چوڭ ئېلىپ، ئۇنى كۆزلەپ ماڭدى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئۇنىڭغىمۇ يېتىشىۋالدى. رومىلىنىڭ بىر بۇرجىكىنى قايرىپ، ئۇنىڭغا بىر قارىدىيۇ، تاغدەك ئۈمىدلەر بىلەن تولغان كۆڭلى لەسسىدە بوشىشىپ، قەدىمىمۇ توختاپ قالدى. شۇ چاغدا، كۆزلىرى بىر بىنانىڭ ئاستىنقى قەۋىتىنىڭ ئىشىكى بېشىغا ئېسىقلىق تۇرغان ”قىزىل بايراق رەسىمخانىسى“ دېگەن ۋىۋىسكىغا چۈشتى. هاۋانىڭ خېلىلا ئىسسىقلىقىغا قارىماي، ۋۇجۇدى شۈركىنىپ، پۇتلىرى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەشكە باشلىدى. يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كەتكەندەك قاتتىق گۈپۈلدەپ، نەپسى سىقىلغىنىدىن كۆز ئالدىنى قاراڭغۇلۇق باستى. ئاشۇ قاراڭغۇلۇق ئىچىدە، بۇغراجاننىڭ كېلىشكەن قەددى، ياشلىق نۇرى چاقناپ تۇرغان ئوتلۇق كۆزلىرى نامايان بولدى، قۇلىقىدا ئۇنىڭ يۈرەككە هۇزۇر بېغىشلىغۇچى يېقىملىق ئاۋازى... بۇنىڭدىن ئالتە يىل بۇرۇن، دەل مۇشۇ يەردە يۈز بەرگەن پاجىئە ئابىدەمنىڭ كۆڭۈل ئېكرانىدا غىل-پاللا چاقنىدى-دە، پۈتۈن ئەزاسى چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمدى. ئۇ دەرهال بۇ يەردىن كەتمەكچى بولدىيۇ، پۇتلىرى ئۆزىگە بويسۇنمىدى. كۆزلىرىنى ۋىۋىسكىدىن ئالماقچى بولدىيۇ، قارىچۇقلىرى مىدىرلىمىدى. هەتتا

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

رومىلىنىڭ بىر چېتىنى كۆتۈرۈپ تۇرغان قولىمۇ قېتىپ قالغانىدى...

ــ ھوي، ئابىدەمغۇ بۇ! ــ تونۇش ئاۋاز ئابىدەمنى ئېسىگە كەلتۈردى. كۆزلىرى تونۇش كۆزلەرگە تىكىلگىنىچە قېتىپ قالدى، ــ ئۇچرىشىپ قالغان يېرىمىزنى قاراڭ!... سالامەت تۇردىڭىزمۇ؟ بالىلار تىنچلىقمۇ؟

ــ تىنچلىق.

بۇ سۆز ئابىدەمنىڭ ئاغزىدىن چىقىش بىلەنلا، قولىمۇ ماڭلىيىدىن قايتىپ چۈشتى. ئەمدى ئۇ ئىككى قولىنى يانچۇقىغا سالغان ھالدا مۇغەمبىرانە ھىجىيىپ تۇرغان مەھەممەت ئىمىنگە رومال ئاستىدىن قورقۇمسىراپ تىكىلمەكتە، ھەرقانداق ھېس-تۇيغۇدىن مەھرۇم بولغان يۈرىكى خاتىرجەم سوقماقتا ئىدى.

مەھەممەت ئىمىن سوئالىنى داۋام قىلدى. ئابىدەمۇ قىسقا-قىسقا جاۋاب بېرەتتى:

ــ شەھەرگە قاچان كەلدىڭىز؟

ــ باياتىن.

ــ باياتىن؟ ئۇنداق ئەمەستۇ!

ــ ئۇنداق ئەمەسلىكىنى قانداق بىلىسىز؟

ــ بىلىمەن-دە، ئەلۋەتتە! سىزنى قاراقۇمدىن كەتكىلى ئىككى ھەپتە بولدى، دېيىشىدىغۇ؟

ــ كىم شۇنداق دەيدۇ؟

ــ ئىزدەپ كەلگەنلەرچۇ.

ــ شۇنداقمۇ؟ ئۇ دېگىنىمۇ توغرا... شەھەرگە تېخى باياتىن كەلدىم.

ــ مۇنداق دەڭ،...نەچچە كۈننىڭزى باشقا يەرلەردە يۈرۈپتىكەن-

سىز ـ دە؟

— ھەئە.

— ۋاي بىچارىيەي... نەلەردە يۈرگەنسىز؟ باللار كۆرۈنمەيدىغۇ؟

— ئۇلار مۇ بار.

— نەگە چۈشمەكچىسىز؟

— نەگە چۈشەتتىم، خۇدايىم نەنى بۇيرۇغان بولسا شۇ يەرگە چۈشەرمەن...

— بۇ گەپچەزە، كىمنىڭكىگە چۈشۈشنىمۇ ئويلاشماپسىز ـ دە؟

— توغرا دېدىڭىز. ھېچ نەرسىنى ئويلىمىدىم. ھازىر بىرنەرسىنى ئويلىغۇدەك ھوش ـ كاللامۇ يوق...

— ئويلىماي بولمايدۇ، ئابدەم! — مەھەممەت ئىمىن ئىچ ئاغرىتىۋاتقاندەك تەلەپپۇزدا سۆزلەيتتى، — ھازىر ۋەزىيەت شۇنداق، ئويلىماي باسقان بىر قەدەم سىزنى تېخىمۇ ئېغىر كۈنلەرگە گىرىپتار قىلىدۇ...

— مەيلى، — ئابدەم ئۇنىڭ سۆزىنى كەسكىن بۆلدى، — ”ئىتتىن قورقىقان گاداي بولماپتۇ“ دەپ، پېشانەمگە پۈتۈلگەننى كۆرەرمەن!

— ئۇنداق دېمەڭ، ئابدەم، ئۇنداق دېمەڭ! — مەھەممەت ئىمىن بىر يېرى قاتتىق ئاغرىپ كەتكەندەك چىرايىنى پۈرۈشتۈردى، ئاۋازىمۇ ئەنسىز ئىدى، — نەچچە يىلنىڭزى، نەچچە قېتىم يوقلاپ كېلەي دەپ نىيەت قىلسام، زادى مۇمكىنچىلىك بولمىدى. كەلگەن ـ بارغانلاردىن ئەھۋالىڭىزنى سوراپ تۇردۇم. خېلى جاپا تارتىپسىز، ئىچىم ئاغرىيدى. ھە ـ ي... سەھرايى قىيامەت...، — ئۇ قاتتىق بىر ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىۋالدى، — قايتىپ كەلگىنىڭىزمۇ ئوبدان بوپتۇ،

ئەمما...، — ئۇ نېمىشقىدۇ ئويلاۋاتقاندەك قوشۇمىسىنى تۈرۈپ بىرمەھەل جىم بولۇپ كەتتى. كېيىن پەس ئاۋازدا دېدى، — مۇنداق قىلايلى، ھامىمامنىڭ ئۆيى شەھەرنىڭ چېتىدە، ئۇنىڭ ئۈستىگە، قىشدا ھەمراھ بولغۇدەك بىركىممۇ يوق، بىرنەچچە ۋاقىت ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ تۇرسىڭىز، كېيىنچە بىر ئىش قىلىمامدۇق...

ئابدەم بىرھازا ئۈنچىقمىدى. كېيىن:

— رەھمەت، ئاۋارە بولماڭ، — دېدى.

— ئاۋارە بولىدىغان نېمىسى بار؟ سىزنى ئاپىرىپ قويىمەن، شۇ...

— رەھمەت، ”تىرىككە ئۆي، ئۆلۈككە گۆر تېپىلىپتۇ“ دەپ، ھامىمىزنىڭكىدىن بۆلەك بىركىمنىڭ ئۆيىمۇ چىقىپ قالار!...

ئابدەم گېپىنى تۈگەتتى-دە، شارتتىدە بۇرۇلۇپ، ماڭماقچى بولدى. مەھەممەت ئىمىن ئىتتىك ئالدىغا ئۆتۈپ، يولىنى توستى.

— ئابدەم، مۇنداق قارامىلىق قىلماڭ! — دېدى ئۇ ئۇنىڭغا رومال ئۈستىدىن مىختەك قادىلىپ، — ئۆزىڭىزگە ئىچىڭىز ئاغرىمىسىمۇ، باللارغا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن! قورسىقىڭىزغا كىرىپ چىققسام، مېنىڭ ئاشۇ چاغدىكى بىئەدەبلىكىمدىن ھازىرغىچە ئاغرىنىۋېتىپسىز... ئۆتكەن ئىش ئۆتتى. ھەر نېمە قىلغان بىلەنمۇ ئورنىغا كەلمەيدۇ... ئۇنداق قىلماي ماڭا گۇناھىمنى يۇيۇش پۇرسىتى بېرىڭ. مەن چوقۇم...

ئۇنىڭ گەپلىرى ئابدەمنىڭ قۇلىقىغا زادىلا كىرمەيتتى. چۈنكى ئۇ مۇنداق بىر ۋەقەنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەكتە ئىدى: رەيھان تۆت ئايلىق بولغان كۈنلەرنىڭ بىر ئاخشىمى ئەل ياتقۇغا يېقىن، ئۈشتۈمتۈت ئىشىك ئېچىلىپ، ئۆيگە مەھەممەت ئىمىن كىرىپ

كەلدى. رەيھاننى ئېمىتىپ ئولتۇرغان ئابدەم ئىتتىك ئورنىدىن تۇرۇپ، كۆكسىنى كۆڭلىكى ئىچىگە يوشۇردى-دە، مەھەممەت ئىمىننى كارىۋاتقا تەكلىپ قىلدى. مەھەممەت ئىمىن كۈلۈمسىرىگىنىچە ئابدەمگە يېقىنلاشتى.

— ئەپكىلىڭە، يېڭى مېھمانىنى بىر كۆرۈپ باقاي، — دېدى ئۇ قولىنى ئۇزىتىپ، — ئابدەم رەيھاننى ئۇنىڭغا بەردى، — ۋاھ... خۇددى ئۆزىڭىزنى تۇغۇپسىزغۇ... قاراڭ بۇنىڭ چىرايلىقلىقىنى! بەئەينى ئون بەش كۈنلۈك تولۇن ئاي!...

مەھەممەت ئىمىن سۆزلىگەچ كارىۋاتنىڭ لېۋىگە كاسىستىنى قويدى. دېلىغۇللۇق ئىچىدە قالغان ئابدەم قوللىرىنى كۆكسىگە قويغىنىچە ھالدا ئۆينىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا ئۆرە تۇراتتى.

— نېماناداق ئۆرە تۇرۇۋالىسىز، — مەھەممەت ئىمىن مىيىقىدا كۈلۈپ، ئابدەمنىڭ باش-ئايىغىغا سەپسېلىپ چىقتى، — يا مېنىڭ يوقلاپ كىرگىنىمگە ئاچچىقىڭىز كېلىۋاتامدۇ؟

— ياق، نېمىشقا ئاچچىقىم كېلىدۇ، — ئابدەم ئۆزىنى ئوڭلاپ، شەۋكەت ئۇخلاۋاتقان كارىۋاتقا كېلىپ ئولتۇردى، — نەچچە ۋاقتىنىڭىزى روشەنگۈل قوشنىدارچىلىقنى يەتكۈزۈپ، ھال-ئەھۋال سوراپ تۇردى. ئەمدى ئۆزىڭىز يوقلاپ كىرىپسىز...

ئابدەم گېپىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى. كۆز چاناقلىرى نەملىشىپ، قانداقتۇر بىرنەرسە كېكىردىكىنى بوغماقتا ئىدى.

— كۆڭلىڭىزنى بۇزماڭ، — مەھەممەت ئىمىن تەسەللى ئاھاڭىدا سۆزلەيتتى، — ھەي... جاھاننىڭ خاپىلىق كۆتۈرگۈچىلىكى بارمۇ؟ ئويلاپ بېقىڭە: بۇنىڭدىن ئۈچ-تۆت ئاي ئىلگىرى بۇغۋاجان كىم، مەن كىم ئىدىم؟ زاۋۇتنى بىر قولىدا چۆرگەن يەن رۇي بىلەن

رامسزانلار نېمه كۆنلەرنى كۆرۈۋاتىدۇ؟ سۆزلەپ كەلسەم گەپ تولا... پەلەكنىڭ چاقى دەم ئۇڭ، دەم تەتۈر ئايلىنىدىكەن...

تەقدىرگە تەن بەرمەي نېمە چارە! — مەھەممەت ئىمىن سوزۇپ بىر ئۇھ تارتىپ، ئابدەمگە يەر ئاستىدىن قاراپ قويىدى، — راستىمنى ئېيتسام، جاھاننىڭ مۇنداق ئوڭتەي-توڭتەي بولۇپ كېتىشىنى زادىلا ئويلاپ باقماپتىكەنمەن. بەزىدە سىزنى تالا-تۈزدە كۆرۈپ قالسام، ئۆزەمنى گويا بۇغراجاننى قولغا ئالدۇرۇۋەتكەن، نارەسىدە بالىلىرىڭىزنى ئاتىسىز قىلىپ قويغان گۇناھكاردەك ھېس قىلىپ، دىدارىڭىزغىمۇ قارىيالمايمەن. كىم بىلىدۇ، سىز بۇنى ئۇقماي، مېنى ئىچىڭىزدە تىللاپ يۈرەمسىز تېخى...

— نېمىشقا ئۇقماي مەي جۇرىن! — ئابدەم چىن يۈرەك سۆزىنى تۆكۈۋەتتى، — باللىنىڭ دادىسى قولغا ئېلىنغان كۈندىن بۇيان ماڭا ئاز ياخشىلىق قىلدىڭىزمۇ!؟ مەنمۇ ئاق سۈت ئەمگەن ئادەم بالىسى... سىز بىلەن روشەنگۈلنىڭ بىزگە قىلغان ياخشىلىقىنى مەن ياندۇرالمىسام، خۇدايىمدىن يانار...

بۇغراجان تۇتۇپ كېتىلگەندىن كېيىن، مەھەممەت ئىمىننىڭ ئابدەمنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ ياتاقتا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغانلىقى زاۋۇتتىكى بىرمۇنچە ئاق كۆڭۈل كىشىلەرنىڭ ھېسداشلىقىنى قوزغىدى. ئۇلار بولۇك-پۇچقاقلاردا مەھەممەت ئىمىنگە ئاپىرىن ئوقۇشتى. بۇ خەۋەر روشەنگۈلنىڭ قۇلىقىغا يەتكەندە، ئۇ دەرھال دوختۇرخانىغا بېرىپ، ئابدەمنى يوقلىدى. شەۋكەتنى ئۆيىگە ئەكېرىۋېلىپ، ئۆز باللىرى قاتارىدا خەۋەر ئالدى. ئابدەم دوختۇرخانىدىن چىقىپ ئەتىسى رەيھاننىڭ تۇغۇتىغا ئولتۇردى. روشەنگۈل سانىخان ئاچا بىلەن بىللە ئۇنىڭغا ئانا بولدى. بىرنەچچە كۈنگىچە

ئۇنىڭ ئاش ـ تامىقىدىن خەۋەر ئالدى، كىر ـ قاتلىرىنى يۇيدى. مەھەممەت ئىمىنمۇ ئوغرىسىلىقچە يوقلاپ تۇردى، ياخشى مەسلىھەتلىرى بىلەن كۆڭلىنى كۆتۈردى. بۇ ھال ئابىدەمنى بەكمۇ خىجالەتچىلىكتە قويىدى. چۈنكى ئۇ، روشەنگۈل بىلەن ئاچا ـ سىڭىلدەك ئىناق ئۆتكەن قوشنىلار بولسىمۇ، مەھەممەت ئىمىننى كۆرەرگە كۆزى يوق ئىدى. بۇغراجانمۇ ئۇنىڭغا خۇشسىز ئىدى. ئۇنى "لولا"، "بەتنىيەت" دەپ زادىلا كىردى ـ چىقتى قىلمايتتى. بۇگۈنگە كەلگەندە، ئاشۇ "لولا"، "بەتنىيەت" ئادەم ئۆز ئەمەلىيىتى ئارقىلىق ئابىدەمنىڭ ئىلگىرىكى قاراشلىرىنى پۈتۈنلەي ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىۋەتتى. "توۋا، ــ دەيتتى ئۇ، بۇ كۈنلەردە ئۆتكەن ـ كەچكەن ئىشلارنى ئويلاپ، ــ بېشىمىزغا كۈن چۈشكەندە، نى ـ نى يېقىن ئادەملىرىمىز ئەسقاتماي، ئىلگىرى دىدارىغا قاراشقىمۇ سەسكىنىدىغان ئادەمنىڭ ئەسقاتقىنىنى... ئۇ چاغدا ئەقلىمىز نەگە كەتكەن بولغىيدى؟"

ئابىدەم رەھمەت ئۈستىگە رەھمەت ئېيتىۋاتقاندا، مەھەممەت ئىمىن ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى:

ــ ئۇنداق دېمەڭ، ئابىدەم! ــ دېدى ئۇ، ــ تېخى كۆڭلىمىزدىكىنىڭ مىڭدىن بىرىنىمۇ قىلالمىدۇق...

ــ رەھمەت، مەي جۇرېن... خۇدا بىر جېنىڭىزغا مىڭ جان بەرسۇن!...

ــ رەھمەتنى بۇغراجان تۈرمىدىن چىققاندا دېيىشىمىز تېخى! ــ دېدى مەھەممەت ئىمىن ھەجىيىپ ۋە كېچىلەپ بۇ ئۆيگە كىرىشتىكى مەقسىتىنى چۈشەندۈردى، ــ بۇغراجان تۇتۇپ كېتىلگەن كۈننىڭ ئەتىسى، يەن رۇي، رامزان قاتارلىق ھوقۇقدارلار ئۇنىڭ مۇئاشىنى توختىتىشىۋېتىشنى قارار قىلغانىكەن. بىز ھوقۇق تارتىۋېلىشپلا بۇ

www.uyghurkitap.com

قارارنى بىكار قىلغانىدۇق. بىراق، بۇغراجان ئەمدى قانۇن بويىچە قولغا ئېلىنىپ كەتتى. ھەرقانچە قىلساممۇ، بەزىلەرنى ئۇنىڭ مائاشىنى داۋاملىق بېرىپ تۇرۇشقا كۆندۈرەلمىدىم، — مەھەممەت ئىمىن قوچىقىدا ئۇخلاۋاتقان رەيھاننىڭ مەڭزىگە مەڭزىنى يېقىپ، چوڭقۇر بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ قويدى، — ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز، بۇغراجانغا ئارتىلغان جىنايەت ئادەتتىكى جىنايەت ئەمەس، مەن داۋاملىق ئۇنىڭ كېپىنى قىلىپ، بەزىلەر بىلەن تىركىشىۋېرەي دېسەم، بۇغراجاننىڭ بېشىغا چۈشكەن كۈننىڭ مېنىڭ بېشىمغىمۇ چۈشۈپ قېلىشىدىن قورقتۇم...

— ئۇنداق دېمەڭ، مەي جۈرىن! — ئابىدەم ئاسقىپ كەتتى، چىرايىدىن قاتتىق ئەنسىرەۋاتقانلىقى چىقىپ تۇراتتى، — ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىم ئۆز پاناھىدا ساقلار! تېخىمۇ كۆكلەپ كېتەرسىز!...

— دېگىنىڭىزدەك بولار، — مەھەممەت ئىمىن يىغلامسىراۋاتقاندەك پەس ئاۋازدا سۆزلەيتتى، — ئەسلىدە، روشەننى قىزىڭىزغا كىرگۈزۈپ، بۇ گەپلەرنى دېگۈزمەكچى ئىدىم. بىراق، خوتۇن كىشى ئەمەسمۇ؟ ئەقىلسىزلىق قىلىپ بىركىمگە تىنىپ تاشلىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنىڭ ئۆيىدە يوق ۋاقتىدا ئۆزەملا كىردىم.

— رەھمەت...

— كېپىمنى قىسقارتسام، بۇغراجاننىڭ مائاشى مۇشۇ ئايدىن باشلاپ توختىتىلدى.

— ھە؟!...

— "تاز كەلسە شۇم خەۋەر ئېلىپ كەپتۇ" دېگەندەك، ئۆزەممۇ ئالدىڭىزدا ناھايىتى خىجىل. دېمەي دېسەم...

— نېمىشقا خىجىل بولىسىز؟ سىز دېمىسىڭىز، ھامان باشقا بىرى

دەيدۇ... بىكار ئاۋارە بولۇپسىز...

— ئاۋارە بولۇش دېگەن نېمىسكەن ئۇ! مېنىڭچە بولسىغۇ... خەير... — مەھەممەت ئىمىن يەنە بىر قېتىم ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ قويدى، — باللار بىلەن تازا قىينىلىدىغان بولدىڭىز-دە!

— قانداق قىلاتتىم؟ كەچ قويغان خۇدايىم ئاچ قويماس...

— بۇغراجاننىڭ قولىغا ئېلىنغانلىقىنى مەغپىرەتخان ئاچام ئۇقمىغاندۇ؟

— ياق، ئۇ بىچارىنى پاراكەندە قىلماي، دەپ ئۇقتۇرمىدىم.

— ئوبدان قىپسىز، — مەھەممەت ئىمىن بىرپەس شوك بولۇپ كەتكەندىن كېيىن سورىدى، — قولىڭىزدا ئاز-تولا بىرنەرسە بارمۇ، يا...؟

— ئۆتكەن ئايدىن ئېشىنغان ئازراق پۇل تۇرىدۇ.

— ئۇنچىلىك بولسا خۇداغا شۈكۈر. ئەگەر بۇنىڭدىن كېيىن پۇل-پۈچەكتىن قىسىلىپ قالسىڭىز، تارتىنماي ماڭا دەۋېرىڭ.

— رەھمەت...

— ھە، راست، بىر گەپنى ئۇنتۇپ قالغىلى تاس قاپتىمەن، — مەھەممەت ئىمىن ئەتراپقا ئەنسىز قاراپ قويۇپ، ئاۋازىنى تېخىمۇ پەسەيتتى، — مەن بۇگۈنكى يىغىندا، ئۆتكەندە ئۆي ئاختۇرغانلار ئېلىپ چىقىپ كەتكەن ئامانەت پۇل چېكىنى سىزگە قايتۇرۇپ بېرىشنى ئېيتقانىدىم، بەزىلەر قوشۇلمايۋاتىدۇ. بىر ئامال قىلىپ ئۇنى ئېلىپ بېرىمەن.

— رەھمەت...

بۇ شەپقەتتىن ئابدەمنىڭ يۈرىكى ئېرىپ، كۆزلىرىگە ياش كەلدى. مەھەممەت ئىمىن بىرنەچچە ئېغىز تەسەللىي سۆزلىرىنى

ئېيتتى ـ دە، قويۇن يانچۇقىدىن ئەللىك يۈەن پۇلنى ئېلىپ، شىرە ئۈستىگە قويدى.

ــ بۇنى دەردىڭىزگە دەرمان قىلىپ تۇرۇڭ. كېيىنچە مەن يەنە خەۋەر ئالىمەن.

ــ مەي جۇرېن، بۇ...

ــ بۇنى بۇغراجان تۈرمىدىن چىققاندا ھېسابلىشىمىز. خاتىرجەم ئىشلىتىۋېرىڭ.

ــ ھازىر ماڭا پۇل لازىم ئەمەس.

ــ لازىم بولمىسا، چىرايلىق ساقلاپ قويۇڭ. ئۇشۇق دۆلەت باشنى يارمايدىغۇ!

ــ شۇنداق بولسىمۇ...

كۆتۈلمىگەندە، رەيھان ۋاررىدە يىغلاپ كەتتى، ئابىدەمنىڭ يۈرىكى چايان چاققاندەك ئېچىشىپ، گېپى ئۈزۈلدى. گويا خۇدرەي ئادەمدەك ئېتىلىپ كېلىپ، مەھەممەت ئىمىننىڭ قولىدىكى رەيھاننى يىپىشتى. شۇ چاغدا مەھەممەت ئىمىن ئورنىدىن تۇرۇپ:

ــ بۇ ئىشنى ھېچكىم ئۇقمىسۇن جۇمۇ! ــ دېگىنىچە ئىشىك تەرەپكە ماڭدى...

ئارىدىن تۆت كۈن ئۆتۈپ، مەھەممەت ئىمىن ئابىدەمنى ئىش خانىسىغا چاقىرتتى.

ــ قاراڭ بۇ خەتنى... ــ دېدى ئۇ ئابىدەمنى دىۋانغا تەكلىپ قىلغاندىن كېيىن. ئۇنىڭ چېكىسى قول ياغلىق بىلەن تېڭىلغانىدى، ــ مىجەزىم يوقلۇقىنى بىلىپ تۇرۇپ مەشكە ئوت قالاپمۇ قويماپتۇ!... تازا توڭدىڭىزغۇ دەيمەن؟

ــ ياق، توڭمىدىم.

ئابدەم ئالدىراش جاۋاب بەردى،
— ئۇنداق بولسا ياخشى، — مەھەممەت ئىمىن بىر-بىرىگە كىرىشتۈرۈلگەن بارماقلىرىدىن قاس چىقاردى، — سىزگە بىر خۇش خەۋەر ئېيتسام، سۆيۈنچىسىگە نېمە بېرىسىز؟
"خۇش خەۋەر" دېگەن سۆزنى ئاڭلىغان ئابدەمنىڭ يۈرىكى خۇشاللىقتىن ئويناپ، كۆز ئالدىدا بۇغراجاننىڭ كېلىشكەن سىماسى نامايان بولدى. ئۆزىمۇ سەزمىگەن هالدا، مەھەممەت ئىمىننىڭ مۇغەمبىرانە كۈلۈمسىرەپ تۇرغان كۆزلىرىگە ئۈمىد بىلەن تىكىلدى. ھەتتا چىرايىدا كۈلكە ئەگىدى. (ئېھتىمال، بۇ ئۇنىڭ بۇغراجان تۇتۇپ كېتىلگەندىن بۇيان تۇنجى قېتىم كۈلۈمسىرىشى بولسا كېرەك.) بىراق نېمە ئۈچۈندۇ تىلى گەپكە كەلمەيتتى.
— ھە، گەپ قىلمايسىزغۇ؟
— . . . .
— مېنى بەك چوڭ نەرسە تاما قىلىدۇ دەپ ئويلاۋاتامسىزيا؟
ئابدەم نېمىدۇ بىرنەرسە گېلىنى بوغقاندەك، تىلىنىڭ ئۇچىدىلا:
— ياق...، — دېيەلىدى.
ئەمدى ئۇ ھە دەپ تىرناقلىرىنى تاتىلايتتى.
مەھەممەت ئىمىن سوراشنى داۋام قىلدى:
— ئەمىسە، نېمە بېرىسىز؟
— . . . .
جىمىپ كەتتىڭىزغۇ؟
— . . . .
— گەپ قىلىڭە، ئابدەم!

ئابدەم بېشىنى كۆتۈردى. ئىككى جۈپ كۆز ئۇچراشتى، بىر جۈپىدە خۇپسەنلىك، يەنە بىر جۈپىدە ھەيرانلىق، مەۋھۇملۇق، ئىسەنكىرەش ۋە ئاجىزلىق...

— نېمە بەرسەم بولاركىن؟...

مەھەممەت ئىمىن غەلىتە ھىجايغىنىچە ئورنىدىن تۇردى، ئەتراپقا ئالاق-جالاق بىر قارىۋېتىپ، چوك-چوك چامداپ ئىشىك تۈۋىگە كەلدى-دە، ئىشىكنى "جالاقىقىدە" يېپىۋەتتى. ئېڭىلىز قۇلۇپى "شاراققىدە" ئېتىلىپ قالدى. ئابدەم بۇنى سەزمىدى بولغاي، بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىچە، قانداقتۇر شېرىن خىياللار دېڭىزىدا ئۈزگىنى ئۈزگەندى. مەھەممەت ئىمىن ئۈنىڭ ئۇدۇلىدا توختاپ:

— ماۋۇ نېمە؟ — دېگەندىلا، ئابدەم ئېسىنى يىغدى.

مەھەممەت ئىمىننىڭ قولىدا تۇرغىنى ئۆي ئاختۇرغانلار ئېلىپ چىقىپ كەتكەن بانكا ئامانەت چېكى ئىدى.

— قانداق، گېپىم راستمىكەن؟ — مەھەممەت ئىمىن كىچىك بالىغا "دام-دام" قىلغاندەك، چەكنى ئابدەمنىڭ كۆزىگە يېقىن ئەكىلىپ، يەنە كەينىگە داجىدى، — ئەمدىغۇ سۆيۈنچىسىنى بېرەرسىز!

— مىڭ مەرتەم بەرمەمدىغان! — ئابدەم كەسكىن ئېيتتى، — سىزدىن ئاشقىنى بىزنىڭ...

— ھا، ھا، ھا!... — مەھەممەت ئىمىن قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى-دە، كۈلۈپ تۇرۇپ سۆزىنى داۋام قىلدى، — مۇنداق دەڭ...ئۇنداق ئاسان ئىش يوق... مېنىڭ بۇنى قولغا كىرگۈزگىچە قانچىلىك ئاۋارە بولغىنىمنى بىلمىسىزغۇ؟... ئەگەر ئۆتكەندە مېنى خارلىغان گۇناھىڭىزنى تىلىمەيدىغان بولسىڭىز...

بۇ گەپلەردىن ھېچ نەرسىنى چۈشەنمىگەن ئابدەم ئىختىيارسىز

ھالدا ئۇنىڭ كۆزلىرىگە سوئال نەزىرىدە تىكىلدى ۋە بۇ كۆزلەر-
دىن ئۆز سوئالىغا جاۋاب تاپقاندەك بولدى: بۇنىڭدىن سەككىز يىل
ئىلگىرى، مەھەممەت ئىمىن "كۆيدۇم-ئۆلدۇم" دەپ، ئۇنىڭ كەي-
نىگە كىرىپلا ئالدى. ئابدەم پىسەنتمۇ قىلمىدى. كۈنلەرنىڭ بىرىدە
ئۇ ئابدەمگە بىر پارچە خەت يېزىپ، ئەگەر ئۇ داۋاملىق رەھىمسىز-
لىك قىلىدىغان بولسا، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالىدىغانلىقىدىن جار سالدى.
بۇ چاغدا ئابدەم شۇنداق قورقتىكى، بىرنەچچە كۈنگىچە گېلىدىن
تاماق ئۆتمىدى. كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمىدى. نەچچە قېتىم خەتنى
بۇغراجانغا ياكى تەشكىلگە تاپشۇرۇپ، ئۇنىڭ رەسۋاسىنى چىقىرىد-
ۋەتمەكچى بولدى. ئەمما... مۇشۇ "ئەمما" ئۇنى پەيلىدىن ياندۇردى،
چۈنكى، مەھەممەت ئىمىن ئىككى بالىنىڭ ئاتىسى ئىدى. روشەنگۈل
ئۇنىڭغا بەك ئامراق، شۇنداقلا ئېغىر بوي ئىدى. ئەگەر خەت ئاش-
كارىلىنىپ كېتىدىغان بولسا، ھەممىدىن ئاۋۋال روشەنگۈل ئۆزىنى
يوقىتىپ قوياتتى، يامىنىغا كەلسە، ئۈچ نارەسىدە يېتىم بولاتتى.
ئابدەم ئۇ يان ئويلاپ، بۇ يان ئويلاپ، ئاخىرى دەردىنى ئىچىگە
يۇتۇپ، ھەممە ئەيىبنى ئۆزىنىڭ ھەددىدىن زىيادە چىرايلىقلىقىغا
قويدى ۋە مەھەممەت ئىمىننى كوچىدا توسۇۋېلىپ، ئۇنى ئادەم
بالىسىغا خاس ئەخلاق، ۋىجدان بىلەن ياشاشقا دەۋەت قىلدى
ھەمدە: "ئەگەر يەنە بىزەڭلىك قىلىۋېرىدىغان بولسىڭىز، خەتنى
روشەنگۈلگە ياكى رەھبەرلىككە تاپشۇرۇپ بېرىپ، زاۋۇتتا يۈزىڭىزنى
كۆتۈرۈپ يۈرگىسىز قىلىۋېتىمەن..." دەپ پوپوزا قىلدى.
مەھەممەت ئىمىن قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىدى-دە، كېتىپ
قالدى... ئابدەم بىرنەچچە كۈنگىچە ئۇنىڭ ئۆلۈۋېلىشىدىن
ئەنسىرەپ يۈردى. بىراق، ئۇ ئۆلۈپمۇ ئالمىدى، قايتا بىزەڭلىكمۇ

قىلمىدى. مانا ئەمدى كېلىپ...

"ياق، ئۇنداق ئەمەستۇ؟"

ئابدەم ئۇنداق بولماسلىقىنى ئۈمىد قىلاتتى. بىراق...

ئاخىر بولىدىغان ئىش بولدى:

— ئېسىڭىزدە باردۇ؟ مېنىڭ ھېلىقى بىر پارچە خېتىم...، — مەھەممەت ئىمىننىڭ چىرايىدىكى كۈلكە بىردىن ئۆچۈپ، كۆزلىرى ئايانچلىق چاقنىدى، — ھە-ي... سەككىز يىلنىڭىزى ئوت پىراقىڭىزدا كۆيۈپ كۇل بولۇپ كەتتىم، ئەمما سىز...، — ئۇ چوڭقۇر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىدى، — ئويلاپ بېقىڭە: سىزگە كۆيگىنىم گۇناھمۇ؟ بەلكى ئاڭلىغان بولغىنىڭىز، زىلەيخا ئېرى تۇرۇقلۇق يۈسۈپنىڭ پىراقىدا قىرىق يىل كۆيۈپتىكەن... ئەگەر ئىشەنسىڭىز، مەنمۇ سىزگە ئۆلگىچە كۆيىمەن! — مەھەممەت ئىمىن زوڭ ئولتۇرۇپ، ئابدەمنىڭ تىزلىرىنى تۇتتى. ئابدەم لاغىلداپ تىترەپ، ئۇنىڭ كۆزلىرىگە مىختەك قادالغىنىچە، ياغاچتەك قېتىپلا قالغانىدى، — ئۇرسىڭىزمۇ، تىللىسىڭىزمۇ ئالدىڭىزدا تەلمۈرۈپ تۇرۇۋېتىمەن... ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن، جېنىم ئابدەم!...

مەھەممەت ئىمىننىڭ قوللىرى بارغانسېرى يۇقىرىلىغىلى تۇردى. كۆزلىرى گويا ئەقلىدىن ئازغان ئادەمنىڭكىدەك غەلىتە چاقنايتتى. ئەلپازىدىن، يەنە بىرئاز ۋاقىت ئۆتسە، پۈتۈن كۈچى بىلەن ئابدەمگە تاشلىنىدىغاندەك كۆرۈنەتتى...

ئابدەمنىڭ كۆز ئالدىدا بۇغراجاننىڭ مىڭلاپ يىگىتكە بەرگۈسىز كېلىشكەن قەددى، مېھرىبان كۆزلىرى نامايان بولدى. قۇلىقىدا بولسا ئۇنىڭ غەزەپلىك ئاۋازى:

"بىز مۇشۇنداق ئەر-خوتۇنمىدۇق؟ مەندىن ئايرىلغىنىڭغا تۆت

ئايمۇ بولماستىن، كىمگە ئۆزەڭنى ئاياغ ئاستى قىلدۇرماقچىسەن؟
سەندە ۋىجدان، نومۇس دېگەن نەرسە بارمۇ زادى؟!...“

ئابدەمنىڭ قۇلىقى ۋىڭڭىدە قىلىپ، ۋۇجۇدى ئوت بولۇپ ياندى. يۈرىكىنى چىرمىۋالغان ھەسرەت، خورلۇق، نومۇس يالقۇنى كۆز-لىرىدىن ياش بولۇپ ئېتىلىپ چىقتى.

— نومۇس قىلىڭ! — دېدى ئۇ ئۆزىگە يات ئاجايىپ جاراڭلىق ئاۋازدا، — قانداق نومۇسسىز ئادەمسىز؟!...

— مەن نومۇسسىز!... مەن ۋىجدانسىز!... سىزگە كۆيگەن گۇناھىم ئۈچۈن، نېمە دەپ تىللىسىڭىز ئاغرىنمايمەن!...

مەھەممەت ئىمىن ئاغزى بېسىقماي ۋالاقلىغىنىچە، قوللىرىنى ئابدەمنىڭ ئو يەر-بۇ يېرىگە ئۇزىتىپ، پۈتۈن گەۋدىسى بىلەن ئۇنىڭغا تاشلىنىشقا تەمشەلدى.

بۇنداق كۈچ قەيەردىن كەلدىكىن-تاڭ، ئابدەم ئۇنى بىر ئىتتىرگەندى، پالاققىدە ئوڭدىسىغا يىقىلدى. ئابدەم چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشخانىدىن چىقىپ كەتمەكچى بولغانىدى، كۆڭ-لىكى دېۋانىنىڭ مىخىغا ئىلىنىپ قېلىپ، بىر يېڭىغا يەڭدەپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى ئوڭشاپ بولغىچە، مەھەممەت ئىمىن ئورنىدىن تۇرۇپ، يۈگۈرۈپ ئىشىك تۈۋىگە كەلدى-دە، يەلكىسىنى ئىشىككە تىرەپ:

— قېچىپ چىقىپ كېتىپ، مېنى داغدا قويىمەن دەمسىز؟ خاتىرد-ڭىزنى جەم قىلىڭ، ھېچ يەرگە چىقىپ كېتەلمەيسىز!... سىزگە راست گېپىمنى ئېيتسام، بۈگۈن مەن پەقەت سىزنى دەپلا شەھەر بويىچە ئېچىلغان چوڭ پىيەن يىغىنىغا بارمىدىم. سىزنىمۇ ئۇ يەردىكى خورلۇقتىن ساقلاپ قالدىم... ھازىر زاۋۇتتا سىز بىلەن مەندىن بۆلەك ھېچكىم يوق...

مەھەممەت ئىمىن سۆزلەۋېتىپ، تۇيۇقسىز بېشىدىن قۇلاقچىسىنى يۇلۇپ ئالدى.

— سىز مېنى راستىنلا كېسەل ئىكەن، دەپ قېلىۋاتامسىز؟ مۇشۇنداق قىلمىغان بولسام، بۇ پۇرسەتنى قولغا كىرگۈزەلمەيتتىم...

ئۇ ئايالللارنىڭ يۈرىكىنى ئېرىتىدىغان "جېنىم، خېنىم..." دېگەنگە ئوخشاش گەپلەردىن بىر تاغار قىلىپ، ئابىدەم تەرەپكە ماڭدى. ئابىدەم چاقچاقلىق بىلەن مەشىنىڭ ئۇ تەرىپىگە ئۆتۈۋالدى. ئەمدى ئۇ مەھەممەت ئىمىن قوغلىسا قاچاتتى، توختىسا توختايتتى. ئىككى جۈپ كۆز تاسادىپىي ئۇچرىشىپ قالغاندا بولسا، بىر جۈپىدە پەرۋا-مەس-تۈگمەس نەپرەت ۋە پۇشايمان، يەنە بىر جۈپىدە ھايۋانى نەپسىنىڭ تەقەززاسىدىن ھەممىنى ئۇنتۇغان ئادەمسىياق مەخلۇقتا خاس شەھۋەتپەرەسلىك يالقۇنى چاقنايتتى... ھەر ئىككىسى ھاسى-رايتتى، ھۆمۈدەيتتى، ئۆز مەقسىتىگە يېتىش يولىدا ئاخىرغىچە بەر-داشلىق بېرىشكە تەييار ئىدى. مەھەممەت ئىمىن: "بۇ خوتۇن بىردەم ناز قىلىپ، ئاخىر ئال پۇلۇڭنى، دەيدۇ،..." دەپ ئويلىسا، ئابىدەم: "بۇ ھايۋاننىڭ ماڭا ياخشىلىق قىلىشتىن مەقسىتى مېنى بۇغراجاننىڭ يۈزىگە ئاياغ قويدۇرۇپ، ئۆزىگە ئوخشاش شەرمەندە-رەسۋا قىلماقچى ئىكەن-دە؟! ئۇخلاپ چۈشى!... جېنىم تېنىمدە ئامان بولىدىكەن، بۇ ئىپلاسقا بوزەك بولمايمەن!..." دەپ ئويلايتتى. بىر تۇرۇپ بار ئاۋازى بىلەن ۋارقىراپ، ئادەم چاقىرماقچى بولات-تتىيۇ، بۇ ئىشتىن قىلچە نەپ چىقمايدىغانلىقىغا كۆزى يېتىپ، دېمىنى ئىچىگە يۇتاتتى...

ھەر ئىككىلەن ھالدىن كەتتى، مەھەممەت ئىمىن توختىغاندى، ئابىدەممۇ توختىدى. ئىككىلەننى مەش ئايرىپ تۇراتتى.

— قىز بالىمۇ مۇنچە ناز قىلماس... جېنىم ئابدەم، ئۇنداق قىلماي...

— ھۇ ئىپلاس... ئالە بۇ بىرنىمەڭنى!... — ئابدەم يانچۇقىدىن بىر تۇتام پۇلنى شارتتىدە سۇغۇرۇپ ئېلىپ، مەھەممەت ئىمىننىڭ ئالدىغا غەزەپ بىلەن ئاتتى، — مېنى كىم چاغلاۋاتىسەن؟ خىيال ئەيلىمىگىنكى، ھايات تۇرۇپ سەندەك ھايۋانغا يەم بولمايمەن!...

مەھەممەت ئىمىن ئۇنىڭ ئاغزىدىن بۇنداق سۆزلەرنىڭ چىقىدىشىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرۈپ باقمىغانىدى، شۇڭا بىر قىزىرىپ، بىر تاتىرىپ، ئابدەمگە مولۇندەك تىكىلىپ تۇرۇپلا قالدى، تىلى تامىقىغا چاپلىشىپ قالغاندەك، زادىلا زۇۋان سۈرمەيتتى.

ئۇ خېلىدىن كېيىن ئېسىنى يىغدى:

— ھىم... شۇنداقمۇ؟... ئابدە خېنىم، نەرقىلىرىنى بەك قىممەت قىلىۋەتكەنلىرىدىگە كېيىن پۇشايمان قىلارلىمىكىن؟...

— تۈفىي!...

ئابدەم ئۇنىڭ يۈزىگە شالاققىدە تۈكۈردى. مەھەممەت ئىمىن يۈزىدىكى تۈكۈرۈكنى ئېرتىۋېتىشكىمۇ ئۈلگۈرمەستىن، ئۇلجىنى كۆرگەن يىرتقۇچتەك ھۆرپىيىپ، "ھۇ... جالاپ...!" دېگىنىچە ئابدەمگە ئېتىلدى. ئەمدى ئۇنىڭ چىرايىدا قان دىدارى قالمىغان بولۇپ، بۇنىڭدىن بىرنەچچە مىنۇت بۇرۇنقى "ئىشىق ئوتىدا كاۋاپ بولغان" ئەمما مەشۇقى لەۋزىنى ئىلىك ئالمىغانلىقتىن، دۇنيادىكى ئەڭ چىرايلىق، ئەڭ يېقىملىق سۆزلەرنى ئۇنىڭغا تەقدىم قىلىپ، بۇنىڭ بەدىلىگە ئۇنىڭدىن ھەددى-ھېسابسىز ھاقارەتلەرنى "مۇكاپات" ئالسىمۇ چىۋىقىغا ئالمىغان "ئاشىق" — مەھەممەت ئىمىنگە زادىلا ئوخشىمايتتى. ئۇ دۇنيادىكى ھەممە سەت گەپلەر بىلەن ئابدەمنى

www.uyghurkitap.com

تىللايتتى. ئاق قىلىمەن، كۆك قىلىمەن... دەپ پوپوزا قىلاتتى. ئۇ تازا يېقىنلاپ كەلگەندە، ئابىدەم مەشىنىڭ ئۈستىدە تۇرغان شىلىم قاچىلانغان داسنى ئۇنىڭغا ئاتتى. پۈتۈن ئەزاسى شىلىم بىلەن بۇلغانغان مەھەممەت ئىمىن كىرىسلوغا پۈتلىشىپ يىقىلىپ چۈشتى. ئابىدەم پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ ئىشىككە ئېتىلدى...

ئاشۇ ۋەقەدىن كېيىن، ئابىدەمنىڭ كۆزىدىن ياش قۇرۇمىدى. ئەسلىدە ئۇ، مەھەممەت ئىمىننىڭ ئۆز ھوقۇقىغا تايىنىپ ئۆچ ئېلىشىدىن ئەنسىرىگەنىدى. بىراق، مەھەممەت ئىمىن ئۇنداق قىلمىدى، ھەتتا ئۇنىڭ كۆزىگىمۇ كۆرۈنمىدى. روشەنگۈلمۇ ئۇنى بۇرۇنقىدەكلا يوقلاپ، قوشنىدارچىلىقنى يەتكۈزۈپ تۇردى. بۇ ھال ئابىدەمنى تېخىمۇ قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى.

ئەمدى ئۇنىڭ دائىم ئويلايدىغىنى ئۆيىدىن كۆچۈپ كېتىپ، مەھەممەت ئىمىندىن يىراقراق تۇرۇش ئىدى.

بىراق نەگە باردۇ؟ نەگە بېرىشنى بىلمەيتتى.

ئەنە شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ئۇنى ئۆيىدىن قوغلاشتى.

كىم؟ مەھەممەت ئىمىنمۇ؟ ياق، ھوقۇق تارتتۇۋېلىش كومىتېتى.

بۇنىڭغا مەھەممەت ئىمىننىڭ ماۋۇ خېتى ئىسپات بولالايتتى:

”جېنىم ئابىدەم:

ئېھتىمال، سىز مېنى: ئۆچ ئېلىش ئۈچۈن ئۆيىدىن قوغلاۋاتىدۇ، دەپ ئويلاۋاتىدىغانسىز؟ ياق، زىنھار ياق! تىكەندەك يالغۇز، ياپىراقتەك ئاجىز، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزەم چىن يۈرىكىمدىن سۆيگەن، ئوت ـ پىراقىدا نەچچە يىللاپ كۆيگەن بىر ناتىۋان مەزلۇمدىن ئۆچ ئېلىش ھەرگىزمۇ مېنىڭ قولۇمدىن كېلىدىغان ئىش ئەمەس! دۇرۇس، ئۆتكەندە مەن ۋىسالىڭىز دەردىدە ئوت بولۇپ يانغان

قەلبىمنى سىزگە ئاشكارا ئىزھار قىلىپ، ئاشۇ دەردىمگە داۋا تىلىگە-نىمدە، سىز مېنى كىملەرگىدۇ ئوخشىتىپ، ناھايىتى سەت تىللىدى-ڭىز. مەنمۇ ئۆزەمنى تۇتالماستىن، تىلىڭىزغا تىل قايتۇردۇم ۋە تولىمۇ بەتقىلىقلىق قىلدىم، سىز قېشىمدىن چىقىپ كېتىش بىلەنلا، ئۆزەمنى بولۇشىغا تىللىدىم ۋە خىجالەت بولغىنىمدىن، شۇنىڭدىن بۇيان دىدارىڭىزغىمۇ قارىيالمايمەن...

جېنىم ئابىدەم! سىزنى ئۆيدىن قوغلاش توغرىسىدىكى گەپ خېلى بۇرۇنلا بولغانىدى. مەن ھەرقانچە ئورۇنۇپ باققان بولسامۇ، سىزنى بۇ قىسمەتتىن قۇتقۇزۇپ قالالمىدىم. (مەيلى ئىشىنىڭ، مەيلى ئىشەنمەڭ، بۇنىڭغا خۇدايىم گۇۋاھ!) ئەمدى قولۇمدىن كېلىدىغىنى — سىزگە مەڭگۈلۈك بەخت-سائادەت تىلەش، شۇنداقلا سىزگە بولغان يالقۇنلۇق مۇھەببىتىمنى تاكى كىرپىكىمگە توپا قونغىچە ساقلاش!...

كېيىن قايتا دىدار كۆرۈشىمىزمۇ، كۆرۈشەلمەيمىزمۇ، بۇنى ياراتقان ئىگەم ئۆزى بىلىدۇ. شۇڭا سىزدىن ئۆتۈنۈمەنكى، ئۆتكەنكى كېلىشمەسلىكنى كۆڭلىڭىزدىن چىقىرىۋېتىڭ، ئەگەر شۇنداق قىلالىسىڭىز، سىزگە قىلغان ھەممە ياخشىلىقلىرىمغا قىلچە پۇشايمان قىلمايمەن ۋە بۇنىڭدىن كېيىن سىزگە قولۇمدىن كېلىشىچە ياخشىلىق قىلىشقا ھەرقاچان تەييارمەن!

قانداق چاغدا بېشىڭىزغا كۈن چۈشسە، تارتىنماستىن مېنى ئىزدەڭ!... سىزنى چىن يۈرىكىمدىن سۆيۈپ:

بىچارە قۇلىڭىز...

"12. 3. 67

ئابىدەم بۇ خەتنى ئۆيدىن كۆچۈش توغرىسىدىكى بۇيرۇق ئوقۇ-تۇرۇلۇپ، ئەتىسى ئەتىگەندە تاپشۇرۇۋالغان. خەت شۇ كېچىسى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئىشكىنىڭ يوچۇقىدىن كىرگۈزۈۋېتىلگەن بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ھېلىقى ئامانەت چېكىمۇ بار ئىدى.

ئابدەم خەتنى ئالدىراش ئوقۇپ چىقتى-دە، پارچە-پارچە قىلىپ مەشكە سېلىۋەتتى. ئەمما ئۇزاق ئۆتمەستىن ئۇنى ساقلاپ قويمىغىنىغا قاتتىق پۇشايمان قىلدى.

نېمە ئۈچۈن؟

بۇنى ئابدەم بىلمەيتتى. مەھەممەت ئىمىننىڭ بۇ خەتنى يېزىشتىكى ھەقىقىي مەقسىتىنى تېخىمۇ بىلمەيتتى...

— ئۆتكەن ئىشلارنى يادىمغا سېلىپ يۈرىكىمنى ئەزمەڭ! — دېدى ئابدەم ئاخىر مەھەممەت ئىمىننىڭ سۆزىنى كەسكىن بۆلۈپ، — ماڭا بەكلا شەپقەت قىلغىڭىز كېلىپ كەتكەن بولسا، مېنى بۇ يەردىن كەتكىلى قويۇڭ!

مەھەممەت ئىمىن بۇ گەپلەرگە پىسەنتىمۇ قىلمىدى. ئەكسىچە، تېخىمۇ ئەزۋەيلەپ سۆزلەپ كەتتى. ئۇنىڭدىن ئاسانلىقچە قۇتۇلۇپ كېتەلمەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن ئابدەم ئاخىر بىرئاز يۇمشىغاندەك قىلىپ، يۈزىنى قىيا ئېچىپ پىسسىڭىدە بىر كۈلدى-دە:

— ماقۇل، ھامىڭىزنىڭكىگە بارسامۇ باراي، — دېدى.

— ھە، ماۋۇ گېپىڭىز جايىدا بولدى! — مەھەممەت ئىمىن خۇشاللىقتا ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالغانىدى، — يۈرۈڭ، بەزىلەرنىڭ كۆزى چۈشۈپ قالغىچە بۇ يەردىن كېتەيلى.

ئۇ گېپىنى تۈگىتىپلا مېڭىشقا تەمشەلگەنىدى، ئابدەم:

— توختاڭ، باللارنى ئېلىۋالاي، — دېدى.

— ۋاي، راست، قاراڭ بۇ ئەقلىمنى!... ئۇلار نەدە؟

— ئاۋۇ كوچىنىڭ دوقمۇشىدا. سىز جىمىدەك تۇرۇپ تۇرۇڭ.

مەن دىڭگىدە بىرىپ ئەكىلەي،
ئابىدەم ئۇنىڭ جاۋابىنىمۇ كۈتمەستىن، ئادەملەر ئارىسىغا كىرىپ كەتتى ۋە ھەر ئىھتىمالغا قارشى، ئۆي تەرەپكە ئەمەس، بەلكى ئەگرى-بۈگرى ئارقا كوچىلارنى ئارىلاپ، شەھەرنىڭ يەنە بىر چېتىگە قاراپ يول ئالدى. لېكىن ئۇ مەھەممەت ئىمىننىڭ سايىدەك ئەگىشىپ كېلىۋاتقىنىدىن قىلچە خەۋەرسىز ئىدى.

ۋىجدان بۇيرۇقى

رەھمەت سوجاڭ كۆزلىرىگە ئىشەنمەي قالدى. چۈنكى، بوسۇغىدا يەلكىسىگە ئاپتومات ئاسقان سۇلايمان تۇراتتى.
— ھە، كېلىپ قاپسىزغۇ؟ — دېدى ئۇ سىپايىلىق بىلەن، — يەنە نېمە گەپ؟
— نېمە گەپ بولاتتى، يەنە شۇ قاچاقلارنى قوغلاپ يۈرىمىز.
— تېخى ئۈچ-تۆت كۈننىڭ ئالدىدا يەتتە-سەككىز كىشىنى تۇتۇپ كەتكەن ئىكەنسىلەرغۇ؟ بىرەرىنى قاچۇرۇپ قويمىغانسىلەر؟
— بىزنىڭ قولىمىزدىن قېچىپ كەتكىلى بېشى ئونمىكەن ئۇ خەقنىڭ؟! — سۇلايمان كۆرەڭلىگەن قىياپەتتە سۆزلەۋېتىپ، بىر كۆزىنى قىسىپ قويدى. رەھمەت سوجاڭ ئۇنىڭ مەقسىتىنى دەرھال چۈشەندى-دە:
— كېلىڭ، ئولتۇرۇپ سۆزلىشەيلى، — دېدى ۋە سائەتكە قاراپ قويدى، سائەت چۈشتىن كېيىنكى ئۈچ بولغانىدى.
ئىشخانىدا بىر شىرە، ئۈچلا ئورۇندۇق بولۇپ، ئىككىسىدە نوپۇس ئىشى بىلەن كەلگەن ئىككى كىشى ئولتۇراتتى. رەھمەت

سوجاڭ سۇلايمان بىلەن خۇش ياقمىغاندەك قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ، ئۇنى ئۆزى ئولتۇرغان ئورۇندۇققا تەكلىپ قىلدى. ھېلىقى ئىككىيلەن سوجاڭنىڭ ئۆرە تۇرۇشقا مەجبۇر بولغانلىقىنى كۆرۈپ، خېلى ئوڭايـ سىزلاندى. شۇنداقلا، ئاپتومات ئېسىۋالغان بۇ سەھرالىق تومپايىنىڭ بۇ يەردىن پات ئارىدا چىقىپ كەتمەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتتى ـ دە، بىر ـ بىرىگە مەنىلىك قارىشىۋېلىپ:

— بۇياق زۆرۈر ئىش بىلەن كەلگەن ئوخشايدۇ، بىز ئەتە كەلسەكمىكىن؟ — دېيىشىپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى.

— ماقۇل، — دېدى رەھمەت سوجاڭ كېسىپ.

ئىككىيلەن چىقىپ كېتىشتى.

— ھە، گەپ قىلىڭە، — دېدى رەھمەت سوجاڭ ئىشكىنى مەھكەم ياپقاندىن كېيىن، — بۆرىدىن قورقۇپ، توشقان ئوۋلاپ يۈرەمسىز؟

— سىز بىلەن بىز قاچان بۆرىدىن قورققان؟ — سۇلايمان مەغرۇرانە كۈلۈمسىرىدى، — توشقاننى ئۇۋىسىغا كىرگۈزۈۋېتىپ، بۆرىگە ئۆزىنىڭ ئىككى كۈچۈكىنى تاشلاپ بېرىپ، بۇ يەرگە كېلىشىم دەڭا!

— قالتىسقۇ! — رەھمەت سوجاڭ خۇشاللانغىنىدىن چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — قېنى، سۆزلەڭە: نېمە ئىشلارنى قىلدىڭلار؟

سۇلايمان ئايۇپ شۇجىنىڭ سالامىنى يەتكۈزگەندىن كېيىن، ماۋۇلارنى سۆزلەپ بەردى:

ئايۇپ شۇجىنىڭ پۇتىغا تاش چۈشۈپ كېتىپ زەخملەنگەنلىكتىن، سۇ قۇرۇلۇش ئورنىدىن قايتىپ كېلىپ، ئۆيدە يېتىپ داۋالىنىۋاتقىـ نىغا ئون ئۈچ كۈن بولغاندى. چىرايى تامدەك تاتىرىپ كەتكەن

www.uyghurkitap.com

سۇلايمان ئۇنىڭ پېشايۋاندا يالغۇز ياتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئالدىراش سۆزلەپ كەتتى:

— بولمىدى، چاتاق بولدى، ئايۇپكا...

— نېمە بولدى؟ ئۆزەڭنى توختىتىپراق سۆزلىسەڭچۇ. ئولتۇرە، ئولتۇرۇپ سۆزلە.

ئايۇپ شۇجى مېيىپ پۇتىنى ئاۋايلاپ يىغىپ، ئۆرە بولۇپ ئولتۇردى-دە، سۇلايمانغا يېنىدىن جاي كۆرسەتتى. سۇلايمان ئولتۇردى. ئەمما، تېخىچە ئەتراپقا ئەنسىز قاراپ قويۇپ، دۇدۇقلاپ سۆزلەيتتى:

— شىرىپ... شىرىپ لىيەنجاڭ ئابدەمنى تۇتۇپ كەپتۇ...

— ھە؟ ... — ئايۇپ شۇجىنىڭ كۆزلىرى غەزەپلىك چاقناپ، ئاۋازى تىترەپ كەتتى، — قاچان؟ قاچان تۇتۇپ كەپتۇ؟

— باياتىن.

— شەۋكەت بىلەن رەيھانچۇ؟

— ئابدەم ئۇلارنىڭ نەدىلىكىنى ئېيتىپ بەرگىلى ئۇنىماپتۇ.

— قالتىس ئايال-دە، بۇ ئابدەم! ئابدەم ھازىر نەدە؟

— ماخونىڭ يەم-بوغۇز قويىدىغان ئۆيىدە سولاقلىق.

— ھىم...

— باياتىن دادۇيدە يىغىن ئاچتۇق. ئەتىدىن باشلاپ ئۇنى دادۇي بويىچە پېيەن قىلماقچى. ئاندىن ئۈستەڭ چېپىشقا ئەۋەتمەكچى.

— ھىم...

ئايۇپ شۇجى بىرھازا جىمىپ كەتتى. سۇلايمان ئىچى تىت-تىت بولغان ھالدا ئۇنىڭدىن كۆز ئۈزمەي، ئۇنىڭ بىرەر ئەقىل

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

كۆرستىشنى تۆت كۆز بىلەن كۈتەتتى.

ئايۇپ شۇجى يەنە بىر قېتىم ئېغىر تىنىۋېلىپ، مۇنداق دېدى:

— ئوسماننىڭ پەيلىچە بولسا، بۇ قېتىم ئابىدەمنى بوش قويۇۋەتمەيدۇ. بولۇپمۇ باللارنى تېپىش باھانىسى بىلەن ئۇنى قاتتىق ئازابلىشى مۇمكىن...

— توغرا ئېيتتىڭىز، — سۇلايمان ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى، — باياتىنقى يىغىندا ئۇ: ”ئابىدەك باللىرىنى نەگە يوشۇرغانلىقىنى ئىقرار قىلمايدىكەن، ئۇنىڭ جېنى مېنىڭ قولۇمدا چىقىدۇ!...ئەھۋالدىن قارىغاندا، ئۇنىڭ شەھەردە يۆلەنچۈكى بار ئوخشايدۇ. شۇڭا، بۇ ئالۋاستىنىڭ ئىشلىرىنى تەلتۆكۈس ئېنىقلاپ چىقىش-چىقالماسلىق يالغۇز دادۋىيەمىزدە سىنىپىي كۆرەشنى ياخشى ئېلىپ بېرىش-بارالماسلىققا مۇناسىۋەتلىك ئىش بولۇپلا قالماستىن، شەھەرنىڭ سىنىپىي كۆرەش ۋەزىيىتىگىمۇ تەسىر كۆرسىتىدىغان چوڭ ئىش...“ دەپ بىرمۇنچە كاپشىدى.

— ھىم... ئۇنداق بولسا، ئابىدەمنى ئۇنىڭ قولىغا تېخىمۇ تاشلاپ بەرگىلى بولمايدۇ.

— مەنمۇ شۇنى دەيمەن.

— مېنىڭچە، مۇنداق قىلساق، — دېدى ئايۇپ شۇجى ۋەزمىن ئاۋازدا، — ئەمدى بىر ئامال قىلىپ، ئابىدەمنى ئوسماننىڭ چاڭگىللىدىن قۇتقۇزۇپ چىقىپ، شەھەرگە ئەمەس، باشقا بىر يەرگە يولغا سېلىۋېتىشنىڭ ئىلاجىنى قىلايلى.

— نېمىشقا؟

— نېمىشقا دېسەڭ، ئابىدەمنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكىدىن سانىخاننىڭ قولۇم-قوشنىلىرى ئاللىقاچان خەۋەر تاپتى. قايتىپ بارسا، ئۇنىڭ

نەگە بارغانلىقى سۈرۈشتە قىلىنماي قالمايدۇ، ئۇ چاغدا، سانىخانلارمۇ گۇمان ئاستىدا قالىدۇ.

— ئۇنداق بولسا، نەگە يولغا سالىمىز؟ ئۇدۇللا ئىلغىمۇ؟

— ياق. ئۆتكەندە بىز تۆگىگە مىنىپ تۇرۇپ، تۆگە ئىزدىگەندەك ئىش قىپتۇق. ھازىر ئويلانسام، ئەڭ ياخشىسى، نامان ئاكىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىۋەتكىنىمىز تۈزۈكتەك قىلىدۇ.

— شۇنچە چوڭ شەھەردە ئامان قالالمىغان ئادەم ئۇ يەرگە قانداق پاتىدۇ؟

— ئۇكام، ئويلاپ باق: بىز ئابدەمنى نەگىلا يوشۇرمايلى، ئوسمان بەرىبىر شەھەردىن ئىزدەيدۇ، يولغۇنلۇقتىن ئىزدەش ئۇنىڭ چۈشىگىمۇ كىرمەيدۇ. بۇ — بىر. ئىككىنچىدىن، يولغۇنلۇق ھەپتىلەپ ئايلاپ ئادەم ئايىغى تەگمەيدىغان باياۋان. نامان ئاكا پاناھ بولۇشقا رازى بولسىلا، ئابدەم ئۇ يەرگە قومغا سۇ سىڭگەندەك سىڭىپ كېتىدۇ.

سۇلايمان قايىل بولغان ھالدا ئايۇپ ئاكىغا ھۆرمەت بىلەن نىگىلدى.

— ئۇنداق بولسا، بۈگۈن كېچىلا شۇ يەرگە ئاپىرىۋېتىشنىڭ ئىلاجىنى قىلايلى.

— بۈگۈن ئاپىرىۋەتسەكمۇ بولىدۇ. لېكىن، ئالدى بىلەن نامان ئاكىنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ باققىنىڭ تۈزۈكمىكىن؟

— ئەمىسە ھازىرلا بېرىپ، ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىپ كېلەي.

— مەيلى، بارساڭ بارغىن. قالغان ئىشلارنى ئەتە مەسلىھەتلىشەرمىز.

— ماقۇل.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

— . . . . . .
سۇلايمان هويلا ئىشىكىدىن چىققاندا، ئۇلاققا ئوت ئېلىپ قايتقان رەناخان بىلەن دوقۇرۇشتى.

* * *

ئۈچ كۈندىن بۇيانقى تاياق، تىل-دەشنەم دەستىدىن ئۇستىخانلىرى چېقىۋېتىلگەندەك قاتتىق ئاغرىۋاتقان ئابىدەم شادىلىرى ئارىسىدىن قوشقاچمۇ كىرەلمىگۈدەك قىلىپ ياسالغان تۈڭلۈكتىن قاپقاراڭغۇ ئاسمانغا تىكىلگىنىچە، مەڭزىنى بويلاپ توختاۋسىز ئېقىۋاتقان كۆز ياشلىرىنى پات-پات كۆڭلىكىنىڭ يېڭى بىلەن سۈرتۈپ، كېپەك، كۈنجۈرە قاچىلانغان قاپ-تاغارلار ئۈستىدە تۈگۈلۈپ ئولتۇرۇپ: ”شەۋكەت، نەلەردە يۈرىدىغانسەن، جېنىم بالام؟ — دەيتتى ئۆزى بىلەن ئۆزى گەپلىشىپ، — ئۇكاڭغىمۇ سانىخان ئاچام ئىگىدارچىلىق قىلىپ تۇرار، ساڭا تەس بولدى-دە!...“

تاشقىرىدا كىملەرنىڭدۇ پەس ئاۋازدا سۆزلەشكەن ئاۋازى ئابىدەمنىڭ خىيالىنى بۆلىۋەتتى. ئۇزاق ئۆتمەي، ئامبارنىڭ قۇلۇپى شاراقلاپ ئېچىلدى. ئابىدەم ئىشىككە تىكىلدى. ئۇ ئەمدى كېچىلىك سوراققا ئېلىپ چىقىلىشىنى كۈتۈۋاتاتتى.

ئىشىك ئېچىلدى، مىلتىق تۇتقان بىر كىشى بېشىنى ئىچكىرىگە تىقىپ، پەس ئاۋازدا:

— ئابىدەم، ئويغاقمۇ سىز؟ — دېدى.

ئابىدەم بوسۇغىدا تۇرغان بۇ ئادەمنىڭ چىرايىنى پەرق ئېتەلمىگەن بولسىمۇ، ئاۋازىدىن ئۇنىڭ سابىر ئىسكەنىلىكىنى تونۇدى ۋە يەڭگىل نەپەس ئېلىپ:

— ھەئە، — دەپ جاۋاب بەردى.

سابىر ئەتراپقا ئالاق-جالاق بىر نەزەر تاشلىۋېتىپ، ئۈن-تىنسىز ئىچكىرىگە كىرىپ، كۆزنەكلىرى يوق پاكارغىنا دېرىزىنىڭ تۈۋىگە كەلدى-دە، ھەش-پەش دېگۈچە دېرىزە قاپقىنىنىڭ قۇلۇپىنى قايرىپ چىقاردى. دېرىزە ۋە قاپقاقنى ئاستا ئېچىپ، سىرتقا غىل-پال كۆز يۈگۈرتكەندىن كېيىن، يەنە يېپىپ قويۇپ، ئىشىك تۈۋىگە قايتىپ كەلدى ۋە ئەتراپقا بىرقۇر كۆز يۈگۈرتۈۋەتكەندىن كېيىن، ئابدەمنى قېشىغا كېلىشكە ئىشارەت قىلدى. ئابدەم ئۇنىڭغا يېقىنلاشتى. سابىر پىچىرلاپ ئۇنى-بۇنى تاپىلىدى. ئاندىن:

— چۈشەندىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— چۈشەندىم.

— ئۇنداق بولسا، قالغان گەپنى كېيىن ئۇقارسىز.

ئىشىك قۇلۇپلاندى.

ۋاقىت ناھايىتى ئاستا ئۆتمەكتە. ئابدەمنىڭ ھەم ئۈمىد، ھەم ئەندىشە بىلەن تولغان يۈرىكى ناغرا چالغاندەك گۈپۈلدەيتتى، قۇلىقى ئىشىكتە ئىدى.

بىرنەچچە كىشىنىڭ ئۈنلۈك سۆزلەشكەن ئاۋازى بارغانسېرى يېقىنلاپ كەلدى:

— يائاللا... ئاغىنىلەر، قورسىقىمىزنى ئۆلگۈدەك ئاچقۇزۇۋەتتىڭلار! خوتۇنىڭلارنىڭ كۆزىگە قاراپ ئولتۇرۇۋەرگىچە، بالدۇرراق كەلسەڭلار بولماسمىدى؟

— ھەممىسى ھېلىقى سۇلايمان دېگەن تەخسىكەش غالچىنىڭ كاساپىتى!

— ئۇ نېمە قىلدى؟

— نېمە قىلاتتى، ئوسمان جۇرېنىڭ ئۆيىدىن يامغۇر ئۆتىدىغان

بولۇپ قاپتىكەن، بۇ گەپنى ئاڭلىغان سۇلايمانىنىڭ خوجا ئاكىسىغا خىزمەت كۆرسەتكۈسى كەلدى بولغاي، بىرنەچچىمىزنى تۇتۇۋېلىپ ئۆگىنىشكە لاي سالغىلى سالدى.

— ئۆزىمۇ ئىشلىگەندۇ؟

— ئىشلىمەي قالامدۇ... كەچكىچە ئازگالدىن چىقماي لاي ئەتتى دەڭلا! قاراڭغۇ چۈشۈپ، كۆز باغلىنىپ كەتسىمۇ، ئادەمنى قويۇۋەتمىگىنىچۇ تېخى!...

— ئەمىسە، ئوسمان جۇرىينى بىر خۇشال قىپتۇ-دە!

— قاراپ تۇرۇڭلار، ئۆزۈنىغا قالماي، ئوسمان جۇرىن شېرىپنىڭ لىيەنجاڭلىقىنى ئۇنىڭغا ئېلىپ بېرىدۇ!

— ئۇنى تېخى جىبۇ ھەيئەتلىكىگە ئۆستۈرىدىغانىنىڭ گېپىمۇ بار.

— بۇ گەپچە، سىلەرمۇ قۇرۇق قالمايدىكەنسىلەر-دە!

— بىزگە بىرنەرسە تېگىپ قالغۇدەك بولسا، ھەممىسىنى سىلەرگە ئۆتۈنۈپ بېرەرمىز!... ”ئەتىكى قۇيرۇقتىن بۈگۈنكى ئۆپكە ياخشى“ دەپ، بىر قازان ئۇماچ ئەتكۈزۈپ بەرگەن بولسا كىمنىڭ دەردى... ئۆيگە بارساق، خوتۇنلىرىمىزنىڭ تاپىسىنى دېمەمسىلەر تېخى! ساقلا، ساقلا، ئەتكەن ئاشلىرى مۇلغۇي بولۇپ كېتىپتۇ.

— ھا، ھا، ھا!... ئۇنداق بولسا، بىز شۈكۈر قىلساق بولغۇدەك.

— شۇنى دەڭلا!

— ئەمىسە، ماۋۇ جانىۋارلارنى قولىقىدىن تۇتۇپ، ساناپ ئۆتكۈزۈۋالامسىلەر؟

— بولدى، كېتىۋېرىڭلار.

— ياق، رەسمىيەت چالا ئۆتىلىپ قالسا، ئەتە پېپەنگە ئۈچرار-مىز!؟

— بۇمۇ بىر ئارتۇقچە ئاۋارىگەرچىلىك بولىدى-دە، ئادەمگە!

— ....

ئىشىك ئېچىلىپ، قول چىرىغىنىڭ ئۆتكۈر نۇرى ئابدەمنىڭ كۆزىگە چۈشتى. ئۇ سوزۇپ بىر ئىنجىقلاپ، يۈزىنى تام تەرەپكە قىلىۋالدى.

— ئابدەك، هاياتمۇ سەن؟

— هىم... بۇ شەقىقە ئۈنچە ئاسان ئۆلمەيدۇ! ئەگەر بۇنىڭ كۆرگەن كۈنلىرىنى باشقا خوتۇن كىشى كۆرىدىغان بولسا، بۇ دۇنيادا ئاللىقاچان روهىمۇ قالمايتتى.

ئىشىك قۇلۇپلاندى. تىللاش داۋام قىلماقتا ئىدى:

— بۇنىڭ جېنى ئىتنىڭ جېنىدىن مەهكەم ئىكەن دەڭلار...

ئۇزاق ئۆتمەي، سادىرنىڭ ئاۋازى چىقتى:

— مەنسۇر، تاماكاڭ بارمۇ؟

— بار.

— ئەكىلە، بىر چېكىم بەرگىنە.

— سادىر، يۈرگىنە ئاداش. تاماكاڭنى يولدا ماڭغاچ چېكەرسەن.

بۇ سابىرنىڭ ئابدەمگە بەرگەن بەلگىسى ئىدى.

ئابدەم ئورنىدىن تۇردى-دە، دېرىزىدىن چىقىپ، قاپقاقنى ياپتى...

ئىككى كىشى مىنگەشكەن ۋېلىسىپىت ئېگىنزارلار، ئورمانلىقلارنى كەينىدە قالدۇرۇپ، يانتاق، قامغاق قاپلىغان چۆلنى توغرىسىغا

كېسىپ، غەربكە — يۇلغۇنلۇق تەرەپكە — قاراپ ئوقتەك ئۇچماقتا. ئۇلار ئابدەم بىلەن سۇلايمان ئىدى.

ئابدەمنىڭ كۆزىدە ياش، سۇلايمان پىدالنى شۇنداق كۈچەپ تېپەتتىكى، كېچىنىڭ جىمجىتلىقىدا ئۇنىڭ ھاسىراپ-ھۆمۈدەشلىرى ئابدەمنىڭ قۇلىقىغا ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

”نەگە بارىدىغاندۇق؟“

ئابدەم بۇ سوئالنى ئاغزىدىن چىقىرىشقا پېتىنالمايتتى.

يۇلتۇزلار يۈزىنى بۇلۇتلار توسۇپ، ئەتراپ تاڭ ئالدىدىكى قاراڭغۇلۇق ئىلكىگە چۆمدى. تۇنجى بولۇپ ئويغانغان تورغاي ئۇۋىسىدىن ئۇچۇپ چىقىپ، ئاسماندا مۇئەللەق توختاپ، ئىشتىياق بىلەن سايراشقا باشلىدى. كۆز يېتىم يەردە بىرنەرسىنىڭ قارىسى كۆرۈندى. سۇلايمان ئىتتىك ۋېلىسىپتنى تورمۇزلىدى-دە، يەرگە چۈشتى. خىجالەتتە ئولتۇرغان ئابدەم يىقىلىپ چۈشكىلى تاس قالدى. لېكىن، دەرھال ئېسىنى يىغىپ، يەرگە دەسسىۋالدى.

— ئابدەم، — دېدى سۇلايمان ئەنسىز ئاۋازدا، — ئالدىمىزدىن بىركىم كېلىۋاتىدۇ. بىردەم يوشۇرۇنۇپ تۇرايلى.

سۇلايمان شۇنداق دېدى-دە، ۋېلىسىپتنى يولنىڭ چېتىگە تارتتى. ئىككىيلەن چوقچىيىپ تۇرغان قۇم-شور دۆۋىلىرىدىن بىرىنىڭ دالدىسىغا يوشۇرۇندى. ئابدەم دەككە-دۈككە ئىچىدە تىنىقىنىمۇ سىرتقا چىقارمايتتى. سۇلايمان پۈتۈن زېھنى بىلەن ھېلىقى كۆلەڭگىنى كۆزەتمەكتە ئىدى.

مانا، ئات تۇيىقىنىڭ بىر خىل دۈپۈلدىگەن ئاۋازى بارغانسېرى يېقىنلاپ كەلدى. ئۇزۇنغا قالماي، سۇتتەك ئاپئاق ئاتقا مىنگەن بىر ئادەم ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كەتتى. ئاتلىق بەش قەدەمچە

يىراقلاشقاندا، سۇلايمان چاچراپ ئورنىدىن تۇردى-دە:

— دادا! — دەپ ئۈنلۈك تووۇلىغىنىچە يۈگۈرۈپ يولىنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىغا چىقتى.

ئاتلىق دەرھال ئېتىنى توختاتتى-دە، بېشىنى كەينىگە بۇراپ:

— بالام، سۇلايمان ئاخۇنمۇسىز؟ — دېدى.

— دادا، بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىپ يۈرىلا؟

— شۇنچە كۈتسەك كەلمىدىڭىز. بىرەر پېشكەللىك بولدىمىكىن، دەپ ئالدىڭىزغا كەلگەنىدىم. تىنچلىقتۇ؟

— تىنچلىق.

سۇلايمان ئاتلىق بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى ۋە نېمە ئۈچۈن كېچىككەنلىكىنىڭ سەۋەبىنى قىسقىچە چۈشەندۈردى. ئاندىن ئابدەمنى چاقىرىپ، ئاتلىق بىلەن تونۇشتۇردى.

— كېلىڭ قىزىم، — دېدى ئاتلىق ئاتىلارچە مېھرىبان ئاۋازدا، — كەينىمگە مىنگىشىڭ. ئەمدى سىزگە ئوسمان تۇرماق، ئۇنىڭدىن يوغانراقىنىڭمۇ قولى يەتمەيدۇ. ھەي... بۇ پەلەكنى!...

ئابدەم قورۇنۇپراق ئاتقا يېقىنلاشتى. سۇلايمان ئۇنى پۇتىدىن يۆلەپ ئاتقا مىندۈرۈپ قويدى. بۇ چاغدا ئاتلىق:

— بالام، سىزچۇ؟ — دېدى سۇلايمانغا بۇرۇلۇپ، — كېچىچە تازا چارچىغانسىز، بىزنىڭكىدە قانغۇدەك بىر ئۇخلىۋېلىپ، كەچقۇ-رۇن قايتىپ كەلمەمسىز؟

— مەن قايتاي، — دېدى سۇلايمان ۋېلىسىپىتنى ئورنىدىن تۇرغۇزۇۋېتىپ، — مەن ئابدەمنى ئىزدەشكە باشلامچىلىق قىلمىسام بولمايدۇ!...

سۇلايمان "باشلامچىلىق" دېگەن سۆزنى كىنايە ئارىلاش ئېيتتى.

ئاتلىق كۈلۈپ قويۇپ:
— ماقۇل، شۇنداق قىلىڭ، تاپالىسىڭىز، ماڭىمۇ خەۋەر بېرىۋېتەرسىز! — دېدى.
— جەزمەن خەۋەر بېرىمەن!
— . . . .
— خوش، بالام!
— خوش، دادا!
ئاتلىق تېزى بىلەن ئاتنى دېۋىتتى. ئات تاراسلاپ يورغىلاپ، بىردەمدە كۆزدىن غايىب بولدى...
ئابدەمنىڭ قاچقانلىقى سېزىلگەندىن كېيىن، ئوسمان پۈتۈن دادۇيىنى ئىپىشقا كىيىدى. سۇلايمان شەھەردىكى "يىغىۋېلىش پونكىتى"غا خەۋەر قىلىش باھانىسى بىلەن بۇ ياققا ئۇچتى...
— قالتىس بەلەن ئىش قىپسىلەر، يولداشلار!...
رەھمەت سوجاڭ ھاياجان بىلەن سۆزلەۋېتىپ، ئۆيىقۇ باسقىنىدىن سۇلايماننىڭ كۆزلىرىنىڭ يۇمۇلۇپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرۈپ قالدى-دە، يۈرىكى ئېچىشىپ كەتتى.
— يۈرۈڭ، — دېدى ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، — بىزنىڭ ئۆيگە چىقىپ، بىردەم كۆز-گىزنى يۇمۇۋېلىڭ، قالغان ئىشلار توغرۇلۇق كېيىنچە مۇڭدىشارمىز.
— سەل ئۇگدەك باسقاندەك قىلىۋاتىدۇ، بېشىمنى سوغۇق سۇدا يۇيۇۋەتسەملا يەڭگىللەپ قالىمەن.
— چاقىچىقىڭىزنى قويۇڭ، ھازىر سىزنىڭ بىرىنچى ۋەزىپىڭىز ئۇخلاش، ئۇيقۇغا قانغاندىن كېيىن، سىزگە يەنە يېڭى ۋەزىپە بار.
رەھمەت سوجاڭ ئىشىك تەرەپكە ماڭدى. سۇلايمانمۇ ئىلاج

ئورنىدىن تۇردى ۋە ئۆيگە چىقىپ ھايال ئۆتمەي، كارىۋاتقا يانپاشلاپلا ئۇخلاپ قالدى. رەھمەت سوجاڭ ئۇنىڭغا ئاجايىپ ئىپتىخارلىنىش ھېسسىياتى بىلەن بىردەم تىكىلىپ تۇردى-دە، پۈتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ ئۆيدىن چىقىپ، ئىشىكنى سىرتىدىن قۇلۇپلىدى. ئىشخانا تەرەپكە كېتىۋېتىپ ماۋۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى:

بۇ يىل يازنىڭ بىركۈنى، رەھمەت سوجاڭ بىر جىنايى ئىشلار ئەنزىسىگە چېتىشلىق بىر ئادەمنىڭ ئەھۋالىنى ئىگەللەش ئۈچۈن قاراقۇمغا كەلدى. ئۇنىڭ بىرىنچى ئۇچراشقان تونۇش ئادىمى سۇلايمان بولدى. ئۇ سۇلايماندىن ئابدەمنىڭ تەقدىرى توغرىسىدىكى گەپلەرنى ئاڭلىغاندا، يۈرىكى شۇنداق قاتتىق ئازابلاندىكى، دەسلەپ، ئابدەمنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇنىڭغا تەسەللى-خاتىرجەملىك بېرىش تېگى... ئىپتىقلى تاس قالدى. كېيىن، دەرھال بۇ پىكرىدىن ياندى-دە، ئابدەمدىن ئايرىلىشقا كۆزى قىيمىغان ھالدا يىراقلاشتى. دادۇيگە كېلىپ ئوسمان بىلەن ئۇچراشقاندىن كېيىن، تېخىمۇ كەيپى ئۇچتى. ئۇچىنچى قېتىم كەلگىنىدە، ئابدەمنى پۈتۈن دادۈي بويىچە پىپەن قىلىنىۋاتقان ھالەتتە كۆردى، ئۇنى ئەڭ ئاكتىپ "پىپەن" قىلىۋاتقانلار ئوسمان بىلەن سۇلايمان ئىدى...

رەھمەت سوجاڭ شۇ كېچىسى سۇلايماننىڭ ئۆيىدە قونۇپ قالدى. لېكىن، ھەرقانچە قىلسىمۇ ئۇيقۇسى كەلمىدى.

— ئۇكام، — دېدى ئۇ سۇلايماننى ئاستا نوقۇپ، — ئۇخلىدىڭىزمۇ؟

— ياق، — ئەمدىلا كۆزى ئىلىنىشقان سۇلايمان چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈرۈپ، رەھمەت سوجاڭغا تىكىلدى، — قانداق دەيسىز؟

— سىزدىن بىر ئىشنى سورىماقچى ئىدىم.

— قايسى ئىشنى دەيسىز؟ — سۇلايمان سەگەكلىشىپ، قولىنى

سەرەڭگىگە ئۈزاتتى.

— چىراغنى ياقماڭ، مۇشۇنداق يېتىپ مۇڭدىشايلى، — رەھمەت سوجاڭ سۇلايماننىڭ قولىنى تۇتۇۋالدى، — مۇشۇنداق چىرايلىق ئايدىڭدا چىراغ يېقىشنىڭ نېمە ھاجىتى!؟... ھېلىقى ئابدەم دېگەن ئايال توغرىسىدا بىلىدىغانلىرىڭىزنى سۆزلەپ بېرىڭە.

— ئابدەم توغرۇلۇق؟ ئۇنىڭ نېمىسىگە قىزىقىۋاتىسىز؟

— جامائەت خەۋپسىزلىكى خادىملىرىنىڭ ھەر خىل ئۇنسۇرلارنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ قويۇشىنىڭ زىيىنى يوققۇ؟

سۇلايمان سەل ئوڭايسىزلىنىپ قالدى. ئۇ رەھمەت سوجاڭغا تۈۋدۈرماي، پۈتلىرىنى ئاستا يىغدى-دە، جەينىكى بىلەن تەكىيىگە تايىنىپ، بىرئاز ئۆرە بولدى. ئاندىن ئابدەم توغرىسىدا بىلىدىغانلىرىنى يىپىدىن-يىڭنىسىگىچە سۆزلىدى. ئاخىردا:

— بۇ خوتۇن قارىماققا ناھايىتى ياۋاشتەك كۆرۈنىسىمۇ، ئەمەلىيەتتە، ئۆتتۈپ كەتكەن شەددات ئىكەن. نېمە ئۈچۈن دېسىڭىز، پۈتۈن دادۈيدىكى ھەممە ئادەمنى ئۆزىگە تارتىپ بولدى. باياتىن كۆردىڭىز، ئۇنىڭ بىلەن بىللە پىپەن قىلىنغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشكەن ئادەملەر. ھەتتا ئايۇپ دېگەن ھوقۇقدارمۇ ئۇنىڭ شالتىقىغا تېيىلىپ، ئىككى يىلىنىڭزى سۇ قۇرۇلۇشىدىن كىبلەلمەيۋاتىدۇ...، — دەپ قوشۇپ قويدى.

— مۇنداق دەڭ...، — ئوسمانچۇ؟

— ئوسمان جۇرىينى دەمسىز؟

— ھەئە.

— قالتىس ئادەم ئۇ! — سۇلايمان مەغرۇرانە سۆزلەپ كەتتى، — پۈتۈن دادۈينى بىر قولىدا چۆرۈۋاتىدۇ دەڭا! گۇڭشېمۇ، ناھىيىمۇ

www.uyghurkitap.com

داۋاملىق ئۇنىڭ گېپىنى قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ بىر-ئىككى يىل بوشاش-
ماي مۇشۇنداق ئىشلەيدىغان بولسا، گوڭشې ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ
مۇدىرى بولۇپ قېلىشىدا گەپ يوق.

— ئۇ قاچاندىن بېرى كادىر؟

— ھوقۇق تارتىۋېلىشتىن بۇيان.

— بۇرۇن نېمە ئىش قىلاتتى؟

— دېھقان، دېھقان ئىدى. دېھقان بولغاندىمۇ، باغقا بۇيرۇسا
تاغقا، تاغقا بۇيرۇسا باغقا چاپىدىغان، ئىش خۇش ياقماس ھۇرۇن
ئىدى. مەدەنىيەت ئىنقىلابى شۇنداق باشلىنىۋىدى، ھەممە كارامىتىنى
بىراقلا كۆرسەتتى دەڭا ئۇ!

— سىز ئۇنىڭدا بىراقلا مۇشۇنداق چوڭ ئۆزگىرىش پەيدا
بولۇشتىكى سەۋەبنى ئويلاپ باقتىڭىزمۇ؟

— سەۋەب...؟ سەۋەبنى... ياق، ئويلاپ كۆرمەپتىمەن...

بۇ غەلىتە سوئالدىن ھېچ نەرسىنى ئاڭقىرالماي قالغان سۇلايمان-
نىڭ ئۈنى ئۆچۈپلا كەتتى. رەھمەت سوجاڭ بىردىن كەسكىن تەلەپ-
پۇزدا سۆزلەپ كەتتى:

— مانا، مۇشۇ ئىشىڭىز بولماپتۇ، يولداش سۇلايمان! — رەھمەت
سوجاڭ "يولداش" دېگەن سۆزنى ئەتەي جاراڭلىق ئاۋازدا ئېيتتى،—
نەچچە بالىغا ئاتا بولغان چېغىڭىزدا، ياخشى-ياماننى پەرق ئەت-
مەي، ئۇچرىغانلىكى بىرىگە قالايمىقان ئەگىشىپ، ئادەم ئۇرۇش،
ئادەم تىللاشنى ئۆزىڭىزگە كەسىپ قىلىۋالسىڭىز قانداق بولغىنى!؟

رەھمەت سوجاڭ چوڭقۇر بىر نەپەس ئېلىپ، جىم بولۇپ قالدى.
سۇلايمان كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە رەھمەت سوجاڭغا ھەيرانلىق
بىلەن بىرھازا تىكىلىپ، دۇدۇقلاپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى:

— راستىمنى ئېيتسام... گېپىڭىزنىڭ تېگىنى چۈشىنەلمىدىم...
— چۈشىنەلمىدىم؟ — سۇلايماننىڭ ئاۋازىدىن ئۇنىڭ گاڭگىراپ قالغانلىقىنى سەزگەن رەھمەت سوجاڭ تەلەپپۇزىنى سەل ئۆزگەرتتى، — توغرا، بەلكى گېپىمنى راستىنلا چۈشىنەلمىگەندۇرسىز. قۇلاق سالغىڭىز كەلسە، بەزى نەرسىلەرنى چۈشەندۈرۈپ قويۇشۇم مۇمكىن.

— نېمىشقا قۇلاق سالمايدىكەنمەن! سۆزلەڭ. سىز بىلىملىك ئادەم، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇزۇندىن بۇيان قانۇن بىلەن ھەپىلىشىپ كېلىۋاتىسىز. مەن قارا قورساققا ياردەم قىلىڭ!...

رەھمەت سوجاڭ نۆۋەتتىكى ۋەزىيەت، سىياسەتتىكى تۇراقسىزلىق، خەلقنىڭ رايى قاتارلىق مەسىلىلەر ئۈستىدە ئالدىرىماي، چۈشەنەرلىك، قايىل قىلارلىق قىلىپ خېلى ئۇزۇن سۆزلىدى.

— ئويلاپ بېقىڭ، — دېدى سۆزىنىڭ ئاخىرىدا، — ئايۇپكام كىم، ئوسمان كىم؟ يىراقنى قويۇپ تۇرۇپ، ئايۇپكام دادۇيگە رەھبەرلىك قىلغان چاغلاردا، دادۇيىڭلارنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالى، ئەزالارنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسى قانداق ئىدى؟ ھازىرچۇ؟ مۇشۇ ئىككى مەسىلىنى ئويلاپ كۆرسىڭىزلا، ھەممىنى چۈشىنىۋالالايسىز.

خېلى داۋام قىلغان جىمجىتلىقتىن كېيىن سۇلايمان چوڭقۇر بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىۋېلىپ، مۇنداق دېدى:

— راستىمنى ئېيتسام، كاللامدىن ئۆتمەيدىغان ئىشلار ناھايىتى جىق، مەسىلەن، ئايۇپكامدىن ھوقۇق تارتىۋېلىنغان كۈندىن ئېتىبارەن، قاراقۇمدا گويا ۋارىسبەگ تىرىلگەندەك بولدى. مەن دەسلەپ بەزى پارتىيە ئەزالىرى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، ئۇنىڭغا قارشى تەرەپتە تۇرغاندۇق. ئۇزاق ئۆتمەي يۇقىرىمۇ، گۇڭشېمۇ

ھوقۇق تارتىۋېلىشىنى قولىلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىزگە "تەسلىم" بولماي بولمىدى. لېۋىمىزنى چىشلەپ، ئۇنىڭ بۇيرۇغىنىنى قىلىپ مۇشۇ يەرگە كەلدۇق. ئەمما، ھەي... يۈرىكىم قان دەيدۇ، قان!... ئېيتىپ بېقىڭا: رادىئودا، گېزىتتە، يۇقىرىنىڭ بارلىق ھۆججەتلىرىدە ئاشۇ بىرنېمىلەرنىڭ قىلغان - ئەتكەنلىرى "توغرا" دەپ ماختىلىۋاتىدۇ. مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا...

سۇلايمان گېپىنىڭ قۇيرۇقىنى يۇتۇۋەتتى. رەھمەت سوجاڭ ئۇنىڭ نېمىنى ئاغزىدىن چىقىرىشقا جۈرئەت قىلالمايۋاتقانلىقىنى دەرھال چۈشەندى ۋە:

— مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا، كوممۇنىزمغا ئەمەس، فاشىزمغا كېتىپ قالىمىز، دېمەكچىمۇسىز؟ — دەپ سورىدى.

"قاپاقچە بېشى بار ئادەمنىڭ ئوشۇقچە مېڭىسى بولىدۇ". سۇلايمان ئەسلىدە شۇنداق دېمەكچى ئىدى، لېكىن سۆزلەۋېتىپ، ئۆزىنى بۇ پىشقان رازۋېتچىككە ئالدانغاندەك ھېس قىلدى-دە:

— ياق، ئۇ... ئۇنداق دېمەكچى ئەمەس، — دەپ دۇدۇقلىدى.

ئىككىنچى، ئۈچىنچى كېچىسىمۇ رەھمەت سوجاڭ سۇلايماننىڭكىدە قونىدى. رەھمەت سوجاڭ قانچە كۆپ چۈشەندۈرگەنسېرى، سۇلايماننىڭ شۇنچە بەك جاھىلى تۇتتى.

— مېنى تولا غىدىقلاۋەرمەڭ، — دېدى ئۇ ئاخىر بىراقلا بۆرە تېرىسىنى كىيىپ، — ھەرقانچە ئاۋارە بولسىڭىزمۇ، بەرىبىر مەندىن سىزگە ھېچنېمە چىقمايدۇ! ئەڭ ياخشىسى، قىلتاقنى مەندىن باشقىراق بىرىگە قۇرسىڭىز بولارمىكىن!...

رەھمەت سوجاڭ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى.

— مۇنداق دەڭ... سىزگە قىلتاق قۇرۇۋېتىپتىمەن-دە؟ ھا، ھا،

www.uyghurkitap.com

ھا!...يولداش، سىز مېنى شۇنداق قارا يۈرەك ئادەم دەپ ئويلامسىز؟

— ئەمىسە نېمىشقا ئاغزىمنى تاتىلاۋېرىسىز؟

سۇلايماننىڭ ئەلپازى بۇزۇلغانىدى. ئۇ قەپەستىكى يولۋاستەك تىپىرلاپ، پۇتلىرىنى دەم سوزۇپ، دەم يىغاتتى، پۇشۇلدايتتى، چىشلىرىنى غۇچۇرلىتاتتى. رەھمەت سوجاڭ ئەمدى گەپنى ئەگىتىپ يۈرمەي، كۆڭلىدىكىنىڭ ھەممىسىنى بىراقلا تۆكۈۋەتتى:

— يولداش سۇلايمان، — دېدى ئۇ، — مەيلى ئىشىنىڭ، مەيلى ئىشەنمەڭ، مەن سىزنىڭ ئەڭ سادىق دوستلىرىڭىزنىڭ بىرى. سىزگە بېرىدىغان دوستانە مەسلىھەتىم: ئالدى بىلەن ئۆزىڭىزنىڭ ئادەم ئىكەنلىكىڭىزنى، شۇنداقلا، پۈتكۈل ئىنسانىيەتكە بەخت-سائادەت يارىتىشنى ئەڭ ئالىي مەقسەت قىلغان كوممۇنىستلارنىڭ بىرى ئىكەنلىكىڭىزنى ئۇنتۇماڭ!... شۇنى بىلىڭكى، ھازىر يۇقىرىدىمۇ، تۆۋەندىمۇ بەزى قارا نىيەت ئادەملەر جەمئىيەتتىكى قالايمىقانچىلىقتىن پايدىلىنىپ، خالىغانچە ئەسكىلىك قىلىۋاتىدۇ. يامان ئادەملەرنى يۆلەپ، ياخشى ئادەملەردىن ئۆچ ئېلىۋاتىدۇ، زەربە بېرىۋاتىدۇ... ئويلاپ بېقىڭە، پارتىيىمىز بۇنىڭغا مەڭگۈ يول قويۇۋېرەمدۇ؟ ياق، ھەرگىزمۇ يول قويمايدۇ! ھامان بىركۈنى بۇ قالايمىقانچىلىققا خاتىمە بېرىپ، قارا نىيەتلەر، سۇيىقەستچىلەردىن تەلتۆكۈس ھېساب ئالىدۇ. ئەنە شۇنداق كۈنلەر يېتىپ كەلگەندە، خەلق ئالدىدا، پارتىيە ئالدىدا يەرگە قاراپ قالماي دېسىڭىز، ھازىردىن باشلاپ كاللىڭىزنى ئىشقا سېلىڭ، ھەرقانداق بىر ئىشقا قول تىقىشتىن بۇرۇن، ئۆزىڭىزگە: ”نېمە ئۈچۈن“ دېگەن سوئالنى قويۇشقا ئادەتلىنىڭ...

گەپ ئارىسىدا، رەھمەتجان قانۇننىڭ ھېچقانداق بىر ماددىسىدا

بىرەر ئادەمنىڭ بىرەر ئىغىز خاتا گەپ قىلىپ قويغىنى، بىرەر قەدەم يولنى خاتا مېڭىپ قويغىنى ئۈچۈنلا ئۆلۈم جازاسى بېرىش مۇمكىنلىكى توغرىسىدا ھېچقانداق بەلگىلىمە يوقلۇقى، بىراق، ئادەم ئېتىش ھوقۇقى ئۆلكە (ئاپتونوم رايون)لەرگە چۈشۈرۈۋېتىلگەن قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچىدە، نۇرغۇن ئادەمنىڭ ناھەق ئېتىۋېتىلگەنلىكى، مەركەز بۇ ئەھۋالنى سەزگەندىن كېيىن، دەرھال تەدبىر قوللىنىپ، ئادەم ئېتىش ھوقۇقىنى يەرلىك ئورگانلارنىڭ قولىدىن قايتۇرۇۋالغانلىقىنى سۆزلەپ ئۆتتى. ئەزەلدىن مۇنداق چوڭ ئىشلار ئۈستىدە زادىلا باش قاتۇرۇپ باقمىغان سۇلايمان ئۇنىڭ سۆزلىرىنى دىققەت بىلەن تىڭشىدى. بۇغراجاننىڭ ئۆلۈمىگە نىسبەتەن كۆڭلىدە يوغان بىر سوئال ئالامىتى پەيدا بولدى: رەھمەتجان ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىۋالغاندەك، سۆزىنىڭ ئاخىرىنى مۇنداق تۈگەتتى:

— ماقۇل، بۇغراجاننىڭ ئۆلۈمىنىڭ ھەق-ناھەقلىقى توغرۇلۇق ھازىرچە بىرنەرسە دېمەي تۇرايلى... ئابدەمدە ۋە ئۇنىڭ بالىلىرىدا نېمە گۇناھ؟ ئويلاڭ، يولداش سۇلايمان! سىياسەتنىڭ ياكى قانۇننىڭ قايسى ماددا، قايسى تارمىقىدا، بىرەر كىشى گۇناھ ئۆتكۈزسە، ئۇنىڭ پۈتۈن ئائىلە ئەزالىرىنىمۇ گۇناھكار بولىدىغانلىقى توغرىسىدا بەلگىلىمە بار-يوقلۇقى ئۈستىدە ئويلاڭ!...ئەگەر مېنى: ”پارتىيە ئىچىگە سۇقۇنۇپ كىرىۋالغان ئەكسىيەتچى نەرسە ئىكەن...“ دەپ قارىسىڭىز، ئەتىلا ئۈستۈمدىن ماتېرىيال يېزىپ، تەشكىلگە تاپشۇرسىڭىزمۇ بولىدۇ!

— . . . .

ئۇلار ئۇخلاپ قېلىشتى. ئەتىسى رەھمەت سوجاڭ يولغا چىقىش ئالدىدا، ئۇيقۇسىزلىقتىن كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەن سۇلايمان

ئۇنىڭ قولىنى مەھكەم قىسىپ تۇرۇپ:
— مەن كىچىچە ئويلاندىم. چوقۇم سىز دېگەندەك قىلىمەن، ۋىجدان بىلەن ئىش قىلىپ، كوممۇنىستلىق بۇرچۇمنى ئاقلايمەن! — دېدى.
سۇلايمان دېگىنىنى قىلدى: دەسلەپ، ئۆزىنىڭ "دىكتاتۇرا دۆيى"دىكى ھوقۇقىدىن ئۇستىلىق بىلەن پايدىلىنىپ، ئابدەم قاتارلىق "ئۇنسۇر"لارغا قارىتىلغان نازارەتنى بوشاشتۇردى. ھەر خىل يوللار بىلەن ئۇلارنى بىھۇدە ئازاب چېكىشتىن ساقلاپ قالدى. كېيىن، سابىر، ناسىر قاتارلىق ئاق-قارىنى پەرق ئېتىش ئىقتىدارى بار يىگىتلەرنى قولغا كەلتۈرۈپ، ئوسمان، شېرىپ قاتارلىقلارغا قارشى يوشۇرۇن كۈرەشنى قانات يايدۇرۇۋەتتى. چوكراق بىر ئىشقا تۇتۇش قىلماقچى بولسا، رەھمەت سوجاڭ بىلەن ئايۇپ شۇجىنىڭ مەسلىھەتىنى ئالاتتى ۋە نەتىجىسىنى دوكلات قىلىپ تۇراتتى. يېقىندىكى بىر ئىشنى ئالساق، ئۇ ئابدەمنى ئۆزىنىڭ ئىلىدىكى تاغىسىنىڭ قېشىغا يولغا سېلىۋېتىشنى تەكلىپ قىلغانىدى، ئايۇپ شۇجى قوللىدى. رەھمەت سوجاڭ "يول خېتى" ھەل قىلىپ بەردى. ئىش بۇزۇلۇشقا يۈزلەنگەندە، ئۇ يەنە ئايۇپ شۇجىنىڭ مەسلىھەتى بويىچە ئابدەمنى قېيىن ئاتىسى نامان ئاكىنىڭ مۇھاپىزىتىگە تاپشۇرۇپ بەردى. ھازىر ئۇنىڭ بۇ يەرگە كېلىشى ئەھۋالنى رەھمەت سوجاڭغا مەلۇم قىلىپ، ئۇنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن ئىدى...

ئابدەمنىڭ ئۆلۈمى

"شەھەر ئاھالىسىنى تارقاقلاشتۇرۇش" نامى بىلەن يېزىغا سۈرگۈن

قىلىنغان بىر ئائىلىلىك كىشىنىڭ بىر تاغار قاغىشىنى ئاڭلاپ، يۈرىكى خۇن بولۇپ كەتكەن رەھىم سايىت بىرمۇنچە چىرايلىق گەپ بىلەن ئۇلارنى يەنە بىر-ئىككى كۈن سەۋر قىلىپ تۇرۇشقا تەسەللىگە كۆن-دۈردى-دە، ئۇدۇل پەيچۇسوغا يول ئالدى.

بۇ ئۇنىڭ تۇنجى قېتىم قاغىش ئاڭلىشى دەمسىز؟ ياق، زادى نەچچىنچى قېتىملىقى ئىكەنلىكىنى ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بىلمەيدۇ. گەپنى يېقىنراقتىن باشلىساق، ئاشۇ قېتىملىق "تارقاقلاشتۇرۇش"تا، ئۇنىڭ تەۋەسىدىن ئەللىك ئۈچ ئائىلە، ئىككى يۈز يەتمىش يەتتە نوپۇس كىندىك قېنى تۆكۈلگەن ئانا ماكانىدىن ئايرىلىپ، يېزىغا ھەيدەلگەنىدى. بۇ كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆز بېشىغا چۈشكەن مۇشۇ قىسمەتنى پۈتۈنلەي ئۇنىڭدىن كۆردى. كۆپلىرى يولغا چىقىش ئالدىدا نەزىر-چىراغ ئۆتكۈزۈپ، نەزىرگە كەلگەن جامائەت ئالدىدا قولىنى دۇئاغا كۆتۈرۈپ، ئۇنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ قاغىدى. بەزىلىرى چۆچۈرىدەك نارەسىدە باللىرىنى يېتىلەپ ئۇنىڭ بوسۇغىسىغا دېۋەيلەپ كېلىپ يىغلىدى، قاقشىدى، تۆكۈردى، ھەتتا ئۇرماقچى بولۇپ ئالدىغا ئېتىلدى. رەھىم سايىت ئۈن-تىنسىز سۈكۈت قىلىپ، بۇ قاغىشلار، تىل-ھاقارەتلەرنى ئىچىگە سېلىۋەتتى. ئەمما ئارىدىن بىر يىلمۇ ئۆتمەستىن، ئۇلارنىڭ زور كۆپچىلىكى بارلىق روزغارىدىن ئايرىلىپ، بىر-بىرلەپ ئۇنىڭ بوسۇغىسىدا پەيدا بولدى. يىلىندى-يالۋۇردى، تىللىدى، قاغىدى. چىللىنىڭ جاندىن ئۆتكۈدەك سوغۇق كۈنلىرىدە، يېلىڭ-يالىڭاچ باللىرىنى ئەگەش-تۈرۈپ ئۇنىڭ ئۆيىگە باستۇرۇپ كىرىپ، كۈنلەپ-ھەپتىلەپ يېتىۋالدى... ئۇلارنىڭ قىسمەتلىرى يېزىنىڭ جاپاسىغا كۆنەلمەي قايتىپ كەلگەنلەر بولۇپ، زور كۆپچىلىكى بەزى نامرات دادۇي،

گۈڭشىلار تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئېلىشقا ئامالسىز قىلىپ قايتۇرۇۋەتكەن كىشىلەر ئىدى.

ئەمدى سۈكۈت قىلىپ جىم تۇرۇۋېلىشقىمۇ، چىرايلىق-ياغلىما گەپلەر بىلەن ئالداپ، ئۇلارنىڭ دوپپىسىغا جىگدە سېلىشقىمۇ بولمايتتى. بىرەر ئەمەلىي ئىش قىلىپ، ئۇلارنىڭ كۆز ياشلىرىنى قۇرۇتۇش كېرەك ئىدى. ئۇلارمۇ ئادەم-دە! ئادەم ئىكەن، ئالدى بىلەن، بېشى پاتقۇدەك ئۆي-ماكانى بولۇشى كېرەككۇ!؟

ئۆي-ماكان؟ ئۇلارنىڭ نەچچىنچى ئەجدادلىرىدىن تارتىپ ئولتۇرۇپ كەلگەن ئۆي-ماكانلىرى ئاللىقاچان يېڭى خوجايىنلارنىڭ ئىلكىگە ئۆتۈپ كەتكەنىدى.

بۇ "زات"لارنى ئىنسابقا كەلتۈرۈپ، ئۆيىدىن كۆچۈرۈشكە ئۇرۇنۇش ئاسماندىكى يۇلتۇزغا تاش ئاتقانغا ئوخشاش ئەخمەقلىق ئىدى!

رەھىم سايىتنىڭ بېشى قاتتى. كوچا باشقارمىسى، شەھەرلىك ئىنقىلابىي كومىتېتنىڭ مەسئۇللىرى قېشىغا پايپاسلاپ بېرىپ، ئەھۋالىنى مەلۇم قىلدى. ئۇلار: "بۇ ھەقتە يۇقىرىنىڭ ھۆججىتى يوق..." دەپلا گەپنى تۈگەتتى.

يۇقىرى-تۆۋەن پالاقلاپ، كۈنلەر ئۆتۈۋەردى. "ماكانسىز"لارنىڭ نالە-زارى، قاغىشلىرى تېخىمۇ كۆپەيگىلى تۇردى. ئۈستى-ئۈستىلەپ كەلگەن روھىي ئازاب رەھىم سايىتنى يىقىتتى. ئۇ ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالدى، جاننىڭ چىقمىقى تەس ئىكەن، ئۇ يەنە ئورنىدىن تۇردى. "ماكانسىز"لارنىڭ "نەشتەر"لىرى ئۇنىڭغا يەنە سانجىلىشقا باشلىدى. ئۇ ئەمدى تەۋەككۇل قىلىپ رەھمەت سوجاڭنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ باقماقچى، ئۇمۇ ئاقمىسا، يېشىنىڭ چوڭسىيىپ قالغانلىقىنى

باھانە قىلىپ "مەنسەپتىن چۈشمەكچى" بولدى،

— بالدۇرراق كەلسەڭىزچۇ، — دېدى رەھمەتجان ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، — بۇ چاقىچە سەككىز-ئون ئائىلىنىڭ ئىشىنى بىر تەرەپ قىلىپ بولىدىكەنمىز.

رەھىم سايىت قۇلىقىغا ئىشەنمەي، رەھمەتجاننىڭ كۆزلىرىگە ھەيرانلىق بىلەن تىكىلدى. ئۇ كۆزلەردە ئىشەنچ ۋە سەمىمىيلىك چاقناپ تۇراتتى.

رەھىم سايىت ئۇنى سىناپ بېقىش نىيىتىدە سورىدى:

— ھېلىمۇ بىرنەچچە ئائىلىنى بىر ئىش قىلغىلى بولماسمۇ؟

— بولىدۇ، — رەھمەتجان كېسىپلا ئېيتتى، — لېكىن، گەپ ئۆزىڭىزدە. بىرچاغلاردا كېلىپ، ئەدىبىڭىزنى يېيىشتىن قورقمىسىڭىز، بىرقانچە ئائىلە ئەمەس، ھەممە "ماكانسىز"لارنى ماكانلىق قىلغىلى بولىدۇ.

— چاقچاق قىلىۋاتامسىز، يا...؟

— باشقا ئىشلارغا چاقچاق ئارىلاشتۇرغىلى بولار، لېكىن بىرمۇنچە ئادەمنىڭ تەقدىرىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان بۇنداق چوڭ ئىش ئۈستىدە چاقچاقلاشساق بولماس...

— ئۇنداق بولسا، مەسلىھەت كۆرسىتىڭ، — رەھىم سايىت رەھمەتجانغا يېپىشىپلا ئالدى، — ئەگەر ئاشۇ بىچارىلەردىن بىرنەچچىسىنى ئۆي-ماكانلىق قىلىپ قويالىسام، ھېلىقى ئەدىبىمنى يەيدىكەنمەن، ئۆمۈر بويى تۈرمىدە يېتىپ سېسىپ كەتسەممۇ، ھەتتا بىر پاي ئوق بىلەن جېنىمنى ئالىدىغان ئىش بولسىمۇ پەرۋايىم پەلەك!...

— ياخشى! ياخشى!...، — رەھمەتجان ھاياجانلانغىنىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ، ئىشخانا ئىچىدە ئۇ يان-بۇ يان ماڭدى، — ئەمىسە، ئالدى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

بىلەن ئەسلىدە شەخسىي ئۆيى بار، گۇڭشې، دادۇيلەر ھالىدىن
خەۋەر ئالالمايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قايتۇرۇۋەتكەن؛ قولىدا ئاشۇ
ئورۇنلار يېزىپ بەرگەن تونۇشتۇرۇش خېتى بار، ئۇششاق
بالىلىق ئائىلىلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇڭ. ئاندىن...

— نەگە ئورۇنلاشتۇرىمەن؟ — ئۇنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشىنەلمە-
گەن رەھىم سايىت ئۇنىڭ گېپىنى بۆلدى، — بىزنىڭ كومىتېتتا توخۇ
پاتقۇدەك بىكار كاتەكمۇ يوق تۇرسا...

— ئۇلارنىڭ ئەسلىدىكى ئۆيلىرىچۇ؟

— باياتىن دېدىمغۇ، ھەممىسىنى باشقىلار ئىگەللىۋالغان...

— مېنىڭ دەۋاتقىنىممۇ ئاشۇ ئۆيلەر...، — سىز بىۋاسىتە ئوتتۇرىغا
چىقىپ، يېڭى خوجايىنلارغا خىزمەت ئىشلەپ، ھەر ئائىلىدىن بىرەر
ئېغىز ئۆيىنى بىكارلىتىپ، ئەسلى ئۆي ئىگىلىرىنى ئولتۇرغۇزۇپ
قويۇڭ، يېڭى خوجايىنلار گېپىڭىزنى يېمىسە، مەن شەپكەمنى دەس-
مايە سالسامىمۇ بولىدۇ، — ئۇ ”دەسمايە سالسام“ دېگەن سۆزنى
غەلىتە تەلەپپۇزدا ئېيتتى، — ئەڭ ياخشىسى، ئەقىل، ھوشى جايىدا،
ئاغزى چىڭراقلاردىن بىر-ئىككىسىنىڭ قولىقىنى تولغاپ ئۇلارنى
ئەسلىدىكى ئۆيىگە كىرىپ...

رەھىم سايىت ئۇنىڭ مۇددىئاسىنى دەرھال چۈشەندى...

شۇنداق قىلىپ، ئۇ بىر نەپەر ”ماكانسىز“نىڭ قولىقىنى ”تولغاپ“
قويغاندى، بىرنەچچە كۈن ئىچىدە ئون نەچچە ئائىلىلىك ”ماكان-
سىز“ لاققا-لۇققىلىرىنى ئېشەك ھارۋىلىرىغا بېسىپ، ئېسىنچاق-
سىلىنچاقلىرىنى كۆتۈرگەن، يېتىلگەن ھالدا ئۆز ئۆيلىرىنىڭ پېشاي-
ۋان، قاراڭغۇ دالان ۋە دەھلىزلىرىگە ماكانلاشتى، بۇنداق ”ئۆكتەم-
لىك“تىن بىزار بولغان ”خوجايىن“لار ساغداقلىرىنى ئېسىپ ۋارقى-

راشتى-چارقىراشتى، دوق قىلىشتى، بۇ ھەيۋىلىرى كار قىلمىغاندىن
كېيىن، ئۆپكىدەك ئېسىلىپ، تۆمۈردەك كۆكىرىشىپ رەھىم سايىتقا
”ماكانسىز“لار ئۈستىدىن ئەرز ئېيتقىلى كېلىشتى، ياخشى گەپ
تاشنى ئېرىتىدۇ ئەمەسمۇ؟ رەھىم سايىت چىرايلىق گەپلەر بىلەن
ئۇلارنىڭ ئاچچىقىنى ياندۇردى. گۇڭشې، دادۇيلەرنىڭ ئىسپات
خەتلىرى ۋە ئادىمگەرچىلىكىنى شېپى كەلتۈرۈپ، ئۇلارنى بىرەر
ئېغىزدىن ئۆيىنى ۋاقىتىنچە ”ماكانسىز“لارغا بىكارلاپ بېرىشكە كۆن-
دۈردى. ئۇنىڭ گېپى ئۆتمىگەنلەرنى رەھمەتجان ئەيۋەشكە كەل-
تۈردى، چۈمۈلە تەشكەن كامارغا بىر ئۆستەڭنىڭ سۈيى پاتىدۇ،
دېگەندەك، كىچىككىنە كاۋاك چىقىش بىلەنلا، ”ماكانسىز“لار كەينى-
كەينىدىن ئۆز ماكانلىرىغا قايتىپ كېلىشتى، بۈگۈن رەھىم سايىتنى
تىللاپ-قاغىغانلارمۇ ئەنە شۇلارنىڭ جۈملىسىدىن بولۇپ، ھېچقانداق
رەسمىيەتسىزلا قايتىپ كېلىشكەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە، تېگى بىلەن
ئۆي-جايى يوق كىشىلەر ئىدى. شۇڭا، بۇ ئىشنى رەھمەتجاننىڭ
سەمىگە سېلىپ، ئۇنىڭ مەسلىھەتى بويىچە مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىل-
مىسا، يالغۇز ئۆزى ھۆددىسىدىن چىقالمايتتى، ئاندىن باشقا، ئابد-
دەم تۇتۇپ چىقىپ كېتىلگەن ئۈچ كۈندىن بۇيان، ئۇنىڭ تەقدىرى
توغرىسىدا ھېچقانداق خەۋەر بولمىدى، بۇ ھەقتە رەھمەتجان بىلەن
مۇڭدىشىشمۇ زۆرۈر ئىدى...

خىيال دېڭىزىغا غەرق بولغان رەھىم سايىت شەھەرنىڭ مەركى-
زى كوچىلىرىدىن بىرىگە كەلگەندە، سېمونت يولنى بىر ئالغان
ئادەم توپىغا دۈچ كەلدى. ئۇ بۇ غۇلغۇلىنى ياندىن ئۆتۈپ، ئۆز
يولىنى داۋام قىلماقچى بولدىيۇ، بىراق، نېمە ئۈچۈندۇ قەدىمىنى
توختىتىپ، ئۆزىگە يېقىنراق تۇرغان بىر يىگىتتىن سورىدى:

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرلىكى ئادرېسى

— ئۇكام، نېمە بوپتۇ؟
— بىر خوتۇن كىشىنى ماشىنا بېسىۋېتىپتۇ.
— تىرىكمىكەن، يا...؟
— تىرىك بولامدۇ؟ يەنچىلىپ كەتكەن شاپتۇلدەك، يەر بىلەن بىر تۇغقان بولۇپ كېتىپتۇ! قارىسا ئادەمنىڭ قورققۇسى كېلىدۇ!...
— قانداق گەپ ئاڭلىمايدىغان بىرنېمىلەر بۇ؟ يېنىشە ئارقاڭغا!
ساقچىلار بىلەن "جېيۇچادۇي" ئەزىمەتلىرىنىڭ قوپال ۋارقىراشلىرى ۋە تىللاشلىرى، ملتىقنىڭ پاينىكى بىلەن قىلغان ھەيۋىلىرى جەسەتنى چۆرىدەۋېلىشقان كىشىلەر توپىنى كەينىگە چېكىنىشكە مەجبۇر قىلدى، ئەنە شۇ چاغدا، رەھىم سايىت ئۆزىنىڭ توپ ئىچىگە كىرىپ قالغانلىقى، ھەتتا ئۆلۈكتىن ئىككى-ئۈچ قەدەملا نېرىدا تۇرغانلىقىنى سەزدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تۇرغىنى قانداقتۇر بىر ئايالنىڭ جەستى بولماستىن، بەلكى، ھەممە يېرى قىپقىزىل قان بىلەن بويالغان ئەسكى كۆڭلەك، تامبال ۋە مۇرىسىدىن ئۈزۈلگەن بىردانە قول ئىدى، رەھىم سايىت جەسەتكە يەنە بىر قېتىم سىنچىلاپ تىكىلدىيۇ، پۇت-قولىنىڭ مادارى كەتكەندەك، تۇرغان جايىدا قېتىپلا قالدى.

* * *

— بىر يەرگە چۈشلۈك زىياپەتكە كېتىۋاتامسىز نېمە، رەھىم ئاكا؟ ھېلى قارار، مانا قارار، دەپ شۇنچە يىراقتىن سەپسىلىپ كەلسەم، بېشىڭىزنى كۆتۈرۈپمۇ قويمايسىز. نەگە بۇنچە ئالدىراش؟ — بۇ تونۇش ئاۋاز رەھىم سايىتنى ئېسىگە كەلتۈردى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئۆزىدىن بىر قەدەملا نېرىدا كۈلۈمسىرەپ تۇرغان رەھمەت سوجاڭنى كۆرگەندە، نېمە ئۈچۈندۇر ھودۇقۇپ كەتتى. يا

ئۇنىڭ چاقچاق ئارىلاش سوئالىغا جاۋاب بېرىشنى، يا ئۇنىڭدىن ئادەتتىكىچە تىنچلىق - ئامانلىق سوراشنى بىلەلمەي، دېلىغۇلىلىۇق ئىچىدە ھاڭۋېقىپ تۇرۇپلا قالدى.

— بەك خاپا كۆرۈنىسىزغۇ؟ — رەھمەتجان ھەيرانىلىق ئارىلاش سورىدى، — بىرەر كۆڭۈلسىزلىك بولمىغاندۇ؟

رەھىم سايىت دۇدۇقلىدى:

— ئا... ئابىدەم...

— ئابىدەم نېمە بولدى؟

— ماشىنا بېسىۋېتىپتۇ.

— نېمە؟ — رەھمەت سوجاڭ ئەندىكىپ كەتتى، — كىم شۇنداق دەيدۇ؟

— مەن كۆردۈم.

— قاچان، قەيەردە كۆردىڭىز؟

— باياتىن، تۆت كوچىنىڭ دوقمۇشىدا.

— ئاپلا، ماۋۇ كېلىشمەسلىكنى!... ھازىر ئۇ نەدە؟

— شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە ئېلىپ كېتىشتى.

— جاراھىتى ئېغىر ئەمەستۇ؟

— ئۆلۈپتۇ...

— ھە؟!...

رەھمەتجاننىڭ چىرايى پاختىدەك ئاقىرىپ، چېكىسىدىن پۇررىدە تەر قۇيۇلدى، كۆز ئالدىغا پېژغىرىم ئاپتاپتا تەرلەپ - تەپچىرەپ ئورما ئورۇۋاتقان ئابىدەم، مۇكچىيىپ باغ باغلاۋاتقان شەۋكەت، توپىغا مىلىنىپ ئوخلاۋاتقان رەيھان كەلدى. ئاندىن، بۇغراجاننىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئېتىلىشى...

ئاھ، رەھىمسىز دۇنيا! سەندە ئادالەت، ھەقىقەت دېگەن نەرسە بارمىدۇ زادى!؟ بولسا، ئۇ زادى نەدە؟ كىملەرنىڭ قولىدا؟...ياخشىلار قان يىغلاپ، يامانلار يۈرت سورايدىغان بۇ كۈنلەر يەنە قاچانغىچە داۋاملىشار؟ بەس!! بەس!! بەس!!

رەھمەتجان رەھىم سايىتقا غەلىتە بىر نەزەردە تىكىلدى-دە، سورىدى:

— سىز نەگە ماڭغانىدىڭىز؟

— سىزنىڭ قېشىڭىزغا كېتىۋاتاتتىم.

— ئۇنداق بولسا، سىز ئۆيگە قايتىپ دەم ئېلىڭ، مەن جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە بېرىپ، ئابدۇمىنىڭ جەسىتىنى كۆرۈپ كېلەي. كېيىنكى ئىشلار توغرۇلۇق كەچقۇرۇن مەسلىھەتلىشەيلى.

— ئۆيگە بارساممۇ بەربىر ئارام ئالالمايمەن. ئۇنىڭدىن كۆرە، سىز بىلەن بىللە بولاي.

رەھمەت سوجاڭ ئۇنىڭغا بىرپەس تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن:

— ماقۇل، يۈرۈڭ ئەمسە، — دېدى-دە، مېڭىپ كەتتى. رەھىم سايىت ئۇنىڭغا ياندىشىپ كېتىۋېتىپ گەپ ئاچتى:

— ئابدۇمىنىغۇ ئەمدى تىرىلدۈرۈۋالغىلى بولمايدۇ، بالىلارنىڭ ئىشىنى قانداق قىلساق بولار؟

— قانداق قىلاتتۇق، رەيھانىنى بىزنىڭ ئۆيگە قايتۇرۇپ كېلىمەن، شەۋكەتنى نەدىن بولسا ئىزدەپ تاپىمىز. بۇنىڭدىن باشقا يول يوق.

— مۇنداق قىلساق بولماسمىكىن؟

— نېمىشقا دەيسىز؟

— ئەتىگەن ئىشقا كېتىۋېتىپ، شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ رازۋېتكا بۆلۈمىدىكى راشىدىن بىلەن ئۇچرىشىپ قال‌غانىدىم، ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، ئابدۇساتتار ئىككىمىز ئۈستىدىن بۇ بۆلۈمگە شىكايەت قىپتۇ. ئەھۋالدىن قارىغاندا، كەينىمىزگە ئادەم سېلىنغان ۋە يوشۇرۇن تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىلىۋاتقان ئوخشايدۇ.

رەھمەت سوجاڭ ئاچچىق كۈلۈمسىرىدى. بۇ كۈلۈمسىرەشنىڭ تېگىدە بىر خىل ئىشەنچ ۋە ھەرقانداق خەۋپنى مەنسىتمەسلىك ئالامىتى يوشۇرۇنۇپ ياتاتتى.

— راشىدىننىڭ ئېيتقانلىرى پۈتۈنلەي راست، — دېدى ئۇ كېسىپ، — بۇ ئىشلاردىن مەن خېلى بۇرۇنلا خەۋەر تاپقان، ئەمما، سىزنى بىئارام قىلىپ قويماسلىق ئۈچۈن ئۇقتۇرمىغانىدىم.

— خاتىرجەم بولۇڭ، پارتىيىگە، پارتىيىنىڭ ئىشلىرىغا سادىق ئادەملەر يالغۇز سىز بىلەن مەنلا ئەمەس، يۇقىرىدىمۇ، تۆۋەندىمۇ پاك ۋىجدانلىق يولداشلار نۇرغۇن، ئۇلار ئاللىقاچان سىز بىلەن مېنىڭ غېمىمىزنى يەپ قويغان. ھېچكىممۇ بىزنىڭ بىر تال مويىمىزغا چېقىلالمايدۇ.

— بالدۇرراق شۇنداق دېسىڭىزچۇ ئۇكا! — رەھىم سايىت گويا يەلكىسىدىن بېسىپ تۇرغان ئېغىر يۈك ئېلىپ تاشلانغاندەك يەڭگىل تىن ئالدى، — مەن بىكاردىن-بىكار شۇنچە ئەنسىرەپ كېتىپتىمەن.

— ھەر ھالدا سەگەكرەك بولغاننىڭ زىيىنى يوق، سىزگە بىر-نەرسىنى ئېيتىپ قوياي: ئابدۇساتتار جيۇچادۈينىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى چاڭگىلىغا كىرگۈزۈۋالغاندىن بۇيان، نۇرغۇن ئەسكى ئىش-لارنى قىلدى. يالغۇز ئۆي ئاقتۇرۇش باھانىسى بىلەن، شەخسەن ئۆزى بۇلاڭ-تالاڭ قىلغان نەرسىلىرى يىگىرمە مىڭ يۈەنلىكتىن

ئاشىدۇ. ئۇ مۇشۇ جىنايەتلىرىنىڭ سۈرۈشتە قىلىنىۋاتقانلىقىنى سېزىپ قىلىپ، دەرھال تىغ ئۇچىنى مەسىلىسىنى پاش قىلغان ھەمدە ئاتال-مىش "قارا نوپۇس"لار، "ماكانسىز"لارغا خەيرىخاھلىق قىلغان كىشىلەرگە قارىتىش يولى بىلەن جىنايى جاۋابكارلىقتىن قېچىپ قۇتۇلۇشقا ئۇرۇنغان، ھازىر ئۇنىڭ ئەنزىسى ئىچكى جەھەتتىن بېكى-تىلىپ بولدى، پات ئارىدا قولغا ئېلىنىدۇ.

— ئاغزىڭىزغا ياغ، ئۇكا! ئەگەر بۇ لوكچەك راستىنلا ئەدىبىنى يەيدىغان بولسا، پۈتۈن شەھەر خەلقى ناھايىتى زور بىر ئاپەتتىن قۇتۇلغاندەك خۇشال بولىدۇ.

— چوقۇم شۇنداق بولىدۇ، — دېدى رەھمەت سوجاك چوڭقۇر ئىشەنچ بىلەن، ئىككىيلەن يولنى داۋام قىلدى، — لېكىن، ھازىرچە بۇ گەپنى ھېچكىمگە تىنماڭ. چۈنكى، كۆرەش يەنىلا ناھايىتى كەس-كىن. ۋەزىيەت پۈتۈنلەي بىزگە پايدىلىق تەرەپكە بۇرالغانغا قەدەر ھەربىر قەدىمىمىزنى ھېسابلاپ باسماي، ھەربىر ئېغىز سۆزىمىزنى قايتا-قايتا ئويلاپ قىلماي بولمايدۇ...

ئىككىيلەن مۇڭداشقاچ، شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارى-سىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كېلىپ قېلىشتى.

* * *

ئاللىقاچان يېرىم كېچىدىن ئېشىپ كەتتى، رەھمەت سوجاك تېخىچە ئويغاق، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئابىدەمنىڭ تېگى نىل رەڭ، ئاق شاپتۇل چېچەكلىك گۈللۈك كۆڭلىكى، كۆل رەڭ خادانى پىلاتىسى ۋە قاداقلىشىپ كەتكەن يىگانە قولى..."ئىنقىلاب" تۆپەيلى ئۇرۇپ-سوقۇلغان، تۈرمىلەرگە تاشلانغان سان-ساناقسىز بىگۇناھ كىشىلەر؛ سان-ساناقسىز يېتىم-يېسىرلار...نىڭ ئېچىنىشلىق قىياپىتى، مۇڭ-

زارى ۋە كۆز ياشلىرى...نامايان بولدى.

سىرتتا توختاۋسىز چىقىۋاتقان بوران دەم گۈركىرەپ، دەم ئۇششقىتىپ، كېچە جىمىلىقىنى بۇزماقتا، رەھمەت سوجاڭ تورۇسقا تىكىلگىنىچە، خىيال دېڭىزىدا ئۈزمەكتە، ئۇنى ھەممىدىن بەك بىئارام قىلىۋاتقىنى ئابىدەم بىلەن شەۋكەت، رەيھانلارنىڭ ئىشى ئىدى.

رەھمەت سوجاڭ شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن قايتىپ كېلىپلا سۇلايمان بىلەن تېلېفوندا سۆزلەشمەكچى بولغانىدى. پوچتىخانىدىن دەسلەپ: "گۇڭشې رادىئو ئۈزېلىنىڭ كەچلىك ئاڭلىتىشى توختىغىچە كۈتۈپ تۇرۇڭ" دېگەن جاۋابنى؛ كېيىن: "سىم يولى بۇزۇلۇپ قاپتۇ" دېگەن جاۋابنى ئالدى-دە، ئۆزىنىڭ بارلىق پىلانلىرى بۇزۇلۇپ كەتكەندەك، كۆڭلى تېخىمۇ پاراكەندە بولۇشقا باشلىدى، بۇ ھال تېخىچە بېسىلغىنى يوق. "قانداقلا بولمىسۇن، سۇلايمان بىلەن بىر ئۇچرىشىشىم كېرەك، — دېدى ئۇ ئىچىدە ئۆزى بىلەن ئۆزى سۆزلىشىپ، — ئەگەر ۋېلىسىپىت بىلەن ئۇچسامچۇ؟..."

خىيالى مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇ يوتقاندىن چىقتى-دە، چىراغنى يېقىپ، كىيىنىشكە باشلىدى...

غەلىتە ئۇخشاشلىق

1978-يىلى باھار كۈنلىرىنىڭ بىر يەكشەنبىسى، چۈش ۋاقتى. ئېگىز بويى، قاڭشالىق، چوڭ-چوڭ كۆزلىرى سەل-پەل ئولتۇرۇشقان، ئۇستىرىدا پاكىز چۈشۈرۈلگەن يوغان بېشىغا بادام دوپپا كىيگەن قارامۇتۇق كىشىنىڭ يىللىق كۈلۈمسىرەپ، ئۆزىگە يانمۇ-

www.uyghurkitap.com

يان تۇرغىنىنى كۆرگەندە، ئۇۋا ئىزدەپ يۈرگەن يوغان تاجىلىق، ئاپئاق مىكيانىنى كاتەككە ھەيدەۋاتقان جىيەنلىرى ھامىنىڭ ئاق پۇشماق يۈزى "ۋىلىلدە" قىزاردى-دە:

— رامزان چاڭچاڭغۇ بۇ! قانداق بولۇپ كېلىپ قالدىڭىز؟ كېلىڭ، ئۆيگە كىرىڭ! — دېدى.

— لاۋيەن بارمۇ؟

— بار.

— نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ؟

بىرەيلەن بىلەن گەپلىشىپ ئولتۇرىدۇ، — جىيەنلىرى ئىچكىرىگە قاراپ توۋلىدى، — لاۋيەن، رامزان چاڭجاڭ كەپتۇ!

رامزان چاڭجاڭ ئۆيگە كىردى.

— ئوھوي...سىزمىدىڭىز؟ كېلىڭ، چاڭجاڭ، — يەن شۇجى خۇشاللىقىدا ئورنىدىن تۇردى-دە، ئۇنىڭ ئالدىغا ئېتىلدى. ئىككى جۈپ قول بىر-بىرىنى مەھكەم سىقتى. يەنشۇجىنىڭ قارشىسىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان ئون يەتتە-ئون سەككىز ياشلار چامىسىدىكى ئۇيغۇر يىگىت ھۆرمەت يۈزىسىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ، رامزان چاڭجاڭغا جاي بوشاتتى.

— سۆھبىتىڭلارنىڭ بېلىگە تەپتىممۇ نېمە؟ — دېدى رامزان چاڭجاڭ كۈلۈپ ۋە يەنشۇجىنىڭ دولىسىغا قاقتى، بۇ چاغدا ئۇنىڭ يۈزىنى قويۇق قورۇقلار قاپلاپ، قاچانلاردىدۇ تۆكۈلۈپ كەتكەن بىرنەچچە تال ئۇتتۇر چىشى ئورنىدىكى بوشلۇق "مانا مەن" دەپلا كۆزگە تاشلاندى. ئاۋازى ياشلارنىڭكىدەك جاراڭلىق ئىدى.

— ياق، سۆھبىتىمىز ئەمدى قىزىيدىغان بولدى دەڭسا! — يەن

شۇجى رامزان چاڭجاڭنىڭ ئوڭ قولىنى مەھكەم تۇتقىنىچە، ھېلىقى يىگىتنىڭ قېشىغا ئېلىپ كەلدى، — تونۇشۇپ قويۇڭ: ۋىلايەتلىك كۆمۈر كانىدىكى بىر قەدىناس دوستۇمنىڭ ئوغلى، ئىسمى ھامىت، دادىسى ھادىسىگە ئۇچراپ ئۆلۈپ كەتكەن. بۇ يىل بالىلار پاراۋانلىق مەكتىپىنىڭ تولۇقسىز سىنىپىنى پۈتتۈرىدۇ.

ھامىت رامزان چاڭجاڭ بىلەن قول ئېلىشتى. يەنشۇجى ئەمدى مېھماننى تونۇشتۇردى:

— زاۋۇتىمىزنىڭ باشلىقى يولداش رامزان.

يىگىت بۇ ئىسمنى ئاڭلىغاندا، كۆزلىرى غەلىتە چاقناپ، رامزان چاڭجاڭنىڭ كۆچلۈك ئالقىنىدىكى قولى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترىدى، كۆلۈمسىرەشكە ئۇرۇنغان بولسىمۇ، كۆلۈمسىرىيەلمىدى. ئەكسىچە، رامزان چاڭجاڭ بۇ ناتونۇش يىگىتنىڭ باش ئايىغىغا يېنىشلاپ-يېنىشلاپ سەپسالغىنىچە كۆلۈمسىرەپ تۇراتتى.

ھامىتتا ئۇشتۇمتۇت پەيدا بولغان بۇ ئۆزگىرىش يەنشۇجىنىڭ ئەقىللىق كۆزلىرىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى.

— كېلىڭ، ئورۇندۇققا كېلىڭ، — ئۇ رامزان چاڭجاڭنىڭ بىلىكىدىن تۇتۇپ، ئاستا ئۆزى تەرەپكە تارتتى، — ئولتۇرۇپ پاراڭلىشايلى.

رامزان چاڭجاڭ ئولتۇردى. جيەنفېي ھامما ئۇنىڭغا چاي سۇنۇ-ۋېتىپ سورىدى:

— سانىخان تىنچلىقتۇ؟

— تىنچلىق، — رامزان چاڭجاڭ ئورۇندۇقتىن سەل قوزغىلىپ، يەنە ئولتۇردى، — سىزگە سالام ئېيتتى.

— سالامەت بولسۇن. چاغاندا كۆرۈشكەنچە، ئۇنى زادىلا كۆر-

مسىدىم. بىر بىرىپ كۆرۈشۈپ كېلەي، دەپ كۈندە نەچچە قېتىم كۆڭلۈمگە پۈكـمەنۇ، نېمە ئۈچـۈنـدۇ زادى ئۆيـدىن چىقالمايمەن.

— ئۇمۇ كۈندە نەچچە قېتىم گېپىڭىزنى قىلىدۇ، ئەمما ئۆيـدىن چىقالماي، ئالدىڭىزدا بەك خىجىل.

— ئادەمنى خىجىل قىلمىسىڭىزچۇ! ئارىلىق يىراق بولغاندىكىن، ئادەم دېگەن ۋاقىتتا بىر-بىرىـنى ئىزدىـشەلمەيدىـكەن. ھەي ... ئەمدى زاۋۇتقا كۆچۈپ چىقارسىلەر؟

— كۆچۈپ چىقساققۇ بولاتتى. ئـۆي يوق-دە. ئۇنىڭ ئۈستىگە، كۆيئوغلىمىز بىلەن قىزىمىز تېخىچە كېلەلمەيۋاتىدۇ.

— نېمىشقا شۇ چاققىچە كېلىپ بولالمايدۇ؟

— ئۇلار ئىشلەۋاتقان ئورۇن ئىنقىلاب جەريانىدا بەكمۇ قالايمىقانلىشىپ كەتكەنىكەن، رەھبەرلىك كۆيئوغلىمىزنى خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ تەركىبىگە كىرگۈزۈپ قالايمىقانچىلىق ئوڭشالغاندىن كېيىن قايتۇرۇپ كەلمەكچى بوپتۇ.

— ئۇنچىلىك بولسا ياخشى ئىكەن.

جيەنفېي ھاما سۆزلەۋېتىپ، ھامىتنىڭ تېخىچە ئۆرە تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالدى:

— ھامىت، نېمانداق ئۆرە تۇرىسىز؟ ئولتۇرۇڭ، بالام.

— مەن قايتاي، — ھامىت ئىشىك تەرەپكە ماڭدى. — كېچىكىپ قالسام، ئاپتوبۇسقا ئولگۇرەلمەيمەن.

جيەنفېي ھاما ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ، ئۇنى يەنە بىردەم ئولتۇرۇشقا دەۋەت قىلغانىدى، يەنشۈجى رامىزان چاڭجاڭغا تۈيدۈرماستىن، خوتۇنىغا كۆزىنى قىسىپ قويدى ۋە:

— ماقۇل، ماڭسا ماڭسۇن. يەنە ئاپتوبۇسقا ئۈلگۈرەلمەي

پىيادە قېلىپ يۈرمىسۇن، — دېگىنىچە ئورنىدىن تۇردى.

يەنشۇجى ھامىتنى ئۈزىتىپ قويۇپ قايتىپ كىردى. ئىككىيلەن چاي ئوتلىغاچ، ئۆتكەن-كەچكەنلەر ئۈستىدە مۇڭدىشىشتى. بارا-بارا سۆھبەتنىڭ كەيپىياتى سۇسلىشىپ كەتتى، پولۇپمۇ رامىزان چاڭجاڭنىڭ روھى تۆۋەن بولۇپ، ھېلىدىن-ھېلىغا ئۇزمەي تاماكا چېكەتتى، بەزىدە بىر سوئالنى بىرنەچچە قېتىم ياندۇرملاپ سورايتتى ياكى خېلى بۇرۇنلا سۆزلەپ بولغان بىر گەپنى يەنە تەكرارلايتتى. بۇنىڭدىن يەنشۇجى ھەيران ئىدى.

گەپ بۇغراجان توغرۇلۇق يېزىلغان چوڭ خەتلىك گېزىتلەر ئۈستىگە كۆچكەندە، يەنشۇجى ناھايىتى قىزغىن سۆزلەپ كەتتى:

— ئاممىنىڭ قوزغالغىنى بەكمۇ ئوبدان بولدى، — دېدى ئۇ ھاياجان بىلەن، — ئاما قوزغىلىدىغان، رەھبەرلىك ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەش پرىنسىپى بويىچە ئىش كۆرىدىغان بولسا، بۇغراجان چوقۇم تەلتۆكۈس ئاقلىنىدۇ.

رامىزان چاڭجاڭ مىيىقىدا كۈلۈپ قويىدى ۋە يەنشۇجىغا سوئال نەزىرىدە تىكىلىپ:

— سىز ئاشۇنداق بولىدىغانلىقىغا ئىشىنەمسىز؟ — دەپ سورىدى.

— ئىشىنىمەن.

— مۇنداق دەڭ...، — رامىزان چاڭجاڭ سوزۇپ بىر نەپەس ئالدى. چىرايى يەنىلا جىددىي، ئاۋازى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەيتتى، — ئۇنداق بولسا، ئىككىمىزنىڭ كۆز قارىشى ئوخشاش ئىكەن.

— ئەلۋەتتە ئوخشاش بولىدۇ-دە! يىگىرمە نەچچە يىلدىن بۇيان قاچان، قايسى ئىشتا كۆز قارىشىمىز ئوخشاش بولمىغان؟

ئىككىيلەن قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى. كۈلكە سەل بېسىققاندا:

— لاۋيەن، — دېدى رامىزان چاكىجاڭ دېلىغۇلىلۇق ئارىلاش تەلەپپۇزدا، — ھازىر نېمىشقا سىزنى ئىزدەپ كەلگەنلىكىمنى بىلەمسىز؟

يەنشۇجى ئۇنىڭغا ھەيرانلىق بىلەن تىكىلدى-دە، ئۇدۇللا جاۋاب بەردى:

— ياق، بەلكى زۆرۈر بىر ئىش بىلەن كەلگەنسىز.

— ھە، ھەقىقەتەن بەكمۇ زۆرۈر بىر ئىش بىلەن كەلدىم.

— ئۇنداق بولسا ياخشىغۇ. قېنى دەپ بېقىڭە؟

— ئىش مۇنداق، — رامىزان چاكىجاڭ تاماكىسىنى كەينى-كەيىندىن بىرنەچچە قېتىم قاتتىق-قاتتىق شورىۋالدى. يەنشۇجى ئۇنىڭ چىرايىدىكى ھەربىر ئۆزگىرىشنى دىققەت بىلەن كۆزەتمەكتە ئىدى، — باياتىن بۇغراجان توغرۇلۇق خېلى كۆپ سۆزلەشتۇق. ئەمدى ئۇنىڭ قىزى توغرۇلۇق سۆزلىشىپ باقساق قانداق؟

— قايسى قىزى توغرۇلۇق؟...

يەنشۇجىنىڭ ئىستاكاننى مەھكەم سىقىمدىۋالغان قوللىرى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەيتتى. رامىزان چاكىجاڭ ئۇنىڭ سوئالىغا قىسقىلا جاۋاب بەردى:

— قايسى قىزى بولاتتى، رەيھانچۇ!

— رەيھان؟ بۇغراجان قولىغا ئېلىنغاندىن كېيىن تۇغۇلغان قىزمۇ؟

— ھەئە، شۇ.

— ئۇ بارمىكەن؟

— بار، نېمىشقا بولمايدىكەن!

— راست گەپ قىلىۋاتامسىز؟

— مەن قاچان يالغان سۆزلىگەن؟!
— ئۇنداق بولسا، ئۇ ھازىر نەدە؟
— ئويلاپ تېپىڭچۇ: سىزنىڭچە نەدىدۇ؟
— مېنىڭچە...، — يەنشۇجى بىردىنلا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئىككىلا چامداپ رامىزان چاڭجاڭنىڭ ئالدىغا كەلدى، — سىزنىڭ ئۆيدە ئوخشىمامدۇ!؟
— تاپتىڭىز. ئۇ راستىنلا بىزنىڭ ئۆيدە.
— ھە، نېمە دەۋاتىسىز؟ بۇ زادى قانداق گەپ؟ ئوچۇقراق سۆزلىگە!
يەنشۇجىنىڭ ئورۇق قوللىرى ئالدىقاچان رامىزان چاڭجاڭنىڭ ئىككى مۈرىسىگە تاشلانغان، كۆزلىرى ئۇنىڭ كۆزلىرىگە مىختەك قادالغانىدى.
رامىزان چاڭجاڭ ئابدۇم بىلەن رەيھان توغرىسىدىكى ئەھۋالنى قىسقىچە سۆزلەپ بەردى. خۇشاللىق بىلەن مۇسىبەت تۇيغۇسى ئارىلىشىپ كەتكەن يەنشۇجى قوللىرىنى رامىزان چاڭجاڭنىڭ مۈرىسىدىن ئالدى-دە، پۇتلىرىنى ئېغىر يۆتكەپ، جايىغا كېلىپ ئولتۇردى ۋە كەيپى ئۇچقان ھالدا سورىدى:
— سىز بۇ گەپنى نېمە ئۈچۈن شۇ چاغدىلا دېمىدىڭىز؟
رامىزان چاڭجاڭ بىرھازا جىمىپ كەتتى. كېيىن گۇناھلىق ئىش قىلىپ قويغان ئادەمدەك كۆزلىرىنى قەيەرگىدۇ تىكىپ، پەس ئاۋازدا دېدى:
— ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز: ئۇ كۈنلەردە شۇنداق چوڭ گەپنى سىزگە قانداقمۇ ئاغزىمدىن چىقىرالايمەن؟!
— توغرا، ھەي... ئۇ كۈنلەر...

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ھەر ئىككىيلەن تەڭلا ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىشتى. چايدانىدىكى چايمۇ ئۇلارغا ماسلاشقاندەك ”گاژ ـ ژ...“ قىلغان ئاۋاز چىقاردى.

ھەر ئىككىيلەن خىيالغا كەتكەندى:

ئازادلىقنىڭ دەسلىۋىدە، يەن رۇي مۇشۇ زاۋۇتقا ھەربىي ۋەكىل بولۇپ كەلگەندە، مىللىي ئارمىيەدىن كەسىپ ئالماشتۇرغان رامىزان بۇ زاۋۇتقا چاكچاك بولدى. ئىككىيلەن بىر نىيەت، بىر مەقسەتتە ھەمكارلىشىپ ئىشلەپ، زاۋۇتنى يىلدىن ـ يىلغا گۈللەندۈردى. ”مەدەنىيەت ئىنقىلابى“ جەريانىدا ئىككىيلەننىڭ تەقدىرى ئوخشاش بولدى: يەن رۇي ”كاپىتالىزم يولىغا ماڭغان، بۇرژۇئا ئەكسىيەتچى لۇشيەننى سادىقلىق بىلەن يۈرگۈزۈپ، ئاممىنىڭ ئىنقىلابىي ئاكتىپلىقىنى باسقان جىنايىتى“دىن ھېساب بەرسە، رامىزان ”مىللىي ئارمىيىگە قاتنىشىپ، بىگۇناھ خەنزۇلارنى ئۆلتۈرگەن جىنايىتى“دىن ھېساب بەردى. يەن رۇي ئۈچ تەرەپ بىرلەشكەن زاۋۇت ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى بولغاندىن كېيىن، بىرىنچى بولۇپ رامىزاننى ئازاد قىلىشنى ئوتتۇرىغا قويدى ۋە ئۇنىڭ قايتا ـ قايتا تىركىشىشى نەتىجىسىدە، رامىزان ”ئازاد“ قىلىنىپ، زاۋۇتنىڭ ماتېرىيال سېتىۋالغۇچىسى قىلىپ تەيىنلەندى. ئەمما، مەھەممەت ئىمىن قاتارلىق يېڭى ھوقۇقدارلارنىڭ توسقۇنلۇق قىلىشى بىلەن، ئۇنىڭ تارىخىدىن خۇلاسە چىقىرىلمىدى. مەيلى نېمىلا بولمىسۇن، ئۇ ئەمدى ئازاد ئىدى! زىمىستانغا يۈكلەنگەن ۋەزىپىنى بەجانىدىل ئورۇنلايتتى.

1975 ـ يىلىنىڭ ئەتىياز پەسلىدە، رامىزان ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچراپ، ناھايىتى ئېغىر يارىلاندى. ئۇ روھىچىدە جىددىي قۇتقۇزۇش تەدبىرلىرى كۆرۈلگەندىن كېيىن، شاڭخەيگە يۆتكەپ كېتىلدى. تاكى سەللىمازا ساقىيىپ، ئائىلىسىگە قايتىپ كەلگىچە بولغان يەتتە ئاي ئىچىدە،

يەنشۈجى ئۈنى ئىككى قېتىم يوقلاپ كەلدى، ئائىلىسىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇردى. شۇنداقلا، ئايروپىلاندىن يەرگە چۈشكەندە، بىرىنچى بولۇپ ئۇنىڭ بىلەن قۇچاقلاشتى، ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ ئۆيگە كەلدى. زاۋۇتتا بولغان ھەربىر يىغىنى ئۆزگىرىشنى يىپىدىن-يىڭنىسىغىچە سۆزلەپ بەردى:

— بۇ ئىنقىلاب ھەممە ئادەمنى بىرقۇر سىناپ كۆردى، ھەممە ئادەمنى ئازدۇر-كۆپتۇر چېنىقتۇردى، — دېدى يەنشۈجى چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ، — ئەمما، ئالدىمىزدا يەنە نۇرغۇن ئېغىر سىناقلار باردەك قىلىدۇ.

— مەنمۇ شۇنداق ئويلايمەن، — رامزان قاۋۇل گەۋدىسىنى سەل مىدىرلىتىپ، جەينەكلىرى بىلەن شىرەگە تاياندى، — سىزنىڭچە، ئىشلىرىمىزنىڭ تەلتۆكۈس يۈرۈشۈپ كېتىشى ئۈچۈن، يەنە خېلى ئۇزۇن ۋاقىت كۈتۈشكە توغرى كېلەرمۇ؟

— شۇنداق، — يەن رۇي ئېغىر تىنىدى، — يولداش دېڭ شياۋپىڭ مەركەزنىڭ خىزمەتلىرىگە رىياسەتچىلىك قىلغاندىن بۇيان، سىياسەتتە، بولۇپمۇ كادىرلار سىياسىتىدە ناھايىتى زور بۇرۇلۇش بولغانلىقى سىزگە مەلۇم. بىراق، يېقىندا ئېچىلغان مەملىكەتلىك تۇنجى قېتىملىق داجەيدىن ئۆگىنىش يىغىنىدىن كېيىن ئىشلار يېڭىباشتىن ئوڭتەي-توڭتەي بولۇپ كەتتى. ئەھۋالدىن قارىغاندا، سىياسەتتە يەنە بىر قېتىم زور ئۆزگىرىش بولىدىغاندەك تۇرىدۇ. قىسقىسى، زور كۆپچىلىك كونا كادىرلار ”تەخت“تىن چۈشۈپ، ھەممە ھوقۇقىنى ”يېڭى شەيئى“لەرنىڭ قولىغا تۇتقۇزىدىغان گەپ ئوخشايدۇ...

— ئۇنداقتا، سىز...

— ھازىرچە ماڭا چېقىلمىدى. بىراق، ئۆزلىرىنى ”ئېقىمغا قارشى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تۇرغۇچىلار" دەۋالغان بەزى كىشىلەر ئۇ يەر-بۇ يەردە كۇسۇلدىشىپ يۈرۈۋاتىدۇ.

— يېقىندا مەلۇم ئادەملەر مېنى تەختتىن چۈشسۇن، دېگەن مەزمۇندا بىر پارچە چوڭ خەتلىك گېزىت چاپلاپتىكەن. بىرمۇنچە ئىشچى يولداشلار ئۇنىڭ ئۈستىگە: "ئۆكچەكلەر ھوقۇق تۇتىدىغان چاغ كەلمەسكە كەتتى. ھوقۇق مەستانىلىرى لىن بياۋنىڭ قېشىغا بارسۇن!..." دەپ يېزىپ قويۇپتۇ. ئىشەنچىم كامىلكى، ئەمدى ئاما ھېچكىمنىڭ ئۆتكەنكىدەك قالايمىقانچىلىق پەيدا قىلىشى، ياخشى ئادەملەرگە ئۇۋال قىلىپ، يامان ئادەملەرنىڭ جاھاننى بېشىغا كىيىشى ئۈچۈن كەتمەن چاپمايدۇ!...، — يەن رۋي سەل توختاپ قوشۇپ قويدى، — مۆلچەرلەپ كۆرۈشۈمچە، زاۋۇتىمىزنىڭ ئالدىنقى يېرىم يىللىق پىلانىنىڭ ئورۇنلىنىشىدا قىلچە ئۈمىد يوق. كېلەر يىللىق پىلانىنىڭ قانداق بولۇشى سىزنىڭ ئۆز رولىڭىزنى جارى قىلىش-قىلالماسلىقىڭىزغا باغلىق بولۇپ قالدى.

— بۇ...؟

— بۇ مۇنداق گەپ: ئۆتكەندە، ئىنقىلابىي كومىتېت سىزنىڭ ئىشىڭىزنى قايتا مۇزاكىرە قىلغانىدى. سىز بۇنىڭدىن كېيىن ماۋا ياردەملىشىپ، زاۋۇتنىڭ ئىشلەپچىقىرىشىنى تۇتىسىز.

رامىزاننىڭ رەڭگى بىر ئۆزگىرىپ، دەرھال ئەسلىگە كەلدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بۇنىڭدىن سەككىز يىل ئىلگىرى ئىككىيلەن ئوتتۇرىسىدا دائىم دېگۈدەك بولۇپ تۇرىدىغان تالاش-تارتىشلار، ئاخىرىدا بىر-بىرىگە قايىل بولۇشۇپ، ئەل ياتقۇدا ئىشخانىدىن چىقىدىغان سەپداش پەيدا بولدى. يەن رۋي شۇنچە كۆپ دەرد-ئەلەم چەككەن تۇرۇقلۇق، يەنىلا زاۋۇتنىڭ غېمىنى يەۋاتسا، ئۇنىڭ

كەينىگە قارايدىغان نېمىسى بار؟!

— ماقۇل، تەشكىل ماڭا ئىشىنىدىغانلا بولسا، كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە ئىشلەپ كۆرەي، — دېدى ئۇ.

— ياخشى، ماۋۇ گېپىڭىز جايىدا بولدى. بىرلىكتە تىرىشىدىغانلا بولساق، زاۋۇتنىمۇ ئوڭشاپ كېتەلەيمىز، تەتۈر قۇيۇنلارغىمۇ تاقابىل تۇرالايمىز...

ئۇلار دېگىنىنى قىلىشتى. ئەمما تەقدىرمۇ ئۆز ئويۇنىنى ئويناۋەردى: مەركەزنىڭ 1976-يىل 7-ئاپرېلدا "تيەنئەنمېن ۋەقەسى" مۇناسىۋىتى بىلەن ئېلان قىلغان ئىككى بۇيرۇقى① جاھاننى يېڭىباشتىن ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋەتتى: يەن رۇي "ئىشلەپچىقىرىش ئارقىلىق ئىنقىلابنى باسقان"، "دېڭ شياۋپىڭنىڭ قارا يولىيورۇقلىرىنى گۆھەر بىلىپ، زاۋۇتتا پايدىنى قوماندان قىلىش، ماددىي رىغبەتلەندۈرۈش... شامىلىنى ئەۋج ئالدۇرۇۋەتكەن جىنايىتى"دىن ھېساب بېرىشكە قىستالدى. خىزمەتتىن توختىتىلدى. ئۇنىڭ "ئەتىۋارلاپ ئىشلىتىشى" بىلەن "يېڭى شەيئى"لەرنى "بېسىشتا ئاۋانگارتلىق رول ئوينىغان" رامىزان سېخقا چۈشۈرۈلۈپ، ئېغىر جىسمانىي ئەمگەكلەرگە سېلىنىشقا باشلىدى. بۇ كۈنلەردە، قارىماققا ئۇنىڭ روھىي كەيپىياتى بەكمۇ تۆۋەن ئىدى. ئۆيگە كىرىپ چالا-پۇچۇق غىزالىنىپلا، ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلايتتى-دە، سائەتلەپ تورۇسقا تىكىلىپ،

① ئىككى بۇيرۇق — مەركىزىي كومىتېتنىڭ دېڭ شياۋپىڭنى پارتىيە ئىچى ۋە سىرتىدىكى بارلىق ۋەزىپىلىرىدىن ئېلىپ تاشلاش؛ خۇا گوفېڭنى مەركىزىي كومىتېتنىڭ 1-مۇئاۋىن رەئىسى، گوۋۇيۈەننىڭ زۇڭلىلىقىغا تەيىنلەش توغرىسىدىكى ئىككى بۇيرۇقى كۆزدە تۇتۇلدۇ. — ئاپتور.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

جىمجىت يېتىپ كېتەتتى. خىزمەت ئۈستىدە بولسا كۈن بويى قاپىقىنى سېلىپ، ھېچكىم بىلەن گەپلەشمەيتتى، ھېچكىمگە ئارىلاشمايتتى. ئۆزىگە تاپشۇرۇلغان ئىشنى باش چۆكۈرۈپ قىلاتتى. پات-پات ئۇچۇغدىلىپمۇ تۇراتتى. تېخى بەزىلەر تەرىپىدىن "دۆت"، "ساراڭ" دەپ ئاشكارا مەسخىرە قىلىناتتى. سانىخان ئاچا ئۇنىڭ راستىنلا ئەقلىدىن ئېزىپ، ساراڭ بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى. قولىدىن كېلىشىچە كۆڭلىنى ئايايتتى. ئارتۇقچە گەپ-سۆز سورىمايتتى. بەك زۆرۈر ئىش-كۈشى بولمىسا، ئۇ يېتىپ-قوپىدىغان ئۆيگە پۈتىنمۇ تىقمايتتى. رامىزانغا كېرىكى جىمجىتلىق ئىدى. ئۇ مۇشۇ جىمجىتلىق ئىچىدە ئۆزىنىڭ ئەللىك يىللىق ھاياتىدا بېسىپ ئۆتكەن ھەربىر قەدىمىنى تەكرار-تەكرار ئەسلەيتتى، ئۇنىڭدىن يەكۈن چىقىراتتى. نۆۋەتتىكى ۋەزىيەت، سىياسىي مۇھىت، ئۇزۇن يىللىق جاپالىق كۈرەشلەر جەريانىدا سىناقتىن ئۆتكەن سەپداشلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ھازىرقى تەقدىرى ئۈستىدە باش قاتۇراتتى. ئۈستىدىكى خاتا يەكۈنىنىڭ چوقۇم ئاغدۇرۇلىدىغانلىقى، ئۆز ئەقىدىسى، ئۆز غايىسىنىڭ ھامان بىر كۈنى رېئاللىققا ئايلىنىدىغانلىقىغا چىن قەلبىدىن ئىشىنەتتى. شۇڭا پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي تىرىشىپ ئۆگىنەتتى، زاۋۇتنىڭ يېرىم پالەچلىك ھالىتىنى ئۆزگەرتىشنىڭ يېڭى-يېڭى پىلانلىرىنى تۈزەتتى...

"تۆت كىشىلىك گۇرۇھ" ئاغدۇرۇلغان كۈندىن ئېتىبارەن، رامىزان شۇنداق تېتىكلىشىپ كەتتىكى، گويا ياشلىقى قايتىپ كەلگەندەك ئىدى. ئۇنىڭ ئىش ئۈستىدىكى غەيرىتى، پىلانچانلىقى باشقىلار ئۇ ياقتا تۇرسۇن، يەڭشۇجىنىمۇ ھەيران قالدۇردى. بىر چاغلاردا ئۇنى "ساراڭ"، "دۆت" دېيىشكەنلەر ئەمدى ئۇنىڭ ئالدىدا خىجىل

بولۇشتى. رامىزان ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلاپ تىرىشىپ ئىشلەۋاتقان؛ چىرايىدىن تەبەسسۇم ئۆكسۈمەيۋاتقان بولسىمۇ، كۆڭلىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر يېرى يەنىلا بىئارام ئىدى. كېچىلىرى تۈزۈك ئۇخلىيالمايتتى، ئويلىناتتى، رەيھانىنىڭ ئىشىنى قاچان، قانداق ئاشكارىلاش ئۈستىدە باش قاتۇراتتى، لېكىن ئېنىق بىر قارارغا كېلەلمەيتتى. ئۇ شۇنى ناھايىتى ئېنىق بىلەتتىكى، تېرىقچىلىق ئىشىنى پارتىيە تەشكىلىدىن سىر تۇتۇش — پارتىيىگە سادىق بولمىغانلىق، دىكتاتۇرا ئورگانلىرىنى ئالداش — تېخىمۇ كەچۈرگۈسىز خاتالىق، ھەتتا جىنايەت. ئەينى ۋاقىتتا، رەيھانىنى "ئۆلۈپ كەتكەن بىر نەۋرە سىڭلىمنىڭ قىزى" دېگەن نام بىلەن نوپۇسقا ئالدۇرۇشى، تېگى-تەكتىدىن ئېيتقاندا، ئاشۇنداق بىر ئىش بولسىمۇ، شۇ چاغدىكى رېئاللىق ئالدىدا، رامىزان چاڭجاڭ تۇرماق، كىچىككىنە ۋىجدانى، كىچىككىنە ئىنسانپەرۋەرلىك روھى بار ھەرقانداق كىشى بۇنداق "جىنايەت"كە باتۇرلۇق بىلەن قول تىققاتتى. رامىزان شۇنداق قىلدى. بۇ ئىشتىن ھەم خۇشاللىنىپ، ھەم ئەندىشە قىلىپ، نەچچە-نەچچە كېچىنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزدى. كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن يۈرىكى توختاپ، كۈندىلىك تۇرمۇشمۇ ئۆز قېلىپىغا چۈشتى... ئەمما، ھازىر ۋەزىيەتمۇ، ئادەملەرمۇ بۇنىڭدىن بەش-ئالتە يىل ئىلگىرىكىگە، ھەتتا بەش-ئالتە كۈننىڭ ئالدىدىكىگە تۈپتىن ئوخشىمايتتى. ھەممە نەرسە يېڭىلىنىۋاتاتتى. ھەممە ئادەم بۇ يېڭى باھاردىن يېڭى ھوزۇر ئېلىۋاتاتتى. رامىزان چاڭجاڭمۇ بۇنىڭدىن مۇستەسنا ئەمەس ئىدى، ئەلۋەتتە! شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، ئۇ يەنە شۇنىڭغىمۇ ئىنتايىن سەگەكلىك بىلەن نەزەر سالماقتا ئىدىكى، بۇرۇن ھوقۇق تۇتقان "لۇشيەن ئېگى

www.uyghurkitap.com

ئۇستۇن، سىنىپىي كۈرەش نۇقتىئىنەزىرى كۈچلۈك“ كىشلەر ھېلىمۇ
ئۇخشاشلا ھوقۇق تۇتۇۋاتاتتى. گەرچە ئۇلار ۋەزىيەتنىڭ قىستىشى
بىلەن، بەزى سورۇنلاردا لىن بياۋ ھەمدە ”تۆت كىشىلىك گۇرۇھ“نىڭ
جىنايەتلىرى ئۈستىدە ئانچە-مۇنچە پېپەن سۆزلىرى سۆزلەپ قويۇۋاتـ
قان بولسىمۇ، تازا چىن كۆڭلىدىن يېڭى مەركىزىي كومىتېت بىلەن
بىر نىيەتتە ئەمەس ئىدى. سىياسەتتىكى يەرنى ئاسمان، ئاسماننى
يەر قىلىدىغان مۇنداق چوڭ ئۆزگىرىشتىن گۇمانلىنىۋاتاتتى. مۇشۇ
سەۋەبتىن، خاتا، يالغان، ناھەق ئەنزىلەرنى بىر تەرەپ قىلىش
ئىشى دېگەندەك ياخشى ئىشلىنىپ كېتەلمەيۋاتاتتى. مۇنداق ئەھۋال
ئاستىدا، ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتىنى يەنە بىرمەزگىل كۆزەتكەننىڭ
ھېچقانداق زىيىنى يوق ئىدى... رامىزان چاڭجاڭ ۋەزىيەتنى
كۆزىتىپ، مۇۋاپىق پەيتنى كۈتۈپ بىر يېرىم يىلنى ئۆتكۈزدى. بۇ
بىر يېرىم يىلدا، ۋەزىيەت كۈندىن-كۈنگە ياخشىلىنىپ باردى.
ئۇنىڭ ۋەزىپىسى ئەسلىگە كەلدى. ئۇنى تېخىمۇ خۇشال قىلغىنى
شۇ بولدىكى، ئىككى ھەپتە ئىلگىرى، پۈتۈن زاۋۇتتىكى ئىشچى-
خىزمەتچىلەر كەينى-كەينىدىن زاۋۇت پارتكومىغا تەلەپنامىلەر يېزىپ،
بۇغراجاننىڭ ئەنزىسىنى يېڭىباشتىن قاراپ چىقىشنى تەلەپ قىلدى.
پارتكومىمۇ ئۇدا ئىككى كۈن يىغىن ئۆتكۈزۈپ، بۇغراجاننىڭ
مەسىلىسىنى مەخسۇس مۇزاكىرە قىلدى ۋە تۈنۈگۈن ئۇنى ئاقلاش
توغرىسىدا دوكلات يېزىپ، يۇقۇرىغا يوللىدى. تېخى ئۇنىڭ بالا-
چاقىلىرىنى ئىزدەپ تېپىش توغرىسىدىمۇ پىكىر-تەلەپلەر قويۇلۇ-
ۋاتاتتى. بۇ ھال رامىزان چاڭجاڭنى داۋاملىق ئېھتىياتچانلىق
قىلدىم دەپ، ”پارتىيىدىن سىر يوشۇرماسلىق“قا ئۈندىدى. شۇنداق-
تىمۇ، ئالدى بىلەن يەنشۇجەنغا ئەھۋالنى ئېيتىپ، ئۇنىڭ مەسلە-

ھەتىنى ئېلىشنى زۆرۈر تاپقانىدى.

ئۇ تاماكىسىنى قاتتىق ـ قاتتىق بىرنەچچە قېتىم شورىۋېلىپ، يەن شۇجىغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويدى.

يەنشۇجىنىڭ چىرايىدا يا ئاغرىنىش، يا ھېسداشلىق ئىپادىسى كۆرۈنمەيتتى.

رامىزان چاڭجاڭ ئېغىر نەپەس ئالدى ۋە:

— يولداش لاۋيەن، مېنى كەچۈرۈڭ! مەن رەيھان مەسىلىسىدە، سىزدىن سىر يوشۇرۇپ، بەكمۇ ئالا كۆڭۈللۈك قىلدىم. بۇنى ئويلىسام...

— "ئالا كۆڭۈللۈك قىلدىم" دېدىڭىزمۇ؟ — يەنشۇجى ئورۇندۇقتىن سەل قوزغىلىپ، رامىزان چاڭجاڭنىڭ كۆزلىرىگە غەلىتە نەزەردە تىكىلدى، — كۆرۈڭ ماۋۇ گەپنىڭ قىزىقلىقىنى! مېنىڭ سىزگە قانچىلىك "ئالا كۆڭۈللۈك" قىلغانلىقىمنى ئۇقسىڭىز، قانچە خاپا بولۇپ كېتەرسىز؟

— نېمە؟ سىز...

— سىز ناھايىتى توغرا ئىش قىلغان. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئۇ بالىنى مۇشۇ كونگىچە ئۆز تەربىيىڭىزدە ساقلاپ كېلەلىگەن. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۆزىڭىزدىن پەخىرلەنسىڭىز بولىدۇ.

يەنشۇجى رامىزان چاڭجاڭغا سىناق نەزىرىدە بىرپەس تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن سورىدى:

— باياتىنقى يىگىتنى تونۇدىڭىزمۇ؟

رامىزان چاڭجاڭ ئۇدۇللا جاۋاب بەردى:

— ياق، تونۇمىدىم.

— ئۇنداق بولسا، مەن تونۇشتۇرۇپ قوياي: ئۇ ئاشۇ رەيھاننىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئاكسى بولدۇ.

رامىزان چاڭجاك قولاقلىرىغا ئىشەنمەيۋاتقاندەك يانـدۇرۇپ سورىدى:

— رەيھاننىڭ ئاكسى؟... شەۋكەتمۇ؟

— ھەئە، شەۋكەت شۇ.

— ھە!...بۇ...؟

ھاياجانلانغانلىقىدىن پۈتـۈن ئەزايىغا تىترەك ئولىشىپ كەتكەن رامىزان چاڭجاڭ سۆزىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى. چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ، يەن شۇجىنى باغرىغا باسماقچى بولغان بولسىمۇ، پۇت-قولىنىڭ ماغدۇرى كەتكەندەك، لەسسىدە ئورۇندۇققا ئولتۇرۇپ قالدى. قولىدىكى تاماكا تاللىغاچان يەرگە چۈشۈپ كەتكەن بولۇپ، ئاياغلىرى ئاستىدا تۈتەۋاتاتتى.

يەن‌شۇجى ماۋۇلارنى سۆزلەپ بەردى:

كۈتۈلمىگەن پېشكەللىك

كۈتۈلمىگەن ئىشلار، كۆپىنچە، كۈتۈلمىگەن پەيتتە يۈز بېرىدۇ. بۇ ۋەقەمۇ كۈتۈلمىگەن بىر پەيتتە يۈز بەرگەنىدى: ۋىلايەتلىك ئىنقىلابىي كومىتېتتا كۈن بويى داۋام قىلغان يىغىندىن ئەمدىلا قايتقان يەن رۇي قەدەمدە بىر "ئۇھ" تارتىپ پىيادىلار يولىدا كېتىپ باراتتى. كاللىسى ھەرە ئۇۋىسىدەك غوڭۇلدايتتى. بەزىدە يولدا ئۇچراشقان تونۇش-بىلىشلەرنىمۇ كۆرمەي قالاتتى...

كىمدۇ بىرى ئۇنىڭغا شۇنداق قاتتىق ئۇرۇلدىكى، يەن رۇي ئۆزىنى تۇتالماستىن داراڭىدا يىقىلىپ چۈشتى. ئۇ ئېسىنى يىغىپ،

ئورنىدىن تۇرۇشقا تەمشەلگەندە، ئون ئىككى-ئون ئۈچ ياشلاردىكى ئورۇقتنا بىر ئۇيغۇر بالىنىڭ ئاياغ تەرىپىدە ياتقانلىقىنى كۆردى. بالا چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ، پۇتىنى شۇنداق يۆتكىۋىدى، لاسسىدە ئولتۇرۇپ قالدى. يەن رۇينىڭ يۈرىكى "قات" قىلىپ، پۈتۈن ئەزايى بوششىپلا كەتتى. ئۇ زىڭىلداپ ئاغرىۋاتقان يانپىشىنى ئۇۋۇلىغىنىچە تەسلىكتە ئورنىدىن تۇردى-دە، بالىنىڭ ئالدىغا كېلىپ زوڭزايدى ۋە ساپ ئۇيغۇر تىلىدا، ئۇنىڭ ئىسمى، ئولتۇراق جايى، قەيىرى ئاغرىۋاتقانلىقى قاتارلىقلارنى سورىدى. بالا بۇ سوئاللارنىڭ بىرەرسىگىمۇ جاۋاب بەرمىدى. بۇ هال يەن رۇينى تېخىمۇ ئوڭايسىز ئەهۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى. ئۇنىڭ بىر كۆزى چېقىلىپ كەتكەن كۆزەينەكىنى تۇتۇپ تۇرغان ئوڭ قولى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەيتتى.

ۋاقىت ئۆتكەنسېرى، بىردىن، ئىككىدىن يىغىلغان كىشىلەر توپى ئۇلارنى زىچ ئورىۋالدى.

تىت-تىت بولغىنىدىن چىرايى بىر ئاقىرىپ، بىر قارىداپ كەتكەن يەن رۇينى تەر باستى، ئۇنىڭ تىلى گەپكە كەلمەيتتى.

ئەتراپتا تۇرغانلار غۇلغۇلا قىلىشقا باشلىدى:

— بۇ بالا گاچا ئوخشىمامدۇ؟

— راست، گاچا ئوخشايدۇ. بولمىسا، نېمىشقا يا يىغلىمايدۇ، يا گەپ قىلمايدۇ؟

— بىر يېرى خېلى قاتتىق ئاغرىپ كەتكەن بولسا كېرەك. قاراڭلار، بىچارە تۈگۈلۈپلا كېتىپتۇ.

— دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ تەكشۈرتۈپ باقسا بولامدىكىن؟

— هەي يولداش، قاراپ تۇرىۋەرمەي، ئۇنى دوختۇرخانىغا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئاپىرىپ تەكشۈرتۈپ بېقىڭلا!

— . . . .

بۇلا ئەمەس، ھەتتا بالىنىڭ قانىداق بولۇپ يىقىلىپ چۈشكەنلىكى توغرۇلۇقمۇ سوئال-جاۋابلار بولىدى. ۋەقەنى بىرىنچى بولۇپ كۆرگەنلەر: بۇ بوۋاي پىيادىلەر يولىدا ئاستا كېتىپ بارسا، بالىنىڭ يان كوچىدىن ئىتىلىپ چىقىپ، ئۇنىڭغا ئۇرۇلۇپ كەتكەنلىكى، نەتىجىدە، ھەر ئىككىيلەننىڭ تەڭلا يىقىلىپ چۈشكەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىشتى. كېيىن كەلگەنلەر ئەھۋالنى ئۇققاندىن كېيىن، ئەيىبنىڭ چوڭ بېشىنى بالىغا ئارتىشتى. ئېگىز بويلۇق، ئۆمۈر بويى توپىخۇدەك تائام يېمىگەندەك ئورۇق، قاتاڭغۇر يۈزلۈك، كۆزلىرى نېمە ئۈچۈن-دۇ يىغلامسىرەۋاتقاندەك نەمخۇش، ئەمما، خۇۋادانى ئۇستىبېشىنىڭ كونا ھەم بىرقانچە يېرىگە ياماق چۈشكىنىگە قارىماي پاكىز يۇيۇل-غان، تۈگمىلىرى رەتلىك ئېتىلگەن بۇ خەنزۇ بوۋايغا كەلگەن بۇ پېش-كەللىككە چىن كۆڭلىدىن ئىچىنىشتى. ھەتتا بەزىلەر ئۇنى ئۆز يولىغا كېتىۋېرىشكە دەۋەت قىلسا، يەنە بەزىلەر ئەھۋالنى ساقچىغا ياكى "جيۇچادۇي"گە خەۋەر قىلىپ قويۇشقا دالالەت قىلىشتى.

"ساقچى"، "جيۇچادۇي" دېگەن گەپلەرنى ئاڭلىغاندا، بالىنىڭ چىرايى تېخىمۇ تاتىرىپ، كۆزلىرى چانىقىدىن چىقىپ كەتكۈدەك چەكچەيدى. ئۇ ئەتراپىغا ئالاق-جالاق قارىۋالدى-دە، بىرلا يۇلقۇنۇپ ئورنىدىن تۇرۇپ، كىشىلەر توپىنى يېرىپ، ئۆزىنى تاشقىرىغا ئاتماقچى بولىدى. ئەمما، بىرىنچى قەدەمنى بېسىش بىلەنلا، بايىقىدىنمۇ قاتتىقراق يىقىلىپ چۈشتى. يەن رۇي ئوقتەك ئېتىلىپ بېرىپ، ئۇنى يۆلىدى ۋە:

— يولداشلار، — دېدى ئەتراپىدىكىلەرگە مۇراجىئەت قىلىپ، —

بىرىڭلار ياردەم قىلىپ، هارۋا چاقىرىپ بەرسەڭلەرچۇ؟ بۇ بالىنى دوختۇرغا كۆرسىتىپ باقسام.

— ئوبدان دېدىڭىز. شۇنداق قىلىڭ.

— ئەنە، ئاۋۇ قول هارۋىسىنى چاقىرمايلىمۇ.

— هەي هارۋا! مەيەرگە...

هەش-پەش دېگۈچە بالا هارۋىغا ئولتۇرغۇزۇلدى. يەن رۇي بىر پۇتىنى سۆرىگىنى هالدا هارۋىنىڭ كەينىدىن ئىتتىرىپ، دوختۇرخانىغا يول ئالدى...

ئەل ياتقۇ. ئايسىز كېچە. گاچا بالىنى هاپاچلىۋالغان يەن رۇي هاسىراپ-هۆمۈدەپ ئىشىكتىن كىرگەندە، شىرە ئۈستىگە دۈم كۆمتۈرۈلگەن ئىستاكانغا قوندۇرۇلغان شامنىڭ خىرە يورۇقىدا لاتا خەينىڭ چەمنى شىرىۋاتقان خوتۇنى جيەنفېي ئاياغ شەپىسىنى ئاڭلاپ، ئاستا كەينىگە بۇرۇلىۋىدى، ئەندىككىنىدىن چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى.

— لاۋيەن نېمە ئىش بۇ؟ — دېدى ئۇ بىر قولىدا چەمنى، ئىككىنچى قولىدا بىگىزنى تۇتقىنى هالدا بوۋاي تەرەپكە ئېتىلىپ، — كىمنى هاپاچ قىلىۋالدىڭىز؟

— بىر ئۇيغۇر بالا.

— كىمنىڭ بالىسىكەن؟ ئۇنى نېمىشقا ئېلىپ كەلدىڭىز؟

— كىمنىڭ بالىسى ئىكەنلىكىنى ئۇقالمىدىم. گاچا ئىكەن، — يەن رۇي سۆزلىگەچ، بالىنى قېلىن كۆرپە ئۈستىگە ئاپئاق كىرلىك يېپىلغان كارىۋاتقا ئولتۇرغۇزدى، — جيەنفېي، بىرئاز ئىسسىق سۇ تەييارلاپ بەرگىن، ماۋۇ بالىنىڭ پۇتىنى يۇيۇۋېتەيلى.

— ماقۇل، — يەنە نېمىنىدۇ سورىماقچى بولۇۋاتقان جيەنفېي

قولىدىكى چەم بىلەن بىگىزنى شىرە ئۈستىگە قويدى ـ دە، ئاشخانا ئۆيگە ماڭدى ۋە كېتىۋېتىپ غودۇڭشىدى، ــ قارىماسسىز، قىرىش-قاندەك ئېلېكترنىڭ ئۆچۈپ قالغىنىنى!

ــ ھەي... ھەممە يەردە ھۆكۈمەتسىزلىك. قانداق قىلاتتۇق؟ بۇ ئىشلارمۇ تۈزۈلۈپ كېتەر!...

يەن رۇي تەردە دۈمبىسىگە چاپلىشىپ كەتكەن چاپىنىنى سېلىپ تاشلىدى. بالىنىڭ سىرتقى كىيىملىرىنى ئاۋايلاپ سالدۇردى. جيەنفېي ئوتتۇرا داس يىلمان سۇ ئېلىپ كەلدى. يەن رۇي داسقا قولىنى ئۇزۇتۇپ: ــ مەن ئۇنى تازىلىغىچە، سەن كىچىككىنە يەيدى-غان بىرنەرسە تەييارلا، ئۇنىڭ قورسىقى تازا ئاچقاندەك قىلىدۇ، ــ دېدى.

ــ سىزگە ئېلىپ قويغان تاماقنى ئىسسىتىپ چىقايمۇ؟

يەن رۇي بىرمەھەل جىم بولۇپ كەتتى. كېيىن:

ــ قايسى قازاندا ئەتكەن؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ چوڭ قازاندا.

ــ بولمايدۇ. بۇ بالىغا ئۇنى يېگۈزسەك بولمايدۇ.

ــ ئەمىسە...؟

ــ مىللىي يولداشلارغا تاماق ئېتىدىغان كىچىك قازان بارغۇ...

جيەنفېي بالىغا تاماق ئېتىش ئۈچۈن چىقىپ كەتتى. يەن رۇي زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، ئاۋۋال بالىنىڭ يۈزىنى، ئاندىن توگرا بېسىپ كەتكەن پۇتلىرىنى پاكىز يۇيۇپ، لۆڭگە بىلەن سۈرتتى. ئۇنى ئاۋايلاپ ياتقۇزۇپ، ئۈستىگە كاۋا چېچىكى رەڭلىك تاۋار يوت-قانىنى ياپتى.

ــ پۇتۇڭ بەك ئاغرىۋاتامدۇ؟ ــ دېدى ئۇ بالىنىڭ ياش مونچاق-

لىرى لىغىلداپ تۇرغان كۆزلىرىگە تىكىلگىنىچە، — كىچىچە چىداپ
تۇرغىن. ئەتە ئەتىگەندىلا يەنە دوختۇرخانىغا ئاپىرىمەن. ئاتا-
ئاناڭنىمۇ تېپىپ بېرىمەن.

بالا لام-جىم دېمەستىن، كۆزلىرىنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ قاچتى.

— ئاش پىشتى. — جيەنفېي ئىككى قولىدا ئىككى چىنە ئۇگرە
كۆتۈرۈپ كىرگەندى.

— ھاماڭ ساڭا ئاش ئېتىپ كىرىپتۇ، قورسىقىڭنى ئوبدان
تويغۇزۇپ، بىر ئۇخلىساڭ، پۇتۇڭنىڭ ئاغرىقىمۇ ساقىيىپ قالىدۇ،
ماقۇلمۇ؟

بالا يەنىلا ئۈنچىقمىدى.

يەن رۈي ئۇنى يۆلەپ ئولتۇرغۇزدى، جيەنفېينىڭ قولىدىكى
چىنىدىن بىرنى ئېلىپ بالىغا ئۇزاتتى. بالا قاچىنى قولىغا ئېلىپ،
بىرىنچى قوشۇق ئاشنى يۇتقىنىدا چىرايى لاپپىدە قىزىرىپ، قوشۇق
تۇتقان قولى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەپ كەتتى. لېكىن، بۇ ھال
ئانچە ئۇزاق داۋاملاشمىدى: بالا كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقىچە ئارىلىقتا
چىنىنى بىكارلاپ قويدى. يەن رۈي ئۇنىڭ قولىدىن بوشىغان
چىنىنى ئېلىپ، ئىككىنچى چىنە ئاشنى ئۇزاتقاندا، بالا بېشىنى
كەسكىن لىڭشىتتى. يەن رۈي:

— ئىچمەمسەن؟ قورسىقىڭ تويۇپتۇ-دە؟ ماقۇل، يېتىپ
ئۇخلا، — دەپ چىنىنى كارىۋاتقا يانداش شىرە ئۈستىگە قويدى ۋە
بالىنى ئاۋايلاپ ياتقۇزۇپ، يوتقان بىلەن ئوبدان چۈمكىدى. شۇ
چاغدىلا ئۆزىنىڭ قاتتىق چارچىغانلىقىنى، قورسىقى ئاچقىنىدىن
ئۆرە تۇرغۇدەك مادارى قالمىغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ گويا تۈگمەن
تېشىنى ئېسىپ قويغاندەك ئېغىرلىشىپ كەتكەن پۇتلىرىنى ئاران-

ئاران يۆتكەپ، ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇۋالدى. ئاندىن ھېلىقى سۇيقاشنى قولىغا ئالدى ۋە بىر قوشۇق ئوتلاپلا، بىرنەرسە يادىغا يەتكەندەك ئەتراپقا بىر قارىۋالدى-دە، خوتۇنىدىن سورىدى:

— باللار كۆرۈنمەيدىغۇ؟

— ئۇخلاۋاتىدۇ، ھازىر يېتىشتى.

— ھە...

يەن رۇي كۆڭلى تارتمىغان ھالدا ئاشنى ئىچىشكە باشلىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بۇ گاچا بالىنىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ بالا دەردىدە تارتىۋاتقان سەرسانچىلىقى ئېنىق كۆرۈنۈپ، ئۇنىڭ گېلىنى سىقاتتى...

يەن رۇي ناھايىتى تەسلىكتە قاچىنى بىكارلىدى. ئېغىزچە ھەيرانلىق ئىلكىدە نېمە قىلىشنى بىلەلمەي، بالىنىڭ ئايىغىدا ئولتۇرغان جيەنفېي ئۇنىڭدىن:

— يەنە ئازراق نەرسە يەمسىز؟ — دەپ سورىغانىدى، ئۇ:

— بولدى، يېمەيمەن. ماۋۇ بالىنىڭ كىيىم-كېچەكلىرىنى يۇيۇۋەتكىن. ئۇنى ئاتا-ئانىسىنىڭ قولىغا پاكىزە تاپشۇرۇپ بېرەيلى، — دېدى ۋە ماۋۇلارنى سۆزلەپ بەردى:

...يەن رۇي بالىنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ كەلگەندە، دوختۇرلار ئالدىراپ ئىشتىن چۈشۈپ كېتىشكەنىدى، دېجورنى دوختۇرمۇ كۆرۈنمەيتتى. يەن رۇي ئۇنىڭدىن-بۇنىڭدىن سوراشتۇرۇپ يۈرۈپ، بىر تونۇش تاشقى كېسەل دوختۇرىنىڭ ئۆيىنى تاپتى. دوختۇر ئۇنىڭغا دوختۇرخانىدىكى چۇۋالچاقلىق، ھۆكۈمەتسىزلىك خاھىشىنىڭ ئېغىرلىقى قاتارلىقلار ئۈستىدە شىكايەت قىلغاچ، بالىنىڭ پۇتىنى ئىنچىكىلەپ تەكشۈرۈپ، ئۇنىڭ لېپىكى چاك كەتكەنلىكىنى

مۇئەييەنلەشتۈردى ۋە قەيەردىسندۇ يوت، داكا قاتارلىقلارنى تېپىپ كىرىپ، بالىنىڭ پۇتىنى تاڭدى. ئاندىن، ئەتە ياتاقتا ئورۇنلاشتۇ-رۇشقا ۋەدە قىلدى. يەن رۋي بالىنى ھاپاچ قىلىپ تاشقىرىغا چىققاندا، كىرا ھارۋىسىنى ئاللىقاچان ماڭدۇرۇۋەتكەنلىكىنى ئېسىگە ئالدى...

— دوختۇرخانىنىڭ ئالدىدا خېلى ئۇزاق كۈتكەن بولساقمۇ،— دېدى يەن رۋي سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ،— ھارۋا تۇرماق، ئېشەكمۇ ئۇچرىمىدى. شۇنداق قىلىپ...

جيەنفېي قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىندى. يەن رۋيمۇ گېپىنى توختاتتى.

بىرمەھەل داۋام قىلغان جىمىلىقتىن كېيىن، جيەنفېي سورىدى:

— ساقچىغا خەۋەر قىلىپ قويغانسىز؟

— ياق، خەۋەر قىلالمىدىم.

— نېمىشقا خەۋەر قىلمىغانسىز؟

— تېلېفون بىرسەن دەپ بىر سائەتكە يېقىن ھەپىلەشكەن بولساممۇ، يا پەيچۇسودىن، يا شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن ھېچكىم تېلېفوننى ئالمىدى. "ئەتە بىر ئىش قىلارمىز" دېگەن ئوي بىلەن ئۆيگە ياندۇرۇپ كەلدىم.

گاچىغا تىل چىقتى

يەن رۋي تېلېفوندا رېن دوختۇر بىلەن سۆزلىشىپ قايتىپ كىردى-دە، بالىغا قاراپ دېدى:

— بالاكىزا، ساڭا ياتاق ئۇقۇشۇپ قويدۇم. سەل تۇرۇپ سېنى

2037/2

دوختۇرخانىغا ئاپىرىمەن. ئاندىن ساقچىغا خەۋەر قىلىپ، ئاتا-ئاناڭنى تاپىمىز، ماقۇلمۇ؟

بۇ سۆزنى ئاڭلىغان بالىنىڭ چىرايى دەرھال ئۆڭدى. كۆزلىرىگە مۆللىدە ياش ئېلىپ:

— يەن شۇجى، ئۇنداق قىلماڭ! ساقچىغا ئېيتماڭ!...، — دەۋەتتى.

— ھە!... — يەن رۋي ھاڭ-تاڭ بولغىنىدىن، قېتىپلا قالدى. قۇلاقلىرىغا ئىشەنگۈسى كەلمەي، بۇ بالىنىڭ راستىنلا گەپ قىلغانلىقىنى ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئىزدەشكە باشلىدى: بۇ كۆزلەر شۇنداق مەسۇم، شۇنداق ئايانچلىق ئىدىكى، يەن رۋينىڭ يۈرىكى ئىختىيارسىز ئېچىشىپ كەتتى. ئۇ ھاياجانلىق ئاۋازدا سورىدى، — نېمە؟ نېمە دېدىڭ؟!

بالا دۇدۇقلىدى:

— يەن شۇجى ئاكا، مەن...

— سەن...؟

شۇ چاغدا، جيەنفېي ئىچكىرى ئۆيدىن چىقىپ كەلدى. يەن رۋي ئىتتىك ئۇنىڭغا بۇرۇلدى-دە:

— جيەنفېي، بۇ بالا گاچا ئەمەسكەن، — دېدى.

— نېمە؟ گاچا ئەمەسكەن؟ — گاڭگىراپ كەتكەن جيەنفېي قولىدىكى داسمالنى تۇتامىلغىنىچە ئېرىگە يېقىنلاشتى، — ئۇنىڭ گاچا ئەمەسلىكىنى قانداق بىلدىڭىز؟

— ئۇ گەپ قىلدى.

— نېمە دېدى؟

يەن رۋي بالىنىڭ باياتىن دېگەن گەپلىرىنى بىر قېتىم

ئەگرارلىدى. ئەر-خوتۇن ئىككىيلەننىڭ نېمىلەرنى دېيىشۋاتقانلىقىنى ئۇقالمايۋاتقان بالا بېشىنى تام تەرەپكە قىڭغايتقىنىچە تولغۇلۇۋالغانىدى. غەمكىن كۆزلىرىدىن توختاۋسىز ئېقىۋاتقان ياش تامچىلىرى ئۇچۇپ كېتىۋاتقان بىر جۇپ قارلىغاچنىڭ رەسمى كەشتىلەنگەن ئاپئاق ياستۇقنى نەمدىمەكتە ئىدى.

جيەنفېي ئۇنىڭغا يېقىن كېلىپ، ساپ ئۇيغۇر تىلىدا سورىدى:

— بالاڭزا، ئېتىڭ نېمە؟

بالا ئۇنىڭغا لۆممىدە تىكىلدى-دە، پەس، يىغلامسىرىغان ئاۋازدا جاۋاب بەردى:

— شەۋكەت.

— ئۆيۈڭ نەدە؟

— يېزىدا.

— شەھەرگە نېمىشقا كىردىڭ؟

— ئانام بىلەن كىرگەن.

— قاچان كىرگەن؟

— ئون بەش كۈن بولدى.

— ئاناڭ ھازىر نەدە؟

— بىلمەيمەن.

— نېمىشقا بىلمەيسەن؟

شەۋكەت ئۇنچىقمىدى. ئەر-خوتۇن ئىككىيلەننىڭ كۆزلىرى مەنىلىك ئۇچراشتى. قىسقىغىنا جىمجىتلىقتىن كېيىن، جيەنفېي جەينەكلىرى بىلەن كارىۋاتقا تايىنىپ، يىلىلىق تەبەسسۇم قىلغىنىچە، شەۋكەتكە تېخىمۇ يېقىنلىشىپ، سوئالىنى داۋام قىلدى:

— داداڭچۇ؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ــ ئۆلۈپ كەتكەن.

ــ قاچان ئۆلۈپ كەتكەن؟

ــ ئۈچ يىل بولدى.

ــ داداڭ نېمە ئىش قىلاتتى؟

ــ باسما زاۋۇتتا ئىشلەيتتى.

جيەنفېيىنىڭ چىرايىدىكى تەبەسسۇم ئورنىنى ھەيرانلىق ئىگەللىدى. كىلىشكەن ھۆسنىگە بىمەھەل چۈشكەن چوڭقۇر قورۇقلار قاپقارا، خۇنى قاچقان كۆزلىرى ئەتراپىغا يىغىلىپ، ئۆمچۈك تورى ھاسىل قىلدى. ئۇ قانداقتۇر مەۋھۇم ھېسسىيات ئىچىدە ئېرىگە قارىغانىدى، ئۇنىڭ چىرايىدىمۇ ئۆزىنىڭكىگە ئوخشاش ئۆزگىرىشنى كۆردى.

جيەنفېي ئېرىنىڭ كۆز ئىشارىتى بىلەن ئۆز ھېسسىياتىنى زورىغا بېسىپ، شەۋكەتتىن سورىدى:

ــ داداڭنىڭ ئېتى نېمە؟

ــ بۇغراجان.

ــ ئاناڭنىڭچۇ؟

ــ ئابىدەم.

. . . . . .

ئەر - خوتۇن ئىككىيلەنگە ئۆزلىرىنى پۈتۈن بىر كېچە بىسەرەمجان قىلغان بۇ «گاچا» بالىنىڭ سىرى ئاشكارىلانىدى تېخى ئېچىلمىغان بەزى سىرلارغا شەۋكەتنىڭ ئۆزى جاۋاب بەرسۇن:

شەۋكەت يەن رۇيگە سوقۇلۇپ كەتكەن چاغدا، ئىنتايىن قورقۇپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئۇ، پۈتۈن كۈچىنى ئىشقا سېلىپ، قېچىپ قۇتۇلۇش كويىغا چۈشكەنىدى. بىراق، پۈتىنىڭ قاتتىق ئاغرىقى ئۇنى بۇ مەقسىتىگە يەتكۈزمىدى. بەزىلەرنىڭ «بۇ بالا گاچا ئوخشىمامدۇ؟»

دېگەن سۆزى ئۇنى "گاچا" قىلىپ قويىدى... يەن رۇيىنىڭ ئۆيىدە ياتقان بۇ كېچە ئۇنىڭ ئۈچۈن شۇنداق ئازابلىق، شۇنداق بىسەرامجانلىق كېچە بولدىكى، پۈتۈن كېچە زادىلا كۆز يۇممىدى. كىرپىكى ئىلىنسىلا، ھەر رەڭ-سەر رەڭ چۈشلەرنى كۆرەتتى. تېخى تاڭ سۈزۈلمەستىن، بۇ ناتونۇش ئائىلە كىشىلىرىنىڭ ھەممىسى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇۋېلىشتى. ئۆي ئىگىسىنىڭ ئىككى ئوغۇل، بىر قىزى ئۇنىڭ كارىۋىتى ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئايلىنىشىپ، ساپ ئۇيغۇر تىلىدا ھېلى ئۇنى سورىسا، ھېلى بۇنى سورايتتى. لېكىن، شەۋكەت "گاچا" بولغىنى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ سوئاللىرىغا زادىلا جاۋاب بەرمەيتتى. ئۆزى ئۈچەيلەننىڭ ئىسمىنى بىلىۋالدى: ئەنە، ئاۋۇ ھەممىسىدىن چوڭ قىزنىڭ ئىسمى ئايىڭ، ئۇنىڭدىن كىچىكرەك ئوغۇلنىڭ ئىسمى ئاماۋ، ئەڭ كىچىكىنىڭ ئىسمى ئاخۇ.

نېمىدېگەن تونۇش ئىسىملار-ھە؟

شەۋكەت كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئۇلارغا دىققەت بىلەن سەپسېلىشقا باشلىدى: ئەمدى شەۋكەتكە ئۇلارنىڭ چىرايىلا ئەمەس، ئاۋازىمۇ تونۇشتەك، ھەتتا ناھايىتى تونۇشتەك بىلىندى!

شەۋكەت ئۇلارنى قاچان، قەيەردە كۆرگەن؟

شەۋكەت بۇ سوئالغا جاۋاب تاپالمايتتى.

ئەتىگەنلىك تاماق يېيىلدى: باشقىلار قوناق جىگمومىسىغا خام سەي ئارىلاشتۇرۇپ يېگەن بولسا، شەۋكەت قورۇلغان تۇخۇم بىلەن گىردە يېدى، قەن چاي ئىچتى. بۇ ئۇنىڭ دادىسىدىن ئايرىلغاندىن بۇيان يېگەن تۇنجى قېتىملىق ئېسىل تامىقى ئىدى.

تاماقتىن كېيىن، ئايىڭ خىزمەتكە، ئاماۋ بىلەن ئاخۇ پوپكىلىرىنى ئېسىشىپ مەكتەپكە مېڭىشتى. ئۇلار ئىشىكتىن چىقىشىغا، بىر ئۇيغۇر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

كىشى مىلەگىزىنى قايرىپ:

— يەن شۇجىي، سىزگە دوختۇرخانىدىن تېلېفون كەپتۇ، — دېدى.

— ماناھ، ھازىر چىقاي، — دېدى يەن شۇجى بىردىن جىددىيلە-شىپ ۋە ئالدىراش ئىشىككە ماڭدى.

"يەن شۇجى؟..."

شەۋكەتنىڭ كاللىسىدا غەلىتە بىر سوراق پەيدا بولدى:

"ئۇ شۇمىكىنا؟"

شەۋكەت بىردەم قاچا-قۇچىلارنى يىغىشتۇرۇپ بولۇپ، تاماق شىرەسىنى دەسمال بىلەن سۈرتۈۋاتقان جيەنخېيگە، ئاندىن ئۇدۇل-دىكى تامغا ئېسىلغان ئەينەكلىك جازىدىكى سۈرەتلەرگە تىكىلدى: بىرى ھەربىي كىيىم كىيگەن بىر جۈپ ئەر-ئايالنىڭ كۆلۈمسىرەپ تۇرغان سۈرىتى ئىدى. ئۇنىڭ يېنىدىكى سۈرەتتە ئاپىسى، ئاتاۋ، ئاخۇلار شەۋكەتنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك كۆلۈمسىرىشىپ: "قارا، سېنى! بىزنى تونۇمايۋاتامسەن؟ بىز..." دەۋاتقاندەك قىلاتتى.

شەۋكەت كۆزلىرىنى چىمچىقلىتىپ، سۈرەتكە قايتا-قايتا تىكىل-گەندىن كېيىن، نەزىرىنى جيەنخېيگە بۇرىدى: "توغرا، شۇ! جيەن-خېي ھامام شۇ!..."

شەۋكەت "جيەنخېي ھاما!..." دەپ توۋلاشقا ئاغزىنى ئۆمەل-لەۋاتقاندا، جيەنخېي ھاما تاماق شىرەسىنى دەس كۆتۈرۈپ، ئىچ-كىرى ئۆيگە ئېلىپ ماڭدى. ئۇلىشىپلا، تاشقىرىدىن يەن شۇجى كىرىپ كەلدى-دە، شەۋكەتكە ھېلىقى گەپلەرنى قىلدى. ئەمدى شەۋكەتكە "ساقايماي" بولمىدى...

ئاھ، بۇ كۆزنى!...ئالدىدا ياتقىنى ئاشۇ كۆيۈۋاتقان ئوتتەك

كەپسىز، ئەمما قۇلقى يۇمشاق، تىلى تاتلىق شەۋكەت ئەمەسمۇ!؟ تۇغۇلغىنىدىن تاكى بۇ يەردىن ھەيدەپ چىقىرىلغىچە بولغان ئارىلىقتا كۆندە دىگۇدەك ئاخۇ بىلەن بىللە ئويناپ، بىللە ئۆسكەن شەۋكەت ئەمەسمۇ!؟... ئارىدىن ئالتە يىل ئۆتۈپ، ئۇ يەنە ئۆيۈڭدە پەيدا بولسا...

يەن رۇي بىلەن جيەنفېي شەۋكەتنى گەپكە سالغاچ، ئەنە شۇلارنى ئويلىماقتا؛ ئۇنىڭ ئەقلىگە ئاپىرىن ئوقۇماقتا ئىدى.

باشپاناھ

جيەنفېي ھامىمىنىڭ پۈتۈن كۆنى شەۋكەتنى بېقىش بىلەن ئۆتتى، شەۋكەتتىن ئۇلارنىڭ يېزىدىكى ھاياتى توغرۇلۇق نۇرغۇن سوئاللارنى سورىدى. شەۋكەت ئانىسىنىڭ تاپىلىغىنى بويىچە، بەزى نەرسىلەرنى سۆزلەپ بەردى، يەنە بەزىلىرىنى يوشۇردى. جيەنفېي ئىچ ئاغرىتقىنىدىن شەۋكەتكە تۇيدۇرماستىن يىغلاپمۇ ئالدى. ئۇ، شەۋكەتنى قانچە كۆپ گەپكە سالسا، كۆڭلى شۇنچە بۇزۇلۇپ، بۇغراجان بىلەن ئابدەمنىڭ سىماسى كۆز ئالدىدىن بىردەممۇ نېرى بولمايتتى، ئۆزىنى گويا ئۇلار بىلەن بىللە تۇرغاندەك، دەرد-ئەلەمنى بىللە تارتىۋاتقاندەك ھېس قىلاتتى. ئۇ، شەۋكەتنىڭ ئۇدۇلىدا ئولتۇرۇپ مۇنداق بىر ۋەقەنى ئېسىگە ئالدى:

1960-يىل 1-ئاينىڭ ئاخىرى. كېچە. سىرتتا تاغاردىن توزغاق تۆكۈلگەندەك قار ياغماقتا. بىر ئۇيقۇدىن كېيىن، جيەنفېينىڭ قورسىقى قاتتىق ئاغرىشقا باشلىدى. ئۇ تەسلىكتە ئورنىدىن تۇرۇپ چىراغنى ياقتى. ئىككى بالىسى تاتلىق ئۇخلاۋاتاتتى. مەشنىڭ ئوتىمۇ

ئاللىقاچان ئۆچۈپ قالغانىدى. ئۇ باللىرىغا بىردەم قاراپ ئولتۇردى-دە، يېڭىباشتىن ياستۇققا بېشىنى قويدى، چىراغنىمۇ ئۆچۈردى: كىم بىلسۇن، شۇ چاغدا قورسىقى شۇنداق قاتتىق تولغاپ ئاغرىپ كەتتىكى، ”ۋايجان“ دەپ ۋارقىرىۋەتكىلى تاس قالدى. پۈتۈن ئەزايى چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمۈپ، ئىچ كىيىم، يوتقان-كۆرپىلەر هازىرلا سۇغا چىلاپ ئالغاندەك هۆل بولۇپ كەتتى. ئۇ چىشىنى چىشىغا بېسىپ، تاڭ ئېتىشىنى كۈتمەكچى بولدى. بىراق هايال ئۆتمەي، ئىچىدىن خۇن كەتتى. ئۇ نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي گاڭگىراپ قالدى، هارۋىكەشنى ئويغىتىپ دوختۇرخانىغا بېرىش نىيىتىگە كەلدى-دە، ئىشىك تەرەپكە ماڭدى. ئەمما پۇتلىرىنى ئىككى قەدەم يۆتكىشىگە بىرنەرسە قورسىقىنى شۇنداق قاتتىق مۇجۇدىكى، ”ۋاي!“ دەپ تووۋلىغىنىچە قورسىقىنى چاڭگاللاپ لاسسىدە ئولتۇرۇپ قالدى ۋە بار ئاۋازى بىلەن ۋارقىرىغاچ، مەشنىڭ ئالدىدا تۇرغان كەكىنى قولىغا ئېلىپ، قوشنا تامنى — بۇغراجاننىڭ تېمىنى ئۇرۇشقا باشلىدى. باللارمۇ بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى ئويغىنىپ، قىيا-چىيا كۆتۈرۈشۈپ، ئانىسىنىڭ چۆرىسىگە ئولاشتى. ئەنە شۇ چاغدا ئىشىك قېقىلدى.

— ئايلىڭ، ئىشىكنى ئاچ! — دېدى جيەنفېي ۋە ئۇيقۇسى تۇتقاندەك، لاسسىدە بوشىشىپ كەتتى...

جيەنفېي هوشىغا كەلگەندە ئۆزىنى باللىنىستىنىڭ جىددىي قۇتقۇزۇش ئۆيىدە كۆردى. كارىۋات يېنىدا لاۋيەن تۇراتتى. ئۇ ئېرىگە بىرپەس تىكىلىپ تۇردى-دە، ئۆزىگە بويسۇنمايۋاتقان كىرپىكلىرىنى يەنە جۈپلىدى. جيەنفېي ئىككىنچى قېتىم هوشىغا كەلگەندە، يەنىلا بىرىنچى بولۇپ كۆرگىنى لاۋيەن بولدى. بۇ يېرىم كېچىدىن ئۆتكەن چاغ بولۇپ، لاۋيەننىڭ كۆزلىرى ئۇيقۇسىزلىقتىن پۈرۈلۈپ

كەتكەندى.

— مىجەزىڭ قانداق؟ — دېدى لاۋيەن ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېڭىشىپ.

— قاچان كەلدىڭىز؟ — دەپ سورىدى جيەنفېي ئېرىنىڭ سوئالىنى جاۋابسىز قالدۇرۇپ.

— تۈنۈگۈن كەلدىم.

— ....

جيەنفېي ئاغرىق ئازابىدىن ئۇبدانلا قۇتۇلغانىدى. ئۇ لاۋيەندىن ماۋۇلارنى ئۇقتى:

ئەمدىلا بىر ئايلىق بولغان شەۋكەتنى ئېمىتىۋاتقان ئابدەم تاتلىق ئۇيقۇدا ياتقان بۇغراجاننى قاتتىق نوقۇدى. چۆچۈپ كەتكەن بۇغراجان كۆزىنى ئېچىپ، ئابدەمدىن نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى سورىدى ۋە شۇ ئەسنادا ئۆزىمۇ لاۋيەننىڭ ئۆيىدىن چىققان قىيا-چىيا بىلەن تامدىن كەلگەن ”گۈپ-گۈپ“ قىلغان ئاۋازنى ئاڭلىدى-دە، چالا-پۇچۇق كىيىنىپ، سىرتقا چاپتى...ئۇ ئۆيگە كىرگەندە، جيەنفېي يەردە ھوشسىز ياتاتتى. بۇغراجان دەرھال ئۇنى كۆتۈرۈپ، كارىۋاتقا ياتقۇزۇپ قويۇپ، ھارۋىكەشنىڭ ئۆيىگە يۈگۈردى. بىراق، ھارۋىكەش كېچىچە ھاراق ئىچىپ، ئېغىر مەس بولۇپ كەتكەنىدى. بۇغراجان ئوقتەك كېيىنىپ ئۆيگە كەلدى-دە، ئابدەمگە جيەنفېينىڭ بالىلىرىدىن خەۋەر ئېلىش ھەم باشقا قولۇم-قوشنىلارغا ئەھۋالنى خەۋەر قىلىپ قويۇشنى تاپىلاپ، جيەنفېينى كۆتۈرگىنىچە دوختۇرخانىغا ئېلىپ ماڭدى. دوختۇرلار ھەر تەرەپلىمە تەكشۈرۈش ئارقىلىق، جيەنفېينىڭ نېمە بولغانلىقىنى ئېنىقلىدى. جيەنفېي ئېغىر شوك ھالەتتە بولۇپ، ئۇنىڭ ھايات قېلىش ئېھتىمالى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

يوق دېيەرلىك ئىدى. بۇغراجان ۋە كەينىدىنلا يېتىپ كەلگەن رامىزان چاڭجاڭنىڭ قاتتىق تۇرۇپ تەلەپ قىلىشى نەتىجىسىدە، دوختۇرلار جىيەنفېينى ئوپېراتسىيە قىلىش قارارىغا كەلدى. بىراق، ئوپېراتسىيىدىن بۇرۇن بىمارنى يېتەرلىك قان بىلەن تەمىنلەش زۆرۈر بولغاچقا، پۈتۈن دوختۇرخانا سەپەرۋەرلىككە كەلدى. ئەھۋالدىن خەۋەر تېپىپلا بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى يېتىپ كەلگەن باسما ئىشچىلىرىمۇ ئۆز قېنى بىلەن جىيەنفېينىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزۇپ قېلىشقا تەييار ئىكەنلىكلىرىنى بىلدۈرۈشۈپ، لابوراتورىيە بۆلۈمىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا تىزىلىشتى. بۇغراجاننىڭ بەش يۈز گرام قېنى بىرىنچى بولۇپ جىيەنفېينىڭ تومۇرىدا ئېقىشقا باشلىدى.

قان دېمەك — جان دېمەك.

مۇشۇ بەش يۈز گرام قان دوختۇرلارنى ئوپېراتسىيە پىچىقىنى ئىشقا سېلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى! دەل پەيتىدە كۆرسىتىلگەن قېرىنداشلارچە مېھرىبانلىق، جىددىي ۋە مەسئۇلىيەتچانلىق بىلەن قىلىنغان ئىككى سائەتلىك جەڭ جىيەنفېينى ئوپېراتسىيە كارىۋىتىدىن ساق-سالامەت چۈشۈردى. شۇ سائەتنىڭ ئۆزىدە، بۇ خەۋەر بۇنىڭدىن ئىككى ھەپتە ئىلگىرى خىزمەت گۇرۇپپىسى بىلەن يېزىغا كەتكەن يەن رۇيگە تېلېفون ئارقىلىق يەتكۈزۈلدى. يەن رۇي ئىككىنچى كۈنى، يەنى بۈگۈن چۈشتىن كېيىن بۇ يەرگە يېتىپ كەلدى. ھازىر ئۇلارنىڭ ئۆيى ۋە بالىلىرىدىن ئابدەم خەۋەر ئېلىۋاتاتتى. ھەددىدىن زىيادە چارچاپ كەتكەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە كۆپ مىقداردا قان يوقاتقان بۇغراجان جىيەنفېيگە قوشنا ياتاقتا كۈتۈلۈۋاتاتتى...

بۇ ۋەقەنىڭ بولۇپ ئۆتكىنىگە ئازغىنا كەم ئون ئىككى يىل بولدى. بۇغراجاننىڭ جىسمىمۇ ئاللىقاچان توپىغا ئايلىنىپ كەتتى.

لېكىن، جيەنفېي هامما ئۇنى بىر كۈنمۇ ئۇنتۇغىنى يوق... مانا هازىر ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغىنى دەل ئاشۇ بوغراجانىنىڭ ئوغلى. بۇ بالىغا هازىر ئاتا-ئانا مېھرى كېرەك!

جيەنفېينىڭ تومۇرىدا ئېقىۋاتقىنى ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ قېنى تۇرسا، ئۇ نېمىشقا ئۇنىڭغا ئانا لەززىتى بېرەلمەيدىكەن!؟

"قانداق قىلىش كېرەك؟ — دەيتتى جيەنفېي هامما ئىچىدە ئۆزى بىلەن ئۆزى سۆزلىشىپ، — ساقچىغا خەۋەر قىلساق، چوقۇم ئۇلارغا ئەھۋالنى ئېيتساق بولىدۇ، بولمىسا ئابىدەم شەۋكەتنىڭ دەردىدە تۈگىشىپلا كېتىدۇ..."

كەچ كىردى. باللارنى ياتقۇزۇپ بولغاندىن كېيىن، ئەر-خوتۇن ئىككىيلەن شەۋكەتنىڭ ئىشى ئۈستىدە ئويلىغانلىرىنى ئورتاقلاشتى:

— لاۋيەن، — دېدى جيەنفېي هامما پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتقان شەۋكەتكە كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويۇپ پەس ئاۋازدا، — قاراپ باقسام، شەۋكەتنىڭ پۇتى بەكلا ئىششىپ كېتىپتۇ. قانداق قىلساق بولار؟

— مەنمۇ ئەتىگەنىنگىزى شۇنى ئويلىدىم، ئۇنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ ماڭساق، قوشنىلارنىڭ كۆزى چۈشۈپ قالىدۇ. خەير، ئۇنىڭغىمۇ بىر ئىلاج قىلارمىز، ھەممىدىن يامىنى شەۋكەت دوختۇر-خانىدا ياتقان مەزگىلدە، كېسەللەر ياكى دوختۇرلاردىن بىرەرسى ئۇنىڭ ئەھۋالنى سۈرۈشتۈرمەي قالمايدۇ. ئۇ چاغدا...

يەنشۈجى جىم بولۇپ قالدى. جيەنفېي هامما گەپ قىستۇردى:

— يەنە "گاچا" بولۇۋالسىچۇ؟

— هەي... كىچىك بالىدەك گەپ قىلمىغىنا! — يەنشۈجى ئاۋازىنى سەل كۆتۈردى، غەمكىن كۆزلىرى غەلىتە چاقنىدى، —

شەۋكەت ھەرقانچە ئەقىللىق بولغان بىلەنمۇ يا ئۈچ كۈن، يا ھەپتە "گاچا" بولۇۋالالايدۇ. ھېچ بولمىسا، كېچىلىرى جۆيلۈپ گەپ قىلىپ تاشلايدۇ... مەن ئەتە ئەتىگەندە رېن دوختۇرغا تېلېفون بېرىپ، ئۇنى كەچقۇرۇن بىزنىڭكىگە كېلىشكە تەكلىپ قىلاي. ئاندىن ئۇنىڭغا ئەھۋالنى ئېيتىپ، ئۇنىڭ مەسلىھەتى بويىچە ئىش قىلمامدۇق؟

— ئۇ ئادەم بۇ سىرنى بىرسىگە ئېيتىپ تاشلىماسمۇ؟

— ئېيتمايدۇ. ئۇنى بىلىسەنغۇ؟ ئەگەر ئۇ مېنى دوختۇرخانىدا ياتقۇزۇۋالمىغان بولسا، ئۇرۇپ زەخمىلەندۈرۈلگەن بېلىمنى ساقايتۇۋېلىش تۈگۈل، "كۆرەش-پىپەن"دە ئۆلۈپ كەتمەسمىدىم؟!

— ئۇغۇ شۇنداق، ئەمما، شەۋكەتنىڭ دادىسىنىڭ ئىشى سىزنىڭكىگە ئوخشىمايدۇ-دە. ئەگەر رېن دوختۇر ھەممە ئەھۋالنى ئۇقسا...

— قورقما. ھازىر كىشىلەرنىڭ ئېڭى بۇنىڭدىن بىرنەچچە يىل ئىلگىرىكىگە ئوخشىمايدۇ. ئالايلۇق، ئىلگىرى ھەدېسە مۇشت-كالتەك كۆتۈرۈپ چىقىدىغانلار ھازىر يىغىنلاردا ئاۋازلىقراق سۆزلەشتىنمۇ ئۆزىنى تارتىۋاتىدۇ. بولۇپمۇ لىن بياۋ ۋەقەسىدىن كېيىن، كىشىلەر بۇ باش-ئايىغى چىقمايدىغان ئىنقىلابنىڭ ئاقىۋىتىدىن گۇمانسىرايدىغان، زېرىكىدىغان بولۇپ قالدى. مۇنداق ئەھۋال ئاستىدا، ھەممە كىشىدىن گۇمانلىنىش، ھەممە كىشىدىن ئۆزىمىزنى چەتكە ئېلىش توغرا ئەمەس.

— ماقۇل، شۇنداق قىلايلى. ئەگەر رېن دوختۇر ماقۇل كۆرسە، ئۆيدە داۋالاتساق ياخشىراق بولارمىكىن؟

— مەنمۇ شۇنداق ئويلاۋاتىمەن.

. . . . —

ئۇلار خاتا مۆلچەرلىمىگەنىكەن: رىن دوختۇر شەۋكەتنىڭ ئەھۋالىنى ئۇققاندىن كېيىن، ئۇلارغا ئوخشاشلا ئېچىندى. چوڭقۇر ھېسداشلىق قىلدى، ئەستايىدىل داۋالىدى. شەۋكەتنىڭ سالامەتلىكى تېزلا ئەسلىگە كېلىپ، ماگالىغۇدەك بولۇپ قالدى. ئەمما، ئۇ ئەسلا تالا-تۈزگە چىقمايتتى. ئايىڭ، ئاخۇ، ئاماۋلارنىڭ ئالدىدا يەنىلا "گاچا" ئىدى. ئۇلارمۇ شەۋكەتنىڭ بۇ ئۆيدە بارلىقىنى ھېچكىمگە تىنمايتتى.

"لېكىن، بۇنداق ھالەتنى قاچانغىچە داۋاملاشتۇرغىلى بولار؟" ئەر-خوتۇن ئىككىيلەننىڭ كېچە-كۈندۈز ئويلايدىغىنى مۇشۇ ئىدى.

نۇرغۇن مەسلىھەتلەردىن كېيىن، ئۇلار شەۋكەتنى بالىچىلاپ باقماقچى بولۇشتى، ھەتتا ئىش چىپىپ قالغۇدەك بولسا تۇرمىگە بېرىشقىمۇ تەييارلىنىشتى. ئەمما، كۈتۈلمىگەن بىر ۋەقە ئۇلارنىڭ پىلانىنى ئۆزگەرتىۋەتتى.

— لاۋيەن، — دېدى بىركۈنى ئىشتىن كىرگەن ئېرىنى ئادەتتىن تاشقىرى خۇشال قارشى ئالغان جيەنفېي ھامما، — شەۋكەتنى بالىلار پاراۋانلىق مەكتىپىگە ئورۇنلاشتۇرساق بولماسمۇ؟

— بولىدۇ... بولىدۇ! — يەن شۇجى خوتۇنىغا ھاياجانلىق كۆزدە باقتى، ئۇنىڭ ئاۋازى ھاياجاندىن تىترەيتتى، — قانداق قىلىپ بۇ چارە ئېسىڭگە كېلىپ قالدى؟

— باياتىن توخۇلارغا دان بېرىۋاتسام، نىجات ئالدىمدىن ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭ ئاشۇ مەكتەپتە ئوقۇغان يېتىم بالا ئىكەنلىكىنى ئېسىمگە ئېلىپ، شەۋكەتنىمۇ شۇ مەكتەپكە ئورۇنلاشتۇرۇۋەتسەك

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بولار، دېگەن يەرگە كەلدىم.

— يارايسەن! ئوبدان ئويلاپسەن. شۇنداق قىلايلى.

....

كېيىنكى قىلماق ئوتتۇي بولۇغىنى بىلەن، ئىش ئۇنىداق ئوڭايغا توختىمىدى: يەن شۇجى ئىشەنچلىك بىر كىشى ئارقىلىق، بالىلار پاراۋانلىق مەكتىپىنىڭ بالا قوبۇل قىلىش تۈزۈملىرىنى ئۇقۇشۇپ كۆرگەندە، بۇ مەكتەپكە شەھەردە نوپۇسى بار يېتىم بالىلار قوبۇل قىلىنمايدىغانلىقى مەلۇم بولدى. بۇ چاغدا، يەن شۇجى ئەينى يىللاردا بىر ئاكوپتا بىللە جەڭ قىلغان سەپدىشى، هازىرقى شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى ھەربىي ئىدارە قىلىش كومىتېتىنىڭ مۇدىرىنى ئەسكە ئالدى-دە، ئۇنىڭ ياردىمى بىلەن شەۋكەتنى ۋىلايەتكە بىۋاستە قاراشلىق مەلۇم كۆمۈركان ئىشچىسىنىڭ ئاتا-ئانىسىدىن يېتىم قالغان ئوغلى دېگەن نام بىلەن بۇ مەكتەپكە ئورۇنلاشتۇرۇشقا مۇۋەپپەق بولدى. ئىسمىنى هامىتقا ئۆزگەرتتى. شەۋكەتمۇ ئۇنىڭ تاپشۇرۇقىغا قەتئىي ئەمەل قىلىپ، ھېچكىمگە سىر بەرمىدى. پۈتۈن ئەقىل-پاراستىنى سەرپ قىلىپ، تىرىشىپ ئۆگىنىپ، ئۇزۇنغا قالماي مەكتەپنىڭ ئەڭ ئالدىنقى قاتاردىكى ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ بىرى بولۇپ قالدى. ئۇ ئىككى ھەپتىدە، ياكى ئايدا بىر قېتىم بۇ ئۆيگە كېلىپ، ئۆزىنىڭ ئۆگىنىش، تۇرمۇش ئەھۋالىنى دوكلات قىلىپ تۇراتتى. يەن رۇي ھەر قېتىم ئۇنى بوسۇغىسىدا كۆرگەندە، گويا ئۇزۇن يىللار ئايرىلىپ كەتكەن پەرزەنتى بىلەن ئۇچراشقان ئاتىدەك خۇشاللىنىپ، شەۋكەتنىڭ ساغلام، كۈچكە تولغان قوللىرىنى ئاتىلارچە مېهرىبانلىق بىلەن بىر هازا سىقاتتى، يەلكىسىگە قاقاتتى، ئۇنىڭدىن ئۆگىنىش، تۇرمۇش

ۋەباشقا جەھەتلەر توغرۇلۇق ئارقا-ئارقىدىن سوئال سورايتتى. ھەم خۇشاللىق، ھەم خىجالەتچىلىك ئىلكىگە چۆمگەن شەۋكەت شەلپەردەك قىزىرىپ، بۇ مېھرىبان كىشىلەرنىڭ ھەربىر سوئالىغا بەزىدە دۇدۇقلاپ، بەزىدە تەمكىنلىك بىلەن جاۋاب بېرەتتى. شۇنداقلا، ئۆز نۆۋىتىدە، ئۇلارنىڭ سالامەتلىكى، خىزمەت ئەھۋالى توغرۇلۇق سورايتتى. سوئال-جاۋاب تازا قىزىۋاتقاندا، جيەنفېي ھامما نېمىندۇ ئېسىگە ئالغاندەك قوشۇمىسىنى تۈرەتتى-دە:

— لاۋيەن، — دەيتتى ئېرىگە قىيا بۇرۇلۇپ، — ئىككىگىلار بىردەم مۇڭدىشىپ ئولتۇرۇپ تۇرۇڭلار. مەن شەۋكەتكە كىچىككىنە بىرنەرسە تەييارلاي.

— قورسىقىم توق، — شەۋكەت كۆپىنچە تۈزۈت قىلاتتى، — مەن ھازىرلا تاماق يەپ كەلدىم.

— ئەجەبمۇ تارتىنچاق-دە، سىز! — جيەنفېي ھامما ئۆز گېپىدە چىڭ تۇراتتى، — ئەتىگەنلىكىنى مەكتەپتە يېگەن بولسىڭىز، چۈشلۈكنى بىزنىڭكىدە يەرسىز! راست گەپ قىلىڭ، نېمە ئېتىپ بېرەي؟

— ......

بويۇنلىرىغىچە قىزىرىپ كەتكەن شەۋكەت ئۈنچىقماستىن يەرگە قارىۋالاتتى. مۇنداق چاغلاردا، يەن شۇجى ئارىغا چۈشەتتى:

— ئۇيغۇرلاردا: "سوراپ بەرگىچە ئۇرۇپ بەر" دېگەن ماقال بار، ئۇنى خىجالەت قىلىۋەرگىچە، ئەڭ ئەتىۋارلىق مېھمىنىڭغا ئېتىدىغان تاماقتىن بىرنى ئەتسەڭ بولمىدىمۇ!... قانداق دېدىم، ھە، ھامىت؟

شەۋكەت تېخىمۇ قىزىرىپ كېتەتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

— ئەمسە، جۇۋاۋا ئېتىپ بېرەي!

يېشى، ئەقلى چوڭايغانسېرى، شەۋكەتنىڭ بۇ ئائىلىگە بولغان مېھرى-مۇھەببىتى كۈنسېرى ئېشىپ بارماقتا ئىدى. كۆڭلىدە دائىم تېزرەك بىرەر ئىشنىڭ پېشىنى تۇتۇپ، ئۇلارنىڭ ئۆزىگە سىڭدۈرگەن ئەجرىنى قايتۇرۇشقا ئالدىرايتتى. ئەمما، قېرىشقاندەك، ئايلار، يىللار بەكمۇ ئاستا ئۆتمەكتە؛ ئۇنىڭ ئارزۇ-ئارمانلىرى بەربىر ئارمان پېتىچە قالماقتا ئىدى. خا ئانىسى، خا سىڭلىسىدىن ھېچقانداق دېرەك يوق ئىدى. ئۇلارنى ھەربىر ئەسكە ئالغىنىدا، ئىختىيارسىز ھالدا يەڭشۇجىلارنىڭ ئۆيىگە ئۇچقۇسى كېلەتتى. بىراق، جيەنفېي ھامىمغا تېپىپ بېرىدىغان ئارتۇقچە ئاۋارىگەرچىلىكنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، ئۇن قېتىم كەلگۈسى كەلسە، ئاران بىر قېتىم كېلەتتى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلاردىن دائىم: "قاراڭ، سىزنى! شۇنچىمۇ يوقاپ كەتكەن بارمۇ؟ ھېلىمۇ ياخشى، كەپسىز..." دېگەنگە ئوخشاش تاپا-تەنىلەرنى ئاڭلايتتى. نېمە ئامال؟ مەيلى، ئۇلار تاپا-تەنىسىنى قىلىشۇەرسۇن! بىركۈنى بولمىسا بىركۈنى شەۋكەت نېمە ئۈچۈن ئۇلارنى پات-پات يوقلاپ كەلمەسلىكىنىڭ سەۋەبىنى چۈشەندۈرىدۇ! ئۇلارمۇ ئۇنىڭ ئەقىل-پاراستىگە قايىل بولىدۇ! ئۇ چاغدا...

مۇشۇ ئارزۇلارنى كۆڭلىگە پۈككەن شەۋكەت بۈگۈن ئۇلارنى يەنە يوقلاپ كەلدى. "تاپا-تەنە"مۇ ئاڭلىدى. زاۋۇتنىڭ ئىنقىلاب ۋە ئىشلەپچىقىرىش ۋەزىيىتىدىكى يۈكسىلىشلەردىن خەۋەردار بولدى. دادىسىنىڭ ئەنزىسى توغرۇلۇق يەن شۇجىنىڭ ئاغزىدىن تۇنجى قېتىم خۇشاللىنارلىق بىشارەتمۇ ئاڭلىدى. ئۇنىڭ كۆڭلى ھەرقانداق چاغدىكىدىن خۇشال، روھى كۆتۈرەڭگۈ ئىدى.

— قورسىقىڭلار تازا ئېچىپ كەتتى، ھە؟

جيەنفېي ھامىنىڭ كىرىپ كېلىشى ئىككىيلەننىڭ پارىڭىنى بۆلۈۋەتتى. يەن شۇجى ئۇنىڭ قولىدىكى تەخسىلەرنىڭ بىرىنى ئېلىپ شەۋكەتنىڭ ئالدىغا، ئىككىنچىسىنى ئۆزىنىڭ ئالدىغا قويدى.

— شەۋكەت، تارتىنماي بېقىڭ جۇمۇ، — دېدى جيەنفېي ھاما ئاچچىقسۇ، لازا سېلىنغان قاچىلارنى شىرەگە قويۇۋېتىپ، — تارتىنچاقلىق قىلىدىغان بولسىڭىز، مېنىڭ ئەتكەن تامىقىمنى ياراتمايۋاتىدۇ، دەپ رەنجىيمەن! — ئۇ يەن شۇجىغا بۇرۇلۇپ جېكىلىدى، — لاۋيەن، بېشىڭىزنى ئېچىڭىزگە تىقىپ ئۆزىڭىز بىلەنلا بولماي، شەۋكەتكە كۆپرەك بىرنەرسە يېگۈزۈڭ، ھە!

— خاتىرجەم بول، تەخسىدىكى جۇۋاۋىنى تۈگىتىپ يېمىسۇنچۇ، ئاشقىنىنى يانچۇقىغا قاچىلاپ قويىمەن!...

يەن شۇجىنىڭ بۇ چاقچىقى ھەممەيلەننى كۈلدۈرۈۋەتتى. ئۇلار خېلى ئۇزاق كۈلۈشكەندىن كېيىن، جيەنفېي ھاما يەنە بىر قېتىم شەۋكەتنى كۆپرەك تاماق يېيىشكە دەۋەت قىلىپ، ئاشخانا ئۆيگە چىقىپ كەتتى.

ئۇلار تاماق يەپ بولۇپ، يېڭىباشتىن پاراڭغا چۈشكەندە، رامىزان چاڭجاڭ كىرىپ كەلدى. شەۋكەت رامىزان چاڭجاڭنى دەرھال تونۇپ، بۇ يەردىن كېتىشكە ئالدىرىدى. يەن شۇجىمۇ بۇنى سېزىپ، شەۋكەتنى ئارتۇقچە تۇتمىدى.

* * *

يەن شۇجى سۆزىنى تۈگىتىپ، يەڭگىل بىر نەپەس ئالدى-دە، رامىزان چاڭجاڭغا سوئال نەزىرىدە تىكىلىپ:

— قانداق، ئەمدى كىمنىڭ "ئالا كۆڭۈل"لۈك قىلغانلىقىغا قايىل بولغانسىز؟ — دەپ كۈلۈمسىرىدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

— ھا، ھا، ھا!...

رامزان چاڭجاڭ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. يەن شۈجىننىڭ كۈلكىسىمۇ ئۈنىڭكىدىن قېلىشمايتتى. ئىككىيلەن كۈلە-كۈلە، ئاخىرى بارماقلىرى بىلەن بىر-بىرىنى جۆنەشتى ۋە بىرنەچچە ئېغىزدىن "ئەيىبلەش سۆزلىرى"نى قىلىشتى. لېكىن، ھېچكىممۇ قارشى تەرەپنىڭ "ئەيىبلىشى"گە قايىل بولمايتتى.

ئەنە شۇ چاغدا جيەنفېي ھاما كىرىپ كەلدى ۋە ئۇلارنى ئون ئىككى يىلدىن بۇيان تۇنجى قېتىم مۇشۇنداق خۇشال ھالەتتە كۆرۈۋاتقىنى ئۈچۈن، بۇ خۇشاللىقنىڭ سىرىنى كوچىلاپ سورىدى. يەن شۈجى باياتىن ئىككىيلەن ئوتتۇرىسىدا بولۇپ ئۆتكەن گەپ-سۆزلەرنى ناھايىتى قىسقا، بەكمۇ قىزىقارلىق قىلىپ سۆزلەپ بەردى. جيەنفېي ھاما بىردەم كۆز يېشى قىلغاندىن كېيىن، رامزان چاڭجاڭدىن سورىدى:

— رەيھان ئوبدان چوڭ بولۇپ قالغاندۇ؟

— كۆرسىڭىز ھەيران قالىسىز، — رامزان چاڭجاڭ چاقچاق ئارىلاش جاۋاب بەردى، — شۇنداق چىرايلىق بالا بولدىكى، بەئەينى ئابدەمنىڭ ئۆزى! بۇ يىل ئوتتۇرا مەكتەپكە چىقىدۇ.

— ئابدەمچۇ؟

— ئابدەم...

رامزان چاڭجاڭ جىم بولدى. يۈرىكىدىكى مۇسىبەت ئوتلىرى چىرايىغا تەپچىپ چىقتى. جيەنفېي ھامىنىڭ سەزگۈر يۈرىكى ئىشنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى دەرھال سەزدى. كۆزلىرىدىن ياش تامچىلىرى بۇلاق سۈيىدەك ئېتىلىپ چىقتى. يىقىلىپ چۈشمەسلىك ئۈچۈن، ئىشىكنىڭ كېشىكىگە يېپىشىپ، بېشىنى قوللىرى ئۈستىگە

قويدى.

رامىزان چاڭجاڭمۇ، يەنشۇجمۇ بىر تالدىن تاماكا چېكىشتى. ئۇلار چوڭقۇر سۈكۈت ئىچىدە ئولتۇرۇشاتتى.

— جيەنفېي، — دېدى يەنشۇجى خېلىدىن كېيىن تەسەللى ئاھاڭىدا، — بولدى، يىغلىماڭلار. ئۆتكەن ئىشلارنى ئويلىساق ھەممىمىزنىڭ كۆڭلى بۇزۇلىدۇ. ھەرنېمە بولسا، رەيھان سالامەت ئىكەن. مۇشۇنىڭغىمۇ شۈكۈر قىلايلى، خۇشاللىنايلى! مۇنداق خۇشال پەيتتە كۆز يېشى قىلىش ياخشى ئەمەس!...

جيەنفېي ھامما يىغىسىنى توختاتتى. يۈرىكىدە رەيھانىنى كۆزى بىلەن بىر كۆرۈش ئىستىكى يانماقتا ئىدى. ئۇ شارتتىدە بۇرۇلۇپ دېدى:

— مەن بۈگۈنلا ئۇنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈپ كېلەي.

— مەنمۇ بۇ يەرگە مۇشۇ مەقسەت بىلەن كەلگەنىدىم. بىزنى كۈتۈۋېرىپ، باللارنىڭ ئانىسىنىڭ كۆزى تېشىلىپ كەتتىغۇ دەيمەن. يۈرۈڭلار، ھازىرلا ماڭايلى.

رامىزان چاڭجاڭ شۇنداق دېدى-دە، ئورنىدىن تۇردى.

ۋىسال

كۈن غەربكە قايرىلغانىدى.

شېغىل ياتقۇزۇلغان، ئىككى چېتى ئاسمان بىلەن بوي تالاشقان سەرخىل سۇۋادان تېرەكلەر بىلەن بېزەلگەن سەھرا يولىدا ئۇچقاندەك كېتىۋاتقان ساقچى ئاپتوموبىلى ئىچىدە ياڭرىغان جاراڭلىق كۈلكە، يېقىملىق چاقچاق ئاۋازلىرى پادىچى باللارنىڭ شوخ

www.uyghurkitap.com

ناخشىلىرى، قوي-ئۆچكىلەرنىڭ ئۆيگە قايتىشقا ئالدىراپ مەرەشـلىرى، يېلىنى ئېشىلىپ كەتكەن ئىنەكلەرنىڭ موزايلىرىنى سېغىنىپ مۆرەشلىرى قوشۇلۇپ، ئالتۇن كۈزنىڭ كەچقۇرۇنلۇق گۈزەل مەنزىرىسىگە تېخىمۇ گۈزەللىك قوشماقتا ئىدى.

مانا، ئاپتوموبىلنىڭ لۆم-لۆم ئورۇندۇقلىرىدا يەن شۈجى، رامىزان چاڭجاڭ، رەھىم سايىت، رەھمەتجان، ئايۇپ شۈجى چاقچاقـلىشىپ، ئانا-بالىلار توغرۇلۇق گەپلىشىپ ھەم ياۋۇز "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"نى غەزەپ بىلەن قاغاپ ئولتۇرۇشۇپتۇ.

"ئانا-بالىلار؟ قايسى ئانا-بالىلار توغرىسىدا گەپ بولۇۋاتقاندۇ؟" ئەلۋەتتە ئابدۇم ۋە ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى — رەيھان بىلەن شەۋكەت توغرۇلۇق-دە!

قاراڭ: ئەنە، چېكە چاچلىرى ۋاقىتسىز ئاقارغان، ئالمىدەك يۈزلىرى قورۇقلار بىلەن قاپلانغان، چىرايى قارىداپ كەتكەن بولسىمۇ، تېنى مەزمۇت، كۆزلىرىدە بولسا ھاياتنى سۆيۈش، كەلگۈسىگە تەلپۈنۈش، ئۈمىد ۋە ئىشەنچ نۇرلىرى چاقناۋاتقان ئابدۇم، خۇددى بۇغراجانغا ئوخشاش قاۋۇل، بىجىرىم كەلگەن شەۋكەت ۋە كۆزلىرى بۇلاقتەك ئويناق، قاش-كىرپىكلىرى تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان، يېشىنىڭ كىچىكلىكىگە قارىماي، بوستان چاچلىرى بېلىگە چۈشكەن، ئالمىدەك يۇملاق، مانتىدەك ئاپئاق يۈزلىرى كىشىنىڭ مەسلىكىنى كەلتۈرىدىغان ئوماق رەيھان ھەممەيلەننىڭ دىققەت مەركىزىدە ئولتۇرۇپتۇ. ئۇلار دەم كۈلۈشۈپ، دەم يىغلىشىپ، بىر-بىرىدىن ئايرىلغاندىن بۇيانقى كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەشمەكتە.

دۇرۇس، ھۆرمەتلىك كىتابخان! سىز بۇنىڭدىن ئالتە يىل بۇرۇن ئابدۇمنى ماشىنا بېسىۋەتكەنلىكىنى بىلگەنىدىڭىز. بىراق، ئۇنىڭ

قانداق بولۇپ "تىرىلىپ" قالغانلىقىنى بىلمەيسىز!

ئاشۇ بورانلىق كېچىدە ۋېلسىپىت بىلەن يولغا چىققان رەھمەت سوجاڭ قاراقۇمغا كەلگەندە، ئاللىقاچان تاڭ سۈزۈلگەنىدى. ئۇ سۇلايمان بىلەن ئىشىك ئالدىدىكى ئېرىق بويىدا ئۇچراشتى.

— هوي، رەھمەت سوجاڭغۇ بۇ! — دەۋەتتى ئېرىقنىڭ مۇزدەك سۈيىدە يۈز-كۆزىنى يۇيۇۋاتقان سۇلايمان يەردىن ئۇنۇپ چىققاندەكلا پەيدا بولۇپ قالغان رەھمەت سوجاڭنى كۆرگەندە ۋە بىرى كەينىدىن ئىتتەرگەندەك چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — قاچان كەلگەنتىڭىز؟

— هازىر كېلىشىم.

سۇلايمان قوللىرىنى قولتۇقىغا ئېرتىپ، رەھمەت سوجاڭنىڭ قولىنى سىقتى. رەھمەت سوجاڭنىڭ چىرايى بەكمۇ جىددىي ۋە هارغىن ئىدى. سۇلايمان تەكرار سوئال سوراشنى مۇۋاپىق كۆرمەي، ئۇنىڭ قولىدىن ۋېلسىپىتنى ئالدى-دە، ئۆيگە تەكلىپ قىلدى.

رەھمەت سوجاڭ هېچقانداق تەكەللۇپسىزلا هويلىغا كىردى. سۇلايماننىڭ خوتۇنى مايسەم پېشايۋاندىكى يازلىق ئوچاق ئالدىدا يوبدان كېسۋاتاتتى. ئۇ دەرهال ئورنىدىن تۇرۇپ، رەھمەتجان سوجاڭ بىلەن سالاملاشتى. رەھمەت سوجاڭمۇ ئۆز نۆۋىتىدە ئۇنىڭدىن تىنچلىق-ئامانلىق سورىدى. سۇلايمان ۋېلسىپىتنى پېشايۋاننىڭ سۈپىسىغا يېقىنراق يەرگە توختاتتى-دە، رەھمەت سوجاڭنى مېھمانخانا ئۆيگە باشلىدى.

رەھمەت سوجاڭ كۆرپە ئۈستىگە ئەپلىشىپ ئولتۇرۇۋالغاندىن كېيىن، سۇلايمان سورىدى:

— زۆرۈر بىر ئىش بىلەن چىققان ئوخشىمامسىز؟

— ھەئە.
— كېچىلەپ يول مېڭىپ ئاۋارە بولغىچە تېلېفوندا بىر ئېغىز: "دەرھال كىرىڭ" دەپ قويغان بولسىڭىز...
— ھەي... نەدىكى گەپنى قىلىدىكەنسىز! سىز كىردىڭىز نېمە بولدى، مەن چىقتىم نېمە بولدى؟...
سۇلايمان بىرنەرسە دېيىشكە ئاغزىنى ئۆمەللىۋىدى، رەھمەت سوجاڭ بىراقلا مەقسەتكە كۆچتى:
— ئابدەمنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋىرىڭىز بارمۇ؟
— خەۋىرىم بار، قانداق دەيسىز؟
— تۈنۈگۈنكى ئەھۋالدىنچۇ؟
سۇلايمان قىسقىلا خىيال سۈرۈۋالغاندىن كېيىن، كېسىپلا ئېيتتى:
— ياق، تۈنۈگۈن ئۇنىڭدىن خەۋەر ئالغۇچە بولمىدىم.
— شۇنداقمۇ؟ ئۇنداق بولسا، بۈگۈن مەن ئۇنىڭ ئەھۋالىنى ئوقۇشقىلى چىقتىم. ناشتا قىلىپلا، مېنى يۇلغۇنلۇققا باشلاپ بېرىڭ.
— ئۇنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇش نېمىشقا شۇنچە زۆرۈر بولۇپ قالدى؟
— بۇنى كېيىن دەپ بېرىمەن. دەرھال ناشتا قىلىڭ-دە، يولغا تەييارلىنىڭ!
رەھمەت سوجاڭنىڭ چىرايىدىكى جىددىيلىك، ئاۋازىدىكى كەسكىن بۇيرۇق تەلەپپۇزىدىن قانداقتۇر بىر كېلىشمەسلىكنىڭ پۇرىقىنى سەزگەن سۇلايمان يەنە كوچىلاپ سوراۋېرىشنى ئەپ كۆرمىدى-دە، ئورنىدىن تۇرۇپ، تاشقىرىغا چىقىپ كەتتى ۋە ئۇزاق ئۆتمەي قايتىپ كىرىپ، داستىخان سالدى، ئاندىن چامغۇر سېلىنغان بىر چىنە يوبدانىنى رەھمەت سوجاڭنىڭ ئالدىغا قويدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— "بىساتىڭدا نېمە بولسا، دوستۇڭغا شۇنى بەر" دەپ، تەيىيرىنى ئەكىردىم. قېنى، نان پىشقىچە بىر-ئىككى قوشۇق ئوتلىغاچ تۇرۇڭ، كېلىشىڭىزنى ئۇققان بولسام...

— نېمە دەۋاتىسىز؟ "يوبدان، يوبدان، كەمبەغەلگە ئوبدان" دېگەن گەپنى ئاڭلىماپتىكەنسىز-دە! بولۇڭ، ئۆزىڭىزگىمۇ ئېلىپ كىرىڭ. ئىتتىكرەك قورساقنى تويغۇزۇپ، يولغا چىقايلى.

سۇلايمان كۆلۈمسىرىگەن پېتى ئىشىك تەرەپكە ماڭدى ۋە پەگادىلا توختاپ، خوتۇنى بوسۇغىدا تۇرۇپ سۇنغان ئاشنى قولىغا ئالدى.

ھەش-پەش دېگۈچە ئىككى قاچىدىن يوبدان ئىچىلىپ بولدى. ئوچاقتىكى قايماقلىق پېتىر قاتلىمىدىن دىماغلارنى غىدىقلىغۇچى مەززىلىك پۇراق چىقىشقا باشلىغاندا، رەھمەت سوجاڭ ئورنىدىن تۇردى-دە:

— ئەمىسە ماڭامدۇق؟ — دېدى.

— توختاڭ، — سۇلايمانمۇ ئۇنىڭ بىلەن تەڭلا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئالدىغا قادىغاللاپ كەلدى، — مۇنداق قىلايلى، سىز كىچىككىنە ئارام ئېلىپ تۇرۇڭ. يۇلغۇنلۇققا مەنلا بېرىپ كېلەي.

— مېنىڭمۇ نامان ئاكا بىلەن سەيدىخان ئاچاملارنى بىر كۆرگۈم بار ئىدى. مۇشۇ پۇرسەتتە سىز بىلەن بىللە بېرىپ كېلەي.

— ھەرقانچە كۆرگىڭىز بولسىمۇ، بۇ قېتىم بارماڭ. كېيىن مەن سىزنى ئۇ يەرگە ئاپىرىپ، ئوبدان سەيلە قىلدۇرۇپ كېلىمەن.

رەھمەت سوجاڭ ھەرقانچە ۋەج كۆرسەتسىمۇ، سۇلايمان بەربىر ئۇنىماي ئالمىدى. چۈنكى، كېچىچە يول يۈرۈپ، يىلىكى ئۈزۈلۈپ كەتكۈدەك بولغان بۇ ئادەمنى يەنە ئوتتۇز نەچچە كىلومېتىر يول

www.uyghurkitap.com

ماڭدۇرۇشقا سۇلايماننىڭ كۆڭلى ئۇنىمايتتى. ئەمما، بۇ ھېسسىياتنى ئاغزىدىن چىقىرالمايتتى. شۇڭا گەپنى ئەگىتىپ يۈرۈپ، رەھمەت سوجاڭنى قايىل قىلماقچى بولاتتى. ئاخىر ئۇ كەسكىن قىلىپ مۇنداق دېدى:

— بۇ، مېنىڭ ئۆيۈم. سىز ماڭا مېھمان. كونىلار: "مېھمان — قوينىڭ قوزىسى" دەيدۇ. شۇڭا ئالدىمدا قوينىڭ قوزىسىدەك ياۋاش بولۇپ، نېمە دېسەم "ماقۇل" دەيسىز. بۇ — بىر گېپىم. ئىككىنچى گېپىم: سىزنىڭ سوجاڭلىقىڭىز شەھەردە قالدى. ھازىر ماڭا ھاجەتـمەنسىز. شۇنداق ئىكەن، مېنىڭ گېپىمگە بويسۇنىسىز. بۇنىڭغا ئۇنىمىسىڭىز، يۇلغۇنلۇققا بارامسىز، توغراقلىققا بارامسىز، يول ئوچۇق!

— ھا، ھا، ھا! — رەھمەت سوجاڭنىڭ چىرايىدىكى جىددىيلىك قاياقلارغىدۇ ئۇچۇپ، چىن يۈرىكىدىن قاقاقلاپ كۈلدى، — ماقۇل، يولداش پەيجاڭ، بۇيرۇقىڭىزغا قەتئىي بويسۇناي!...

— ئەمىسە ھاجىتىڭىزنى ئېيتىڭ؟

— ئابىدەم ھازىر قەيەردە؟ نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ؟ مۇشۇ ئىككى سوئالغا جاۋاب تېپىپ بەرسىڭىزلا بولىدۇ.

— خوپ، بۇيرۇقىڭىز دەرھال ئورۇنلىنىدۇ! — سۇلايمان شەيتانـلىق قىلىپ، ئىككى پۇتىنى جۈپلەپ تىك تۇرۇپ، ھەربىيلەرچە سالام بەردى، — ئەمما، بىر شەرتىم بار...

— بولىدۇ، شەرتىڭىزنى ئېيتىڭ.

— ھازىردىن باشلاپ، تاكى مەن قايتىپ كەتكىچە مىدىرلىماي ئۇخلايسىز.

— بۇيرۇقىڭىزنى يۈزدە-يۈز ئورۇنلايمەن!

رەھمەت سوجاڭمۇ ئۆز نۆۋىتىدە سۇلايماننىڭ باياتىن قىلغان چاقچىقىنى تەكرارلىدى. ئاندىن، كۆرپىگە يانپاشلىدى. سۇلايمان ئۇنىڭ بېشىغا تەككىيە قويۇپ بېرىپ، ھويلىغا چىقتى ۋە ئوچاقتىن نان قومۇرۇۋاتقان خوتۇنىغا جېكىلىدى:

— ئىشقا ماڭىدىغان چاغدا، ھويلىنىڭ ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىۋەت. مەن كەچلىك تاماققىچە پەيدا بولىمەن...

دېگەندەك، ئەزالار كەچلىك تاماققا ماڭغاندا، سۇلايمانمۇ ئۆيگە كەلدى. رەھمەت سوجاڭ ئۇنى ھويلىدا قارشى ئالدى.

— كەلدىڭىزمۇ؟ — دېدى ئۇ سۇپىدىن تۇرۇۋېتىپ، — قانداق، ئابدەم نېمە ئىش قىلىۋېتىپتۇ؟

سۇلايمان ئالدىرىماستىن ۋېلسىپىتنىڭ تىرىسكىنى پۇتى بىلەن تېپىپ قايرىپ، ۋېلسىپىتنى مۇستەھكەم تۇرغۇزدى. ئاندىن پېشانە-سىدىكى تەرلەرنى ئاق خەسە كۆڭلىكىنىڭ يېڭى بىلەن سۈرتكەچ، رەھمەت سوجاڭغا يېقىنلاشتى.

— ئۇخلىماپسىز-دە! — دېدى ئۇ رەھمەت سوجاڭغا نارازىلىق بىلەن تىكىلىپ، — بىر-بىرىمىزنى مۇشۇنداق ئالدىساق بولامدۇ؟

— مەن ھېچكىمنى ئالدىغىنىم يوق. ئۇيقۇم كەلمىسە قانداق قىلىمەن؟

ئىككىيلەننىڭ كۆزلىرى مەنىلىك ئۇچراشتى. رەھمەت سوجاڭ تەقەززالىق بىلەن مۇراجىئەت قىلدى:

— ئابدەم توغرىسىدىكى گەپ قانداق بولدى؟

— قانداق بولاتتى، ناھايىتى ئوبدان تۇرۇپتۇ. بوۋاي بىلەن موماي ئۇنىڭغا ئۆز قىزىدەكلا ئىچىكىپ قاپتۇ. ئابدەم ئۇ يەرگە كۆنۈپ قاپتۇ.

— قالتىس ياخشى ئىش بوپتۇ! قالتىس ياخشى ئىش بوپتۇ! — رەھمەت سوجاڭ سۇلايمانىڭ دولىسىغا قاقتى، — مەن دەرھال قايتاي. سىزگە تاپشۇرىدىغان يەنە بىر ۋەزىپە: ئابىدەمگە رەيھانىنىڭ سالامەتلىكىنى يەتكۈزۈپ قويۇڭ. شەۋكەتنى داۋاملىق ئىزدەيمىز. ئابىدەم يولغۇنلۇقتا سىگىپلا كەتسۇن. سىزمۇ ئۇنىڭ بىلەن كەمرەك ئۇچرىشىڭ ياكى پۈتۈنلەي ئۇچراشماڭ. قىسقىسى، يۇلغۇنلۇق تەۋەسىدە ئابىدەم ئائىلىسىگە مۇناسىۋەتلىك گەپ-سۆزلەرنىڭ ئىمكان قەدەر تېزرەك ئۇنتۇلۇشىنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ تىلاجىسىنى قىلىڭ. شەھەرگە كىرسىڭىزلا، ماڭا يولۇقماي قايتماڭ.

رەھمەت سوجاڭ گېپىنى تۈگىتىپ، قايتىشقا تەمشەلدى. ئىككىيلەن تېخىچىلا ئۆرە تۇراتتى. بىرئاز ھودۇقۇپ قالغان سۇلايمان رەھمەت سوجاڭنىڭ يولىنى توسۇپ:

— گېپىڭىزنى زادىلا چۈشىنەلمىدىمغۇ؟ — دېۋىدى، رەھمەت سوجاڭ ئىككى قولىنى ئۇنىڭ يەلكىسىگە قويۇپ، كۆزلىرىگە ئۇدۇل قاراپ:

— ۋاقتى كەلگەندە ھەممىنى چۈشىنىسىز. ھازىرچە مېنى قىستىماڭ. بۇ سىرنى مەنلا بىلىپ تۇراي. قانداق؟ — دېدى.

— بولىدۇ، — سۇلايمان كېسىپلا جاۋاب بەردى.

— ياخشى، ئۇنداق بولسا، مەن ماڭاي.

— مايسەم ھازىر ئىشتىن قايتىدۇ. تاماق يەپ يولغا چىقىڭ.

— يولداش پەيجاڭ! مېنى يولدىن توسماڭ. شەھەردە مېنى بىرمۇنچە ئىش كۈتۈپ تۇرۇپتۇ. ئەگەر كۆڭلىڭىز بەك ئۇنىمىسا، سومكامغا بىر نان سېلىپ قويۇڭ. قورسىقىم نەدە ئاچسا، شۇ يەردە يەرمەن.

— ماقۇل.

سۇلايمان ئالدىراش ئاشخانا ئۆيگە كىردى-دە، ئۈچ قاتلىمىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ، رەھمەت سوجاڭنىڭ سومكىسىغا سالدى...

* * *

ماشىنا بېسىپ ئۆلتۈرۈۋەتكەن ھېلىقى ئايالنىڭ جەسىتى دوختۇرخانىسىنىڭ جەسەت ساقلاش ئۆيىدە ئۈچ كۈن تۇردى. ھەرقايسى پەيچۇسولار، كوچا باشقارمىلىرى، ئاھالە كومىتېتلىرى، زاۋۇت-كان، كارخانىلارغا ئەھۋال خەۋەر قىلىنىپ، جەسەتنىڭ ئىگىسى سۈرۈشتە قىلىنغان بولسىمۇ، ھېچقانداق نەتىجە چىقمىدى. تۆتىنچى كۈنىگە كەلگەندە، جەسەت دەپنە قىلىۋېتىلدى. ئەمما، ئۇنىڭ قىياپىتى، ئىسمى ۋە يۇرتى توغرىسىدا ھېچقانداق خاتىرە قالدۇرۇلمىدى. ئەگەر خاتىرە قالدۇرۇلدى دېيىلسە، پەقەت ئۇنىڭ كىيىم-كېچىكىنىڭ كونا-يېڭىلىقى بىلەن رەڭگىدىنلا ئىبارەت بولدى. ئىش مۇشۇ يەرگە يەتكەندە، رەھمەت سوجاڭ بۇنىڭدىن تۆت كۈن ئىلگىرى كاللىسىدا پەيدا بولغان، ئەمما، ھېچكىمگە ئاغزىدىن چىقارمىغان سوئالغا جاۋاب تېپىلغاندەك بولدى. ئەمما، رەھىم ئاكا بىلەن سانىخان ئاچىلارنى ئابدەمنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىدىن خەۋەردار قىلىش-قىلماسلىق مەسىلىسىدە ئىككى كېچە-كۈندۈز ئويلاندى. ئاخىر: "ياق! — دېدى ئۆزىگە كەسكىن خىتاب قىلىپ، — بۇنداق چوڭ تەۋەككۈلچىلىككە ئۇلارنى ئارىلاشتۇرماسلىق كېرەك. ئەڭ ياخشىسى، ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ئابدەم ئۆلۈپ كەتكەن پېتى قېلىۋەرسۇن. كېيىن بىرەر كېلىشمەسلىك يۈز بەرسە دەردىنى ئۆزەملا تارتاي..."

ئابدەمنىڭ ئۆلگەنلىك خەۋىرى قاراقۇمغا يېتىپ كەلگەندە،

ئايۇپ شۇجى قاتارلىقلار قاتتىق ئېچىندى. رەناخان قاتارلىق ئاق كۆڭۈل ئايالالار بولۇك ـ پۇچقاقلاردا كۆز يېشى قىلدى. ئۇنىڭ روھىغا ئاتاپ خالىس ياغ پۇرۇتۇشتى، دۇئا ـ تىلاۋەت قىلىشتى. ئوسمان خۇشال ـ لىقىنى ئىچىگە سىغدۇرالماي، چاپارمەنلىرى ئارقىلىق بۇ خەۋەرنى پۈتۈن گۇڭشېغا يەتكۈزدى. ئاخشىمى ئۇلپەتلىرىنى ئۆيىگە يىغىپ، تاڭ ئاتقىچە ھاراق بىلەن مېھمان قىلدى. "دىكتاتۇرا دۆيى"نىڭ ئەزالىرى بۇ ئايال قاچقۇنىنى ئىزدەش ئاۋارىچىلىقىدىن قۇتۇلغىنىغا شۈكۈر قىلىشتى. سانىخان ئاچا يەتتە ـ سەككىز كۈنگىچە خۇدىسىنى بىلمەي يۈردى. رەيھانىنىڭ ھالى تېخىمۇ خاراب ئىدى. كۈندۈز ـ لىرى سانىيە ئانىسى (ئۇ سانىخان ئاچىنى ئاشۇنداق ئاتايتتى)، ئانار ئاچىسىنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ، ئانىسىنىڭ خەقىشىنى قىلمىغىنى بىلەن، كېچىلىرى تۈزۈك ئۇخلىمايتتى. ئۇخلىغاندىمۇ تولا جۆيلۈپ، سانىخان ئاچىنىڭ يۈرىكىنى ئېزەتتى.... بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن چىقىشقا باشلىغان بوران يېرىم كېچىگىچە توختىمىدى. بوراننىڭ دەھشەتلىك ھۇۋلىشى، ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ تاراقلىشىلا ئەمەس، ئانىسىنىڭ تېخىچە قايتىپ كەلمىگەنلىكى تۈپەيلىدىن پەيدا بولغان ئەندىشە رەيھانىنىڭ كۆزىگە زادىلا ئۇيقۇ كەلتۈرمەيتتى.

"ئانام نېمىشقا شۇ چاغقىچە كەلمەيدىغاندۇ؟..."

رەيھان بۇ سوئالغا جاۋاب تاپالمايۋاتاتتى.

سانىخان ئاچا رەيھان بىلەن ئانارنى ئويغىتىۋەتمەسلىك ئۈچۈن، ئاستا بىر يېنىغا ئۆرۈلۈپ، يەڭگىل ئەمما سوزۇپ "ئۇھ" تارتتى.

كۈتۈلمىگەندە رەيھان ئۇنىڭدىن سورىدى:

ـــ سانىيە ئانا، ئانام نېمىشقا شۇ چاغقىچە كەلمەيدىغاندۇ؟

سانىخان ئاچا چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى.

— رەيھان، — دېدى ئۇ تىترەك ئاۋازدا، — بالام، سەن تېخى ئويغاقمۇ؟ نېمىشقا ئۇخلىمايسەن؟

— ئانام...

— ئاناڭنىڭ كېلەر ۋاقتى بولدى، ھازىر كېلىدۇ. ئۇخلا جۇمۇ، تاتلىق قىزىم.

ئۇ بۇ سۆزنى شۇنچە ۋەزمىن ئاۋازدا ئېيتقان بولسىمۇ، بەرىبىر رەيھاننى ئىشەندۇرەلمىدى. لېكىن ئۇنىڭ يىللىق قولى رەيھاننىڭ باش-كۆزىنى سىلاپ، يوتقىنىنى ئوڭلاپ يېپىپ قويغىنىدا، رەيھان نائىلاج كۆزلىرىنى يۇمدى...

قورقۇنچلۇق چۈشتىن كېيىن، چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمگەن رەيھان چۆچۈپ ئويغاندى. ئۆي ئىچى يورۇپ كەتكەنىدى. رەيھان ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتتى. سانىيە ئانىسى بىلەن ئانارنىڭ يوتقان-كۆرپىسى يىغىشتۇرۇلغان؛ ئۆزلىرى كۆرۈنمەيتتى.

”سانىيە ئانام نەگە كەتكەندۇ؟“

رەيھان ئاشۇ خىياللار بىلەن كىيىنىپ، ھويلىغا چىقتى. كۆڭلى بىر يەرگە بېرىپ قالغان، توختاۋسىز يېغۋاتقان توپا دىماغىنى ئېچىشتۇراتتى.

رەيھان بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ قاراڭغۇ دالانغا كەلدى ۋە ھويلا ئىشىكىنى تارتىپ باقتى. ئىشىك سىرتىدىن قۇلۇپلانغانىدى. رەيھان ئانارنىڭ مەكتەپكە كەتكەنلىكى، سانىيە ئانىسىنىڭ بازارغا چىقىپ كەتكەنلىكىنى جەزم قىلىپ، ئاستا كەينىگە ياندى. دەھلىز-نىڭ سۇپىسىغا قويۇلغان پەتنۇستىكى ئاپئاق توقاچ نان بىلەن چايدانىدىكى چاينى كۆرگەندە، قورسىقىنىڭ بىر يەرلىرى تارتىشىپ، تېخىچە ناشتا قىلمىغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى-دە، ئولتۇرۇپ ناشتا

قىلدى. ئاندىن، قولىغا شۇاق سۈپۈرگىسىنى ئېلىپ، جانان چىنىدەك پاكىز سۈپۈرۈلگەن هويلىنى يېڭىباشتىن سۈپۈرۈشكە باشلىدى. بۈگۈنلا ئەمەس، رەيھان ئايىغى چىققاندىن تارتىپلا ئۆي ئىشلىرىغا ئامراق ئىدى. ئۇلار بۇ ئۆيگە كەلگەندىن بۇيان، رەيھان تېخىمۇ ئىشچان بولۇپ كەتتى: كۆكتات ئادالاش، ئەخلەت تۆكۈش قاتارلىق ئىشلارنى قىلغاندىن تاشقىرى، هويلا ـ ئارامنى سىرىپ سۈپۈرۈش، سۇ چېچىش ئىشلىرىدىمۇ ئانىسىنىڭ كەينىدىلا يۈرەتتى. بوش قالغان چاغلىرىدا بولسا پېشايۋاننىڭ سۇپىسىدا ئولتۇرۇۋېلىپ، پارچە-پۇرات قەغەزلەر، كونىراپ رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن گېزىت پارچە-لىرىغا كىچىككىنە قېرىنداشنى زېرىكمەي سۈركەپ، يېرىم كۈنلەپ-يېرىم كۈنلەپ "خەت" يازاتتى ۋە بۇ "خەت"لەرنى ئوقۇتۇش ئۈچۈن، ئانىسىنىڭ مەكتەپتىن تېزرەك كېلىشىنى تۆت كۆز بىلەن كۈتۈپ، دەرۋازىغا تەلمۈرەتتى. ئابىدەم ئۆيدىن چىقىپ كەتكەن يىگىرمە كۈندىن بۇيان، ئۇ بىر قېتىممۇ كۆز يېشى قىلىپ، سانىيە ئانىسىنى پاراكەندە قىلمىدى. ئۇنىڭ هەربىر تاپشۇرۇقىنى ياۋاشلىق بىلەن ئورۇنلىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن، سانىيە ئانىسى ناهايىتى خۇشال ئىدى. بۈگۈن ئۇنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇپلا هويلا ـ ئارامنى سۈپۈرۈشكە تۇتۇش قىلىشىمۇ، بىرىنچىدىن، ئۇنىڭ ئىشچانلىقىدىن بولسا، ئىككىنچىدىن، سانىيە ئانىسىنى خۇشال قىلىش ئۈچۈن ئىدى.

هويلا سۈپۈرۈلۈپ بولدى. كۆتمەك قېرىنداش نەچچە ۋاراق قەغەزنى بوياپ بولدى. پېشايۋاننىڭ تۈۋرۈكىگە ئورنىتىلغان كىچىك-كىنە ساندۇقچاقتىن شەھەرلىك رادىئو ئۇزېلىنىڭ چۈشلۈك ئاڭلى-تىشىنىڭ باشلىنىش مۇزىكىسى ئاڭلىنىش بىلەن تەڭ، هويلا ئىشىكى ئېچىلىپ، سانىخان ئاچا كۈلۈمسىرەپ كىرىپ كەلدى. رەيھان

دەرھال ئۇنىڭ ئالدىغا ئېتىلدى.
— قورسىقىڭنى تازا ئاچقۇزۇۋەتتىم-ھە، بالام؟ — دېدى ئۇ رەيھاننى دەس كۆتۈرۈپ باغرىغا بېسىپ.
— قورسىقىم ئاچمىدى، — دېدى رەيھان مەڭزىنى ئۇنىڭ مەڭزىگە يېقىپ، — تېخى سەن ئېپ قويغان ناننىمۇ يەپ بولالمىدىم.
— مەن سېنى ئاچ قالدىمىكىن، دەپ تىكىلداپ كېتىپتىمەن، ئەقىللىق قوزام! ماۋۇنىغۇ يەرسەن؟
سانىخان ئاچا قولىدىكى سومكىدىن ئىككى دانە يوغان ئەششاپ-تۇلنى ئېلىپ، رەيھانغا تەڭلىدى. رەيھان تاتلىق كۈلۈمسىرەپ، شاپتۇلغا قولىنى ئۇزىتىشقا تەمشەلدىيۇ، بىردىن قوشۇمىسى تۈرۈلۈپ، سانىخان ئاچىنىڭ كۆزلىرىگە تىكىلگىنىچە سورىدى:
— ئانار ئاچامغىچۇ؟
سانىخان ئاچا ئۇنىڭغا سىناق نەزىرى بىلەن بىرپەس تىكىلىپ تۇردى-دە، قەستەن قاپىقىنى تۈرۈپ:
— ئۇنداق ئەسكى بالىغا شاپتۇل نەدە تۇرۇپتۇ! — دېۋىدى، رەيھاننىڭ چىرايى پاختىدەك ئاقىرىپ:
— ئانار ئاچامنىڭ نەرى ئەسكى؟ ئۇبدانغۇ! — دېدى.
— نەرى ئەسكى دېگىنىنى! ئۇ يا سەندىن خەۋەر ئالمىسا، يا قارىشىپ بەرمىسە، ئەسكى بولماي ئەمسە!
— ئانار ئاچام مەكتەپتە ئوقۇيدۇ ئەمەسمۇ؟ مەكتەپتىن كېلىپلا، سىنىڭ ھەممە ئىشىڭغا قارىشىپ بېرىدىغۇ؟ سەن يەنە ئۇنى "ئەسكى" دەيسەن؟
— ئەسكى بولغاندىكىن ئەسكى دەيمەن-دە! سەنلا مىنىڭ ئوبدان بالام.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— ئەمسە شاپتۇلىڭنى يېمەيمەن.

رەيھان شۇنداق دېدى-دە، كۆزىگە لىق ياش ئېلىپ، سانىخان ئاچىنىڭ قولىدىن ئاجراپ، يەرگە چۈشۈشكە تەمشەلدى. سانىخان ئاچا ئۇنى باغرىغا تېخىمۇ مەھكەم باستى ۋە ئۇنىڭ ئالمىدەك مەڭزى، كەڭ پېشانىسىگە يېنىشلاپ-يېنىشلاپ سۆيۈپ:

— ئوينىشىپ قويدۇم، بالام! ھەر ئىككىڭلار مېنىڭ ئوبدان بالام. ئىككىڭلارنى يېسۇن دەپ، سومكىدا لىق شاپتۇل ئېلىپ كەلدىم. مە، تويغىچە يەپ، ئاشقىنىنى ئانار ئاچاڭغا ئەپقوي، — دېگىنىچە، سومكىنى رەيھانغا تەڭلىگەنىدى، رەيھانىنىڭ كۆزلىرىدىكى ياش غىلدىرلىدە دومىلاپ مەڭزىگە چۈشۈپ توختىدى، چىرايىمۇ يېڭىباشتىن گۈلدەك ئېچىلىپ، ئىككى مەڭزىدە چىرايلىق زىناقلار پەيدا بولدى. ئەنە شۇ چاغدا، تالادىن ئانار كىرىپ كەلدى.

— ئانار ئاچام كەلدى! — دېدى ئۇنى بىرىنچى بولۇپ كۆرگەن رەيھان خۇشال بولۇپ، — ئانار ئاچا، سانىيە ئانام ئىككىمىزگە شاپتۇل ئەپكەپتۇ!

— كەلدىڭمۇ، بالام؟ — سانىخان ئاچا ئانار تەرەپكە بۇرۇلدى، — ئۇكاڭ بىلەن ئىككىڭلار شاپتۇل يېگەچ تۇرۇڭلار، مەن تاماقنى ئەتىۋالاي.

ئۇ گېپىنى تۈگىتىپلا، رەيھاننى يەرگە قويۇپ، سومكىنى ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى، ئاشخانا ئۆيدىن يوغان بىر تەخسىنى ئېلىپ چىقىپ، سومكىدىكى شاپتۇلنى ئۇنىڭغا تۆكتى ۋە:

— قېنى يەپ بېقىڭلار، تاتلىقمىكەن؟ — دېۋىدى، ئىككىيلەن تەڭلا:

— سەنمۇ يېگىنە، ئانا! — دەپ چۇرقىراشتى.

— ماقۇل، مەنمۇ يەي، ئېلىڭلار ئەمسە.

سانىخان ئاچا شاپتۇلدىن بىرىنى كۆتۈرگىنىچە، ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ كەتتى. باللار شاپتۇلغا ئىشتىها بىلەن تېگىش قىلىشقا باشلىدى...

پېشايۋانغا داستىخان سېلىنىپ، بىر جىڭچە كەلگۈدەك ئورۇق كاللىنىڭ گۆشى بېسىلغان پولۇ كەلتۈرۈلدى. سانىخان ئاچا گۆشنى نان ئۈستىگە قويۇپ، پىچاق بىلەن ئۇششاق توغراپ، قايتىدىن ئاشنىڭ ئۈستىگە باستى-دە:

— ئېلىڭلار، بالام، چوڭ-چوڭ ئېلىپ، قورسىقىڭلارنى ئوبدان تويغۇزۇڭلار. ئاشتىن كېيىن، ئىككىڭلارنى بىر يەرگە ئاپىرىمەن، — دېدى.

قىزىقسىنغان باللار بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى سورىدى:

— نەگە ئاپىرىسەن، ئانا؟

— كىمنىڭ قېشىغا ئاپىرىسەن؟

— كېيىن بىلىسىلەر، — سانىخان ئاچا كۈلۈمسىرىدى، — ئاۋۋال قورسىقىڭلارنى تويغۇزۇڭلار. قورسىقىڭلار تويغاندىن كېيىن، نەگە بارىدىغانلىقىمىزنى دەپ بېرىمەن.

— ئانا، چۈشتىن كېيىن دەرسىمنى قانداق قىلىمەن؟

ئانارنىڭ بۇ سوئالى سانىخان ئاچىنى تەمتىرىتىپ قويدى. لېكىن ئۇ چاندۇرماسلىققا تىرىشىپ، چايدانىدىن پىيالىلەرگە چاي قۇيۇش باھانىسى بىلەن كۆزىنى باللاردىن ئېلىپ قېچىپ، قىسقىغىنا خىيال سۈرۈۋالدى-دە، كېيىنلا مۇنداق دېدى:

— مۇئەللىمىڭدىن سوراپ كەلدىم. ئىتتىكرەك ئېشىڭنى يە.

ئۇنىڭ ئاۋازى بىرئاز غەلىتىرەك چىققان بولسا كېرەك، ئانار

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭغا يەر تېگىدىن بىر قارىۋېلىپ، لېگەنگە قول ئۇزاتتى.

ئىككى بالا ئەدەب بىلەن ئاش يېمەكتە. سانىخان ئاچا ھېچقانداق گۆش دىدارى قالمىغان توڭگىرەك سۆڭەكتە قېپقالغان تارمۇچ-پەيلەرنى پىچاق بىلەن قىرماقتا ئىدى ۋە پات-پات گۆشلەرنى باللارنىڭ ئالدىغا ئىتتىرىپ، ئۇلارنى كۆپرەك يېيىشكە زورلايتتى.

"پولۇ" دېگەن ئىسمىنى ئۇنتۇپ كېتىشكە ئاز قالغان رەيھان ئۈچۈن ئېيتقاندا، بۇ ئۇلار مۇشۇ ئۆيگە كىرگەندىن بۇيانقى ئىككىنچى قېتىم ئېتىلگەن پولۇ ئىدى. بىرىنچى قېتىملىقى ئۇلار بۇ ئۆيگە كىرىپ ئىككىنچى كۈنى ئېتىلگەنىدى. ئۇ چاغدا رەيھان خۇشاللىقىدا قورسىقىنىڭ تويغىنىنى بىلمىگەنىدەك شۇنداق جىق يېگەنىدىكى، خىجالەتچىلىكتە قالغان ئابىدەم ئۇنىڭ كۆڭلىكىنىڭ پېشىنى ئاستا تارتىپ قويۇشقا مەجبۇر بولغانىدى. بۈگۈن دەل ئۇنىڭ ئەكسىچە، سانىخان ئاچا ئۇنى كۆپرەك يېيىشكە زورلىغانسېرى، ئۇنىڭ گېلى شۇنچە بوغۇلاتتى. بىر كاپام پولۇنى ئاغزىغا سېلىۋالسا، ئۇنى ئالدىرىماي خېلى ئۇزۇنغىچە چايناتتى. دېمىسىمۇ، ئابىدەم ئۆيدىن چىقىپ كەتكەن كۈندىن ئېتىبارەن، سانىخان ئاچا ھەر ۋاخلىق تاماق ۋاقتىدا باللارنى بولۇپمۇ رەيھاننى كۆپرەك بىرنەرسە يېيىشكە زورلايتتى. ئۆزى بولسا چوڭقۇر خىيالغا پاتقان ھالدا بىردەم "ئۇھ" تارتىپ، ئۇ يان-بۇ يان قارايتتى، بىردەم قولىدىكى قاچىغا تىكىلگىنىچە، ئۇزاق-ئۇزاق جىم ئولتۇرۇپ كېتەتتى. كۈنلەر ئۆتكەنسېرى، ئۇنىڭ ئاق پىشماق يۈزلىرى تېخىمۇ ئاقىرىپ، ئەپچىللا ئورۇقلاپ، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ كەتتى. شۇنداق بولۇشقا قارىماي، رەيھاننى كۆرسىلا كۈلۈمسىرەيتتى، ئەركىلىتەتتى، بارلىق چارىلەر بىلەن ئۇنى ئۆزىگە رام قىلىشقا تىرىشاتتى. چۈش

ۋە گەچقۇرۇنلۇق تاماق ئەتكەندىن باشقا ۋاقىتلاردا ئۇنىڭ زادى نەدە، نېمە ئىش قىلىپ يۈرگەنلىكىدىن رەيھان قىلچە خەۋەرسىز ئىدى ۋە بۇ ھەقتە ئۇنىڭدىن سوئال سورىمايتتى. ئەتىسىگىنى قاچان ئۆيدىن چىقىپ كېتىدىغانلىقىنىمۇ تۇيمايتتى... بۈگۈن ئۈچ كۈن بولدى، بۇ ئۆيگە ھەر كۈنى بىر-ئىككى قېتىمدىن تۆت-بەش قېتىمغىچە مېھمان كېلىدىغان؛ سانىخان ئاچىمۇ ئانچە كۆپ تالا-تۈزگە چىقمايدىغان بولدى. مېھمانلاردىن رەھىم ئاكا بىلەن رەھمەت سوجاڭدىن باشقىلىرى رەيھانغا ناتونۇش كىشىلەر ئىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، ئۇلار ھەر قېتىم كەلگىنىدە، رەيھانغا ئۇنى-بۇنى ئالغاچ كېلەتتى. باش-كۆزىنى سىلاپ ئەركىلىتەتتى. قۇچىقىغا ئېلىپ، ئۇنى-بۇنى سورايتتى. ئەمما، ئۇلار رەسمىي پاراڭغا چۈشىدىغان چاغدا، سانىخان ئاچا بىرەر ئىشنى باھانە قىلىپ، رەيھاننى ھويلىغا ياكى كوچىغا چىقىرىۋېتەتتى. بۇنداق ئەھۋال بەزىدە كېچىلىرىمۇ تەكرارلىناتتى...

تاماقتىن كېيىن، سانىخان ئاچا رەيھاننىڭ باش-كۆزىنى يىلمان سۇ بىلەن پاكىز سوپۇندا يۇيۇپ، ئۈستىبېشىنى بىرەر قۇر تۈزەشتۈردى، ئاندىن ئۆيگە كىرىپ كېتىپ، ئۇچىسىغا قارا نىمچە كىيىپ، بېلىگە ئاق خەسە باغلىغان ھالدا چىقىپ كەلدى، چىرايى شۇنچە ئايانچلىق، كۆزلىرى شۇنچە مۇڭلۇق ئىدىكى، ئىككى قىز چەكچەيگەن كۆزلىرىنى ئۇنىڭغا تىككىنىچە قېتىپ قېلىشتى. ئانا ئۇلارنىڭ بېلىگىمۇ ئاق خەسە باغلىدى. بۇ چاغدا، چوڭ ئانىسى ئالەمدىن ئۆتكەندە، ئانىسى قىرىق كۈنگىچە بېلىگە ئاق خەسە باغلاپ، قارىلىق تۇتقانلىقىنى ئېسىگە ئالغان رەيھاننىڭ ئۆڭگى ئۆچۈپ، پاڭگىدە يىغلىۋەتتى. ئۇنىڭ يىغىسى سانىخان ئاچىنىڭ يۈرىكىگە ئوت ياقتى. ئۇ

www.uyghurkitap.com

شۇنداق داد-پەرياد كۆتۈردىكى، ھايال ئۆتمەي، ھويلا قولۇم-قوشنىلار بىلەن تولدى.

بۇ رەھمەتجاننىڭ ھەممە تەييارلىقلارنى پۈتكۈزگەندىن كېيىنكى ئەڭ كەسكىن قارارى بولۇپ، ئابدەمنىڭ ھازىسى ئېچىلغانىدى...

ئارىدىن يېرىم يىل ئۆتتى. رەھمەتجان رەھىم سايىتتىن شەۋكەتنىڭ مۇشۇ شەھەردە ناھايىتى ئىشەنچلىك بىر ئائىلىنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا خاتىرجەم ياشاۋاتقانلىقى توغرىسىدىكى خۇش خەۋەرنى ئاڭلىغان چاغدا، ئۇنىڭ شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى رازۋېتكا بۆلۈمىنىڭ باشلىقلىقىغا ئۆستۈرۈلگىنىگە تېخى بىر ئايمۇ بولمىغانىدى.

— رەھىم ئاكا، — دېدى ئۇ خۇشاللىقتىن ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي، كېچىلەپ ئۇنى ئىزدەپ كەلگەن رەھىم سايىتنىڭ ئالدىغا قېنىق دەملەنگەن چاي قۇيۇلغان پىيالىنى قويۇۋېتىپ، — بۇ ناھايىتى ياخشى ئىش بوپتۇ. "بىر خۇشاللىققا بىر خاپىلىق ھەمراھ" دېگەندەك، ھازىر ۋەزىيەت تېخى تۇراقسىز، ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇغراجاننىڭ ئەنزىسىگە رەسمىي قول تىقىپ ئىشلىگىنىمىز يوق. سەللا ئالدىراقسانلىق قىلساق، يەنە بىرمۇنچە ئاۋارىگەرچىلىك تېپىۋېلىشىمىز مۇمكىن. شۇڭا، رامزان ئاكا بىلەن شەۋكەتنى ھىمايىسىگە ئالغان ھېلىقى يولداشقا ئېيتىڭ: بۇ سىرنى ھېچكىمگە تىنمىسۇن. پەيتى كەلگەندە، ئاندىن قانداق قىلىشنى ئويلىشايلى.

— شەۋكەتنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكى توغرىسىدىكى گەپنى سانىخانمۇ بىلمەيدىكەن، — دېدى رەھىم سايىت ئۆزىنىڭ بۇ ياش، ئەمما ئەقىل-پاراسەتلىك سۈھبەتدىشىنىڭ كۆزلىرىگە مەمنۇنلۇق بىلەن تىكىلىپ، — يولداش رامزان ماڭا بۇ گەپنى پەقەت سىزنى خاتىر-

جەم قىلىش ھەم سىزنىڭ مەسلىھەتىڭىزنى ئېلىپ بېقىشىم ئۈچۈنلا ئېيتتى. شەۋكەت ھازىر نەدە؟ كىمنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا تۇرۇۋاتىدۇ؟ بۇلار توغرۇلۇق زادىلا ئېغىز ئاچمىدى. مەنمۇ كوچىلاپ سوراشنى لايىق كۆرمىدىم. سۆزىنىڭ ئوراmىدىن قارىغاندا، ئۇنىڭ قارىشىمۇ سىزنىڭكى بىلەن ئوخشاشتەك قىلىدۇ.

— ئۇنداق بولسا تېخىمۇ ياخشى ئىكەن. يەنە بىرمەزگىل سەۋر قىلايلى.

. . . . . .

ئۇلار بىر يېرىم يىل سەۋر قىلىشتى. زاۋۇت رەھبەرلىكى بۇغراجاننىڭ ئىشى توغرۇلۇق مۇناسىۋەتلىك ئورگانلارغا كەينى-كەينىدىن ئالاقە يېزىپ سۈيلىدى. بۇ ئەنزىنى قايتا تەكشۈرۈش ۋە بىر تەرەپ قىلىشقا بىۋاسىتە مەسئۇل بولغان رەھمەتجان مىنۇت-سېكۇنتىنى قولدىن بەرمەي جان كۆيدۈرۈپ ئىشلەپ، بۇ چوڭ ناھەق ئەنزىنى تەلتۆكۈس ئاغدۇرۇۋەتتى. يۇقىرى دەرىجىلىك رەھبەرلىك ئاقلاش ماتېرىيالىغا تەستىق سالدى. مانا شۇ چاغدا ئابدەملەرنى نەدىن بولسىمۇ ئىزدەپ تېپىش ۋەزىپىسىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

"پەيتى كەلدى" دېگەن شۇ ئەمەسمۇ! رەھمەتجان سىرنى رەھبەرلىككە ئاشكارىلىدى. رەھبەرلىك ئانا-باللارنى ئۇچراشتۇرۇش ۋەزىپىسىنى يەنىلا ئۇنىڭغا تاپشۇردى. ئۇ ھەممە تەييارلىقلارنى پۇختا ئىشلىگەندىن كېيىن، بۈگۈن تاڭ سۈزۈلۈش بىلەنلا ئابدەمنىڭ پەرزەنتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ھامىلىرىنى بىرگە ئېلىپ، يۇلغۇنلۇققا بارغانىدى.

... ماشىنا ئۇچقاندەك ئىلگىرىلىمەكتە. دېرىزىدىن ئېقىپ كىرگەن مەيىن شامال غايىب قوللىرى بىلەن يۈزلەرنى سىپاپ ئۆتمەكتە.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

زەر رەڭلىك يوپۇرماقلار لەرزان چاۋاك چېلىشىپ ئۇلارنى ئۇزاتماقتا ئىدى.

كەچ كىردى. يۇزلىگەن ـ مىڭلىغان يۇلتۇزلار گويا يەردىن ئۇنۇپ چىققاندەك، ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا بىراقلا چاقنىدى.

بۇ ئۇزۇن يىللىق ئازاب ـ ئوقۇبەتتىن قۇتۇلۇپ، يېڭىچە تۇسكە كىرگەن شەھەردە پارلىغان ئېلېكتر چىراغلار ئىدى. ئاشۇ چىراغلارنى كۆرگەندە، ئابدەمنىڭ يۈرىكىگە بىر ئوتلۇق ئېقىم يامراپ، كۆز ئالدىدا ئەينى ۋاقىتتىكى بەختىيار ئائىلىسى، خاتىرجەم، تىنچ ـ ئىناق تۇرمۇش كارتىنىسى، قولۇم ـ قوشنىلىرى، بۇغراجاننىڭ ئىشداشلىرى ۋە ماشىنىسىنى ئورىۋېلىپ، ئۆزى بىلەن بالىلىرىنى خۇشال ـ خۇرام قارشى ئېلىشۋاتقان ئادەملەر؛ تۈگىمەس سوئاللار، ئايىغى ئۈزۈلمەس خۇش خوي پاراڭلار باشلىنىپ كەتكەن شادلىق مەنزىرىسى نامايان بولدى.

ئۇ بىر شەۋكەتكە، بىر رەيھانغا چوڭقۇر ئانىلىق مېھرى بىلەن شۈندۈق تىكىلگەندى، كۆزلىرىدە غىللىدە ياش ئەگىدى. ئەمما، ئۇ هايال ئۆتمەي كۈلۈمسىرىدى...

كوممۇنىست قەلبى

بۈگۈن قاراقۇم تارىخىدا كۆرۈلۈپ باقمىغان بىر ئىش بولدى: سىدىق ئاكا بىلەن مەغپىرەتخان ئاچىنىڭ قەبرىسى يېنىدا پۈتۈنلەي پېشىشىق خىشتىن ياسالغان غايەت زور بىر قەبرە قەد كۆتۈرۈپ تۇرۇپتۇ. بۇ قەبرە بۈنىڭدىن ئون ئىككى يىل بۇرۇن ئايۇپ شۇجى قاتارلىقلار تەرىپىدىن ”ئوغرىلىنىپ“ سىدىق ئاكىنىڭ تاش گۆرىگە

دەپنە قىلىنغان بۇغراجان ئۇچۇن تۇرغۇزۇلغان قەبرە ئىدى. قەبرىنىڭ باش تەرىپىگە: "مۇنەۋۋەر كوممۇنىست، ئىنقىلابىي قۇربان بۇغرا سىدىقنىڭ قەبرىسى" دېگەن خەتلەر؛ ئاياغ تەرىپىگە بۇغراجاننىڭ قىسقىچە تەرجىمىھالى ئويۇلغان؛ قەبرىنىڭ سۇپىسىغا بۇغراجاننىڭ ئەينەكلىك جازىغا ئېلىنغان چوڭايتىلغان سۈرىتى قويۇلغان؛ سۈرەت بىلەن قەبرىنىڭ ئەتراپى رەڭگارەڭ گۈللەر بىلەن ئورالغانىدى. يىراقتىن قارىغاندا، بۇ قەبرە گويا گۈل-گۈلىستانلىق باغ ئىچىدىكى كۆركەم ئىمارەتكە؛ سۈرەت بولسا ئاشۇ ئىمارەتنىڭ دېرىزىسىدىن بېشىنى چىقىرىپ، كىمگىدۇ خۇش تەبەسسۇم بىلەن تىكىلىپ تۇرغان نەۋقىران يىگىتكە ئوخشايتتى. بۇ يەرگە جەم بولغان مىڭلىغان جۈپ كۆزلەر چوڭقۇر سېغىنىش ۋە ئېچىنىش ھېسسىياتى بىلەن ئەنە شۇ يىگىتكە تىكىلمەكتە. چىرايلاردا مۇڭ، كۆزلەردە ياش، يۈرەكلەردە ئەنە شۇ يىگىتنىڭ قاتىللىرى — ياۋۇز "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"قا نىسبەتەن پۈتمەس-تۈگىمەس غەزەپ-نەپرەت دولقۇنى مەۋج ئۇرۇپ ئۆركەشلىمەكتە. ئەتراپ شۇنداق جىمجىتكى، بىلىنەر-بىلىنمەس چىقىۋاتقان كەچ كۈز شامىلى بەرگىدىن ئايرىلغان ئاخىرقى يوپۇرماقلارنىڭ ئاستا يەرگە تۆكۈلۈشىدىن چىققان ئاۋازمۇ قۇلاقلارغا بەخۇدۇك ئاڭلىنىدۇ.

بۈگۈن بۇ يەردە بۇغراجاننىڭ ماتەم مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلمەكچى. بۇ يەرگە قاراقۇملۇقلار بىلەن باسما زاۋۇتىنىڭ بارلىق ئىشچى-خىزمەتچىلىرىدىن تاشقىرى، ۋىلايەت ۋە شەھەرنىڭ بىر قىسىم مەسئۇللىرى، ھەر مىللەت، ھەر ساھە ۋەكىللىرىمۇ جەم بولغانىدى.

مۇراسىمنىڭ كۈنتەرتىپى بويىچە، ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ شۇجىسى بۇغراجاننى تەلتۆكۈس ئاقلاش، پارتىيە ئەزالىقىنى ئەسلىگە

كەلتۈرۈش توغرىسىدىكى قارارنى ئوقۇپ ئۆتتى. ئۇنىڭ ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە ھەقىقەتتە چىڭ تۇرۇپ، كوممۇنىستلارغا خاس جاسارىتىنى نامايان قىلغانلىقىنى تولۇپ تاشقان قىزغىنلىق بىلەن مەدھىيلىدى. ۋىلايەتلىك پارتكوم نامىدىن ئۇنىڭغا تەزىيە بىلدۈردى، ئائىلە تەۋەلىرىدىن سەممىي ھال سورىدى. ئۇلارنىڭ قايغۇنى كۈچكە ئايلاندۇرۇپ، سوتسىيالىزم ئىشلىرىغا بۇغراجاندەك سەممىي - سادىق بولۇشىنى ئۈمىد قىلدى.

ئاندىن يەڭشۈجى، مەھەممەت ئىمىن ۋەباشقىلار سۆزلىدى.

— مەن ھېچقاچان مۇنداق چوڭ سورۇندا گەپ قىلىپ باققان ئەمەس، — دېدى ئابىدەم ئائىلە-تەۋەلەرگە ۋاكالىتەن سۆز قىلىپ. شۇ تاپتا ئۇنىڭ تۇرقى شۇنداق جەسۇر، ئاۋازى شۇنداق جاراڭلىق ئىدىكى، ھېچكىممۇ ئۇنى ئاددىي ئائىلە ئايالى دەپ پەرەز قىلمايتتى، ئۇ ناھايىتى سالماق، ۋەزمىن ئاۋازدا سۆزلەيتتى، — ئەمما، بۈگۈن كۆپچىلىك ئالدىدا سۆزلەشنى خالايمەن. دېمەكچى بولغان گەپلىرىمدىن يۈرىكىمنى قاپلاپ كەتكەن دەردلىرىم تولا، بىر-بىرلەپ سۆزلەيدىغان بولسام، ئۇن كېچە-كۈندۈزمۇ ئازلىق قىلىدۇ. مەن... مەن...

ئابىدەم بىردىن دۇدۇقلاپ، ئۈنى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى. ھەممە كۆزلەر ئۇنىڭغا تىكىلگەن؛ ھەممە يۈرەكلەر ئۇنىڭ يەنە نېمىلەر دەيدىغانلىقىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتمەكتە. ئابىدەم تامىقىنى ئامشىيتتى. لېكىن، تىلى زادىلا گەپكە كەلمەيتتى. يامغۇردەك تۆكۈلۈۋاتقان كۆز ياشلىرى ئاپتاپتا كۆيگەن مەڭزىنى چىلىق-چىلىق ھۆل قىلىۋەتتى. يۈرىكىدىكى قايغۇ-ھەسرىتى بىراقلا يۈزىگە تەپچىپ چىققان بولۇپ، پۈتۈن ئەزاسى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەيتتى. نۇر-

غۇن كۆزلەر ياشلاندى. ئېغىر "ئۇھ" تارتىشلار، ئۇلۇغ-كىچىك تىنىشلار تۇشمۇتۇشتىن ئاڭلىنىشقا باشلىدى.

ئاخىر ئابىدەم بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى ۋە قارا نىمچە ئۈستىدىن باغلانغان ئاق خەسە بەلبېغىنى يېشىپ، كەمزۇلىنىڭ يانچۇقىدىن كونىراپ رەڭگى ئۆڭۈپ كەتكەن قىزىل دۇردۇنغا ئورالغان تۇگۈنچەكنى ئېلىپ، ئۆزىگە يانمۇيان تۇرغان رامىزان چاڭجاڭغا ئىككى قوللاپ سۇندى.

بۇ ئابىدەم ئون ئىككى يىلدىن بۇيان ئۆز جېنىدەك ئەتىۋارلاپ ساقلاپ كەلگەن خاتىرە دەپتەر ئىدى. ئۇنىڭغا بۇغراجاننىڭ قولغا ئېلىنغاندىن كېيىنكى كەچمىش-كەچۈرمىشلىرى ۋە ئۇنىڭ تۈرمىدە يېتىپ تۇرۇپ، ھەر دەرىجىلىك پارتىيە-ھۆكۈمەت ئورگانلىرىغا ئەرز تەرىقىسىدە سۇنغان، ئەمما ئەينى ۋاقىتتا "پارتىيىگە قارشى خىتابنامە" دەپ قارىلىپ، ئۇنىڭ جېنىغا زامىن بولغان بىر تۈركۈم شېئىرلىرى خاتىرىلەنگەنىدى.

"ئانىسى، — دېگەنىدى بۇغراجان ئابىدەم بىلەن ۋىدالىشىش ئالدىدا خاتىرە دەپتەرنى ئۇنىڭغا تەڭلەپ، — ئەتە مەن ئېتىلىمەن... ئۆلەرنىڭ ئېيتىشىچە، مېنىڭ ئۆزەمنى ئاقلاپ يۇقىرىغا يازغان ئەرز-شىكايەتلىرىم مېنىڭ پارتىيىگە قارشى خىتابنامەمىش...قەتئىي ئىشىنىمەنكى، مەن ھېچقاچان قانداقتۇر پارتىيىگە قارشى خىتابنامە يازغىنىم، ھېچقاچان پارتىيىگە قارشى تۇرغىنىم يوق. بۇلارنىڭ ھەممىسى ماڭا قىلىنغان تۆھمەت، ھېچ بولمىغاندا بىر خىل ئۇقۇشماسلىق. كۆڭلەرنىڭ بىرىدە، بۇ ئۇقۇشماسلىق چوقۇم ئايدىڭلىشىدۇ. ئەگەر سەن شۇ كۈنلەرگىچە ھايات ياشىيالىساڭ، بۇ دەپتەرنى ئۆز قولۇڭ بىلەن تەشكىلگە تاپشۇرۇپ بەر، — بۇ چاغدا ئابىدەم ئۆزىنى

ئۇتالماستىن ھۇقىيتىپ يىغلىغىنىچە بۇغراجانغا ئۆزىنى ئاتتى، — يىغلىما، مېنى گۆردە خاتىرجەم ياتسۇن دېسەڭ، ھەرگىز يىغلىما! — دېدى بۇغراجان ئۇنى مەھكەم باغرىغا بېسىپ، — كۆز يېشى ئىنسانغا ياخشىلىق ئېلىپ كەلمەيدۇ...ياخشى كۈنلەر ئۈچۈن، باللارنىڭ بەختى ئۈچۈن ئۆزەڭنى ئاسرا!...“

ئۇلار ئايرىلىشتى.

ئەتىسى بۇغراجاننى باغلاپ جازا مەيدانىغا ئېلىپ چىقىپ ئېتىۋېتىشتى.

بارلىقىنى پارتىيە ئىشلىرىغا ئاتىغان ئوت يۈرەك كوممۇنىستنىڭ ھايات شامى ئەنە شۇنداق ئۆچۈرۈلدى! بىر ئېغىز خاتا گەپ ياكى كىچىككىنە سەۋەنلىك ئۈچۈنلا ئۆلتۈرۈۋېتىلگەنلەرنىڭ يالغۇز بىرلا بۇغراجان ئەمەسلىكىنى بۇغراجانمۇ، ئابىدەممۇ ئۇ چاغدا بىلمەيتتى.

ئون ئىككى يىل ئۆتۈپ كەتتى. ناھەق تۆكۈلگەن ئىسسىق قانلار، دەريا-دەريا كۆز ياشلار، پەلەككە يەتكەن ئاھ-زارلار، ل-يونلىغان ئاق كۆڭۈل كىشىلەرنىڭ قىساس ئوتىنىڭ ياۋۇز ”تۆت كىشىلىك گۇرۇھ“نىڭ تەختى-بەختىنى گۇمران قىلىۋەتكىنىگىمۇ توپتوغرا تۆت يىل بولدى. يېقىندا، ئالىي خەلق سوتى ئۇلار ئۈستىدىن ئاخىرقى ھۆكۈمنى چىقاردى!

بۇ ئادىل ھۆكۈمگە پۈتۈن مەملىكەت خەلقى تەنتەنە قىلدى!
پۈتۈن دۇنيادىكى تەرەققىپەرۋەر كىشىلەر يېڭى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىمىزغا چىن قەلبىدىن تەھسىن-ئاپىرىن ئوقۇدى!
مانا مۇشۇنداق خاسىيەتلىك كۈندە، ئابىدەم بۇغراجاننىڭ ۋەسىيىتىنى تەلتۆكۈس ئورۇنلىدى!...

رامىزان چاڭجاڭ خاتىرە دەپتەرنىڭ بەزى بەتلىرىگە غىل-پاللا

گۆز يۇگۇرتۇپ چىقتى ـ دە، كۆزلىرىگە «لۆمىمىدە» ياش ئالدى ۋە
ھاياجانلىق، شۇنداقلا تىترەك ئاۋازدا ماۋۇ مىسرالارنى ئوقۇدى:

پارتىيەم، سەندىن بۆلەك ھېچ غەمگۇزارىم يوق مېنىڭ،
چىن كۆڭۈل مېھرىمنى تارتقان گۈلئۇزارىم يوق مېنىڭ،
سەن ئۈچۈن تۆكسەم قېنىمنى، قىلچە زارىم يوق مېنىڭ.

سىلىدىڭ مىسكىن بېشىمنى تۇنجى رەت ئۆمرۈمدە سەن،
تەربىيە قىلدىڭ ئۇلۇغۋار غايە ھەم ئىستەك بىلەن،
ئاشۇ ئىستەكتىن بۆلەككە ئىختىيارىم يوق مېنىڭ.

كوممۇنىست نامىم مېنىڭ، يەلكەمدە بار ئالەمچە يۈك،
ئاشۇ يۈك ئۈندەيدۇ ئالغا، مىسلى ئۇ ياڭراق گۈدۈك،
ئاشۇ يۈكنى كۆتۈرۈشتەك ئىپتىخارىم يوق مېنىڭ.

يۈك بىلەن ماڭغاندا ئالغا، ھۆكىرەپ چىقتى بوران،
بىلمىدىم مەنزىل قاياقتا؟ قاپلىدى يولنى تۇمان،
تەمتىرەپ قالدىم بۇ دەم، شەمئى ـ پانارىم يوق مېنىڭ.

ئاقىۋەت سوقتى بوران، بولدۇم ئەجەبمۇ ناتىۋان،
پۇت ـ قولۇم كويىزا ـ كىشەندە، زەپمۇ قىينالدى بۇ جان،
نەئېرۇركى قىسمىتىم؟ مەنزىل ـ قارارىم يوق مېنىڭ.

ئېيتىشۇر دەم قامچىلاپ: سەن ئىنقىلابنىڭ دۈشمىنى،
ئېيتىمەن: تاڭغان دىلىمغا ئىنقىلابنىڭ ئىشقىنى،
كۆر يېرىپ باغرىمنى سەن، قىلچە غۇبارىم يوق مېنىڭ.

ئېيتىشۇر: جاھىل ئېكەنسەن، تەقدىرىڭ بولماق ھالاك،
ئېيتىمەن: كەلمەس قولۇمدىن نومۇسىمنى بۇلغىماق،
مەيلى ئۆلتۈر، كەينىمدە ئەسلا قارارىم يوق مېنىڭ!

بىلمىدىم، بولدى نېچۈك ئوغلۇڭغا بۇنچە زور ۋابال؟
تاڭ سەھەرنىڭ پەيزىمۇ ئوغلۇڭ ئۈچۈن بولدى زاۋال؟
ۋادەرىخا!... نەيلەيىن؟ سەۋرۇ قارارىم يوق مېنىڭ.

دىل سۆزۈم شۇلدۇر مېنىڭ: مەيلى ئېشەنمە، يا ئېشەن،
بايرىقىڭنىڭ ھۆسنىدەك پاك ساقلىدىم قەلبىمنى مەن،
مىڭ قەسەم بىللاكى، زەررىچە گۇناھىم يوق مېنىڭ!...
بۇ يالقۇنلۇق مىسرالاردىن بۇغراجاننىڭ پارتىيىگە، پارتىيە ئىشلىرىغا چەكسىز سادىق قىپقىزىل قەلبىنى، ياۋۇز "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"قا ۋە ئۇلارنىڭ ئاتارمەن-چاپارمەنلىرىگە مۇرەسسەسىز جەڭ ئېلان قىلغان باتۇرلۇقىنى كۆرگەن جامائەت بۇغراجاننىڭ سۇرىتىگە چوڭقۇر سېغىنىش ھېسسىياتى بىلەن يىپىنشلاپ-يىپىنشلاپ تىكىلىشتى. كۆزلىرىدىن ئىسسىق ياش، يۈرىكىدىن ماۋۇ خىتاب ئۇرغۇپ چىقتى:
ئاھ، ھەسرەت!...ئاھ، نادامەت!... بۇغراجان، شۇ تاپتا نەدىسەن!؟...
بۇغراجان پارتىيە قەلبىدە، خەلقنىڭ قەلبىدە ئىدى!...

ئِچِشتُورماقتا.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئابدۇلجېلىل تۇران كۇتۇپخانىسى
مكتبة عبدالجليل توران
Abdulcelil Turan Kütüphanesi
www.uyghurweb.net

ئىككىنچى قىسىم

بەربات بولغان خام خىيال

سىرداش

تومۇز كۈنلىرىنىڭ بىرى. ئۇچىسىغا قوپال قارا بىرزىنتتىن تىكىلگەن ئىش كىيىمى، پۇتىغا رېزىنكە ئۆتۈك كىيىپ، ئاغزىغا ماسكا، كۆزىگە كۆزەينەك تاقىۋالغان بىر يىگىت پۈتۈن ئەزايى قوغۇشۇن توزۇندىسى، ھەر خىل باسما سىياھلىرى ۋە توپا-تۇمانغا مىلەنگەن ھالدا، كىرەكتىن چىققان قوغۇشۇن بەتلەر ۋە ھەرپلەرنى گۇرجەك بىلەن كۈرەپ، يوغان داش قازانغا تاشلىماقتا. داشتىن كۆتۈرۈلگەن سېسىق پۇراق ۋە بۇس-بولغۇناق ماسكىدىن ئۆتۈپ، دىمىغىنى ئېچىشتۇرماقتا، كۆزلىرىدىن ياش ئالماقتا. ئۇ گۇرجەكنى قوغۇشۇن دۆۋىسىگە شۇنداق كۈچ بىلەن سالاتتىكى، بەزىدە گۇرجەكنىڭ سېپى قاراسلاپ كېتەتتى. ئۆي شۇنداق ئىسسىق ئىدىكى، تورۇسقا ئورنىتىلغان شامال تۈگمىنىنىڭ قانىتىدەك يوغان شامالدۇرغۇچنىڭ تىنىمسىز ئايلىنىشىمۇ ھېچنېمىگە دال بولمايتتى...

قازان تولۇپ، ئۈستىگە يەنە يېرىم قازان كەلگۈدەك قوغۇشۇن دۆۋىلەندى. يىگىت قانائەتلەنگەن ھالدا گۇرجەكنى تامغا يۆلەپ قويدى-دە، قازاننىڭ ئۈستىگە ئورنىتىلغان گۈمبەز شەكىللىك گاز شۈمەرگۈچنىڭ ئىشىكىنى ياپتى-دە، تاشقىرىغا چىقىپ، ئۇچاقتىكى ئوتنى چۇخچىلاپ، ئۈستىگە بىرنەچچە گۇرجەك كۆمۈر تاشلىۋەتكەندىن كېيىن، ئىشىك تۈۋىدە تۇرغان رېزىنكە چاقلىق ھارۋىغا تاختىلانغان قوغۇشۇنلارنى بېسىپ، ھەرپ قۇيۇش سېخى تەرەپكە كەتتى.

قازانغا ئورنىتىلغان گرادۇسنىڭ سىماب تۈۋرۈكى "800" رەقى-

www.uyghurkitap.com

مىنى كۆرسەتتى. يىگىت يېڭى مەشغۇلىيەتنى باشلىۋەتتى: ئۇ ئىككى مېتر ئۇزۇنلۇقتىكى پولات چىۋىقنىڭ ئۇچىغا ئورنىتىلغان قوغۇشۇن چەككىلىگۈچنى قازاندىكى سۇدەك ئېرىگەن قوغۇشۇنغا شۇنداق چۆكۈرگەندى، قوغۇشۇن پورۇقلاپ قايناپ، ئۇنىڭدىن كۆكۈچ-سېرىق پۇرىقى بىلەن كالا يېغى ۋە دېۋىرقاينىڭ دىماغنى يارغۇدەك سېسىق پۇرىقى بىلەن بۇس-بۇلغۇناق تۈتۈن كۆتۈرۈلدى. ئەمدى ئۆي ئىچىنىڭ ھاۋاسى بايىقىدىن نەچچە ھەسسە بۇلغانغان بولۇپ، يا نەپەس ئالغىلى، يا كۆز ئاچقىلى بولمايتتى. يىگىت گويا بۇنى سەزمەيۋاتقاندەك، دەم قولىدىكى قوغۇشۇن چەككىلىگۈچنى پۈتۈن كۈچى بىلەن بېسىپ، قازاننىڭ ئاستىغىچە چۆكۈرەتتى، دەم بېشىنى كەينىگە بۇراپ، نەپىسىنى راسلىۋالاتتى. قوغۇشۇننىڭ "بۇلدۇق-بۇلدۇق" قىلغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندا بولسا، يۈرىكى خۇشاللىقتىن ئوينايپ، ئۆزىنى ھاردۇقى چىقىپ، يەڭگىللەپ قالغاندەك ھېس قىلاتتى...

ئۇ شەۋكەت ئىدى.

شەۋكەتنىڭ زاۋۇتنىڭ ھەممە سېخ-ئىشخانىلىرىدىن يىراق-خىلۋەت بۇلۇڭغا سېلىنغان مۇشۇ ئىس-تۈتەك، مەينەتچىلىك بىلەن تولغان ئىشخانىدا ئىشلەۋاتقىنىغا يېرىم يىل بولۇپ قالدى. قوغۇشۇن ئېرىگىچە بوش قالغان ۋاقىتلىرىدا، تاختىلانغان قوغۇشۇنلارنى ھارۋىغا بېسىپ، ئۇنى ھەرپ قۇيۇش، ئىستىرانىپ سېخلىرىغا يەتكۈزۈپ بەرگىچە ئارىلىقتا ئۇنىڭ-بۇنىڭ بىلەن ئۇچراشقىنىنى، ئۇنى-بۇنى دېيىشكىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، خىزمەت ۋاقتىدا ئاساسەن كىشىلەر بىلەن ئۇچراشمايتتى. بۇنىڭلىق بىلەن ئۇ قىلچە زېرىككەنلىك ھېس قىلمايتتى.

ئۇ بۈگۈنمۇ ئەنە شۇنداق يالغۇز ئىشلەۋاتاتتى.

شەۋكەت قازاندىكى قوغۇشۇننى ئۆلچەمگە لايىق چەككىلەپ، ئۈچتىن ئىككى قىسمىدىن كۆپرەكىنى تاختىلاپ بولغاندا، چۈشلۈك تاماقتا قوڭغۇراق چېلىندى. ئۇ تېخىمۇ شىددەت بىلەن ئىشلەشكە باشلىدى: يوغان چۆمۈچكە لىق تولدۇرۇلغان ئون نەچچە كىلوگىرام ئېرىتىلگەن قوغۇشۇن سۇيۇقلۇقىنى قاتار تىزىلىپ ياتقان چۆيۈن قېلىپلارغا تۆكەتتى-دە، دەرھال قازان بېشىغا چېپىپ، چۆمۈچىنى قوغۇشۇنغا پاتۇراتتى. ئاندىن چۆمۈچنى ئىنجىقلاپ كۆتۈرۈپ، قېلىپلار يېنىغا ئۈچاتتى. ئۇ يوغان قوغۇشۇننى قېلىپتىن چىقىرىپ، قېلىپنى يەنە يېڭى قوغۇشۇن سۇيۇقلۇقى بىلەن تولدۇراتتى.

قازان بېشىدىن قېلىپ تۈۋىگە، قېلىپ تۈۋىدىن قازان بېشىغا مۇشۇنداق چېپىشلار قانچە-قانچە قېتىم تەكرارلانغىنىدىن-تاڭ، شەۋكەتنىڭ ھەر تال مويىدىن مىڭ تامچە تەر ئېقىشقا باشلىدى. بۇ چاغدا قازانمۇ، قېلىپلارمۇ بوشاپ، ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىدا كۈمۈش يامبۇلاردەك ۋال-ۋۇل قىلىپ كۆز چاقىدىغان قوغۇشۇن تاختا خامىنى ھاسىل بولغانىدى. شەۋكەت بۇ "خامان"غا تىكىلگىنىچە، كۆزەينەكىنى سول قولىغا ئېلىپ تۇرۇپ، ئوڭ بىلىكىنىڭ دۈمبىسى بىلەن پېشانىسى ۋە كۆزىنىڭ چۆرىسىدىكى تەر مونچاقلىرىنى سۈرتىۋېتىپ يېقىملىق بىر كۈلۈمسىرىدى-دە، كۆزەينەكىنى يېڭىباشتىن تاقاپ، قولىغا گۈرجەكنى ئالدى.

ئۇ ئەمدى چۈشتىن كېيىن چەككىلەيدىغان قوغۇشۇننى قازانغا قاچىلاپ قويۇشى كېرەك. بۇ ئۇنىڭ كۈندىلىك ئادىتى ئىدى.

— ھوي شەۋكەت، بۈگۈن قالتىس ئاكتىپقۇسەن! خەق ئىشتىن چۈشكىلى نېكەم، سەن تېخى سۆرۈلۈپ يۈرۈپسەنا؟

بۇ تونۇش ئاۋازنى ئاڭلىغان شەۋكەت ئىتتىك كەينىگە ئۆرۈلدى.

www.uyghurkitap.com

ئىشىك تۈۋىدە بىر قولىدا چىنە، بىر قولىدا قوشۇق تۇتقان ئاباق تۇراتتى.

— كېلىڭ، ئاباقكا، — دېدى شەۋكەت سەل ئوڭايسىزلىنىپ، — مەن تاماق يەپ كىرگىچە ئىسسىق ئۆتكەچ تۇرسۇن، دەپ قازانغا قوغۇشۇن تولدۇرۇپ قويۇۋاتىمەن.

— ئىشلە، ئۇكا، ئىشلە! مۇشۇنداق ئىشلەيدىغان بولساڭ، ئۇزۇنغا قالماي داداڭنىڭ ئىزىنى باسىسەن.

— مېنىڭمۇ ئىرادەم شۇ.

شەۋكەت بۇ سۆزنى تۇيمايلا ئاغزىدىن چىقىرىۋەتتى. ئىچىدە: "بەكمۇ چوڭ سۆزلىۋەتتىممۇ نېمە؟" دەۋالدى ۋە كۆڭلى بىرقىسىملا بولۇپ، يۈزى ۋىلىلدە قىزاردى. بەختىگە، يۈزىدە ماسكا بولغىنى ئۈچۈن، ئاباق بۇنى سەزمىدى.

— يارايسەن! — دېدى ئۇ شەۋكەتنى ماختاپ، — داداڭمۇ زاۋۇتقا يېڭى كىرگەن چاغلاردا سەندەك ئىشلەيتتى. سېنى ھەربىر قېتىم كۆرسەم، داداڭ يادىمغا كېلىدۇ. ھەي...

ئۇ جىم بولۇپ قالدى. شەۋكەت تېخىمۇ ئوڭايسىزلىنىپ، قولىدىكى گۈرجەكنىڭ سېپىغا قارىۋالدى. ئۇ، يا ئىشنى داۋام قىلدۇرۇشنى، يا ئۇنىڭ ماختاشلىرىغا نېمە دەپ جاۋاب قايتۇرۇشنى بىلمەيتتى.

ئاباق ئاجايىپ كۆيۈمچان تەلەپپۇزىدا سۆزىنى داۋام قىلدى:

— ئەمما، شۇنىڭغىمۇ دىققەت قىلغىنكى، سالامەتلىكنى ئاسراش ئادەم ئۈچۈن مۇھىم. سالامەت بولغاندا ھەممە ئىشنى قىلغىلى بولىدۇ، ئارزۇغا يەتكىلى بولىدۇ. مۇشۇنداق ۋاقتى-قەرەلىدە تاماق يېمەي، ئارامۇ ئالماي ئىشلەۋېرىدىغان بولساڭ، ئالتە كۈندە كار-

دىن چىقىپ كېتىسەن. ئۇ چاغدا...

— سىزچۇ؟ — شەۋكەت ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلدى، — سىزمۇ ئىشلەشتە مەندىن قېلىشمايسىزغۇ؟

— سەن كىم، مەن كىم؟ ئىككىمىزنى قانداقمۇ سېلىشتۇرغىلى بولسۇن! مەن دېگەن "تۆت زىياندىاش"نىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشكەن گۇناھكارمەن. تازا ئوبدان ئىشلەپ، گۇناھىمنى يۇمسام بولامدۇ؟ — ئاباق غەلىتە ئۇلۇغ - كىچىك تىنىپ، شەۋكەتنىڭ بېشىدىن - ئايىغىغىچە سەپسېلىپ چىقتى. شەۋكەت ئوڭايسىزلانغىنىدىن ئېغىرلىقنى ھېلى ئۇ پۇتىغا، ھېلى بۇ پۇتىغا يۆتكەيتتى، — ئۆزەڭمۇ بىلىسەن، ماڭا جان تىكىپ ئىشلەپ، گۇناھىمنى يۇيۇشتىن باشقا يول يوق. لېكىن، سەن ماڭا پەقەتلا ئوخشىمايسەن، ئۇكا! سەن دېگەن ئەركىن ئادەم، بەختلىك ئادەم!...

دېمىسىمۇ، ئاباق خۇددى ئۆزى ئىقرار قىلغاندەك، راستىنلا گۇناھكار، راستىنلا بىتەلەي ئادەم ئىدى. چۈنكى شەۋكەت زاۋۇتقا كىرىشتىن سەل ئىلگىرى ئېلىپ بېرىلغان "ئۆچنى ئېنىقلاش"* ھەرىكىتىدە ئاباقنىڭ ئامبار ھېسابى تەكشۈرۈلگەندە، نۇرغۇن قەغەزلەرنىڭ ئىزى چىقمىدى. رەھبەرلىك ئامبارنى ۋاقتىنچە ئاباقتىن ئۆتكۈزۈۋالدى. ئاباقنى بولسا ئىچكىرىدە داۋالىنىشقا ئەۋەتىلگەن ۋەلىنىڭ ئورنىغا ۋالېك قۇيۇشقا قويدى. ئاباقنىڭ ئىلگىرىمۇ ۋالېك قۇيۇش تېخنىكىسىدىن ئاز - تولا خەۋىرى بار ئىدى، ئۇ بۇ ئىشنى بېرىلىپ ئىشلىدى. ئۇنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىمۇ شەۋكەتنىڭ ئىشىغا ئوخشاشلا مەينەت بولۇپ، ئىشخانىسى شەۋكەتنىڭ ئىشخانىسى بىلەن ياندىاش ئىدى. ئۇ شەۋكەتكە ئوخشاشلا يالغۇز ئىشلەيتتى. كۆپىنچە، چۈشلۈك تامىقىنى ئىشخانىدا يەيتتى. ياز كىرگەندىن بۇيان، ئۇ ئىشخانا ئال-

دىدىكى ئاكاتسىيە دەرىخىنىڭ سايىسىغا پاختىلىق مىلەڭزىنى سېلىپلا يانپاشلاپ، چۈشلۈك دەم ئالىدىغان بولدى. شەۋكەت نەچچە-نەچچە قېتىم ئۇنى دوراپ، دەم ئېلىش ۋاقتىنى ئۇنىڭغا ئوخشاش ئۆتكۈزمەكچى بولدىيۇ، كېيىن نېمە ئۈچۈندۇ بۇ خىيالىدىن يانتايدى.
بىر كۈنى ئۇ ئاباقتىن:

— ئاباقكا، چۈشلۈك دەم ئېلىش ۋاقتى ئۈچ سائەت بولغاندىكىن، ئۆيگە بېرىپ دەم ئالسىڭىز بولمامدۇ؟ — دەپ سورىغانىدى، ئاباق:

— نەدە ئارام ئالسام ئوخشاش ئەمەسمۇ؟ ئۆيگە بارغىنىم بىلەن، بەربىر دەككە-دۈككىچىلىكتە تۈزۈك ئارام ئالالمايمەن، — دەپ جاۋاب بەردى.

شەۋكەت تېخىمۇ ھەيران بولۇپ:

— نېمىشقا؟ — دەپ سورىۋىدى، ئۇ:

— ھەي... قىزىق گەپلىرىڭ بار-دە، ئۇكا! — دېدى مەنىلىك كۈلۈپ، — مەدەنىيەت توپىلىڭىدا ھۆكۈمەتسىزلىك شامىلىنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ، مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلغانلىق دەردىنى ھازىرغىچە تارتىۋاتىمەن. ئەگەر يەنە مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلسام نېمە بولىدىغانلىقىمنى بىلمەيسەن-دە! ئويلاپ باقە، مەن ئۆيگە كەتسەم، ئوچاقتا ئوت، قازاندا ۋالىك قالىدۇ. ئەگەر تۇيۇقسىز ئوت ئۆلگىيىپ كېتىپ، قازاننىڭ سۈيى تۆكەپ كەتسە، ۋالىك نېمە بولىدۇ؟ ئەمدى يەنە گۇناھ ئۈستىگە گۇناھ قوشالمايمەن، ئۇكا!...

ئۇنىڭ بۇ گەپلىرى شەۋكەتكە قاتتىق تەسىر قىلدى ھەمدە ئۇنىڭغا نىسبەتەن چوڭقۇر ھېسداشلىق قوزغىدى. راست ئەمەسمۇ، "مەدەنىيەت ئىنقىلابى شەۋكەتنى دادىسىدىن ئايرىپ، ئائىلىسىنى خانىۋەيران قىلىۋەتكەن

لىق كوچىسىغا تاشلىغان بولسا، ئاباقىنى قەستەن خاتالاشتۇرۇپ، گۇناھكار قىلدى. ئەمدى ئەنە شۇ گۇناھىنى يۇيۇش ئۈچۈن جان تىكىپ ئىشلەۋاتامدۇ؟ ھەتتا يەنە گۇناھكار بولۇپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ، ئالتە قەدەم يەردىكى ئۆيىگىمۇ بارالمايۋاتامدۇ!؟ ھەي ئىنقىلاب، ھەي ئىنقىلاب!... سەندىن كىمگە خوۋلۇق كەلدىكىن!؟...

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ شەۋكەتنىڭ قېشىغا پات-پات كىرىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئۆتكەن-كەچكەنلەر ئۈستىدە مۇڭدىشىدىغان بولدى. بەزىدە ئۆزىنىڭ بۇغراجان بىلەن بولغان بۇرادەرچىلىكىنى تىلغا ئېلىپ، شەۋكەتنىڭ ئوتلىرىنى يېڭىلايتتى. ئۆزىنىڭ گۇناھلىرىنى سۆزلەپ ياش تۆكۈپ، شەۋكەتنىڭ ئىچىنى ئاغرىتاتتى. بۇگۈنمۇ ئۇ شۇ مەقسەت بىلەن كىرگەن بولسا كېرەك.

شەۋكەت ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى:

— ئۇنداق دېمەڭ، ئاباقكا، سىزمۇ ئەركىنغۇ، قەغەز ئامبىرىنىڭ ھېسابىتى بىر تەرەپ بولسا، سىزمۇ ئۆز ئورنىڭىزنى تاپىسىز.

— بولدى، ئۇنداق ئىشنى ئەمدى ئۆلسەممۇ قىلمايمەن! يائاللا، ئون كۈندە بىر ۋاخ ناشتا قىلسامۇ، ئامبارغا ئىككىنچى يولىماسمەنا!

......

ئىككىيلەن ئاشۇ تەرىقىدە خېلى ئۇزاق سۆزلەشتى. ئىشقا چۈشۈشكە ئازلا ۋاقىت قالغانىدى. سائىتىگە قارىغان ئاباق شەۋكەتنى ئالدىراتتى:

— بول، ئىتتىك بېرىپ تامىقىڭنى يەۋال.

شەۋكەت بىر قازانغا، بىر قوغۇشۇن دۈۋىسىگە قاراپ قويدى-دە، كۆڭلى قىيمىسىغان ھالدا گۈرجەكنى تامغا يۆلەپ قويۇپ، پەلەي، ماسكىلىرىنى ئېلىشقا باشلىدى...

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

* * *

ئاردىن بىر ھەپتە ئۆتتى. شەۋكەت لىقمۇلۇق بىر قازان قوغۇ-
شۇننى چەككىلەپ، غەلدى-غەشلىرىنى پاكىز سۈزۈپ بولدى.
ئەمدى چۆيۈن قېلىپلارغا قۇيۇپ، تاختىلىشى كېرەك ئىدى. ئۇ
سۈزگۈچنى تامغا يۆلەپ قويۇپ، قېلىپلارنى جاي-جايىغا رەتلىك
تىزىپ، قولىغا چۆمۈچنى ئالدى. چۆمۈچنى قازاندىكى قوغۇشۇنغا
شۇنداق پاتۇرۇشىغا، "گۈمباك" قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، قازاندىن
بىر چۆمۈچ كەلگۈدەك قوغۇشۇن سۇيۇقلۇقى ئېتىلىپ چىقىپ، شەۋ-
كەتنىڭ ئۈستى-بېشىغا ۋە ئىشخانىنىڭ تاملىرىغا چاچرىدى. شەۋكەت
ھودۇققىنىدىن، ئالدىراش كەينىگە داجىغانىدى، قوغۇشۇن دۈۋىسىگە
پۇتلىشىپ، پالاققىدە يىقىلىپ چۈشتى. كاسىسى ۋە بېلىگە قوغۇشۇن
بەتلەرنىڭ نەشتەردەك سانچىلغىنىغۇ بىرگەپ، جەينىكى سېمونتقا
شۇنداق قاتتىق تەگدىكى، جان ئاچچىقىدا ۋارقىرىۋەتكىلى تاس
قالدى. ئۇ چىشىنى چىشىغا بېسىپ، ئورنىدىن تۇرۇشقا تەمشىلىۋاتا-
قىنىدا، يەردىن ئۈنۈپ چىققاندەكلا ئاباق پەيدا بولۇپ قالدى.

— يائاللا، نېمە بالا بولدىكىن، دەپتىمەن! — دېدى ئۇ شەۋ-
كەتنى يۆلەۋېتىپ، — قوغۇشۇن پارتلاپ كەتتىمۇ؟ قارا بۇ ئىشنى!
بەختىڭ بار ئىكەن، خۇدايىم ساقلاپتۇ. ھېلىمۇ ماسكا بىلەن كۆزەي-
نەكنى تاقىۋاپتىكەنسەن، بولمىسا، كۆزۈڭنى قارىغۇ قىلىپ تاشلايدى-
كەن بۇ كاساپەت! ۋاي-ۋۇي، ماۋۇ چاچلىرىڭنى! مەرزەڭگە ئاسقان-
دەك بولۇپ كېتىپتۇ. بىر يېرىڭ قاتتىق ئاغرىپ كەتمىگەندۇ؟

شەۋكەت ئاباقنىڭ ياردىمى بىلەن ئورنىدىن تۇرۇۋالدى. چىرايى
تامدەك ئاقىرىپ كەتكەنىدى. جەينىكى بىلەن بېلىنىڭ قاتتىق ئاغرىپ
كەتكەنلىكىدىنمۇ ياكى ئىشخانىنىڭ ھەددىدىن زىيادە ئىسسىپ كەت-

كەنلىكىدىنمۇ، پۈتۈن ئەزايى چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمگەنىدى.
يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدەيتتى. ئۇ ئاباقنىڭ سوئالىغا جاۋاب بېرىش ئورنىغا، كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قازاندىكى قوغۇشۇن ئېرىتمىسىگە قاراپ قويدى: قازاننىڭ ئۇ يەر بۇ يېرى ئەمدىلا قايناشقا باشلىغان سۇدەك، بىلىنەر-بىلىنمەس چىمىلداۋاتاتتى. ئوچاق بېشى بولسا كۈمۈشتىن ھەل بېرىلگەندەك پارقىرايتتى.

شەۋكەت جاۋاب بەرمىگەندىن كېيىن، ئاباق سۆزىنى داۋام قىلدى:

— ھەي ئۇكا، ھەي ئۇكا...شۇنداقمۇ بىخەستىلىك قىلامسەن! بىر يېرىڭنى ھېيىپناق قىلىۋالغان بولساڭ، ئاناڭ بىچارە نېمە كۈنلەرنى كۆرەر ئىدى؟ ھېلىمۇ ياخشى، ئۇ بىچارىنىڭ خۇدايىمنىڭ ئالدىدا قىلغان- ئەتكىنى بار ئىكەن، خۇدايىم بىر ساقلاپتۇ، خۇدايىم ساقلاپتۇ!...نېمە قاراپ تۇرىسەن؟ ماسكاڭ بىلەن كۆزەينىكىڭنى ئال! بىر يېرىڭنى كۆيدۈرۈۋالمىغان بولساڭلا مەيلىغۇ. توختا، مەن يېشىپ قوياي، ئاپلا!... ماۋۇ قولۇمنىڭ مەينەتلىكىنى كۆرمەمسەن: بەئەينى بوياقچىنىڭ قولى! ئۆزەڭ ئال، ئۆزەڭ ئال، ئۇكا! نېمە بولۇپ بۇ ئىشنى تاپتىڭ؟

— چۆمۈچ سۇ يۇقى ئىكەن، قاچان يۇققان سۇ ئىدىكىن، شۇنداق قازانغا تىقىشىمغا....

— مانا، مانا، بىخەستىلىك! شۇنداقمۇ بىخەستىلىك قىلغان بارمۇ!؟ كۆزۈڭ نەگە كەتكەنىدى؟ ھەرقانچە بولسىمۇ، قاراپ تۇرۇپ سۇ يۇقى چۆمۈچنى قازانغا تىقامدىغان! ياللا، بەختىڭ بار ئىكەن، ئۇكا!

— مەنغۇ چۆمۈچنى سۇغا يولاتمىغان...

www.uyghurkitap.com

شەۋكەت پەلىيىنى سىلىۋېتىپ، ھەيران بولغان ھالدا غودۇڭشىغلى تۇرۇۋىدى، ئاباق ئۇنىڭ سۆزىنى تارتىۋالدى:

— بىخەستىلىك، ئۇكا، بىخەستىلىك! قوغۇشۇن ئېرىتىش ئەسلىدە سېنىڭ قىلىدىغان ئىشىڭ ئەمەس ئىدى. ھەي، بۇ خەقنى.... قاراپ تۇرۇپ سەندەك ئەمگەن سۈتى ئاغزىدىن تېمىپ تۇرىدىغان باچكىنى مۇشۇ ئىشقا قويۇشقىنىنى!...بولە، يەنە نېمىسگە قاراپ تۇرىسەن؟ ماسكاڭ بىلەن كۆزەينىكىڭنى ئال دەۋاتىمەن!

شەۋكەت ئۇنىڭ بۇيرۇقىنى ئورۇنلىدى. ئۇنىڭ ھېچيېرى زەخمىلەنمىگەنىدى. ئەمما، پېشانىسىگە چۈشۈپ تۇرغان قاپقارا، قويۇق چاچلىرى جىگدە يېلىمىدا پات بەرگەندەك بىر-بىرىگە يېپىشىپ كەتكەن بولۇپ، يىراقتىن قارىغان ئادەمگە بېشىغا كۆمۈش بىلەن بېزەلگەن كۇلتا① كىيىۋالغاندەك كۆرۈنەتتى. چوققا، گەدەن چاچلىرىنىڭ ئۇ يەر-بۇ يېرىدە مونەك-مونەك قوغۇشۇن مونچاقلىرى ساڭگىلاپ تۇراتتى. ئۇ چېكە چاچلىرىغا يېپىشقان قوغۇشۇنلارنى ئاجرىتىشقا باشلىدى. ھەرقانچە ئاۋايلىغىنى بىلەنمۇ، چاچلىرى بەربىر ۋاس-ۋۇس قىلىپ يۇلۇناتتى. ئاباق ناھايىتى كۆيۈنگەن قىياپەتتە، ئاغزى بىسىلماي ئۇنىڭغا تەنە قىلاتتى.

ئاباق زادى قانچىلىك ۋاقىت سۆزلىدى، نېمىلەرنى سۆزلىدى، قايسىلىرى شەۋكەتنىڭ قۇلىقىغا كىردى، قايسىلىرى كىرمىدى، بۇ ئېنىق ئەمەس. ئىشقىلىپ، شەۋكەت باش-كۆزىنى قوغۇشۇندىن ئادالاپ بولدى. ئۇ شۇنداق بۇرۇلۇپ، قازانغا قارىغانىدى، يۈرىكى ”جىغ“ قىلىپ، كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتتى. قوغۇشۇننىڭ يۈزى

① كۇلتا — تاجىك ئاياللىرىنىڭ باش كىيىمى.

قايماق تۇتقان سۇتتەك قىلىن پەردە بىلەن قاپلانغانىدى.

— ئاپلا! — دەۋەتتى ئۇ ئالدىراش قازان بېشىغا كېلىپ ئەنسىز ئاۋازدا، — قوغۇشۇن سوۋۇپ قاپتۇ ئەمەسمۇ! ئىشتىن چۈشۈشكە ئاز قالغاندا...

— ماۋۇ ئەقلىمنى كۆرمەمدىغان! — ئاباق ئالاقزادىلىك بىلەن ئەتراپقا قاراپ قويدى، — گەپ بىلەن بولۇپ كېتىپ، ئىشنى ئۇنتۇپتىمەن ئەمەسما! قازان قۇرۇپ كەتكەنمىدۇ، يا ئوت ئۆچكەنمىدۇ؟

ئۇ شۇنداق دېدى-دە، شاپاشلاپ تاشقىرىغا چاپتى. نېمە قىلارىنى بىلمەي گاڭگىراپ قالغان شەۋكەت ئۇنى كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئىشىك تۈۋىگىچە ئۇزاتتى.

سىرلىق ئىلتىماس

زاۋۇت "مەدەنىيەت ئىنقىلابى"نىڭ جاراھەتلىرىنى ساقايتىشتا ناھايىتى زور قەدەم تاشلىماقتا ئىدى. ئالدىنقى يېرىم يىللىق ئىشلەپچىقىرىش پىلانى تارىختىكى ئەڭ يۇقىرى سەۋىيىدىن ئېشىپ كەتتى.

رامىزان چاڭجاڭ يېتەكچىلىكىدە تەشكىللەنگەن تېخنىكا يىغىلىش گۇرۇپپىسىنىڭ ئىش ئورنى — رېمونت سېخى بۈگۈن ھەرقانداق چاغدىكىدىن جانلىنىپ كەتكەنىدى: رەندىلەش ستانوكىنىڭ غارتىلدىشى، قىرىش ستانوكىنىڭ چىرىلدىشى، ماتورلارنىڭ ۋىژىلدىشى قوشۇلۇپ شۇنداق بىر ئومۇمىي خور ھاسىل قىلغانىدىكى، سىرتتىن تاسادىپىي كىرىپ قالغان ھەرقانداق كىشىنىڭ ئىشىك تۈۋىدە بىرئاز توختاپ، بۇ ئاۋازلارغا ھەۋەس بىلەن قۇلاق سالماس-

لىقى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئەنە: تېخنىكا يېڭىلاش گۇرۇپپىسىنىڭ بەش نەپەر ئەزاسى سېخنىڭ بۇرجىكىگە قويۇلغان، سىرى كۆچۈپ كەتكەن شىرەنى چۆرىدىشىپ، دۆيكەي باسما ماشىنىسىنى ئاپتوماتلاشتۇرۇش مەسىلىسى ئۈستىدە جىددىي تالاش-تارتىش قىلىشىپ، رامىزان چاۋجاڭ بىلەن پېشقەدەم باسما ئىشچىسى لاۋتۇ تەرىپىدىن سىزىپ چىقىلغان چېرتوژنىڭ ھەربىر سىزىق، ھەربىر شەرتلىك بەلگىسىگە قارىتا ئۆز پىكىرلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇشاتتى. ئۇلار گويا گاس-گاچىلار بىلەن سۆزلىشىۋاتقاندەك يۇقىرى ئاۋازدا سۆزلىشىپلا قالماي، ئۆز گېپىنى باشقىلارنىڭ ئۇقالماسلىقىدىن ئەنسىرەپ، قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ ئىما-ئىشارەت قىلاتتى.

رامىزان چاۋجاڭ قەغەز سومۇرگۈچ ناسوسىنىڭ سومۇرۇش كۈچى ۋە بېكىتىلىدىغان ئورۇن ئۈستىدە ئۆز مۇلاھىزىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇۋاتقاندا، كىمدۇ بىرى قولىنى ئۇنىڭ يەلكىسىگە قويۇپ قۇلىقىغا:

— چاۋجاڭ، سىزنى يەن شۇجى چاقىرىۋاتىدۇ، — دېگەنىدى، رامىزان چاۋجاڭ گېپىنى توختىتىپ، بېشىنى كەينىگە قىيا بۇرىدى. كۆزلىرى مەھەممەت ئىمىنىڭ تەبەسسۇم يېغىپ تۇرغان كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشتى.

— لاۋيەنىڭ مېنى نېمىشقا چاقىرتقانلىقىنى ئۇقمىدىڭىزمۇ؟

— بەك زۆرۈر ئىش بولمىسا، يەن شۇجىنىڭ ئەۋەتمەيدىغانلىقىنى ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىزغۇ!

مەھەممەت ئىمىن بىر كۆزىنى قىسىپ، مەنىلىك كۈلۈمسىرىدى.

رامىزان چاۋجاڭ ئورنىدىن تۇردى.

— سىلەر مۇزاكىرىلىشىۋېرىڭلار، — دېدى لاۋتۇغا قاراپ، — مەن ھازىرلا قايتىپ كىرىمەن.

ئۇ شۇنداق دېدى-دە، ئالدىراش ئىشىكتىن چىقتى...

ئۇلار پارتكوم ئىشخانىسىغا كىرىپ كەلگەندە، يەن شۇجى ناھايىتى پەرىشان قىياپەتتە ئولتۇراتتى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرى سۆرۈنـ غىنا ئۇچراشتى.

— كېلىڭ، — دېدى يەن شۇجى ئورنىدىن سەل كۆتۈرۈلۈپ، — ئولتۇرۇڭ.

رامىزان چاڭجاڭ ئۇنىڭ قارشىسىدىكى ئورۇندۇققا ئولتۇرۇپ، جەينەكلىرىنى شىرەگە تىرىدى. شۇ چاغدا، قوللىرىنىڭ ھەر خىل باسما سىياھلىرى، ئاپتول ۋە كىرسىن بىلەن بۇلغانغانلىقىنى سېزىپ، بىرئاز ئوڭايسىزلاندى، ھەتتا: "نېمىشقىمۇ تازىلىۋەتمەي كىرگەندىـ مەن؟ خۇددى لاۋيەنگە ئۆزەمنىڭ قانچىلىك جاپا چېكىپ ئىشلەۋاتقىـ نىمنى كۆرسىتىپ قويماقچى بولغاندەك..." دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن كەچۈرۈپ، قاتتىق ئۆكۈندى. بولغۇلۇق بولۇپ بولغاندا، ئۆلۈكـكە ياسىن ئوقۇغاندەك ئىش قىلغىنى نېمىسى ئۇنىڭ! يەن شۇجى ئۇنى چۈشەنمەيدىغان كىشى بولسىغۇ كاشكى!...

رامىزان چاڭجاڭ ئەمدى ئۆزىنى بىرئاز ئەركىنرەك قويۇۋەتتى: ئىككى قولىنى بىر-بىرىگە كىرىشتۈرۈپ، يەن شۇجىغا سوئال نەزەـ رىدە تىكىلدى. مەھەممەت ئىمىن دېۋانغا ئەپچىل جايلىشىۋېلىپ، بىخىرامان ئولتۇراتتى.

— كۆردىڭىزمۇ ماۋۇ قاملاشمىغان ئىشنى، —يەن شۇجى خورسىنىپ سۆزلەيتتى، — شەۋكەت ئىش تاشلاپ چىقىپ كېتىپتۇ!

— نېمە؟! شەۋكەت...

رامىزان چاڭجاڭ گېلىنى بىركىم بوغۇۋالغاندەك، گېپىنى داۋامـ لاشتۇرالماي قالدى. ھەتتا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتكىنىنىمۇ سەزمىدى.

— ئۇلتۇرۇڭ، يولداش رامىزان، — يەن شۈجەنىڭ ئاۋازى پۈتۈپ قالغاندەك، خېلى ئۇنلۇك گەپ قىلىشقا تىرىشىۋاتقان بولسىمۇ، ئاۋازى بوغۇزىدىن تاشقىرىغا چىقمايتتى، — بۇ بىز ئۈچۈن ھەقىقەتەن كۈتۈلمىگەن ئىش بولدى. مانا بۇنى كۆرۈپ بېقىڭ.

رامىزان چاۋچاڭ يەن شۈجى ئۇزاتقان بىر ۋاراق قەغەزنىڭ بۇرجىكىدىن ئاۋايلاپ تۇتتى-دە، ئالدىراش كۆز يۈگۈرتۈشكە باشلىدى. بىراق، خەتنىڭ يېرىمىنىمۇ ئوقۇپ بولماستىن، لەسسىدە ئولتۇرۇپ قالدى.

— بۇ...بۇ...، — دېدى ئۇ دۇدۇقلاپ، ھاياجاندىن پۈتۈن ئەزايى تىترەيتتى، — بۇ قانداق بولغىنى!؟...مەن...مەن...ھېچ نەرسىنى چۈشىنەلمىدىم، ھېچ نەرسىنى...

ئۇ جىم بولۇپ قالدى. كۆزلىرى قەغەز ئۈستىدە يېگىباشتىن يۈگۈرۈشكە باشلىدى. قولىنىڭ ئۈچىدىلا قىڭغىر-قىيسىق يېزىلغان بۇ خەتتە "ياشلىق"، "ئىستىقبال" دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر سەككىز ئون جايدا تەكرارلانغانىدى. يىغىنچاقلىغاندا: "ياشلىق باھارىمنى قوغۇشۇن ئېرىتىشتىن ئىبارەت مۇنداق ئىستىقبالى يوق ئىش ئۈچۈن سەرپ قىلىشنى خالىمايمەن..." دېگەن مەزمۇن چىقىپ تۇراتتى.

رامىزان چاۋچاڭ ئېغىر نەپەس ئېلىپ، قەغەزدىن بېشىنى كۆتۈردى. يەن شۈجىغا بىرپەس تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن:

— بۇنى قاچان يېزىپتۇ؟ — دەپ سورىدى.

— بۈگۈن يازغان ئوخشايدۇ.

— مېنىڭچە بۈگۈن يازمىغان بولسا كېرەك، — مەھەممەت ئىمىن گەپكە ئارىلاشتى. ئۇ تەمكىن، ئېغىر-بېسىق قىياپەتتە ئولتۇرۇپ، ۋەزمىن ئاھاڭدا سۆزلەيتتى، — مەن بۇنىڭدىن بىر سائەتچە ئىلگىرى

سېخلارنى ئارىلاپ، قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيى تەرەپكە ئۆتكەنىدىم. بوسۇغىدا خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغان شەۋكەتكە كۆزۈم چۈشۈپ، ئۇنىڭغا چاقچاق قىلىپ، روھىنى كۆتۈرۈپ قويغۇم كەلدى. قېشىغا يېقىنلاپ بېرىپ: "يىگىت، ئولتۇرۇشۇڭ قالتىسقۇ! ئىشىڭنى ئۆرۈۋەتمىگىن يەنە!..." دېيىشىمگە، ئۇ بىردىن ئاچچىقلىنىپ: "ھە، ئولتۇردۇم. ئولتۇرسام نېمە بوپتۇ!؟" دەپ گۈركىرىدى. بۇ چاغدا مەن ئۇنىڭ ئەلپازى بۇزۇق، كۆڭلى پەرىشان ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئۇنىڭغا ئورۇنسىز-چاقچاق قىلغىنىم ئۈچۈن، ئىچىمدە ئۆزەمگە كايىدىم. كېيىن، ناھايىتى ئېھتىياتچانلىق بىلەن گەپ تېپىپ، نېمىگە شۇنچە خاپا بولۇپ كەتكەنلىكىنى سورىدىم. "ئىشلىمەيمەن! — دېدى ئۇ ماڭا ئالىيىپ، — مۇنداق ئادەمنى قىيناپ ئۆلتۈرىدىغان ئىشنى ھەرگىزمۇ ئىشلىمەيمەن! ھىم... ئەتىگىنى ھەممە خەقتىن بىر سائەت بۇرۇن كىرىپ ئوچاققا ئوت ياق، كەچقۇرۇن بىر سائەت كېيىن چىق، ئەتىگەندىن-كەچكىچە ئىس-تۈتۈن، مەينەتچىلىك ئىچىدە تەرلەپ-تەپچىرەپ ئىشلە، كۈنلۈك ئىش ھەققىڭ بىر مەدىكارنىڭكىچىلىك بولمىسا... بولدى، مۇشۇنداق ئىشنى قىلغىچە، سىرتقا چىقىپ مەدىكار ئىشلەيمەن!..." ئۇ چېپچىلىۋەردى، مەن قولۇمدىن كېلىشىچە تەسەللى بەردىم. ئەمما گېپىمنى ئىككى پۇلغىمۇ ئالمىدى. ئاخىر يانچۇقىدىن مۇشۇ قەغەزنى چىقىرىپ، شاققىدە قولۇمغا تۇتقۇزدى-دە، ئالدى-كەينىگە قارىماستىن كېتىپ قالدى. مۇشۇنىڭدىن قارىغاندا، بۇ ئىلتىماسنى خېلى بۇرۇنلا يېزىپ تەييارلاپ قويغاندەك قىلىدۇ.

مەھەممەت ئىمىن گېپىنى تۈگىتىپ، دىۋانغا قاڭقايدى. رامىزان چاڭجاڭ سوزۇپ بىر "ئۇھ" تارتىپ، يەن شۇجىغا سوئال نەزىرىدە

ئۇيغۇر كىتاب تورىيىكى www.uyghurkitap.com

تىڭىلدى. ئارقىدىن يەنە مەھەممەت ئىمىنگە بۇرۇلۇپ:
— بۇ ئىشتىن ھەرپ قويۇش سىخىدىكىلەرنىڭ خەۋىرى بارمۇ؟ —
دەپ سورىدى.
— خەۋىرى يوق، — رامزان چاڭجاڭ يەنە نىمىلەرنىدۇ سوراشقا
ئاغزىنى ئۆمەللىگەنىدى، مەھەممەت ئىمىن ئالدىراش چۈشەند-
دۈردى، — شەۋكەت تىخى يىقىندىلا يىرىم يىللىق خىزمەت ئىلغارى
بولۇپ سايلاندى ئەمەسمۇ؟ ئۇنىڭ بۇ قاملاشمىغان ئىشىنى ئىشچىلار
ئۇقۇپ كەتسە، ئۇنىڭ ئىناۋىتىگە تەسىر يىتىشىدىن ئەنسىرەپ، ھىچ-
كىمگە تىنمىدىم. ئۇقتۇرۇشقا توغرا كەلسە، ئۈچىمىز مۇزاكىرىلىشىپ
بىر ئىش قىلمامدۇق.
— ئوبدان قىپسىز...، — رامزان چاڭجاڭنىڭ يۈرىكى بىرئاز قىنىغا
چۈشكەندەك بولۇپ، چىرايى سەل ئىچىلدى. ئۇ يەنشۇجىغا بۇرۇ-
لۇپ سورىدى، — لاۋيەن، سىزنىڭچە، قانداق قىلساق بولار؟
— مەن تىخى بىرەر پىكىرگە كەلگىنىم يوق. ئۈچىمىز مەسلە-
ھەتلىشىپ كۆرسەك، بەلكى ياخشىراق بىر چارە تاپقىلى بولار.
ئارىغا چوڭقۇر جىملىق چۈشتى. مەھەممەت ئىمىن پۇتلىرىنى
ئۇزۇن سوزۇپ، دىۋاننىڭ يۆلەنچۈكىگە قاڭتايغىنىچە ھە دەپ تاماكا
چىكەتتى، تۇرۇپ-تۇرۇپ ئاغزىدىن دۈپدۈگىلەك چەمبەر شەكلىدە
ئىس چىقىرىپ، ئۇنى تورۇسقا پۈۋلەيتتى. ئىس چەمبىرىكى بارغان-
سىرى يوغىناپ، بىرىنى-بىرى قوغلاپ، ئاستا-ئاستا يۇقىرىغا كۆتۈ-
رۈلەتتى. كىيىن بىرئاز پەسلەپ، ئوچۇق دىرىزىگە قاراپ ئاقاتتى.
يەنشۇجى گويا نىمە قىلارىنى بىلەلمەيۋاتقاندەك، بىر رامزان
چاڭجاڭغا، بىر مەھەممەت ئىمىنگە كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ
قويۇپ، ئوڭ قولىنىڭ بارماقلىرى بىلەن قويۇق ئاق ئارىلىغان شالاڭ

چاچلىرىنى تارايتتى. رامىزان چاڭجاڭ بولسا ھە دەپ قوللىرىنى ئىشقىلاپ، شىرە ئۈستىگە چۈشكەن تۆگۈچ-تۆگۈچ كىرلەرنى ئاستا پۈۋلەپ، يەرگە چۈشۈرۈۋېتەتتى. ئىچى تىت-تىت بولغىنىدىن، بىردەم ئاستىنقى كالپۇكلىرىنى چىشلىسە، بىردەم چىشلىرىنى يەڭگىل غۇچۇرلىتاتتى...

بىر دانە چىۋىن ئۆزىنى دېرىزىگە تارتىلغان سىم تورغا ئۇرۇپ ھە دەپ گىژىلداپ، ئادەمنىڭ ئىچىنى سىققىلى تۇردى. يەنشۇجى تامغا ئېسىلغان پالاقىنى قولىغا ئېلىپ، "ۋاققىدە" بىرنى سالغانىدى، چىۋىن دەرھال ئۇچۇقتى. رامىزان چاڭجاڭمۇ ئېسىنى يىغدى.

— مېنىڭچە مۇنداق قىلساق، — دېدى ئۇ ئويلىرىنى خۇلاسىلەپ، — شەۋكەتنى ئارتۇقچە قىيناۋەرمەي، ئۇنى باشقا بىرى بىلەن ئالماشتۇرساق.

— ئالماشتۇرساق؟ — يەنشۇجى ئېتىراز بىلدۈردى، — ئۇنداق قىلساق بولماسمىكىن...

— مېنىڭچىمۇ...

مەھەممەت ئىمىن دەرھال يەنشۇجىنىڭ تەرىپىنى ئالدى. يالغۇز قالغان رامىزان چاڭجاڭنىڭ بىردىن سەپرايى ئۆرلەپ، ئۆز پىكرىدە تېخىمۇ چىڭ تۇردى.

— نېمىشقا بولمايدىكەن؟ — دېدى ئۇ كەسكىن تەلەپپۇزدا، — بولىدۇ، پۈتۈنلەي بولىدۇ! مەن چوقۇم مۇشۇنداق ئىشنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى بۇرۇنلا مۆلچەرلىگەن ھەم بۇنى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويغان. ئەمما سىز...

دېگەندەك، شەۋكەتنى قايسى سېخقا، نېمە ئىشقا تەقسىملەش مەسىلىسى مۇزاكىرە قىلىنغان چاغدا، رامىزان چاڭجاڭ ئۆز مۇددىئا-

سىنى ناھايىتى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويغانىدى.

— يولداش بۇغراجان زاۋۇتىمىزنىڭ تۆۋرۈكى ئىدى، — دېگە-نىدى ئۇ بۇغراجاننى ئېپتىخار بىلەن تىلغا ئېلىپ، — شەۋكەت — ئۇنىڭ تۇنجى ئىزباسارى. ئەگەر بىز بۇغراجاننىڭ روھىنى خۇش قىلمىز، دەيدىغان بولساق، شەۋكەتنى چوقۇم بۇغراجاننىڭ ئور-نىدا كۆرۈشىمىز كېرەك.

— توغرا، شۇنداق قىلىشقا تېگىشلىك، — دېيىشتى كۆپچىلىك ئۇنى قۇۋۋەتلەپ.

— ئۇنداق بولسا، — رامزان چاڭجاڭ تېخىمۇ ئىلگىرىلەپ سۆزىنى داۋام قىلدى، — شەۋكەتنى ھەرپ تىزىش سېخىغا تەقسىم-لەپ، دادىسىنىڭ قولى تەگكەن كاسسا تىزغۇچ، پىنسېت ...لەرنى ئۇنىڭغا بېرەيلى، قانداق؟

— بولىدۇ.

— شۇنداق قىلايلى.

بىرنەچچە كىشى تەڭلا ئاۋاز قوشتى. قارىماققا، مەسىلە ھەل بولغاندەك ئىدى. بىراق، يەنىشۇجى كۆتمىگەن يەردىن چىقىپ، بۇ پىكىرلەرنى رەت قىلدى:

— ئۇنداق قىلساقمۇ بولىدۇ، — دېدى ئۇ ئويچان كۆزلىرىنى ھەممەيلەنگە بىر-بىرلەپ تىكىپ، — بىراق، شەۋكەتنىڭ مەكتەپتە ئوقۇغان ۋاقتى قىسقا، ھەرپ تىزىش خېلى يۇقىرى بىلىم-سەۋىيە تەلەپ قىلىدىغان خىزمەت. ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بۇ خىزمەتنىڭ ھۆددىسى-دىن چىقالمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھازىر ھەرپ تىزىش سېخىنىڭ ئادەم كۈچى يېتەرلىك، ھەرپ قۇيۇش سېخىدا ئادەم كەم، شۇڭا ئۇنى ھەرپ قۇيۇش سېخىغا تەقسىملەپ، ۋاقتىنچە

قوغۇشۇن ئېرىتىشكە قويساق...

رامزان چاقچاق ئۇنىڭ سۆزىنى كەسكىن رەت قىلدى، ھەتتا ئۆزىنى باسالماي:

— بۇ قاراپ تۇرۇپ گۆھەرنى تاشقا ئورغانلىق! — دەۋەتتى. يەنشۇجىنىڭ چىرايى ”لاپپىدە“ بىر ئۆگىدىيۇ، دەرھال ئەسلىگە كەلدى.

— توغرا ئېيتتىڭىز، — دېدى ئۇ، — شەۋكەت ھەقىقەتەن گۆھەر-دەك بالا. خېلى بۇرۇنلا ئۇنىڭ تۈزۈك ئادەم بولىدىغانلىقىغا كۆزۈم يەتكەن. ئەمەلىيەت بۇنى ئىسپاتلىدى. بىراق، ھازىر ئۇ ئۆزىگە قىلچە تونۇشلۇقى بولمىغان بىر يېڭى دۇنيا ئالدىدا تۇرۇپتۇ. ئۇنى ئىسمى-جىسمىغا لايىق گۆھەر قىلىپ يېتىشتۈرۈش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا قاتتىق قولراق بولغىنىمىز ياخشى. بۇ ئىككى جەھەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىرى، سىياسىي-ئىدىيىۋى جەھەتتىن تەربىيىلەش، يەنە بىرى، جىسمانىي جەھەتتىن چېنىقتۇرۇش. مەن بۇ قاراش-لىرىمنى شەۋكەت بىلەن ئورتاقلاشقان...

— ئۇنداق بولسا، مېنىڭ باشقا پىكرىم يوق، — دېدى رامزان چاقچاق ئېغىر نەپەس ئېلىپ، — مەيلى، چېنىققۇسى كەلگەن بولسا، چېنىقىپ باقسۇن.

— توغرا، چېنىقسۇن.

— يەنشۇجى، قالتىس ئادەم جۇمۇ سىز! — مەھەممەت ئىمىن چاقچاق قىلدى، — ھەممە ئىشنى ئۆزىڭىز پىشۇرۇپ قويۇپ، ئاندىن بىزنى مەسلىھەتكە چاقىرىپتىكەنسىز-دە! بولىدۇ، شەۋكەت ئىشىنى قوغۇشۇن ئېرىتىشتىن باشلىسۇن!...

. . . . . .

www.uyghurkitap.com

دېگەندەك شەۋكەت ئىشقا گىرىشىش بىلەنلا گۆھەردەك كۆزگە تاشلىنىپ، پولاتتەك چېنىقىشقا باشلىغانىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن يەن شۇجىمۇ، رامىزان چاڭچاڭمۇ، ئابدەمىمۇ، قىسقىسى، پۈتۈن زاۋۇت خۇشال ئىدى. ياخشى ئادەم، ياخشى ئىشلار ئۈستىدە گەپ ئېچىلسىلا، شەۋكەتنىڭ ئىسمى تىلغا ئېلىنماي قالمايتتى. مانا ئەمدى كۆز تەگكەندەك ئىش بولۇۋاتقىنىنى كۆرمەمسىز!...

نېمىلا بولمىسۇن، رامىزان چاڭچاڭ شەۋكەتتە يۈز بەرگەن بۇ تاسادىپىي ئۆزگىرىشتىن ھەم ھەيران ئىدى، ھەم شۇنداق بولۇشى مۇقەررەر، بەلكى ھېچقانداق ھەيران قالغۇچىلىكى يوق ئىشتەك ھېس قىلاتتى. ئۇ مۇنداق ئويلايتتى: ”بىز باشتىلا ئىشنى خاتا قىلغان. ئون گۈلىدىن بىرى ئېچىلمىغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە، شۇنچە ئازاب چەككەن بالىنى ’چېنىقسۇن‘ دېگەن گەپ بىلەن، ئادەتتە ھېچكىممۇ ياراتمايدىغان، زاۋۇت بويىچە ھەممىدىن ئېغىر، ھەممىدىن جاپالىق بىر ئىشقا تىقىپ قويدۇق. ھېلىمۇ ياخشى، ئۇ بالا شۇنچە ۋاقىت بەرداشلىق بەردى. ئۇنىڭ يا ماڭا، يا لاۋيەنگە بۇ ھەقتە ئېغىز ئاچماسلىقى، ئېھتىمال، ئىلگىرى بىزگە بەرگەن ۋەدىلىرىنى ئەسلەپ، خىجالەت بولغانلىقىدىن بولسا كېرەك. بۇمۇ ياخشى. ئالدىمىزدا بۇقىدەك تۆگۈلۈپ، بېزىرىپ تۇرۇۋالسا نېمە قىلغىلى بولاتتى؟! لاۋيەن بۇنى چۈشىنىشى كېرەك ئىدى...“

— لاۋيەن، — دېدى ئۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — ئەينى ۋاقىتتا شەۋكەتكە بەكمۇ قاتتىق قوللۇق قىلدۇق، نەتىجىدە، ئۇ بالا بۇنى كۆتۈرەلمەي، مۇشۇنداق قىلىشقا مەجبۇر بولدى. مېنىڭچە قاتتىق قوللۇقمۇ ھېسابىدا بولغىنى ياخشى. قاراپ تۇرۇپ ئۇنى خاراب قىلمايلى...

يەن شۇجى قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىندى.

"قاراپ تۇرۇپ ئۇنى خاراب قىلمايلى!"

بۇ سۆز ئۇنىڭ يۈرىكىنى چاياندەك چاقماقتا ئىدى. ئۇ راستىنلا شەۋكەتنى خاراب قىلماقچىمۇ؟ پاكىت كېرەك-دە، پاكىت! ئەگەر ئۇنى "ئېغىر ئىشقا قويغانلىق خاراب قىلغانلىق" دېيىلىدىغان بولسا، قايسى ئىشچىنىڭ ئىشى يېنىك؟ قايسى ئىشچىنىڭ ئىشى پاكىز؟ دۇرۇس، ھەرقايسى سېخلاردىكى ئىشنىڭ مەلۇم دەرىجىدە ئېغىر-يېنىكلىك پەرقىمۇ بار. ھەممىسى ئادەمدىن ئەقىل-پاراسەت ۋە كۈچ تەلەپ قىلىدۇ. ئىش تەقسىماتىمۇ مۇشۇ ئاساستا بولغان. بۇ نەرسە رامىزان چاڭجاڭغا ھەممىدىن بەكرەك چۈشىنىشلىك. ئۇنىڭ ئۈستىگە، شەۋكەتنى ھېچكىممۇ قوغۇشۇن ئېرىتىش ئىشىغا مەڭگۈ قويماقچى ئەمەس، لېكىن...

مۇشۇ "لېكىن" يەن شۇجىنىڭ بېشىنى قاتۇرماقتا؛ بىرەر ئايدىن بۇيان، ئۇنىڭ كاللىسىدا مۇنداق سوئاللار پەيدا بولۇشقا باشلىغانىدى:

"شەۋكەت نېمە ئۈچۈن بىزنىڭ ئۆيگە كىرمەس بولۇۋالدى؟"

"مەن گەپ سورىسام، شەۋكەت نېمە ئۈچۈن دۇدۇقلاپ جاۋاب بېرىدۇ؟"

"نېمىشقا دائىم ئۆزىنى مەندىن چەتكە ئېلىپ يۈرىدۇ؟"

"......؟"

بۇ سوئاللارغا ئاخىر بۇگۈن جاۋاب تېپىلغاندەك بولدى: "شەۋكەتنىڭ باشقا سېخقا يۆتكىلىش توغرىسىدىكى ئىلتىماسىنى ماڭا ياكى رامىزان چاڭجاڭغا تەگلىمەي، مەھەممەت ئىمىنگە تاپشۇرغىنىدىن قارىغاندا، مەندىن ئاغرىنغان، يا بولمىسا تارتىنغان. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى ئەيىبلىگىلى بولمايدۇ. دېمىسىمۇ، يېقىندىن بۇيان مەن ئىش

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىلەن بولۇپ كېتىپ، ئۇنىڭ بىلەن ھال-مۇڭ بولالمىدىم. بەلكى
شۇنىڭ ئۈچۈن رەنجىپ قالغاندۇ؟ ھە-ي... كىچىك بالا-دە،
كىچىك!...“

مۇشۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن يەنشۇجى چوڭقۇر بىر
ئۇلۇغ-كىچىك تىنىۋېلىپ، ئويچان كۆزلىرىنى رامىزان چاڭجاڭغا
تىكتى. رامىزان چاڭجاڭ بىر يېرى قاتتىق ئاغرىۋاتقاندەك چىرايىنى
پۈرۈشتۈرۈپ، ھە دەپ ئالقانلىرىنى ئىشقىلايتتى، كۆزلىرى شىرە
ئۈستىدىكى كۇلدانغا تىكىلگەنىدى.

— بىرەر ئىشچىنىڭ مەلۇم شەخسىي تەلىپىنى كۆزدە تۇتۇپ
تەشكىلگە ئىلتىماس يېزىشى، مېنىڭچە، ھەرگىزمۇ ھەيران قالارلىق
ئىش ئەمەس، — يەن شۇجى گېلىنى بىركىم بوغۇۋالغاندەك تۇرۇ-
قۇپ-تۇرۇقۇپ سۆزلەيتتى، ئۇچلۇق بوغدىيىكى بىر يۇقىرى
كۆتۈرۈلۈپ، بىر تۆۋەن چۈشەتتى، — ئەمما، شەۋكەتنىڭ يازغىنى
قانداقتۇر ئىلتىماس ئەمەس، بەلكى تەشكىلگە ئىشلىتىلگەن بېسىم-
غۇ!...ئىش تاشلاپ چىقىپ كەتكەن مەسىلىگە كەلسەك، بۇمۇ چېكى-
دىن ئاشقان ئىنتىزامسىزلىق... ئېھتىمال، بۇلار ئۇنىڭ بالىلىق
خۇيى، شۇنداقلا، تەجرىبىسىزلىكىدىن بولغان ئىشلاردۇ... مەيلى
قانداقلا بولمىسۇن، ئۇنى مۇشۇنداق قىلىشقا مەجبۇر قىلغان ئىدىيىۋى
يىلتىزنى قازماي تۇرۇپ، ئۇنى قەيەرگە قويۇش مەسىلىسىنى ئويلاش-
ساق تازا ياخشى بولماسمىكىن؟

— توغرا، يەنشۇجى توغرا ئېيتتى. مەن يەن شۇجىنىڭ پىكرىگە
قوشۇلىمەن.

مەھەممەت ئىمىن يەن شۇجىنىڭ پىكرىنى قوللىدى، رامىزان
چاڭجاڭ چوڭقۇر بىر ”ئۇھ“ تارتىۋېلىپ، ئۈندىمەستىن ئاستا ئورنى-

دىن تۇردى.

بۇ ئۇنىڭ نائىلاج ماقۇللۇق بىلدۈرگىنى ئىدى.

. . . . . .

ئىشتىن چۈشكەندە، مەھەممەت ئىمىن يەن زۈي بىلەن كېتىۋېتىپ:

— يەنشۇجى، — دېدى پەس ئاۋازدا، — شەۋكەتنىڭ مۇشۇنداق قىلىشىنى رامزان چاكچاك قوللىدىمىكىن دەيمەن.

— نېمىگە ئاساسلىنىپ شۇنداق دەۋاتىسىز؟

— ئىشچىلار ئارىسىدا مۇشۇنداق گەپ-سۆزلەر پەيدا بولۇپ قاپتۇ.

— مۇنداق گەپلەرنى قىلىپ يۈرگەن يولداشلارغا ئوبدانراق خىزمەت ئىشلەڭ. ئاغزىغا كەلگەننى سۆزلەپ يۈرۈشمىسۇن. تەسىرى ياخشى بولمايدۇ...

مەھەممەت ئىمىن شۇنداق قىلىشقا ۋەدە بەردى.

يەنشۇجىنىڭ كۆڭلى بىرقىسملا بولۇپ قالدى...

”رامزان — قاتىل!...“

يۇلتۇزلۇق كېچە. تۈن ھەسسىدىن ئۆتكەن. ئابىدەم تېخىچە كىرپىك قاقمىغانىدى.

ماشىنا ماتورىنىڭ يەكگىل گۈركىرىشىگە ئۇلىشىپلا ئىشكىنىڭ ئاستا چېكىلدىشى مەۋھۇم خىياللار دېڭىزىدا ئۈزۈپ يۈرگەن ئابىدەمنى ئېسىگە كەلتۈردى.

— كىم؟ — دېدى ئۇ بىر خىل ئۈمىدلىك تۈيغۇ ئىچىدە ئورنىدىن

پۇتىغا

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تۇرۇۋېتىپ.

— مەن، ئابدەم، مەن رەھمەتجان، ئىشىكنى ئېچىڭ.

"رەھمەتجان يېرىم كېچىدە بۇ يەرگە نېمىگە كەلگەندۇ؟" ئانىنىڭ تۈيغۇن يۈرىكى قانداقتۇر بىر پېشكەللىكنىڭ پۇرىقىنى سېزىپ، ئەنسىز دۈكۈلدەپ كەتتى. ئۇ ئالدىراش ئېلېكتر ياقتى-دە، پۇتىغا كەشنى قوڭالتاق سېپىپ، ئىشىككە ئېتىلدى.

— كېلىڭ رەھمەتجان، — دېدى ئۇ ئىشىك ئالدىدا تۇرغان رەھمەتجاننى كۆرۈپ. سەل نېرىدا چىراغلىرى ئۆچۈرۈلگەن "جىپ" تۇراتتى.

— ئۆيدە كىم بار؟

— رەيھان بىلەن مەن.

— شەۋكەتكە ئورۇن سېلىپ قويغانمۇ؟

— سېلىپ قويغان، — ئابدەم شۇنداق دېدىيۇ، پۇت-قولىنىڭ ماغدۇرى قاچقاندەك پۈتۈن ئەزاسى بوشىشىپ، ئىشىكنىڭ كېشەكگە يۆلىنىپ قالدى، — شەۋكەت بىرنەرسە بولمىغاندۇ؟

— ياق، ھېچ نەرسە بولغىنى يوق، — دېدى ئانىنىڭ ھاياجاندىن لاغىلداپ تىترەۋاتقىنىنى سەزگەن رەھمەتجان ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە ئاۋازىنى سالماق چىقىرىشقا تىرىشىپ، — شەۋكەت قايسى ئۆيدە يېتىپ-قوپىدۇ؟

— ئىچكىرىدىكى ئۆيدە.

— ئۇنداق بولسا، ئۆينىڭ چىرىغىنى يېقىۋېتىڭ.

رەھمەتجان شۇنداق دېدى-دە، ئابدەمنىڭ جاۋابىنىمۇ كۈتمەستىن كەينىگە بۇرۇلۇپ، ماشىنىنىڭ قېشىغا كەتتى.

ئابدەم ھازىرلا گۈلەڭگۈچتىن چۈشكەن ئادەمنىڭكىدەك پىرقىرا-

ۋاتقان بېشىنى ساڭگىلاتقىنى ھالدا ئىچكىرىكى ئۆيگە قاراپ ماڭدى.

ئۇ ئەمدىلا ئېلېكترنى يېقىشىغا، رەھمەتجان بىلەن ساقچى كىيىمدىكى ياشقىنا بىر يىگىت ئۇستىبېشى توپا-چاڭ ۋە قۇسۇق بىلەن بۇلغانغان، غىجىلانغان چاچلىرى ھەر تەرەپكە دىڭگايغان، بېشى بىر تەرەپكە قىڭغايغان شەۋكەتنى كۆتۈرۈپ كىرىپ، كارىۋاتقا ياتقۇزۇشتى. ئاق ھاراقنىڭ دىماغنى يارغۇدەك سېسىق پۇرىقى ئۆينى بىر ئالدى. رەھمەتجاننىڭ يېرىم كېچىدە بۇ يەردە پەيدا بولۇشىنىڭ سەۋەبىنى ئەمدىلا چۈشەنگەن ئابدەم كۆزلىرىگە غىلىلدە ياش ئېلىپ، ئىچىدە خىتاب قىلدى.

"ئاھ، خۇدا!..قويىنىڭ قوزىسىدەك ياۋاش بالىنىڭ نېمە قىلغان ئىشى بۇ!؟ خۇددى كۆز تەگكەندەك... ئاھ، شور پېشانەم!..."

رەھمەتجاننىڭ ھەمراھى ماشىنا يېنىغا چىقىپ كەتتى. ئابدەم شەۋكەتنىڭ كەشىنى سالدۇرۇۋېتىپ، پەس ئاۋازدا پىچىرلىدى:

— كىم ئۇنى مۇشۇنداق قىلغاندۇ؟

ئانىنىڭ تىترەپ تۇرغان قوللىرى شەۋكەتنىڭ بەتىنكىسىنىڭ شوينىسى بىلەن ھەپىلىشىۋاتقان بولسىمۇ، بۇلدۇقلاپ ياش تۆكۈلۈۋاتقان كۆزلىرى رەھمەتجانغا تەلمۈرمەكتە ئىدى.

— ئۇنىڭ كىم بىلەن، قەيەردە ئىچكەنلىكىنى بىلەلمىدۇق. ھەي...

رەھمەتجان قىسقىلا قىلىپ ماۋۇلارنى سۆزلەپ بەردى:

ئىككى نەپەر كىچىك چارلىغۇچى خادىم مەستلىكتىن پۈتۈنلەي خۇدىنى يوقاتقان بىر يىگىتنى نۆۋەتچىلىك ئىشخانىسىغا ئېلىپ كىرىشتى. بىر ئەنزە ماتېرىيالىنى پۈتۈن زېھنى بىلەن كۆرۈپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

ئولتۇرغان رەھمەتجان بىر قاراپلا شەۋكەتنى تونۇدى. ھەيران بولغىنىدىن ئىتتىك ئورنىدىن تۇردى-دە، ئىككىيلەنگە ياردەملىشىپ، ئۇنى كارىۋاتقا ياتقۇزدى. ئاندىن، ئۇلاردىن شەۋكەتنى قەيەردە، قانداق ھالەتتە ئۇچراتقانلىقىنى سۈرۈشتۈردى. ئۇلارنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، شوپۇرنى ئۇيغىتىپ، ماشىنىنى ئېلىپ چىقىشقا بۇيرۇدى.

— سىزنى ئەنسىرەپ قالمىسۇن دەپ، ئۇدۇللا بۇ يەرگە ئېلىپ كەلدۇق، — دېدى رەھمەتجان سۆزىنى تۈگىتىپ.

— رەھمەت سىزگە، رەھمەتجان! — دېدى ئابدەم كۆڭلىنىڭ يېڭى بىلەن يېشىنى سۈرتكەچ، — بەكمۇ ئوبدان قىپسىز! يەنە بىردەم كەلمىگەن بولسىڭىز، رامىزان چاڭجاڭنى ئويغىتىپ، ئەھۋالنى دەپ باقاي، دەپ تۇرغانىدىم. رەھمەت سىزگە، رەھمەتجان!

— بۇنچىلىك ئىشقا رەھمەت ئېيتىشنىڭ نېمە ھاجىتى! — رەھمەتجان ئەپچىللا قورۇنغانىدى، — شەۋكەت ئىلگىرى ئىچمەيتتىغۇ دەيمەن؟

— ئىچىشنى نېمە بىلسۇن! ھاراق ئىچكەن يەردىمۇ تۇرمايتتى. بۈگۈن نېمە بوپتىكىن، جىن ئۇرغاندەك بىر ئىش قىپتۇ... قايسى شۇمقۇش ئۇنى مۇشۇ كوچىغا باشلىدىكىن؟...

رەھمەتجان ئويلىنىپ قالدى. دېمىسىمۇ، شەۋكەت زاۋۇتقا كىرگەندىن بۇيان، چوڭ ئادەمنى كىچىك قىلىپ قويغاندەك ئەقىل-پاراسىتى، ياۋاش-مۆمىنلىكى بىلەن كىشىنى خۇشال قىلاتتى. رەھمەتجان بۇ ئائىلىنى ھەر قېتىم يوقلاپ كەلگىنىدە، ئابدەم ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي شەۋكەتنىڭ تەرىپىنى قىلاتتى. زاۋۇت رەھبەرلىكىنىڭ ئۆز ئائىلىسىگە كېيىنى-كەينىدىن قىلىۋاتقان غەمخور-

لۇقلىرىنى ئاغزىدىن چۈشۈرمەيتتى. رەيھانىنىڭ ئوقۇش ئەھۋالى ۋەھاكازالار ئۈستىدە نەچچە سائەتلەپ سۆزلەيتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك، رەھمەتجان بۇ ئائىلىنىڭ، بولۇپمۇ بالىلارنىڭ كەلگۈسى ئىستىقبالىدىن بەكمۇ خاتىرجەم ئىدى. مانا ئەمدى...

"بەلكى دوستلىرى بىلەن بىر يەردە ئولتۇرۇپ قالغان بولغىيدى؟ ياش ئەمەسمۇ، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنداق قىلماسلىق ھەققىدە تۆت ئېغىز گەپ قىلىپ قويسىلا بولار. بەك زىغىرلاپ كۆزىگە كىرىۋالسا، بالىنىڭ يۈزى قېتىپ قالىدۇ. بىراق، ھەي... ئانىنىڭ يۈرىكى بۇ ئەلەمگە بەرداشلىق بېرەلەرمۇ؟..."

— ئابدەم، — دېدى رەھمەتجان چوڭقۇر بىر نەپەس ئالغاندىن كېيىن، — بۈگۈن شەۋكەت ئۆمرىدە قىلىپ باقمىغان بىر ئىشنى قىلىپ قويۇپتۇ. بەلكى بۇمۇ ئۆزلۈكىدىن ئەمەستۇ. ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز: ھازىر ياشلار ئارىسىدا ھاراق ئىچىشىپ، ئويۇن-تاماشاغا بېرىلىش ئادەتتىكى ئىشقا ئايلىنىپ قالدى. بۇنى ياخشى ئەھۋال دېگىلى بولمايدۇ، ئەلۋەتتە. ئېھتىمال، شەۋكەتمۇ "ئېشەك ئېشەكتىن قالسا، قۇلىقىنى كەس" دېگەندەك ئىش قىلىپ، بەزى دوستلىرىنىڭ كەينىگە كىرىپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن. مېنىڭچە، مۇشۇ قېتىملىق ئىشنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش — شەۋكەتنىڭ كېيىن قانداق ئادەم بولۇشىنى بەلگىلەيدىغان ئاچقۇچ، — ئۇ شەپكىسىنى بىر ئاز كەينىگە سۈرۈپ قويۇپ سۆزىنى داۋام قىلدى. ئابدەم پۈتۈن زېھنى بىلەن تىڭشاۋاتاتتى، — ئەسلىدە، ئۇنىڭ بىلەن ئۆزەم سۆزلىشىشنى نىيەت قىلغانىدىم. كېيىن ئويلانسام، ئانچە ياخشى بولمىغۇدەك. شۇڭا بۇ ئىشنى ئۆزىڭىز تۇتۇڭ. ئەپلەشمەي قالسا، مەن ياكى باشقىلار قول تىقساقمۇ بولىدۇ. ماقۇلمۇ؟

— ماقۇل.

— ھە، راست، شەۋكەتنىڭ يېنىدا پۇل بارمىدى؟

— يوق ئىدى. ئۇ زادىلا يېنىغا پۇل سالمايدۇ.

— ھىم، مۇنداق دەڭ... كېچىچە ئۇ تازا ئوبدان ئۇخلىۋالسۇن. ئەگەر ئەتە ئەتىگەندە ئۆزى چاندۇرۇپ قويسا، چىرايلىق تۆت ئېغىز گەپ قىلىپ، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنداق قىلماسلىقىقا دەۋەت قىلىڭ. بولمىسا، ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئىشقا يولغا سېلىپ قويۇڭ. مۇنداق قىلىش — ئۇنىڭ كۆزىگە كىرىۋالغاندىن ياخشىراق.

— ماقۇل، شۇنداق قىلاي.

— ۋاقتىم يەتسە، ئەتە چۈشتىن كېيىن كېلەرمەن. ئاڭغىچە، مېنىڭ بۈگۈن كەلگىنىمنى شەۋكەت ئۇقمىسۇن، خەير، مەن قايتاي.

....

رەھمەتجاننى ئۇزىتىپ قايتىپ كىرگەن ئابىدەم بىر پۈتىنى بوسۇغىغا ئېلىپلا، داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى. ئىچكىرىكى ئۆينىڭ بوسۇغىسىدا شەۋكەت ھېلىدىن ـ ھېلىغا ئۇ پۈتىدىن بۇ پۈتىغا يۆتكە-لىپ، ئاران ـ ئاران يەر دەسسەپ تۇراتتى. ئۇ بىر قولى بىلەن ئىشىكنىڭ كېشىكىنى تۇتۇپ، شۇنداق بىر قەدەم چامدىغانىدى، پۈتلىرى ئۆزىگە بويسۇنماي، بىرنەچچە قېتىم سەنتۈرۈلدى ـ دە، تاتلىق ئۇيقۇدا ياتقان رەيھانىنىڭ كارىۋىتىغا قاتتىق ئۇرۇلۇپ پۈتۈن گەۋدىسى بىلەن يەرگە دۈم يىقىلدى.

— جېنىم بالام!... — ئابىدەم خۇدىنى يوقاتقاندەك ۋارقىراپ، شەۋكەتنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنى ئاتتى. چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتكەن رەيھان ئورنىدىن تۇرۇپ، كارىۋاتتىن پەسكە چۈشتى، — نېمە پېشكەل-لىك بۇ؟ نېمە پېشكەللىك بۇ؟! ئەمدى كۆنىنىڭ سىرىقىنى كۆرۈشكە

باشلىغىنىمدا، خۇدانىڭ ماڭا بەرگەن نېمە بالاسى بۇ؟! ۋاي؟! ۋاي شور پېشانەم... ۋاي شور پېشانەم.

— ئانا، ئاكام نېمە بوپتۇ؟

رەيھاننىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان ئابىدەم ئىتتىك كەينىگە بۇرۇلدى - دە، چىرايى "ۋىلىلدە" قىزاردى. كۆز ياشلىرىمۇ بىردىنلا توختىدى.

— ئاكاڭنىڭ قورسىقى ئاغرىپ قاپتۇ، بالام، — دېدى ئۇ قەستەن يالغان سۆزلەپ، — قارىمامسەن، بىچارە ئاكاڭ ئاغرىققا چىدىماي تولغىنىپ كېتىپ بارىدۇ.

— دوختۇرنى چاقىرىپ كىرەيمۇ، ئانا؟

— ياق، قىزىم، ياق! — ئانا ئاستىقىپ سۆزلەيتتى، — ھازىر ئۇخلىنىپ كېتىدۇ، ھازىر ئۇخلىنىپ كېتىدۇ... جېنىم بالام!...

رەيھان ئۆيىنى بىر ئالغان سېسىق پۇراقتىن ئاكىسىنىڭ نېمە بولغانلىقىنى ئاللىقاچان بىلىپ بولغانىدى. ئەمما، ئانىسىنىڭ بۇ ئىشنى قەستەن ئۆزىدىن سىر تۇتۇشقا ئۇرۇنۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ، يەنە كوچىلاپ سوراۋېرىشنى ئەپ كۆرمىدى. بۇ ئۇنىڭ ئانىسىدىن تەپ تارتقانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى ئۆزىنىڭ كىچىكلىكىگە قارىماي، خېلىلا ئەقىل تېپىپ قالغانلىقىدىن ئىدى، ئەلۋەتتە.

ئانا سۆزىنى داۋام قىلدى:

— قىزىم، رەيھان، يۈگۈر، يېتىپ ئۇيقۇڭنى ئۇخلاۋەر. ئەتە مەكتەپكە كېچىكىپ قېلىپ يۈرمىگىن، تاتلىق قىزىم.

ئانا شۇنداق دېدىيۇ، رەيھاننىڭ ئۆزى بىلەن تەڭ ھەپىلىشىپ، ئاكىسىنى ئورنىدىن تۇرغۇزۇشقا ئۇرۇنۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ جىم بولۇپ قالدى. شەۋكەت بىر سوزۇلۇپ، بىر يىغىلىپ، يەڭگىل بىر

ئۆگردى ـ دە، ئىككى قولى بىلەن مەيدىسىنى چاڭگاللىدى. ئارقىدىن، پۈتۈن كۈچى بىلەن جەينەكلىرىگە تايىنىپ ئۆرە بولۇشقا تىرىشتى. ئابدەم چاقىقانلىق بىلەن ئۇنىڭ بىلىكىدىن تۇتۇپ، كۈچەپ يۆلۈۋالدى. شەۋكەت ئەمدى بېشىنى ساڭگىلاتقان هالدا يۆكۈنۈپ ئولتۇراتتى.

— كەل، قىزىم — دېدى شەۋكەتنى ئۆزى يالغۇز كۆتۈرەلمەسلىكىگە كۆزى يەتكەن ئابدەم، — ئاكاڭنىڭ ئاۋۇ تەرىپىنى يۆلە، — رەيھان شەۋكەتنىڭ بىر تەرىپىگە ئۆتتى ـ دە، سەل ئېڭىشىپ، ئاكىسىنىڭ قولىنى بوينىغا ئالدى، — هە، شۇنداق، قولىنى مەهكەم تۇتۇۋال.

ئىككىيلەن تەڭلا كۈچەپ، شەۋكەتنى ئۆرە تۇرغۇزۇشتى ۋە ناهايىتى تەسلىكتە جايىغا ياتقۇزۇشتى. يۈز ـ كۆزىنى لۆڭگە بىلەن سۈرتتى. شەۋكەت بىر ئۆزۈن، بىر قىسقا، بىر قوپال، بىر يەڭگىل خورەك تارتىپ، يېڭىباشتىن ئۇيقۇ باشلىدى. ئابدەم ئىككى قولىنى رەيھاننىڭ كۆكسىگە گىرەلەشتۈرۈپ، ئۇنىڭ دۈمبىسىنى مەهكەم قۇچاقلىغىنىچە ئۆرە تۇراتتى. هەر ئىككىيلەننىڭ كۆزى شەۋكەتتە ئىدى. شەۋكەت يەڭگىل بىر ئىڭراپ، بىر يېنىغا سىڭايان بولدى. ئابدەم رەيھاننى ئۆزىدىن يىراقلاشتۇرۇپ، شەۋكەتكە يېقىنلاشتى. شەۋكەت يەنىلا ئۇخلىماقتا ئىدى.

— رەيھان، — دېدى ئابدەم كۆزلىرى پۇرۇلۇپ كەتكەن رەيھانغا بۇرۇلۇپ، — يۈگۈر، تاتلىق قىزىم، چىقىپ ئۇخلا.

رەيھان بىر ئانىسىغا، بىر ئاكىسىغا كۆزى قىيمىغان هالدا قاراپ قويۇپ، ئۈن ـ تىنسىز تاشقىرىقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى ۋە ئۇزۇنغا قالماي چىراغنى ئۆچۈردى. ئابدەم پۈتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ،

شەۋكەتنىڭ كارىۋىتىنىڭ ئاياغ تەرىپىگە كېلىپ ئولتۇردى-دە، كەينى-كەينىدىن بىرنەچچە قېتىم ئۇلۇغ-كىچىك تىندى. بۇ بەلكىم، شەۋكەت دادىسىنىڭ ئورنىنى باسقاندىن بۇيان ئۇنىڭ تۇنجى قېتىم شەۋكەتنىڭ تەقدىرىدىن قايغۇرۇپ ئۇلۇغ-كىچىك تىنىشى بولسا كېرەك. شۇنداق، ئۆتكەن ئىشلارنى ئاللىقاچان كەينىگە تاشلىۋەتكەن، پۈتۈن ۋۇجۇدىنى پەرزەنتلىرىنىڭ كەلگۈسى بەختى ئۈچۈن بېغىشلىغان ئابىدەم بۇغراجاننىڭ ماتەم مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلگەن ئاشۇ كۈندىن ئېتىبارەن ھېچقاچان كۆز يېشى قىلىپ باقمىغان، ھېچقاچان مۆلدۈرلىمىگەنىدى. چىرايىدا دائىم كۈلكە ئەگىپ تۇراتتى، ئەزا- يىغا گۈش قونۇپ، ئادەمنىڭ مەسلىكى كەلگۈدەك چىرايلىق بولۇپ كەتكەنىدى. گەرچە چاچلىرى ئاقىرىپ كەتكەن بولسىمۇ، كۆزلىرى يەنىلا بىر چاغلاردىكىدەك ئۆتكۈر چاقنايتتى. ئىشقا كەلگەندە، خۇددى ئاشۇ چاغلاردىكىدەك چاققان ۋە غەيرەتلىك ئىدى. تاش يىسە، ئاش بولاتتى. بەزى قولۇم-قوشنا ۋە خىزمەتداشلىرى ئۇنىڭ بۇ ھالىتىدىن ھەيران بولغىنىدىن ئۇنىڭغا چاقچاق قىلىشىپ: "ئابىدەم، تولىمۇ چىدامىلىق خوتۇن جۇمۇ سىز. ئەگەر بىز سىزنىڭ ئورنىڭىزدا بولغان بولساق، ئاللىقاچان تۈگىشىپ كېتەتتۇق. سىزنىڭ ھېچقانداق سورۇقچىلىق تارتمىغان ئادەمدەك، خۇشال- خۇرام كۈلۈپ يۈرگىنىڭىزگە ھەيرانمىز..." دېيىشسە، ئابىدەم: "چىدىماي قانداق قىلىمەن؟ 'تۆت كىشىلىك گۇرۇھ'نىڭ ۋاقتىدا خانىۋەيران بولغان يالغۇز مەنمىدىم؟! ئۇ چاغلاردا يىغلىدىم، قاقشىدىم، ھەتتا خۇدادىن ئۆزەمگە ئۆلۈم تىلىگەن چاغلىرىممۇ بولدى. چىقمىغان جان بەك يەردە، دېگەندەك، قېقىلىپ-سوقۇلۇپ، ئات- كالىنىڭ ئورنىدا ياشاۋەردىم. بەختىم بار ئىكەن، ئاخىر ياخشى

www.uyghurkitap.com

كۇنلەرگە ئۇلاشتىم. بۇغراجانمۇ مۇراد-مەقسىتىگە يېتىپ، كۆزى
يۇمۇلدى. ئوغلۇم دادىسىنىڭ ئىزىنى باستى. قىزىم ئۇتتۇرا مەكتەپتە
ئوقۇۋاتىدۇ. ئەمدى قايسى غەملىرىمگە يىغلايمەن!؟ توغرا، بۇغرا-
جاننىڭ ئوت-پىراقىغا چىدىماق تەس. ئۇنىڭ ئۈچۈن كۈندە مىڭ
ئۆلۈپ، مىڭ بىر تىرىلسەممۇ ئازلىق قىلىدۇ. لېكىن ئۇ رەھمەتلىك
مېنىڭ ئۇنداق قىلىشىمنى ھەرگىزمۇ راۋا كۆرمەيدۇ... ئۆتكەنكە
سالاۋات، ئۆمۈرگە بەرىكەت، دەپتىكەن. قانداق قىلاتتىم، باللىرىم-
نىڭ بەختى ئۈچۈن بىر كۈن بولسىمۇ ئارتۇقراق ياشاي دەيمەن-
دە!...» دەپ جاۋاب بېرەتتى. بىركۈنى شەۋكەت ئۇنىڭغا: «ئانا،
بانكىدا نەچچە مىڭ يۈەن پۇلىمىز بولغاندىكىن، ئۆيىمىزنى باشقىلار-
نىڭكىدەك چىرايلىق ياساپ، دوست-دۈشمەنلىرىمىزنىڭ كۆزىدىن
ئوت چىقىرىۋەتسەك بولمامدۇ؟...» دېگەنىدى. ئابىدەم گويا ئەمدىلا
ئاپىغى چىققان كىچىك بالىنى باغرىغا باسقاندەك، شەۋكەتنى مەھكەم
باغرىغا تېڭىپ، كۆزلىرىگە چوڭقۇر ئانىلىق مېھرى بىلەن تىكىلىپ
تۇرۇپ: «بالام، كونىلاردا: كۆرگەن كۈنۈڭنى ئۇنتۇما، شىرە
چورۇقۇڭنى قۇرۇتما، دېگەن گەپ بار. تۆت ئاپەتنىڭ ۋاقتىدا
ھەممە نېمىمىزدىن ئايرىلىپ كەتكەنىدۇق. شۇ چاغدىمۇ ئۆلۈپ
قالمىدۇق. ئويلاپ باقە: ھازىر بىزنىڭ نېمىمىز كەم؟ قورسىقىمىز
توق، ئۈچىمىز پۈتۈن، توققۇزىمىز تەل تۇرسا، ئارتۇقچە ھەشەمەت-
خورلۇق قىلغاننىڭ نېمە پايدىسى بار؟ ساڭا مۇنداق بىر گەپنى دەپ
بېرەي: داداڭ بىلەن ئىككىمىز توي قىلغان چاغدا، بىر پارچە كىگىز،
بىر جۈپ يوتقان-كۆرپە، بىر يۇرۇش ئۆي جابدۇقىدىن بۆلەك
ھېچ نەرسىمىز يوق ئىدى. ئىككىمىز تەڭ تىرىشىپ، ئاخىرى توققۇزد-
مىز تەل، باياشات ئائىلە قۇرۇۋالدۇق. كېيىن تۆت ئاپەت ھەممىنى

سۈپۈرۈپ كەتتى. ھازىر بىز خۇددى مەن داداڭ بىلەن ئۆي ـ ئوچاقلىق بولغان دەسلەپكى چاغدىكىدەك، يېڭىباشتىن ئۆي ـ ماكانلىق بولدۇق. ئەگەر سەن ھازىردىن باشلاپ ئىقتىسادچىل بولۇشنى ئۆگەنمەي، ھەشەمەتخورلۇققا قىزىقساڭ، داداڭنىڭ روھىغا قانداق يۈز كېلەلەيسەن؟! دادامنى رازى قىلاي، ئانامنى خۇش قىلاي دېسەڭ، تۇرمۇشنى سېرىقتال ئۆتكۈزۈشكە ئادەتلەنگىن. بۇ ـ مېنىڭ ھەم داداڭنىڭ سەندىن كۈتىدىغان ئۈمىدىمىز. يەنە بىر گېپىم: ھەرگىزمۇ دۈشمەنلەرنىڭ كۆزىدىن ئوت چىقىرىۋېتىش كويىدا بولما. سەن دۈشمەن دەۋاتقان كىشىلەرنىڭ كىملىكىنى بىلەمسەن؟ ئۇلار ئۆز ۋاقتىدا داداڭنىڭ سەبداشلىرى، ھەتتا بەزىلىرى ئۇنىڭ ئەڭ يېقىن ئاغىنە ـ بۇرادەرلىرى ئىدى. تۆت ئاپەت ئۇلارنى ئالداپ، بىرمۇنچە يامان ئىشلارغا سالدى. ھازىر ئۇ ئادەملەر پۇشايماننى ئالغىلى قاچا تاپالمايۋاتىدۇ. ئەگەر سەن كونا خامانىنى سورۇيدىغان بولساڭ، چوقۇم چاتاق بولىدۇ...» دېگەنىدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، شەۋكەت مۇنداق گەپلەرنى زادىلا ئاغزىغا ئالمىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئابدەم بەكمۇ خۇشال ئىدى. ئۇنى تېخىمۇ خۇشال قىلىدىغىنى شۇ ئىدىكى، شەۋكەت ھەر ئايلىق مۇئاشىدىن بىر تىيىنمۇ ئېپقالماستىن، ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزاتتى. خا تاماق، خا كىيىم ـ كېچەك تاللىمايتتى. ئىشتىن چۈشۈپلا ئۆي ئىشلىرىغا ياردەملىشەتتى...

«بۇگۈن ئۇنىڭغا نېمە بولدى؟ قايسى پۇلغا، قەيەردە، كىم بىلەن ھاراق ئىچتى؟»

ئابدەمنى مانا مۇشۇ سوئال قىيناۋاتاتتى.

شەۋكەت يەنە بىر قېتىم ئىڭراپ، ئويغا بولدى. ئابدەمنىڭ ياش يۇقى كۆزلىرى گويا تاتلىق ئۇيقۇدا ياتقان بوغراجاننى كۆر ـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

گەندەك بولدى. شۇ تاپتا، گەرچە شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى مەھكەم يۇمۇلغان بولسىمۇ، ئۇزۇن-ئۇزۇن كىرپىكلىرى، قويۇق قوشۇما قاش-لىرى، كەڭ يەلكىسى، ئېلىپتەك تۈز، قاڭشالىق بۇرنى، كەڭ ماڭ-لىيى، تېخى ئۇستىرا تەگمىگەن يۇمران ساقال-بۇرۇتى كىشىگە بۇغراجاننىڭ يىگىتلىك چاغلىرىنى ئەسلىتەتتى. ئابدەم ئوغلىنىڭ دادىسىغا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغانلىقى بىلەنلا ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ مىجەز-خۇلقىنىڭمۇ پۈتۈنلەي دادىسىغا ئوخشايدىغانلىقىدىن پەخىرلىنەتتى. ئەمدىچۇ؟ ئانا ئەمەسمۇ، دۇنيادا ئانىنىڭ قەلبىدەك پاك، ئانىنىڭ قەلبىدەك كەڭ، ئانىنىڭ قەلبىدەك مېھرىبان، يۇمشاق نەرسە بارمىكىن!؟ ئابدەمنىڭ كۆز ئالدىدىكى شەۋكەت بىلەن يۈرىكىدىكى شەۋكەت تۈپتىن بىر-بىرىگە ئوخشىمايتتى. شۇڭا، كۆز ئالدىدا ئۆينى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك خاقىراپ خورەك تارتىپ، دالىيىپ ياتقان شەۋكەتنى ئەمەس، بەلكى بۈگۈن چۈشتىن بۇرۇنقى شەۋ-كەتنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەتتى. ئۇنىڭ بىلەن مۇڭدىشاتتى، ئۇنىڭغا يېڭى-يېڭى مەسلىھەتلەرنى بېرەتتى. ئۇنىڭغا ئۇزۇن ئۆمۈر، خاتىر-جەملىك، بەخت-سائادەت تىلەيتتى.

لېكىن، بۇ پەقەت ئۇنىڭ ئارزۇسىلا ئىدى، خالاس.

شەۋكەت يەنە بىئارام بولۇشقا باشلىدى: پۇتلىرىنى بىر سوزۇپ، بىر يىغىپ، قوللىرىنى ئۇ يان-بۇ يان تاشلاپ چىشلىرىنى غۇچۇرلى-تاتتى. ئارىلاپ-ئارىلاپ ئۆزى بىلەن ئۆزى سۆزلىشەتتى.

ئابدەم ئۇنىڭ كۆكرىپ كەتكەن چىرايىغا تىكىلگىنىچە، سۆزلە-رىگە دىققەت بىلەن قولاق سېلىشقا باشلىدى.

— بىلدىم، ھەممىنى بىلدىم! — دېدى شەۋكەت مۇشتۇمىنى مەھكەم تۈگۈپ، مەيدىسىگە مۇشتلاپ، — ھىم...رامزان چاڭجاڭ،

يەن شۇجى دېگەن بىرنېمىلەر... رامىزان قاتىل!... خەپ! سەن ئوغرىدىن دادامنىڭ ئىنتىقامىنى ئالمايدىغان بولسام!...

شەۋكەت جىم بولۇپ قالدى. ئەس-ھوشىنى يوقىتىپ قويۇشقا ئازلا قالغان ئابىدەم لاغىلداپ تىترىگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ، شەۋكەتنىڭ باش تەرىپىگە ئۆتتى-دە، قوللىرى بىلەن كارىۋاتقا تايىنىپ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئېگىلدى.

"رامىزان قاتىل؟... بۇ بالا نېمە دەپ جۆيلۈۋاتىدۇ؟" ئابىدەم ئىچىدە شۇنداق دېدىيۇ، گويا بۇ سۆزنى كىمدۇ بىرى ئاڭلاپ قالغاندەك، ئۆزىدىن-ئۆزى خۇدۈكسىنىپ، ئەتراپىقا ئىتتىك كۆز يۈگۈرتتى: ئۆيدە شەۋكەت بىلەن ئۆزىدىن باشقا ھېچكىم يوق ئىدى. بىر تال پاشا شەۋكەتنىڭ پېشانىسىغا قوندى. شەۋكەت چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ، قوللىرىنى قالايمىقان پۇلاڭلىتىشقا باشلىدى. پاشا بارغانسېرى قىپقىزىل بولۇپ ئېسىلمەكتە ئىدى. ئابىدەم ئۇنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن شەۋكەتنىڭ پېشانىسىنى ئاۋايلاپ سىلىغاندا، شەۋكەت بايىقىدىنمۇ يۇقىرىراق ئاۋازدا جۆيلۈشكە باشلىدى:

— رامىزان... رامىزان قا-تىل! ئىست! ئىست دادام... سەن تېخى... شەۋكەت ئۇنداق ئەخمەق ئەمەس!... ھۇ ئاناڭنى!... توختا ئوغرى!... سەن تېخى شەۋكەتنى بوش چاغلاۋاتامسەن؟... سەن ئوغرىنىڭ قېنىنى ئىچمەيدىغان بولسام...، — شەۋكەت بىرپەس جىم بولۇپ قالغاندىن كېيىن، ئاۋازىنى تېخىمۇ كۆتۈردى، — ئاباقكا، مەھەممەت ئىمىن ئاكا، سىلەر مېنى كىچىك دەۋاتامسىلەر؟ ھىم... مەن ھېچ نەرسىنى دېمەيمەن، ئۆلتۈرسىمۇ دېمەيمەن!...

"رامىزان قاتىل؟... شەۋكەت بۇ گەپنى نېمانچە كۆپ تەكرار-

لايدىكىنە؟...»

ئابدەم ھەرقانچە قىلسىمۇ، كۆڭلىدىن مۇشۇ سوئال چىقىپ كەتمەيتتى. «ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىنىنىڭ شەۋكەت بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى باردۇ؟» دېگەن خىيال ئۇنى تېخىمۇ ئازابلايتتى.

شەۋكەت قاتتىق ئۇيقۇغا كەتتى. ئۆرە تۇرغىنىدەك ھالى قالمىغان ئابدەم بۇ ياندىكى بوش كارىۋاتقا يانپاشلىدىيۇ، يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ، شەۋكەتنىڭ كارىۋىتىنىڭ ئايىغىغا كېلىپ ئولتۇردى، كۆزى شەۋكەتتىن ئۈزۈلمەيتتى.

ۋاقىت ناھايىتى ئاستا ئۆتمەكتە ئىدى. ئابدەم يېقىندىن بۇيان شەۋكەتنىڭ مىجەزىدە پەيدا بولۇشقا باشلىغان بەزى ئۆزگىرىشلەرنى بىر-بىرلەپ كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشكە باشلىدى: قىزىق ئىش، بىرەر ئايدىن بۇيان، شەۋكەت رامىزان چاكىچاكىنىڭ ئۆيىگە زادىلا ئاياغ باسمايدىغان، يەن شۇجىغىمۇ ئىلگىرىكىدەك ئانچە يېقىنچىلىق قىلمايدىغان بولۇپ قالدى. ئەكسىچە، مەھەممەت ئىمىنگە بەكمۇ يېقىنلىشىپ كەتكەنىدى. رامىزان چاكىچاك بىلەن مەھەممەت ئىمىنلەر ئۇلارغا تام قوشنا. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھەر ئىككىيلەن شەۋكەتنىڭ رەھبىرى. شەۋكەتنىڭ رامىزان چاكىچاكدىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىپ يۈرۈشىدە، ئېھتىمال، بەزىلەرنىڭ ئانارنى دارىتمىلاپ قىلغان چاقچاقلىرى سەۋەب بولغان بولۇشى مۇمكىن. بۇنى ئابدەم خېلى بۇرۇنلا سەزگەنىدى. لېكىن «رامىزان-قاتىل!» دېگەن سۆزنىڭ ئۇشتۇمتۇتلا شەۋكەتنىڭ ئاغزىدىن چىقىشى، ھەتتا قايتا-قايتا تەكرارلىنىشى ئابدەمنىڭ ئالدىنقى پەرەزىنى پۈتۈنلەي يوققا چىقىرالمىسىمۇ، شەۋكەتتە رامىزان چاكىچاكقا نىسبەتەن مەلۇم ئۆچمەنلىك پەيدا بولغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلىشقا كاشىلا قىلمىدى. ئابدەم

ئاباق توغرىسىدا ھېچنېمە بىلمەيتتى، مانا ئەمدى ئۇنىڭ كاللىسىدا ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىنگە نىسبەتەن يوغان بىر سوراق ئالامىتى پەيدا بولۇشقا باشلىغانىدى.

”ئۇھ، — دېدى ئابدەم سوزۇپ ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ، — مەيلى، نېمىلا بولمىسۇن، شەۋكەتنىڭ ئاغزىدىن چىققان گەپلەرنى رامىزان چاڭجاڭغا دېمەي بولمايدىغاندەك تۇرىدۇ. ئۇ — ئەقىللىق ئادەم. ئۇنىڭ ئۈستىگە، باللارغا ئۆز ئاتىسىدەك كۆيۈنىدۇ. ھەممە گەپنى ئاڭلىسا، بەلكى ماڭا بىر ئەقىل كۆرسىتەر. يولى كەلسە، شەۋكەت-كىمۇ تۆت ئېغىز گەپ قىلىپ قويار. بۇنىڭ شەۋكەت ئۈچۈنمۇ، مەن ئۈچۈنمۇ پايدىسى بار. ئەگەر ھازىر ئۇنىڭدىن گەپ يوشۇرۇپ، كېيىن ئىش يوغىنىغاندا ئۇنى تاپسام بەكمۇ سەت بولامدۇ؟!...“

شەھەرلىك رادىئو ئۇزېلىنىڭ باشلىنىش مۇزىكىسى ئابدەمنىڭ خىيال يىپلىرىنى ئۈزۈۋەتتى.

شەۋكەت تاتلىق ئۇيقۇدا ئىدى.

ئابدەم دەس ئورنىدىن تۇرۇپ، شەۋكەتكە تىكىلگىنىچە بىرپەس خىيال سۈرۈپ تۇردى-دە، تاشقىرىقى ئۆيگە چىقىپ، ئاپتۇۋىغا سۇ قۇيدى. يۈز-كۆزىنى يۇيۇپ بولۇپ، رەيھاننى ئويغىتىپ، مەكتەپكە يولغا سالدى. ئىشقا چۈشۈشكە تېخى بىر يېرىم سائەت ۋاقىت بار ئىدى. شۇڭا شەۋكەتنى ئويغاتمىدى.

ئابدەم بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ ئىشىك تۈۋىگە چىقتى. باش كۈز ئەتىگىنىنىڭ مەيىن شامىلى مەڭزىنى سۆيۈپ ئۆتتى، لېكىن، ئۇنىڭغا قىلچە ھۇزۇر بېغىشلىمىدى. ئۇ رامىزان چاڭجاڭنىڭ بوسۇ-غىسىغا يېقىن كېلىشكە، ئىشىك ”تاراققىدە“ ئېچىلىپ، ئۆيدىن رامىزان چاڭجاڭ چىقىپ كەلدى. بۇ ئابدەم ئۈچۈن شۇنداق كۈتۈلمىگەن

ئىش بولدىكى، بىردىن يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدەپ، پۇتلىرى گىلدىڭلاپلا قالدى.

قىزىق ئىش، ئەسلىدە ئۇ، رامىزان چاكىجاك بىلەن شەۋكەت توغرىسىدا ئەھۋاللاشماقچى ئەمەسمىدى؟ شۇ مەقسەت بىلەن ئۆيدىن چىققان ئادەم ئۇنى كۆرۈش بىلەنلا نېمە ئۈچۈن بۇنچە بىئارام بولىدۇ؟

بۇنى ھازىرچە بىلمەك تەس.

ئابدەم رامىزان چاكىجاك بىلەن چالا-پۇچۇق سالاملىشىپلا، دېرىزە تۈۋىگە سېلىنغان كاتەكتىكى توخۇلار بىلەن ھەپىلەشكەن قىياپەتكە كىرىۋالدى...

بىسەرەمجانلىق

شەۋكەت ئوخشىتىپ ئېتىلگەن لەگمەندىن ئاران ئوتتۇرا چىنە يېدى-دە، ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىدى. ئابدەمنىڭ زورلاشلىرى، رەيھاننىڭ ھەم ئەركىلەپ، ھەم يالۋۇرۇشلىرى ئۇنىڭغا بىر چوكا ئاشنىمۇ ئارتۇق يېگۈزەلمىدى. ئەكسىچە شەۋكەت: ”يېمەيمەن دېگەندىكىن يېمەيمەن!“ دەپ چالۋاقاپ، ھەممىنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك، ئابدەم كېزىكتىن يېڭى قوپ-قان ئادەمدەك ئاستا تىمىسقاپ قازان-قومۇچ بىلەن ھەپىلىشەتتى. كۆڭلى بىرقىسىملا بولۇپ قالغان رەيھان پات-پات كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئىچكىرىكى ئۆيگە قاراپ قويۇپ، ئانىسىنىڭ ئەتراپىدا پەرۋاندەك ئايلىناتتى.

كۈتۈلمىگەندە، ئانار بوسۇغىدا پەيدا بولۇپ قالدى.

— كېلىنىڭ، قىزىم، — دېدى ئابدەم بىر قولىدا چىنە، بىر قولىدا قازان يۇغۇچنى تۇتقىنى ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ چىرايىدا باياتىنقى مەيۈسلىكتىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى. كۆزلىرىدە تەبەسسۇم ئوينايتتى، ئاۋازى يېقىملىق جاراڭلايتتى، — كارىۋاتقا كېلىنىڭ. رەيھان، بول قىزىم، ئاچاڭغا كۆرپە سال. سەل بالدۇرراق كىرسەڭىزچۇ! تاماقنى يەپ بولغاندا...

— داستىخان ئۈستىدىلا كىردىشىم، كايىمىسىلا، — ئانار ھېچقاندىاق تەكەللۇپسىزلا بىر-بىرىگە جۈپلەپ قويۇلغان كارىۋاتقا بېرىپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ كىگىز ئۈستىدىلا ئولتۇرغىنىنى كۆرگەن ئابدەم پايپېتەك بولۇپ كەتتى:

— قىزىم، نېمە قىلغىنىڭىز بۇ؟ كۆرپىگە ئۆتۈڭ!

— ئۆيدان ئولتۇردۇم. نەدە ئولتۇرسام ئوخشاش ئەمەسمۇ؟

— بۇ ئۆيگە كۈندە كىرەمتىڭىز؟ تۇرۇڭ، تۆرگە ئۆتۈڭ!

— بولدى. مۇشۇ يەردە سىلىگە قاراپ ئولتۇراي. سىلە ئىشلىرىنى قىلىۋەرسىلە.

ئانارنىڭ بۇ سۆزى ئابدەمنى ئويغا سېلىپ قويدى. دېمىسىمۇ، ئابدەم كارىۋاتنىڭ ئاياغ تەرىپىدە ئولتۇرۇپ، قازان-قومۇچ يۇياتتى. ئانار تۆرگە ئۆتۈۋالىدىغان بولسا، ئىككىيلەننى كارىۋاتنىڭ ئايىغى توسۇۋالاتتى. ئابدەم ئانارغا بىرپەس تىكىلىپ تۇردى-دە، رەيھانغا:

— قىزىم رەيھان، كۆرپىنى ئانارگۈل ئاچاڭنىڭ ئاستىغا يۆتكەپ بەر، — دېدى.

— ياق، بولدى، ئولتۇرۇۋېرەي. ئۇكام، رەيھان، ئاۋارە بولما.

رەيھان كۆرپىنى كۆتۈرگىنىچە نېمە قىلىشنى بىلمەي تۇرۇپ

www.uyghurkitap.com

قالدى. ئابدەم كايىغاندەك نەزەر بىلەن رەيھانغا باش ئىشارىتى قىلغانىدى، ئانار چاچراپ ئورنىدىن تۇردى-دە، قىيدىغاندەك دومسىيىپ:

— ئاستىمغا كۆرپە سالىدىغان بولساڭلار، چىقىپ كېتىمەن! — دەپ پوپوزا قىلدى، لېكىن كۆزلىرى ئىلگىرىكىدەكلا كۈلۈپ تۇراتتى.

— ماقۇل، جېنىم بالام، نەدە ئولتۇرسىڭىز ئولتۇرۇڭ! — ئابدەم چاقچاق ئارىلاش سۆزلىگەچ، سول مۈرىسى بىلەن ئانارنى مۈرىسىدىن ئىتتىرىپ، ئۇنى ئولتۇرغۇزدى، — مېھمان دەپ ئىززىتىڭىزنى قىلساق بىلمىگەندىكىن، نەدە ئولتۇرغىڭىز كەلسە، شۇ يەردە ئولتۇرۇۋېرىڭ!...

ئابدەم ئۆز ئىشىغا ئولتۇردى. ئۇلار ئۇنى-بۇنى سوراشتى. قىلىشىدىغان گەپلەرمۇ تۈگەپ قالماقتا ئىدى. ئانار رەيھاننى قېشىغا چاقىرىۋېلىپ، ئۇنىڭ چاچلىرىنى تۈزەشتۈرگەچ دېدى:

— مەن بىلەن كىنوغا بارامسەن؟

رەيھاننىڭ كۆزلىرى خۇشاللىقتىن چاقناپ كەتتى. ئەمما، دەرھال جاۋاب بېرىش ئورنىغا، ئانىسىغا سوئال نەزىرىدە تىكىلدى.

— بارىدۇ، — ئابدەم ئالدىراش سۆزلەپ كەتتى، — "بارىمەن" دېمەمسەن، رەيھان.

رەيھان ئانىسىنىڭ سۆزىنى تەكرارلىدى.

— سىلەرچۇ، سىلەرمۇ بارامىلا؟

— مەن؟ ماڭا كىنو كۆرمەكنى كىم قويۇپتۇ! ئىككىڭلار كۆرۈپ كېلىڭلار، سانىخان ئاچاممۇ بارىدىغاندۇ؟

— ئانامنىڭ مىجەزى يوق.

— نېمە! — ئابدەم ئەندىكىپ كەتتى، — نېمە دەۋاتىسىز، قىزىم؟ نېمىشقا بالدۇرراق ئۇقمىغاندىمەن! ۋاي ئىسىت، ئۇ بىچارە نېمە بولغاندۇ؟

— چىشى ئاغرىپ قاپتۇ.

— مۇنداق دەڭا، بالام! ھەر نېمە بولسا باشقا يېرى ئاغرىماپتۇ، — ئابدەم يەڭگىل نەپەس ئېلىپ قوشۇپ قويدى، — ئىككىڭلار كېتىۋېرىڭلار. مەن قازان-قومۇچىنى يىغىشتۇرۇۋېتىپلا ئۇنىڭ قېشىغا چىقاي.

ئانار ئورنىدىن تۇردى. ئەمما كۆڭلىدە يەنە دەيدىغان گەپلىرى باردەك، بىر رەيھانغا، بىر ئابدەمگە تىكىلىپ، كارىۋاتنىڭ ئايىغىنى تۇتقىنىچە بىردەم شۇك تۇرغاندىن كېيىن، تارتىنىپراق سورىدى:

— شەۋكەت بىر يەرگە كەتكەن ئوخشىمامدۇ؟

ئابدەم ئاغزىنى ئۈمەللەپ بولغىچە، رەيھان گەپنى توغرىلىدى:

— ئاكام بىر يەرگە كەتمىدى. ئىچكىرىكى ئۆيدە ئۇخلاۋاتىدۇ.

— ئۇنداق بولسا بوپتۇ. رەيھان، يۈر ئۇكام، بىز مېڭىۋېرەيلى.

ئانار رەيھانىنىڭ يەلكىسىنى تۇتقىنىچە جايىدىن قوزغىلىشقا تەمشىلىۋاتقاندا، ئابدەم ئۇشتۇمتۇت سوراپ قالدى:

— شەۋكەتكە گېپىڭىز بارمىدى؟

— ياق، — دېدى ئانار تىلىنىڭ ئۇچىدا سەل دۇدۇقلاپ، ئۇنىڭ ئاناردەك يۈزى تېخىمۇ قىزىرىپ كەتكەنىدى، — بىر بېلەت ئوشۇق ئىدى...

ئانىنىڭ تۇيغۇن يۈرىكى قەپەستىكى تومۇچۇقتەك تېپىرلاپ كەتتى. ئۇ ئانارنى تېخىمۇ ئوڭايسىز ئەھۋالدا قويماسلىق ئۈچۈن، كۆزلىرىنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ قاچتى-دە، رەيھانغا قاراپ:

— رەيھان، بول قىزىم، ئاكاڭنى ئويغىتىپ چىق. ئۇمۇ سىلەر بىلەن بىللە بارسۇن، — دېدى.

ئابدەمنىڭ گېپىنىڭ ئايىغى ئۇزۇلۇشىغا، خۇشاللىقى ئىچىگە پاتماي قالغان رەيھان ئانارنىڭ قولىدىن يۇلقىنىپ چىقتى-دە، ئىچكىرىكى ئۆيگە قاراپ ئۇچتى. ئابدەم تېخى يۇيۇلۇپ بولمىغان قاچا-قۇچىلارنى يەردىلا قالدۇرۇپ، يۈندى دېسىنى كۆتۈرگىنىچە تاشقىرىغا چىقىپ كەتتى.

رەيھان ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرگەندە، شەۋكەت بېشىنى ئىككى قولىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، كارىۋاتتا دۈم ياتاتتى. ئۇنى ئۇخلاپ قاپتۇ، دەپ پەرەز قىلغان رەيھان ئاستا ئۇنىڭ كارىۋىتىغا يېقىنلاشتى-دە، باللارغا خاس شوخلۇق بىلەن، ئىككى قولىنى ئۇنىڭ دۈمبىسىگە قويۇپ، يەڭگىل تەۋرەتتى.

— ئاكا، ئۇخلاۋېرەمسەن؟ قوپە، ئانارگۈل ئاچام چاقىرىۋاتىدۇ.

شەۋكەت سەل قىمىرلاپ قويۇپ، يەنە جىم بولدى. رەيھان تېخىمۇ كۈچەپ تەۋرىتىشكە باشلىدى.

— ئاكا، قوپساڭچۇ! ئۇخلاۋېرەمسەن؟...

ئەمدى يەنە "ئۇخلاۋېرىش"كە كۆزى يەتمىگەن شەۋكەت ئاستا بىر يېنىغا ئۆرۈلۈپ، ئېرىنچەكلىك بىلەن غوتۇلدىدى:

— ئادەمنى ئۇخلىغىلى قويماي، نېمانداق قىلىسەن؟!... ئاكى-سىنىڭ ھېچقاچان ئۆزىگە مۇنداق سوغۇق مۇئامىلە قىلغانلىقىنى كۆرۈپ باقمىغان رەيھان ئۇنىڭ كۆزلىرىگە بىردەم جىم تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن:

— سىنى ئانارگۈل ئاچام چاقىرىۋاتىدۇ، — دېدى.

— ئۇ نەدە؟

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— تاشقىرىقى ئۆيدە،

شەۋكەت خۇش ياقماسلىق بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ كىرىلدى، كۆز-لىرىنى ئۇۋۇلاپ ئەسنىدى. ئۇ تاشقىرىقى ئۆينىڭ بوسۇغىسىغا كەل-گەندە، ئانار باياتىن تۇرغان جايىدىن قىمىرلىمىغانىدى. بىلەك-تەك توم ھەم ئۇزۇن بىر ئۆرۈم چېچىنىڭ ئۇچىنى ئوينىغىنى ھالدا كۆلۈمسىرەپ تۇراتتى.

شەۋكەت بوسۇغىدىن پۇتىنى ئالماستىن، سوغۇققىنا تەلەپپۇزدا سورىدى:

— نېمە دەيسىز؟

ئانارنىڭ چىرايىدىكى تەبەسسۇم قاياقلارغىدۇ ئۇچۇپ، ئۇنى ئىچىگە چۆشۈپ كەتتى. كۆزلىرى بارماقلىرىغا تىكىلدى. ئۇ بەكمۇ ئوڭايسىز ئەھۋالدا قالغانىدى. رەيھان ئۇنىڭغا ۋاكالىتەن جاۋاب بەردى:

— ئانارگۈل ئاچام بىلەت ئەكىرىپتۇ. كىنوغا بارىدىكەنمىز.

— بارمايمەن، ئۆزەڭلار بېرىڭلار!

مۇزغا تاراڭگا ئاتقانىدەك بۇ قوپال ئاۋاز ئانارنىڭ يۈرىكىگە پىچاقتەك سانجىلدى. شۇ تاپتا ئۇ سەللا ئۆزىنى قويۇۋەتسە، ھۆكىرە-تىپ يىغلىۋەتكەنمۇ بولاتتى. لېكىن، قانداقتۇر بىر غايىبانە كۈچ ئۇنىڭغا جاسارەت بېغىشلىدى.

— رەيھان، يۈر ئۇكام، — دېدى ئۇ كەسكىن بۇيرۇق ئاھا-ڭىدا، — ئىككىمىز كېتىۋېرەيلى.

ئىككىيلەن ئۆيدىن چىقىپ، مىلەڭزە تاشلانغانىدا شەۋكەتنىڭ يۈرىكى ئوغرى مۈشۈك تاتىلىۋالغانىدەك ئېچىشىپ كەتتى. كۆز ئالدىدا ئانارنىڭ كېلىشكەن قەددى، ئوت چاقناپ تۇرغان بۇلاقتەك

ئۇيناق كۆزلىرى، ئۇقيادەك كىرپىكلىرى، قارلىغاچنىڭ قانىتىدەك قاپقارا ئەگىم قاشلىرى تەكرار نامايان بولدى.

"لەنەت ساڭا!" دەيتتى ئۇ كۆزلەر.

"لەنەت ساڭا!" دەيتتى ئۇ قاش-كىرپىكلەر.

"مەن نېمە بولدۇم؟ — دېدى شەۋكەت ئاخىر ئۆزىگە ئۆزى سوئال قويۇپ، — ساراڭ بولۇپ قالدىممۇ نېمە؟ ئەستەغپۇرۇللا... نېمە قىلغان ئىشىم بۇ!؟ بىچارە ئانار...؟ مەن... مەن ساراڭ..."

شەۋكەت يېڭىلا جۇۋازدىن چىققان ئۇيدەك پۇشۇلدايتتى، ئۇنىڭ بېشى يارغۇنچاقنىڭ ئارىسىدا قالغاندەك زىڭىلداپ ئاغرىيتتى، كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپ، ئۆيدىكى ھەممە نەرسە پىرقىرايتتى ۋە ھەممىسى تەڭلا: "شەۋكەت ئەخمەق! شەۋكەت ساراڭ!..." دەپ ۋارقىرايتتى.

"مەن ساراڭ، مەن ئەخمەق!..."

شەۋكەت ئىچىدە مۇشۇ سۆزنى قايتا-قايتا تەكرارلىغىنىچە، گويا تۇلۇق تاش باغلاپ قويغاندەك ئېغىرلىشىپ كەتكەن پۇتلىرىنى ئاران-ئاران يۆتكەپ، ئاستا كەينىگە ياندى-دە، ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلاپ، يۈزىنى ياستۇققا ياقتى.

ئۇزاق ئۆتمەي ئابدەم قايتىپ كىردى. ئۇ داسنى يەرگە قويدى-دە، ئىچكىرىكى ئۆيگە بېشىنى تىقىپ، شەۋكەتكە تىكىلگىنىچە، پەرىشان ئاۋازدا:

— بالام، كىنوغا بارماپسەنغۇ؟ — دېدى.

— مىجەزىم يوق.

بۇ جاۋاب ئانىنىڭ كۆڭلىنى شۇنداق ساراسىمىگە سالدىكى، ئانا ئالدىراش شەۋكەتنىڭ يېنىغا كەلدى. مېڭىسىدە بولسا: "ھەي

ھاراق، ھەي ھاراق!... بىچارە بالىنى كاردىن چىقىرىۋەتمىگىيدى..." دېگەن خىيال ئۇچۇپ يۈرەتتى.

ئۇ شەۋكەتتىن يېنىشلاپ سورىدى:

— قەيېرىڭ ئاغرىۋاتىدۇ؟

— بېشىم...

— دوختۇرغا چىقىپ باقامسەن؟

— ياق.

شەۋكەت يۈزىنى تام تەرەپكە قىلىۋالغانىدى. ئانىسىنىڭ ھەربىر سوئالىغا قىسقىلا جاۋاب بېرەتتى.

ئابدەم كىمدىندۇ ئاڭلىغان "ھاراق چىشلىۋالارمىش" دېگەن گەپنى ئېسىگە ئالدى-دە، شەۋكەتنى ئارتۇقچە بىئارام قىلغۇسى كەلمەي:

— ئەمسە، ئوبدان ئارام ئال، — دېدى-دە، كەينىگە ياندى.

راستىنى ئېيتقاندا، شەۋكەتنىڭ ھېچ يېرىمۇ ئاغرىمايتتى، ھېچقانداق كېسەلمۇ يوق ئىدى، ھاراقمۇ "چىشلىۋالمىغان" ئىدى. بۇنى پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىلا بىلەتتى: بۈگۈن ئەتىگەن ئىشقا داڭ ئۇرۇلغان چاغدا، يەنشۇجى بوسۇغىدا پەيدا بولدى-دە، ئۇنى ئۇدۇللا ئىشخانىسىغا باشلاپ كىردى. ئىشىكنى مەھكەم ياپقاندىن كېيىن، ئۇنىڭ تۈنۈگۈنكى ئىلتىماسىنى شىرەنىڭ تارتمىسىدىن ئېلىپ، ئۆزىنىڭ ئۇ ھەقتىكى قاراشلىرىنى بىر-بىرلەپ شەرھلىدى. ئاندىن:

— سېنىڭ ئىشنى قوغۇشۇن ئېرىتىشتىن باشلاشنى تەلەپ قىلغانلىقىڭنى پۈتۈن زاۋۇت بىلىدۇ، — دېدى ئويچان كۆزلىرىنى شەۋكەتكە تىكىپ. بۇ چاغدا، شەۋكەتنىڭ يۈرىكى يىڭنە سانجىغاندەك ئېچىشىپ، ۋۇجۇدىنى مۇزدەك سوغۇق تەر بېسىپ كەتتى. چۈنكى،

دۆلەتتە تەقدىر ئۇنى يەنشۇجىنىڭ ئائىلىسىگە ئېلىپ كىرگەن ۋە ئۇ ئۆزىنىڭ بوغراجاننىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى ئېيتقان چاغدا، يەن شۇجى ئۇنىڭغا خۇددى مۇشۇنداق نەزەر بىلەن تىكىلگەنىدى، — تېخى بىر يىلمۇ ئىشلىمەي تۇرۇپ، ۋەدەڭدىن يېنىۋالساڭ قانداق بولىدۇ؟ راستىمنى ئېيتسام، مۇنداق قىلىشىڭغا مەن قوشۇلالمايمەن. "نېمە ئۈچۈن؟" دېسەڭ، سەن پارتىيىنىڭ بالىسى، شۇنداقلا مېنىڭ بالام. مەن پارتىيە ئالدىدا، خەلق ئالدىدا سېنى خۇددى داداڭغا ئوخشاش ياراملىق، قەيسەر ئادەم قىلىپ تەربىيىلەش ۋەزىپىسىنى ئۆز ئىختىيارىم بىلەن ئۈستۈمگە ئالغان. سەن ماڭا ئوبدان ماسلاشمىساڭ، مەن قانداق قىلىپ بۇ ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايمەن؟ ئېيتىپ باقە: بۇ قەستەن مېنى قىيىن ئەھۋالدا قويغانلىقىڭ ئەمەسمۇ؟

شەۋكەت زادىلا ئېغىز ئاچالمىدى. ئۇ تىرناقلىرىنى تاتىلىغىنىچە، بېشىنى يەردىن ئۈستۈن قىلماي، خاموش ھالدا ئولتۇراتتى. كۆڭلىدە بولسا: "يەنشۇجى چوقۇم: قاچان، قەيەردە، كىم بىلەن، نېمە ئۈچۈن ھاراق ئىچتىڭ؟ دەپ سوراق قىلىشقا باشلايدىغان بولدى..." دېگەنلەرنى ئويلايتتى. بىراق، يەنشۇجى بۇ ھەقتە زادىلا ئېغىز ئاچمىدى. ئەكسىچە، ئۇ يان ئۆتۈپمۇ، بۇ يان ئۆتۈپمۇ، ئۇنىڭ خىزمەتكە قاتناشقان قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچىدە كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقى، ياراتقان تۆھپىسىنى ماختىدى ۋە بۇ روھىنى داۋاملىق جارى قىلدۇرۇپ، تېخىمۇ زور تۆھپە يارىتىشقا ئىلھاملاندۇردى. بۇ گەپلەر شەۋكەتنى تېخىمۇ خىجالەت قىلىپ، ئۇنى تېخىمۇ ئېغىز ئاچالماس قىلىپ قويۇۋاتاتتى. "يەن شۇجى ۋارقىراپ-جارقىراپ، شىرەنى مۇشتلىغان بولسا، — دەيتتى شەۋكەت ئىچىدە، — بەلكى مەن ئۈچۈن بىرئاز ئوڭايراق بولامتىكىن؟..."

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— شەۋكەت، — دېدى يەنشۇجى تەلەپچان، ئەمما ئاتىلارچە مېھرىبان ئاۋازدا، — ئەگەر سەن مېنى ئۆز ئاتاڭ ئورنىدا، ھېچ بولمىغاندا مۇشۇ زاۋۇتنىڭ رەھبەرلىرىدىن بىرى قاتارىدا كۆرسەڭ، بۇ قېتىم مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلاپ، ماۋۇ قەغەزدىكىنى قايتۇرۇۋال. بىزمۇ سېنى بۇندىن كېيىن نەگە قويۇش مەسىلىسىنى ئەتراپلىق ئويلىشىپ كۆرەيلى.

شەۋكەت نائىلاج ئىلتىماسىنى قولىغا ئالدى.

— ھەببەللى! مانا ماۋۇ ئىشىڭ جايىدا بولدى، — دېدى يەنشۇجى ئاپتاپتەك ئېچىلىپ، — يەنە بىرەر مەسىلىگە دۇچ كەلسەڭ، ئۇدۇللا ماڭا ياكى رامىزان چاڭجاڭغا ئېيت. ئىككىمىز ساڭا ياردەم بېرىمىز، باشقا يولداشلارمۇ ياردەم بېرىدۇ، — ئۇ سەل توختاپ، ماۋۇلارنى قوشۇپ قويدى، — ھازىر زاۋۇتنىڭ ئەھۋالى بىرئاز مۇرەككەپ، تەرەپبازلىق ۋە ھۆكۈمەتسىزلىكنىڭ تەسىرلىرى تېخى تۈگەپ كەتكىنى يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ”تۆت كىشىلىك گۇرۇھ“نىڭ بەزى چاپارمەنلىرى مەغلۇبىيىتىگە تەن بەرمەي، يوشۇرۇن شامال چىقىرىپ، ئىشلەپچىقىرىشقا بۇزغۇنچىلىق قىلىش، بەزى ياشلارنى ئالداپ چىرىتىشتەك يامان ئىشلار بىلەن بولۇۋاتىدۇ. دىققەت قىلمىساڭ، ئاسانلا ئۇلارنىڭ دامىغا چۈشۈپ كېتىسەن...

شەۋكەت مۇنداق سۆزلەرنى چوڭ-كىچىك يىغىنلاردا كۆپ ئاڭلىغانىدى. لېكىن، بۇ قېتىم يەنشۇجىنىڭ ئالاھىدە تەكىتلىشى ئۇنى بىرئاز ھەيران قالدۇردى. ئۇنىڭ بۇ سىرنى ئۇققۇسى كېلىپ، يەنشۇجىدىن سورىدى:

— يەن شۇجى، ئېيتىپ بېرىڭە: كىمدىن ھوشيار بولسام بولىدۇ؟

شەۋكەتنىڭ بۇ بالىلارچە سوئالىدىن يەنشۇجى بىرھازاغىچە

ۋاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى، ئاندىن جىددىي تەلەپپۇزدا دېدى: — راستىمنى ئېيتسام، كىمنىڭ ھەقىقەتەن شۇنداق ئادەم ئىكەنلىكىنى ئۆزەممۇ بىلمەيمەن. لېكىن، ئۇزۇندىن بۇيانقى كۆزىتىشلەر ۋە بەزى ئەمەلىيەتلەر زاۋۇتىمىزدا چوقۇم ئاشۇنداق ئادەملەرنىڭ بارلىقىنى ئىسپاتلاۋاتىدۇ. ئەگەر ھەممىمىز تەڭ ھوشيارلىقىمىزنى ئۆستۈرىدىغان بولساق، مېنىڭچە، ئۇلار ئۇزۇن يوشۇرۇنۇپ كېتەلمەيدۇ. قانداق، ئەمدى بىرئاز چۈشەنگەنسەن؟

شەۋكەت زاۋۇتتا قانداقتۇر سىرلىق ئادەملەرنىڭ بارلىقىدىن بىرئاز گۇمانلانغاندەك قىلغان بولسىمۇ، بەربىر ھېچ نەرسىنى چۈشەنمىگەندى. شۇنداقتىمۇ:

— چۈشەندىم، — دەپ جاۋاب بەردى.

— ئۇنداق بولسا ياخشى. يۈگۈر، ئىشقا چىق.

. . . . . .

شەۋكەت كۈننى بەكمۇ تەسلىكتە كەچ قىلدى. ئۇ كىم بىلەن ئۇچراشمىسۇن، ھەممىسى ئۇنى زاڭلىق قىلىپ كۈلۈۋاتقاندەك، ئەيىبلەۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. ئىشمۇ ئاۋۇمىدى، ھەتتا قولى تىترەپ كېتىپ، چۆمۈچتىكى قوغۇشۇن سويۇقلۇقىنى پۇتىغا تۆكۈۋالغىلى تاس قالدى. ئاباقمۇ ئۇنى يوقلاپ كىرمىدى. شەۋكەت ئىشتىن چۈشۈپ ئۆيگە كىرگەندە، ئانىسى بىلەن رەھمەتجاننىڭ نېمىلەر توغرۇلۇقتۇ سۆزلىشىۋاتقىنى ئۇستىدىن چۈشتى: بىراق، ئۇلار ئۇنى كۆرۈش بىلەنلا گېپىنى توختىتىۋېلىشتى. ھەر قېتىم بۇ ئۆيگە كەلگەندە، شەۋكەت بىلەن ناھايىتى ئۇزۇن مۇڭدىشىدىغان، چاقچاقلىشىدىغان بۇ ئادەمنىڭ بىر تاغدىن، بىر باغدىن گەپ ئېچىپ قويۇپلا، رەيھان بىلەن بولۇپ كېتىشى ئەجەبلىنەرلىك ئىش ئىدى. پەقەت قايتىش

ئالدىدا:

— شەۋكەت، سەن ئوبدان بالا. مېنى خۇش بولسۇن دېسەڭ، ھەر جەھەتتىن دىققەت قىل. ھازىر ۋەزىيەت مۇرەككەپ، سەللا بىخەستىلىك قىلىدىغان بولساڭ، ئالدام خالتىغا چۈشۈپ كېتىدىسەن، — دەپ قويدى.

رەھمەتجان قايتىپ كەتكەندىن كېيىن، شەۋكەت ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلاپ، ئانىسىنىڭ ئاخشامقى قاملاشمىغان ئىش توغرۇلۇق ئۆزىگە كايىشىنى كۈتتى. لېكىن، ئابدەم گويا ھېچ ئىش بولمىغاندەك، ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل بولىۋەردى.

"ئانام مېنىڭ ھاراق ئىچكەنلىكىمنى راستىنلا بىلمىگەنمىدۇ؟ — دەيتتى شەۋكەت ئۆزىگە ئۆزى سوئال قويۇپ، — مەن ئۆيگە قانداق كەلدىم... ياق. ئانامنىڭ بىلمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس! بەلكى بايا-تىن رەھمەتجان ئاكامغا ئاشۇ گەپنى قىلىۋاتقان بولسا كېرەك؟... بەلكى يەنشۇجىمۇ؟..."

ئۇ مۇشۇ سوئاللارنىڭ ئىسكەنجىسىدە راسا جان قىيناۋاتقاندا، ئانار كىرىپ كەلدى.

"بەلكى ئۇمۇ...؟"

قىسقىسى، شەۋكەت ھازىر ھەممە ئادەمدىن ئۆزىنى چەتكە ئالاتتى. ھەممە ئادەمدىن گۇمانلىناتتى. ئۇنىڭغا كېرىكى يالغۇز-لۇق، تىنچلىق ئىدى. بىراق، بۇ نەرسە ئۇنىڭغا نېسىپ بولمىغان بولسا كېرەك: سىرتتا — دېرىزە تۈۋىدە ئۇششاق باللار چۇرۇقلى-شاتتى، توخۇلار قاقاقلىشاتتى، قويلار مەرىشەتتى... ئۆيدە بولسا بىر ئاچ پاشا ئۇنىڭ قۇلىقى تۈۋىدە توختىماي گىڭىلدايتتى. ئابدەمنىڭ قاچا-قۇچىلارنى دەستىلىشى، ئۇ ياندىن-بۇ يانغا شىپىرلاپ مېڭىشى

ئۇنىڭ قۇلىقىغا ناغرا چالغاندەك ئاڭلىناتتى. تېخى يۈرىكىنى دېمەمەسىز، يۈرىكى "گۈپ ـ گۈپ" قىلىپ ئەنسىز سوقاتتى.
شەۋكەت ئوڭدا بولدى. ئۇ قوللىرىنى پېشانىسىگە قويغانىدى، قوللىرى ئاستىدا نېمىدۇ لۆمشۈپ مېڭىۋاتقاندەك سەسكىنىپ، ئىتتىك قوللىرىنى چۈشۈردى. كىم بىلسۇن، ئۇنىڭ قوللىرى قەيېرىگە تەگمىسۇن، شۇ يېرىدە نېمىدۇ مىدىرلايتتى. ئەجەبا، ئادەمنىڭ كۆڭلى پاراكەندە بولغان چاغدا، تومۇرىدىكى قاننىڭ ئايلىنىشىمۇ ئۇنىڭ ئۇچۇن كۆتۈرۈپ قوپقۇسىز ئېغىر يۈك بولسا!؟
ئارتۇقچە ياتالماسلىقىغا كۆزى يەتكەن شەۋكەت ئورنىدىن تۇرۇپ، تاشقىرىغا ماڭدى.
ئابدەمنىڭ ئويچان كۆزلىرى ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى.

بۇ مۇھەببەتمىكىنە؟

توۋا، تەقدىرنىڭ ماۋۇ ئىشلىرىنى! ئۇلارنىڭ بىلەت نومۇرىنىڭ ئانارلار بىلەن يانمۇيان بولۇپ قېلىشى كىمنىڭ خىيالىغا كەلسۇن؟!
شەۋكەت ئورۇنىدۇقتا جايلىشىپ ئولتۇرۇۋالغاندىن كېيىنلا، ئۆزىنىڭ ئانار بىلەن يانمۇيان ئولتۇرغىنىنى سەزدى. ئانار رەيھان بىلەن گەپلىشىپ ئولتۇرغىنى ئۇچۇن، يېنىدا ئولتۇرغان كىشىنىڭ شەۋكەت ئىكەنلىكىنى زادىلا سەزمىدى. شۇنداقتىمۇ رەيھان تەرەپكە بىرئاز سۈرۈلدى. تەمتىرىگىنىدىن خۇدىنى يوقاتقۇدەك بولغان شەۋكەت ئۇنى كۆرمەسكە سېلىپ، دەرھال باشقا جايغا يۆتكىلىپ كەتكەنمۇ بولاتتى، بىراق، مەھەممەت ئىمىننىڭ يېنىدا ئولتۇرغىنىنى ئېسىگە ئېلىپ، نائىلاج پەيلىدىن ياندى.

— شەۋكەت، يېنىڭدىكى ئانارمۇ نېمە؟ — مەھەممەت ئىمىن قېرىشقاندەك بويننى سوزۇپ، بېشىنى شەۋكەتنىڭ يەلكىسىدىن ئارتىلدۇرۇپ سورىدى.

ئۆز ئىسمىنى ئاڭلىغان ئانار ئىتتىك ئۇلار تەرەپكە بۇرۇلدى.

— ۋىيەي، — دېدى ئۇ ئەندىكىپ ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاۋازىمۇ بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەيتتى، — گەپ بىلەن بولۇپ كېتىپ، سىلەرگە سەپسالماپتىمەن!

— ھېچقىسى يوق، ئولتۇرۇۋېرىڭ، — مەھەممەت ئىمىن ئورنىدىن سەل قوزغىلىپ، ئانارغا ئىلتىپات كۆرسەتتى، — نېمىشقا ئۆرە تۇرۇۋالىسىز؟ ئولتۇرۇڭ، ئۇكام.

ئانار ئولتۇردى. شەۋكەت قوقاسىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرغاندەك بىئارام بولۇپ، بېشىنى يەردىن ئۈستۈن قىلمايتتى.

مەھەممەت ئىمىن ئۇشتۇمتۇت سوراپ قالدى:

— ئانار، ئۆزىڭىز يالغۇز كەلگەنمىدىڭىز؟

— رەيھان بىلەن كەلگەن.

— مۇنداق دەڭا. ئىككىڭلار قالتىس ئامراق ئاچا-سىڭىل-دە! كۆز تەگمىسۇن ئۇكىلىرىم...

ئانار ۋىللىدە قىزىرىپ، رەيھاننىڭ چېكە چاچلىرىنى تۈزەشتۈرگىلى تۇردى. شەۋكەت تېخىمۇ قورۇنۇپ كەتتى. گەپ-گەپكە يېپىشمايۋاتاتتى. مەھەممەت ئىمىن نېمىندۇ ئېسىگە ئالغاندەك قوشۇمىسىنى بىر تۈردى-دە، ئىتتىك ئورنىدىن تۇردى.

— نەگە بارىسىز؟

شەۋكەتنىڭ بۇ سوئالىغا جاۋابەن ئۇ:

— مەن بار. ھازىر كېلىمەن، — دېگىنىچە چوڭ-چوڭ چامداپ،

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئارقا تەرەپكە ئۆتۈپ كەتتى؛

شەۋكەت ئەمدى تېخىمۇ ئوڭايسىز ئەھۋالدا قالغانىدى. ئانارنىڭ ئەھۋالىمۇ ئۇنىڭكىدىن قېلىشمايتتى. شەۋكەت بۇنى تۇيۇپ تۇراتتى. "بارچە گۇناھ مەندە تۇرۇپ، قاپ كۆتۈرۈپ نەگە باراي" دېگەندەك، ئۇنىڭ ئانارغا تەسەللى بەرگۈسى كەلمەيتتى. تەسەللى بەرگۈسى كەلگەن تەقدىردىمۇ، ئۇ بۇنى قاملاشتۇرالمايتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك، پۇشۇلداپ تىنىپ، تۇگۇلۇپ ئولتۇراتتى، ئىچىدە ئۆزىنىڭ كاج تەقدىرىگە ھەم مەھەممەت ئىمىنگە كايىيتتى. راست ئەمەسمۇ، ئەگەر مەھەممەت ئىمىن زورلىمىغان بولسا، شەۋكەت بۇ يەردە نېمە ئىش قىلاتتى؟!

شەۋكەت باياتىنقى ئىشلارنى تەكرار ئەسلەپ ئۆتتى: ئۇ ئەمدىلا ئۆيدىن چىقىپ تۇرۇشىغا، مەھەممەت ئىمىن پەيدا بولۇپ قالدى.

— نەگە بارىسەن؟ — دېدى ئۇ كۈلۈمسىرەپ.

— ھېچ يەرگە، — شەۋكەت سوغۇققىنا جاۋاب بەردى، — دەرۋازا ئالدىغا چىقىپ كېرەيمىكىن.

— مەن تېخى سەن بىلەن بىرئاز مۇڭدىشىپ چىقاي، دېگەنىدىم. يۈر، ئۇنداق بولسا، ئىككىمىز بىللە چىقىپ كىرەيلى.

ئۇلار زاۋۇتنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا چىقىشتى. ئۇ يەردە بىر-مۇنچە كىشى پاراڭلىشىپ تۇراتتى، ئۇلار ئىككىيلەننى كۆرۈش بىلەنلا گېپىنى توختىتىپ، قاياقلارغىدۇ تارقاپ كېتىشتى. شىمالدىن جەنۇبقا سوزۇلغان كەڭ سېمونت يولدا چوڭ-كىچىك ئاپتوموبىللار ئاستا ئۇ ياندىن بۇ يانغا ئۆتۈشۈپ تۇراتتى. ۋېلىسىپىت مىنگەن، ئوغۇل-قىزلىرىنى يېتىلەشكەن، كۆتۈرۈشكەن توپ-توپ ئەر-ئاياللار نەگىدۇ ئالدىرىشاتتى، كۈلۈشەتتى، بىر-بىرى بىلەن

چاقچاقلىشاتتى. ئاپتوموبىللارنىڭ سىگناللىرى، ۋېلىسىپىت قوڭغۇراقلىرىنىڭ جىرىڭلىشى ئۇلارنىڭ ئاۋازىنى بېسىپ كەتكەچ، ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشىۋاتقانلىقىنى بىلىپ بولمايتتى. كەچكى شەپەق ئاللىقاچان تۈگەپ كەتكەنىدى. دەرەخلەرنىڭ يوپۇرماقلىرى مىدىر-سىدىر قىلمايتتى. يېڭىباشتىن ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەن گۈللۈك-لەردە ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەن رەڭگارەڭ گۈللەردىن چىچىلغان خۇش پۇراق دىماغلارنى غىدىقلايتتى.

شەۋكەت زېرىكىشكە باشلىدى.

مەھەممەت ئىمىن تاماكىنى پۇرقىرىتىپ چەككىنىچە، كىمنىدۇ كۈتۈۋاتقاندەك، ئالدىدىن ئۆتكەن ھەربىر ئادەم، ھەربىر ئاپتومو-بىلغا يېنىشلاپ-يېنىشلاپ تىكىلەتتى. تاقىتى تاق بولغان شەۋكەت ئۇنىڭدىن بىرەر ئىنجا چىقىشنى تۆت كۆز بىلەن كۈتمەكتە ئىدى.

ئاخىر مەھەممەت ئىمىن تىلغا كىردى:

— يۈر، — دېدى ئۇ ۋە پىيادىلەر يولىدىن چوڭ يولغا چۈشتى، — كىنو كۆرگەچ مۇڭدىشايلى.

شەۋكەت باياتىن ئانارغا قىلغان مۇئامىلىسىنى غىل-پال كۆز ئالدىغا كەلتۈردى-دە، تېنى شۈركۈنۈپ، كۆڭلى بىرقىسىملا بولۇپ قالدى. ئەمما، ھايال ئۆتمەي مەھەممەت ئىمىننىڭ كەينىدىن ئەگەشتى.

مۇشۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن شەۋكەت ھە دەپ ئەتراپىغا قارايتتى. مەھەممەت ئىمىننىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

”ئۇنىڭ ماڭا نېمە گېپى بولغىيدى؟ — دەيتتى شەۋكەت ئۆزىگە ئۆزى سوئال قويۇپ، — ھەقىچان ئەتىگەن يەڭشۇجى بىلەن نېمە دېيىشكەنلىكىمنى سوراپ، بۇنىڭدىن كېيىن قانداق قىلىشىم ھەققىدە

بىرەر ياخشى مەسلىھەت بېرەمتىكىن؟ ھەممىسى مۇشۇ ئانارنىڭ كاسا-پىتى!...ھە، توغرا، ئەگەر ئۇ مېنى قەستەن ئانار بىلەن بىر يەرگە ئەكىلىپ قويماقچى بولغان بولسىچۇ؟...ياق، مۇنداق بولۇشى مۇم-كىن ئەمەس! ئۇ بىلەتنى تۆشۈكتىن سىپتىۋالغان تۇرسا...ماۋۇ كىلىش-مەسلىكنى!...“

گۈلدۈرلەپ ئېتىلغان زەمبىرەك ئاۋازى شەۋكەتنى خىيال قۇچى-قىدىن تارتىۋالدى. «قەھرىمان ئوغۇل-قىزلار» ناملىق فىلىم باشلى-نىپ كەتكەنىدى. شەۋكەت ئېكرانغا تىكىلدى. ئەمما ھېچكىمنىڭ قىياپىتى، ھېچكىمنىڭ ئىش پائالىيىتى شەۋكەتنىڭ ئېسىدە قالمىدى. قىسقىسى، ئۇ ھېچنېمىنى كۆرمىگەن، ھېچنېمىنى ئاڭلىمىغانىدى.

نېمە ئۈچۈن؟

بۇنى شەۋكەتنىڭ ئۆزىمۇ بىلمەيتتى!

مانا، فىلىمنىڭ باش قەھرىمانى — ياش جەڭچى ۋاڭ چېڭ قويرۇقىدىن پۇرقىراپ ئىس چىقىپ تۇرغان نوغۇچىقا ئوخشاش ئۇزۇن مىنانى مەھكەم تۇتقىنىچە، ئۆزىنى تىرىك تۇتۇش كويىدا ۋەھشىلەرچە يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقان ئامېرىكا تاجاۋۇزچىلىرى ئوس-تىگە باتۇرلارچە ئېتىلدى. گۇم-باڭ!...قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، ھەممە يەرنى ئىس-تۈتەك قاپلاپ، تاجاۋۇزچىلارنىڭ كۈلى كۆككە سورۇلدى. ۋاڭ چېڭمۇ....

ئەنە شۇ چاغدىلا شەۋكەت ئېسىگە كەلدى. ئۇنىڭ كىرپىكلىرى نەملەنگەنىدى. غەزەپتىن مۇشتۇملىرى چىڭ تۈگۈلۈپ، چىشلىرى غۇچۇرلايتتى. يۈرىكى ئېچىشقىنىدىن ۋۇجۇدى ئوت بولۇپ يانماقتا ئىدى.

”ۋاڭ چېڭ...ئەگەر مەنمۇ...“

شەۋكەت خىيالىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى.

"شەۋكەت، سەن ئەخمەق!...سەن قورقۇنچاق!..."

ۋاڭ چىڭ شەۋكەتنى ئەنە شۇنداق مەسخىرە قىلماقتا ئىدى...

كىنو تۈگىدى، شەۋكەت ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ، ئۆزىنىڭ ئانار بىلەن بىللە ئىكەنلىكىنى سەزدى.

"ئۇنىڭغا قارىماي كېتىۋېرەيمۇ؟ نېمە ئۈچۈن؟..."

قانداقتۇر بىر كۈچ ئۇنى ئانار تەرەپكە تارتاتتى. ئۇمۇ شۇ كۆچكە ئەسىر بولۇپ، جايىدىن قىمىرلىمىدى.

لېكىن، ئانار ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويماستىن، كىشىلەر توپىغا ئەگىشىپ، زالدىن چىقىپ كېتىپ باراتتى.

شەۋكەت ئالدىراپ قالدى: ئۇ ئەتراپىقا ئالاق-جالاق بىر قاراۋېلىپ، ئانارنىڭ كەينىدىن ئۈچتى. پۈتۈن زېھنىنى ئىككى كۆزىگە يىغىپ، مىڭلىغان ئادەملەر ئارىسىدا ھېلى كۆرۈنۈپ، ھېلى كۆرۈنمەي، ئالدىراش زالدىن چىقىپ كېتىۋاتقان ئانارنى قوغلاپ كېتىپ باراتتى. دىققەتسىزلىكتىن ئۆزى سوقۇۋەتكەن كىشىلەرنىڭ تاپا-تەنىلىرى، كايىشلىرى زادىلا قۇلىقىغا كىرمەيتتى...

— ئانار، ماڭا قارىڭە!

شەۋكەت كىنوخانىدىن چىقىپ، يۈز قەدەمچە ماڭغاندىن كېيىن، ئانار بىلەن رەيھانىغا يېتىشىۋالغانىدى. ئانار ئىتتىك كەينىگە بۇرۇلۇپ، شەۋكەتكە بىرلا قاراپ قويدى-دە، قەدىمىنى تېخىمۇ ئىتتىكلەتتى.

— ئانار، توختىسىڭىزچۇ!

ئانارغا شەۋكەت يېقىنلاۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى. نېمە ئۈچۈندۇ يۈرىكى دۈپۈلدەپ، پۇتلىرى ئىختىيارسىز ھەرىكەتتىن

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

توختىدى.

بۇ چاغدا ئۇلار باشقىلاردىن خېلىلا ئۇزاپ كەتكەن بولۇپ، بۆك-باراقسان ئاكاتسىيە دەرىخى بىلەن قاپلانغان پىيادىلەر يولىغا چىقىپ قېلىشقانىدى.

— ھە، نېمە دەيسىز؟

— سىزگە دېيدىغان ئىككى ئېغىز گېپىم بار ئىدى.

— ماڭا؟...ھىم...دەڭە، نېمە دەيتتىڭىز؟

— باياتىن...

— باياتىن؟...باياتىن نېمە بولدى؟

— مەندىن خاپا بولدىڭىزمۇ؟

— نېمە؟ سىزدىن خاپا بولۇپ نېمە كەپتىكەن!؟ ماۋۇ گەپنى كۆرۈڭ! مەنچۇ، خاپىلىقتىن ئون يىل بۇرۇن تۇغۇلغان!

— ئانار...

— ھە، مەن ئانار. "ئانار، ئانار" دەۋەرگىچە، گېپىڭىزنى ئوچۇق دەۋېرىڭە! نېمە دەيسىز زادى؟

ئانار گېپىنى تۈگىتىپ، ئەتراپىغا قاراپ قويدى. رەيھان كۆرۈنمەيتتى، يولدا ئىككىسىلا قالغانىدى.

"ھۇ، شەيتان قىز!..." دېدى ئانار ئىچىدە ۋە كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا شەۋكەتكە سەپسالدى: شەۋكەت گويا ئوقۇتقۇچىسى ئالدىدا تەنبىھ ئاڭلاۋاتقان باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىدەك تىرنىقىنى تاتىلاپ، ھېلىدىن-ھېلىغا ئۇ پۇتىدىن بۇ پۇتىغا يۆتكىلەتتى. ئانارغا تىك بېقىپ قارىيالمايتتى. ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن ئانارنىڭ بىر تۇرۇپ ئاچچىقى كېلەتتى، بىر تۇرۇپ رەھمى كېلەتتى. ئىچى سىقىلغىنىدىن، يا شەۋكەتنى تاشلاپ ئۆز يولىغا كېتىۋېرىشنى، يا

بىرئاز سەۋر قىلىپ، ئۇنىڭ تاقىتا-تۇقتا گەپلىرىنى ئاڭلاپ بېقىپ، تۆت ئېغىز بىرنەرسە دەپلا قورسىقىنى بوشىتىۋېلىشنى بىلەلمەيۋاتاتتى.

ئانار مۇشۇنداق دىلغۇللۇق ئىچىدە تۇرغاندا، شەۋكەت زۇۋانغا كەلدى.

— ئانار، — دېدى ئۇ قورۇنۇپراق، — باياتىن سىز ئۆيگە كىرگەن چاغدا، بېشىم قاتتىق ئاغرىۋاتاتتى...

— مەن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ساقىيىپ قاپسىز-دە! — ئانار شەۋكەتنىڭ سۆزىنى كەسكىن بۆلدى ۋە تازا كېلىشتۈرۈپ چېقىۋالدى، — ئەگەر مۇنداق قىلىشىڭىزنى بىلگەن بولسام بارغۇ، ئۆيىڭىزگە كىرمەك تۇرماق، دىدارىڭىزغىمۇ قارىمايتتىم!..."ياخشىلىققا يامانلىق ھەر جايدا بار" دەپ، بەكمۇ ئوبدان قىلدىڭىز! قېنى، بۇنىڭدىن كېيىن كۆرۈشۈپ باقارمىز!...

ئانار مېڭىشقا تەمشەلدى. شەۋكەت قانداقتۇر بىر غايىب كۈچنىڭ تۈرتكىسى بىلەن ئۇنىڭ بىلىكىگە ئېسىلدى. بۇ ئۇنىڭ پۈتۈن ھاياتىدا قىزلارنىڭ بەدىنىگە تۇنجى قېتىم قول تەككۈزۈشى ئىدى. شۇڭا ھودۇققىنىدىن پۈتۈن تېنىنى سۈر بېسىپ، ئۆز ئىشىدىن قاتتىق پۇشايمان قىلدى.

قىلغۇلۇقنى قىلىپ قويۇپ، پۇشايمان قىلغاننىڭ نېمە پايدىسى؟!

شەۋكەت ئەمدى ئانارنىڭ ئۆزىنى قاتتىق سىلكىشلىشى، ھەتتا تىللىشىنى كۈتەتتى.

قىزىق ئىش: ئانار يا سىلكىشلىمىدى، يا تىللىمىدى، قولىنى تارتىپمۇ ئالمىدى. پەقەت يۈزىنى شەۋكەتتىن ئېلىپ قاچتى. تۇرغان جايىدىن مىدىرلاپمۇ قويمىدى. بۇ ھال دەسلەپ شەۋكەتنى خېلىلا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ھودۇقتۇرغان بولسىمۇ، كېيىن بىرئاز جۈرئەت بېغىشلىدى. ئۇ دۇدۇقلاپ تۇرۇپ، باياتىن ئۈزۈلۈپ قالغان سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ۋە قانداق بولۇپ مەھەممەت ئىمىن بىلەن بىرلىكتە كىنوغا كىرىپ قالغانلىقىنىڭ سەۋەبىنى چۈشەندۈردى. ئاخىردا:

— مەن نەس باسقان ئادەممەن، مېنى كەچۈرۈڭ! — دېدى.

— يالغان گەپ قىلماڭ! — ئانار شارتتىدە بۇرۇلۇپ شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىگە مىختەك قادالدى. شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى ئايانىچلىق پىلدىرلايتتى، — ھازىرمۇ مېنى ئالدىماقچى بولۇۋاتامسىز؟ مەن بارغۇ، ھەممە ئىشنى بىلىمەن! نەچچە ۋاقتىنىڭزى گەپ قىلمىسام، مېنى دۆتمىكىن دەۋاتامسىز؟ خاتا ئويلاپسىز، مەن دۆت ئەمەس، شەۋكەت!

شۇنداق، ئانار ھەقىقەتەن دۆت ئەمەس ئىدى. ئۇ يىل ھېسابىدا شەۋكەت بىلەن تەڭ، ئاي ھېسابىدا ئۇنىڭدىن يېرىم ياش كىچىك ئىدى، ئۇلار تام قوشنا بولغاچ، بىللە ئويناپ، بىللە ئۆستى. بەزىدە ئانىلىرى ئۇلارنى ئەركىلىتىپ، چوڭ بولغاندا كىمنى ئالىدىغانلىقى ۋە كىمگە تېگىدىغانلىقىنى سورىغاندا، شەۋكەت قىلچە دۇدۇقلىماستىن: ”ئانارنى ئالىمەنغۇ!“ دەيتتى. ئانار بولسا، يا يۈزىنى تۇتۇۋېلىپ، تالاغا قېچىپ چىقىپ كېتەتتى، ياكى ئانىسىنىڭ باغرىغا ئۆزىنى ئېتىپ، يۇمران قوللىرى بىلەن ئۇنىڭ ئاغزىنى تۇتۇۋالاتتى، كۆكرەك ۋە مۈرىلىرىگە ئۇراتتى، يۈزىنى ئۇنىڭ كۆكسىگە يېقىۋېلىپ، كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا شەۋكەتكە قاراپ پىخىلداپ كۈلەتتى. بۇنداق چاغلاردا، ئانىلارنىڭ كۈلكىسى ئۆينى كۆتۈرۈۋېتەتتى.

ئانىلارنىڭ بۇ چاقچىقى ئادەتتىكى چاقچاق بولماستىن، بەلكى ئۇلارنىڭ يۈرەك ئارزۇسى ئىدى. ئۇلتۇرسا-قوپسا پەرزەنتلىرىنىڭ

تېزرەك چوڭ بولۇپ، قاتارغا قوشۇلۇشنى تىلەيتتى.

بىراق، بالىلار ئەمدىلا ئالتە ياشقا كىرگەندە، كاج پەلەك ئۇلارنى بىر-بىرىدىن ئايرىۋەتتى. ئالتە يىلدىن كېيىن، تەقدىر يەنە غەلىتە بىر ئويۇن ئويناپ، كىچىككىنە رەيھاننى سانىخان ئاچىغا تاشلاپ بەردى. ئاناردىن كىچىك بالا بولمىغان بۇ ئائىلىگە رەيھان ناھايىتى چوڭ ئەرمەك بولدى. ئابدەملەر قايتىپ كەلگەندە، رەيھان باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرگەن؛ ئانار تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، ھەرپ تىزىش ئىشچىسى بولغانىدى. دەسلەپ رەيھان ئانىسى بىلەن ئاكىسىغا تازا يېپىشىپ كېتەلمىدى: بىر كۈن ئۇ ئۆيدە، بىر كۈن بۇ ئۆيدە يېتىپ-قوپۇپ يۈردى. بۇنىڭدىن رامىزان چاڭجاڭ بىلەن سانىخان ئاچىلار بىئارام ئىدى. شۇنچە يىل بىر-بىرىدىن ئايرىلىپ كەتكەن ئانا-بالىنى بىر-بىرىگە قاندۇرمىسا ئەپلەشمەيدۇ-دە! ئۇلار ئانارنىڭ قۇلىقىنى تولغاپ، ئۇنىڭ نەسىھەت قىلىشى ئارقىلىق، ئاخىر رەيھاننى ئۆز ئۆيىدە يېتىپ-قوپۇشقا كۆندۈردى. لېكىن، ئانار بىلەن رەيھاننىڭ بوش ۋاقىتلىرى ھامان بىللە ئۆتەتتى؛ كۆپىنچە، ئانار رەيھاننىڭ قېشىغا كىرىپ، ئۇنىڭ دەرس تەكرارلىشىغا ۋە ئابدەمنىڭ ئۆي ئىشلىرىغا ياردەملىشەتتى. كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن، ئىككى ئانىنىڭ كۆڭلىدە شەۋكەت بىلەن ئانارنىڭ بېشىنى بىر قىلىپ قويۇش ئارزۇسى يېڭىباشتىن بىخ تارتتى. رامىزان چاڭجاڭمۇ بۇ ئىشقا قارشى ئەمەس ئىدى. لېكىن، ھەر ئىككى تەرەپ بۇ "ئۆمۈر سودىسى"نىڭ تاشنى تاياقتا تاڭغاندەك ئىش بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن، ئۆز مۇد-دىئالىرىنى بالىلاردىن پىنھان تۇتۇشاتتى. چۈنكى، ئانار بىلەن شەۋ-كەتنىڭ بىر-بىرىگە كۆڭلى بار-يوقلۇقى تېخى نامەلۇم ئىدى.

مۆردىتى كەلگەندە شۇنىمۇ ئېيتىپ ئۆتۈش كېرەككى، ئانار كىچىك-

ئايىغى

دىنىلا شوخ، ئۆگىنىشتە تىرىشچان، ئايىغى يېنىك، قولى چاققان، كۆڭلى تۈز، ئۇنىڭ ئۈستىگە بەكمۇ چىرايلىق قىز بولغىنى ئۈچۈن، ئۇ تېخى مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چېغىدىلا نۇرغۇن يىگىتلەر ئۇنىڭغا گەپ تاشلىغان؛ مۇھەببەت ئىزھار قىلىشىپ، ئارقىمۇئارقا خەتلەر يازغان؛ كىنو - تىياتىرغا تەكلىپ قىلغان؛ ئائىلىسىگە ئەلچىلەر كىرگۈزگەن بولسىمۇ، ئۇ ھەممىسىنى رەت قىلغانىدى. ئابدەمىلەر زاۋۇتقا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، شەۋكەت ئۆزىنىڭ ھەددىدىن زىيادە مۇلايىملىقى، كەم سۆز، ئىشچان، ئاددىي - ساددا، كىشىلەر بىلەن بولغان مۇئامىلىدە سەمىمىي، ئاق كۆڭۈللۈكى بىلەن ئانارنىڭ كۆڭۈل تۆرىدىن جاي ئالدى. ئۇ شەۋكەتنى چىن قەلبىدىن ھۆرمەت قىلاتتى؛ ئۇنىڭ ياخشى گېپىنى ئاڭلىسا، يۈرىكى سۆيۈنەتتى؛ يامان گېپىنى ئاڭلىسا، كۆڭلى غەش بولاتتى؛ ئارىلاپ - ئارىلاپ ئۇنىڭ بىلەن بىللە بازار - ئۇچارغا، كىنو - تىياتىرغا باراتتى؛ سائەتلەپ - سائەتلەپ مۇڭدىشىپ، ئۇنىڭغا ئەڭ ياخشى مەسلىھەتلىرىنى بېرەتتى؛ ئۆز نۆۋىتىدە، ئۇنىڭ مەسلىھەتلىرىنىمۇ خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلاتتى. گەرچە بۇنداق مۇئامىلىنى بەزىلەرنىڭ دولسىدا پال بېقىپ قىياس قىلغىنىدەك، قانداقتۇر ”مۇھەببەت“ دېگىلى بولمىسىمۇ، ھەر ھالدا ”تەبىئىي شەكىللەنگەن ئامراقلىق“ دېيىشكە يېتەرلىك ئاساس بار ئىدى، ئەلۋەتتە.

خوش، شەۋكەتچۇ؟ ئۇمۇ ئانارغا ئوخشاشلا ھېسسىياتتا ئىدى. شۇڭا، ئانار بىلەن بىر يەردە بولسا، تارتىنىپ - قورۇنۇپ ئولتۇرمايتتى؛ بىرەر يېڭىلىقنى كۆرگەن، ئاڭلىغان ياكى بىرنېمىنى ئويلىغان بولسا، ئانارغا دېمىگۈچە كۆڭلى تىنمايتتى. قىسقىسى، ئۇلارنىڭ ئارىسى كۈندىن - كۈنگە يېقىنلىشىپ، بىر - بىرىگە ئامراقلىقى كۈن-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

دىن-كۆنگە ئېشىپ بارماقتا ئىدى؛ ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئارىسىدا: ”ئانار بىلەن شەۋكەت مۇھەببەت باغلاپتۇ“ دېگەن سۆز-چۆچەك پەيدا بولۇپ قالغانىدى. ئۇلار مۇنداق سۆز-چۆچەك ۋە دارىتما گەپلەرگە يا خاپا بولۇشنى، يا خۇشال بولۇشنى بىلەلمەي، قۇلاقلىرىغىچە قىزىرىپ كېتەتتى. لېكىن، بۇ گەپلەرنى ھەرگىزمۇ بىر-بىرىگە يەتكۈزمەيتتى.

ئۇشتۇمتۇت يۈز بەرگەن بىر ھادىسە ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىغا سوغۇقچىلىق سالدى: بىركۈنى شەۋكەت ھەرپ تىزىش سېخىدىكى كىرەكتىن چىققان قوغۇشۇن ھەرپلەرنى رېزىنكە چاقلىق قول ھارۋىسىغا بېسىپ، ئەمدىلا ئىشىكتىن چىقىشىغا، ئىشىك ئالدىدا نەگىدۇ قاراپ تۇرغان ئانارنى كۆردى. ئانار شەۋكەتنىڭ يولىنى توسۇپ تۇراتتى. شەۋكەت دەسلەپ ئۇنى يانداپ ئۆتۈپ كەتمەكچى بولدىيۇ، بىردىن شوخلۇقى تۇتۇپ، ھارۋىنى ئۇدۇل ئانارغا قارىتىپ ئىتتىردى. كىم بىلسۇن، ھارۋا خىيالەتتە تۇرغان ئانارنىڭ تېقىمىغا شۇنچە بوش تەگكەن بولسىمۇ، ئانار چۆچۈگىنىدىن يىقىلىپ چۈشكىلى تاس قالدى. ئۇ دەرھال ئۆزىنى ئوڭشاپ، شارتتىدە كەينىگە بۇرۇلدى-دە:

— ۋىيەي، نېمە قىلغىنىڭىز بۇ؟ يىقىتىۋەتكىلى تاس قالدىيا ئادەمنى! ئەسكىنىڭ قىلىقىنىڭ سەتلىكىنى! — دەۋەتتى.

— ”ئەسكى؟“ چاقچاق قىلىپ قويسام تىللاۋاتقىنىنى! ”ئەسكى“ دېگەن سىزدىن ئۆتەر بولماس؟ ۋاي سەت توخۇ!...

شەۋكەت بۇ گەپلەرنى كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ قىلغانىدى. بىراق، ئادەتتە بۇنداق چاقچاقلارنى چۈشىنىشقا ئالمايدىغان ئانارنىڭ چىرايى غەلىتە ئۆزگىرىپ، ئاغزىنى قويۇپلىۋەتتى:

www.uyghurkitap.com

— نېمە؟ يەنە بىر دەڭا! "چاقچاق قىلدىم؟" ماڭا چاقچاق قىلىـمەن دېگۈچە، يۈزىڭىزدىكى مەينەتچىلىكنى ئادالىۋەتسىڭىزچۇ كاشكى!...

ئانار گېپىنى تۈگىتىپلا، سېخقا كىرىپ كەتتى.

بۇنداق زەربىنى كۈتمىگەن شەۋكەتنىڭ چىرايى تامدەك تاتىرىپ كەتتى. ئۇ زاغۇن يېگەن موزايدەك خاراموُش هالدا بىرهازا جىمجىت تۇرۇپ كەتتى. كېيىن، هارۋىنى پۈتۈن كۈچى بىلەن ئىتتىرىپ، قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيىنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىغا كېلىپ توختىدى-دە، هارۋىنى جالاقىدە تاشلىۋەتتى.

"يۈزىڭىزدىكى مەينەتچىلىكنى ئادالىۋەتسىڭىزچۇ كاشكى!..."

"بەلكى چاقچاق قىلىپ دېگەندۇ؟ ياق، مېنىڭ يۈزۈملا ئەمەس، هەممە يېرىم مەينەت...قولۇممۇ، ئۈستىبېشىممۇ..."

شەۋكەت ئەمدى بىلدى: ئەگەر ئۇ قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيىدىلا ئىشلەيدىكەن، هېچقاچان مەينەتچىلىكتىن قۇتۇلالمايدۇ!...مۇنداق گەپلەرنى ئانارلا دەۋاتقىنى يوق، ئاباق ۋە ئۇنىڭ بىرمۇنچە ئاغىنىلىرى ئۇنى مەسخىرە قىلىپمۇ، چاقچاق قىلىپمۇ، ئىچ ئاغرىتىپمۇ دېگەن. شەۋكەت زادىلا قۇلاق سالمىغان. ئەكسىچە، مۇنداق ئاغىنىلىرىنىڭ بەزىلىرىدىن يىراقلاشقان، بەزىلىرىگە بۇرۇنقىدەك ئانچە بەك يېقىنچىلىق قىلىپ كەتمەيدىغان بولغانىدى. مانا ئەمدى ئۇنىڭ ئۆز سىڭلىسىدەك يېقىن ئادىمى، هال-مۇڭداشقۇچىسى ئۇنى "مەينەت" دەپ تىللاۋاتىدۇ.

"ئاھ، بىتەلەيلىك! ئاھ، شور پېشانىلىك!..."

ئارىدىن بىر ئاي ئۆتمەستىن، شەۋكەت بۇ مەينەتچىلىكتىن قۇتۇلۇشقا قەتئىي بەل باغلىدى. بىراق، يەنشۇجىنىڭ لەۋزىنى يىرال-

ماي، دىمىنى ئۇچىگە يۇتتى. كۆڭلى بەربىر چىۋىن يەۋالغاندەك غەش ئىدى. مۇشۇ غەشلىك تۇپەيلىدىن، ئانار بىلەن بىللە كىنوغا بېرىشنى رەت قىلغانىدى.

ئانارنىڭ شەۋكەتنى كىنوغا ئېلىپ بارماقچى بولۇشمۇ تاسادىپىي ئەمەس ئىدى: ئانار شەۋكەتكە قىلغان ھېلىقى قوپاللىقىغا ئارىدىن مىنۇت ئۆتمەي پۇشايمان قىلىشقا باشلىغانىدى. ئەسلىدە ئۇ ھەرپ تىزىش جەريانىدا بىرنەچچە قۇر خەتنى تىزماي ئاتلاپ كەتكىنى ئۈچۈن، ئۆز گۆشىنى ئۆزى يېگۈدەك بولۇپ، كاللىسىنى بىردەم سەگىتىپ كىرىش ئۈچۈن سىرتقا چىققانىدى. شەۋكەتنىڭ چاقچىقى ئوت ئۈستىگە ياغ چاچقاندەك ئىش بولدى. شۇنىڭ بىلەن شەۋ-كەتنى رەنجىتىپ قويدى. شۇ كۈنى كەچتە، ئانار ھەر كۈنكى ئادىتى بويىچە رەيھاننىڭ قېشىغا كىردى. شەۋكەتمۇ ئۆيدە بار ئىدى. ئانارنى كۆرۈش بىلەنلا، ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. ئۇنىڭدىن كېيىن مۇنداق ئىشلار بىرنەچچە قېتىم تەكرارلاندى. بارا-بارا ئانارمۇ ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سوراش خىيالىدىن ۋازكېچىشكە تەييارلاندى... تۈنۈگۈن تارقالغان شەۋكەتنىڭ ئىش تاشلاپ چىقىپ كەتكەنلىكى توغرىسىدىكى خەۋەر نېمە ئۈچۈندۇ ئۇنىڭغا زادى ئارام بەرمىدى. شۇڭا، "يۈزىنى داپتەك قىلىپ"، شەۋكەتنى كىنوغا تەكلىپ قىلدى...

— ئانار، سىز دۆت ئەمەس، ئۆزەم دۆت، — دېدى شەۋكەت خېلىدىن كېيىن ئۆزىنى ئاقلاشقا تىرىشىپ، — دۆت بولمىسام، سىزنى رەنجىتىپ قويامتىم؟ مېنى كەچۈرۈڭ! مەن...

شەۋكەت گېپىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى. كۆزلىرى بەتىنكىسى-نىڭ ئۇچىغا تىكىلگەنىدى. ئۇنىڭ بۇ تۇرقى جاھىللىقى قاتقان

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئانارنى يۇمشاتتى:

— شەۋكەت، — دېدى ئۇ يېلىنغاندەك يۇمشاپ، ئەمما جىددىي تەلەپپۇزدا، — تۈنۈگۈن سىز ھەقىقەتەن قاملاشمىغان ئىش قىپسىز، ئويلاپ بېقىڭا: كىچىككىنە مەينەتچىلىككە، ئىسسىقىقا، جاپا - مۇشەققەتكە چىدىماي، ئىش تاشلاپ يېتىۋالسىڭىز قانداق بولىدۇ؟ بىلەمسىز: ھازىر زاۋۇتتىكى ھەممە ئادەمنىڭ ئاغزىدا سىزنىڭ گېپىڭىز بولۇۋاتىدۇ... ھېلىمۇ ياخشى، دەرھال ئەقلىڭىزنى تېپىپسىز. بولمىسا...

ئانار بىردىن جىم بولۇپ قالدى.

شەۋكەت چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى - دە: "ئانار ئەمدى: تۈنۈگۈن نېمىشقا ھاراق ئىچتىڭىز؟ دەپ سورىغىلى تۇرسا قانداق قىلارمەن؟..." دېگەنلەرنى ئويلاپ تېخىمۇ قورۇنۇپ كەتتى.

لېكىن، ئانار ھېچ نەرسە سورىمىدى. ھەتتا ئۆزى قىلغان گەپتىن ئۆزى خىجىل بولۇۋاتقاندەك، بىر ئۆرۈم چېچىنىڭ ئۇچىنى دەم ئۆرۈش، دەم چۇۋۇش بىلەن ئاۋارە ئىدى. بۇ ھال شەۋكەتنىڭ پۇت - قولىغا ماغدۇر بەخش ئەتتى. ئەمدى ئۇ ئۆزىنىڭ تۈنۈگۈن بولۇشىغا ھاراق ئىچىپ، ئۆلگۈدەك مەس بولۇپ، نەلەردىدۇ تېنەپ يۈرگەنلىكىنى خا تەشكىل، خا ئانار، خا باشقىلارنىڭ زادىلا تۇيماي قالغانلىقىغا چىن كۆڭلىدىن ئىشەندى، ئىچ - ئىچىدىن خۇشاللاندى، تىلىمۇ دۇلدۇلدەك يورغىلاپ كەتتى:

— ئانار، — دېدى ئۇ، — مەن بۇ قېتىم ھەقىقەتەن قاملاشمىغان ئىش قىلىپ قويدۇم. بۇنىڭ ئۈچۈن مېنى ھەرنېمە دېسىڭىز ھەق!... مەن ساراڭ، مەن كالۋا... مېنى بەزىلەرنىڭ مەسخىرىسى مۇشۇنداق قىلىشقا مەجبۇر قىلغان... مەن...

ــ ھە؟ مېنىڭ ”مەينەت“ دېگەن چاقچىقىم...

ــ ياق، ياق! ئانار، مەن سىزدىن خۇش بولاي، ئۇ گەپنى ھەرگىز تىلغا ئالماڭ! سىز ئەمەس، باشقىلار...

شەۋكەت بىر قىسىم سەپداشلىرىنىڭ چاقچاقتا پۇتلاپ: ”پىخسىق“، ”ياشلىقنىڭ لەززىتىنى سۆرۈشنى بىلمەيدىغان ئەخمەق“، ”ياغ چاپان“، ”جاپاكەش كالا“ دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر بىلەن مەسخىرە قىلىدىغانلىقى، ھەتتا: ”قوغۇشۇن بىلەن زەھەرلىنىپ ئۆلگۈڭ كېلىۋاتامدۇ!؟...“ دەپ تەنە قىلغانلىقى تۈپەيلىدىن، ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق قىلىشقا مەجبۇر بولغانلىقىنى ئىقرار قىلدى.

ــ ئىش مۇنداق ئىكەن-دە! ــ ئانار خورسىنغان ھالدا چوڭقۇر ئۇلۇغ-كىچىك تىندى، ــ سىز بۇنى نېمىشقا بالدۇرراق تەشكىلگە ياكى ماڭا دېمىدىڭىز؟

ــ . . . .

شەۋكەت خىجالەت بولغىنىدىن، ئانارنىڭ كۆزىنى ئېلىپ قاچتى. ئانار سۆزىنى داۋام قىلدى:

ــ تارتىنىپسىز-دە؟ ھېچقىسى يوق. خىجىل بولماڭ...

ئانار يەنە نېمىلەرنىدۇ دېمەكچى ئىدى، دېمىدى. نېمە ئۈچۈن دېمىگەنلىكىنى ئۇنىڭ ئۆزىلا بىلەتتى...

شەۋكەت ئېغىر تىندى. ئانار ئەتراپقا ئالاق-جالاق كۆز يۈگۈرتتى-دە:

ــ ۋىيەي، ماۋۇ كېلىشمەسلىكنى! ــ دېدى ئەنسىرەپ، ــ كوچىدا ھېچكىم قالماپتىغۇ! يۈرۈڭ، دەرۋازا تاقىلىپ قالمىسۇن يەنە...

ئۇلار بىر-بىرىگە يېقىن ياندىشىپ، ئالدىراش يولنى داۋام قىلدى. يول بويى بىر ئېغىز گەپمۇ قىلىشمىدى، بىر-بىرىگە تىنىك

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىقىپمۇ قاراشمىدى. زاۋۇتنىڭ دەرۋازىسىدىن كىرىپ، ئۆيگە قايرىلىدىغان دوقمۇشقا كەلگەندە، شەۋكەت ئانارغا بۇرۇلۇپ:

— ماڭا قاراڭە، ئانار، — دېدى بىردىنلا جۈرئەتلىنىپ، — مېنىڭ ئابايامقى قوپاللىقىمنى كۆڭلىڭىزگە ئالماڭ جۇمۇ!

خىجالەتتە كېتىۋاتقان ئانار شەۋكەتكە قىيا باقتىيۇ، يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدەپ، دەرھال كۆزلىرىنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ قاچتى. چۈنكى ئۇ شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىدە ھېچقاچان كۆرۈپ باقمىغان غەلىتە بىر نۇرنى كۆرگەندەك بولغانىدى. باشقا چاغ بولغان بولسىغۇ، پىسەنتمۇ قىلمىغان بولاتتى. لېكىن، ھازىر...

شەۋكەت ئانارغا دېلىغۇللۇق ئىچىدە تەلمۈرەتتى.

ئانار ئىندىمەستىن بىرنەچچە قەدەم ماڭغاندىن كېيىن، ئۆزى بىلەن ئۆزى گەپلىشىۋاتقاندەك پەس ئاۋازدا:

— سىزمۇ مېنىڭ قايسى كۈنكى قوپاللىقىمنى كۆڭلىڭىزدىن چىقىرىۋەتكەن بولسىڭىز...، — دەپ دۇدۇقلىغانىدى، شەۋكەت ئۆزىگە يات ئاۋازدا:

— راست گەپ قىلىۋاتامسىز، ئانار؟ — دەپ ئۈنلۈك توۋلىۋەتتى.

— راست بولماي! ئىشەنمەيۋاتامسىز؟

شەۋكەتكە ئەمدى ئاناردىن يەنە نېمىلەرنىدۇ سوراش پۈتۈنلەي ئارتۇقچە ئىش ئىدى.

ئانارمۇ بۇنى سەزگەندەك، شەۋكەتكە قىيا باقتى.

ئىككى جۈپ كۆز بىر-بىرى بىلەن ئۇچراشقاندا، چىرايلارغا يېللىق تەبەسسۇم ياماشتى. بىر جۈپ يۈرەك شوخ تېپىچەكلەيتتى. تومۇرلاردا ئۇخچۇپ ئېقىۋاتقان قان بىر سېكۇنت توختاپ قالغاندەك بولدى.

بۇ مۇھەببەتمىكىنە؟

خا ئانار، خا شەۋكەت بۇ سوئالنى ئېسىگىمۇ كەلتۈرۈپ باققىنى يوق. ھەر ئىككىيلەن تەڭلا بىر-بىرىدىن كۆزلىرىنى ئېلىپ قېچىشتى...

— خوش، ئانار.

— خوش، شەۋكەت.

— ....

شەۋكەت تاكى ئانار ئۆيگە كىرىپ، ئىشكنى ئىچىدىن زەنجىرلى-گىچە، تۇرغان جايىدىن قىمىرلىمىدى. كۆزلىرى ئەمدى ئاسماندىكى تولۇن ئايدا ئىدى...

شەۋكەت بىلەن ئانارنىڭ ياتىقى تام قوشنا ئىدى. كارىۋاتلىرىمۇ قوشنا بولۇپ، بىرلا تام ئايرىپ تۇراتتى. بۇنى ئانارمۇ، شەۋكەتمۇ بىلەتتى. لېكىن، بۇ قوشنىدارچىلىقنى ھېچقاچان بۇگۈنكىدەك مۇنداق چوڭقۇر ھېس قىلىشمىغانىدى.

شەۋكەت ئۆيگە كىرىپ، كارىۋاتقا شۇنداق ئولتۇرۇشىغا، كەينى تەرەپتىن نېمىنىگىدۇ غىچىرلىغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولدى. ئۇ، دېمىنى ئىچىگە يۇتۇپ، دىققەت بىلەن قۇلاق سالغانىدى، غىچىرلاش تېخىمۇ ئېنىق ئاڭلاندى.

بۇ ئانارنىڭ كارىۋىتىنىڭ غىچىرلىغان ئاۋازى ئىدى.

شەۋكەتنىڭ قۇلىقىدا ئانارنىڭ ماۋۇ سۆزلىرى جاراڭلايتتى: ”سىزمۇ مېنىڭ قايسى كۈنكى قوپاللىقىمنى كۆڭلىڭىزدىن چىقىرىۋەتكەن بولسىڭىز...“

”بۇ ئۇنىڭ نېمە دېگىنى؟ شۇنداقلا بىر دەپ تاشلىغان گەپمۇ، يا...؟“

www.uyghurkitap.com

شەۋكەت مۇشۇلارنى ئويلىغاچ، ئۈستىبېشىنى سىلىپ يوتقانغا كىردى-دە، ئېلېكتر چىراغنى ئۆچۈرۈپ، كۆزلىرىنى يۇمدى. ئەمدى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئانارنىڭ ئايدەك ھۆسنى، خۇش پىچىم بەستى، ئوغۇل بالىدەك شوخ، كەسكىن مىجەز-خۇلقى تەكرار نامايان بولدى.

"ئۇ مېنى يارىتارمۇ؟..."

شەۋكەت ئىچىدە ئېيتقان بۇ سۆزلەرنى كىمدۇ بىرى ئاڭلاپ قالغاندەك خۇدۇكسىرەپ، ئىتتىك كۆزىنى ئاچتى. ئوچۇق دېرىزىدىن ماراپ تۇرغان ئاينىڭ شولىسى ئۇدۇللا ئۇنىڭ يۈزىگە چۈشۈپ تۇراتتى. تاشقارقى ئۆيدىن ئابدەمنىڭ يەڭگىل "ئۇھ" تارتقىنى ئاڭلاندى. شەۋكەتنىڭ بوغۇزىغا بىرنەرسە كەپلىشىپ قالغاندەك نەپسى قىسىلىپ، ئىچى تىت-تىت بولۇشقا باشلىدى. پۇتلىرىنى دەم يىغىپ، دەم سوزاتتى. قوللىرىنى ھېلى ئۇ يانغا، ھېلى بۇ يانغا تاشلايتتى...

ئاخىر ئۇ نەپەس ئالالماي، يوتقاننى ئېچىۋەتتى، ئەمما، تېخىمۇ ئىسسىپ كەتتى. ئوچۇق دېرىزىدىن توختاۋسىز ئېقىپ كىرىۋاتقان غۇر-غۇر شامال ئۇنىڭغا ھېچقانداق ھۇزۇر بېغىشلىمىدى. ئەكسىچە، ئۇنىڭ ئىچىنى پۇشۇردى. شەۋكەت تېخىمۇ سەگەكلىشىپ، قۇلىقىنى دىڭ قىلدى. ئۇ، پۈتۈن ئۆمرىدىكى ھەممە كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ئۇنتۇغانىدى. شۇ تاپتا ئۇنىڭغا كېرىكى ئاشۇ مۇزىكىدەك يېقىملىق، يۈرەكنى ئويناتقۇچى سادانىڭ يەنە بىر قېتىم (ياق! داۋاملىق) تەكرارلىنىشى ئىدى.

ئەپسۇسكى، بۇ سادا تەكرارلانمىدى!

شەۋكەت دېمىنى ئىچىگە يۇتۇپ، پۈتۈن زېھنىنى يىغىپ

تىڭشىغان بولسىمۇ، تامدىن ھېچقانداق سادا كەلمىدى!!!

ئىككىيلەننى مۇشۇ ئارىلىق ئايرىپ تۇراتتى.

شەۋكەتنىڭ كۆڭلى تېخىمۇ بىئارام بولىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدە ئۈيقۇ دېگەن نەرسىدىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. ئايمۇ ئۇنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك غەلىتە كۈلۈمسىرەتتى...

قانچە ۋاقىت مۇشۇنداق ئۆتتىكىن؟ ئايمۇ ئاللىقاچان قاياقلارغىدۇ غايىب بولغانىدى. بىپايان ھاۋا بوشلۇقىدا سان-ساناقسىز يۇلتۇزلار جىمىرلايتتى. شەۋكەت يۈزىنى تام تەرەپكە قىلدى. ئۆي ئىچى ۋاللىدە يورۇپ، زەدىۋالغا چۈشۈرۈلگەن رەڭگارەڭ گۈللەر تېخىمۇ ھۆسنىگە تولۇپ شاخلار ئارىسىدا خۇش ناۋا قۇشلار زوق-شوق بىلەن سايرىغان بولدى. ھايال ئۆتمەي، گۈللۈك ئارىلاپ ئانار چىقىپ كەلدى. ئۇ شۇنداق چىرايلىق، شۇنداق خۇش خۇي ئىدىكى، ئۇنىڭ ئالدىدا گۈللەرنىڭ گۈزەللىكى ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغان خەسكە ئايلاندى.

— ئۇ-ھ-.

شەۋكەت سوزۇپ بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ، ئۆز-ئۆزىگە پىچىرلىدى:

"ئانار ئۇخلىغانمىدۇ؟..."

ياق. ئانار ئويغاق ئىدى! ئۇ ئاشۇ تامنىڭ ئۇ تەرىپىدە جىم يېتىپ، يىگىرمە يىللىق ئۆمرىنىڭ ئۈچتىن ئىككى قىسمى خورلۇق، ئازاب، ھەسرەت-پىغان، ھىجران ئازابىدا ئۆتكەن شەۋكەتنىڭ ھەممە بەختسىزلىكلىرى؛ ئۇنىڭ باللارچە ئاق كۆڭۈل، تارتىنچاق-لىقى...نى تەكرار-تەكرار كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، ئۇنىڭغا چىن قەلبىدىن ئىچ ئاغرىتاتتى. ئۆزىنىڭ ئادەتتىن تاشقىرى شەپقەتلىكى،

توسۇن تايدەك شوخ مىجەزى، قىلىچتەك ئۆتكۈر تىلى ئۇنىڭ يۈرىكىگە سالغان جاراھەتنى تولۇق ساقايتقۇەتكۈسى؛ يۈرىكىنىڭ ئوتلۇق هارارىتى بىلەن ئۇنىڭ شىكەستىلەنگەن يۈرىكىگە مەلھەم بولغۇسى كېلەتتى...

نېمە ئۈچۈن؟

بۇ ئۇنىڭ كۆڭۈل سىرى ئىدى. بۇنى ھېچكىمگە ئاغزىدىن چىقىرالمايتتى!

شەۋكەتنىڭ شوخلۇقى تۇتتى: ئۇ كۆزلىرىنى ئوتقاشتەك قىزىل، ھۆسنىگە تولۇپ ئېچىلغان بىر ئەتىر گۈلگە تىككىنىچە پەسكۈشىدە كۈلدى. كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئاشۇ گۈلنىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا ئالتۇندەك جۇلالىنىپ تۇرغان گۈل تاجىسىغا يەڭگىلغىنە چەكتى.

بۇ سادا ئانارنىڭ خىيال قۇشلىرىنى قاياقلارغىدۇ ئۇچۇرۇۋەتتى. ئانارنىڭ يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدەپ، تىنىقى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى. قىيا يۇمۇق كۆزلىرى بىئىختىيار ئېچىلىپ كەتتى. ئۇ بېشىنى تام تەرەپكە قىيا بۇرىماقچى بولغانىدى، جەينىكى تامغا "دوققىدە" تېگىپ كەتتى. مۇشۇ چاغدا بايىقى سادا يەنە تەكرارلاندى:

"تاك ــ تاك ــ تاك!..."

"ۋىيەي، بۇ شەۋكەت ئوخشىمامدۇ!؟" ئانارنىڭ ۋۇجۇدىغا يامرىغان يالقۇن غايىب قوللىرى بىلەن ئۇنىڭ كېكىردىكىنى بوغدى. ئۇ يا نەپەس ئالالمايتتى، يا بىرەر ئەزايىنى مىدىرلىتالمايتتى. كۆزلىرى ئوتتۇز سانتىمېتىر قېلىنلىقتىكى ئاشۇ تامغا تىكىلگىنىچە قېتىپ قالغانىدى. ئەمما، هازىرلا ئېلىپكىتر يىپقىلىپ كېتىپ، كىمدۇ بىرى ئۆزىنىڭ بۇ غەلىتە ھالىتىنى كۆرۈپ قېلىپ، بولۇشىغا مەسخىرە قىلىدىغاندەك ئىچ ــ ئىچىدىن ئەندىكەتتى. ئۆزىنى ئوڭشىۋالاي

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

دېسە، قانداقتۇر غايىب كۈچنىڭ بېسىمى ئۇنى مەقسىتىگە يەتكۈزمەيتتى. ئاخىر، يەنىلا ئۇنىڭ كاللىسى كارغا كەلدى. ”ئەستا... شەۋكەت ئويغاق ئىكەن-دە؟! مېنىڭ بۇ جەينىكىم... شەۋكەت نېمە دەپ قالغاندۇ؟... ئەجەبمۇ سەت ئىش بولدى... ئەتە شەۋكەتنىڭ يۈزىگە قانداقمۇ قارارمەن!؟... ئۇ-ھ-ھ...“

ئانار سوزۇپ بىرپەس نەپەس ئېلىپ، تېخىچە تامغا تېگىپ تۇرغان جەينىكىنى ئاستا تارتىۋالدى-دە، كۆزلىرىنى قىيا يۇمدى. ئەمدى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىمۇ شەۋكەت، يۈرىكىدىمۇ شەۋكەت تۇراتتى.

ياشلىق، ئاھ... گۈزەل ياشلىق!...

يېڭى سىختا

شەۋكەتنىڭ باسما سېخىغا يۆتكەلگىنىگە بىر ئايدىن ئاشتى.

شەۋكەت ئۆزىنى قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيىدىن يۆتكەش توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئاڭلىغاندا، خۇشاللىنىش ئورنىغا قاپىقىنى سىلىپ، چوڭقۇر ئويغا چۆمدى. ئەسلىدە ئۇ مەڭگۈ مۇشۇ ئورۇندا ئىشلەپ قىلىشقا نىيەت باغلىغانىدى!

كۆپىنچە، تاسادىپىي يۈزبەرگەن بىر ئىش ياكى تاسادىپىي ئېيتىلغان بىرەر ئېغىز سۆز ئادەمنى چوڭقۇر ئويغا سالىدۇ، ئاخىرقى ھېسابتا، ئادەمگە ئىنتايىن چوڭ ئەقىل بېرىدۇ. ھېلىقى قاملاشمىغان ۋەقەدىن بىر ھەپتە كېيىن — شەنبە كۈنى ئىشتىن چۈشەرگە يېقىن — ئايۇپ شۇجى بىلەن سۇلايمان ئۇلارنى يوقلاپ كەلدى. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان شەۋكەت خۇشاللىقىدا كىيىم يەڭگۈشلەشنىمۇ ئۇنتۇپ،

ئىش كىيىمى بىلەنلا ئۆيگە كىرىپ كەلدى.
— ۋوي، شەۋكەتقۇ بۇ! — ئايۇپ شۇجى ھاياجانلىق تەلەپپۇزدا سۆزلىگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى، ئۇنىڭ دولىسىغا قاقتى، — قارا سېنى! چوپچوڭلا يىگىت بولۇپ كېتىپسەن ئەمەسمۇ!... تووا، بۇنىڭ بوغراجانغا قويۇپ قويغاندەك ئوخشاپ كەتكىنىنى!... ھەي ... ئادەم ئۇششاق يېشىنى ياشاپ بولسا، پۈررىدە چوڭ بولۇپ كېتىدىكەن...ماۋۇ كىيىمنىڭ ياراشقىنىنى دېمەمدىغان تېخى!... مۇشۇ كىيىمىڭگە لايىق ئىش قىلغۇاتقانسەن، يا شەھەرنىڭ بايۋەچچىلىرىنى دوراپ، تاغقا بۇيرۇسا باغقا چېپىپ يۈرەمسەن؟ — شەۋكەت ئوڭايسىزلانغىنىدىن ۋىللىدە قىزىرىپ، كۆزلىرىنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ قاچتى. — چاقچاق قىلىپ قويدۇم، — دېدى ئايۇپ شۇجى كۈلۈپ، — سىياقىڭدىن چىقىپ تۇرامدۇ، خېلى ئادەم بولغاندەك قىلىسەن... ئىشلە، بالام، ئىشلە... كۈچىنىپ ئىشلىگەنگە ئادەم ھېچ نەرسە بولۇپ كەتمەيدۇ!... سىڭا مۇشتەك چېغىڭدىمۇ سۇ قۇرۇلۇشىدا چوڭ ئادەملەر بىلەن تەڭ زەمبىل كۆتۈرگەن ئەمەسمىدىڭ؟!...
ئايۇپ شۇجى بۇ گەپنى شۇنداقلا بىر ئېيتىپ قويغان بولسىمۇ، شەۋكەتنىڭ كاللىسىدىن نەچچە كۈنگىچە چىقىپ كەتمىدى. كېچىسىمۇ، كۈندۈزىمۇ ئاشۇ سۆز قۇلىقى تۈۋىدە جاراڭلايتتى، ئۇنى ئويغا سالاتتى، خىجىل قىلاتتى، ئۆكۈندۈرەتتى. دېمىسىمۇ، شەۋكەت ئۆمرىدە بىر كېلىپ، بىر كەتكەن ئاشۇ ئازابلىق كۈنلەرنى تامامەن ئۇنتۇغانىدى. بۇ 1971 ـ يىلى باش باھاردا بولغان ئىش ئىدى: شەۋكەت ئۆزى بىلەن قۇرداش بولغان بىرمۇنچە "بالا پومپىشچىك"، "كىچىك باي دېھقان"لار قاتارىدا تۇنجى قېتىم سۇ قۇرۇلۇش ئىش

ئۇرنىغا ئەۋەتىلدى. ئۇ تاڭ سۈزۈلگەندىن قاش قارايغىچە بوران-چاپقۇن، پاتقاقچىلىق ئىچىدە رەمبىل كۆتۈرۈپ، تاش-توپا توشۇدى. ھەرقانچە تىرىشىپ ئىشلىسىمۇ، تەلەتى سۈرۈن گۇرۇپپا باشلىقىنىڭ تىل-دەشنىمىدىن قۇتۇلالمىدى. ئۇ پۇت-قولىنىڭ سىقىراپ ئاغرىغىنىدىن، كېچىلىرى ھېچكىمگە تۇيدۇرماي يىغلايتتى...بىراق، بارلىق ئىنسانىي ھوقۇقلىرىدىن مەھرۇم قىلىنغان بۇ "بالا ئۇنسۇر"لارغا شەپقەت قولىنى سۇنىدىغانلارمۇ چىققانىدى. ئۇلار ھەر خىل يوللار بىلەن، گۇرۇپپا باشلىقى ۋە نازارەتچىلەرنىڭ كۆزىنى چەپىي-غەلەت قىلىپ، قولىدىن كېلىشىچە ئۇلارنىڭ بېشىنى سىلايتتى؛ بەزىلىرى چىرايلىق گەپ-سۆزلەر بىلەن كۆڭلىنى كۆتۈرسە، يەنە بەزىلىرى بىرەر چىشلەم نان ۋە بەزى ئۇششاق-چۈششەك يېمەكلىكلەرنى بېرىپ، قورسىقىدىن خەۋەر ئالاتتى...

سەھەر. تاملىرىدىن شىرقىراپ قۇم-شېغىل تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان گەمىنىڭ ئىشىكىدىن ئۇرغان ئىزغىرىن شامال شەۋكەتنىڭ يۈزىنى چاقاتتى. ئالىقاچان ئورۇندىن تۇرۇشقا داڭ ئۇرۇلغان بولسىمۇ، شەۋكەت ھەرقانچە قىلىپمۇ كۆزىنى ئاچالمىدى. ئۇستىخانلىرى شۇنچە ئېغىرلىشىپ كەتكەنىدىكى، ئۇ ياندىن-بۇ يانغا ئۆرۈلۈشكىمۇ ماجالى يەتمەيتتى. چىپىلداپ تەرلەپ كەتكىنىگە قارىماي، پۈتۈن ئەزاسى جالاقلاپ تىترەيتتى...

تارىشىدەك قاتتىق، ئەمما ئىنتايىن يىلىلىق بىر قول شەۋكەتنىڭ پېشانىسىدىن سىلىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىمۇ ئىختىيارسىز ئېچىلىپ كەتتى. بىر قولىدا تاش پانار كۆتۈرگەن ئايۇپ شۇجى ئۇنىڭ بېشىدا تۇراتتى.

— بىر يېرىڭ ئاغرىۋاتامدۇ؟ — دېدى ئايۇپ شۇجى ئۇنىڭ

ئۈستىگە ئېڭىشىپ.

— توڭلاۋاتىمەن.

ئايۇپ شوجى پانارنى يەرگە قويۇپ، زوڭزىيىپ ئولتۇردى. شەۋكەتنىڭ پېشانىسىنى بىردەم تۇتۇپ تۇرغاندىن كېيىن، يوتقىنىنى ئاستا قايرىپ، يالىڭاچ بەدىنىنى سىلىدى. ئاندىن، قاتتىق بىر ئۇلۇغ - كىچىك تىنىۋېلىپ، ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۈن - تىنسىز گەمىدىن چىقتى...

ئايۇپ شوجى باشلاپ كىرگەن "يالىڭاياق" دوختۇر شەۋكەتنى بىردەم ئوڭدا، بىردەم دۈم قىلىپ، خېلى ئۇزاق تەكشۈرگەندىن كېيىن:

— ئۆپكىسى شامالداپتۇ، — دېدى ئايۇپ شوجىغا مەنىلىك تىكىلىپ، — جىددىي داۋالىمىغاندا...

— ئۇنداق بولسا، دەرھال تۇتۇش قىلىپ داۋالاڭ.

— بۇ يەرنىڭ شارائىتىدا مۇنداق كېسەلنى داۋالاش...

ئايۇپ شوجى ئۇنىڭ سۆزىنى كەسكىن بۆلدى:

— ئەمىسە، ئۇنىڭ كېسەللىك ئەھۋالى توغرىسىدا دەرھال بىرنېمە يېزىڭ! ئۇنى بۈگۈنلا يولغا سېلىۋېتەيلى.

— ماقۇل.

......

نېمە ئۈچۈندۇر ئابدۇم ئوغلىنى غەلىتە قارشى ئالدى: تراكتورچى شەۋكەتنى هاپاشلاپ بوسۇغىغا كەلگەندە، ئابدۇم پەگاھتا قېقىپ قويغان قوزۇقتەك تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايى سولغۇن، كۆزلىرى مەجنۇنلارنىڭكىدەك قورقۇنچلۇق چاقنايتتى. ئۇ بېشىغا ئاق داكا رومال ئارتىپ، ئۈستىدىن مەغپىرەتخان ئاچىسىنىڭ نىمكەش

كەمچەت تۇمشۇقىنى باستۇرۇپ كىيگەن؛ قارانىمچە ئۇستىدىن ئاپئاق خەسە بىلەن بېلىنى باغلىۋالغان بولۇپ، ئۇنى تېخىمۇ سۇرلۇك كۆرسىتەتتى. تراكتورچى:
— شەۋكەتنى نەدە قويىمەن؟ — دېگەندىلا، ئابدەم:
— ھە! — دەپ بىر ئەندىكتى-دە، ئوقتەك ئېتىلىپ كېلىپ، شەۋكەتنى يىگىتنىڭ يەلكىسىدىن ئېلىپ، ئۆينىڭ بولۇڭىغا قويۇلغان كات ئۇستىگە ئاۋايلاپ ياتقۇزدى. قاياقتىندۇ پەيدا بولغان رەيھان كات ئۇستىگە يامىشىپ چىقىپ، ئورۇق قوللىرى بىلەن شەۋكەتنىڭ يۈزىنى سىلاپ:
— ئاكا، ئاغرىپ قالدىڭمۇ؟ — دېدى.
— ئاكاڭ ئاغرىپ قاپتۇ، — دېدى ئابدەم شەۋكەتنى چۆمكەۋېتىپ، — ئۇنىڭغا تەگمە جۇمۇ، بالام.
— ئاكا، قەيېرىڭ ئاغرىۋاتىدۇ؟
شەۋكەت ئاغزىنى گەپكە ئۆمەللەۋاتقاندا، تراكتورچى يىگىت مۇنداق دېدى:
— ئايۇپكامنىڭ ئېيتىشىچە، شەۋكەتنىڭ ئۆپكىسى شامالداپتۇ. سىزنى بالىنى ناھايىتى ئېسىق ساقلىسۇن، دەيدۇ.
— ئانا، ئۆپكە شامالدىسا قانداق بولىدۇ؟
— ئاغرىپ قالىدۇ، بالام.
— ئۆپكە قورساقنىڭ ئىچىدە تۇرسا، قانداق شامالدايدىكىن؟
رەيھاننىڭ بۇ بالىلارچە سوئالىغا ھېچكىممۇ جاۋاب بەرمىدى. رەيھان بىر ئانىسىغا، بىر ئاكىسىغا مۆلدۈرلەپ تىكىلگىنىچە ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالدى. شۇ چاغدا:
— مەن قايتاي، — دېدى تراكتورچى يىگىت.

ئابدەم شەۋكەتتىن كۆزىنى ئېلىپ، ئىتتىك ئۇنىڭغا بۇرۇلدى، — ئەتە ئەتىگەندە سۇ قۇرۇلۇش ئورنىغا ئوتتۇن ئاپىرىمەن. دادۇيىگە بېرىپ، ئوتتۇن باسقۇزۇۋالمىسام، ئەزالار چوشلۇك تاماقسىز قالىدۇ.

— بىرەر يۇتۇم ئىسسىق ئىچىۋالمامسىز؟

— خوش، قايتىشىمدا يەنە كېلىمەن. ئايۇپكامنىڭ ئەس-يادى مۇشۇ بالىدا قالدى. بەلكى بىرەر ھەپتە ئىچىدە ئۆزىمۇ كېلىپ قالار.

يىگىت سۆزىنى تۈگىتىپلا كەينىگە ياندى. ئابدەم ئۇنى ئۆزىتىپ ھويلىغا چىققاندا:

— تاس ئۇنتۇپ قالىدىكەنمەن، — دېدى يىگىت ھودۇققان ھالدا يانچۇقىدىن بىر شىشىنى ئېلىپ ئابدەمگە ئۇزىتىپ، — ئايۇپكامنىڭ ئېيتىشىچە، ماۋۇ ناھايىتى ئوبدان دورا ئىكەن. بۇنى كۈندە ئۈچ ۋاخ يېگۈزۈشنى ئۇنتۇماڭ. ئۇ يەنە "يالڭاياق" دوختۇر پاتىگۈلگە بىر پارچە خەت يېزىپ بەردى. مەن ھازىرلا ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنى بۇ يەرگە ئەۋەتىۋېتىمەن.

— رەھمەت، ئۇكام، يېتىم-يېسىرلارنىڭ بېشىنى سىلىغىنىڭىز ئۈچۈن، خۇدايىم كامالىڭىزغا يەتكۈزەر...بىزدەك خانىۋەيرانچىلىق كوچىسىغا تاشلىماس!

. . . . . .

— قارا، ئاكا، — دېدى رەيھان ئاكىسىنىڭ تەكىيىسىگە يۆلىنىپ تۇرۇپ، — چوڭ ئانام ئۆلۈپ كەتكەن كۈنى ئۆيىمىزگە شۇنداق جىق ئادەم كەلدىكى، ساناپمۇ بولالمىدىم. تولىسى بېلىكىگە ئاق باغلاپ، "ۋاي ئانام..." دەپ تووۋلاپ يىغلىدى. ئاناممۇ، مەنمۇ تازا يىغلىدۇق. سەن بولغان بولساڭ، سەنمۇ يىغلامتىڭ؟

شەۋكەت جاۋاب بەرمىدى. چۈنكى، تىلى تامىقىغا چاپلىشىپ

قالغانده‌ك ئۆزىگه قىلچه بويسۇنمايتتى. كۆزلىرىدىن بولدۇقلاپ قۇيۇلۇۋاتقان ياش تامچىلىرى دىلىدىكى قايغۇ ـ هەسرىتىنى سىڭلىسىنىڭ ئالدىغا تۆكمەكتە ئىدى...

رەهمەتلىك مەغپىرەتخان ئاچام ئىككى يېرىم يىل ئورنىدىن مىدىرلىماي يېتىپ، دۈمبىسىنىڭ بىر قەۋەت تېرىسى سويۇلۇپ كەتتى. پات ـ پات ئۇ يان ـ بۇ يان ئۆرۈپ قويمىسا، كۆرپىگە چاپلىشىپ قېلىپ قاناپ كېتەتتى. دەسلەپكى يىلى بۇ ئىشنىڭ هۆددىسىدىن ئابدەم چىققاندى. بارا ـ بارا مومايىنىڭ كېسىلى ئېغىرلىشىپ، بىر تېرە ـ بىر سۆڭەك بولۇپ قالغانلىقتىن، شەۋكەتمۇ ئۇنىڭدىن بىمالال خەۋەر ئالالايدىغان بولۇپ قالدى. "بىرگە زەربە بېرىش، ئۈچكە قارشى تۇرۇش" هەرىكىتى باشلانغاندىن بۇيان، شەۋكەتنىڭ يەلكىسىگىمۇ تاغار چىقتى. مەغپىرەتخان ئاچىسىنىڭ بىردىنبىر هەمراهى رەيهان بولۇپ قالدى. قىسقىسى، ئۇنىڭ هاياتىنى بىر كۈن ساقلاش ئابدەمگە قانچىلىك ئېغىرچىلىقلارنى كەلتۈرگىنىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلار هامان ئۆزىنىڭ پەرزەنتلىك بۇرچىنى ئادا قىلدى. نېمە چارە؟ قىسمەت شۇنداق ئىكەن، رەهمەتلىك بۇنىڭدىن ئىككى هەپتە ئىلگىرى ئالەمدىن ئۆتتى. ئەمما، بۇ ئىشنى شەۋكەتكە خەۋەر قىلىشمىدى.

ـــ ئاكا، نېمىشقا يىغلايسەن؟ يىغلىمىغىنا ئادەمنى قورقۇتۇپ...

"مەن يىغلىسام، رەيهان نېمىشقا قورقىدىغاندۇ..."

شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى ئىختىيارسىز يۇمۇلۇپ، چوڭ ئانىسىنىڭ قاتمۇقات قورۇقلار بىلەن قاپلانغان، مېهرىبان سىماسى ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى. "نېمىگە يىغلايسەن قوزام؟ ـــ دېدى ئۇ شەۋكەتكە تەسەللى بېرىپ، ـــ ئوبدان بالا دېگەن گەپ ئاڭلايدىغان جۇمۇ.

سەن يىغلاۋەرسەڭ، مەن قانداق ئۇخلايمەن...“

مانا بۇ ئىشنىڭ بولۇپ ئۆتكىنىگە ئون يىلغا يېقىنلاشتى. شەۋ-كەتمۇ ئاق-قارىنى پەرق ئەتكۈدەك يىگىت بولۇپ قالدى. قورسىقى توق، ئۇچىسى پۈتۈن، ھېچ نەرسىدىن غېمى يوق ئىدى. دەسلەپ ئۇ ئۆزى ئوقۇغان كىتابلار ۋە كۆرگەن كىنولاردىكى ئەڭ جاپالىق خىزمەت ئورۇنلىرىدا تىرىشىپ ئىشلەپ، ئادەمنىڭ ئەقلى ھەيران قالغۇدەك چوڭ تۆھپە يارىتىپ، شان-شەرەپ قازانغان قەھرىمان شەخسلەرنى دوراپ، زاۋۇتتىكى ئەڭ جاپالىق ئورۇن — قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيىنى تاللىۋالدى. بۇ ئارزۇسىنى يەنشۇجىغا ئېيتقاندا، ئۇ خۇشال بولغىنىدىن بارىكاللا ئېيتتى ۋە ئۇنىڭ ئارزۇسى بويىچە ئىش كۆردى. شەۋكەت تۇنجى قېتىم ئىش كىيىمى كىيىپ، بىر پېشقەدەم ئىشچىنىڭ يېتەكچىلىكىدە قوغۇشۇن چەككىلىگۈچنى قازان-دىكى قوغۇشۇن ئېرىتمىسىگە پاتۇرغىنىدا، يۈرىكى خۇشاللىقتىن تېپچەكلەپ، تومۇرلىرىدىكى قان قازاندىكى ئاشۇ قوغۇشۇن ئېرىتمى-سىدەك پورۇقلاپ قايناپ كەتتى. ۋۇجۇدىغا يامرىغان بىر يىللىق ئېقىن كۆزلىرىدە ئەكس ئەتتى...ئۇزاققا قالماي، مۇستەقىل ئىش-لەشكە باشلىدى. ئىشلىگەنسىدىمۇ، ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا ئىشلىدى. قەلبىگە ھاياجان، چىرايىغا تەبەسسۇم ھەمراھ ئىدى. ھەر كۈنى ئىشتىن چۈشۈپلا، ئانىسى بىلەن سىڭلىسىغا شۇ كۈنى قىلغان ئىشىنى پەخىرلە-نىپ بېرەتتى. ئانىسى ئۇنى تېخىمۇ ئوبدان ئىشلەشكە دەۋەت قىلاتتى. بۇغراجاننىڭ ئەقىل-پاراستى، ئىشچانلىقى، كەمتەرلىكى... توغرۇلۇق ئاجايىپ قىزىقارلىق ھېكايىلەرنى سۆزلەپ بېرەتتى. شەۋ-كەت چوقۇم دادىسىدەك ئادەم بولۇشقا ئەھدە قىلاتتى. كۆڭلىدە: ”دادام مېنىڭ مۇشۇنچىلىك ئادەم بولۇپ قالغىنىمنى كۆرەلىگەن بولسا،

قانچە خۇشال بولۇپ كېتەر ئىدى، ھە!؟...“ دېگەنلەرنى ئويلايتتى.
تېخى بەزىدە كىرسىن، قوغۇشۇن تۇزۇندىسى ۋە قوغۇشۇن ئېرىتمە-
سىدىن ”گۈل“ چېكىلگەن ئىش كىيىمى بىلەنلا تالا-تۈزگە چىقىپ،
كىشىلەرنىڭ ھەممىسىگە ئۆزىنىڭ ئىشچى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرگۈسى
كېلەتتى. لېكىن، زاۋۇتنىڭ ئىش كىيىمى بىلەن سىرتقا چىقماسلىق
توغرىسىدىكى بەلگىلىمىسىنى ئېسىگە ئېلىپ، نائىلاج پەيلىدىن
ياناتتى...بىرنەچچە ئاي ئەنە شۇنداق ئۆتتى. شەۋكەت قوغۇشۇن
ئېرىتىش — چەككىلەش تېخنىكىسىنى تولۇق ئىگەللەپلا قالماستىن،
قوغۇشۇن، بابىت، قەللىنى نىسبەتلەشتۈرۈپ تەكشەش تېخنىكىسىنىمۇ
ئىگەللىۋالدى، رەھبەرلىكمۇ، يولداشلارمۇ ئۇنى ماختايتتى. بۇ ماخ-
تاشلار شەۋكەتنى ئىلھاملاندۇراتتى، ئۇنىڭ غەيرىتىنى ئۇرغۇتاتتى.
كېيىن... ھە، كېيىن، شەۋكەت ھەممە سېخلارنىڭ ئىش شارائىتى،
تېخنىكا جەھەتتىكى ئالاھىدىلىكى بىلەن تونۇشتى. بىرنەچچە ئاغىنىمۇ
تېپىۋالدى. ئۇنىڭغا شۇ نەرسە مەلۇم بولدىكى، ئۆزى ئىشلەۋاتقان
بۇ ئىش ئادەمدىن ھېچقانداق ماھارەت ۋە تېخنىكا تەلەپ قىلمايد-
دىكەن. تېخنىكىنىڭ ”ئاكىسى“ باشقا سېخلاردا ئىكەن...شەۋكەتنىڭ
زېھنى چېچىلىپ، كۆڭلى پاراكەندە بولۇشقا باشلىدى. لېكىن، بۇنى
ھېچكىمگە تۇيدۇرمىدى. يەنىلا بۇرۇنقىدەك تىرىشىپ ئىشلەيتتى،
ئۆگىنەتتى. ”توشقان تېرىسىمۇ ئۈچ كۈن چىدايدۇغۇ، — دەيتتى
ئۇ ئۆزىگە تەسەللىي بېرىپ، — ھېچ بولمىسا، بىر-ئىككى يىل چىداپ
ئىشلەي. ئۇبدان ئىشلەۋەرسەم، تەشكىلمۇ ۋەدىسىنى ئۇنتۇپ
قالماس...“ ئەنە شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ھېلىقى كېلىشمەسلىك
يۈز بەردى. ئانىسىنىڭ كۆزى ياشلاندى. رەيھاننىڭ چىرايىدىن
تەبەسسۇم قاچتى؛ ئۇنىڭدىن ئەيمىنىدىغان، ئۆزىنى قاچۇرىدىغان،

www.uyghurkitap.com

گەپ قىلسا دۇدۇقلايدىغان بولۇپ قالدى. يەن شۇجېنىڭ چىرايى سولدى. ئۇنىڭ بىلەن سۆزلەشكەندە، ئاۋازى تىترەپ كەتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ئۇدۇل قارىيالمىدى. ئانار چاندۇرمىغىنى بىلەن، قەستەن ئۇنى كىنوغا تەكلىپ قىلدى. تېخى "ئەقىلغە ئىشارەت، نادانغا جۇۋالدۇرۇز" دېگەندەك ئىش قىلىپ، ھەممە ئادەمنىڭ ئاغزىدا ئۇنىڭ گېپى بولۇۋاتقانلىقىنى پۇراتتى...مانا بۇلار شەۋكەت-نىڭ يېڭىباشتىن ئەقىل تېپىشى ئۈچۈن يېتىپ ئاشقۇدەك تەنبىھ بولغانىدى. ئايۇپ شۇجېنىڭ ھېلىقى گەپلىرى ئۇنىڭ قەلبىنى زىلزىلىگە سالدى. بىر-بىرىگە تۆپتىن ئوخشىمايدىغان ئىككى دەۋر، ئىككى خىل مۇھىت، ئىككى خىل مۇئامىلىنى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا تونۇۋېلىشقا تۈرتكە بولدى. راست ئەمەسمۇ، ئىشچى بولغانىكەن، ئۆزى ئىشلەۋاتقان ئاشۇ ئىشنىڭ قانچىلىك ئېغىر، قانچىلىك جاپالىق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئالدى بىلەن ئۇنىڭغا چىن دىلىدىن مېھىر قويۇشى؛ جاپا ئىچىدە راھەتنى، مەينەتچىلىك ئىچىدە پاكلىقنى كۆرۈشى كېرەك-دە! ئالايلۇق، بىر قىسىم ئىشچىلار كۈن بويى ئۆرە تۇرۇپ قوغۇشۇن چاڭگاللىسا، بىرمۇنچىلىرى مۇكچىيىپ ئولتۇرۇپ ماشىنىغا قەغەز سالىدۇ؛ نەچچە يۈز كىلوگرام ئېغىرلىقتىكى قەغەز تايلىرىنى ئۇ ياندىن-بۇ يانغا يۆتكەيدۇ. يەنە بىرمۇنچىلىرى ھەر خىل زەھەرلىك خىمىيىلىك دورىلار بىلەن ھەپىلىشىدۇ؛ قولاق-مېڭىنى يەپ كەتكۈدەك قاتتىق جالاق-جۇلۇق ھەم سېسىقچىلىق ئىچىدە، ھەر كۈنى توپتوغرا سەك-كىز سائەت ئىشلەيدۇ. شۇنداق ئىكەن، جاپادىن، پاسكىنىچىلىقتىن، سېسىقچىلىقتىن قورققان ئادەم ئىشچى بولالامدۇ!؟

شەۋكەت بۇ ئاددىي ھەقىقەتنى تونۇپ يەتكەنىدى. ھەر ھالدا

كىچىكىپرەك بولسىمۇ ئەقلىنى تاپقانىدى. شۇڭا ئۇ بىرەر يېڭى ئىشقا دۇچ كەلسىلا: "نېمە ئۈچۈن؟" دېگەن سوئالنى قويماي قالمايتتى. ئىشقا شۇنداق بېرىلىپ كەتكەنىدىكى، كۆپىنچە، ئاباق ئاگاھلاندۇرۇپ قويمىسا، ئاللىقاچان چۈشلۈك دەم ئېلىش ۋاقتى توشۇپ، ئىشقا چۈشىدىغان چاغ بولۇپ قالغانلىقىنىمۇ تۇيماي قالاتتى. ئابدەم ئۇنىڭ ۋاقتى-قەرەلىدە تاماق يېمەي، ئاغرىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، يا رەيھاننى ئۇنى چاقىرىشقا ئەۋەتەتتى، يا بولمىسا، تاماق چىقارتاتتى، تولىسى ئۆزى تاماق توشۇيتتى. ئاخشاملىرى، شەۋكەت ئىشتىن چۈشۈپ تامىقىنى يەپلا ياتاق ئۆيىگە كىرىپ، قولىغا بىر كىتابنى ئېلىۋالسا، تاكى ئەل ئايىغى جىمىغىچە ئوقۇغىنى ئوقۇغانىدى. ئابدەم ھەممەيلەندىن بۇرۇنراق ئورنىدىن تۇراتتى. چالا-پۇچۇق ناشتا قىلىپلا، قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيىگە قاراپ ئۇچاتتى. ئىس-تۈتەك، سېسىقچىلىق، مەينەتچىلىك ئەمدى ئۇنىڭغا ئۆزگىچە راھەت، ئۆزگىچە ھۇزۇر-ھالاۋەت بەخش ئەتمەكتە ئىدى. كۆڭلى خوش، روھىي كۆتۈرەڭگۈ ئىدى. ئابدەم بۇنىڭدىن خۇشال ئىدى، پات-پات ئۇنى رەيھاننى ئېلىپ كىنو-تىياتىر كۆرۈپ كېلىشكە قىستايتتى. رەيھان ئانارنى ئېلىۋېلىشنى ئۇنتۇمايتتى (شەۋكەت نېمە ئۈچۈندۇ ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كىرمەيتتى)، شەۋكەتمۇ كۈندە بىر-ئىككى قېتىم ئۇنى كۆرۈۋالمىسا كۆڭلى ئۇنىمايتتى. ئىككىيلەن يالغۇز قالسىلا، قىلغىلى گەپ تېپىشالمايتتى؛ بىر-بىرىنىڭ كۆزلىرىگە ئۇدۇل قارىشالمايتتى. شەۋكەت بۇنىڭدىن چەكسىز ھۇزۇرلىناتتى، راھەتلىنەتتى، كۈچكە، غەيرەتكە تولاتتى...

ئىككى ئاي ئاشۇنداق ئۆتتى. دۆلەت بايرىمىنىڭ ئوتتۇز يىللىقى ھارپىسىدا، شەۋكەتنىڭ سۈرىتى شەرەپ تاختىسىغا چىقتى، ئىش-

ئىزلىرى تونۇشتۇرۇلدى (شەۋكەت يىللىق ۋەزىپىسىنى سەككىز يېرىم ئايدا ئورۇنلاپ بولغانىدى)، بۇ مۇناسىۋەت بىلەن، ئانار ئۇنى ئالاھىدە تەبرىكلىدى: ئابىدەم بىلەن رەيھاننىڭ ئالدىدا ئاشكارا ماختىدى ھەم كىنوغا تەكلىپ قىلدى...بايرام ئۆتۈپ ئۈچ كۈندىن كېيىن، ئاغزى قۇلىقىغا يەتكۈدەك خۇشاللانغان مەھەممەت ئىمىن ئۇششۇمىتۇت شەۋكەتنىڭ قېشىدا پەيدا بولۇپ قالدى ۋە ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئاستا پىچىرلاپ، ئۇنى باسما سېخىغا يۆتكەش قارار قىلىنغانلىقىنى ئۇقتۇردى ھەم ئۆزىنىڭ يەڭشۈجى بىلەن رامىزان چاكچاكنى ئەيۋەشكە كەلتۈرۈش ئۈچۈن قانچىلىك باش قاتۇرغانلىقىنى سىرلىق قىلىپ سۆزلىدى. ئاخىردا:

— ئەسلىدە بۇ گەپنى لاۋيەن ياكى رامىزان چاكچاك ساڭا ئۇقتۇرماقچى ئىدى. خۇشاللىقىمدا ئاغزىمدىن چىقىپ كېتىپ قالدى. مەندىن ئاڭلىغانلىقىڭنى بىرەرسىگە تىنىپ تاشلىما جۇمۇ! — دەپ ئالاھىدە تاپىلىدى...

مەھەممەت ئىمىن ئىشىكتىن چىقىشى بىلەنلا، شەۋكەتنى غەم باستى. "قانداق قىلسام بولار؟" دەيتتى ئۇ ئىچىدە قايتا ـ قايتا تەكرارلاپ. قولىمۇ تۈزۈك ئىشقا بارمايتتى. پات ـ پات سائەتكە قاراپ قوياتتى...ئاخىر، ئىشتىن چۈشۈشكە داڭ چېلىندى. شەۋكەت كىيىمىنى يەڭگۈشلىدى ـ دە، ئالدىراش ئۆيىگە چاپتى. ئانىسىنىڭ زورى بىلەن، ئىككى كاپاملا پولۇ يېدى، ئاندىن، ياتاق ئۆيىگە كىرىپ، ئىككى قولدەك كەڭلىكتىكى پارچە قەغەزگە: "ئانار، خەلق مەيدانى يېنىدا سىزنى كۈتىمەن..." دەپ يازدى، ئۇنى ئالقىنىدا مەھكەم چاڭگاللىغىنىچە بىر تاشقىرىغا چىقىپ، بىر ئۆيىگە كىرىپ، دىلىغۇللۇق ئىچىدە بىر سائەتكە يېقىن ۋاقىتنى ئۆتكۈزدى. بۇ ئۇنىڭ ئانارغا ياز-

غان تۇنجى خېتى ئىدى. يېزىپ بولۇپ، بۇ خەتنىڭ ئاناردا قانداق تەسىر پەيدا قىلىشى، ئۇنىڭ ئۆز ئىلتىماسىنى ئىلىك ئېلىش ـ ئالماسلىقى ئۇستىدە ئويلىنىپ قالغانىدى. لېكىن جۇرئەت بەربىر دېلىغۇللۇقنى يەڭدى: شەۋكەت ئانىسى بىر ئىش بىلەن ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، رەيھاننى ئىشارەت بىلەن تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىپ، خەتنى ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى ـ دە، قولىقىغا نېمىلەرنىدۇ پىچىرلاپ قويۇپ، ئالدى ـ كەينىگە قارىماستىن دەرۋازا تەرەپكە چاپتى. دەرۋازىدىن چىقىشىغا، نېمە ئۈچۈندۇ ۋۇجۇدىنى تەر بېسىپ، پۇتلىرى كالۋالىششقا باشلىدى، قەدىمىمۇ بارغانسېرى ئاستىلاپ پات ـ پات بۇرۇلۇپ كەينىگە قارايتتى. بىرنەچچە ئون قەدەم مېڭىپ بىر توختاپ، نېمىلەرنىدۇ ئويلايتتى. ئىچىدە ئۆزى بىلەن ئۆزى سۆزلىشەتتى...

ئاخىر شەۋكەت خەتنە كۆرسىتىلگەن جايغا كەلدى. بۇ چاغدا، كەچكى شەپەق ئاخىرقى شولىسىنى چېچىپ، ئاسمانغا باش تىرەپ تۇرغان مۇز تاغ چوققىسىنى يۇزىگە دالدا قىلماقتا ئىدى. ۋاقىت ناھايىتى ئاستا ئۆتمەكتە. شەۋكەت سائەت تاقىمىغىنى ئۈچۈن، كۆزىنى شەپەقتىن ئۈزمەيتتى. ئاردىن قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكەنلىكىنى تەخمىنەن بولسىمۇ پەرەز قىلىش نىيىتىدە، ئىچىدە پىچىرلاپ: "بىر، ئىككى، ئۈچ..." دەپ سانايتتى. سانىغانسېرى ساناقتا ئېزىپ، بىر سانىنى بىرنەچچە قېتىم تەكرارلايتتى. قانچە يۈزنى (بەلكى قانچە مىڭنى) سانىدىكىن، بىر چاغدا قېشىغا بىركىم كەلگەندەك بولدى.

شەۋكەت ساناشتىن توختىدى.

ئۇنىڭ كۆزلىرى ئۆزىدىن بىر قەدەملا نېرىدا، ئۆزىگە روبىرو

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تۇرغان ئانارنىڭ ھەرقانداق چاغدىكىدىن تەمكىن، شۇنداقلا ئۇياتـ
چان كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشقان چاغدا، يۈرىكى ھاياجاندىنمۇ ياكى
خىجىللىقتىنمۇ ئەنسىز دۈكۈلدەپ، پۈتۈن ئەزاسىغا ئوت كەتكەندەك
بولدى. ھاۋانىڭ خېلىلا سالقىنلاپ قالغىنىغا قارىماي، ئۈستىبېشى
تەر بىلەن نەمدىلىپ، بەدىنىگە چاپلاشقىلى تۇردى.

ئۇ كۆلۈمسىرەشكە تىرىشتى.

راستىنلا كۆلۈمسىرىدىمۇ؟ ئۇ بۇنى بىلمەيتتى. نېمە ئۈچۈندۇ تىلى
گەپكە كەلمەيتتى... خېلىدىن كېيىن تەسلىكتە:

— كەپسىز ـ دە؟ — دەپ قويدى.

— كەلمەسمىكىدىن دېگەنمىدىڭىز؟ — ئانار سوئالغا سوئال بىلەن
جاۋاب بەردى.

— ياق، ئەمدى...

— ماڭا گېپىڭىز بارمىدى؟

— ھەئە.

شەۋكەت شۇنداق دېدىيۇ، جىمىپ كەتتى.

بۇ ھال ئاناردا غەلىتە بىر تۇيغۇ قوزغىدى. ئۇنىڭدىكى تەبىئىي
خاتىرجەملىك قاياقلارغىدۇ ئۇچۇپ، ئىچ ـ ئىچىدىن بۇرۇقتۇم
بولۇشقا باشلىدى. قوللىرى شاپتۇل چېچىكى گۈللۈك چىت كۆڭلەك
ئۈستىدىن كىيگەن كۆل رەڭ خادانى پىلاتىسىنىڭ ئۈستۈنكى تۈگمىسى
ئۈستىدە تىنىمسىز مىدىرلايتتى، كۆزلىرى ئەنە شۇ بارماقلارغا تىكىلـ
گەنىدى. ئانار شەۋكەتنىڭ مىجەزىنى ناھايىتى ياخشى بىلگىنى
ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئاغزىنى تاتلاشقا مەجبۇر بولدى.

— بەك زۆرۈر گەپمىدى؟

— ھەئە.

— دەپ بېقىڭە قېنى.

— مۇنداق بىر ئىشنى سىزگە مەسلىھەت سالماقچى ئىدىم، — شەۋكەت سۆزلەۋېتىپ، ئەتراپقا ئالاق-جالاق قاراشۋالدى. ئۇلار پىيادىلەر يولىنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا تۇراتتى، ئۆتكەن-كەچكەنلەر ئۇلارغا يەر ئاستىدىن قاراپ قويۇشاتتى. شەۋكەتنىڭ يۈزىگە ۋىللىدە قىزىللىق يۈگۈردى. ئانارنىڭ ئەھۋالىمۇ ئۇنىڭدىن قېلىشمايتتى. شەۋكەت ناھايىتى زور جۈرئەت بىلەن دېدى، — يولىنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇۋاپتۇقمۇ نېمە؟ يۈرۈڭە، بىر چەتكىرەك ئۆتەيلى.

ئانار ھېچقانداق قارشىلىق كۆرسەتمەستىن شەۋكەتكە ئەگەشتى. ئۇلار رەڭگارەڭ گۈللەر ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەن تۆت چاسا گۈللۈكنىڭ ئەڭ چەت، ئەڭ خىلۋەت بۇرجىكىگە كېلىپ توختاشتى-دە، جەينەكلىرىنى گۈللۈكنىڭ تۆمۈر شادىسى ئۈستىگە قويۇشتى.

شەۋكەت تېخىمۇ جۈرئەتلىنىپ، ئۈزۈلۈپ قالغان سۆزىنى داۋام قىلدى:

— بەلكى سىزمۇ ئاڭلىغانسىز، تەشكىل مېنى باشقا سېخقا يۆتكەيدىغان بوپتۇ.

— ياخشى گەپ ئىكەنغۇ، ئەمدى مۇرادىڭىزغا يېتىپسىز-دە! — ئانار تاتلىق كۈلۈمسىرەپ، شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىگە قارىغىنىچە چاقچاق قىلدى، — بۇنىڭياغى ئۇششۇقلۇق قىلىپ، يىغلاپ يۈرمەسسىز!؟...ھە، راست، قاچان ئۇقتۇردى؟

— تېخى ئۇقتۇرمىدى.

— تەشكىل ئۇقتۇرمىغان گەپنى دولىڭىزدا پال بېقىپ ئۇقتىڭىزمۇ؟

— يائاللا، ئانار...ھەممە گەپنى چاقچاققا پۇتلايدىكەنسىز! بىرەيلەندىن ئاڭلىدىم.

— ئۇ كىشىنىڭ ئىتى مەخپىيمىكىن، يا ئىتى يوق پىيادىخانىمىكىن؟
شەۋكەتكە مەھەممەت ئىمىندىن ئاڭلىغانلىرىنى ئېيتماي بولمىدى.
— بەك ئوبدان بوپتۇ! — ئانار چىن يۈرىكىدىن خۇشاللىنىپ كەتتى، — سىزنى تەبرىكلەيمەن، شەۋكەت!
— مەن يۆتكەلمىسەم بولارمىكىن دەۋاتىمەن.
ئانارنىڭ چىرايىدىكى كۈلكە قاياقلارغىدۇ ئۇچتى. ئۇ ھەيران بولۇپ سورىدى:
— نېمىشقا؟ ئۆتكەندە يۆتكەلگىڭىز كېلىپ، كۆزىڭىز تۆت بولۇپ كەتتى، ئەمدى...
— ئانار، — دېدى شەۋكەت ئانار ھېچقاچان ئاڭلاپ باقمىغان جىددىي، شۇنداقلا ۋەزمىن تەلەپپۇزدا، — مەن مۇنداق ئويلاۋاتىمەن: ئۆتكەندە راستىنلا ئەخمەقلىق قىلىپ رەھبەرلىكنى خاپا قىلىپ قويدۇم. ئېھتىمال، رەھبەرلىكمۇ مېنى "كۆڭلى خاتىرجەم ئەمەس" دېگەن ئوي بىلەن مۇشۇنداق قىلىشقا مەجبۇر بولغان بولۇشى مۇمكىن. شۇڭا، يۆتكەلمەي ئىشلەۋېرەيمىكىن، دەيمەن...
شەۋكەت سۆزىنىڭ ئاخىرىدا: "ئاباقكامۇ يۆتكەلمەي ئىشلەۋەر دەۋاتىدۇ" دېيىشكە تەييارلانغان تىلىنى يىغىپ، ئانارغا سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلدى. ئانار كېسىپلا ئېيتتى:
— مېنىڭچە يۆتكەلسىڭىز بولارمىكىن.
— نېمە؟ سىز...
— مەن مۇنداق ئويلاۋاتىمەن، — ئانار تالانتلىق ئوقۇتقۇچى شاگىرتىغا مۇھىم بىر دەرسنى ئالاھىدە سۆزلەپ چۈشەندۈرۈپ بېرىۋاتقاندەك تەمكىن، ئېغىر-بېسىق تەلەپپۇزدا سۆزلەيتتى، — سىزمۇ بىلىسىز، كىمنى قەيەرگە قويۇش تەشكىلنىڭ ئىختىيارىدىكى ئىش.

بىزنىڭ ۋەزىپىمىز — تەشكىلنىڭ تەقسىماتىغا شەرتسىز بويسۇنۇش،...

— بۇنىڭغۇ چۈشىنىمەن، — شەۋكەت ئېتىراز بىلدۈردى، — ئەگەر تەشكىل مېنىڭ ئۆتكەنكى ئىلتىماسىمنى نەزەرگە ئېلىپ يۆتكىمەكچى بولغان بولسا، مەن ئۇچۇن ياخشى ئەمەس-دە...شۇڭا، رامىزان ئاكامدىن مېنى يۆتكەشنىڭ سەۋەبىنى ئۇقۇپ بەرسىڭىز، دەپتىم.

— ۋىيەي، نېمە دەيدىغانسىز، شەۋكەت! — ئانارنىڭ ئاۋازى غەلىتە جاراڭلاپ كەتتى، — تەشكىلنىڭ ھەرقانداق ئىشىنىڭ مەلۇم دەرىجىدە مەخپىيىتى بولىدۇ. ئەگەر بۇ مەخپىيەتنى دادام ماڭا دەپ بېرىدىغان بولسا، بىزنىڭ ئائىلە تەشكىل بولۇپ قالامدۇ؟! — شەۋكەت شەلپەردەك قىزىرىپ كەتتى. ئانارمۇ سەل ئاشۇرۇۋەتكىنىنى سېزىپ، تەلەپپۇزىنى يۇمشاتتى. گېپىگە بىرنەچچە ئېغىز چاقچاقمۇ ئارىلاشتۇرۇپ، شەۋكەتنى كۈلدۈرۈۋەتتى. ئاخىردا، — مەھەممەت ئىمىن ئاكام بۇ گەپنى سىزگە دەپ قويۇپ تازا ياخشى قىلماپتۇ... مۇنداق دېسەم، تېرىكىپ كەتمەڭ يەنە، — دەپ شەۋكەتكە سىناق نەزىرىدە تىكىلگەندى، شەۋكەتنىڭ چىرايىغا كۈلكە قوندى.

— نېمىشقا تېرىكەتتىم؟ — دېدى ئۇ، — مەنمۇ ئۇنىڭ توغرا قىلمىغانلىقىنى ھېس قىلىپ، سىزدىن مەسلىھەت سوراۋاتىمەن-دە!...

— شۇنداقمۇ؟ — ئانار شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىگە ئۇدۇل قاراپ يىللىق تەبەسسۇم قىلدى، — ئۇنداق بولسا، ئاۋۋال تەشكىل سىزگە رەسمىي ئۇقتۇرۇش قىلسۇن. شۇ چاغدا يەنە مەسلىھەتلىشىپ كۆرمەمدۇق؟

شەۋكەت تىلىنى "ماقۇل"غا ئۆمەللەۋاتقاندا، ئانار بىرنەرسىدىن ئەندىككەندەك، بېشىنى غەلىتە ئىرغىتتى-دە:

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— ئو...ئوش...نېمە دەۋاتىمەن؟...مەسلىھەتلىشىپ نېمە قىلاتتۇق! قايسى سېخىقا يۆتكىسە چىقىۋېرىمىز...قانداق، ماقۇلمۇ؟ — دەپ شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىگە تىكىلدى.

ئاھ، بۇ كۆزلەر...ئاھ، بۇ كۆزلەر!...

”كۆز كۆڭۈلنىڭ دېرىزىسى“ دېگەن گەپ راست بولسا كېرەك، شەۋكەت ئانارنىڭ ئۆزىگە ئۈمىد بىلەن تىكىلىپ تۇرغان كۆزلىرىدىن كەسكىن تەلەپ، تىل بىلەن ئاشكارا بايان قىلغىلى بولمايدىغان ئاجايىپ چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببەت ۋە ساداقەتنى؛ ياق، بۇلا ئەمەس، ئۆز يۈرىكىگە غايىبانە بىر يىپ بىلەن مەھكەم چېتىلىپ كەتكەن يالقۇنلۇق قەلبنى كۆرگەندەك بولدى!...شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى ئانارنىڭ كۆزلىرىدە ئىدى.

ئىككى جۈپ كۆزدە يىلتىلىق تەبەسسۇم، بىر جۈپ يۈرەكنىڭ قىزىللىقى يۈزلىرىگە تەپچىگەن، تىللار گاچا. يۈرەكلەردە ئورتاق تۇيغۇ...

شەۋكەتنىڭ شوخلۇقى تۇتتى. ئۇ كۆڭلىدە قايسى كۈنى كېچىدە — ئانار بىلەن ئۆزىنى ئايرىپ تۇرغان ئوتتۇز سانتىمېتىر قىلىنلىقتىكى تامنى ئۆرۈۋېتىش نىيىتىگە كەلگەن ھېلىقى كېچىدە — ئويلىغانلىرىنى بىراقلا ئانارنىڭ ئالدىغا تۆكمەكچى؛ ئانار ئۇنىڭ تەلىپىنى ئىلىك ئالسا، ئۇمۇ ئۆز نۆۋىتىدە ئانارنىڭ تەلىپىگە شەرتسىز كۆنمەكچى بولدى. لېكىن...

”لېكىن“ دېگەن مۇشۇ بېسىپ ئۆتكىلى بولمايدىغان توساق شەۋكەتنىڭ تىلىنى زەنجىرلەپ، قاياقىقىدۇ ئېلىپ كەتتى:

— ماقۇل، يولداش ئانارگۈل چاگجاك! چوقۇم بۇيرۇقىڭىز بويىچە ئىش قىلىمەن!...

شەۋكەتنىڭ بۇ چاقچىقى ئانارنى چىن يۈرىكىدىن كۈلدۈرۈۋەتتى.
ئۇنىڭ كۈلكىسى شۇنداق جاراڭلىق، شۇنداق تەبىئىي، شۇنداق يېقىملىق ئىدىكى، بەئەينى يۈرەككە ھۇزۇر بېغىشلىغۇچى ئەڭ جۇش-قۇن، ئەڭ يېقىملىق، ئەڭ جەزىبىلىك مۇزىكىغا ئوخشايتتى. بۇ كۈلكىدىن شەۋكەت شۇنداق ھۇزۇرلاندىكى، ۋۇجۇدى دەريادىكى بېلىقتەك يايراپ، يۈرىكىدىن ئۇرغۇپ چىققان كۈلكە ساداسى ئانار-نىڭ كۈلكىسىنى نەچچە ھەسسە بېسىپ چۈشتى:
— ھا-ھا، ھا-ھا!...
ئىككىيلەن خېلى ئۇزاق كۈلۈشتى. كۈلكە سەل بېسىققاندا، ئانار كۆكسىنى سىلىغىنىچە شەۋكەتنىڭ چاقچىقىغا چاقچاق بىلەن جاۋاب قايتۇردى:
— توۋا قىلدىم، ماۋۇ كارامەتنى!...مەن تېخى سىزنى گاچىمىكىن دەپ يۈرسەم، خېلىلا تىلىڭىز چىقىپ قاپتۇ ئەمەسمۇ!...
شەۋكەتمۇ بوش كەلمىدى:
— سىز دېگەن گاچا تۇرماق، تامنىمۇ زۇۋانغا كەلتۈرەلەيسىز ئەمەسمۇ!
ئانار كۈمۈش قوڭغۇراقتەك زىل ئاۋازى بىلەن يەنە قاقاقلاپ كۈلدى. شەۋكەتمۇ ناغرىنىڭ ساداسىدەك بوم ئاۋاز بىلەن تەڭكەش قىلدى.
ئىككىيلەن كۈلە، كۈلە، ئاخىرى ئۆزلىرىنىڭ قەيەردە تۇرغانلىقى-نىمۇ تۇيماي، بىر-بىرىنى نوقۇپمۇ ئېلىشتى.
كىمدۇ بىرىنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كەتكىنىنى سەزگەن ئانار بىر-دىن كۈلكىسىنى توختىتىپ، گۈللۈكنىڭ شادىسىغا سۈركىلىپ پۈرلە-شىپ كەتكەن كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكى، پىلاتىسىنىڭ پەشلىرى، يەلكە-

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

سىگە سۈرۈلۈپ كەتكەن ھىلىلە ياغلىقنى ئالدىراش تۈزەشتۈرۈشكە؛ شەۋكەتمۇ قەددىنى رۇسلاپ، ئەتراپقا سەپسىلىشقا باشلىدى: كەچ كىرىپ قالغانىدى، ئاسماندا ئانارنىڭ ئەگىم قاشلىرىدەك چىرايلىق ئاي پۈتۈن كۈچى بىلەن بۇلۇتلار باغرىنى بۆسۈپ ئۆتۈپ، ئۆز جاما-لىنى نامايىش قىلىشقا ئالدىراۋاتاتتى...

ئۈچ كۈندىن كېيىن، شەۋكەتنى باسما سېخىغا يۆتكەپ، سايىم ئاخۇن ئۇستامغا شاگىرتلىققا بېرىشتى. ئۇ ئېگىز بوي، ئۇستىخانلىق، ئاق-سېرىق يۈزىدە ئانچە-مۇنچە چېچەك ئىزى بار، يوغان بۇرۇت قويغان، ئەللىك ياشلاردىن ھالقىغان پىششىقەدەم باسما ئىشچىسى ئىدى. "بۇرۇت" دېگەن لەقىمىمۇ بار ئىدى. كۆزلىرى كۆكۈش بولۇپ، ئۆزىنىڭ ياش-قۇرامغا يات ھالدا ئاجايىپ سۈرلۈك چاق-ناپ تۇراتتى. ئۇ تېخنىكىسى يۇقىرى، قولى چاققان، شاگىرتلارغا تەلەپچان ئادەم بولۇپ، پۈتۈن زاۋۇتتا "تۆتنىڭ بىرى" سانىلاتتى. ھەممە كىشى ئۇنى ھۆرمەت قىلاتتى، ھەممە كىشى ئۇنىڭدىن ئەيمىنەتتى. شەۋكەت ئۇنىڭ قولىغا چۈشكەن كۈنىنىڭ ئەتىسىلا بۇنى ناھايىتى چوڭقۇر ھېس قىلدى.

— شەۋكەت، ماشىنىنى پاكىز تازىلاپ بولۇپ، ئاندىن ئىشتىن چۈش جۇمۇ!

— شەۋكەت، بۇزۇلغان قەغەزلەرنى ئوبدان رەتلەپ قوي جۇمۇ!

— شەۋكەت، ئىشتىن چۈشىدىغان چاغدا، ۋالىكلارنى كۆتۈرۈپ قويۇشنى ئۇنتۇپ قالما جۇمۇ!

— شەۋكەت، ۋالىكلارنى تازىلاپ بولۇپ، پاكىز سۈرتۈۋەت جۇمۇ!

بۇ بۇيرۇقلارنىڭ ھەممىسىگە شەۋكەت: "ماقۇل" دەپلا جاۋاب بېرەتتى ۋە ئۇنى قەتئىي ئىجرا قىلاتتى. كۆنلەر ئۆتكەنسېرى، بۇيرۇقلارنىڭ تۈرىمۇ، شەۋكەتنىڭ ئىشىمۇ كۆپەيدى:

— شەۋكەت، سىياھقا دىققەت قىل: بەك قويۇق ياكى سۇس بولۇپ قالمىسۇن!

— شەۋكەت، ۋالىكنى يەڭگۈشلىۋەت!

— شەۋكەت، بەتلەرنى ماشىنىدىن چۈشۈرۈۋەت!

— شەۋكەت، سىياھ يەڭگۈشلەشكە دىققەت قىل!

سايىم ئاخۇن ئۇستام شەۋكەتنى ھەربىر يېڭى ئىشقا بۇيرۇغاندا، ئالدى بىلەن ئۆزى ئىشلەپ كۆرسىتەتتى. تاكى شەۋكەت ئۇ ئىشنى تەلەپكە لايىق ئىشلىگەنگە قەدەر ئۇنىڭ "كۆزىگە كىرىۋالاتتى". شەۋكەت بۇ ئىشنى تولۇق قولغا ئالغاندىن كېيىنلا، ئاندىن ئىككىنچى بىر ئىشقا بۇيرۇيتتى، شەۋكەت قىلغان ھەربىر ئىشنى ئىنچىكىلەپ تەكشۈرەتتى، كۆڭلى قانائەتلەنگەندىن كېيىن، شەۋكەتنىڭ دولىسىغا قېقىپ: "يارايسەن! داداڭنىڭ ئوغلى بولۇپ چىقىدىغاندەك تۇرىسەن!..." دەپ قوياتتى. ئەكسىچە بولغان چاغلاردا، شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىگە مىختەك قادىلىپ: "يىگىت، كاللاڭ بىلەن ئىش قىل، بىپەرۋالىق قىلساڭ، ماشىنا شىللەڭگە مىنىۋالىدۇ جۇمۇ!..." دەپ كىنايە قىلاتتى. بۇنداق چاغلاردا شەۋكەت خىجالەت بولغىنىدىن، بويۇنلىرىغىچە قىزىرىپ، بوياقچىنىڭ كۆپىگە چىلانغاندەك قاپقارا ياكى سۆسۈن، شاپتۇل چېچىكى، زەڭگەررەڭ قوللىرىنى ئىشقىلىغىنىچە، يەرگە قاراپ تۇراتتى. ئىچىدە ئۆزىنىڭ كالۋالىقىدىن ئۆكۈنەتتى. "نېمانچە تۇگۇلۇپ كېتىسەن؟ — دەيتتى سايىم ئاخۇن ئۇستام ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىۋالغاندەك كۇلۇمسىرەپ چاقچاق ئارى-

لاش، — بىر كۈندىلا ھەممە ئىشنى بىلىۋالغۇدەك كېلىۋاتامدۇ؟ نېمانچە بىتاقەتلىك قىلىسەن؟ ئاننىمۇ بىر چىشلەم، بىر چىشلەمدىن يېگەندەك، تېخنىكىنىمۇ بىر-بىرلەپ ئۆگىنىدىغان گەپ، ئۇكا... ئالدىرىغان بىلەن بولمايدۇ. بۈگۈن بىر تال بۇرما مىخنىڭ ئىسمى، رولىنى ئۆگەنسەڭ، ئەتە بىر تال ئوق ياكى بىر تال چىشلىق چاقنىڭ ئىسمى ۋە رولىنى ئۆگىنىسەن. بىتاقەتلىك قىلىپ، قورسىقىمىدىكىنىڭ ھەممىسىنى بىر كۈندىلا بىلىۋالماقچى بولساڭ، ئىككىمىز كېلىشەلمەيمىز جۇمۇ!...مەنىمۇ ئاز-ئازدىن ئۆگەنگەن، ساڭىمۇ ئاز-ئازدىن ئۆگىتىمەن...ھە، نېمىگە ھومىيىسەن؟ بولدى، خاپا بولما، كەل، مانا مۇنداق قىل. ھەببەللى! ئەمدى توغرا بولدى!...“

شەۋكەت توپتوغرا بىر ئاينى ئاشۇنداق ئۆتكۈزدى. ئۇ ئۆز نەزىرىدىكى خېلى كۆپ نەرسىنى بىلىۋالغاندەك ئىدى. ئەمما، ئۇستىسىنىڭ ئۆگەتكىنى ئاران ئون نەچچە خىل زاپچاسنىڭ رولى ۋە ماشىنا تازىلاش، مايلاش، ۋالىك يۇيۇش، سىياھ ئاپپاراتىنى تەڭشەش...بولدى. تېخى ئىككى قېتىم ماشىنىنىڭ تورمۇزى ئوچۇق قېلىپ، روبىلىنىكىنى ئېچىش بىلەنلا ماشىنا تاراقلاپ ھەرىكەتكە كېلىپ، شەۋكەتنى جېنىدىن ئايرىغىلى تاس قالدى. شەۋكەت بۇ ئىشى ئۈچۈن ئۇستىسى تەرىپىدىن ئەپچىللا ئۇچۇۇغدالدى. ماشىنىنى مايلاش ھوقۇقىمۇ تارتىۋېلىندى. ئەكسىچە، ئۇنىڭ بىلەن تەڭ شاگىرتلىققا قوبۇل قىلىنغانلارنىڭ بەزىلىرى ئون-يىگىرمە قەغەزنى ئۆز ئالدىغا باسقانلىقىدىن پەخىرلىنىپ يۈرۈشەتتى. بۇ شەۋكەتكە بەكمۇ ئەلەم قىلغان بولسىمۇ، دېمىنى ئىچىگە يۇتۇپ، ”بۇرۇت“نىڭ ھەربىر بۇيرۇقىنى بىجانىدىل ئورۇنلاپ كېلىۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ ماشىنىسى سىبىخ بويىچە ھەممە ماشىنىدىن كونا ھەم ئەبجەق بولۇشىغا قارىماي، ”بۇرۇت“نىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

”ئۆلۈك ئېشەككە يانتاق ئارتىدىغان“ ماھارىتى، ھېرىش-چارچاشنى
بىلمەيدىغان جاپاكەشلىكى نەتىجىسىدە، ئۇلار مۇشۇ ئايلىق ۋەزىپە-
سىنى بىر يۈز ئوتتۇز پىرسەنت ئورۇنلىدى. پەقەت مۇشۇلا شەۋ-
كەتكە تەسەللى بولماقتا ئىدى.

بۈگۈن ئۇ ”بۇرۇت“نىڭ بۇيرۇقى بويىچە ۋالىك يەڭگۈشلەۋا-
تاتتى. ئۇ كېرەكتىن چىققان بىر ۋالىكنى كىرىسىن بىلەن يۇيۇپ،
لاتا بىلەن سۈرتۈۋاتقاندا، ۋالىكنىڭ بىرقانچە يېرىدە غەلىتە ”گۈل“
تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ بىردەم سىنچىلاپ قاراپ، ھېلىقى
”گۈل“نىڭ ۋالىك ئېرىتىمىسىگە ئارىلىشىپ قالغان قاتتىق ۋالىك
پارچىسى ئىكەنلىكىنى بىلىپ ھەيران بولدى ۋە ئىككى قولىنىڭ باش-
مالتىقى بىلەن ”گۈل“نىڭ چۆرىسىنى كۈچەپ باسقانىدى، كۆمە-
قوناقتەك چوڭلۇقتىكى ۋالىك پارچىسى ئېتىلىپ چىقىپ، ئۇنىڭ ئور-
نىدا بىركامار ھاسىل بولدى. ئىككىنچى، ئۈچىنچى ”گۈل“لەرمۇ
ئاشۇنداق كامارغا ئايلاندى. شەۋكەت باشقا ۋالىكلارنىمۇ سىنچىلاپ
تەكشۈرگەنىدى، ھەممىسىدە بىرنەچچە تالدىن ”گۈل“ ئۇچراتتى. ئۇ
ئەھۋالنى ئۇستىسىغا ئېيتماقچى بولۇپ ئورنىدىن تۇردىيۇ، سايىم ئاخۇن
ئۇستامنىڭ نۇسخا كۆرستىش ئۈچۈن ئىشلەپچىقىرىش بۆلۈمىگە
چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئېسىگە ئالدى، قىسقىغىنا خىيال سۈرۈۋالغاندىن
كېيىن، ۋالىكلارنى ھەم ھېلىقى ۋالىك پارچىلىرىنى كۆتۈرگىنىچە،
ئالدىراش سىرتقا چاپتى.

— كەل، ئۇكا، — دېدى پاكار ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، يوغان
پىچاق بىلەن كاردىن چىققان ۋالىكلارنى ھەر خىل چوڭلۇقتا توغرا-
ۋاتقان ئاباق ۋالىك قۇيۇش ئۆيىنىڭ بوسۇغىسىدا شەۋكەتنى
كۆرۈپ، — مەن تېخى قېشىڭغا چىقاي، دەپ تۇرۇۋېدىم، يولۇمنى

قسقارتىپ، كونا ۋالىكلارنى ئۆزەڭ ئىپىكىرىپسەن-دە! قالتىس بالا جۇمۇ سەن!...

شەۋكەت ئۈنچىقماستىن ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ، قولىدىكى ۋالىك-لارنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويدى-دە، زوڭ ئولتۇردى. ئاندىن ۋالىكلار بىلەن ۋالىك پارچىلىرىنى ئۇنىڭغا كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— ئاباقكا، قارىڭە، ماۋۇ قانداق ئىش؟ — دەپ سورىدى.

ئاباق ھەيران بولغان قىياپەتتە، بىر شەۋكەتكە، بىر ۋالىكقا بىردەم تىكىلىپ تۇردى-دە، چىرايىغا كۈلكە تۇسنى بېرىپ:

— قايسى ئىشنى دەيسەن؟ — دەپ سورىدى.

— ماۋۇ تۆشۈكلەر بىلەن...

— ھە، مانداق دېگىنە، نېمە ئىشكىن دەپتىمەن تېخى. بۇ تۆشۈكلەرنى نېمە ئۈچۈن ئاچتىڭ؟

— مەن ئاچمىدىم. شۇنداق بېسىپ قويسام ئۆزى چىقىپ كەتتىغۇ-تاڭ.

— ”بېسىپ قويسام...؟“ كۆر بۇ ئىشنى! نېمىشقا بېسىپ يۈرگەن بولاتتىڭ، ئۇكا؟ ھېچقىسى يوق، قورقما. ئىرىتىپ بۆلەكتىن قۇيساق بولىدىغۇ! تازىمۇ ئۆپكەڭ يوق بالا-دە، سەن!

شەۋكەت ئاباقنىڭ ئۆز مۇددىئاسىنى چۈشەنمەيۋاتقانلىقىدىن تىت-تىت بولۇپ، ئۆزىنىڭ ئويلىغانلىرىنى ئۇجۇر-بۇجۇرىغىچە سۆزلەپ بەردى. ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغانسېرى، ئاباقنىڭ چىرايى بىر تاتىرىپ، بىر كۆكىرىپ، بىلىنەر-بىلىنمەس قىسىق كۆزلىرىنىڭ قارىچۇقلىرى ئالاق-جالاق ئويناشقا باشلىدى. كېيىن بىردىن تەمكىن قىياپەتكە كىرىپ، قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى ۋە:

— مۇنداق دېسەڭچۇ، ئۇكا! قالتىس ئەقىللىق يىگىت جۇمۇ سەن!

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئەگەر سەن سېزىۋالمىغان بولساڭ، مەن پەقەت دىققەت قىلمايدىكەن-
مەن...ئېرىشتىلمىگەن ۋالىيك توغرامچىسىنىڭ قىلىسپقا كىرىپ قىلىشى
ئۆلسەممۇ خىيالىمغا كەلمەس!...سېزىۋېلىپ بەك ئوبدان ئىش قىپ-
سەن، ئۇكا، ساڭا نىمە دەپ رەھمەت ئېيتسام بولار، نىمە دەپ
رەھمەت ئېيتسام بولار؟! ئەقلىڭگە ئاپىرىن، ئۇكا! — دېدى.
شەۋكەت بۇ چىگىدىن ئاشقان ماختاشلاردىن خىجىل بولۇپ،
بارغانسېرى قىزىرىپ-تاتىرىپ كېتىپ باراتتى. نىملەرنىدۇ دېيىشكە
ئۆمەللىگەن ئاغزى يېرىم ئېچىلغىنىچە قېتىپ قالغانىدى.
ئاباق ئۇشتۇمتۇت سورىدى:
— بۇنى سەنلا كۆردۈڭمۇ، يا...؟
— ھەئە، مەنلا كۆردۈم.
— بىركىمگە دېمىگەنسەن؟
— ياق، ھېچكىمگە دېمىدىم. بۇنى سېزىپلا، ئۇدۇل سىزنىڭ
قېشىڭىزغا كىرىشىم.
— بەكمۇ ئوبدان قىپسەن، ئۇكا! بەكمۇ ئوبدان قىپسەن!...
ئەگەر "بۇرۇت" ئۇقۇپ قالسا، ئوتتۇمنى ئۆرە كۆيدۈرمەيتتى....
ئېسىڭدە باردۇ، ئۆتكەندە ئۇنىڭ كاساپىتىدىن نىمە كۈنلەرنى
كۆرمىدىم!؟...
شەۋكەت مۇنداق بىر ۋەقەنى ئېسىگە ئالدى: سەرتان كۈنلىرى
ئىدى. نىمە ئۈچۈندۇ بىرنەچچە ماشىنىنىڭ ۋالىيكلىرى
كەينى-كەينىدىن ئېرىپ كەتتى. بەزىلىرى ئېرىمىگەن بولسىمۇ،
ئوقتىن ئاجراپ ئەگرى كېتىپ، ئەگرى نوغۇچ ئاشتاختا ئۈستىدە
تاراقلىغاندەك، بەتلەر ئۈستىدە ئېگىز-پەس تاراقلاپ، بىرمۇنچە
قوغۇشۇن بەتلەرنى كاردىن چىقاردى ۋە شۇ تۈپەيلىدىن، باسما-

www.uyghurkitap.com

ماشىنىلىرىدا ئارىلاپ-ئارىلاپ كۆتۈلمىگەن ھادىسىلەر يۈز بېرىشكە باشلىدى. سېخىنىڭ 7-، 8-ئايلىق ئىشلەپچىقىرىش پىلانىنىڭ ئورۇنلىنىشى ئىلگىرىكى ئايلارنىڭكىدىن زور دەرىجىدە تۆۋەنلەپ كەتتى، خېلى كۆپ مەھسۇلاتلىرى سۈپەت ئۆلچىمىگە يەتمىدى. زاۋۇت رەھبەرلىكى بۇ ھادىسە ئۈستىدە جىددىي تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىشقا باشلىدى. ئاباقتىن قايتا-قايتا سۈرۈشتە قىلغان بولسىمۇ، تۇتامىغا چىققۇدەك بىرەر نەتىجىگە ئېرىشەلمىدى. كۆتۈلمىگەندە، بۇ سىرنى "بۇرۇت" يەشتى: ۋالېكلار قىشلىق يېلىمدا قۇيۇلغانىنىڭ ئۈستىگە، قوم ئارىلىشىپ قالغانلىقى، ۋالېك ئوقىغا يۆگەلگەن يىپ-نىڭ بىرقانچە جايىدىن قىرقىۋېتىلگەنلىكىنى ئىسپاتلاپ، جاۋابكارلىقنى ئاباققا ئارتتى. ھېلىمۇ ياخشى، بۇ سېخىنىڭ قوشۇمچە مۇدىرلىقىنى ئۈستىگە ئالغان مەھەممەت ئىمىن بۇ ھادىسىنىڭ كېلىپ چىقىش سەۋەبىنى قايتا-قايتا تەكشۈرۈپ: "ئاباق كەسىپ ئەھلى بولمىغاچقا، قىشلىق، يازلىق يېلىمنى پەرق ئەتمەي، ئارىلاش ئىشلىتىۋەرگەن؛ ۋالېك ئوقىغا يۆگىلىدىغان يىپنى پات-پات يەڭگۈشلەپ تۇرمىغان؛ تازىلىققا دىققەت قىلمىغانلىقتىن، ۋالېك ئېرىتمىسىگە قوم ئارىلىشىپ قالغان..." دەپ يەكۈن چىقاردى. ئاباققا مۇناسىپ تەنقىد-تەربىيە بېرىلدى. ئاباقمۇ كەمچىلىكىنى بويىنىغا ئېلىپ، بۇ ساۋاقنى قوبۇل قىلىپ، بۇنىڭدىن كېيىن چوقۇم ۋالېكنىڭ سۈپىتىگە كاپالەتلىك قىلىشقا ۋەدە بەردى. مەھەممەت ئىمىننىڭ يەكۈنى، ئاباقنىڭ ۋەدىسى خېلى كۆپ يولداشلارنى قايىل قىلغان بولسىمۇ، "بۇرۇت" زادىلا قايىل بولمىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك، كېچىككىنە پۇرسەت تاپسىلا ئاباق ئۈستىدە غوتۇلداپ يۈردى. بۇ چاغدا شەۋكەت قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيىدە ئىشلەۋاتقان بولسىمۇ، بۇ ئىشلاردىن

تولۇق خەۋەردار ئىدى. شەۋكەت باسما سېخىغا يۆتكىلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، يەنە كۈتۈلمىگەن بىر ھادىسە يۈز بەردى: بېسىلغان كىتابلارنىڭ بەزى بەتلىرىنىڭ قىسمەن جايلىرىغا سىياھ تەگمەي، سۆز-جۈملىلەرنىڭ تېگى بار، تېگى يوق بولۇپ قالىدىغان بولۇپ قالدى. بۇنداق بەتلەرنى قايتا بېسىشقا توغرا كەلگەچكە، ھەم قەغەز ئىسراپچىلىقى، ھەم ۋاقىت ئىسراپچىلىقى قايتا-قايتا يۈز بېرەتتى. بۇنىڭ ئۈچۈن ”بۇرۇت“ بىر تەرەپتىن، شەۋكەتنى ”سىياھقا قاراشقا دىققەتسىزلىك قىلدىڭ...“ دەپ ئەيىبلىسە، يەنە بىر تەرەپتىن، بۇ كېلىشمەسلىكنى پۈتۈنلەي ۋالىكتىن كۆرەتتى.

”كىتاب بەتلىرىنىڭ ئالا بېسىلىپ قېلىشى، ئۇستام گۇمانلانغاندەك، ۋالىكنىڭ مۇشۇنداق ناچار قويۇلغانلىقىدىن بولغانىكەن-دە!...“ شەۋكەت مۇشۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈۋاتقاندا، ئاباق گەپنى باشقا ياققا بۇرۇۋەتتى:

— ”بۇرۇت“ ساڭا تۈزۈكرەك بىرنەرسە ئۆگەتمەي، دەمدۇ ياكى ۋالىك يۇيغىلى، ماشىنا تازىلىغىلى سېلىۋاتامدۇ؟

— ھازىرچە شۇ ئىشلارنى قىلىۋاتىمەن. تېخى باشقا نەرسە ئۆگەتمىدى.

— بولمايتۇ، ئۇكا! بولمايتۇ! — ئاباق شەۋكەت ئېلىپ كىرگەن ۋالىكلاردىن بىرىنى قولىدىكى ئۆتكۈر پىچاق بىلەن ئۇزۇنىسىغا تىلىپ، ئوقتىن ئاجرىتىۋالدى-دە، ئۇنى يۇمۇلاق كۆتەك ئۈستىگە قويۇپ توغرىغاچ، چوڭقۇر خەيرخاھلىق بىلەن سۆزلەپ كەتتى، — بىر ئاي ئۆگەنگىنىڭ ئاران ۋالىك يۇيۇش، ماشىنا تازىلاش، سىياھقا قاراش بولسا، ماشىنىغا قەغەز سېلىش، سىياھ تەڭشەش، بەت سېلىش، بۇزۇلۇپ قالسا ئوڭشاش... دېگەنلەرنى قاچانمۇ ئۆگىنەرسەن!؟ — ئۇ شەۋكەتكە

مەنىلىك قاراپ قويۇپ داۋام قىلدى، — مۇنداق بېشىڭنى ئېچىگە تىقىپ يۈرۈۋېرىدىغان بولساڭ، ئون يىلدىمۇ ماشىنىنىڭ تىلىنى بىلىپ بولالمايسەن، ئۆكا! — ئۇ سەل توختىۋېلىپ سورىدى، — بۇ ئەھۋالنى مەيجۇرېن بىلەمدۇ؟

— بىلىدۇ.

— رامىزان بىلەن لاۋيەنچۇ؟

— ئۇلارمۇ بىلىدۇ.

— ئۇلار نېمە دەيدۇ؟

— يەن شۇجى بىلەن رامىزان ئاكام: "خاتىرجەم ئىشلەۋەر، ئۇستاڭنىڭ تۇتقان يولى توغرا. مۇشۇنداق ئۆگەتسە، ئىچى كاۋاك دەرەخ بولماي، ئۈيۈل ئالتۇن بولىسەن" دەيدۇ.

— "ئۈيۈل ئالتۇن" بولىمىش تېخى!... — ئاباق چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ، كۆزلىرىنى چەكچەيتتى، — ئۇ خەقنىڭ ھەممىسىنىڭ تىلى بىر: ھېچقايسىمۇ سېنى ياخشىراق كۈن كۆرسۇن دېمەيدۇ!... داداڭنىڭغۇ يېيىشتى... ئەمدى سېنى... — ئاباق سىناق نەزىرىدە شەۋكەتكە قاراپ قويدى. شەۋكەتنىڭ رەڭگى ئۆڭۈپ، كۆزلىرى غەلىتە چاقنايتتى. ئاباق چوڭقۇر بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىۋېلىپ، بىر-پەس ئۈنچىقماي تۇرغاندىن كېيىن سورىدى، — مەيجۇرېن بىلەن بۇ ھەقتە سۆزلىشىپ كۆردۈڭمۇ؟

— سۆزلەشتىم، — شەۋكەت ۋىلىلدە قىزىرىپ، گېپىنى ئوڭلىۋالدى، — ئۇلۇشكۈن مەھەممەت ئىمىن ئاكام مېنى ئۆيىگە باشلاپ كىرىپ، ئائىلە ئەھۋالىمىز، ئۆزەمنىڭ ئۆگىنىش ئەھۋالىمنى سۈرۈشتۈردى. مەن ھەممە گەپنى ئەينەن دەپ بەرگەندىن، ئۇ: "مەن ئۇستاڭغا گەپ قىلىپ قوياي، سېنى ئەمدى بۇنداق ئۇششاق-

چۈششەك ئىشلارغا سېلىۋېرىپ، ۋاقتىڭنى بىھۇدە ئۆتكۈزۈۋەتمىسۇن"
دېدى.
— ھەببەللى! تازا جايىدا گەپ قىپتۇ. مەي جۇرىن بارغۇ، لەۋزى ھالال، دېگىنىنى قىلماي قويمايدىغان ئادەم. شۇڭا رامىزان ئۇنىڭ ئېتىنى ئاڭلىسىلا، تۆت پۇتى ئوڭدا قالىدۇ. قانداق، مېنىڭ ئۆتكەندە ساڭا دېگىنىم راستمىكەن؟
شەۋكەت ئۇنىڭ زادى نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى دەماللىققا چۈشىنەلمىدى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇنىڭ كۆزلىرى غەزەپتىن چاقناپ، قاچاندۇ بىر چاغلاردا مەس يېتىپ تۇرۇپ، تەكرار-تەكرار ۋارقىرىغان: "رامىزان قاتىل!...رامىزان..." دېگەن سۆز يېڭىباشتىن يۈرىكىدىن ئۇرغۇپ چىقىپ، كۆز ئالدى قاراڭغۇلاشقاندەك بولدى.
شۇ چاغدا كىمدۇ بىرى ئۇنى چاقىردى.
— شەۋكەت، سېنى ئۇستاڭ چاقىرىۋاتىدۇ.
خامۇش بولۇپ قالغان شەۋكەت ئالدىرىماي ئورنىدىن تۇرۇۋاتقاندا، ئاباق:
— ھېلىقى ۋالېكنىڭ گېپىنى "بۇرۇت"قا دەپ تاشلىما جۇمۇ! — دېدى يېلىنغاندەك ئاۋازدا.
— ماقۇل.
شەۋكەت شۇنداق دېدى-دە، ئىشىكتىن چىقىپ كەتتى. ئاباق چۈشىنىپ بولمايدىغان بىر خىل كەيپىياتتا ئۇنىڭ كەينىدىن قاراپ قالدى. ئاباقنىڭ پىچاق تۇتقان قولى بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەيتتى. ھەم ئۇچلۇق، ھەم يوغان بۇغدىيىسكى بىر يۇقىرى كۆتۈرۈلۈپ، بىر تۆۋەن چۈشەتتى، بوغۇزىغا بىرنەرسە كەپلىشىپ قالغاندەك، نەپىسى بارغانسېرى قىسىلاشماقتا ئىدى...

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئەينەكتە

مۆكۇ ـ مۆكۇلەك

”يۈرەكنىڭ قۇلىقى بار“لىقى راستمىكىن ياكى بۇ ئۇنىڭ گۇمانخورلۇقىدىن بولغان ئىشمۇ، ئىشقىلىپ، رەھمەتجاننى چالا ـ پۇچۇق كۆرۈشى بىلەنلا، مەھەممەت ئىمىننىڭ يۈرىكى نىمىندۇ تۈيغاندەك ئەنسىز سوقۇپ كەتتى. ئۇ كۆزلىرىگە ئىشەنگۈسى كەلمەي، ھېچقانداق رەسسامنىڭ قولى تەگمەيلا ئاجايىپ ـ غارايىپ رەسىملەر نەقىشلەنگەن دېرىزە ئەينىكىگە بېشىنى يېقىن ئەكەلدى ـ دە، جەينەكلىرى بىلەن تەكچىسىگە تايىنىپ، تاشقىرىغا دىققەت بىلەن سەپسېلىشقا باشلىدى. ئۇ يەردە قارا كاجى ئىش خالتى كىيگەن رامىزان چاكىجاك بىلەن قىشلىق ساقچى كىيىمىدىكى رەھمەتجان نېمە توغرۇلۇقتۇ سۆزلىشىۋاتاتتى. ھايال ئۆتمەي، ئۇلار زاۋۇت ئىشخانىسى تەرەپكە مېڭىشتى. مەھەممەت ئىمىن ئىتتىك كەينىگە بۇرۇلۇپ، ئەتراپقا ئالاق ـ جالاق قاراۋالدى: ئىشخانىدا ئۇنىڭدىن بۆلەك ھېچكىم يوق ئىدى. مەشتىكى ئوتنىڭ گۈركىرەپ كانايغا ئېقىشى، كۆمۈرنىڭ ئارىلاپ ـ ئارىلاپ چاراسلىشى، مەش ئۈستىگە قويۇلغان رو چەينەكتىكى سۇدىن كۆتۈرۈلۈۋاتقان ھورنىڭ كۈچى بىلەن چەينەكنىڭ ئاغزىنىڭ توختاۋسىز تىترىشى ناھايىتى ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

مەھەممەت ئىمىن ئورۇندۇققا ئولتۇردى. ئولتۇردىيۇ دەرھال چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ، ئىشىك تۈۋىگە كەلدى ۋە ئىشىكنىڭ تۇتقۇچىنى تۇتقىنىچە بىر مىنۇتچە تۇردى. كېيىن يەنە كەينىگە يېنىپ، ھېچقانداق مەقسەتسىزلا، ئىشخانىنى بىرنەچچە قېتىم

ئايلىنىپ چىقتى. ئۇنىڭغا ئىشخانا بەكمۇ ئىسسىپ كەتكەندەك تۇيۇلدى. ئۇ پاختىلىق سوكنا كىتىلىنىڭ ئۈستۈنكى ئىككى تۈگمىسىنى يېشىپ، مەيدىسىنى ئېچىۋەتتى. بۇمۇ ئۇنىڭغا ھېچقانچە ھۇزۇر بېغىشلىيالمىدى. بارغانسېرى ئىچى سىقىلىپ، ئادەتتە تۆت كىشى ئىشلەيدىغان شۇنچە كەڭ ئىشخانا ئۇنىڭغا تارلىق قىلماقتا ئىدى. پۇتلىرىنىڭ ماغدۇرى كەتكەندەك بولۇپ، ئۆرە تۇرۇشمۇ تەس بولۇپ قالدى. ئاخىر، ئۇ ئىشىككە يانداش قويۇلغان شىرەنىڭ تۆۋىگە كېلىپ، ئوڭ قولىنىڭ جەينىكى بىلەن ئۇنىڭغا يۆلەندى. شىمىنىڭ يانچۇقىدىن قول ياغلىقىنى ئېلىپ، ماڭلاي، بويۇن، باشلىرىدا پەيدا بولغان تەر تامچىلىرىنى سۈرتتى. ئاندىن، قوشۇمىسىنى بىر تۈردى-دە، يېڭىباشتىن قەددىنى رۇسلاپ، ئىشىكنىڭ تۇتقۇچىغا يېپىشتى.

ئەمدى ئۇ زاۋۇت باشلىقى ئىشخانىسىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا تۇراتتى. گەرچە كۆزلىرى نەلەرگىدۇ تىكىلگەن، سىياقىدىن تەمكىنلىك چىقىپ تۇرغان بولسىمۇ، يۈرىكى ئەنسىز تېپچەكلەيتتى، قۇلىقى ئىشىكنىڭ يوچۇقىدا ئىدى. ئىچكىرىدە ئىككىيلەن پەس ئاۋازدا سۆزلىشىۋاتاتتى:

— بۇ بەكمۇ ياخشى ئىش بوپتۇ... يولداش رەھمەتجان، سىلەر ھەقىقەتەن قالتىس تىرىشچانلىق كۆرسىتىپسىلەر! — بۇ رامىزان چاڭجاڭنىڭ ئاۋازى ئىدى، — پارۇقنىڭ ئەنزىسىدىن خۇلاسە چىقىرىشتا، بىز تولىمۇ يەڭگىللىك قىلغان ئىكەنمىز، قارىغاندا، زاۋۇتىمىزدا ئەھۋال بىز مۆلچەرلىگەندىكىدىن زور دەرىجىدە ئېغىردەك قىلىدۇ.

— شۇنداق، زاۋۇتىڭلاردا ئەھۋال ھەم ئېغىر، ھەم مۇرەككەپ، — رەھمەتجان چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى، — خىمىيىلىك

ئانالىزدىن مەلۇم بولۇشچە، پارۋۇقنىڭ خىتسىنى ئۆزگەرتكەن ئاباق ئىكەنلىكىدە شەك يوق. ۋالىكلارنىڭ ئېرىپ كېتىشى، ئۇقتىن ئاجراپ كېتىشى... قاتارلىقلارنى مۇشۇ ئىش بىلەن بىرلەشتۈرۈپ قارايدىغان بولساق، ئاباقنىڭ تېخىچە يامان ئىشلاردىن قول ئۈزمەيۋاتقانلىقىنى بىلىۋالالايمىز. بۇنىڭدىن باشقا...، — رەھمەتجاننىڭ ئاۋازى بىردىن پەسلەپ كەتتى. كېيىن ئاۋازىنى سەل كۆتۈرۈپ سورىدى، — ھازىر ئاباق نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ؟

— ۋالىك قۇيۇۋاتىدۇ.

— بوپتۇ، ئۇ ئاشۇ ئىشىنى قىلىۋەرسۇن. ئەمما ئۇنىڭغا بولغان نازارەتنى تېخىمۇ كۈچەيتىڭلار.

— ماقۇل. بىزمۇ ئۇنىڭغا سەل قاراۋاتقىنىمىز يوق.

— ئۇنداق بولسا ياخشىكەن. ئۆتكەندە، ئۇنىڭ شەۋكەتنى ئازدۇرۇپ يۈرگەنلىكىنى ئېيتقانىدىڭىز. ھازىرمۇ شۇنداق قىلىپ يۈرەمدۇ، يا...؟

— ھازىر بۇ ھەقتە بىرنەرسە دېيىش قىيىن. شەۋكەت باسما سېخىغا يۆتكەلگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ بىلەن بولغان ئالاقىسى كۆپ ئازلاپ كەتتى.

— شەۋكەت بىلەن سۆزلىشىپ كۆردىڭىزمۇ؟

— ياق، سۆزلەشمىدۇق.

— ئۇنداقتا...

— ئىش مۇنداق، — رامىزان چاڭجاڭ رەھمەتجاننىڭ سۆزىنى بۆلدى، — بىز دەسلەپ ئاباقتا ئىقتىسادىي مەسىلىدىن بۆلەك مەسىلەرنىڭمۇ بارلىقىدىن گۇمانلانمىغان، ھەتتا ئۇنىڭ پوزىتسىيىسىگە قاراپ، بەزى گۇمانلىرىمىزدىن ۋازكەچمەكچىمۇ بولغان. قوغۇشۇن

ئېرىتىش قازىنىدا يۈز بەرگەن بىرنەچچە قېتىملىق پارتلاش، شەۋكەتتە تاسادىپىي يۈز بەرگەن ئۆزگىرىش ۋە ناچار كەيپىياتلار بىزنىڭ ئاباقىقا بولغان كۆز قارىشىمىزدا ناھايىتى زور ئۆزگىرىش پەيدا قىلدى. شۇڭا ئۇنى سەگەكلەشتۈرۈپ، شەۋكەتنى تەمتىرىتىپ قويماسلىق ئۈچۈن، ئۇنىڭ توغرۇلۇق شەۋكەت بىلەن ئاشكارا سۆزلەشمىدۇق. بىزنىڭچە، ۋاقتى كەلگەندە شەۋكەت ئاباقنىڭ يېڭى بۇزغۇنچىلىقلىرىنى ئىسپاتلاشتا ئەڭ ياخشى گۇۋاھچى ھەم پاش قىلغۇچى بولۇپ قالىدۇ.

— بىر ھېسابتا بۇ قىلغىنىڭلارمۇ توغرا بوپتۇ. ھە، راست، ماۋۇ ئىككى ماشىنا قەغەزنىڭ ئىشى توغرۇلۇق يەن شۇجى بىلەن پىكىر ئالماشتۇرغانسىز؟

— ياق. ھەرقانچە ئالدىرىساممۇ پۇرسەت بولمايۋاتىدۇ. باياتىن ئۇنىڭ بىلەن تېلېفوندا سۆزلەشكەنىدىم. يېغىن تۈنۈگۈن تۈگەپتۇ. بۈگۈن چۈشتىن كېيىن يېتىپ كېلەلمىسە، ئەتە ئەتىگەندە ئۇچىدىغان ئايروپىلاندا يېتىپ كېلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. كېچىككەندىمۇ ئەتىدىن قالدۇرماي ئۇنىڭغا ئېيتىمەن.

— ھەر ھالدا تېززەك ھەرىكەت قىلىڭ. بىزمۇ ھەممە تەييارلىقنى پۈتتۈرۈپ قويدۇق. يېڭى يىلدىن كېيىنلا قول سالماقچىمىز.

— بولىدۇ. خاتىرجەم بولۇڭ.

— ئۇنداق بولسا، مەن قايتاي.

— ماۋۇ خەتنى ماڭا قالدۇرۇپ كەتسىڭىز قانداق؟

— مەيلى، قالسا قالسۇن. يەن شۇجىغا كۆرسىتىپ بولغاندىن كېيىن، دەرھال ماڭا تاشلاپ بېرەرسىز، — رەھمەتجان سەل توختاپ قوشۇپ قويدى، — دىققەت قىلىڭ، يوقىلىپ كەتمىسۇن.

www.uyghurkitap.com

— ها ـ ها، ها ـ ها!... كىچىك بالىدەك گەپ قىلماڭە، ئۇكا! ئۆزەم يوقالمىساملا، بۇ خەت يوقالمايدۇ!...

رامزان چاكچاكنىڭ گېپى ئۈزۈلۈشى بىلەنلا، ئورۇندۇقلارنىڭ تاراق ـ تۇرۇق قىلىپ بىر تەرەپكە سۈرۈلگەن ئاۋازى ئاڭلاندى، مەھەممەت ئىمىن ئىككىلا سەكرەپ ئىشخانىسىغا كىردى ـ دە، ئىشىكنى ئاۋايلاپ ياپتى...

* * *

نېمە ئۈچۈندۇ چىرايى تۆمۈردەك كۆكىرىپ كەتكەن مەھەممەت ئىمىن ئىشخانىغا كىرىپ كەلگەندە، رامزان چاكچاك باياتىن رەھمەتجان قالدۇرۇپ كەتكەن بىر ۋاراق قەغەزگە تىكىلگىنىچە خىيال سۈرۈپ ئولتۇراتتى.

— كېلىڭ، ئولتۇرۇڭ، — دېدى ئۇ مەھەممەت ئىمىنگە بېشى بىلەن قارشىسىدىكى ئورۇندۇقنى ئىشارەت قىلىپ، ئاندىن قولدىكى قەغەزنى دەرھال شىرەنىڭ تارتمىسىغا سالدى.

— قارىمامسىز، ماۋۇ قاملاشمىغان ئىشنى! — مەھەممەت ئىمىن قاينىغان پېتى ئۈدۈل رامزان چاكچاكنىڭ ئالدىغا دېۋەيلەپ كەلدى، — بۇ شەۋكەت دېگەن بالا ئادەمگە بىر بالا بولدىغۇ!

رامزان چاكچاك شىرەنىڭ تارتمىسىنى جالاقىدە يېپىۋېتىپ، ئىتتىك مەھەممەت ئىمىنگە بۇرۇلدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى غىلتە چاقنايتتى.

— شەۋكەت نېمە بوپتۇ؟

— نېمە بولاتتى... مانا. ماۋۇلارنى كۆرسىڭىز، نېمە بولغانلىقىنى بىلىسىز!

مەھەممەت ئىمىن كونا، يېڭى يېزىقتا ھەر خىل رەڭ ـ ھەر خىل

چوڭلۇقتىكى قەغەزگە يېزىلغان بەش پارچە ئىلتىماسنى رامزان چاڭجاڭنىڭ ئالدىغا قويدى.

ئۇ تېخىچە ئۆرە تۇراتتى.

— ئولتۇرۇڭ، — دېدى رامزان چاڭجاڭ تەرىسنى تۈرۈپ ۋە قەغەزلەرگە بىر-بىرلەپ كۆز يۈگۈرتۈشكە باشلىدى.

مەھەممەت ئىمىن ئورۇندۇققا ئولتۇرۇپ، پۇتلىرىنى مىنگەشتۈردى. ئاندىن يانچۇقىدىن تاماكا قۇتىسىنى چىقىرىپ، ھەرقاچانقى ئادىتى بويىچە ئوتتۇرا قولىدەك چوڭلۇقتا بىر تال تاماكا ئورىدى-دە، مەش كوچىلىغۇچىنى قىزىتىپ، تۇتاشتۇرماقچى بولدى. ئەتەي قىلىنغان بۇ ھەرىكەت ئۇنى لەت قىلدى: مەشنىڭ ئوتى ئۆچۈپ قالغانىدى.

— ئاپلا! — دېدى ئۇ قەستەن ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ، — ئوت ئۆچۈپ قاپتۇ ئەمەسمۇ! مۇزلۇق ئىشخانىدا قانداقمۇ ئولتۇرغانسىز؟ خىزمەتمۇ بار نەرسە، غەيرەتمۇ ئۆز يولىدىراق بولغىنى ياخشى، ئاكا... دىققەت قىلمىسىڭىز...

ئۇ سۆزلىگەچ مەش بىلەن ھەپىلەشكىلى تۇرۇۋىدى، رامزان چاڭ-جاڭ قەغەزلەردىن كۆزىنى ئېلىپ، كەسكىن بۇيرۇق ئاھاڭدا دېدى:

— تەگمەڭ، ئۆچكەن بولسا مەيلى. ئىشخانىنىڭ سالقىنراق تۇرغىنىمۇ ياخشى. بەك ئىسسىپ كەتسە، ئادەمنى كۆڭلى قارا قىلىپ قويىدۇ.

"ئادەمنى كۆڭلى قارا قىلىپ قويىدۇ".

مەھەممەت ئىمىن بۇ سۆزنى ئىچىدە نەچچە قېتىم تەكرارلىدى-كىن-تاڭ، تەكرارلىغانسېرى كۆڭلى بىئارام بولۇپ، رەڭگى ئۆڭگىلى

www.uyghurkitap.com

تۇردى. تۇۋا، ماۋۇ ئىشنى! ئۇ نېمىگە شۇنچە ھولۇقىدىغاندۇ؟ ئۇ بۇ يەرگە نېمە ئىش بىلەن كىردى؟ ھە، راست، ھېلىقى بىرنەچچە ئالىقانات..ياق، مەھەممەت ئىمىننىڭ كاللىسى تېخى جايىدا!...

مەھەممەت ئىمىن ئۆزىنى ئوڭشاپ، چىشلىرىنىڭ ئېقىنى كۆرسىتىپ ھىجايدى. ئاندىن:

— مەن تېخى سىزنى ئىش بىلەن بولۇپ كېتىپ، ئوت بىلەن كارى بولمىدىمىكىن، دەپ ئويلاپتىمەن. توغرا ئېيتتىڭىز. ئىشخانا بەك ئىسسىپ كەتسە، سالامەتلىكىمۇ زىيانلىق. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۆزىڭىزمۇ سىرتتىن سېخىقا چېپىپ يۈرۈپ، ئىشخانىدا ئانچە ئولتۇرمايسىز. سىزنىڭ مۇشۇ ئادىتىڭىزنى قاچانمۇ ئۆگىنەر كىشى؟! قالتىس ئادەم جۇمۇ سىز!...

ئۆ كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا رامىزان چاڭجاڭغا قاراپ قويدى. چاڭجاڭ گويا ئۇنىڭ ماختاشلىرىنى ئاڭلىمايۋاتقاندەك، پۈتۈن زېھنىنى ھېلىقى قەغەزلەرگە مەركەزلەشتۈرگەندى.

مەھەممەت ئىمىن يېڭىباشتىن جايىغا بېرىپ، "پاس" قىلىپ بىر تال سەرەڭگە ياقتى-دە، تاماكىسىنى تۇتاشتۇرۇپ، كەينى-كەيىندىن شوراشقا، دۈگىلەك-دۈگىلەك ئىس چىقىرىپ، تورۇسقا پۈۋلەشكە باشلىدى.

ۋاقىت ناھايىتى ئاستا ئۆتمەكتە. رامىزان چاڭجاڭ شۇنداق ئەزمىلىك قىلماقتا ئىدىكى، مەھەممەت ئىمىننىڭ ئىچى سىقىلغىنىدىن، ھېلىقى قەغەزلەرنى ئۇنىڭ ئالدىدىن تارتىۋالغۇسى كېلىپ كەتتى. نېمە چارە؟ قاچانغىچە كۆرسە كۆرۈۋەرسۇن! بۇ ئۇنىڭ ئىختىيارى-دە!

رامىزان چاڭجاڭ ھېلىقى قەغەزلەر — ھەرپ قۇيۇش سېخىدىن

ئىككى، ھەرپ تىزىش سېخىدىن ئىككى، سىنكا گىرافتىن بىر نەپەر ياش ئىشچىنىڭ خىزمىتىنى ئالماشتۇرۇپ قويۇش توغرىسىدىكى ئىلتىماسىنى يېنىشلاپ-يېنىشلاپ كۆرۈپ، يۈزىنى مەھەممەت ئىمىنگە بۇرۇغاندا، مەھەممەت ئىمىن تاماكىسىنى ئاللىقاچان چېكىپ بولغان بولۇپ، ئالقانلىرى بىلەن ئىككى چېكىسىنى مەھكەم قىسىپ، باش-ئايىغى چىقمايدىغان خىياللار دېڭىزىدا ئۈزۈۋاتقاندەك قىياپەتتە ئولتۇراتتى.

— بۇ يولداشلارغا خىزمەت ئىشلەپ باقتىڭىزمۇ؟

— خىزمەت ئىشلىمەي قالامدىمەن! — مەھەممەت ئىمىن ئېغىر تىنىپ، قوللىرىنى پەسكە چۈشۈردى، — ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىردەك: "شەۋكەتنى يۆتكەشكە بولىدىكەنۇ، نېمىشقا بىزنى يۆتكەشكە بولمايدىكەن!؟..." دېيىشىپ، مېنى زادىلا ئېغىز ئاچقۇزۇشمىدى... ھەممىسى مۇشۇ شەۋكەتنىڭ كاساپىتى! ھە-ي...

— "شەۋكەتنىڭ كاساپىتى؟" مەن بۇ ھەقتە باشقىچىراق ئويلاۋاتىمەن، — رامىزان چاڭجاڭ مەھەممەت ئىمىنگە سىناق نەزىرىدە تىكىلدى. ئاۋازىمۇ بۆلەكچىلا كەسكىن ئىدى.

— يېقىنقى بىرنەچچە ئايدىن بۇيان، زاۋۇتىمىزدا غەلىتە-غەلىتە ئىشلار يۈز بەردى. ئىشلەپچىقىرىشنىڭ سان-سۈپىتىدىمۇ كۆرۈنەرلىك چېكىنىش بولۇۋاتىدۇ. ياشلار ئارىسىدا، ئەخلاقىي جەھەتتىن بۇزۇلۇش، روھىي جەھەتتە چۈشكۈنلىشىش، خىزمەتتە پاسسىپلىشىش، پېشقەدەم ئۇستىلارنى مەنسىتمەسلىككە ئوخشاش ئەھۋاللار بار. مەن بۇنى ھەرگىزمۇ يەككا-يىگانە ھالدىكى ئىدىيىۋى مەسىلە ياكى شەۋكەتنىڭ خىزمىتىنى ئالماشتۇرغانلىقىمىز تۈپەيلىدىن كېلىپ چىققان "ئۆرۈك ئۆرۈكنى كۆرۈپ ئالايغان"دەك

ئىش، دەپ قارىيالمايمەن. مېنىڭچە، بۇ ئىشلارنىڭ يۈز بېرىشىدە چوقۇم يامان ئادەملەرنىڭ قارا قولى بار. ئېھتىمال ئېنىقراق ئېيتسام، "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"نىڭ بەزى قارا چاپارمەنلىرى ھېلىمۇ مەغلۇبىيەتكە تەن بەرمەي، ئىشلىرىمىزنىڭ ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بېرىلىشىغا ھەر جەھەتتىن توسقۇنلۇق قىلىۋاتىدۇ. ئۆزۈڭدىن بۇيان ياخشى ئىشلەپ كېلىۋاتقان مۇشۇ بەش نەپەر ياشنىڭ بىرلا ۋاقىتتا خىزمەت ئالماشتۇرۇشىنى تەلەپ قىلىپ، رەھبەرلىككە بېسىم ئىشلىتىشى، ئەمەلىيەتتە...

— ھا-ھا!، ھا-ھا!... — مەھەممەت ئىمىن قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. كۈلكە ئارىسىدا مۇنداق دېدى، — چاڭجاڭ، سىز قىلنى پىل قىلىپ قاراۋاتامسىز، قانداق؟ ئەگەر ھەممە ئىشتا "'تۆت كىشىلىك گۇرۇھ'نىڭ بۇزغۇنچىلىقى"دىن سۆز ئېچىۋېرىدىغان بولساق، بىزمۇ 'تۆت كىشىلىك گۇرۇھ'نى دوراپ، سىنىپىي كۈرەشنى كېڭەيتىۋېتىش خاتالىقىنى ئۆتكۈزۈپ قويارمىزمىكىن!؟

— خاتىرجەم بولۇڭ. ھەرگىزمۇ سىز ئويلىغاندەك ئىش بولمايدۇ. بىز چوقۇم ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەش پرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇپ، بىرەرمۇ ياخشى ئادەمگە ئۇۋال قىلمايمىز، بىرمۇ يامان ئادەمنى توردىن چۈشۈرۈپ قويمايمىز! — رامىزان چاڭجاڭ بۇ سۆزلەرنى شۇنداق كەسكىن، شۇنداق جاراڭلىق تەلەپپۇزدا ئېيتتىكى، ئۇنىڭ ئاغزىدىن مۇنداق كەسكىن ئىبارىلەرنىڭ چىقىشىنى ئۆلسىمۇ خىيالىغا كەلتۈرمەيدىغان مەھەممەت ئىمىننىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، بىر تال مويىدىن مىڭ تېمىملاپ تەر ئېقىشقا باشلىدى. ئۇ نېمىلەرنىدۇ دېمەكچى بولۇپ، ئاغزىنى گەپكە ئۆمەللىۋىدى، تىلى تامىقىغا چاپلىشىپ قالغاندەك، بوغدىيىپلا مىدىرلىدى. رامىزان چاڭجاڭ سۆزىنى

ماۋۇ جۈملىلەر بىلەن تۈگەتتى، ــ قولىمىزدا يېتەرلىك پاكىت تۇرغان ئەھۋال ئاستىدا، بىر ـ ئىككى نەپەر بۇزۇۋقىغا دەل، پۇختا، قاتتىق زەربە بېرەلمىسەك، پارتىيىگە قانداق يۈزكېلەلەيمىز؟! يېتەر، ھېلىمۇ شۇنچە سۆرەلمىلىك قىلدۇق. ئەمدى يەنە سەۋر قىلىپ تۇرۇۋېرەلمەيمىز! ...ئېسىڭىزدە بولسۇن، ئىش ھەرگىزمۇ سىز ئويلىغاندەك بولمايدۇ...

تېلېفوننىڭ جىرىڭلىشى ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى. ئۇ تۇرۇبكىنى قولىغا ئالدى.

ــ ھە؟ كىم دېدىڭىز؟ ھەئە، مەن چۈشتىن كېيىن، بىپىجىنىڭ ۋاقتى سائەت بەشتە؟ ماقۇل. ۋاقتىدا يېتىپ بارىمەن.

رامىزان چاڭجاڭ تېلېفون تۇرۇبكىسىنى جايىغا قويغاندا، مەھەممەت ئىمىن ئورنىدىن تۇرۇۋالغان بولۇپ، چىقىپ كېتىشكە تەرەددۇتلىنىۋاتاتتى. رامىزان چاڭجاڭ ئۇنىڭغا قاراپ دېدى:

ــ شۇنداق بولسۇن. بۇ بالىلارنىڭ ئىشىنى لاۋيەن قايتىپ كەلگەندە بىرنەرسە دېيىشەرمىز. مەن چۈشتىن كېيىن ۋىلايەتلىك پارتكومغا مەجلىسكە بارىمەن. بەزى ئىشلارنى مېنىڭ ئورنۇمدا بىر تەرەپ قىلىپ تۇرارسىز.

ــ ماقۇل.

ــ ھە، يەنە بىر گەپ، كېيىنكى يېرىم يىلدا ھەرقايسى سېخلاردا يۈز بەرگەن چوڭ ـ كىچىك ھادىسىلەرنى ئەسلەپ، بىر ـ ئىككى ۋاراق بىرنەرسە يېزىپ قويارسىز.

ــ ماقۇل.

مەھەممەت ئىمىن شۇنداق دېدى ـ دە، زاۋۇت باشلىقى ئىشخانىسىدىن چىقتى، ئىشىكنى يېپىۋاتقاندا، رامىزان چاڭجاڭنىڭ

باياتنقى سۆزلىرى ئۇنىڭ قۇلىقى تۈۋىدە تەكرار ياڭرىغاندەك بولدى. ئۇ چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى-دە، ئىشخانىسىغا كىرىپ، كىرىسلوغا قىڭغايدى...

قازان بىشىدىكى چۈمۈلە

— تۈگەشتۇق! — دېدى مەھەممەت ئىمىن ۋالىك قۇيۇش ئۆيىدە ئاباقتىن بۆلەك ھېچكىمنىڭ يوقلۇقىغا تولۇق ئىشەنچ قىلغاندىن كېيىن يەلكىسى بىلەن ئىشىككە يۆلىنىپ تۇرۇپ. ئۇ تەمكىنرەك بولۇشقا ھەرقانچە تىرىشقان بولسىمۇ، ئاۋازىدىن قاتتىق ھودۇققانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى، — پۈتۈنلەي تۈگەشتۇق!...

— نىمە؟ ئۆزەڭنى تۇختىتىپراق سۆزلىسەڭچۇ، ئۇكا! نىمە بولدى زادى؟

ئاباق ئەمدىلا ئاغزىغا ئېپكېتىۋاتقان نانىنى ياندۇرۇپ قاچىغا سېلىپ، ھەيرانلىق ئىلكىدە چەكچىيىپ كەتكەن چېقىر كۆزلىرىنى مەھەممەت ئىمىنگە تىكتى. ئورنىدىن تۇرۇشقا تەمشەلگەن بولسىمۇ، گەۋدىسى ئۆزىگە بويسۇنماي، ئورۇندۇققا تېخىمۇ چاپلىشىپ كەتتى.

مەھەممەت ئىمىن كۆكرەك يانچۇقىدىن تۆت پۇكلەنگەن ئىككى ۋاراق قەغەزنى چىقاردى-دە، ئۇنىڭ بىرىنى ئاباققا ئۇزاتتى.

— مە، بۇنى كۆرۈپ باق.

ئاباق خەتنى قولىغا ئېلىپلا، چىرايى تېخىمۇ قارىداپ، چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. بوياقچىنىڭ كۆسىيىدەك قاپقارا قوللىرى يىڭناغۇچنىڭ قانىتىدەك تىترەيتتى. ئۇ خەتنى ئۇقۇشقا باشلىدى:

"...بىز «قىزىل قىيا» سىلىڭبۇسىغا ھۇجۇم قىلغان چاغدا،

مېنىڭ قولۇمدا مىلتىق يوق ئىدى. بىزگە مەھەممەت ئىمىن قوماندان-
لىق قىلغانىدى. ئۇ بىرىنچى پاي ئوقتىلا ئەبەينى ئېتىپ ئۆلتۈردى.
مەن ئۆمرۈمدە مىلتىق بىلەن ئېتىپ ئۆلتۈرۈلگەن ئادەمنى كۆرۈپ
باقمىغانلىقىم ئۈچۈن، بۇ ۋەقەدىن بەك قورقۇپ كەتتىم، پۇت-
قولۇمدا زادىلا جان قالمىغانىدى. شۇڭا يەرگە ئولتۇرۇپ قاپتى-
مەن. كېيىن ئېسىمنى يىغىپ ئەتراپىمغا قارىسام، مەن بىلەن
ئەبەينىڭ جەسىتىدىن بۆلەك ھېچكىم قالماپتۇ. ئالدى تەرىپىمدە
مىلتىق، پىلىموتلار ئۈزۈلمەي ئېتىلىۋاتاتتى...مەن ئۆزەمنى يوشۇرغى-
دەك پاناھ جاي ئىزدەپ، ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتۈپ، ئەبەي ياتقان
جايدىن ئۈچ-تۆت قەدەم نېرىدا تارغىنا بىر كوچا تۇرغانلىقىنى
كۆردۈم. پۇت-قولۇمغىمۇ بىرئاز جان كىرگەندەك بولدى. مەن
يەرگە مەھكەم چاپلىشىپ بىردەم ياتتىم-دە، ئاشۇ كوچىنى كۆزلەپ
ئۆمىلەشكە باشلىدىم. مەن ئەبەينىڭ جەستىگە يېقىنلاپ كەلگەندە،
نېمىشقىدۇ ئۇنىڭغا قاراپ باققۇم كەلدى. كۆزلىرىم ئۇنىڭ بىلىكى-
دىكى سائەتكە چۈشتى. شۇ چاغدا قورسىقىمغا جىن كىردى-دە،
ئۆلۈمنىمۇ ئېسىمدىن چىقاردىم...بۇ جىنايىتىم ئۈچۈن ئۆلۈمگە
مەھكۇم...

پارۇق سەمەر

"7.1 .1969

ئاباق خەتتىن بېشىنى كۆتۈرۈپ، مەھەممەت ئىمىنگە تىكىلدى:
مەھەممەت ئىمىن تېخىچە ئىشىككە يۆلەنگىنىچە ئۆرە تۇراتتى. ۋالېك
توغرامچىلىرى قاچىلانغان چېلەك سېلىنغان قازان پورۇقلاپ قايناۋا-
تاتتى. ئىسسىق ئۆي قاڭسىق پۇراق بىلەن تولغان بولۇپ، نەپەس
ئالماقمۇ تەس ئىدى. تام بويلاپ قاتار تىزىلغان ۋالېك قېلىپلىرى گويا

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

سەپ تارتىپ قاتار تىزىلغان لەشكەرلەردەك ئاباقىقا ھەيۋەت بىلەن قادىلىپ تۇراتتى. ئاباقنى سۇر باستى. ئىسسىپ كەتكىنىدىنمۇ ياكى بىئارام بولغىنىدىنمۇ، ھەر خىل سىياھ يۇقۇندىلىرى بىلەن بۇلغانغان قارا بىرزىنت خالتى ۋە پاختىلىق چاپىنىنىڭ ئۈستۈنكى تۈگمىلىرىنى پۈتۈنلەي يېشىۋەتتى. لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن قىلچە يەڭگىللىك ھېس قىلمىدى. ئۇ مەھەممەت ئىمىنگە تىكىلگەنسېرى، مەھەممەت ئىمىن زاكىلىق قىلىۋاتقاندەك، "مۇشۇك-چاشقان ئويۇنى" كۆرۈۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى.

ئۇنىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلگەندى:

— ئۇكام، — دېدى ئۇ، چاشقانغا ئېتىلىش ئالدىدا تۇرغان مۇشۇكتەك ھۈرپىيىپ، — بۇ بىرنېمەڭ بىلەن نېمە دېمەكچىسەن زادى؟ يوغانلىق قىلماي، گېپىڭنى ئوچۇق دېسەڭچۇ! — ئۇ قولىدىكى قەغەزنى كۆزى بىلەن ئىشارەت قىلدى، — بۇ بىرنېمىنى يەنە نېمە دەپ كۆتۈرۈپ چىقتىڭ؟

مەھەممەت ئىمىن ئاباقنىڭ پەيلى بۇزۇلغانلىقىنى كۆرۈپ، تۇرقىنى سەل-پەل ئوڭشىدى. ئۇ ئەمدى بېشىنى تۆۋەن سېلىپ، ئاباقتىن مەدەت تىلەۋاتقاندەك، ئايانچلىق قىياپەتتە سالپىيىپ تۇراتتى.

— ئىش مۇنداق، — دېدى ئۇ ھازىدار ئايالنىڭ ئاۋازىدەك چىرقىراق ئاۋازدا، ئۇنىڭ پۈتلىرى گەۋدىسىنى كۆتۈرەلمەيۋاتقاندەك، تىزلىرى سەل ئېگىلىپ، دۈمبىسى ئىششىكە تېخىمۇ مەھكەم چاپلىشىپ كەتكەندى. ئۇ بۇنىڭدىن بىر سائەتچە ئىلگىرى زاۋۇت باشلىقى ئىشخانىسىدا رامىزان چاڭجاڭ بىلەن رەھمەتجان ئوتتۇرىسىدا بولۇپ ئۆتكەن گەپ-سۆزلەر ۋە پارۇقنىڭ بۇ خېتىنى قانداق قىلىپ قولغا

چۇشۇرۇۋالغانلىقىنى ئالدىراپ-تېنەپ سۆزلەپ بەردى. ئاندىن:
— تېخى بىزگە ماۋۇ پالاكەتمۇ بار، — دەپ سۆزىنى ئاخىرلاشتۇردى-دە، قولىدىكى يەنە بىر ۋاراق قەغەزنىمۇ ئاباققا ئۇزاتتى.

ئاباق قەغەزنى ئۇنىڭ قولىدىن يۇلۇپ دېگۇدەك ئالدى-دە، بىر قاراپلا سەسكىنىپ كەتتى، بۇ "ئىنقىلاب" تازا ئەۋجىگە چىققان كۈنلەردە، كوللېكتىپ ئىگىلىكتىكى مەلۇم باسما زاۋۇتتا سېتىلغان ئىككى ماشىنا قەغەزنىڭ تالونى بولۇپ، ئاباق يازغانىدى. قەغەزنىڭ پۇلىنى ئىككىيلەن بۆلۈشۈۋالغان بولۇپ، بۇ سىرنى ئۇلاردىن باشقا ھېچكىم بىلمەيتتى. زاۋۇت رەھبەرلىكى گەرچە ئاباقنىڭ ئامبار ھېساباتىدا مەلۇم مەسىلە بارلىقىنى سەزگەن ۋە شۇ مۇناسىۋەت بىلەن مەخسۇس تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى ئۇيۇشتۇرۇپ، ئامبارنى تەكشۈرۈۋاتقان بولسىمۇ، تاكى مۇشۇ ھەپتىنىڭ باشلىرىغىچە بۇ ئىككى ماشىنا قەغەزنىڭ دېرىكىنى ئالالمىغانىدى. بىر پارچە گۇمانلىق تالون تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسىنىڭ نەزىرىنى ھېلىقى زاۋۇتقا ئاغدۇردى. بىرلەشمە تەكشۈرۈش ئارقىلىق، كۆتەك قالدۇرۇلمىغان بۇ ھۆججەتمۇ تېپىپ چىقىلدى. يەنشۇجى ئورۇمچىدىن قايتىپ كەلسىلا، ئاباقنىڭ ئىشى بىر تەرەپ قىلىنماقچى ئىدى. بۇ ھۆججەتكە پارۇقنىڭ ئۆلۈم ئالدىدا يازغان خېتى قوشۇلىدىغان بولسا...

ئاباقنىڭ كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپ، يۈرىكى توختاپ قالغاندەك بولدى. ئۇ ماۋۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزمەكتە ئىدى:

"بىرگە زەربە بېرىش، ئۈچكە قارشى تۇرۇش" ھەرىكىتى جەريانىدا، ئىككى تەرەپ ئامما زاۋۇت ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ رەھبەرلىكىدە، كۆپلىگەن مەسىلىلەرنى پاش قىلدى. پاش قىلىنغانلار ئىچىدە ئوغرىلىق، بۇلاڭچىلىق جىنايىتى بىلەن ئەيىبلەنگەن پارۇقمۇ بار

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بولۇپ، ”كۇرس“قا ئەكىرىلدى. ئاچكۆزلۈكتە چېكىگە يەتكەن بۇ ئادەم ”كۇرس“قا كىرىشى بىلەنلا، بارلىق جىنايەتلىرىنى بىر-بىرلەپ تاپشۇرۇشقا باشلىدى. بىراق، ھېلىقى سائەت مەسىلىسىدە بەكمۇ جاھىللىق قىلدى. ”دىكتاتۇرا دۆيى“ ئەزالىرىنىڭ كېچە-كۈندۈز نۆۋەتلىشىپ سوراق قىلىشلىرى، چوڭ-كىچىك يىغىنلاردا قىلىنغان كۈرەش، پىپەنلەرمۇ ئۇنى زۇۋانغا كەلتۈرەلمىدى. تاياق-توقماق دەستىدىن بىر تېرە-بىر سۆڭەك بولۇپ قالدى. ئەنە شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ئىنقىلابىي كومىتېت ئۇنىڭغا ئەگەر بۈگۈن تاڭ ئاتقىچە ”ئەبەينى ئۆلتۈرۈپ، سائىتىنى بۇلىغان“ جىنايىتىنى تەل-تۆكۈس تاپشۇرمايدىغان بولسا، ئەتە ئەتىگەنىدە قانۇن بويىچە قولغا ئېلىنىدىغانلىقىنى رەسمىي ئۇقتۇردى. بۇ پارۇقنى تېخىمۇ ساراسىمىگە سېلىۋەتتى. چۈنكى، ئۇنىڭ ئالدىدا مۇنداق ئىككى توساق تۇراتتى: بىرى، زاۋۇت ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى بولۇپ ئىشلەۋاتقان مەھەممەت ئىمىننى پاش قىلىش؛ مۇنداق قىلغاندا، ئەگەر تەلىيى ئوڭدىن كېلىپ قالسا، ”قاتىل“ دېگەن جىنايەتتىن قۇتۇلۇشى مۇمكىن. تەلىيى تەتۈر كەلسىچۇ؟ جىنايىتىنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇپ، ”سۇيىقەستچى“ دېگەن قالپاقنىمۇ كىيىشى مۇمكىن ئىدى. ئىككىنچىسى، زادىلا ئېغىز ئاچماي، ئەتىلا تۈرمىگە كېتىش. ئاندىن...

ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇ بىرىنچى يولنى تاللىۋالدى. چۈنكى، زاۋۇتتا ھەربىي ۋەكىللەر تۇرغان شارائىتتا، مەھەممەت ئىمىننىڭ ئۆزىنى بىرنەرسە قىلىۋېتەلمەيدىغانلىقىغا؛ بىرنەرسە قىلدى دېگەن تەقدىردىمۇ، ئاقىۋەتتە تۈرمىدىكىدىن ياخشىراق بولىدىغانلىقىغا بىرئاز ئىشەنچ ھاسىل قىلغانىدى...

تۈن يېرىمىدىن ئاشقاندا، پارۇق ئىنجىقلاپ ئورنىدىن تۇردى-

دە، شىرەنىڭ تۇۋىگە كېلىپ، تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن مەھەممەت ئىمىنىڭ ئەبەيىنى ئۆلتۈرگەنلىكى توغرىسىدىكى پاش قىلىش ماتېرىيالىنى يېزىشقا تۇتۇندى. يېزىپ بولۇپ قايتا-قايتا كۆرۈپ چىققاندىن كېيىن، چىرايلىق كۆچۈردى. ئەنە شۇ چاغدا، ئاباق كىرىپ كەلدى.

— ھە، نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ — دېدى ئۇ تۈت قولدەك كەڭلىكتىكى تاسمىنى پۇلاڭلاتقىنى ھالدا پارۇقنىڭ ئالدىغا دىۋەيلەپ كېلىپ، — جىنايىتىڭنى تاپشۇرامسەن يا...؟

قورقۇنچلۇقتا كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتكەن پارۇق كېكەشلەپ تۇرۇپ:

— تاپشۇ...رىمەن، — دېدى.

لېكىن، ئۇ كۆڭلىدە نېمىنىدۇ ئويلاۋاتاتتى. ئاباق ئۇ ئەمدىلا يېزىپ بولغان پاش قىلىش ماتېرىيالىنى ئۇنىڭ قولىدىن يۇلۇپ ئالدى-دە، ئالدىراش كۆز يۇگۇرتۇپ چىقتى. ئاندىن:

— مۇنداق ئىش ئىكەن-دە، بۇ، — دەپ قويدى. پارۇق ئۇنىڭ چىرايىدا ئۇشتۇمتۇت بولغان ئۆزگىرىشنى زادىلا سەزمىدى. شۇڭا:

— بۇنى ھەربىي ۋەكىلنىڭ قولىغا بەرسىڭىز، — دېدى يېلىنغان قىياپەتتە.

— خاتىرجەم بول، — دېدى ئاباق كېسىپ، — چوقۇم جايىغا تەگكۈزىمەن. جېنىڭنى شۇنچە قىينىغىچە، بالدۇرراق مۇشۇنداق قىلساڭچۇ! ئۆزەڭمىغۇ تازا ئۆتۈپ كەتكەن ئەخمەق بىرنېمە... بوپتۇ، ھېلىمۇ ياخشى، ئەقلىڭنى تېپىپسەن! ئەمدى خاتىرجەم ئۇخلاۋەر.

پارۇق يەنە ئېمىلەرنىدۇ دېمەكچى بولۇپ ئاغزىنى ئۆمەللىۋىدى، ئاڭغىچە، ئاباق دەرھال كەينىگە يېنىپ، ئىشىكنى جالاققىدە ياپتى-دە، سىرتتىن قۇلۇپ سالدى. "ئۆگىنىش كۇرسى"غا كىرگەندىن بۇيان، ئاباقتىن پەقەت مۇشۇ قېتىملا تاياق يېمىگىنىگە ئىچ-ئىچىدىن خۇشاللانغان پارۇق يەڭگىلغىنا بىر نەپەس ئالدى-دە، چىراغنى ئۆچۈرۈپ، ئۆزىنى كارىۋاتقا ئاتتى...

ھايال ئۆتمەي، ئاباق مەھەممەت ئىمىنىنىڭ ئۆيىدە پەيدا بولدى. مەھەممەت ئىمىن پارۇق يازغان پاش قىلىش ماتېرىيالىنى كۆرگەندە، كۆزىگە ئۆلۈمدىن باشقا ھېچ نەرسە كۆرۈنمىدى. چۈنكى ئۇ بۇ ئىشنى ئۆزىدىن بۆلەك ھېچكىم بىلمەيدىغانلىقىغا چىن كۆڭلىدىن ئىشىنىپ يۈرەتتى. بۇ ئىشنىڭ ئۆتۈپ-تېشىپ پارۇق تەرىپىدىن پاش قىلىنىشى ئۇخلىسا چۈشىگىمۇ كىرمەيتتى. مانا ئەمدى...

مەھەممەت ئىمىنىنىڭ پۈتۈن ئەزاسى لاغىلداپ تىترەپ، تىلى گەپكە كەلمەي قالدى. چەكچەيگەن كۆزلىرى نەلەرگىدۇ تىكىلگىنىچە قېتىپ قالغانىدى.

ئاباق ئۇنى ئېسىگە كەلتۈردى:

— قانداق قىلىمىز؟ گەپ قىلمامسەن!

— "قانداق قىلىمىز" دەمسەن؟ مەن...بۇ...

مەھەممەت ئىمىنىنىڭ تىلى تامىقىغا چاپلىشىپ قالغاندەك، ئۇنى ئۆچۈپلا كەتتى.

— ھوي "باتۇر"! — دېدى ئاباق كىنايە قىلىپ، — مىلتىق كۆكسۇڭگە تەڭلەندى. ئەمدى "باتۇر"لۇقىڭنى كۆرسەتمەي، نېمانچە ھاڭۋېقىپ تۇرىسەن؟ ئىچىمنى سىقماي، گەپ قىلساڭچۇ!

— ئەستا...

مەھەممەت ئىمىن ئەمدى خۇنى قاچقان كۆزلىرىنى ئاباقا تىكتى،
ئۇ ئاباقتىن نىجاتلىق تىلەيتتى.

— ئۇنداق بولسا، ھازىرلا ئۆزەڭنى ھەربىي ۋەكىلگە مەلۇم
قىل!

— نېمە؟... ”ئۆزەڭنى مەلۇم قىل!...“ — مەھەممەت ئىمىن قاتتىق
ئۇيقۇدىن چۆچۈپ ئويغانغاندەك، ئاباقنىڭ سۆزىنى تەكرارلىدى ۋە
چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ ئاباقا ئالايدى، — سەن مېنى نېمە چاغلاۋاتى-
سەن؟ بىلىپ قوي، مەن ئۇنداق قاراپ تۇرۇپ ئۆزىنى ئۆلۈمگە
تۇتۇپ بېرىدىغان ئەخمەقلەردىن ئەمەسمەن!

— ئەمىسە، بۇ بالا-قازادىن قانداق قۇتۇلماقچىسەن؟

— تېنىۋالىمەن! ھېچكىمگە ئىقرار قىلمىسام، خەق مېنى نېمە
قىلالايدىكەن!؟

— ”تېنىۋالىمەن؟...“ ئەخمەق!... پارۇق سەن ئۈچۈن كاللىسىنى
ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرەر، تايىنلىق! ساڭا دەپ قوياي: ئويناپ
سۆزلىسەڭمۇ، ئويلاپ سۆزلە. باشقا ئىشلاردىغۇ تېنىۋېلىپ قۇتۇلغىلى
بولار، بىر ئادەمنىڭ جېنىغا زامىن بولغان ئىشتىن تېنىۋېلىپ
قۇتۇلغىلى بولامدۇ!؟

— بۇنى مەنمۇ بىلمەيدىغان يەردە ئەمەس. ئەمما...

— ھەر ھالدا كاللاڭنى ئىشقا سال، ئۇكا، كاللاڭنى!...

ئىككىيلەن ئاشۇ تەرىقىدە خېلى ئۇزاق جان قايغۇسى قىلىشتى.
ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ، ئاخىرى كەسكىن قارارغا كېلىشتى...

ئەتىسى ئەتىگەندە، كىشىلەر پارۇقنى كارىۋاتنىڭ ئايىغىغا باغلان-
غان ئىنچىكە سىم بىلەن بوغۇلۇپ ئۆلتۈۋالغان ھالەتتە كۆرۈشتى.
ئۇنى ئۆلتۈۋېلىشقا مەجبۇر قىلغان ھېلىقى ”ئىقرارنامە“ شىرە ئۈستىدە

www.uyghurkitap.com

تۇراتتى.

يىللار ئۆتتى. "مەدەنىيەت ئىنقىلابى"دىكى ئەنزىلەر قايتا تەكشۈرۈلۈشكە باشلىدى. پارۇقنىڭ غەلىتە ئۆلۈمى يېڭىباشتىن زاۋۇت رەھبەرلىكىنىڭ دىققەت مەركىزىدىكى ئەڭ مۇھىم مەسىلىلەرنىڭ بىرى بولۇپ قالدى. بۇ ئەنزىدىن تەلتۆكۈس خۇلاسە چىقىرىۋېتىش زۆرۈر ئىدى. ئەينى ۋاقىتتا "دىكتاتۇرا دۇيى"گە ئەزا بولغانلار ھەم "ئاكتىپ"لارمۇ پارۇقنىڭ ئۆلۈمى توغرىسىدا ئوخشاش بولمىغان كۆز قاراشلىرىنى كەينى-كەينىدىن تەشكىلگە مەلۇم قىلىشتى. شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى بۇ ئەنزىگە ناھايىتى جىددىي مۇئامىلە قىلدى. ئۇزاق مۇددەتلىك ئىزدىنىش ۋە تەكشۈرۈشلەر نەتىجىسىدە، پارۇقنىڭ "ئىقرارنامە"سىدىكى ئۈچ سۆزنىڭ، يەنى "يوق"نىڭ "بار"، "ئۇ"نىڭ "مەن"، "ئۆلتۈردى"نىڭ "ئۆلتۈردۈم" دەپ ئۆزگەرتىلگەنلىكى؛ شۇنىڭ بىلەن بىر چاغدا، پارۇق "قاتىللىق جىنايىتى ئۈچۈن ئۆزىنى ئۆزى ئۆلتۈرۈپ، جىنايەت ئۈستىگە جىنايەت ئۆتكۈزدى..." دېگەن ھۆكۈمنىڭ پۈتۈنلەي خاتا بولغانلىقى مۇقىملاشتۇرۇلدى. ھەتتا "ئىقرارنامە"نى ئۆزگەرتكۈچى ئاباق ئىكەنلىكىمۇ پولاتتەك پاكىتلار بىلەن ئىسپاتلاندى.

ئاباق خىيالىدىن باش كۆتۈرۈپ، قاتتىق بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىندى. ئۇنىڭ چىشلىرى غۇچۇرلاپ، ئۇچلۇق ئېڭىكىدىكى كىرپىنىڭ تىكىنىدەك يىرىك ساقاللىرى تال-تال بولۇپ، كۆزلىرى غەزەپتىن چەكچىيىدى. يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدەپ، كېكىردىكىنى نېمىدۇر بىرنەرسە بوغۇۋالغاندەك، ھە دەپ تامىقىنى تامشىيتتى. مەھەممەت ئىمىننىڭ ئەھۋالىمۇ ئۇنىڭكىدىن ناچار بولۇپ، ئۇ ئىشىككە يۆلەنگىنىچە ئاران-ئاران ئۆرە تۇراتتى. لېكىن، كۆزلىرى قانداقتۇر يېڭى

شۇملۇقتىن دېرەك بېرىپ، قاراڭغۇ تۈندە قەبرىستانلىقتا چاقنىغان ئېزىتقۇ ئوتىدەك پىل-پىل قىلاتتى.

ئاخىر ئىككى جۈپ كۆز بىر-بىرى بىلەن ئەلەملىك ئۇچراشتى. تىللار تېخىچە زۇۋانىغا كەلمىگەنىدى.

ئارىدىن بىرنەچچە سېكۇنت ئۆتتى (ئېھتىمال، ئۇلارنىڭ نەزىرىدە بىرنەچچە سائەت ئۆتكەندۇ!). كۆزلەردىن ھېچقانداق مەدەت چىقمىدى. يەنىلا تىللار ئۆز كۈچىنى كۆرسەتتى:

— خو-ش، — دېدى مەھەممەت ئىمىن جان-جەھلى بىلەن چىشلىرى ئارىسىدىن يىلاندەك كۇشۇلداپ، — ئەھۋالدىن قارىغاندا، پىچاق سۆڭەككە يەتكەندەك قىلىدۇ. رامزان دېگەن بىرنېمىنىڭ پەيلى بەكمۇ يامان. ئەتە لاۋيەن دېگەن كاپىر كەلسە، سەن بىلەن مېنىڭ ئويۇنىمىزمۇ بىر يەرگە بارىدىغان بولدى. قولىمىزغا كويزا سېلىنىشنى كۈتۈپ تۇرامدۇق ياكى ئىسسىقىدا جاننى ياقىغا ئېلىشنىڭ كويىغا چۈشەمدۇق؟ مەسلىھەت كۆرسەت. راستىمنى ئېيتسام، كاللام ھېچنېمىگە ئىشلىمەيۋاتىدۇ. قانداقلا بولمىسۇن، ھازىرلا بىر قارارغا كېلىۋالايلى. «كېيىنكى پۇشمان، ئۆزەڭگە دۈشمەن» بولمىسۇن.

ئاباق «پۇ-ش-ش» قىلىپ بىر تىنىدى.

— توغرا ئېيتتىڭ، — دېدى ئۇ چىرايىنى غەلىتە پۈرۈشتۈرۈپ، — ئەسلىسەم، نەچچە يىلنىڭزى قىلغان ئىشلىرىمىز ئاز ئەمەسكەن. بۇلارنىڭ ھەممىسىدىن ھېساب-كىتاب قىلىنىدىغان بولسا، كويزا دەمسەن، كىشەن دەمسەن، «مىشەك مانتىسى» دەمسەن، ھەممىسىنىڭ بىزنى مېھمانغا چىللىشىدا گەپ يوق. مەن بۇلارنىڭ ھەممىسىگە تەييارلىنىپ قويغان. ھازىر گەپ سەندە، سەن نېمە دېسەڭ، مەن «ياق» دېمەيمەن. لېكىن، شۇ نەرسە ئېسىڭدە بولسۇنكى، بۇ چاققىچە

كەينىمىزگە قارىمىدۇق، ھېلىمۇ ھەرگىز كەينىمىزگە قارىماسلىقىمىز كېرەك. شۇ چاغدىلا، ئىككىمىزنىڭ پۈرچىقى پىششىدۇ. بولمىسا، ھەممىنى ئۆزەملا گەدەنگە ئالىمەن!...

— ئاكا، سەل ئۆزەڭنى بېسىۋالساڭچۇ! ھېچنېمىدىن - ھېچنېمە يوق نېمانچە چېچىلىپ كېتىسەن؟

— چېچىلمىدىم. راست گەپنى دەۋاتىمەن. ئىككىمىز باشتىلا ھەممە گەپنى دېيىشىۋالغان. مۇشۇنداق كۈنلەرگە قېلىشىمىزنىمۇ ئويلاشقان. ئەمدى ۋاقىتمۇ بىزنى قىستاۋاتىدۇ. "قانداق قىلىمىز؟" دەپ باش قاشلاپ ئولتۇرۇشقا پۇرسەت قالمىدى. مېنىڭچە، "يېتىپ قالغىچە، ئېتىپ قال" دېگەندەك ئىش قىلماقتىن بۆلەك يول يوق.

— مەنمۇ شۇنى دەۋاتىمەن. ئەمما، "كېڭەشلىك ئىش بۇزۇلماس" دېگەندەك، ئاز - تولا مەسلىھەتلىشىۋالغىنىڭمۇ زىيىنى بولماسمىكىن؟

— ماقۇل، شۇنداقمۇ قىلايلى، نېمە توغرۇلۇق مەسلىھەتلىشىمىز؟ كۆڭلۈڭگە كەلگەننى ئېيتىپ باقماسەن؟

— مېنىڭچە بۇگۈنلا جېنىمىزنى بىر ياققا ئالساق.

— ئۇكا، ئېلىشىپ قالدىڭمۇ نېمە؟! — ئاباق مەسخىرىلىك ھىجىيىپ، ئىككى قولىنى بېلىگە تىرىدى، كۆزلىرى مەھەممەت ئىمىنگە مىختەك قادالدى، — ھازىرلا قېچىش بىرئاز بالدۇرلۇق قىلارمىكىن!...

— ئەمىسە قانداق قىلىمىز؟

— قانداق قىلاتتۇق، تۇتۇشىمىز، — ئاباق نېمە ئۈچۈن تۇتۇشۇشقا بەل باغلىغانلىقىنىڭ سەۋەبلىرىنى تەپسىلىي چۈشەندۈردى. مەھەممەت ئىمىنمۇ قايىل بولدى. گەپ قاچان، كىم بىلەن، قانداق تۇتۇشۇش ئۈستىگە كۆچكەندە، ئاباق نېمىنىدۇ ئېسىگە ئالغاندەك، قوشۇمىسىنى بىر تۈردى - دە، مەھەممەت ئىمىندىن سورىدى، — رامزان

ئۆزگەرتىپ ياسىغان ھېلىقى ماشىنىنى رەسمىي ئىشقا چۈشۈرۈش پىلانىڭلار ئۆزگەرمىگەندۇ؟

— ياق.

— لاۋيەن كەلمىسىمۇ لېنتە كېسىۋېرەمسىلە؟

— ھەئە.

— كىم لېنتە كېسىدۇ؟

— ۋىلايەتلىك پارتكوم شۇجىلىرىدىن بىرى.

— ماشىنىنى رامىزان باشقۇرامدۇ؟

— ھەئە، شۇ باشقۇرماقچى.

— ئۇنداق بولسا، ئىشىمىز ئوڭدىن كەپتۇ. ھېچ بولمىسا رامىزان بىلەن لاۋيەننى بىر-بىرىدىن مەڭگۈ ئايرىۋېتىپ تۇرۇپ، كېيىن نېمە بولسا شۇنى كۆرەيلى. قانداق؟

مەھەممەت ئىمىن دەسلەپ ھېچنېمىنى چۈشىنەلمەي، ئەپچىللا تېڭىرقىدى. كېيىن، سەل ئېسىنى يىغىپ، قاتتىق چۆچۈدى ۋە:

— ئەپلەشمەي قالارمىكىن؟ — دېدى.

— قورقۇۋاتامسەن؟ — ئاباق مەسخىرىلىك كۈلدى، — ئۇنداق بولسا، ھازىردىن باشلاپ ئىككىمىزنىڭ ئارىسى ئوچۇق. ھەركىم پېشانىسىگە پۈتۈلگەننى كۆرسۇن!...

— يەنە قوشقۇنىنى ئۆزگىلى تۇردۇڭغۇ، — مەھەممەت ئىمىن كۈلۈمسىرەشكە تىرىشتى، لېكىن بىچارە قىياپىتىنى بەربىر يوشۇرۇپ كېتەلمىدى، — ئەگەر نىيىتىڭ شۇنداق بولىدىغان بولسا، مەن نېمە دەيتتىم؟ بىراق، ئىككىمىزنىڭ تەقدىرى بەربىر باشقا-باشقا بولمايدۇ-دە!

— بەللى، بەللى!...مانا ماۋۇ گېپىڭ تازا جايىدا بولدى! ئەمىسە

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

”مىكى ـ مىكى“نى قويۇپ، گېپىمگە قۇلاق سال...

ئاباق ئۆز پىلانىنى ئالدىراش سۆزلىدى. مەھەممەت ئىمىنگە باش لىڭشىتماقتىن باشقا يول قالمىغانىدى. ئاباق ئاخىردا ماۋۇلارنى قوشۇپ قويدى:

ــ رامىزان ئۇجۇقسىلا، ھېچ بولمىغاندا سەن ”قاتىل“ دېگەن قالپاقتىن قۇتۇلىسەن. ئۇ چاغدا، مەندىن غەم يېمىسەڭمۇ بولىدۇ...

ئالدىن مۇشت ئېتىش

ئۇستىبېشىنى سىلىپ، يوتقانغا كىرىپ بولغان شەۋكەت ئۇندۇرگەندەك چاچراپ ئورنىدىن تۇردى ـ دە، ئالدىراش كىيىنىپ تاشقىرىغا چاپتى.

ــ بالام نەگە بارىسەن؟ ــ دېدى ئابىدەم شەۋكەت تاشقارقى ئۆينىڭ ئىشىكىنىڭ ئىلغۇچىنى چۇشۇرۇۋاتقاندا.

ــ ئەتە سېخقا دېجورنى ئىدىم. شاقىقىدە چىقىپ، مەشلەرنىڭ كۆلىنى ئېلىۋېتىپ كىرەي. ئەتىگەندە ئوت يېقىشقا ئوڭاي بولىدۇ.

شەۋكەت سۆزىنى تۈگىتىپلا، ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. نەشتەردەك سانجىلىۋاتقان سوغۇقتىن شەۋكەتنىڭ تېنى شۈركىنىپ كەتتى. ئۇ قۇلاقچىسىنى چۆكۈرۈپ پەرەك كىيىپ، قوللىرىنى قوشتۇردى ـ دە، گەۋدىسىنى بىرئاز ئالدىغا ئېگىپ، قەدىمىنى تېزلەتتى. چىڭدالغان قار ئاياغلىرى ئاستىدا غاراسلاپ، كېچىنىڭ جىمجىتلىقىنى بۇزاتتى.

شەۋكەت سېخنىڭ ئىشىكىدىن كىرىپلا، بىرنېمىنىڭ تاراقلىغان ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولدى. تېنى ئەيمىنىپ، ئالدىراش ئىشىك تۈۋىدىكى توك ئۈلگۈچىنىڭ شويىنىسىغا قول ئۇزاتتى. سېخ ئىچى

كۈندۈزدەك يورۇپ كەتتى. شەۋكەت شەپە چىققان تەرەپكە نەزەر تاشلىغانىدى، ھېچقانداق غەيرىي نەرسىنى كۆرمىدى. بىراق، نېمە ئۈچۈندۇ كۆڭلى تەسكىن تاپماي، بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ، تېخنىكا يېڭلاش گورۇپپىسى ئۆزگەرتىپ قۇراشتۇرغان ئاپتوماتىك دۈيكەي باسما ماشىنىسىنىڭ يېنىغا كېلىپ قالدى. ماشىنا ئاستىدا زوڭزىيىپ ئولتۇرغان ئادەم قارىسىنى كۆرگەندە، يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كەتكۈدەك چۆچۈپ، بىر قەدەم كەينىگە داجىدى. كېيىن، ۋۇجۇدىدىن ئۇرغىغان قانداقتۇر بىر كۈچىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن، ئۆزىگە يات بىر ئاۋازدا ۋارقىرىدى:

— كىمسەن؟ چىقە بۇ ياققا!

— مەن، شەۋكەت، مەن ئۇكام. ھى-ھى، ھى-ھى... — خۇتۇن كىشىنىڭ ئاۋازىدەك زىل كۈلكە ئاۋازىغا ئۇلىشىپلا، مەھەممەت ئىمىننىڭ گەۋدىسى ماشىنا ئاستىدىن چىقىپ كەلدى، — تازا قورقىتىۋەتتىم-ھە؟ ھى-ھى، ھى-ھى! ئەجەبمۇ جېنى كىچىك بالا ئىكەنسەن، ئۇكام! چىرايىڭدا قان دىدارى قالماپتۇ. بۇنچىلا قورقۇپ كېتىشىڭنى بىلگەن بولسام، ئۇنداق قوپال چاقچاق قىلمايدىكەنمەن... ھېچقىسى يوق، خاپا بولما جۇمۇ!

مەھەممەت ئىمىن سۆزلىگەچ، شەۋكەتنىڭ يېنىغا كەلدى.

شەۋكەت تېخىچە ئېسىنى يىغالمىغانىدى. مەھەممەت ئىمىننىڭ نېمىلەرنى دەۋاتقانلىقىمۇ ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرمەيتتى. قانداقتۇر بىر گۇمان ئۇنى قىينىماقتا ئىدى...

مەھەممەت ئىمىن باسما سىياھى بىلەن بۇلغانغان ئوڭ قولى بىلەن مۈرىسىگە قاققاندا، شەۋكەت ئېسىنى يىغدى ۋە:

— قاچان كىرگەنىدىڭىز؟ — دەپ سورىدى.

www.uyghurkitap.com

— سېنىڭ ئالدىڭدىلا كىرگەنتىم. ئەمدى چىراغىنى ئۆچۈرۈپ، چىقىپ كېتەي دەۋاتسام، سىنىڭ كېلىۋاتقىنىڭنى كۆرۈپ قالدىم ـ دە، قورسىقىمغا بىر جىن كىرىپ، ئىشىكنى ياپتىم. بۇنچە قورقۇپ كېتە-شىڭنى نىمە بىلەي...

مەھەممەت ئىمىن ئاغزى بىسىلماي سۆزلەپ، شەۋكەتنى ئىشەن-دۈرۈشكە تىرىشماقتا ئىدى. بىراق، شەۋكەت ئۇنىڭ بىلەن كارى بولمايۋاتقاندەك، ھە دەپ ماشىنىسىنىڭ ئۇ يەر ـ بۇ يىرىگە كۆز تىكمەكتە ئىدى. نىمىدىندۇ گۇمانلانغاندەك، دەم كۆزلىرىنى قىسىپ، دەم قوشۇمىسىنى تۈرۈپ، خىياللار دەرياسىدا ئۈزمەكتە.

مەھەممەت ئىمىن بۇنى سەزدى. يوقىلاڭ گەپلەر بىلەن بىرمۇنچە ۋاقىتنى بىھۇدە ئۆتكۈزۈۋەتكىنىنى ئۇچۇن، ئىچىدە ئۆزىنى قاتتىق كايىدى. كىيىن بىردىنلا قاقاقلاپ كۈلۈپ، شەۋكەتنىڭ دولىسىغا قاقتى.

— ئۇكا، — دىدى ئۇ ساپسېرىق ئالتۇن چىشلىرىنى كۆرسىتىپ ھىجىيىپ، — كەل، ماڭا ياردەملىشىپ، ماۋۇ ماشىنىنىڭ سىملىرىنى چىتىشىپ بەر، — ئۇ سۆزلىگەچ، ماشىنىسىنىڭ ماتورى يىنىغا كېلىپ زوڭزايدى. شەۋكەت جايىدىن قىمىرلىماي، قېقىپ قويغان قوزۇقتەك تۇراتتى. مەھەممەت ئىمىن سۆزىنى داۋام قىلدى، — شەۋكەت، ساڭا گەپ قىلىۋاتىمەن. نىمانداق ھاڭۋىقىپ تۇرۇپ كېتىسەن؟ مەيەرگە كەل، دەۋاتىمەن سىنى!

شەۋكەت كۆڭلى تارتمىغان ھالدا مەھەممەت ئىمىنگە يىقىنلاشتى ۋە:

— بۇ ماشىنىنىڭ ماتورىغا سىم چىتىلىپ بولغانغۇ؟ — دەۋەتتى.

بۇ سوئال مەھەممەت ئىمىننى تەمتىرىتىپ قويغىنى يوق، بەلكى،

ئۈنىڭغا تېخىمۇ زور مەدەت بېغىشلىغاندەك بولدى. ئۇ، ئوڭ قولىنىڭ
كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ماتورنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، ئاق قۇشقاچ-
نەك چاۋىلداپلا كەتتى:

— توغرا ئېيتتىڭ. سىم چېتىلىپ بولغانىدى. قارىمامسەن.
ماتورنىڭ سىمى دېگەننىمۇ مۇشۇنداق چاتامدۇ؟ نېمىگە بۇنچە ئالدىرى-
شىپتىكىن-تاڭ، كىچىك بالىنىڭ ئويۇنچۇقىغا يىپ باغلىغاندەكلا قىلىپ
قويۇشۇپتۇ! ھېلىمۇ ياخشى "كېچە بولسىمۇ تەكشۈرۈۋېتەي" دەپ
كىرىپتىكەنمەن، بولمىسا، ئەتە ۋىلايەتنىڭ مەسئۇللىرى ئالدىدا تازا
رەسۋايىمىز چىققىدىكەن!... تېخى بۇ "يېڭى يىلغا سوۋغا"مىش!...
ھەي، بۇ رامىزان دېگەن قاپاقباشنى! خەپ، ئەتە تاڭ ئاتسۇنچۇ!...

ئۇ سۆزلەۋاتقاندا، شەۋكەت ماشىنا ئاستىدا تۇرغان قول چىرىغى،
ئامبۇر كۇلۇچ، ئەتۋىركە ۋە بىر ئۇچى ماشىنىنىڭ قەيىرىگىدۇ چېتىل-
غان، يەنە بىر ئۇچى ھېلىقى نەرسىلەرنىڭ قېشىدا چەمبەر شەكلىدە
يۆگىشىپ ياتقان بىرنەچچە غۇلاچ ئىنچىكە توك سىمىنى كۆرۈپ
قالدى. "بۇ قانداق ئىش؟ — دېدى ئۇ ئۆزىگە سوئال قويۇپ، —
مەن كىرىشتىن بۇرۇن، ئۇ نېمىشقا چىراغنى ياقمىدى؟ باياتىن:
'مەن چىقىپ كېتىۋاتىسام، سەن كېلىۋاتقان ئىكەنسەن...' دېگەنىدى.
ئەمدى: 'ماتورغا سىم چېتىشقا ياردەملەش...' دەۋاتىدۇ. بۇ...؟"

شەۋكەت نېمىسىدۇ سورىماقچى بولدىيۇ، سورىمايلا قويدى. ئۇ
مەھەممەت ئىمىنىنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىنى دىققەت بىلەن كۆزىتىپ،
مەھەممەت ئىمىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، بۇ يەردە كۆرگەن-
لىرىنى دەرھال رامىزان چاڭجاڭغا مەلۇم قىلىش قارارىغا كەلگەنىدى...

— مە، مانى تۇتۇپ تۇر، — دېدى مەھەممەت ئىمىن ماتوردىن
ئاجرىتىۋالغان بىر توك سىمىنى شەۋكەتكە ئۇزىتىپ، شەۋكەت سىمنا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

قولىنى ئۇزاتتى ۋە شۇ چاغدا قانداقتۇر بىر تەڭداشسىز كۈچ ۋۇجۇدىنى ئىسكەنجىگە ئېلىپ قىسقاندەك نەپىسى بوغۇلۇپ، كۆزلىرى ھېچ نەرسىنى كۆرمىدى...

ئەجەل ھودۇقۇشىدا!

ئۆيگە چىراغ يېقىلغانىدى. ئاپاق قېلىن سېلىنغان تۆشەك ئۈس-تىدە كىيىم-كېچەكلىرى بىلەنلا ئوڭدا ياتاتتى، ئۇنىڭ قىيا يۇمۇلغان كۆزلىرى تورۇسقا تىكىلگەن، خىيال ئېكرانىدا نامايان بولغان ئاجا-يىپ مەنزىرە يۈرىكىنى يايراتماقتا ئىدى. مانا: نەچچە يۈزلىگەن خۇشال چىرايلار بىلەن تولغان باسما سېخى. بۇ يەردە ۋىلايەتنىڭ مەسئۇللىرىمۇ بار. يەن رۇي، ياق، مەيجۇرېن زاۋۇتنىڭ بىر يىل-دىن بۇيان قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرى، بولۇپمۇ تېخنىكا يېڭىلاش ئارقىلىق قولغا كەلتۈرگەن مۇۋەپپەقىيەتلىرىنى رەھبەرلەر بىلەن ئاممىغا بىر-بىرلەپ دوكلات قىلدى. ئاندىن ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مەسئۇلى ئاپتوماتلاشتۇرۇلغان دۆيكەي باسما ماشىنىسىنىڭ رەسمىي ئىشلەپچىقىرىشقا كىرىشتۈرۈلگەنلىكىنى تەبرىكلەپ، پارتكوم نامىدىن سۆز قىلدى، ئۇلاپلا لېنتە كەستى. گۈلدۈراس ئالقىش سادالىرى ئىچىدە خۇشاللىقتىن ئاغزى قۇلىقىغا يەتكەن رامىزان غادايغان ھالدا ماشىنىنىڭ يېنىدا پەيدا بولدى. چاۋاكلار تېخىمۇ ئەۋجىگە چىقتى. رامىزان روبىلنىكنى بېسىۋىدى، ماتورنىڭ ۋىژىلدىغان ئاۋازى ئۇنى ھۇزۇرلاندۇرۇۋەتتى، ئۇ مەغرۇرلانغىنىدىن غاچچىدە تورمۇزنى ئاچتى. ئاچتىيۇ، چىرايى تامدەك تاتىرىپ، ھەيكەلدەك قېتىپ قالدى. كىشىلەرنىڭ كۈلكە ياڭرىغان چىرايلىرىنى قارا بولۇت

قاپلاپ، كۆزلىرى چانقىدىن چىقىپ كەتكۈدەك چەكچەيىدى: سېخ
ئىچىنى گۆرستان جىملىقى باستى. رامزان داراڭغىدە كەينىگە
ئۇچۇپ چۇشكەندە بولسا، سېخ قىيا-چىيا، ئوپۇر-توپۇر، قىستا-
قىستاڭ دەستىدىن دوزاخ تۇسىنى ئالدى. ئەنە شۇ پەيتتە، مەھەم-
مەت ئىمىن تورمۇزغا چېپىپ قويۇلغان يۇقىرى بېسىملىق توك
سىمىنى شارتتىدە يۇلۇپ ئالدى-دە، ھېچكىمگە تۇيدۇرماستىن
يىغىشتۇرۇۋەتتى... دوختۇرلار، ساقچىلارنىڭ پايپاسلاشلىرى پۇتۇنلەي
بىكار كەتتى: رامزان "يۈرەك مۇسكۇلى تىقىلمىسىنىڭ ئۇشتۇمتۇت
قوزغىلىشى" بىلەن ئۆلگەنىدى... رامزان ئۆلدى، دېمەك، پارۇق-
نىڭ ئەبەينىڭ ئۆلۈمى توغرىسىدىكى پاش قىلىش ماتېرىيالىمۇ،
ھېلىقى ئىككى ماشىنا قەغەزنىڭ تالونىمۇ رامزان بىلەن بىللە
تۈگەشتى. رەھمەتجاننىڭ شەپكىسىمۇ سۇغا چىلاشتى!... "ئاھ...
ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىم، قۇدرىتىڭدىن ئۆرگىلىپ كېتەي!..."

ئاباق ئەسەبىلەرچە ھىجايدى. كۆزلىرىمۇ جامدەك چەكچەيگە-
نىدى. ئۇڭدا يېتىۋېرىپ بىلى تالدىمۇ ياكى ئەسلى ئۆرۈلگۈسى
كەلدىمۇ، ئۇڭ يېنىنى باستى ۋە بەك ئىسسىپ كەتكەنلىكىنى ھېس
قىلىپ، يوڭ پوپايكىسىنىڭ تۈگمىلىرىنى پۈتۈنلەي يېشىپ،
مەيدىسىنى ئېچىۋەتتى. تولدۇرۇپ پىششىق كۆمۈر قاچىلان-
غان چۆيۈن مەش كانىيىغىچە قىزىرىپ كەتكەنىدى. ئاباق
دېرىزىگە كۆز تىكتى: گەرچە ئاي قاراڭغۇسى بولسىمۇ، ھويلىنىڭ
قاپ ئوتتۇرىسىغا دۈۋىلەنگەن قاردىن چاقنىغان ئەكس نۇر پېشايۋان
ھەمدە قارشى تەرەپتىكى ئاشخانا ۋە ياتاق ئۆيلەرنىڭ ئىشىك-
دېرىزىلىرىنى كۆرۈشكە تولۇق ئىمكان بېرەتتى. ئەنە شۇ ئۇدۇلدىكى
ئۆيدە ئۇنىڭ خوتۇن-بالىلىرى بەھوزۇر ئۇخلاۋاتاتتى...

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ئاباق يېڭىباشتىن ئۇڭدا بولۇپ، ھۈزۈرلىنىپ كېرىلىۋالدى. بارماقلىرىدىن قاس چىقاردى. كۈتۈلمىگەندە، مەشتىكى كۆمۈرنىڭ پاڭگىدە قىلىپ ئېتىلىشى ئۇنى چۆچۈتىۋەتتى. خىياللىرىمۇ چېچىلىپ، كۆڭلىدىكى خۇشاللىقى قورقۇنچ ۋە ئەندىشە بىلەن ئالماشتى. ئەمدى ئۇ، ئۇ يان ئۆرۈلۈپمۇ، بۇ يان ئۆرۈلۈپمۇ: "ئەگەر ئىش ئەپلەشمەي قالسىچۇ؟..." دېگەننىلا ئويلايتتى. يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدەپ، گېلىنى نېمىدۇ بىرنەرسە كۆچەپ بوغۇۋاتقاندەك ئىچ-ئىچىدىن بىئارام بولۇپ، ھېلىدىن-ھېلىغا ئۇ يان-بۇ يان ئۆرۈلەتتى، پۇت-قوللىرىنى بىر يىغىپ، بىر سوزاتتى. ئارىلاپ-ئارىلاپ بېشىنى چاڭ-گاللاپ، سوزۇپ-سوزۇپ ئۇھ تارتاتتى.

ئاخىر، ئۇ ياتالمىدى. دەسلەپ ئۆرە بولۇپ بىردەم ئولتۇرۇپ باقتى. كېيىن كۆڭلىگە تېخىمۇ دەككە-دۈككە چۈشۈپ، چېكىسىدىن پۇرقىراپ تەر چىقىشقا باشلىدى. ئۇ دەس ئورنىدىن تۇردى-دە، پاختىلىق چاپىنىنى يېپىنچاقلاپ، تەرەت كەشىنى پۇتىغا ساپتى...

ئەمدىلىكتە ئۇ ھېلىقى قار دۆۋىسىگە كەينىنى قىلغىنى ھالدا، ھويلا ئىشىكىنىڭ يېنىدا ئۆرە تۇراتتى. دېكابىرنىڭ زەھەردەك ئاچچىق سوغۇقىنىڭ شۇنچە قاتتىق چىقىشىنى قىلچە سەزمەيتتى. كۆزلىرى ھېلى ئاسمانغا، ھېلى ئىككى يېنىدىكى ئۆيلەرنىڭ ئىشىك-دېرىزى-لىرىگە، ھېلى كوچا ئىشىكىگە ئالاق-جالاق تىكىلەتتى، ھەربىر شەپىگە پۈتۈن زېھنىنى بىلەن قۇلاق سالاتتى...

ئۇ ئاشۇ ھالەتتە قانچىلىك ۋاقىتنى ئۆتكۈزدىكىن؟ بىر چاغدا، كىمنىڭدۇ ئالدىراش باسقان قەدەم ئاۋازى ئاڭلانغاندەك بولدى. ئاباق سەگەكلەشتى. ناھالىلىق ئۆتۈكىنىڭ توك يەرگە قاس-قاس تەگكەن ئاۋازى بىلەن قارنىڭ غاراسلىغان ئاۋازى بارغانسېرى

يىقىنلاپ، ئاباقنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كەلگەندە بىردىن جىمىپ كەتتى. ئاردىن بىر مىنۇت ئۆتەر-ئۆتمەي، ئىشىكنىڭ ھالقىسى ئاستا شاراقلىدى. ئاباق تىنىقىنىمۇ سىرتقا چىقىرىشقا پېتىنالماي، ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن تاشقىرىغا سەپسالدى. تاشقىرىدا، ئىشىككە چاپلىشىپ دېگۈدەك بىر كىشى تۇراتتى. ئاباق ئۇنىڭ ھاسىرىغان تىنىقىنىمۇ ئاڭلىغاندەك بولدى.

— كىم؟ — دېدى ئاخىر ئۇ پەس ئاۋازدا. تاشقىرىدىنمۇ ئاباقنىڭكىگە ئوخشاشلا پەس ئاۋاز كەلدى:

— مەن، ئاباقكا، مەن!...

بۇ مەھەممەت ئىمىننىڭ ئاۋازى ئىدى.

ئاباق ئالدىراش ئىشىكنى ئاچتى.

مەھەممەت ئىمىن ھويلىغا كىرگەندىن كېيىن، ئىككىيلەن بىر-بىرىگە ئۈن-تىنسىز تىكىلىپ تۇرۇشتى.

ئەنە شۇ چاغدا، ئاباق ئۆزىنىڭ ئىنتايىن توڭۇپ كەتكەنلىكىنى؛ چىشلىرى بىر-بىرىگە سوقۇلۇپ كاسىلداۋاتقىنىنى سەزدى. ئۇ شەپە چىقارماسلىققا تىرىشىپ، ئىشىكنى ئاۋايلاپ يېپىپ زەنجىرلىدى ۋە مەھەممەت ئىمىنگە بېشى بىلەن ئىشارەت قىلىپ قويۇپ، ئۆزى ئۇنىڭ ئالدىدا مېڭىپ يول باشلىدى.

ئۇلار ئۆيگە كىرىشتى. ئىشىك مەھكەم يېپىلدى. ئاباقنىڭ قولى توك ئۇلىغۇچىنىڭ شوينىسىنى ئىزدەۋاتقاندا، ئاغزىدىن:

— قانداق، ئەپلەشتۈرەلىدىڭمۇ؟ — دېگەن سوئال چىقىپ كەتتى.

— ئەپلەشمىدى...

— نېمە!؟...

ئاباق چۆچۈگەن خورازدەك قىچقىرىپ كەتتى. قوللىرى مەھەممەت

ئىمىنىنىڭ يەلكىسىنى ئامبۇردەك قىسىپ، ئۇنى ئۆزى تەرەپكە تارتتى.

— ئاكا، چىراغنى يېقۋەت، ئولتۇرۇۋالغاندىن كېيىن، ھەممىنى سۆزلەپ بېرىمەن.

مەھەممەت ئىمىن ئۆزىنى ھەرقانچە سالماق تۇتۇشقا تىرىشىۋاتقان بولسىمۇ، ئاۋازى بەرىبىر ھازىدار ئايالنىڭ ئاۋازىدەك تىترەك ئىدى.

ئاباق ئۇنى سىلكىۋەتتى:

— ياق. چىراغنى ياقمايمەن! تۇرغان جايىڭدىلا ئولتۇرۇۋەر! مۇشۇنداق ئولتۇرۇپ سۆزلەشسەكمۇ بولىدۇ...

مەھەممەت ئىمىن ئۇنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشەندى بولغاي، تۇرغان جايىدىلا ئولتۇرۇپ، مەش تەرەپكە بىرئاز سىلجىۋالدى. ئاباق ئۇنىڭ قارشىسىدا ئولتۇردى.

— ھە، گەپ قىلە، نېمىشقا ئەپلەشمىدى؟

مەھەممەت ئىمىن بولغان ۋەقەنى قىسقىچىلا سۆزلەپ بەردى.

— ئەخمەق! — دەپ چالۋاقىدى ئاباق چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ، — ئۇ ھارىمى بىلەن ئېيتىشىپ نېمە قىلاتتىڭ؟ ئەستەغپۇرۇللا!...

مەھەممەت ئىمىن ئۆزىنى ئاقلاشقا تىرىشتى:

— ئۇ شۇمنىڭ ھەممە نەرسىگە كۆزى چۈشۈپ قالغان تۇرسا...

— ھوي مېڭىسىنى قاغا چوقۇۋالغان تەلۋە! — ئاباق گەرچە ئاران ئاڭلانغۇدەك پەس ئاۋازدا سۆزلەۋاتقان بولسىمۇ، تەلەپپۇزى بەكمۇ قوپال ئىدى، — كۆزى چۈشۈپ قالسا نېمە بوپتۇ! تۈت ئېغىز گەپ بىلەن بۇرنىغا چۈلۈك ئۆتكۈزۈپ، ئىشنى چاندۇرماي جۆندەۋەرسەڭ ئۆلەمتىڭ؟!...

— سەل ئۆپكەڭنى باسساڭچۇ، ئاكا! باياتىنقى ئەھۋالدا بارغۇ، مەن تۇرماق، سەنمۇ ئەپلەشتۈرەلمەيتتىڭ! ئۇنى كۆزدىن يوقاتماي تۇرۇپ، ھېچ ئىشنى جۆندىگىلى بولمايتتى. بولمىسا مەن ساراڭمۇ؟...

— ساراڭمۇ سەندىن مىڭ ياخشى! تۇفىي!...قىلغۇلۇقنى قىپسەن. گەپ قىلە: ئەمدى قانداق قىلىمىز؟ ۋاي سېنىڭ ئەقلىڭ، ۋاي سېنىڭ ئەقلىڭ! ھوي دەلتە! ھېچ بولمىغاندا بىرنېمىلىرىڭنى يىغىشتۇرۇپ، چاندۇرماي قايتىپ چىققان بولساڭمۇ كاشكى...

— بۇرۇنراق شۇنداق دېگەن بولساڭچۇ! — مەھەممەت ئىمىن ئاچچىق تەنە ئارىلاش كۈلدى، — ھە-ي!... بولدى، مۇشۇنچىلىك دەۋالغىنىڭمۇ يېتەر!... ھازىر ئوغۇل تاپسا ئۆزىدىن، قىز تاپسا خەقتىن كۆرۈپ، ئاكالىشۋەرگەننىڭ بىر پۇلغىمۇ پايدىسى يوق... ئەڭ ياخشىسى، ئوبدانراق بىر ئەقىل تېپىپ، مۇندىن كېيىن قانداق قىلىشىمىزنى بەلگىلەيلى.

ئىككى كاللا تەڭلا يەرگە ساڭگىلاپ، ئىككى جۈپ كۆز تەڭلا مەشىنىڭ ئاستىنقى ئاغزىدىن چىققان نۇر بىلەن يورۇغان ئالىقانچىلىك يەردىكى كۈل دۆۋىسىگە تىكىلدى.

ئۇلار جان قايغۇسىدا خىيالغا پاتقانىدى.

ئاخىر، ئابلاق زۇۋانغا كەلدى:

— ئۇكا، — دېدى ئۇ ناھايىتى تەمكىن تەلەپپۇزدا، — باياتىن سەل يەڭگىللىك قىلىپ، ساڭا بىھۇدە ئازار بېرىپ قويدۇم. مېنىڭ مىجەزىمنى بىلىسەنغۇ؟ گەپلىرىمنى ھەرگىز كۆڭلۈڭگە ئالما. بولغۇلۇق بولدى. ھەر ئىككىمىز كونا خامانىنى سورىمايلى، قانداق؟

— مەنمۇ شۇنداق قىلساق دەيمەن...

www.uyghurkitap.com

— ئۇنداق بولسا ياخشى، شۇنداق قىلايلى، ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات، ئويلىسام، هازىر ئۆلسەكمۇ ئارمىنىمىز قالمىغۇدەك. بىراق، بىز تېخى ياشىشىمىز كېرەك. بۇنى مەن كۆپ قېتىم دېدىم. ئېسىڭدە باردۇر؟

— ئېسىمدە بار، ئاكا!

— شۇنداق، بىز چوقۇم ياشىشىمىز كېرەك! لېكىن، نەدە ياشايمىز؟ قانداق ياشايمىز؟ بۇلارنى ئويلاپ كۆردۈڭمۇ؟

— راستىمنى ئېيتسام، كاللام پەقەتلا ئىشلىمەيۋاتىدۇ...

— بۇنى مەن چۈشىنىمەن، هېچقىسى يوق. بىرئاز جىددىيلىشىپ قالغان ئوخشايسەن. ئادەم جىددىيلىشىپ قالغاندا، كاللىسى ئىشلىمەس بولۇپ قالىدۇ. مۇنداق ئىش مېنىڭ بېشىمدىنمۇ كۆپ ئۆتكەن. خىجىل بولما. ئۇنداق بولسا، بۇ ھەقتە ئويلىغانلىرىمنى دەپ باقايمۇ؟

— ماقۇل، دە. قانداق يولغا باشلىساڭ، ھەرگىزمۇ كەينىمگە قارىمايمەن. گېپىڭنى يىرسام، ئاتامنىڭ بالىسى بولماي كېتەي، ئاكا!

— كۆزۈمگە كۆرۈنۈپلا تۇرۇپتۇكى، هازىر رەھمەتلەر ئالدىغا كەلگەن يەرلەرگە ئۇسسۇپ يۈرۈيدۇ، يەنە بىرئاز ۋاقىتتىن كېيىن، ئېهتىمال، بۇ يەرگىمۇ تۇمشۇقىنى تىقىشى مۇمكىن. ئۇلار جەزمەن شۇنداق قىلىدۇ. ئەگەر راستىنلا شۇنداق ئىش بولۇپ قالسا، قانداق قىلىمىز؟ مەن بۇنىمۇ ئويلاپ قويدۇم.

— تېزرەك دېسەڭچۇ، ئاكا! يەنە بىر-ئىككىسىنىڭ جېنىنى ئالارمىز ھەرقاچان؟

— ھەئە، ئۇمۇ بار گەپ. ئەمما بۇ هازىرلا قىلىدىغان ئىش

ئەمەس.

— ئەمسە قاچان قىلىمىز؟

— قاچان قىلاتتۇق، مېڭىشقا پەقەت يولىمىز قالمىغاندا قىلىمىز!... ئىشقىلىپ، ئۆزىمىز ياشساقلا بولىدى! ئويلاپ باقە: ئون تۆت يىلدىن بۇيان ۋەزىيەت يۈز قېتىملاپ ئۆزگەردى. بۇنىڭدىن كېيىن ئۆزگەرمەيدۇ، دەپ كىم ئېيتالايدۇ؟! كونىلار! "ئاينىڭ ئون بەشى قاراڭغۇ، ئون بەشى ئايدىڭ" دەپ بىكار ئېيتمىغان: گېزىت-رادىئولارنىڭ خەۋەرلىرى ۋە بەزى كىشىلەرنىڭ مۆلچەرلىرىدىن قارىغاندا، هازىر مەركەزدە هوقۇق تالىشىش كۈرىشى ناهايىتى كەسكىندەك تۇرىدۇ. ئىمانىم كامىلكى، ئەگەر بىز بىرىسى بىرنەچچە ئاي، نېرىسى بىر-ئىككى يىلنى تۇپراقنىڭ سىرتىدا ئۆتكۈزەلىسەك، ۋەزىيەت چوقۇم بىزگە پايدىلىق تەرەپكە قاراپ يۈزلىنىدۇ. ئۇ چاغدا...

ئاباق بىردىن جىم بولۇپ كەتتى. بۇ گەپلەرنى تولا ئاڭلاپ قۇلىقى پاڭ بولۇپ كەتكەن مەھەممەت ئىمىن تازا تىت-تىت بولۇۋاتقاندا، ئاباق بىردىن زۇۋانغا كېلىپ، ئۆزىنىڭ بارلىق پىلانلىرىنى تەپسىلىي چۈشەندۈردى.

— ماقۇل، — دېدى مەھەممەت ئىمىن كەسكىن تەلەپپۇزدا، — شۇنداق قىلايلى، ئەمسە ماڭامدۇق؟

— ماڭايلى، — ئاباق دەس ئورنىدىن تۇردى-دە، ئېلېكتىر چىراغنى يېقىۋەتتى. ئاندىن — كەل، ماڭا ياردەملەشكىن، — دېدى.

ئىككىيلەن بىر بولۇپ، ھەشتىرخان ساندۇقنى جايىدىن قوزغىدى. ئاباق كەكە بىلەن بىر دانە پىششىق خىشنى قومۇرۇۋالدى. خىشنىڭ تېگى چوڭقۇر ئازگال ئىدى. ئازگالدىن بىر خالتىنى تارتىپ چىقىد-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

رىپ، زىلچا ئۈستىگە تۆكۈلۈشتى. خالتىدىن قات-قات سۇلياۋ رەختكە ئورالغان باغلام-باغلام ئون يۈەنلىك پۇل ۋە ئىككى دانە تاپانچا، قاتار ئوق تىزىلغان ئىككى ئوقدان چىقتى.

. . . . . .

ئىككىيلەن دوقمۇشتىن قايرىلىۋېتىپ، ئۇچقاندەك تېز كېلىۋاتقان بىرنەچچە موتسىكلىتنىڭ ئاباقنىڭ كوچىسى تەرەپكە قايرىلغىنىنى كۆرۈشتى-دە، قەدىمىنى تېخىمۇ تېزلىتىشتى...

ھايات-مامات بوسۇغىسىدا

بالنىستىنىڭ ھويلىسى ئادەم بىلەن تولغان. بىر خادىم ئۇلارنى تەرتىپكە چاقىرىش بىلەن ئاۋارە. دەم ئېلىش ۋاقتىدىن پايدىلىنىپ، ۋېلىسىپىتلىك، پىيادە يېتىپ كېلىشكەن ھەر مىللەت ئەر-ئايال باسما ئىشچىلىرى، نابورچىكلار، تۈپلەش ئىشچىلىرى بارغانسېرى بۇ توپنى ئۇلغايتماقتا. ھەممە چىرايلار ئەنسىز، قاپاقلار سىلىنغان، كۆزلەردە غەزەپ ھەم قايغۇ. ئارىلاپ-ئارىلاپ، بالنىست كارىدورىغا ئالدىراش كىرىپ-چىقىۋاتقان جامائەت خەۋپسىزلىكى خادىملىرىمۇ كۆزگە چېلىقىپ قالىدۇ. پۇت-قوللارنىڭ سوغۇقتىن كۈيۈشكىنى؛ بۇرۇنلار-نىڭ قىزىرىپ، لەۋلەرنىڭ كۆكەرگىنى؛ قۇلاقلارنىڭ ۋىژىلداپ ئېچىشىشى ھېچكىمنىڭ خىيالىغا كەلمەيدۇ...ئەگەر بىرەر سېستىرا ياكى دوختۇر كارىدوردىن چىقىپ قالغۇدەك بولسا، يەنشۇجى بىلەن رامىزان چاققانلىق توپنى يېرىپ چىقىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا ئېتىلىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن نېمىنىدۇ سورايدۇ-دە، روھى چۈشكەن، قىرىلىق يېتىپ، پۇت-قولنىڭ ماغدۇرى كەتكەندەك ھەربىر قەدىمىنى تەسلىكتە بېسىپ،

توپ ئارىسغا قايتىپ كېلىدۇ. بۇنداق ئەھۋاللار ئەتىسگەنىنىڭ ئىزى قانچە ـ قانچە قېتىملاپ تەكرارلانىدىكەن ـ تاڭ، كۆپچىلىك ھەر قېتىم ئۇلارنى ئۆز ئارىسىدا مۇشۇ ھالەتتە كۆرگەندە، باشلىرىنى تۆۋەن سېلىپ، كۆزلىرىنى ئۇلاردىن يوشۇراتتى. نەپسىنى ئىچىگە يۇتۇـ شۇپ، ھەسرەتلىك "ئۇھ" تارتىشاتتى. كېيىنرەك يېتىپ كېلىشكەنـ لەردىن سورايتتى:

ـــ شەۋكەت قانداق بولۇپتۇ؟

ـــ شەۋكەتنىڭ ھايات قېلىشىدا ئۈمىد بارمىكەن؟

ـــ شەۋكەت ھاياتمىكەن، يا...؟

ـــ شەۋكەتنىڭ قېشىغا ئادەم كىرگۈزەمدىكەن؟...

ھېچكىممۇ بۇ سوئاللارغا تۈزۈك جاۋاب بەرمەيتتى ياكى پۈتۈنـ لەي جاۋاب بەرمەيتتى...

بىر چەتتە بىر توپ كىشى ئۇيقۇسىزلىق ھەم تولا سۆزلىگەنلىكـ تىن ئاغزى قۇرۇپ، تىلى تۈزۈك گەپكە كەلمەي قالغان "بۇرۇت"نى ئورىۋالغان بولۇپ، ئۇنىڭغا خىلمۇخىل سوئاللارنى ياغدۇراتتى. ئۇمۇ ھارغان ـ ئاچقىنىغا قارىماي، يېڭىدىن كەلگەن ھەربىر سەبىدىشىغا ماۋۇ ھېكايىنى سۆزلەپ بېرەتتى:

ئەتە ئەتىگەندە باسما سېخىدا ئۆتكۈزۈلىدىغان تەنتەنىلىك يېڭى يىلغا سوۋغا تەقدىم قىلىش مۇراسىمىدا، ئۆزىنىڭ 1981 ـ يىلغا تۆت ئاي بۇرۇن قەدەم قويغانلىقى ۋىلايەت رەھبەرلىرى تەرىپىدىن ئالا ـ ھىدە تىلغا ئېلىنىدىغانلىقى كۆز ئالدىغا كېلىۋالغان سايىم ئاخۇن ئۇستام ھاياجانلانغىنىدىن زادىلا ئۇخلىيالمىدى. ئۇنىڭ كۆڭلىگە شەۋكەت كىرىۋالغانىدى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۆزىنىڭ شەۋكەتكە ئۇستاز بولغانلىقىدىن پەخىرلىنەتتى. پۈتۈن كۈچى بىلەن ئۇنى

www.uyghurkitap.com

بۇغراجانغا ئوخشاش يارامىلىق ئادەم قىلىپ يېتىشتۈرۈشكە تىرىشاتتى. شەۋكەتنىڭ ئەمەلىيىتىمۇ بۇ نۇقتىنى ئىسپاتلاۋاتاتتى. هازىر ئۇنىڭ ئەندىشە قىلىۋاتقىنى — شەۋكەتنىڭ ئەتە ئەتىگەنىدە مەشلەرگە ئوت يېقىپ، سېخنى كۆڭۈلدىكىدەك ئىسسىتىش-ئىسسىتالماسلىقى ۋە كۆڭۈلدىكىدەك تازىلاش-تازىلىيالماسلىقى ئىدى. "هەي، نېمىشقىمۇ ئەتىلىك دىجورنىلىكنى ئۆزەم ئۈستۈمگە ئالمىغاندىمەن! — دېدى ئۇ كۆڭلىدە ئۆزىگە ئۆزى كايىپ، — كىچىك بالا بىخەستىلىك قىلىپ ئوخلاپ قالسا...؟ ئابدەمنىڭ خەۋىرى بولسىغۇ، ئۇنى ۋاقتىدا ئويغىتىۋېتەر، شۇنداقتىمۇ...توختا..." ئۇ چىراغنى يېقىپ، كىيىنىشكە باشلىدى. شىمىنىڭ بىر پۇشقىقىنى سېپىپ بولۇپ، ئىككىنچى پۇشقىقىنى سېپىشقا تەييارلىنىۋاتقاندا، كىملەردۇ ئۇنى:"ياغاچ ئاكتىپ"، "بوگۈنكى كىچىككىنە پۈرسەتنىمۇ قولدىن بەرمەي، ئۆزىنى كۆرسەتكىنىنى قاراڭلار!..." دەپ مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك تۇيۇلدى. ئۇ، قىسقىغىنا خىيال سۈرۈۋاتقاندىن كېيىن: "خەق نىمە دېسە ئۆزىنىڭ ئاغزى ئەمەسمۇ! مەن يا يامان ئىش قىلماقچىمىدىم!..." دېدى-دە، ئالدىراش كىيىنىپ، سىرتقا چىقتى. ئاچقۇچىنى ئېلىش ئۈچۈن، شەۋكەتنىڭ ئىشىكىنى قاققاندا، ئابدەم شەۋكەتنىڭ سېخقا چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئېيتتى. ئۆز شاگىرتىنىڭ بۇنداق مەسئۇلىيەتچانلىقىدىن يۈرىكى سۆيۈنۈپ كەتكەن ئۇستا سېخقا قاراپ ئۇچتى. ئۇ سېخنىڭ ئىشىكىگە يېقىنلاشقاندا، مەھەممەت ئىمىنىنىڭ:"تېخى بۇ ‹يېڭى يىلغا سوۋغا›مىش!.... هەي، بۇ رامىزان دېگەن قاپاقباشنى! خەپ، ئەتە تاك ئاتسۇنچۇ!..." دېگەن تەنىسىنى ئاڭلاپ قالدى ۋە دەرهال قەدىمىنى توختىتىپ، ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن ئىچكىرىگە قارىدى. شەۋكەت داراڭگىدە ئارقىسىغا ئۇچۇپ چۈشكەندە، سايىم ئاخۇن

ئۇستامۇ ئۇنىڭ قېشىدا ئۇنۇپ بولغانىدى. بۇ چاغدا، قورققىنىدىن خۇدىنى يوقاتقان مەھەممەت ئىمىن ئۈچىدىن ئۆركۈگەن يىرتقۇچتەك، ئۆلەر-تىرىلىشىگە باقماي ئۆزىنى تاشقىرىغا ئاتتى. سايىم ئاخۇن ئۇستام ئۇنىڭ بىلەن كارى بولماي، شەۋكەتنىڭ قولىدىكى سىمىنى يۇلۇپ ئالدى-دە، روبىلىنكىنى چۈشۈردى. ئاندىن، پۈتۈن كۈچى ۋە ئەقىل-پاراسىتىنى ئىشقا سېلىپ، شەۋكەتنى سۈنئىي نەپەس ئالدۇرۇشقا باشلىدى.

بىر مىنۇت... ئىككى مىنۇت... ئون مىنۇت...

مانا، يېرىم سائەتمۇ ئۆتتى. رەڭگى تۆمۈردەك كۆكىرىپ كەتكەن شەۋكەت يا بىرنى تىنغاي، يا بىرەر ئەزاسىنى مىدىرلاتقاي!...

چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمگەن سايىم ئاخۇن ئۇستام بىر سىكۇنتنىمۇ قولدىن بەرمەي، شەۋكەت بىلەن ھەپىلەشتى، ئارىلاپ-ئارىلاپ، قانداقتۇر بىر ئۈمىد بىلەن كەينىگە قىيا بۇرۇلۇپ، ئىشىك تەرەپكە قاراپ قويدى، ھېچكىمنىڭ قارىسىنى كۆرمىگەندىن كېيىن، چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى-دە، ئىتتىك شەۋكەتكە بۇرۇلدى.

كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا بىلەك سائىتىنىڭ ستىرېلكىسىغا قاراپ-قاراپ قوياتتى.

”ئاھ، ۋاقىت! ئاھ، ۋاقىت!... نېمىدېگەن تېز ئۆتىدۇ-ھە؟! بىچارە شەۋكەت راستىنلا قارا نىيەت مەھەممەت ئىمىنىنىڭ قولىدا ياش ھاياتىدىن ئايرىلىپ كەتكەنمىدۇ!؟ ياق، شەۋكەت تېخى ھايات! شەۋكەت چوقۇم ھايات قېلىشى كېرەك! تېخى مەھەممەت ئىمىنگە ئوخشاش بىرنېمىلەر يورۇق دۇنيادا ياشايدۇيۇ، ئون گۈلىنىڭ بىرى ئېچىلمىغان شەۋكەت ياشىماي نېمە بوپتىكەن!؟“

يۈرىكى غەزەپ-نەپرەت ۋە ئۈمىد، ئىشەنچ بىلەن تولغان

www.uyghurkitap.com

سايىمئاخۇن ئۇستام ئاللىقاچان چارچاپ ھالىدىن كەتكەنىدى. لېكىن، ئۇنىڭدىكى شەۋكەتكە بولغان ئاتىلارچە مۇھەببەت، ئۇنىڭ جەزمەن ھايات قېلىشىغا بولغان ئۈمىد ۋە ئىشەنچ ئۇنىڭغا چەكسىز كۈچ-قۇۋۋەت ۋە غەيرەت بېغىشلىماقتا ئىدى. ئۇ پۈتۈن كۈچ-قۇۋۋىتىنى ئىككى بىلىكىگە يىغىپ، شەۋكەتنىڭ ئىككى قولىدىن مەھكەم تۇتۇپ، ئالدىغا تارتىپ، ئۇنىڭ گەۋدىسىنى بىر پۆكۈپ، بىر رۇسلايتتى؛ قوللىرىنى ئىككى تەرەپكە بىر كېرىپ، بىر يىغاتتى؛... ئۇنىڭغا كېرىكى شەۋكەتنىڭ بىرلا تىنىشى ياكى بىرەر ئەزاسىنى بىرلا قېتىم مىدىرلىتىشى ئىدى! بىراق، ھەرقانچە تىرىشقىنى بىلەن، بۇ مەقسىتىگە يېتەلمەيۋاتاتتى.

شەۋكەتنىڭ ھېلىلا چانىقىدىن چاچراپ چىقىدىغاندەك چەكچىيىپ تۇرغان خۇنسىز كۆزلىرىگە ھەسرەت بىلەن تىكىلگىنىچە، تارام-تارام ياش تۆكۈپ، ھە دەپ ئۇنى ھەرىكەتلەندۈرۈۋاتقان سايىمئاخۇن ئۇستام بىردىن نېمىنىدۇ ئېسىگە ئالغاندەك، قوشۇمىسىنى تۈردى-دە، چاچراپ ئورنىدىن تۇردى ۋە ئوقتەك ئېتىلىپ بېرىپ، دېرىزە ئەينىكىگە كۈچەپ بىرنى سالدى. جاراڭ-جۇرۇڭ قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، دېرىزە تەكچىسى ئەينەك سۇنۇقلىرى بىلەن تولدى. سايىم ئاخۇن ئۇستام ئوڭ قولىنىڭ پىچاق تىققاندەك زىڭىلداپ ئاغرىشى ۋە تەرەپ-تەرەپتىن ئېقىۋاتقان قانغا پىسەنتمۇ قىلماستىن، ئالىقاند-چىلىك چوڭلۇقتىكى بىر پارچە ئەينەكنى سول قولىغا ئالدى-دە، كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقىچە ئارىلىقتا شەۋكەتنىڭ باش تەرىپىدە زوڭ-زايدى. ئاندىن، ئەينەك پارچىسىنى پاختىلىق چاپىنىغا سۈرتۈۋېتىپ، شەۋكەتنىڭ ئاغزى بىلەن بۇرنى ئۈستىگە قويدى. ئەمدى ئۇنىڭ كۆزلىرى ئاشۇ ئەينەك پارچىسىغا مىختەك قادالدى.

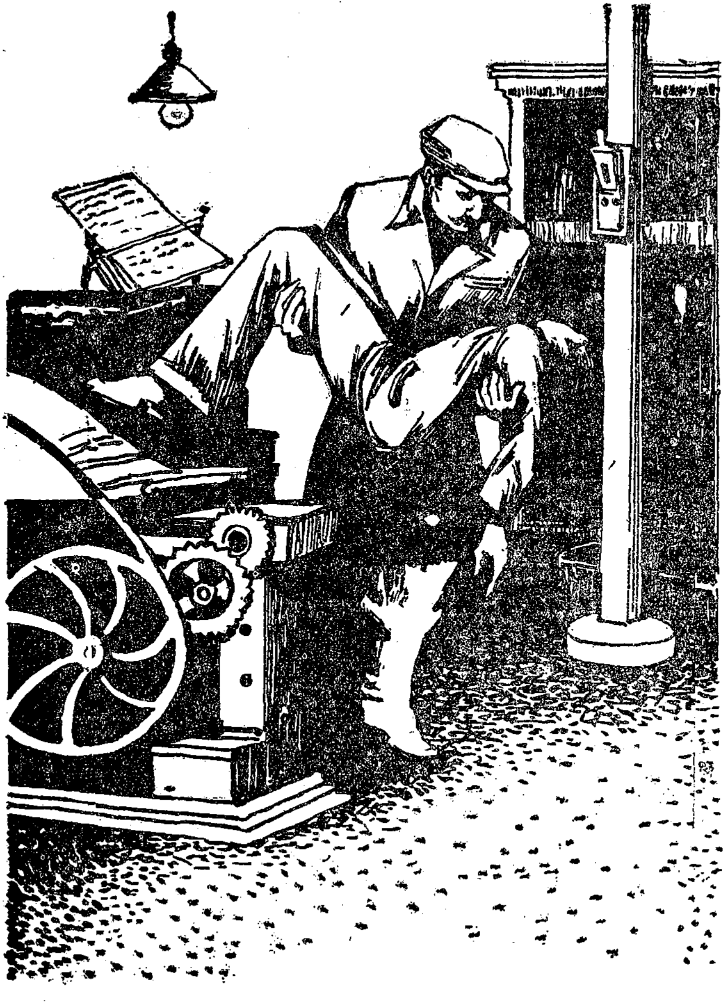

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىر مىنۇت... ئىككى مىنۇت...

قانچە مىنۇت ئۆتتىكىن ـ تاڭ، بىر چاغدا، ئەينەك پارچىسى پارقىراق ھالىتىنى يوقىتىپ، سەل ـ پەل خىرەلەشكەندەك بولىدى. سايىم ئاخۇن ئۇستامنىڭ يۈرىكى قىپىدىن چىقىپ كەتكۈدەك قاتتىق گۈپۈلدەپ، ۋۇجۇدى يېڭىباشتىن كۈچ ـ قۇۋۋەتكە تولغاندەك بولدى.

"شەۋكەت تىرىك ئىكەن! — دەۋەتتى ئۇ ئۆز ـ ئۆزىگە ئۆزى پىچىر ـ لاپ، — شەۋكەت ئۆلمەپتۇ! شەۋكەت تىرىك ئىكەن!... ۋاقىتنى بىھۇدە ئۆتكۈزمەي، دەرھال دوختۇرنى چاقىراي، دوختۇر..."

ئۇ خىيالىنىڭ ئاخىرىنى ئۈزمەستىن، يولۋاستەك چاققانلىق بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، ئىشىككە قاراپ ئېتىلدى. بىر پۇتى بوسۇغىدىن ئەمدىلا چىقىشىغا، ئىككىنچى پۇتى دەرھال ھەرىكەتتىن توختىدى. بېشىنى ئىتتىك كەينىگە بۇراپ، شەۋكەتكە تىكىلدى. شەۋكەت مۇزدەك سىمونت ئۈستىدە ياتاتتى. سايىمئاخۇن ئۇستامنىڭ يۈرىكى "جىغ" قىلىپ، پۇتلىرى يېڭىباشتىن شەۋكەتنىڭ يېنىغا قاراپ ئۇچتى.

"ۋاقىت...ۋاقىت!...، — دەيتتى ئۇ ئىچىدە، — دوختۇرنى چاقىرىپ كەلگۈچە بىرمۇنچە ۋاقىت ئۆتىدۇ. بىر مىنۇت — ھايات ـ مامات بوسۇغىسى. دوختۇر بۇ يەرگە يېتىپ كەلگۈچە... ئالمادىس..."

ئۇنىڭغا بۇنچە زور كۈچنى كىم ئاتا قىلدىكىن؟ ئۇ، يەرگە بىرلا ئېڭىشتى ـ دە، گويا يېشىغا تەگمىگەن بوۋاقنى كۆتۈرۈۋالغان ئاتىدەك، شەۋكەتنى يەردىن يۇلۇپ ئالدى ۋە شۇنداق چوڭ، شۇنداق تېز قەدەم بىلەن تاشقىرىغا ئېتىلدىكى، ھەش ـ پەش دېگۈچە ئۆزىنى ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرنىڭ ياتاق رايونىدا كۆردى.

— يولداشلار! ئادەم ئۆلدى! — دەپ پۈتۈن ئاۋازى بىلەن

ۋارقىرىدى ئۇ زاۋۇت دوختۇرىنىڭ ئۆيىنى كۆزلەپ يۈگۈرۈپ كېتىۋې-
تىپ، ــ يولداشلار! مەھەممەت ئىمىن ئادەم ئۆلتۈردى! يولداشلار!
. . .

ئۇ يېتىپ كەلگەندە، زاۋۇت دوختۇرى چالا ـ پۇچۇقلا كىيىنىپ،
ئىشىك ئالدىغا چىقىپ بولغانىدى. رامىزان چاڭجاڭ ۋە ئۆي ـ ئۆيدىن
چۇۋۇلۇپ چىقىشقان ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرمۇ بىرىنىڭ كەينىدىن
بىرى يېتىپ كېلىشىپ، شەۋكەتنى سايىم ئاخۇن ئۇستامنىڭ قولىدىن
ئېلىشتى. ئۇن مىنۇتتىن كېيىن، شەۋكەت خەلق شىپاخانىسى بالنىتى-
نىڭ جىددىي قۇتقۇزۇش بۆلۈمىنىڭ كارىۋىتىدىن جاي ئالدى...

يەنشۇجى ئايىرودورومدىلا بۇ ۋەقەدىن خەۋەر تېپىپ، ئۇدۇللا
دوختۇرخانىغا كەلدى.

بۇ دوختۇرخانىنىڭ شەۋكەتنىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزۇپ قېلىش يولدا
بارلىق تىرىشچانلىقلارنى كۆرسىتىۋاتقىنىغا توپتوغرا ئون ئىككى
سائەت بولغان بولسىمۇ، بۇ تىرىشچانلىقلار تۇزۇك ئۈنۈم
بەرمەيۋاتاتتى...

تەقەززالىق چېكىگە يېتىپ، كۆزلەردىكى ئەڭ ئاخىرقى ئۈمىد ئۇچ-
قۇنلىرى ئۆچۈش ئالدىدا تۇرغان بىر پەيتتە، بىر نەپەر سېسترا ئۇلار
تەرەپكە كېلىۋېتىپ، يىغلامسىرىغاندەك تىترەك، ئەمما جاراڭلىق
ئاۋازدا دېدى:

ــ يولداشلار! خۇش خەۋەر! سەپدىشىڭلار نەپەس ئالدى!...

ــ ھە!؟

توپ گۈررىدە يوپۇرۇلۇپ كېلىپ، سېسترانى ئوتتۇرىغا ئېلىۋې-
لىشتى. ھەممە يۈرەكلەر شادلىقتىن ئويناپ، ھەممە چىرايلار، ھەممە
كۆزلەردە ئۈمىد ئۇچقۇنلىرى چاقنايتتى. بۇرۇقتۇرمىلىقتىن تاماقلارغا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

چاپلىشىپ كەتكەن تىللارمۇ بۇلبۇلدەك سايراپ، سىپىترانى ھەرخىل سوئاللار بىلەن كۆمۈۋەتتى. سىپىترا پەقەت بىرلا سۆزنى تەكرارلايتتى:

— خەۋپ ئۆتتۈپ كەتتى!... خەۋپ ئۆتتۈپ كەتتى!...

توغرا، شەۋكەتنىڭ ياشلىق باھارى ئۆز كۈچىنى كۆرسىتىپ، ئۆلۈم ئۈستىدىن غەلىبە قىلغانىدى!

كېيىنرەك، سىپىترا ھاياجىنىنى تەسلىكتە بېسىپ، شەۋكەتنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى تەپسىلىيرەك سۆزلەپ بەردى ۋە ھازىر ئۇنىڭغا خاتىرجەملىك لازىملىقى، شۇڭا، ئۇنى يوقلاشقا بولمايدىغانلىقىنىمۇ قىستۇرۇپ قويدى. يەن شۇجى ئۇنىڭ گېپىنىڭ ئاخىرىغا ئۇلاپ مۇنداق دېدى:

— يولداشلار! ئەمدى خاتىرجەم بولغانسىلەر؟ مۇنداق قىلايلى: چاڭجاڭ بىلەن مەندىن باشقىلار دەرھال زاۋۇتقا قايتىڭلار. سەكسەنىنچى يىلنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىركۈنىنى خىزمەت ئورۇنلىرىڭلاردا مەھكەم تۇرۇپ ئۆتكۈزۈپ، دۈشمەنلەرنىڭ سۇيىقەستىگە ئەمەلىي ھەرىكىتىڭلار بىلەن زەربە بېرىڭلار! بىزمۇ مەسئۇل دوختۇرلار بىلەن كۆرۈشۈپ، شەۋكەتنىڭ ئەھۋالىنى يەنىمۇ تولۇقراق ئۇققاندىن كېيىن، دەرھال زاۋۇتقا يېتىپ بارىمىز. يېڭى يىلغا تەييارلىغان سوۋغىمىزنى ئەسلىدىكى پىلان بويىچە پارتىيە، ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىمىز ئالدىدا نامايىش قىلىمىز...

كۆپچىلىك ئىشچىلار تۆتتىن، بەشتىن شىپاخانا دەرۋازىسىدىن سىرتقا قاراپ ئېقىشتى. ھەممىنىڭ ئالدىدا كېتىۋاتقان توپ ئارىسىدا سايىم ئاخۇن ئۇستام بار بولۇپ، بىرەيلەن ئۇنىڭغا چاقچاق قىلدى:

— مەھەممەت ئىمىنىنى ئەجەبمۇ قاچۇرۇپ قويۇپسىز! "مەنمۇ

شەۋكەتتەك بولماي“ دەپ قورقۇپسىز ـ دە؟!

ــ ”قورقۇپسىز؟“ ئۇنىڭدىن قورققان جىنىمنى ئىتقا تاشلاپ بېرەرمىنا! ــ سايىمئاخۇن ئۇستام تەمكىن ئەمما جىددىي تەلەپپۇزدا چۈشەندۈردى، ــ بىر قوتۇر ئىت بىلەن ھەپىلىشىمەن دەپ، شەۋ-كەتتەك بىر يولۋاسنى زىيان تارتساق قانداق بولىدۇ؟ كاللا دېگەن جايىدا ئىشلىشى كېرەك ـ دە، ئۇكا! شەۋكەتلا ھايات قالىدىكەن، مەھەممەت ئىمىنىنىڭ ئۆلگىنى شۇ! قانداق دېدىم؟ ھېلىغۇ يوشۇرۇ-نۇۋاپتۇ، قولىدىن كەلسە ئاسمانغا چىقىۋالمىسۇنمۇ!... قېنى ئۇنىڭ قېچىپ قۇتۇلغىنىنى كۆرەي...

سىر ئەمەس سىرلار

ئەتىسى چۈشتىن كېيىن، يەنشۈجى بىلەن رامىزان چاڭجاڭ زاۋۇتتىكى بارلىق يولداشلارغا ۋاكالىتەن، شەۋكەتتىن تۇنجى قېتىم ھال سورىدى. ئىككى كۈندىن بېرى ئۆلارنىڭ ناھايىتى نۇرغۇن ۋاقتى مۇشۇ دوختۇرخانىدا ئۆتكەن بولسىمۇ، دوختۇرلار ئۇلارنىڭ شەۋكەتنى يوقلىشى ۋە ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىشىگە رۇخسەت قىلمى-غانىدى. شەۋكەت ھازىرمۇ جىددىي قۇتقۇزۇش ئۆيىدە. ئاخشامدىن بۇيان، ئابدەم ئۇنىڭغا ھەمراھ ئىدى.

شەۋكەت ئىككى رەھبەرنى ئۆز يېنىدا كۆرگەندە، ھۆركىرەپ يىغلىۋەتتى.

ــ يىغلىما، شەۋكەت، ــ ئىككىيلەن تەڭلا ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىشتى، ــ مۇنداق قىلساڭ، سالامەتلىكىڭ ئوڭاي ئەسلىگە كەلمەيدۇ.

www.uyghurkitap.com

شەۋكەت نەدىمۇ ئۇلارنىڭ گېپىگە كىرسۇن! بىر تەرەپتىن يىغلاپ، يەنە بىر تەرەپتىن، مەھەممەت ئىمىن بىلەن ئاباقىنىڭ شۇملۇقلىرى ئۈستىدە بوغۇلۇپ-بوغۇلۇپ سۆزلەيتتى.

— خاتىرجەم بول، شەۋكەت، — يەن شۇجى ئۇنىڭ ئاياغ تەرىپىدە ئولتۇرۇپ، پۇتلىرىنى سىلايتتى، — بىز بۇ ئىككى بۇزۇقنىڭ ھەممە ئەسكىلىكلىرىنى بىلىمىز. سەن ئوبدان ئارام ئال.

— ياق، سىلەر يەنە نۇرغۇن نەرسىلەرنى بىلمەيسىلەر!...

شەۋكەت ئورنىدىن تۇرۇشقا تەمشەلگەنىدى، ئۇنىڭ باش تەرىپىدە ئولتۇرغان رامىزان چاڭجاڭ ئۇنى كۆكرىكىدىن ئاۋايلاپ بېسىپ، قوزغىلىشقا يول قويمىدى ۋە:

— مىدىرلىما، مىدىرلىساڭ ئوكۇل يىڭنىسى بىلىكىڭدىن چىقىپ كېتىدۇ، — دەپ ئاگاھلاندۇردى. يەنشۇجىمۇ:

— گەپكە كىر، ماقۇلمۇ؟ — دېگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېڭىشتى.

شەۋكەت جىم بولدى. ئۇنىڭ ئەلەملىك كۆز ياشلىرى يېپى ئۈزۈلگەن مارجاندەك ئىككى مەڭزى ۋە قۇلاقلىرىغا قاراپ توختاۋسىز دومىلايتتى. كۆزلىرى نېمە ئۈچۈندۇ ئىككى رەھبەرنىڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىشتىن قورققاندەك، ھېلى ئۇ نۇقتىغا، ھېلى بۇ نۇقتىغا تىكىلەتتى.

ئىككى رەھبەر يولداشلارنىڭ ياخشى تىلەكلىرىنى يەتكۈزگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ دوختۇرلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا قەتئىي بويسۇنۇپ، ئوبدان ئارام ئېلىشىنى تاپىلاپ، قايتىش ئۈچۈن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشقا تەمشىلىۋاتقاندا، شەۋكەتنىڭ چىرايى جىددىي ئۆزگىرىپ، مۇنداق بىر غەلىتە سوئالنى سوراپ قالدى:

— يەنشۇجى، رامىزان ئاكا، — دېدى ئۇ، — مەدەنىيەت ئىنقىلابىنىڭ باشلىرىدا ئۆتكۈزۈلگەن بىر قېتىملىق يىغىندا دادامنىڭ: "ھەممە يەرنى ئۇزۇندىلەش شەخسكە خۇراپىلارچە چوقۇنۇش بولىدۇ" دېگىنى راستمۇ؟

ئىككى رەھبەر بىر-بىرىگە مەنىلىك قارىۋېلىشتى-دە، تەڭلا:

— راست، — دەپ جاۋاب بېرىشتى.

شەۋكەت بىرھازا جىم بولۇپ كەتتى. كېيىن يەنە سورىدى:

— دادامنىڭ بۇ سۆزىنى كىم خاتىرىلىگەن؟

رامىزان چاڭجاڭ كېيىن جاۋاب بەردى:

— مەن خاتىرىلىگەن.

شەۋكەت تېخىمۇ جۈرئەتلىنىپ سوراشنى داۋام قىلدى:

— سىز ئۇ خاتىرە دەپتىرىڭىزنى نەدە قويغان؟

— "پرولېتارىيات ئىنقىلابچىلىرى" ئۆيۈمدىن بۇلاپ چىقىپ كەتكەن.

— ھازىر ئۇنىڭ كىمنىڭ قولىدا ئىكەنلىكىنى بىلەمسىز؟

بۇ بىر-بىرىدىن غەلىتە، بىر-بىرىدىن سىرلىق سوئاللار ئىككى رەھبەرنى خېلىلا گاڭگىرىتىپ قويغانىدى. خېلىدىن كېيىن، ئۇلار مۇنداق بىر ۋەقەنى ئەسكە ئېلىشتى:

بۇغراجان قولغا ئېلىنىشتىن بىرنەچچە كۈن ئىلگىرى، زاۋۇت ئىنقىلابىي رەھبەرلىك گۇرۇپپىسىنىڭ بىر قېتىملىق يىغىنىدا، ئۇزۇندى تېمى، ئۇزۇندى مۇنارىسى ياساش ۋە ھەممە سېخ، ئىشخانىلارنى ئۇزۇندىلەشتۈرۈش مەسىلىسى مۇزاكىرە قىلىندى. بىرنەچچە كىشى كەينى-كەينىدىن سۆز ئېلىپ، قانچىلىك چىقىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇزۇندى مۇنارىسى ۋە ئۇزۇندى تاملىرىنى چوقۇم

باشقا ئورۇنلاردىن كۆركەم قىلىپ ياساشنى تەشەببۇس قىلدى.
— مەنمۇ ھەممە يەرنى ئۇزۇندىلەشتۈرۈشكە قوشۇلمەن، — دېدى بۇغراجان، — بىراق، زاۋۇتىمىز ئىككى يىلدىن بۇيان ئۇدا زىيان تارتىۋاتىدۇ. بانكىدىن ئالغان قەرزىمىزمۇ ئاز ئەمەس. ئەگەر يەتتە-سەككىز ئورۇنغا ئۇزۇندى تېمى، ئون ئىككى مېتىر ئېگىزلىكتە بىر ئۇزۇندى مۇنارىسى ياسايدىغان بولساق، كەم دېگەندىمۇ يەتمىش-سەكسەن مىڭ يۈەن خەجلەشكە توغرا كېلىدۇ...
— سىياسىي — قوماندان ۋە جان، — بىرەيلەن بۇغراجاننىڭ سۆزىنى كەسكىن بۆلدى، — ھە دېسە ئىقتىسادنىڭ گېپىنى قىلىۋەرسەك، مەدەنىيەت ئىنقىلابىنى ئېلىپ بېرىشتا باشقا ئورۇن-لارنىڭ كەينىدە قالامدۇق؟ بۇ — بىر تەرىپى، يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇزۇندى مۇنارىسى، ئۇزۇندى تېمى ياساش — ئۇلۇغ داھىمىز ماۋ جۇشىغا بولغان ساداقىتىمىزنى ئىپادىلەشنىڭ ئەڭ ياخشى شەكلى. مەن بىرتىپىن مائاش ئالماسلىققا، ئاچلىقتا ئۆلۈشكە رازىكى، باھانە-سەۋەب كۆرسىتىپ، ئۇزۇندىلەشتۈرۈشكە توسقۇنلۇق قىلىدىغان ھەرقانداق پىكىرلەرگە قوشۇلالمايمەن.
— مەنمۇ ئۇزۇندىلەشتۈرمەسلىكنى تەشەببۇس قىلىۋاتقىنىم يوققۇ؟ — بۇغراجان ئۆز پىكرىنى ئىزاھلىدى، — قولىمىزدا مەركەزنىڭ بۇنىڭدىن بىرنەچچە ئاي ئىلگىرى چۈشۈرگەن ھۆججىتى تۇرۇپتۇ. ئۇنىڭدا شەخسكە چوقۇنۇشنىڭ ئەۋج ئېلىپ كېتىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، يىغىن زالىدىن باشقا ئورۇنلارغا پارتىيە-ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىمىزنىڭ سۈرەتلىرىنى قالايمىقان ئاسماسلىق؛ ئېسىلغان بولسا، ھەر دەرىجىلىك پارتىيە-ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى مەسئۇل بولۇپ يىغىۋېلىش كېرەكلىكى كۆرسىتىلگەن. ئۇزۇندىلەشتۈرۈشكە

كەلسەك، بۇ ھەقتە مەركەز ھېچقانداق ھۆججەت چۈشۈرگىنى يوق. شۇنداقتىمۇ، ھازىر بۇ ئىش پۈتۈن مەملىكەت خاراكتېرلىك دولقۇنغا ئايلاندى. بىزمۇ مۇشۇ دولقۇنغا ماسلىشىش ئۈچۈن، قولىمىزدىن كېلىشچە تىرىشچانلىق كۆرسەتسەك بولىدۇ. ئەمما...

— مەركەز ھۆججەت چۈشۈرمىگىنى بىلەن، لىن بياۋ «ئۈچ ئەسەر» ۋە «ماۋجۇشى سۆزلىرىدىن ئۈزۈندى»نىڭ نەشىر قىلىنىشى مۇناسىۋىتى بىلەن يازغان كىرىش سۆز ۋە بېغىشلىمىسىدا «ئۈچ ئەسەر»نى قىبىلنامە قىلىپ ئۆگىنىش، ھەرقانداق بىر ئىشنى باشلاشتىن بۇرۇن «ئۈزۈندى»گە مۇراجىئەت قىلىش، ئۇنىڭدىن ئەقىل تېپىشنى تەشەببۇس قىلدى. لىن بياۋنىڭ بۇ تەشەببۇسى، ئەمەلىيەتتە، مەركەزنىڭ ھۆججىتى بولماي نېمە!؟

— . . . .

مۇنازىرىنىڭ ئاخىرقى يەكۈنى شۇ بولدىكى، بۇغراجان يېتىم قالدى، تەنقىد ئاڭلىدى. بەزىلەر ئۇنىڭغا ئاگاھلاندۇرۇش جازاسى بېرىشنى ئوتتۇرىغا قويۇشتى. لېكىن، كۆپچىلىكتە پىكىر بىرلىكى بولمىغاچقا، قارار چىقىرىلمىدى. يەنە بىر قېتىم يىغىن ئۆتكۈزۈلگۈچە، بۇغراجان قولغا ئېلىنىپ كەتتى. بۇرژۇئا ئەكسىيەتچىل لۇشيەننى پىپەن قىلىش باشلانغاندا، ”پرولېتارىيات ئىنقىلابچىلىرى“ رامىزان چاڭجاڭنىڭ ئۆيىنى ئاختۇرۇپ، كۆپلىگەن شەخسىي نەرسىلىرى قاتارىدا شۇ قېتىملىق يىغىننىڭ ئەھۋالى خاتىرىلەنگەن دەپتىرىنىمۇ بۇلاپ چىقىپ كېتىشتى. كېيىنكى چاغلاردا، يەن شۇجى بىلەن رامىزان چاڭجاڭنى بۇغراجاننىڭ ”ئەكسىلئىنقىلابىي قارا ئارقا تىرىكى“ قىلىپ قويغان، شۇنداقلا، بۇغراجاننىڭ ”ئىزچىل ئەكسىيەتچى“لىكىگە ئىسپات مۇشۇ ئىدي... ”تۆت كىشىلىك گۇرۇھ“

يوقىتىلغاندىن كېيىن، "مەدەنىيەت ئىنقىلابى"دا توپلانغان سان-ساناقسىز قارا ماتېرىياللار كۆيدۈرۈۋېتىلدى ياكى قارىلانغۇچىغا قايتۇرۇپ بېرىلدى. رامىزان چاڭجاڭنىڭمۇ نۇرغۇن نەرسىلىرى قايتۇرۇپ بېرىلگەن بولۇپ، پەقەت ئاشۇ خاتىرە دەپتەرلا قايتۇرۇپ بېرىلمىگەنىدى (يوقىلىپ كەتكەنىدى). مانا ئەمدى بۇ گەپنى شەۋكەت ئاغزىغا ئېلىپ ئولتۇرۇپتۇ.

"ئۇ خاتىرە دەپتەر زادى نەگە كېتىپتىكىنا؟ شەۋكەت بۇ ھەقتە بىرەر نەرسە بىلەمدۇ نىمە؟"

ئەنە شۇ سوئالنى ھەر ئىككى رەھبەرنىڭ كۆزلىرىدىن تېپىش مۇمكىن ئىدى. بىرمەھەل داۋام قىلغان جىمجىتتىن كېيىن، رامىزان چاڭجاڭ:

— بىلمەيمەن، — دەپ قىسقىلا جاۋاب بەردى.

يەنشۇجى بېشىنى يەڭگىل ئېغىتىپ، ئۇنىڭ جاۋابىنى تەستىقلىدى.

شەۋكەت چوڭقۇر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىۋېلىپ تىلغا كىردى:

شەۋكەت زاۋۇتقا كىرگەن كۈنىنىڭ ئەتىسىلا ئۇنىڭغا بىر سايە ئەگەشتى. كۈنلەر، ھەپتىلەر، ئايلار ئۆتكەنسېرى، بۇ سايە ئۇنىڭغا شۇنداق مەھكەم يېپىشتىكى، شەۋكەتمۇ ئۇنىڭغا كۆنۈپ قالدى، ھەتتا ئۇنىڭغا ئەڭ يېقىن كىشىدەك ئېچىلىپ كەتتى. ھېچكىمگە دېمەيدىغان ئارزۇ-ئارمانلىرى، خۇشلۇق-خاپىلىقلىرىنى ئۇنىڭغا دەيدىغان، ئۇنىڭدىن مەسلىھەت سورايدىغان، ئۇنىڭ مەسلىھەتى بويىچە ئىش قىلىدىغان بولدى. كېيىنرەك، ئۇنىڭغا يەنە بىر سايە ھەمراھ بولدى. بۇ سايىمۇ ئوخشاشلا شەۋكەتنىڭ ئەڭ يېقىن ئىچ كۆيەرى، ئەڭ سەممىي مەسلىھەتچىسى ۋە ھامىسى سۈپىتىدە،

ئۇنى ئۆزىگە رام قىلىۋالدى. ئۇلار شەۋكەتنىڭ قاۋۇل بەستى، ئەقىل-پاراستى، ئاجايىپ غەيرەت-شىجائىتىگە بىر ئاغىزدا مىڭ قېتىم ئاپىرىن ئوقۇيتتى. ئائىلىسىنىڭ ئېچىنىشلىق تەقدىرى ۋە ئۇنىڭ ھازىرقى ”بىچارە“ ھالىتىگە چىن يۈرىكىدىن ئېچىناتتى. كەلگۈسى تەقدىرىدىن قايغۇراتتى. ئاخىر، ئۇلار ئۇنىڭغا ناھايىتى زور يۈرەك بېغىشلىدى. بىرىنىڭ مەسلىھەتى، ئىككىنچىسىنىڭ قەتئىي قوللىشى بىلەن، شەۋكەت ھېلىقى خىزمەت ئالماشتۇرۇش ئىلتىماسىنى يازدى.

— شەۋكەت، — دېگەنىدى ئاشۇ كۈنى ئۇشتۇمتۇت پارتلىغان قوغۇشۇن ئېرىتمىسى ئۈستىبېشىنى بۇلىغان شەۋكەت ئاچچىقى كەلگىنىدىن يا ئۈستىبېشىدىكى قوغۇشۇن يۇقۇندىلىرىنى تازىلاشنى ۋەياكى ئىشنى داۋاملاشتۇرۇۋېرىشنى بىلەلمەي تېڭىرقاپ تۇرغان بىر پەيتتە، ئاسماندىن چۈشكەندەكلا بوسۇغىدا پەيدا بولۇپ قالغان ئاباق، — مەن ساڭا كۆپ قېتىم ئېيتتىم. بۇ دوزاختا يەنە داۋاملىق ئىشلەۋېرىدىغان بولساڭ، يا بىرەر ئەزايىڭدىن ئايرىلىسەن، يا بولمىسا، ياش ئۆمرۈڭنى بىھۇدە ئۆتكۈزۈپ، قىلچە ئىستىقبالى يوق ئادەم بولۇپ قالىسەن، بىلەمسەن، بۇ دوزاختا ئۇزاق مۇددەت ئىشلىگەنلەرنىڭ بىرەرىمۇ يا ئۇنداق، يا مۇنداق پالاكەتتىن خالى بولغان ئەمەس. بەزىلىرى كۆزىدىن ئايرىلدى. بەزىلىرى قوغۇشۇن بىلەن زەھەرلىنىپ، مەڭگۈلۈك ھېيىپناق بولۇپ قالدى. سېنىڭمۇ شۇلاردەك بولۇپ قالغۇڭ بارمۇ؟ — ئاخىردا ئاباق كەسكىن خىتاب قىلدى، — ياق، ئۇكا! ياشلىق باھارىڭنى بۇ دوزاختا ئۆزىتىۋەتسەڭ ھەرگىز بولمايدۇ!... سەن شۇنداق ئادەم بولۇپ يېتىشىشىڭ كېرەككى، كەلگۈسىدە ھېچقانداق ئىش سەندىن قېچىپ قۇتۇلالماي.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دىغان، پۈتۈن زاۋۇت ساڭا ھەسەت قىلىدىغان بولسۇن!... داداڭ ئەنە شۇنداق ئادەم ئىدى. سەنمۇ خۇددى داداڭدەك ئادەم بولۇشقا تىرىشىشىڭ كېرەك!...

— مېنى قانداق قىل دېمەكچىسىز؟

شەۋكەت بۇ سوئالنىڭ ئاغزىدىن قانداق چىقىپ كەتكەنلىكىنى تۇيماي قالدى. ئاباق پۈرسەتنى قولدىن بەرمەي، بىراقلا ئۇنىڭ يۈرىكىگە قول سالدى:

— قانداق قىلاتتىڭ، ئىلتىماس ياز. خىزمىتىڭنى يۆتكەپ قويۇش توغرىسىدا ئىلتىماس ياز!...

— ئۇنداق قىلسام...

— قورقۇۋاتامسەن؟ قورقما! تەشكىل سېنى يەپ كېتەمتى! بىر قېتىم، ئىككى قېتىم، ھەتتا ئون قېتىملاپ ئىلتىماس ياز! بىرىگە قۇلاق يوپۇرۇۋالسا، يەنە بىرىگە قۇلاق سالماي ھەددى ئەمەس!...

— يەنشۇجى بىلەن رامىزان ئاكام: "سەن بۇ يەردە بىر-مەزگىل ئىشلەپ تۇرغىن، كېيىن مۇۋاپىق ئورۇنغا يۆتكىۋېتىمىز..." دېگەنىدى...

— قاچان؟ قاچان شۇنداق دېگەن؟

ئاباق شەۋكەتنىڭ سۆزىنى ئىلىۋالدى. شەۋكەتكە يەنە دېمەكچى بولغانلىرىنى ئېچىگە يۇتۇۋېتىپ، ئاباقنىڭ سوئالىغا جاۋاب بەرمەي بولمىدى:

— مېنى زاۋۇتقا قوبۇل قىلغان كۈنى.

— مانا ئەمەسمۇ! — ئاباق چېچىلىپ سۆزلەپ كەتتى، — سەككىز ئاي ئۆتۈپتۇ، ئۇكا! سەككىز ئاي!...ئويلاپ باققىنا، سەككىز ئاينىڭزى ساڭا بىرەر مۇۋاپىق ئورۇن تېپىلماپتىمۇ؟ بىكار گەپ! ھازىر ئۇلارنىڭ

پۈتۈن ئەس ـ يادى ئىشلەپچىقىرىش پىلانىنى ھەسسىلەپ ئاشۇرۇپ ئورۇنلاپ، يۇقىرىنىڭ ”خو“سىنى ئېلىشتا! شۇڭا، ئۇلارنىڭ سىېنىڭ ئۆلۈش ـ تىرىلىشىڭ بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرغۇدەك ۋاقتىمۇ يوق! ئەگەر ئۇنداق بولمايدىغان بولسا، نېمىشقا سېنى ھازىرغىچە مۇشۇ دوزاختا تاشلاپ قويۇپ كارى بولمايدۇ؟! سەللا ئەقىل يۈگۈرتىدىغان بولساڭ، چاتاقنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى بىلىۋالىسەن... راستىنى ئېيتسام، ئۇلارنىڭ سېنى ھە دەپ ماختاشتىن مەقسىتى ـــ سېنىڭ كۆچۈڭگە تايىنىپ، ئۆزلىرىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش. ھازىر ھەممە يەردە ئەھۋال شۇنداق. باشلىقلار ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئىشچىلارنىڭ كۈچى ھالال، ئۆزى ھارام بولۇپ قالدى. ئۇكا!...

ئۇ يەنە نېمىلەرنىدۇ دېمەكچى ئىدى، دېمىدى. چۈنكى ئۇ شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىدە ئۆز سۆزىگە نىسبەتەن ھەم ھەيران قېلىش، ھەم گۇمانلىنىشتەك بىر خىل شولا ئەكس ئېتىۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالغانىدى. شۇڭا، دەرھال گېپىنى يۆتكىۋالدى:

ـــ بەلكى مەن ساڭا ئىچىم ئاغرىغىنىدىن، بەزى نەرسىلەرنى خاتا پەرەز قىلغاندىمەن، ـــ ئاباق بىر يېرى ئاغرىۋاتقاندەك، چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ سۆزلىدى، ـــ ئادەمنىڭ ئاچچىقى كەلگەندە، ئاغزىدىن نېمىلەر چىقىپ كەتمەيدۇ، دەيسەن! ھېچقىسى يوق، گېپىمنىڭ توغرا ـ خاتاسىنى ئۆزەڭ بايقىۋال!... ئېھتىمال، يەن شۇجى بىلەن رامزان چاڭجاڭ ئىشقا چۈكۈپ كېتىپ، سېنىڭ ئىشىڭنى ئېسىدىن چىقىرىشقاندۇ ياكى سەندىن بىرەر ئىنجا چىقمىغانلىقىغا قاراپ، سېنى مۇشۇ ئىشنى مەڭگۈ ئىشلەشكە بەل باغلىغان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ قېلىشقاندۇ. مەيلى نېمىلا بولمىسۇن، بالا يىغلىمىسا، ئانا ئەمچەك سالمايدۇ ـ دە!...

398

ئەنە شۇ چاغدا مەھەممەت ئىمىن كىرىپ قېلىپ، ئاباق سۆزىنى توختاتتى.

ــ ھە، ئامراقلار! نېمانداق چۈجە خورازدەك بازلىشىپ تۇرۇپ كەتتىڭلار؟ ــ دېدى مەھەممەت ئىمىن بىر ئاباققا، بىر شەۋكەتكە قاراپ تۆلكىلەرچە ھىجىيىپ؛ ــ ئوھوي... نېمە ئىش بۇ! شەۋكەت، يەنە ئىگىنىڭگە كۆمۈشتىن گۈل باسقان ئوخشىمامسەن؟

شەۋكەت خىجالەتچىلىكتە پوكانىدەك قىزىرىپ كەتتى (ئۇنىڭ كۆزىنى كۆزەينەك، يۈزىنى ماسكا توسۇپ تۇرغىنى ئۈچۈن، ئۇنىڭ بۇ ھالىتىنى ھېچكىم سەزمىدى)، كۆزلىرى مەھەممەت ئىمىنگە ئەمەس، بەلكى قەيەرگىدۇر تىكىلدى.

ــ قارىمامسىز، مەيجۇرىن! ــ دېدى ئاباق شەۋكەتكە ۋاكالىتەن سۆزلەپ، ــ بىچارە شەۋكەت مۈشۈنىڭ بىلەن تۆت ـ بەش قېتىم مۈشۈنداق پېشكەللىككە ئۇچرىدى. ئۇنى باشقا ئىشقا يۆتكەپ قويساڭلارمۇ بوپتىكەن. ئۆزىمۇ ماڭا شۇ گەپنى قىلغۇاتاتتى.

ــ بولىدۇ، يۆتكەلگۈسى كەلگەن بولسا، ئەتىلا يۆتكىۋېتىمىز.

ــ ھە!...راستمۇ؟

ــ راست بولماي! ــ ئاباق مەھەممەت ئىمىننى ئېغىز ئاچقۇزمىدى، ــ مەيجۇرىن دېگەن بارغۇ، دېگىنىنى قىلماي قالمايدىغان ئادەم! بىر پارچە ئىلتىماس يېزىپ، ئۇنىڭ قولىغا شۇنداق تۇتقۇزۇپ باققىنچۇ، تۇيمايلا قالىسەن، ھەش ـ پەش دېگۈچە ئۆزەڭنى باشقا سېختا كۆرىسەن!

. . . . . .

شەۋكەت چۈشلۈك تاماقنىمۇ چىقماستىن، ۋالىك قويۇش ئۆيىدە ئاباق بىلەن بىللە چاي ئىچتى ۋە قولىغا قەلەم ئېلىپ، ئاباقنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئېغىزىدىن چىققان ھەربىر سۆزنى قەغەزگە يازدى. ئىلتىماس پۈتكەندىن كېيىن، ئاباق بىرقۇر كۆرۈپ چىقىپ، شەۋكەتنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى-دە، دېدى:

— يۈگۈر، ھازىرلا ئەپچىقىپ، مەيجۇرېنىڭ قولىغا بەر!

. . . . . .

شەۋكەت مەھەممەت ئىمىنىنىڭ ئۆيىدىن قايتىپ چىققاندا، گويا مېڭىسى مۇزلاپ قېلىپ، پۈتۈنلەي كاردىن چىققاندەك، ھېچ نەرسىنى ئويلاشقا قۇربى يەتمىدى، ئۇ پۇتلىرى كالۋالىشىپ، مەس ئادەمدەك دەلدۈگۈنەتتى. ئىچىدە: "يەن شۇجى بىلەن رامىزان ئاكاملار ئىلتىماسنى كۆرسە نېمە دەر؟..." دەپ تىت-تىت بولاتتى.

ئۇ مۇشۇ خىياللار بىلەن دەرۋازا سىرتىغا چىقىپ كەتكىنىنىمۇ تۇيمىدى.

ئېغىر بىر قول ئاستا يەلكىسىگە تەگكەندە، شەۋكەت ئەندىكىپ كەينىگە قارىدى. قارىدى-دە، ھەيران قالدى. تووا، ماۋۇ ئىشنى: ئاباقنىڭ كېلەڭسىز گەۋدىسى ئۇنىڭغا چاپلىشىپ دېگۈدەك تۇراتتى، چىرايىنى چۈشىنىپ بولمايدىغان بىر خىل سىرلىق تەبەسسۇم قاپلىغانىدى.

— ئۇكا، قارا سېنى! ئادەمنى ئەنسىرىتىپ، ئەتىگەنىنگىزى نەلەردە يۈردۈڭ؟

توغرا، شەۋكەت چۈشتىن كېيىن زادى نەدە يۈردى؟

شەۋكەت تىنماي شەھەر كوچىلىرىنى ئارىلىدى. لېكىن، قىزىقى شۇكى، زادى قايسى تەرەپلەرنى ئارىلاپ، نەلەرگە باردى؟ كىملەر بىلەن ئۇچراشتى؟ بۇلارنى ئۇ ئەسلا ئېسىگە ئالالمايتتى. پەقەت ھازىرلا ئۆزىنىڭ شەھەرنىڭ مەركىزىي كوچىلىرىنىڭ بىرىدە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

تۇرغانلىقىنى سەزدى. چوڭ يول ۋە پىيادىلەر يولىدا ۋېلسىپىتلىك ۋە پىيادە ئۇ يان-بۇ يان ئۆتۈشۈپ تۇرغانلار شۇنچە كۆپ ئىدىكى، ھېيت-بايرام كۈنلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، بۇنداق ئەھۋال، ئادەتتە، پەقەت ئەتىگەندە، چۈشتە ۋە كەچقۇرۇندا بولاتتى. بۇنى شەۋكەت تالاي قېتىملاپ كۆرگەن...

شەۋكەت ئاسمانغا قارىدى: ھاۋا بىرقىسىملا بولۇپ، كۈن غەربكە قايرىلغانىدى.

"ئىشتىن چۈشىدىغان ۋاقىت بوپتۇ-دە..."

شۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن شەۋكەت قورسىقىنىڭ ئېچىۋاتقانلىقى، پاقالچاقلىرىنىڭ تېلىپ، تىزلىرىنىڭ سىرقىراپ ئاغرىۋاتقانلىقىنى سەزدى. ئۇ قاتتىق گاڭگىراپ كەتكەن بولسىمۇ، ئاباقنىڭ سوئالىغا جاۋاب بېرىش كېرەكلىكىنى ئېسىدىن چىقارمىدى:

— كوچا ئايلاندىم! — دېدى كېسىپلا. ئۇ بۇ سۆزلەرنى شۇنداق قوپال تەلەپپۇزدا ئېيتتىكى، ھەتتا ئۆز ئاۋازىدىن ئۆزى سەسكىنىپ كەتتى. يۈزلىرى قۇلاقلىرىغىچە قىزىرىپ، چېكىسىدىن پۇرقىراپ تەر چىقىپ كەتتى. ئاباق بايىقىدەكلا ھېجىيىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ قولى تېخىچىلا شەۋكەتنىڭ يەلكىسىدە ئىدى.

— مۇنداق دېگىن، — دېدى ئۇ بېشىنى كەينى-كەينىدىن بىرنەچچە قېتىم ئىغىتىپ، — كوچا ئايلىنىپ ھاردۇقىڭنى چىقىرىپسەن-دە؟ بوپتۇ، ھېچقىسى يوق. ياشلىقتا مۇنداق ئىشلار بولۇپ تۇرىدۇ، ئۇكا! — ئۇ سەل توختىۋېلىپ، نېمىنىدۇ ئېسىگە ئالغاندەك چىرايىنى غەلىتە پۈرۈشتۈردى-دە، شەۋكەتتىن سورىدى، — تاماق يېمىدىڭمۇ دەيمەن؟

شەۋكەت ئويلىنىپ ئولتۇرماستىن، راستىنى ئېيتتى.

— بوسۇغامغىلا كىلىپ قاپسەن، يۇر، بىزنىڭ ئۆيگە كىرىپ، بارنى تەڭ كۆرەيلى.

ئاباق شەۋكەتنىڭ جاۋابىنىمۇ كۈتمەستىن، ئۇنى يەلكىسىدىن ئىتتەرگىنىچە، ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ ماڭدى. شەۋكەت ئۆزىگە ئۆزى ئىگە بولالماي قالغانىدى...

ئاباقنىڭ كونا ئۇسلۇبتىكى مېھمانخانا ئۆيى ئاددىيلا جاھازلانغان بولۇپ، ئالاھىدە كۆزگە تاشلانغۇدەك جاھازلار، ئالايلۇق، ئىشكاپ دەمدۇ، سىم كارۋات دەمدۇ، مۇنداق نەرسىلەرنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى. يەرگىلا سېلىنغان يوغان ئىككى پارچە زىلچا ئۆينى لىق ئالغان بولۇپ، پەگاھقىراق قويۇلغان يوغان ھەشتىرخان ساندۇقنىڭ ئۈستىدە يەنە بىرنەچچە پارچە زىلچا قاتلاقلىق تۇراتتى. شەۋكەت كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئەنە شۇ نەرسىلەرگە سەپسالغاچ، تۆرگە سېلىنغان قوش قەۋەت يىكەنداز ئۈستىدە خاراموش ھالەتتە ئولتۇراتتى. ئاباق بىر تۇرۇپ ئۇنى گۆشلۈك لەگمەنگە زورلىسا، بىر تۇرۇپ داستىخاندىكى ھەر خىل نازۇ-نېمەتكە زورلايتتى. قورسىقى ئېچىپ ئۆتۈپ كەتكەنلىكتىنمۇ ياكى ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم كۆرگەن بۇ ئۆيدە ئۆزىگە كۆرسىتىلگەن بۇنچە زور مېھماندوستلۇقتىن ھاياجانلىنىپ كەتكىنىدىنىمۇ، شەۋكەتنىڭ گېلىدىن ھېچ نەرسە ئۆتىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇ ھەرقانچە تىرىشىپمۇ چىنىنى يېرىملاشتۇرالمىدى. ئەكسىچە، ئاباق ئىككىنچى چىنىنى بىكارلاپ، مۇشتەك ناۋات سېلىنغان پىيالىدىكى ئاتىنىڭ قېنىدەك قېنىق دەملەنگەن چايغا قاتلىما تۇگۇرۇپ ئولتۇراتتى.

— ئىككى چوكا ئالغىنا، ئۇكا! — دېدى ئۇ شەۋكەتنى لەگمەنگە زورلاپ، — سېنىڭ كېلىشىڭنى بالدۇرراق ئۇققان بولسام، باشقىراق

غمزا بۇيرۇتىدىكەنمەن... قورسىقىمنىڭ ئاچلىقىنى بىلىپ تۇرۇپتىمەن. تارتىنىپ مۇشۇنداق قىلىۋاتىسەن، ئۇكا! مېنىڭ كۆڭلۈم ئۇچۇن بولسىمۇ ئىككى چوكا يېگىن!...

ئاباق سۆزلەۋاتقاندا، ئون ئىككى-ئون ئۈچ ياشلاردىكى بىر ئوغۇل بالا ئىشىكتىن كىرگەن پېتى ئۇدۇل ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ، قۇلىقىغا نېمىلەرنىدۇ پىچىرلىدى. ئاباق گېپىنى توختىتىپ، مۇشۇك-تەك چاققانلىق بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى ۋە كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقىچە ئاردىلىقتا سەي، ھاراق ۋە چىرايلىق ئىككى رومكا تىزىلغان پەتنۇسنى كۆتۈرۈپ كىردى-دە، شەۋكەتنىڭ يېنىدا زوڭزايدى.

— ئىچكىن، سالامەتلىكىڭ ئۇچۇن ئىچ، ئۇكا! — دېدى ئۇ ھاراق بىلەن تولدۇرۇلغان رومكىلارنىڭ بىرىنى شەۋكەتكە تەڭلەپ، — ھېچقاچان ئىچىپ باقمىغانلىقىڭنى بىلىمەن. مۆرىتى كەلگەندە، بىرەر رومكا ئوتلاپ قويغىنىڭنىڭمۇ كارايىتى يوق. ئاچچىقىڭنى ياندۇرۇپ، خاپىلىقىڭنى ئالىدۇ. ھەي... دادائڭ رەھمەت-لىك بىلەن بىرىم كېچە، بىرىم كېچىگىچە ئولتۇرۇپ ئىچىشىپ كېتەتتۇق... كىشى ئۇ كۈنلەرنى ئەسلىسە، ھەي... قېنى، ئالە، كۆتۈرۈۋەت، ئۇكا! داداڭنىڭ روھى ئۇچۇن كۆتۈرۈۋەت!...

شەۋكەت دادىسىنىڭ خا ھاراق، خا تاماكا دېگەن نەرسىنى زادىلا ئاغزىغا ئېلىپ باقمىغان ئادەم ئىكەنلىكىنى ئازراق بولسىمۇ بىلەتتى. ئەمما، ھازىر ئۇنىڭ ئېتىنى ئاتلاش بىلەنلا، كۆزىگە ئاق-قارا كۆرۈنمەي قالدى. يۈرىكى ئىنتىقام ئوتلىرى بىلەن يېنىپ، كۆزلىرى ئاشۇ رومكىدا شىپالىق دورىنى كۆرگەندەك بولدى. قوللىرى ئىختىيارسىز ھالدا رومكىغا يېپىشتى-دە، ھەش-پەش

دېگۈچە بىكارلاپ قويىدى. ئاباق ھېلى بۇغراجاننىڭ تەرىپىنى قىلىپ، ھېلى شەۋكەتنى ماختاپ، ئۇنىڭغا كەينى-كەينىدىن ئىككى-ئۈچ رومكا ئىچكۈزۈۋەتتى. شەۋكەت ئەمدى ھاراقنىڭ تەمىنىمۇ سەزمەيتتى. ئۇنىڭ ئاغزىدىكى قۇلۇپمۇ ئېچىلىپ كەتكەندى:

— دادامنىڭ ئىنتىقامىنى ئالماي قويمايمەن! — دەيتتى ئۇ غەزەپ بىلەن چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ، — ھاياتلا بولىدىكەنمەن، چوقۇم دادامنىڭ ئىنتىقامىنى ئالىمەن!...

شەۋكەت ھەر قېتىم ئاشۇ سۆزلەرنى تەكرارلىغاندا، ئاباق ئۇنىڭ دولىسىغا قاقاتتى، ئاغزى بېسىلماي ماختايتتى.

خېلى ئۇزۇن داۋام قىلغان ماختاشلاردىن كېيىن، ئاباق ئۇشتۇمتۇت سورىدى:

— داداڭنىڭ قاتىلى كىم ئىكەنلىكىنى بىلەمسەن؟

شەۋكەت ئۇدۇللا جاۋاب بەردى:

— كىم بولاتتى، "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"!

— "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"، "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ" دەۋېرىدىكەنسەن! "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"نىڭ نەدىلىكىنى بىلىدىغانسەن؟

— نېمىشقا بىلمەيدىكەنمەن! بىلىمەن.

— بىلسەڭ دەپ باقە قېنى: ئۇلار نەدە زادى؟

— بۇنى كىم بىلمەيدۇ؟ بېيجىڭدىغۇ!

— توغرا ئېيتتىڭ، تازا توغرا ئېيتتىڭ! — ئاباق شەۋكەتنىڭ دولىسىغا تەكرار-تەكرار بىرنەچچە قېتىم قاقتى، — ئەمدى دەپ باقە: داداڭنى ئاشۇلار بېيجىڭدىن كېلىپ ئۆلتۈردىمۇ؟

— ئۇلار ئۆلتۈرمىسەمۇ بىلەن، ئۇلارنىڭ قارا قولچوماقلىرى ئۆلتۈردى!

— بەللى، بەللى... ناھايىتى توغرا ئېيتتىڭ، ئۇكا! مانا بۇ چاۋابىڭغا قىل سىغمايدۇ! بىراق، بۇ قارا قولچوماقنىڭ زادى كىم ئىكەنلىكىنى بىلمەيسەن-دە!

— ئەگەر ئۇنى بىلىدىغان بولسام...

— مەن ئېيتىپ بەرسەمچۇ؟

— سىز؟... سىز راستىنلا بىلەمسىز؟

— ھىم... ئۇكا! مەن ساڭا ئېيتىپ قوياي: ئاكاڭ بىلمىگەن ئىشنى ھەرگىزمۇ "بىلىمەن" دېمەيدۇ!

— ئېيتىڭە ئەمىسە: ئۇ كىم؟ مەن ئۇنى...

شەۋكەت كۆزلىرىنى ئاباقا مىختەك قادىدى. بۇ كۆزلەردە ئۆلۈمنىمۇ مەنسىمەيدىغان غەزەپلىك ئۇچقۇن چاقناپ تۇراتتى. شەۋكەتنىڭ روھىكا تۇتقان قولى تىترەيتتى. روھىكا قۇرۇق ئىدى.

ئاباق ئۇنىڭغا بىرپەس تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن، سورىدى:

— ئەگەر ئېيتىپ بەرسەم، مېنى بالاغا تىقماسلىققا ۋەدە بېرەلەمسەن؟

— نېمىشقا ۋەدە بېرەلمەيدىكەنمەن!؟ ئانام مېنى ئوغۇل بالا دەپ تۇغقان!...

— مۇشۇ گېپىڭ راست؟

— راست بولماي!

— ئۇنداق بولسا، قەسەم ئىچ!

شەۋكەت قەسەم ئىچتى.

— يارايسەن!

ئاباق ئاغزى قۇلىقىغا يەتكۈدەك ھىجىيىپ، شەۋكەتنىڭ دولىسىغا قاقتى. ئاندىن چاچراپ ئورنىدىن تۇردى-دە، تاشقىرىقى ئۆيگە

چىقىپ كەتتى ۋە ئۇزۇنغا قالماي قايتىپ كىرىپ، شەۋكەتنىڭ يېنىغا يۆكۈندى. ئۇنىڭ قولىدا قىزىل كىلىيونكا تاشلىق، ئوتتۇرا هال چوڭلۇقتىكى بىر خاتىرە دەپتەر تۇراتتى. ئاباق شەۋكەتنى يەنە بىر قېتىم قەسەم ئىچىشكە زورلىدى. ئاندىن:

— مە، بۇنى كۆرۈپ چىقىپ، ئەقىلىڭ بولسا، داداڭنى كىم بالاغا تىققانلىقىنى ئۆزەڭ بىلىۋال! — دەپ خاتىرە دەپتەرنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى.

شەۋكەت خاتىرە دەپتەرنىڭ مۇقاۋىسىنى ئۆرۈپلا بېشىدىن بىر چىلەك سوغۇق سۇ قۇيۇۋېتىلگەندەك شۈركىنىپ كەتتى. ئۇنىڭ كۆز-لىرى رامىزان چاڭجاڭنىڭ ئىسمىغا چۈشكەندى. "رامىزان ئاكامنىڭ خاتىرە دەپتىرى ئاباقنىڭ قولىدا نېمىش قىلىدۇ؟..." شەۋكەتنىڭ خىيالى ئاياغلاشماستىن، ئاباق:

— هودۇقما، ئۇكا! — دېدى مەنىلىك قىلىپ، — ئۆزەڭنى توختى-تىپ، ئالدىرىماي كۆرۈپ چىق...ياق، توختا، مۇنداق قىلە، هەبى-بەللى، مانا مۇشۇ بەتنى كۆرۈپ چىق. هەممە بالا-قازا مۇشۇ يەردە...

ئاباق سۆزلەۋاتقاندا، شەۋكەت ئۇ كۆرسەتكەن قۇرلارنى ئوقۇپ چىقتى: "1966-يىل 9-ئاينىڭ 22-كۈنى بۇغرا سىدىق..."

— قانداق راستمىكەن؟ ئۇكا، داداڭنىڭ بېشىغا چىققىنى رامىزان-نىڭ مۇشۇ "چېقىمچى دەپتەر"ى!...ئەگەر ئۇ مۇشۇ دەپتەرنى كۆتۈرۈپ يۈرۈپ، داداڭ ئۈستىدىن قارا ماتېرىيال بەرمىگەن بولسا، داداڭمۇ ئۆلمەيتتى، سىلەرمۇ شۇنچە ئېغىر كۈنلەرنى كۆرمەيتتىڭلار.... ئەمدى گېپىمگە ئىشەنگەنسەن؟

— ......

شەۋكەت ئۈنچىقمىدى. ئۈنچىقمىغانلىقىنىڭ ئۆزى ئۇنىڭ كۆڭلىدە مەلۇم ئوي پەيدا بولغانلىقىنىڭ ئىپادىسى ئىدى. ئاباق بۇنى سېزىپ تۇراتتى. شۇڭا:

— داداڭ بىلەن بولغان ئاغىنىدارچىلىقىمىزنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن، مەن بۇ خاتىرە دەپتەرنى يېنىمدا ساقلاپ كېلىۋاتىمەن. شۇنداق بىر چاغ كېلىدۇكى، مەن مۇشۇ خاتىرە دەپتەرنى كۆتۈرۈپ چىقىپ، رامزاننىڭ رەسۋاسىنى چىقىرىمەن! — دېدى ۋە ئۇلاپلا قوشۇپ قويدى، — ئىشەنمەيۋاتامسەن؟ بۇنى بىلىپ تۇرىسەن. چۈنكى، سەن ھازىر داداڭنىڭ نامى ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەنلىكى، ئۆزەڭنىڭ خىزمەتكە ئورۇنلاشقانلىقىڭغا قاراپ، ”ھەممە ئىش پۈتتى. كۆك تاشقا① مىندىم“ دەپ ئويلىساڭ كېرەك. ياق، ئۇكا! ئىش ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس!...ئويلاپ باققىنا، رامزاندەك بىرنىمىلەر داداڭدەك ياخشى ئادەمنى قەستلەپ ئۆلتۈرۈۋەتسۇنۇ، قانتىغا سۇ تەگمەي، چاڭجاڭلىقىنى قىلىۋەرسۇن! شۇمۇ گەپمىكەن!؟ نېمىشقا ئىنتىقام ئېلىنمايدۇ؟ بىلەمسەن، ئەسلىدە، سۇ بېشىدىن لاي...شۇنى بىلىپ قويغىنكى، ھازىر قىلىنىۋاتقان ئىشلارنىڭ ھەممىسى تەشۋىقات، ھەممىسى ئادەم ئالداشتىن بۆلەك نەرسە ئەمەس!...ۋاقتى كەلسۇنچۇ، ھەممىنى ئۆز كۆزۈڭ بىلەن كۆرىسەن.... داداڭنىڭ جېنىغا زامىن بولغان، سىلەرنى خانىۋەيران قىلغان زادى ”تۆت كىشىلىك

① كۆك تاش — بەزىلەرنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، بەيتۇلمۇقەددەسنىڭ ئۈستىدە ئاللانىڭ قۇدرىتى بىلەن مۇئەللەق توختىتىلغان غايەت يوغان بىر تاش بار ئىكەن. ”كۆك تاشقا مىنىش“ بۇ يەردە ”مۇرادىمغا يەتتىم“ دېگەن مەنىدە ئىشلىتىلدى. — ئاپتور.

گۇرۇھ"مۇ ياكى رامىزانمۇ، بۇنى چوقۇم تونۇپ يېتىسەن... ئۇزۇنغا قالماي شۇنداق چوڭ ئۆزگىرىش بولىدۇكى....

ئاباق ناھايىتى ئۇزاق سۆزلىدى. شەۋكەت ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن شۇ نەرسىنى چۈشەندىكى، پات ئارىدا سىياسەتتە ئۆزگىرىش بولىدۇ. دادىسىنىڭ ئىنتىقامى چوقۇم ئېلىنىدۇ...

ئاباق سۆزىنىڭ ئاخىرىدا ماۋۇلارنى قوشۇپ قويىدى:

— مەن ئېيتقان بۇ گەپلەرنى بىركىمگە تىنىپ تاشلىما. رامىزاننىڭ قولىغا كويىزا چۈشكەندە، يۈرىكىڭدىكى ھەممە دەردلىرىڭنى بىراقلا تۆكسەڭمۇ كېچىكمەيسەن...

شەۋكەت بۇ سۆزلەرگە جاۋاب تەرىقىسىدە، داستىخاندىن ھاراق شېشىسىنى ئالدى-دە، رومكىغا تولدۇرۇپ قويدى. كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقىچە پاك-پاكىز بىكارلاپ، رومكا بىلەن شىشىنى داستىخانغا "جاققىدە" قويۇپ، دەس ئورنىدىن تۇردى...

شەۋكەت خېلىلا تەمتىسلىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ پۇتلىرى كالۋالىشىپ، قەدىمىنى تەسلىكتە يۆتكەيتتى. يۈرىكىدە بولسا دادىسىنىڭ ئىنتىقام ئوتى يالقۇنجايتتى. ئۇ بىر كوچىنىڭ دوقمۇشىغا كەلگەندە، كىچىككىنە بوتكىغا كۆزى چۈشتى. بوتكىدا ھاراق، تاماكا...دېگەنلەر قاتار تىزىلىپ كەتكەنىدى. ئۇ يانچۇقلىرىنى ئۆرۈپ-چۆرۈپ، بىر شېشە ھاراق كەلگۈدەك پۇل تاپتى...

ئەمدى ئۇ پىيادىلەر يولى بىلەن چوڭ يول ئارىلىقىدىكى گۈللۈكتە ئولتۇرۇپ، شىشىنىڭ ئاغزىنى ئاغزىغا كەپلەشتۈرۈپ، غۇرتۇلدىتىپ ھاراق ئىچمەكتە ئىدى. شىشە يېرىملاشقاندا، بىردىن قېقىلىپ كېتىپ، گۈللەر ئۈستىگە دۈم يىقىلدى. ئاندىن يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ، شىشىنى قولىغا ئالدى. شۇ چاغ، بۇغراجاننىڭ مۇلايىم،

مېھرىبان چېھرىسى ۋە ئۇنىڭ "قاتىل"ى رامزاننىڭ كىلەڭسىز گەۋدىسى كۆز ئالدىغا كېلىپ، پۈتۈن ئەزايى ئوت بولۇپ ياندى. بېشى ئامبۇر بىلەن قىسقاندەك قاتتىق ئاغرىپ كەتتى. ۋۇجۇدىدا شۇنداق زور كۈچ-قۇۋۋەت سەزدىكى، شۇ تاپتا، ئالەمدە ھېچ نەرسە ئۇنىڭغا تەڭ كېلەلمەيتتى.... ھېچقانداق كۈچمۇ ئۇنى رايىدىن ياندۇرالمايتتى...

ئۇ دەس ئورنىدىن تۇرۇپ، چوڭ يولغا چىقتى.

— رامزان، — دېدى ئۇ ئۈنلۈك ۋارقىراپ، — مېنى ھېچنېمىنى بىلمەيدۇ، دەپ چاغلاۋاتامسەن!؟ خەپ، قاتىل!...سېنى بۇگۈنلا...

ئۇ شۇنداق دېدى-دە، بىكار بولغان شىپشىنى بېشىدىن ئېگىز كۆتۈرۈپ، سېمونت يولغا ئاتتى. شىشە چۇل-چۇل بولۇپ، سۇنۇق-لىرى يىراق-يىراقلارغا قاڭقىپ كەتتى. شەۋكەتنىڭ ئۆزىمۇ گۇل-لۇككە كەينىچە يىقىلدى ۋە شۇ يىقىلغىنىچە مىدىرلاپمۇ قويمىدى...

— مەن ئازدىم... مەن ئالداندىم!... يەن شۇجى، رامزان ئاكا! مېنى ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىن ئالداپ كەتتى!...مەن...

شەۋكەت قانچىلىك پۇشايمان يېگەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن، تۇزلۇك سۆز تاپالماي بوغۇلاتتى، كېكەچلەيتتى ۋە خىجالەتچىلىكتە ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي، قارماقىقا ئىلىنىپ قالغان بېلىقتەك پىلتىڭلايتتى، كۆزىدىن ياش ئەمەس، يامغۇر قۇيۇلاتتى. يەن شۇجى بىلەن رامزان چاڭجاڭ ئۇنىڭ سۆزلىرىنى دىققەت بىلەن ئاڭلاۋا-تاتتى. ئۇنىڭ تۇرمۇش دېڭىزىنىڭ قايناملىرىدا قىيقىلىپ-سوقۇلۇپ يۈرۈپ، ئاخىرى قىرغاققا ساق-سالامەت ئۆزۈپ چىققانلىقىدىن سۆيۈنەتتى. رامزان چاڭجاڭ ھاياجاندىن تىترەۋاتقان قوللىرى بىلەن شەۋكەتنىڭ باش-كۆزىنى سىلايتتى. ئارىلاپ-ئارىلاپ ياغ-

لىقى بىلەن كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ قوياتتى. يەن شۇجى بولسا ئۇنىڭ پۇتلىرىنى سىلايتتى.
شەۋكەت ئاخىر كىچىك بالىدەك ئۈن سېلىپ يىغلاپ كەتتى، يىغلاپ تۇرۇپ:
— يەن شۇجى... رامىزان ئاكا!... مەن... مەن... مېنى... مېنى جازالاڭلار...، — دەپ قايتا ـ قايتا تەكرارلىدى.
— شەۋكەت، بولدى، ئۆزەڭنى ئايا، — يەن شۇجى ئۇنىڭغا ئاتىلارچە مېھرىبانلىق بىلەن تىكىلىپ، چىن كۆڭلىدىن تەسەللى بەردى، — هازىر سالامەتلىكىڭنى تېزرەك ئەسلىگە كەلتۈرۈش مۇھىم.
يىغلاۋېرىپ كۆچىنىپ قالساڭ قانداق بولىدۇ؟ ئەگەر ياخشى داۋالانمايدىغان بولساڭ، چوقۇم جازالايمىز، ئۇقتۇڭمۇ؟ — ئۇ شۇنداق دېدى ـ دە، بىر ئابدەمگە، بىر رامىزان چاڭجاڭغا مەنىلىك قاراپ قويدى. ئىككىيلەن: "ئوبدان گەپ قىلدىڭىز" دېگەندەك، باشلىرىنى بىلىنەر ـ بىلىنمەس ئېغىتىپ قويۇشتى. — قانداق دېيدىم ـ هە، رامىزان چاڭجاڭ؟
— توغرا ئېيتتىڭىز. ئەگەر يەنە گەپكە كىرمىسە، جازالىماي بولمايدۇ.
— ئەمدى ئىشەنگەنسەن؟ بۇ مېنىڭلا پىكرىم بولماستىن، تەشكىلنىڭ پىكرى جۇمۇ!
شەۋكەت ئۇنىنى ئۈچۈرۈپ، خىتىلداشقا باشلىدى. يەن شۇجى بىلەن رامىزان چاڭجاڭ ئۇنىڭغا ئۆتكەن ـ كەچكەنلەرنى ئويلاپ كۆڭلىنى پاراكەندە قىلماي، ئوبدان داۋالىنىشنى قايتا ـ قايتا جېكىلەپ، خوشلىشىپ قايتىشتى. شەۋكەت يۈزىنى تام تەرەپكە قىلىۋېلىپ، باياتىن سۆزلىگەنلىرىنى، بولۇپمۇ، ئاباق بىلەن هاراق ئىچىپ،

ئۆلگۈدەك مەس بولغانلىقىنى قانداقلارچە ئاغزىدىن چىقارغانلىقىنى ئەسلىگەندە، تونۇرغا كۆمۈلگەن كاۋىدەك بۇرۇقتۇم بولۇشقا باشلىدى... "ئاھ!... مەن نىمىدىگەن نومۇسسىز - ھە! ئاشۇ رەسۋا گەپلەر قانداقمۇ ئاغزىمغا پاتتى؟... رامزان ئاكام ئەمدى ماڭا ئۆلگۈچە ئەتۈر قارايدىغان بولدى - دە!..."

شەۋكەت پۈتۈنلەي خاتا ئويلاۋاتاتتى، ئەسلىدە، ئابدەم شەۋكەتنىڭ ھاراق ئىچىپ مەس بولغانلىقى ۋە مەسلىكتە نىمىلەرنى دەپ جۆيلۈگەنلىكىنى رامزان چاڭجاڭغا يەتكۈزمەكچى بولغانىدى. كېيىن، ئويلىنا - ئويلىنا، بۇ خىيالدىن ياندى. چۈنكى، گەپ رامزان چاڭجاڭ ئۈستىدە بولغاچقا، ئۇنىڭغا بىۋاستە ئېيتىشنى ئەپ كۆرمەي، يەن شۈجىغا ئېيتتى. يەن شۈجى ئابدەمگە بۇ ھەقتە باشقا ھېچكىمگە تىنماسلىقنى تاپىلىدى. شەۋكەتنى قوغۇشۇن ئېرىتىش ئۆيىدە يەنە بىرمەزگىل ئىشلەشكە كۆندۈردى. ئاندىن، رامزان چاڭجاڭغا ھەممە گەپنى يىپىدىن - يىڭنىسىغىچە ئېيتىپ، ئۆزئارا پىكىر ئالماشتۇرۇشتى. ئاپاق بىلەن مەھەممەت ئىمىنگە بولغان نازارەتنى ۋە شەۋكەتكە قارىتىلغان سىياسىي - ئىدىيىۋى تەربىيىنى تېخىمۇ كۈچەيتىشنى قارار قىلىشتى. زاۋۇت ئىتتىپاق تەشكىلىنىڭ شەۋكەتكە ئىدىيىۋى خىزمەتنى بوشاشتۇرماي ئىشلىشى، ئانارنىڭ ئۇنىڭغا بارغانسېرى يېقىنلىشىشى، شۇبھىسىزكى، رەھبەرنىڭ ئاشۇ قارارىنىڭ ئەمەلىيەتتىكى ئىجراسى ئىدى. بۇنى ئانارمۇ، شەۋكەتمۇ زادىلا تۇيمىغانىدى، ئەلۋەتتە.

گۇمان

كۈن قايرىلغانىدى.

سۇلايمان ئىشەكنى هارۋىدىن چىقىرىپ، ئېغىلغا ئەكىرىپ كېتى-ۋاتقاندا، گۇگۇشىدىن ئۇنى چاقىرىپ ئادەم كەلدى. سۇلايمان ئۆزىنى نېمە ئۈچۈن چاقىرتقانلىقىنىمۇ سورۇشتۇرۇپ ئولتۇرماستىن، ئالدى-راش ئۆيگە كىردى-دە، بالا ئېمىتىپ ئولتۇرغان مايسەمگە ئەھۋالنى ئېيتىپ قويۇپ، گۇگۇشىغا يول ئالدى. گۇگۇشى بىلەن ئۆيىنىڭ ئارى-لىقى بىر كىلومېترمۇ كەلمەيتتى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ ناھايىتى تېز ماڭاتتى.

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم! — دېدى ئۇ ئىشىكتىن كىرىپلا ۋە مەشنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشقان ئۈچ كىشى—ئايۇپ شۇجى، گۇگۇشى ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ يېڭى مۇدىرى سەپەر قۇتلۇق ۋە گۇگۇشى پەيچۇسونىڭ سوجاڭى رازاقلار بىلەن بىر-بىرلەپ قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى.

— كەل، ئۇكام، كەل، — دېدى ئايۇپ شۇجى ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ قولىنى مەھكەم سىققان هالدا، — هېرىپ-ئېچىپ كەلگىنىڭدە پۇت-قولۇڭنى بىردەم سۇنۇۋالغىلىمۇ قويمىدۇق-ھە! مايسەم بىلەن بوۋاقنى تىنچ-ئامان ئەكىلىۋالدىڭمۇ؟

— ئەكىلىۋالدىم.

— نامان ئاكام، سەيدىخان ئاچاملار سالامەت تۇرۇپتۇمۇ؟

— سالامەت تۇرۇپتۇ. ھەممەيلەنگە سالام ئېيتتى.

— سالامەت بولسۇن!

باشقىلارمۇ ئۆز نۆۋىتىدە ئاشۇنداق سوئاللارنى سوراشتى. سۇلاي-مانمۇ ھەربىر سوئالغا ئۆز لايىقىدا جاۋاب بەردى.

— كەل، ئولتۇر، — ئايۇپ شۇجى يېنىدىكى بوش ئورۇنىدۇقنى مەشكە يېقىنراق سۈرۈپ قويدى، — يولدا تازا توڭغانسەن؟ مەشكە تازا بىر قاقلىنىپ، قولۇڭنى ئىسسىتىۋال.

— توڭمدىم، — سۇلايمان ئاغزىدا شۇنداق دېگىنى بىلەن، ئەمەلىيەتتە ھېچقانداق تەكەللۇپسىزلا ئايۇپ شۇجى كۆرسەتكەن ئورۇندۇققا ئولتۇردى ۋە، — نېمە، بىر ئىش چىقىپ قالغانمىدى؟ — دەپ ئايۇپ شۇجىغا تىكىلدى.

— ھەئە، — ئايۇپ شۇجىنىڭ چىرايى جىددىي تۈس ئالدى، — تېخى سېنى چاقىرتقىلى بىر كىمنى ئەۋەتمەكچى بولۇپ تۇرساق، ھارۋاڭنى ھەيدەپ ئۆيگە تەرەپكە كېتىۋاتقانلىقىڭنى خەۋەر قىلىشتى، — ئايۇپ شۇجى سەل توختىۋېلىپ سۆزىنى داۋام قىلدى، — سەن بۇ يەردىن كەتكەن كۈنى ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى تېلېفوندا "H" شەھىرىدىن ئىككى نەپەر قاتىل قاچقانلىقى؛ ھەر ئېھتىمالغا قارشى، بىزنىڭمۇ سەگەك بولۇشىمىز لازىملىقىنى ئۇقتۇرغانىدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن بەزى تەدبىرلەرنى قوللانغان بولساقمۇ، قاتىللارنىڭ دېرىكىنى ئالالمىغانىدۇق. بايىتىن تېلېفوندا مۇنداق بىر ئەھۋالنى خەۋەر قىلدى: ۋىلايەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى باشقارمىسى بىلەن "H" شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ بىرنەچچە كۈن رازۋېتكا قىلىشى نەتىجىسىدە، قاتىللارنىڭ ناھىيىمىز تەۋەسىدە ئىكەنلىكى ئىسپاتلىنىپتۇ...بىز نۆۋەتتىكى قەدەمنى قانداق بېسىش ئۈستىدە مەسلىھەتلىشىۋاتساق، قاتىللارنىڭ سۈرىتىمۇ يېتىپ كەلدى. سېنىڭ دەل ۋاقتىدا ئۈلگۈرۈپ كەلگىنىڭ تازىمۇ ئوبدان بولدى. ئەمدى تۈتىمىز ئولتۇرۇپ، ئوبدانراق باش قاتۇرۇپ باقايلى...

ئايۇپ شۇجى ئورنىدىن تۇردى-دە، ئورۇندۇقنى كۆتۈرگىنىچە خىزمەت شىرەسى ئالدىغا كېلىپ ئولتۇردى. بۇ ئاۋازسىز بۇيرۇق ئىدى. ھەممەيلەن شىرەنى چۆرىدەشتى. ئايۇپ شۇجى شىرەنىڭ

تارتمىسنى ئېچىپ، ئوخشاش چوڭلۇقتىكى ئىككى پارچە سۈرەتنى ئالدى ـ دە، سۇلايمانغا ئۇزاتتى:

ـــ مە، مانا مۇشۇ ئىككىسى.

سۇلايمان سۈرەتلەرنى يېنىشلاپ ـ يېنىشلاپ كۆرۈپ، بىرىگە تىكىلگىنىچە خېلى ئۇزاق تۇرۇپ كەتتى ۋە بىردىن:

ـــ بۇ مەھەممەت ئىمىنغۇ! ـــ دەۋەتتى.

ـــ نېمە؟ سەن ئۇنى تونۇمسەن؟

ـــ تونۇمايچۇ! مەن ئۇنى ئابدەمىلەرنىڭ ئۆيىدە كۆپ قېتىم كۆرگەن تۇرسام...

سۇلايمان مەھەممەت ئىمىن توغرىسىدا بىلىدىغانلىرىنى يىپىدىن ـ يىڭنىسىگىچە سۆزلىدى. ئايۇپ ئاكىمۇ ئابدەمىلەرنى يوقلاپ كىرگەن چاغلىرىدا، ئۇنىڭ توغرۇلۇق ئاڭلىغانلىرىنى غىل ـ پال ئەسكە ئالدى. لېكىن ئۇ مەھەممەت ئىمىننى كۆرمىگەنىدى. ئاباقنى ھېچكىم ئېسىگە ئالالمىدى.

سۈرەت يەنە قولدىن قولغا ئۆتتۈشكە باشلىدى. ھەركىم ئۆز قىياسلىرىنى ئوتتۇرىغا قوياتتى. سۇلايماننىڭ ئۇنى ئىچىگە چۈشۈپ كەتكەن بولۇپ، كاللىسى گادىرماچ خىياللار بىلەن تولغان؛ كۆز ئالدىدا مۇنداق بىر مەنزىرە گەۋدىلەنمەكتە ئىدى:

كۈن قىزىلىدا يۇلغۇنلۇقتىن يولغا چىققان رىبزىنكە چاقلىق تۆت ئېشەك ھارۋىسى كەچ پېشىندە توقايغا كەلدى. يەنە شۇنىڭ يېرىدىمدەك ماڭغاندا، قاراقۇمغا يېتىپ كەلگىلى بولاتتى. ھارۋىلاردا تۆتتىن ئالتىگىچە ئادەم بولۇپ، سۇلايماندىن باشقىسى ئاياللار بىلەن باللار ئىدى. ئۇلار مايسەم بىلەن ئۇنىڭ بوۋىقىنى يۆتكەپ كېلىشىۋاتاتتى. يول بويى نامان ئاكا بىلەن سەيدىخان ئاچىلارنىڭ مېھماند

www.uyghurkitap.com

دوستلۇقى، سۇلايمان بىلەن مايسەمنىڭ ئامتى ئۈستىدە ئاغزى بېسىلماي سۆزلىشەتتى. ئىشلەپچىقىرىش مەسئۇلىيەت تۈزۈملىرىنىڭ يولغا قويۇلۇشى نەتىجىسىدە، ئۆز ئائىلىسى، ئۆز يېزىسىدا مەيدانغا كەلگەن باياشاتلىق، مەمۇرچىلىق، ئىناقلىق، كۆڭۈل ئازادىلىكى، پەلەككە يەتكەن غەيرەت ـ جاسارەت... ئۈستىدە گەپ ئېچىشىپ، بىر ـ بىرىنى ئىلهاملاندۇرۇشاتتى. ئەتىيازلىق تېرىلغۇدا قانچىلىك يەرگە قانداق زىرائەت تېرىيدىغانلىقى؛ هازىرغىچە قانچىلىك ئوغۇت توپلىغانلىقى؛ ئائىلە قوشۇمچە ئىشلەپچىقىرىشنى قانداق يولغا قويغانلىقىدىن ئىبارەت ”سىر“لىرىنى ئوتتۇرىغا تۆكەتتى... باش هارۋىنى سۇلايمان هەيدىگەن بولۇپ، هارۋىنىڭ كەينىگە ئىككى چارەك ياغ چىققۇدەك يوغان كۆك قوچقار باغلانغانىدى، سېمىزلىكتىن ئۆزىنى كۆتۈرەلمەي قالغان قوچقار پات ـ پات تىرەجەپ تۇرۇۋالاتتى. پات ـ پات هارۋىنىڭ كەينىگە ئۆتۈپ، ئۇنى قۇيرۇقىدىن كۆتۈرۈپ، خېلى بىر يەرگىچە ئىتتىرىپ مېڭىش يالغۇز سۇلايمان ئۈچۈنلا ئاۋارىگەرچىلىك بولۇپ قالماستىن، ئارقىدىكى هارۋىلارنىڭ سەپىرىگە پۇتلىكاشاڭ بولۇۋاتقان بولسىمۇ، هېچكىم ئۇنىڭدىن زارلانمايتتى. چۈنكى بۇ نامان ئاكا بىلەن سەيدىخان ئاچىنىڭ ”يېڭى مېهمان“غا، شۇنداقلا، ئۇنىڭ ئاتا جەمەت ئۇرۇق ـ تۇغقان، ئەهلىمەهەللىسىگە قىلغان سوۋغىسى ئىدى.

هارۋىلار توقايدىن چىقىشقا ئاز قالغاندا، قوچقار نېمىگىدۇ پۇتلىشىپ يىقىلىپ چۈشتى. ئاياللار بىلەن باللار ئەنسىز چۇقۇرىشىپ كەتتى. قوچقار بىرنەچچە قەدەم يەرگە سۆرىلىپ بارغانىدى. سۇلايمان هارۋىنى توختىتىپ، ناهايىتى تەسلىكتە ئۇنى ئورنىدىن تۇرغۇزدى، باش ـ كۆزىنى سىلىدى، يۆگىلىرىغا يېپىشقان قارلارنى

قېقىشتۇردى. ئەنە شۇ چاغدا، ئاتنىڭ پۇشقۇرغان ئاۋازى ئاڭلانغاندەك بولدى. سۇلايمان ئىتتىك ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆزىدىن بەش-ئون قەدەمچە نېرىدا كېلىۋاتقان ئىككى ئاتلىقنى كۆردى. ئاتلىقلارنىڭ ئىككىلىسى تاشسىز ئاق جوۋا كەيگەن بولۇپ، بىرىنىڭ بېشىدا سالۋا تۇماق، ئىككىنچىسىنىڭ بېشىدا سەرپۇش تۇماق بار ئىدى. سەرپۇش تۇماق كىيگىنى جۇۋىسىنىڭ ياقىسى بىلەن يۈزىنى دالدا قىلىۋالغانىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى سۇلايمانغا تونۇشتەك بىلىندى. ئاتلىقلار ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا، سۇلايمان ئەدەب يۈزىسىدىن ئىككى قولىنى كۆكسىگە ئېلىپ، ئۇلارغا سالام بەردى. ئاتلىقلارمۇ ئۆز نۆۋىتىدە گەۋدىسىنى يېرىم ئېگىپ، سالامنى ئىلىك ئالدى. سۇلايمان ئېشەكنىڭ چۇلۋۇرىدىن تارتتى. ئېشەك هارۋىنى كۆچەپ سۆرەپ، يولنى داۋام قىلدى. بىرنەچچە قەدەم ماڭغاندىن كېيىن، سۇلايمان نېمە ئۈچۈندۇ كەينىگە قارىغانىدى، ئاتلىقلارنىڭ قارلىق دالىنى چاڭ كەلتۈرۈپ، ناهايىتى تېز چېپىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردى...

شۇلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن سۇلايمان گويا گۇناهلىق ئىش قىلىپ قويغاندەك چوڭقۇر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىدى-دە، "ئۇلار مۇشۇ ئىككىسىمىدۇيا؟ — دېدى ئىچىدە ئۆزىگە ئۆزى سوئال قويۇپ، — ئۇنداقتا...؟ماۋۇ ئەقىلمىنى!...هەي...تازا بىر ئىش بولدى-دە، بۇ!..."

— ئايۇپكا، ئەكىلىڭا، — دېدى ئۇ، سۈرەتكە قولىنى سوزۇپ، — مەن يەنە بىر قېتىم كۆرۈپ باقاي.

ئايۇپ شۇجى سۈرەتنى ئۇنىڭغا بەردى. سۇلايمان سۈرەتلەرگە يېنىشلاپ-يېنىشلاپ قارىغان بولسىمۇ، ئۆز گۇمانىنى ئىسپاتلايدىغان

www.uyghurkitap.com

ئالامەتلەرنى تاپالمىدى. چۈنكى ئۇ ھېلىقى سالۋا تۇماقلىقنىڭ چىرايىغا قاراشقىمۇ ئۈلگۈرمىگەنىدى. سەرپۇش تۇماقلىقنىڭ كۆزلىرىنى كىمنىڭدۇ كۆزلىرىگە ئوخشاتقاندەك قىلغان بولسىمۇ، مانا بۇ رەسىمدىكى ئادەمنىڭ كۆزلىرىگە راستىنلا ئوخشايدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەنچ قىلالمىدى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۆز گۇمانىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

ئۈچەيلەن ئۇنىڭ سۆزلىرىنى دىققەت بىلەن تىڭشىدى. ھېچكىممۇ ئۇنى ئەيىبلىمىدى ياكى گۇمانىنى قوللاپمۇ كېتىشمىدى. بۇنىڭدىن سۇلايمان ھېچقانداق غەلىتىلىك ھېس قىلمىدى. چۈنكى، ئۇ گۇڭشې خەلق قوراللىق بۆلۈمىنىڭ باشلىقلىقىغا تەيىنلەنگەندىن بۇيان، نۇرغۇن جىنايى ئىشلار ئەنزىلىرىنى بىر تەرەپ قىلىشقا قاتناشقانىدى. نۇرغۇن گۇمانلىرى توغرا چىققان بولسىمۇ، يەنە بەزىلىرى گۇمان پېتىچە قالغان، ھەتتا بەزىلىرى ئەكسىچە بولۇپ چىققانىدى. بۇ ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسى بېشىدىن نۇرغۇن ئىسسىق-سوغۇقلارنى ئۆتكۈزگەن، يېتەرلىك تۇرمۇش تەجرىبىسى ۋە خىزمەت تەجرىبىسىگە ئىگە كىشىلەر بولۇپ، پەقەت گۇمانغىلا تايىنىپ بىرەر ئىش ئۈستىدىن ئالدىراپ-سالدىراپ ھۆكۈم چىقىرىدىغانلاردىن ئەمەس ئىدى. بولۇپمۇ ئايۇپ شۇجى شۇنداق ئادەم ئىدى. باشقىلارنىڭ شۇنداق قىلىشىغىمۇ يول قويمايتتى. ئۇ ھازىرمۇ سۇلايماننىڭ گۇمانىغا ئانچە قوشۇلۇپ كېتەلمەيۋاتاتتى. رەت قىلىشقا ئاساسىمۇ يوق ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك ، ئويلىنىپ ئولتۇراتتى.

خېلى ئۇزاق داۋام قىلغان جىمجىتلىقتىن كېيىن، ئايۇپ شۇجى مۇنداق دېدى:

— گۇمان تۇغۇلغانىكەن، ئۇنى ئايدىڭلاشتۇرۇش زۆرۈر. بىراق، قانداق ئايدىڭلاشتۇرىمىز؟ دەرھال قوغلايلى دېسەك، ئۇلار-

نىڭ ئويباغ تەرەپكە ياكى قاراتاغ تەرەپكە ماڭغانلىقىنى بىلمەيمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بىرەر ئەنزە تۇغۇلۇش بىلەنلا، ئۇدۇل كەلگەن يولۇچىنىڭ كەينىدىن قوغلاش ياكى ئالدىنى توسۇپ سوراق قىلىش — قانۇنغا خىلاپ. شۇڭا، هازىرچە مۇنداق ئىككى ئىشنى قىلساق: بىرى، قاراتاغ، ئويباغ دادۈيلىرىگە تېلېفون بېرىپ، هېلىقى ئاتلىقلارنىڭ ئاشۇ تەرەپكە كەتكەنلىكى، ئۇزاققا قالماي دادۈي تەۋەسىگە كىرىدىغانلىقى؛ ئاڭغىچە هەر جەھەتتىن پۇختا تەييارلىق كۆرۈپ، ئۇلارنىڭ قەيەرگە، كىمنىڭ ئۆيىگە چۈشكەنلىكىنى ئېهتىياتچانلىق بىلەن ئېنىقلاپ بېقىشنى تاپشۇرساق، بۇ جەھەتلەر ئېنىقلانغاندىن كېيىن، سولايمان دەرهال ئاتلىنىپ، ئۇلارنىڭ چىراي-شەكلىنى يەنە بىر قېتىم كۆرسە. چۈنكى ئاتلىقلارمۇ مۇشۇ ئىككى دادۈيگە بارمىسا، باشقا هېچ يەرگە بارالمايدۇ. بۇنى سىلەرمۇ ياخشى بىلىسىلەر. ئۇ چاغدا ئىككىنچى قەدەمنى قانداق بېسىشنى ئويلىشىپ كۆرۈشكە توغرا كېلىدۇ. ئىككىنچى پىكرىم، دەرهال ناهىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە ئەهۋالنى مەلۇم قىلىپ، ئۇلاردىن يوليورۇق سورىساق. مۇنداق قىلغاندا، ئەگەر يولنى ئازراق ماڭارمىزمىكىن دەيمەن.

— بولىدۇ، شۇنداق قىلايلى.

ئايۇپ شۇجى تۇرۇپكىنى قولىغا ئالدى-دە، ئاۋۋال ئىككى دادۈيگە ۋەزىپە تاپشۇردى، ئاندىن ناهىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىگە ئەهۋالنى مەلۇم قىلدى ۋە قارشى تەرەپتىن: "بىرئاز كۈتۈپ تۇرۇڭلار، مۇزاكىرىلىشىپ جاۋاب بېرەيلى..." دېگەن جاۋابنى ئالدى...

ئارىدىن يېرىم سائەتچە ئۆتكەندە، تېلېفون جىرىڭلىدى.

ئايۇپ شۇجى تۇرۇپكىنى قولىغا ئالدى. قارشى تەرەپ قىستىغلا قىلىپ:

— "H" شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن ئادەم چىقىدۇ...، — دېدى.

— ماقۇل، كۈتەيلى.

بۇ گەپلەرنى ھەممەيلەن ئېنىق ئاڭلىغانىدى. ئايۇپ شۇجى قايتا تەكرارلاپ ئولتۇرمىدى.

گۇمان ئىزىدىن

تۈن قوينىنى يېرىپ، شەھەر تەرەپتىن ئۇچقاندەك چىقىپ كەلگەن موتسىكلىت گۇڭشې ئىدارىسىنىڭ سەيناسىدا توختاپ، بىرپەس گۈركىرىدى-دە، ھەم چىرىغىنى، ھەم ئۈنىنى ئۆچۈردى. موتسىكلىتتىن ئۈچ نەپەر جامائەت خەۋپسىزلىك خادىمى يەرگە چۈشكەندە، تەقەززالىق بىلەن كۈتۈپ تۇرغان تۆت كىشى ئۇلارنى قىزغىن قارشى ئالدى. ساقچىلارنىڭ بىرىنىڭ قولىدا ئىنچىكە تاسما بىلەن باغلانغان يوغان بۆرە ئىتمۇ بار ئىدى.

— سىز كەپسىز-دە! — دېدى ئايۇپ شۇجى رەھمەتجاننىڭ قولىنى مەھكەم سىقىپ تۇرۇپ، — ئۆزۈڭىزنىڭمىزى كۆرۈشەلمەي، سىڭىلىمۇ كەتكەندۇق، يولداشلارنى ئۆزىڭىز باشلاپ كەلگىنىڭىز بەكمۇ ئوبدان بوپتۇ!

سۇلايمان ۋەباشقىلارمۇ ئۇلار بىلەن قىزغىن قول ئېلىشىپ، سەممىي ھال سوراشتى.

— يۇرۇڭلار، يولداشلار، — ئايۇپ شۇجى رەھمەتجاننىڭ دولد-

ســدىن تۇتقىنچە، ئىشــخانا تەرەپكە ئېلىپ ماڭدى. ئىشىك تۈۋىگە كەلگەندە رەھمەتجان بۇرۇلۇپ، موتىسكىلىت يېنىدا تۇرغان كىشىگە دېدى:

— يولداش ئىدرىس، "قاپلان"نى موتىسكىلىتقا قارىتىپ قويۇپ، ئىشخانىغا كىرىڭلار.

ئىدرىسلار ئىتنى موتىسكىلىتنىڭ رولىغا باغلىــدى ـ دە، سۇلايمان بىلەن بىللە ئىشخانىغا كىردى. مەش ئۈســتىــدە يوغان روچەيــنەك پورۇقلاپ قايناۋاتاتــتى. شىرە ئۈستىدە ئون نەچچە دانە توقاچ نان دەستىلەكلىك تۇراتتى.

ھەممەيلەن ئورۇندۇقلاردىن جاي ئېلىــشــتى. تونۇش ـ بىلــشلەر يەنە بىر قېتىم ئۆزئارا ھال ـ ئەھۋال سوراشتى. شەھەردىن چىققانلار جۇۋىلىرىنى سېلىپ، ئورۇندۇقلارنىڭ يۆلەنچۈكىگە ئارتىشتى. ئايۇپ شۈجى گەپ باشلىدى: قېنى سۇلايــمان ئۇكام، كــۆرگەن ـ ئويلىغانـ لىرىڭنى ماۋۇ يولداشلارغا ئــۆز ئاغزىــڭ بىلەن ســۆزلەپ بەرگــىنە. يولداشلار، نېمانداق شۇك ـ شۇك ئولتۇرۇپ كېتىسلەر؟ چاي بىلەن بىرەر بۇردىدىن نان يېگەچ ئولتۇرۇڭــلار. بىرئاز ئىــسىق باسسۇن، قانداق دېدىم؟

— توغرا ئېيتتىڭىز، قېنى، چايغا بېقىڭلار، يولداشلار!

سەپەر قۇتلۇق ئوشتۇلغان نانــلارنى ساقچىــلارنىڭ ئالــدىغــراق سۇرۇپ قويدى. سۇلايمان باياتىن سۆزلەپ بەرگەنــلىرىنى يەنە بىر قېتىم تەكرارلىدى.

سۇلايماننىڭ سۆزلىرىنى پۈتۈن زېھنى بىلەن ئاڭلاپ ئولتۇرغان رەھمەتجان ئۇلاپلا سورىدى:

— سىزنىڭچە، ئۇلار بۇ يەرلىك ئادەملەر ئەمەسمۇ؟

— ياق، بۇ يەرلىك ئەمەس. ئۇششاق باللارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، گۇڭشېمىزنىڭ ھەممە دادۆي، ئىشلەپچىقىرىش دۆيلىرىدە ئولتۇرۇشلۇق كىشىلەرنىڭ رەڭگى، يېشى، ئىتىنى بەش قولدەك بىلىمەن.

— ئۇلارنىڭ قايسى تەرەپتىن كەلگەنلىكىنى مۆلچەرلەپ كۆرەلەمسىز؟

سۇلايمان سەل ئويلىنىپ قالدى. كېيىن:

— مېنىڭچە، ناھىيە تەرەپتىن، يا "H" شەھىرى تەرەپتىن كەلمىگەنلىكى ناھايىتى ئېنىق، — دېدى.

— نېمىگە ئاساسلىنىپ شۇنداق دەيسىز؟

— ئەگەر ئۇلار ناھىيە ياكى "H" شەھىرى تەرەپتىن كەلگەن بولسا، ھامان گۇڭشې تاشيولىغا چۈشمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس. بىرنەچچە سائەتنىڭىزى ئىگەللىگەن ئەھۋالدىن قارىغاندا، ئۇلارنىڭ تاشيولدىن ئۆتكەنلىكى توغرۇلۇق ھېچقانداق مەلۇمات يوق. شۇنىڭدىن قارىغاندا...

— ئۇنداقتا، ئۇلار قاياقتىن كەلگەن بولۇشى مۇمكىن؟

سۇلايمان ئۆز قىياسلىرىنى دادىل ئوتتۇرىغا قويدى:

— توقاي بىلەن گۇڭشېنىڭ ئارىلىقىدا ئاران ئىككىلا چىغىر يول بار. بىرى، "باداملىق" گۇڭشېسىنىڭ ئالتىنچى دادۆيىگە بارىدۇ. ئۇنىڭ گۇڭشېمىز بىلەن بولغان ئارىلىقى يەتتە كىلومېتىر، يەنە بىرى "يالقۇن" گۇڭشېسىنىڭ تاللىق دادۆيىگە بارىدۇ. بۇ يول گۇڭشېمىزدىن ئون بەش كىلومېتىر يىراقتا. گۇڭشېدىن توقايغىچە بولغان ئارىلىقتا باشقا تەرەپكە بارىدىغان يولمۇ يوق. مۇشۇنىڭغا قاراپ، مەن ئۇلارنى "بادامىلق" ياكى تاللىق تەرەپتىن كەلگەنمىكىن، دەپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

قىياس قىلىۋاتىمەن.

— توغرا مۆلچەر! — دېدى رەھمەتجان بىردىن ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ، — بولۇپمۇ كېيىنكى مۆلچەرىڭىز توغرا. ئۇلار جەزمەن تالىلىق تەرەپتىن كەلگەن. ئۇلارنىڭ سىلەر تەرەپكە ئۆتۈپ كەتكەنلىكى توغرۇلۇق، "يالقۇن" گۇڭشېسى سىلەردىن سەل ئىلگىرىلا بىزگە مەلۇمات بەرگەنىدى. بىزنىڭ كېچىلەپ بۇ يەرگە يېتىپ كېلىشىمىزمۇ دەل مۇشۇ مەلۇماتنى تېخىمۇ ئىلگىرىلەپ ئەمەلىيلەشتۈرۈش ئۈچۈن.

— ئۇلار بىزنى نېمىشقا خەۋەرلەندۈرۈپ قويمىغاندۇ؟

ئايۇپ شۇجى ھەيران بولۇپ سورىدى. رەھمەتجان چۈشەندۈردى:

— "يالقۇن" گۇڭشې بىلەن ناھىيە سىلەرگە تېلېفون بەرمەكچى بولغان، بىز توسۇپ قويدۇق. چۈنكى، بۇ چاغدا سىلەر ھېلىقى ئاتلىقلاردىن ئاللىقاچان خەۋەر تاپقانىدىڭلار-دە!

— ھە، مۇنداق دەڭ.

— ....

سۆھبەتنىڭ نۇقتىسى ئەمەلىي ئىش ئۈستىگە كۆچۈپ، ھەممەيلەننىڭ پىكرى مۇندىن كېيىنكى قەدەمنى قانداق بېسىش مەسىلىسى ئۈستىگە مەركەزلەشكەن چاغدا، ھېچكىممۇ كەسكىن بىرنەرسە دېيىشكە جۈرئەت قىلالمىدى. چۈنكى ھېچكىممۇ بۇ نامەلۇم ئىككى ئاتلىقنىڭ جەزمەن ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىن ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلالمايتتى. رەھمەتجاننىڭ كۆڭلىدە مەلۇم سانمۇ يوق ئەمەس ئىدى: مۇندىن ئىككى كۈن ئىلگىرى ئۇ، ئاباقلارنىڭ "يالقۇن" گۇڭشې بازىرىدا ئات سېتىۋالغانلىقى توغرىسىدا مەلۇمات ئالغانىدى. لېكىن ئىككى كۈنلۈك ئىزدەش ھېچقانداق نەتىجە بەرمىدى. ھازىر ئۇنى

ھەيران قالدۇرۇۋاتقىنى — "H" شەھىرىدىن يۈز نەچچە كىلومېتىر يىراقلاپ كەتكەن ئاباقلارنىڭ بىراقلا ئەللىك-ئاتمىش كىلومېتىر كەينىگە يېنىپ، تالاق ئارقىلىق قاراقۇمدا پەيدا بولۇپ قېلىشى، ھەتتا ئۈچ تەرىپىنى ئېگىز تاغلار توسۇپ تۇرغان ئويىباغ ياكى قارا تاغ تەرەپلەرگە كېتىۋاتقانلىقى ئىدى...

تېلېفون جىرىڭلىدى. ئايۇپ شۇجى تۇرۇپكىنى قولىغا ئالدى:

— ھە، مەن، نېمە؟ نېمە دېدىڭىز؟ ھېچقانداق ئىز-دېرەك يوق؟ — ھە، ماقۇل، داۋاملىق كۆزىتىڭلەر! ئەزالارنى پاراكەندە قىلمىغانسىلەر؟ ھە، ئوبدان قىپسىلەر...، — ئايۇپ شۇجى تۇرۇپكىنى قويۇپ، ئېغىر تىندى، ئارقىدىن، — قاراتاغدىن كەلگەن تېلېفون ئىكەن. ئاتلىقلار تېخىچە ئۇ يەرگە يېتىپ بارماپتۇ، — دېدى ۋە ئويىباغقا تېلېفون بەردى:

— سىز كىم؟ ئىسمايىل رەھىممۇ؟ مەن ئايۇپ سامساق. ھېلىقى ئىش قانداق بولدى؟ نېمە؟...تېخىچە يېتىپ كەلمىدى؟ ئىزدەشنى داۋام قىلىۋاتىمىز؟ ماقۇل، ھەر ھالدا ئېھتىياتچان بولۇڭلار. ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە ئارتۇقچە داۋراڭ سېلىشتىن ساقلىنىڭلار. بىر شەپە سەزگەن ھامان، دەرھال تېلېفون بېرىڭلار...ماقۇل، شۇنداق بولسۇن.

ئىش ئايدىڭلاشتى: ئاتلىقلار يۇرت ئىچىگە يولىماستىن، ئويىباغ بىلەن قاراتاغ ئارىلىقىدىكى پايانسىز كەتكەن شورلۇق چۆللۈكتە غايىب بولغانىدى.

"قانداق قىلىش كېرەك؟"

كۆپچىلىك خېلى ئۇزۇن تالاش-تارتىش قىلىش ئارقىلىق، ئاتلىقلارنىڭ جەزمەن گۇمانلىق ئادەم ئىكەنلىكىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈشتى

ۋە مۇنداق قارارغا كېلىشتى: بۇنداق قاراڭغۇ ۋە قارلىق كېچىدە، غەربتىن شەرققە قاراپ ئەللىك نەچچە كىلومېتىرغا سوزۇلغان چۆل-لۈكتىن نامەلۇم ئىككى نەپەر ئاتلىقنى ئىزدەپ يۈرۈش ئانچە مۇۋا-پىق ئەمەس. مۇنداق ئىزدەش، يامىنىغا كەلسە ئۇلارغا ئالدىن بەلگە بېرىپ، سەگەكلەشتۈرۈپ قويۇش رولىنى ئوينىشى مۇمكىن. شۇڭا، تاڭ يورۇشتىن بۇرۇن ھېچقانداق شەپە چىقارماسلىق كېرەك...

ئاخىردا، رەھمەتجان ئىدرىسقا بۇرۇلۇپ مۇنداق دېدى:

— سىز موتسىكلىت بىلەن دەرھال شەھەرگە قايتىڭ. "قاپلان" بىز بىلەن قالسۇن. يولداشلارغا ئېيتىپ قويۇڭ: ھەرقانداق يېڭى ئەھۋال يولۇقتۇرساق، ۋاقتى-ۋاقتىدا خەۋەر قىلىپ تۇرىمىز. سىلەرمۇ شۇنداق قىلىڭلار.

— ماقۇل.

ئىدرىس دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، ھەممەيلەن بىلەن بىر-بىرلەپ خوشلاشتى...

موتسىكلىت گۈگۈشى ئىدارىسىدىن چىقىپ "H" شەھىرىگە قاراپ ئۇچقاندا، ئاسمان يۈزى تەكشى تۇتۇلغان بولۇپ، يا ئاي، يا بىرەر تال يۇلتۇز كۆرۈنمەيتتى. قار باياتىنقىدىن خېلىلا ئىتتىك چۈشۈۋاتاتتى.

* * *

تۆت نەپەر ئاتلىق توقايغا چۈشكەندە، ئاسمان سەتھى تاڭ ئالدى-دىكى قاراڭغۇلۇق ئىلكىگە چۆككەنىدى. ئۇلارنىڭ ئاتلىرى تۈنجى تۇياق ئىزلىرىنى قالدۇرۇپ، قار بىلەن كۆمۈلۈپ كەتكەن يولنى يېڭىباشتىن ئاچماقتا؛ "قاپلان" دەممۇدەم كەينىگە قاراپ قويۇپ،

ئۇلارغا يول باشلىماقتا ئىدى.
— ئۇلار بىزگە دەل مۇشۇ يەردە ئۇچراشقانىدى، — دېدى سۇلايمان رەھمەتجانغا. ئۇلارنىڭ ئاتلىرى يانمۇيان كېتىپ باراتتى. ئۇلاردىن بەش قەدەمچە ئارقىدا رازاق بىلەن ۋاسىل كېلىۋاتاتتى.
— بۇ يەردىن باشقا تەرەپكە قايرىلىدىغان يول يوقمۇ دەيمەن، — رەھمەتجان سۇلايماندىن سورىدى.
— يوق.
رەھمەتجان قايتا سوئال سورىمىدى.
ئۇلار ئۇن-تىنسىز يول مېڭىپ، ئالدىراقچان توقايدىن چىققىنىنىمۇ تۇيماي قېلىشتى. ئۇلار ئەمدى بىرى غەربىي جەنۇبقا، يەنە بىرى غەربىي شىمالغا سوزۇلغان ئاچا يولنىڭ ئاغزىغا كېلىپ قالغانىدى.
— ئەسلى پىلان بويىچە ھەرىكەتلىنەيلى، — دېدى رەھمەتجان ئېتىنىڭ تىزگىنىنى تارتىپ، باشقىلارمۇ ئاتلىرىنى توختىتىشتى، — يولداش سۇلايمان، سىز يولداش ۋاسىل بىلەن قاراتاغ تەرەپكە مېڭىڭ، يولداش رازاق بىلەن ئىككىمىز ئويباغ تەرەپكە بارايلى. بىرەر ئەھۋالغا دۇچ كەلسەك، تېلېفون ئارقىلىق ئالاقىلىشايلى، — رەھمەتجان ۋاسىلغا بۇرۇلۇپ، ماۋۇلارنى ئالاھىدە تاپىلىدى، — يولداش ۋاسىل، سىز بۇ تەرەپلەر بىلەن تونۇش ئەمەس. شۇڭا، يولداش سۇلايماننىڭ مەسلىھەتلىرىگە كۆپرەك قۇلاق سېلىڭ. ماقۇلمۇ؟
— ماقۇل. چوقۇم بۇيرۇقىڭىزنى ئورۇنلايمەن.
— ئۇنداق بولسا ماڭايلى يولداشلار.
ئۇلار ئىككى تەرەپكە ئايرىلىشتى...
تاغاردىن توزغاق تۆكۈلگەندەك، قار بارغانسېرى شىددەت بىلەن ياغماقتا. ئىزغىرىن شامال يۈزلەرنى چاياندەك چاقماقتا، كۆزلەرنى

ياشاڭغۇرىتىپ، گەدەنلەرنى قورۇماقتا. ئاتلار دەمىمۇدەم پۇشـ-قۇرۇپ، بىر خىل تېزلىكتە يولنى داۋام قىلماقتا. ئاسمان قاپقاراڭغۇ، يەر يۈزى ئاپئاقچىلىق...

تاڭ يورۇدى. قار ئوخشاشلا ياغماقتا. ئاتلار يۈرۈشنى تېزلەتتى. تېخىچە تىرىك جاندىن ئەسەر يوق...

بىر جۈپ تورغاينىڭ چۇچۇلىغان ئاۋازى ئاتلىقلارنى سەگەكلەشـ-تۈردى. سۇلايمان سىنچىلاپ قارىغانىدى، ئۆزلىرىدىن يىگىرمە قەدەمچە نېرىدا قار بىلەن قاپلانغان يولنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدىن ئالقانچىلىك يەرنىڭ قارىنى ئۆزۈن تۇمشۇقلىرى بىلەن كولاپ، ئۇ يەردىكى بىرنەچچە تال تېزەكنى چوقۇلاش بىلەن ئاۋارە بولۇۋاتقان بىر جۈپ تورغاينى كۆردى. "ھەي بىچارىلەر، — دېدى ئۇ ئىچىدە، — قورسىقىڭلار تازا ئېچىپتۇ-دە! نېمە ئامال؟ سىلەرنى رىسقىڭلاردىن قۇرۇق قالدۇرىدىغان بولدۇق..."

ئاتلىقلار يېقىنلاشقاندا، تورغايلار ئەنسىز چۇچۇلىشىپ، ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى. ئۇلار دەم كۆككە ئۆرلەپ، دەم پەسلەپ، دەم يىراقلاپ كېتىپ، دەم يېقىنلىشىپ، ئاتلىقلارغا يول باشلىماقتا ئىدى.

سۇلايمان ئىختىيارسىز كۈلۈمسىرىدى. ئۇنىڭ ئۆتكۈر كۆزلىرى يىراقتا يەككە-يېگانە چوقچىيىپ تۇرغان ئەنجان تاملىق ھويلىنى ۋە شۇ ھويلىنى بويلاپ بىر ئۈچى شىمالغا، بىر ئۈچى غەربكە سوزۇلغان، باش-ئايىغىغا كۆز يەتمەيدىغان يۇلغۇنلۇقنى كۆرگەنىدى، بۇ يەرنىڭ نامىمۇ "يۇلغۇنلۇق" ئىدى.

چۇ!...

سۇلايمان ئاتقا قامچا سالدى. ۋاسىلنىڭ ئېتى قۇلىقىنى بىر ئۇشلىدى-دە، ئىگىسىگە قامچا سالدۇرماسلىق ئۈچۈن، ھەمراھى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بىلەن تەڭلا قەدىمىنى تېزلەتتى،

ھاۋ ـ ھاۋ ـ ھاۋ!...

قاياقتىندۇ پەيدا بولغان يوغان، يۇڭلىرى ئۆسكەلەك قارا ئىت جان ـ جەھلى بىلەن قاۋاپ، ئاتلارنىڭ ئالدىنى توسىدى. سۇلايمان ئېتىنىڭ تىزگىنىنى تارتتى. ۋاسىلمۇ ئېتىنى توختاتتى.

سۇلايمان ئاتتىن چۈشكەندە، ئىت بىردىن قاۋاشتىن توختاپ، ئۇنىڭغا يېقىنلاپ كەلدى ـ دە، ئۇستىبېشىنى پۇراپ، ئالدى پۇتلىرىنى ئۇنىڭ كۆكسىگە ئېلىپ، ئەركىلەشكە ۋە ئۆز "تىلى" بىلەن نېمە-لەرنىدۇ "سۆزلەش"كە باشلىدى.

ــ ھە، "بويناق"، مېنى سېغىنىپسەن ـ دە!... ئۆيدە كىم بار؟ دادام لار تىنچلىقمۇ؟ غەيرەتنى خاپا قىلمىغانسەن؟...

سۇلايمان "بويناق" بىلەن ئوينىشىۋاتقاندا، ھويلىنىڭ ئىشىكى ئېچىلىپ، ئاق تۇماقىنى چۆكۈرۈپ كىيگەن، ساقال ـ بۇرۇتىمۇ تۇمىقىغا ئوخشاش ئاپئاق، تەمبەل بوۋاي چىقىپ كەلدى. ئىت سۇلايماننى تاشلاپ، بوۋاينىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ كەلدى. بوۋاي ئاتلىقلارغا بىرپەس تىكىلىپ قاراپ تۇردى ـ دە، ھەيرانلىقىنى يوشۇرالماي تىترەك ئاۋازدا ئۈنلۈك ۋارقىرىۋەتتى:

ــ ۋاي.... سۇلايمان ئاخۇنغۇسىز! ــ ئۇ سۆزلىگەچ، سۇلاي-ماننىڭ ئالدىغا كەلدى، ــ مەن تېخى سىزنى كۆزۈمگە كۆرۈنۈۋاتام-دىكىن دەپتىمەن. بالام! نېمانداق قاق سەھەردە بۇ يەرگە كەپقال-دىڭىز؟ ئۇرۇق ـ تۇغقانلار ئىچىدە بىرەر ھادىسە بولمىغاندۇ؟

ــ ياق، خاتىرجەم بولسىلا دادا! ــ سۇلايمان قېيىن ئاتىسى بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈۋېتىپ ئالدىراش چۈشەندۈردى، ــ بىز باشقا بىر ئىش بىلەن كەلدۇق.

ــ خۇداغا مىڭ شۈكۈر!... سىزنى كۆرۈپلا، كۆڭلۈمگە يەتمىگەن ئىش قالماپتى. ھەرنېمە بولسا، خۇدانىڭ ئىلتىپاتى بىلەن، ئاغزىڭىزدىن بۇنچىلىك گەپ چىقتى...

بوۋاي سۆزلىگەچ، ۋاسىل بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى ۋە ئۇنىڭ قولىدىن ئاتىنىڭ چۇلۋۇرىنى ئالدى. ئاندىن:

ــ بالام، مېھماننى ئۆيگە باشلاڭ! ــ دېدى.

ۋاسىل سۇلايمانغا نارازى بولغان قىياپەتتە تىكىلگەندى، سۇلايمان مىيىقىدا كۈلۈپ دېدى:

ــ يۈرۈڭ، ئۆيگە كىرىپ، ناشتا قىلىپ چىقايلى، بولمىسا دادامنىڭ كۆڭلىگە كېلىدۇ.

ــ مەن چىقىپ قالمىغان بولسام، ئۆيگە كىرمەيلا ئۆتۈپ كېتەر دىكەنسىلەر ــ ھە!

ــ ياق، بىز...

ــ بولدى، ئاغزىمنى غىبىرچىلىماڭ! ھە، قېنى، تېزرەك بولۇڭلار، ئۆيگە كىرىپ، پۇت ــ قوللۇڭلارنى بىرئاز ئىسسىتىۋېلىڭلار. ئاندىن كېيىن نەگە بارساڭلار كارىم يوق.

بوۋاي سۆزىنى تۈگىتىپلا، ۋاسىلنىڭ ئېتىنى يېتىلىگىنىچە ھويلىغا كىرىپ كەتتى. ئىككىيلەن ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى. قىپقىزىل تىلى بىر غىرىچ ساڭگىلاپ كەتكەن "بويناق" ۋاسىلغا قاراپ ــ قاراپ قويۇپ، يولنىڭ چېتىدىكى ھور كۆتۈرۈلۈۋاتقان بۇلاق بويىدا زوڭزايدى...

مەش ئۆيىنى شۇنداق ئىسسىتىۋەتكەنىدىكى، مېھمانلارغا چاپانلىرىنىڭ تۈگمىسىنى يېشىۋەتمەي بولمىدى. ئەمدىلا ئالتە ياشقا قەدەم قويغان غەيرەت سۇلايماننىڭ قۇچىقىغا چىققىۋالغان بولۇپ، ئۇنى يېنىشلاپ ــ يېنىشلاپ سۆيەتتى. دەم بۇدرۇق مەڭزىنى

ئۇنىڭ ئۈستىدىكى پاكىز قىرىلغان مەڭزىگە سۈركىسە، دەم مۇشۇكنىڭ ئاسلىنىدەك تۈگۈلۈپ، ئۇنىڭ قوينىغا بېشىنى تىقاتتى. تېخى تۈنۈگۈن مۇشۇ چاغلاردا ئايرىلغان ئامراق كۈيئوغلىنى يەنە ئۆز ئۆيىدە كۆرگەن سەيدىخان ئاچا خۇشاللىقىدا قىلغىلى قىلىق تاپالماي، ھېلى دەھلىزگە چىقىپ نېمىلەرنىدۇ ئىزدەيتتى، ھېلى ئايۋاننىڭ تەكچىلىرىگە تىزىلغان قاچا-قۇچىلارنى بىر-بىرلەپ قولىغا ئېلىپ، ئەڭ چىرايلىق، بېجىرىملىرىنى تاللاش بىلەن ئاۋارە بولاتتى. قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن، ئاخىر ئۇ ئىككى چىنە قايماق چاينى كۆتۈرۈپ، مېھمانخانا ئۆيىنىڭ بوسۇغىسىدا پەيدا بولدى. نامان ئاكا چىنىلەرنى ئۇنىڭ قولىدىن ئېلىپ، مېھمانلارنىڭ ئالدىغا قويدى.

— قېنى، نان سېلىڭلار، بالىلىرىم، — دېدى ئۇ سېمىز قوينىڭ قۇيرۇقى يېغىدا ئېتىلگەن قاتلىما نانلارنى كەينى-كەينىدىن ئوشتۇۋېتىپ، — غەيرەت، قىلىۋاتقان قىلىقىڭنى قارا... داداڭنى چاي ئىچكىلى قوي! بالام، سۇلايمان ئاخۇن، مېھمانغا نان سېلىپ قويۇڭ....

بوۋاينىڭ سۆزى ئاخىرلاشمىغاندى، ئېرى بىلەن نەۋرىسىگە ئاتاپ ئىككى چىنىدە قايماق چاي ئېلىپ كىرگەن سەيدىخان ئاچا بىر خىل ياسالما ئاۋازدا غەيرەتكە كايىدى:

— ھېلىمۇ ياخشى، داداڭدىن تۈنۈگۈن ئايرىلغىنىڭ. ئارىدىن بىرەر ھەپتە ئۆتكەن بولسا، ئۇنىڭ قارنىنى يېرىپلا، ئىچىگە كىرىۋالامتىڭ نېمە؟!

غەيرەت شارتتىدە بۇرۇلۇپ چوڭ ئانىسىغا قاراپ، تىلىنى بىر چىقىرىپ قويدى-دە، بېشىنى يېڭىباشتىن دادىسىنىڭ قوينىغا تىقتى. ئۇنىڭ بۇ قىلىقى ھەممەيلەننى كۈلدۈرۈۋەتتى. كۈلكىسىنى تەسلىكتە

www.uyghurkitap.com

باسقان موماي چىنلەرنى بوۋايغا سۇنۇۋېتىپ چاقچاق قىلدى:

— "كىشىنىڭ يېرىگە ئىشلەپ، قالدى لېۋىنى چىشلەپ" دېگەن راست گەپ ئىكەن... شۇنچە بالىلارنى چوڭ قىلىپ، ئاخىردا ئىككى قېرى قاپتۇق. ئەمدى تېخى سېنى بىزگە ھەمراھ بولىدىغان بولدى دېسەك، سەنمۇ داداڭنى كۆرۈپلا، راست گېپىڭنى ئېيتىۋاتىسەن! خەپ توختا، ھېلىلا داداڭغا قوشۇپ قويىمىسام!...

مومايىنىڭ گېپى تېخى ئۈزۈلمەستىن، غەيرەت دادىسىنىڭ قۇچىقىدىن يۇلقىنىپ چىقتى-دە، ئوقتەك ئېتىلىپ كېلىپ، چوڭ ئانىسىغا يېپىشتى.

— كەتمەيمەن! — دېدى ئۇ مومايىنىڭ كۆكسىگە مەڭزىنى يېقىپ تاتلىق ئەركىلەپ، — ھېچ يەرگە كەتمەيمەن!... سەندىن بۆلەك ھېچكىمنىڭ ئىچىدە ياتمايمەن!...

— ھى-ھى، ھى-ھى!... ۋاي تاتلىق قوزام، ۋاي ئەقىللىق قوزام! سېنى ھېچكىمگە بەرمەيمەن!... خۇدايىم بۇيرۇسا، سېنى ئوتتۇرا قولدەك يىگىت قىلىپ، ئۆز قولۇم بىلەن ئۆيلەيمەن!... بىزدىن كېيىن، مۇشۇ ئۆيدە چىرىغىمىزنى يېقىپ، چوڭ داداڭنىڭ ئىزىنى بېسىپ، ئورمان ئاسرايسەن. ماقۇلمۇ؟

— ماقۇل، چوڭئانا، مېنى ئۆزەڭلا باقساڭ، چوڭ بولغاندا چوڭ دادامدەك ئورمان ئاسرىغۇچى بولۇپ، بىر تال چىۋىقنىمۇ ئوغرىغا ئالدۇرمايمەن.

— ھا-ھا، ھا-ھا!...

يەنە بىر قېتىم كۈلكە كۆتۈرۈلدى. كۈلكە" توختىغاندىن كېيىن، سەيدىخان ئاچا مەشنىڭ ئوتىنى ئۇلغايتقاچ، بوۋاينى نان ئوشتۇشقا، مېھمانلارنىڭ چىنىسىگە نان سېلىشقا زورلىدى.

مېهمانلار ئىشتىھا بىلەن چايغا تېگىش قىلىشىۋاتقانىدا، سەيدىخان ئاچا ئۇشتۇمتۇت سورىدى:

— بالام، سۇلايمان ئاخۇن، قاراتاغ تەرەپكە كېتىۋاتامسىلەر، نېمە؟

— ھەئە.

— بۇ بالامنى بۇرۇن كۆرمىگەنتىمغۇ؟

— بۇ يولداش ئىلگىرى بۇ تەرەپلەرگە كېلىپ باقمىغان. ئىسمى ۋاسىل. "H" شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن.

— مۇنداق دەڭ... زۆرۈر بىر ئىش بىلەن كەپتۇ-دە؟

— ھە، زۆرۈر ئىش بىلەن كەپتۇ. ھېلىقى رەھمەت كوچاڭنى بىلىلىغۇ؟

— نېمىشقا بىلمەيدىكەنمەن؟! تازا بىلىمەن! ئۇ بالا...

— ئۇمۇ بىللە كەلگەنىدى...

— ماۋۇ ئىشىنى!... نېمىشقا ئالغاچ كەلمىدىڭىز؟ — بوۋاي بىلەن موماي تەڭلا سورىدى.

سۇلايمان ئەھۋالنى قىسقىچە چۈشەندۈردى.

— "نامەلۇم ئىككى ئاتلىقنى ئىزدەپ چىقىپتۇ" دېدىڭىزما؟

— ھەئە.

— ئاپلا!... ماۋۇ ئەقلىمنى كۆرۈڭلار! — دېدى بوۋاي ئەندىكىپ، ئۇنىڭ قولىدىكى چىنە ھازىرلا چۈشۈپ كېتىدىغانىدەك تىترەيتتى. مومايىنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، ئاغزى ئېچىلىپلا قالدى، — ھېلىقىلار شۇ بولمىغىيدى تېخى!...

— نېمە؟!...ھېلىقىلار!؟...

سۇلايمان بىلەن ۋاسىل بوۋايغا تىكىلگىنىچە قېتىپ قېلىشتى.

www.uyghurkitap.com

بوۋاي ماۋۇلارنى سۆزلەپ بەردى:

قاراقۇمدىن تۇغۇت يۆتكەش ئۈچۈن كەلگەن قودا-باجا، ئۇرۇق-تۇغقانلارنىڭ ئۇزاپ كەتكىنىگە خېلى ۋاقىت بولغانىدى. سەيدىخان ئاچا ئۆي ئىچى، هويلا-ئارامىلارنى يىغىشتۇرۇپ بولۇپ، كالىلارغا هەلەپ ئېتىشكە تۇتۇندى. نامان ئاكا هەر كۈندىكى ئادىتى بويىچە ئورمانلىقنى چۆگىلەپ كېلىش ئۈچۈن ئات توقۇشقا باشلىدى. كۆتۈلمىگەندە، ”بويىناق“ جان-جەھلى بىلەن قاۋاپ كەتتى. نامان ئاكىنىڭ ئائىلىسىدىن بۆلەك ھېچقانداق ئادەم زاتى بولمىغان بۇ چەكسىز كەتكەن تەبىئىي يۇلغۇن ئورمانلىقىنى بويلاپ غەربتىن شەرققە سوزۇلغان هارۋا يولىدا ئادەم قارىسى كۆرۈنگەن هامان ”بويناق“ ئۇلارنىڭ ئالدىنى توسۇپ، نامان ئاكىغا خەۋەر بېرەتتى. لېكىن، بىرەر ئادەمگىمۇ ئالدىراپ چىش سالمايتتى. بۇ يولدىن ئۆتىدىغانلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ئۇنىڭ خۇيىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا، ”بويىناق“ ئالدىلىرىدا پەيدا بولۇش بىلەنلا قەدەملىرىنى توختىتىشىپ، نامان ئاكا ياكى سەيدىخان ئاچىلارنىڭ ئۆيىدىن چىقىشىنى كۈتۈپ تۇرۇشاتتى. ئۇلار چىققاندىن كېيىن بولسا، يا بىر-ئىككى ئېغىز چاقچاقلىشىپ قويۇپ، ئاندىن يولىنى داۋام قىلاتتى. ياكى ئۇلارنىڭكىدە چاي-پاي ئىچىشىپ، ئۇسسۇزلۇقنى قاندۇرۇۋېلىپ، ئۇلار بىلەن خوشلىشاتتى. شۇڭا كىشىلەر نامان ئاكىغا ”ئاب خۇدايى“، ”نامان ئۆتەڭ“ دەپ لەقەممۇ قويۇۋېلىشقانىدى. بوۋاي بۇ لەقەملىرىدىن پەخىرلىنەتتى. راست ئەمەسمۇ، مەيلى مەغرىبتىن، مەيلى مەشرىقتىن كەلمىسۇن، توپتوغرا ئوتتۇز كىلومېتىر قاقاس-شورلۇقنى بېسىپ، هەر خىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن كەچ قالغان، ئات-ئۇلاغلىرى چارچىغان، بوران-چاپقۇن، هۆل-يېغىندا قالغان

يولۇچىلارنى يۇمشاق ئورۇن، ئاش-ئوزۇق، ئۇسسۇزلۇق بىلەن تەمىنلەشتىنمۇ ئۇلۇغراق ئىشمۇ بارمىكىن!؟ "بويناق"نىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان ھامان ھەرقانداق زۆرۈر ئىشى بولسا تاشلاپ قويۇپ، يولۇچىلارنىڭ ئالدىغا چىقىش نامان ئاكىنىڭ مەڭگۈلۈك ئادىتى ئىدى. ئۇ مۇشۇ ئادىتى بىلەن، نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ دەردىگە دەرمان بولغان؛ شۇنداقلا، بىر قىسىم يامان ئادەملەرنى قىلتاققا چۈشۈرۈپ، ئۇلارنىڭ قاغىشىغىمۇ قالغانىدى. مۇشۇ ئىشلىرى ئۈچۈن، ئۇ گۇڭشې بويىچىلا ئەمەس، ناھىيە بويىچىمۇ ھۆرمەتكە سازاۋەر ئورمان مۇھاپىزەتچىلىرىنىڭ بىرى ئىدى. شۇڭا، ئەڭ يامان كۈنلەردە، ئابدەمنى تۇپتوغرا بەش يىل ئۆز ئۆيىدە يوشۇرۇپ ساقلىيالىغانىدى...

نامان ئاكا ئېگەرنىڭ تۆشبېغىنى كۈچەپ تارتقان پېتى "بويناق"نىڭ ئاۋازىغا بىرپەس قۇلاق سالدى. ئىتنىڭ ئاۋازىغا قوشۇلۇپ، كىمنىڭدۇر تىللىغان ئاۋازىمۇ ئاڭلىنىۋاتاتتى... بوۋاي تۆشباغنىڭ تۆشۈكىدىن توقىنىڭ مىخىنى ئۆتكۈزۈۋەتتى-دە، قەدىمىنى چوڭ-چوڭ ئېلىپ تاشقىرىغا چىقتى.

يولدا ئىككى نەپەر ئاتلىق كىشى تۇراتتى. بىرى چىلان تورۇق ئايغىر ئۈستىدە، يەنە بىرى قارغىدەك قارا، ئەمما، ماڭلىيىدا بىر سەرلىك كۆمۈش تەڭگىدەك يارىشىملىق قاشقىسى بار ئاختا ئۈستىدە ناھايىتى بىسەرەمجان قىياپەتتە ئولتۇراتتى. ئاتلار جايىدا شۈك تۇرالماي، دەم ئالدىغا، دەم كەينىگە شوخشۇيتتى. تىزگىنلىرى مەھكەم تارتىلغىنى ئۈچۈنمۇ ياكى ئىتتىن قورقىنىدىنمۇ، ئالدى پۇتلىرىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ چاپچىيتتى. ئەمما، يولىنى داۋاملاشتۇرمايتتى.

بوۋاي ئۇلارنىڭ ئالدىغا كەلدى. "بويناق" قاۋاشتىن توختاپ، ئىگىسىنىڭ كەينىگە ئۆتتۈۋالدى.

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم! — دېدى چىلان تۇرۇق ئۈستىدىكى سالـۋا تۇماقنى چۆكۈرۈپ كىيگەن، كىرپىنىڭ تىكىنىدەك قويۇق ساقىلىغا ئانچە-مۇنچە ئاق دارىغان قارامۇتۇق كىشى، — ئىت ئەمەس، ئەجدىھا ئىكەنغۇ بۇ!

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام، بالىلىرىم! ھا-ھا، ھا-ھا!... بىزنىڭ "بويناق" راستىنلا ئەجدىھانىڭ ئۆزى. يولۋاستىنمۇ يامانمايدۇ! — بوۋاي كۈلۈپ تۇرۇپ سۆزلەيتتى، — تازا قورقتىڭلارغۇ دەيمەن؟

— قورقۇشنىغۇ قورقمىدۇق، — سالۋا تۇماقلىق جاۋاب بەردى. سەرپۇش تۇماقلىق نېمە ئۈچۈندۇ ئۈنچىقمايتتى، — ھەرنېمە دېگەن بىلەن، ئىت ئەمەسمۇ؟ ئىت دېگەننىڭ سۈرى بولىدىكەن...

— شۇنداق، توغرا ئېيتتىڭىز. بىزنىڭ بۇ ئىتنىڭ راستىنلا سۈرى بار. ئىشىكىمىزدىن ئۆتكەنلەرنىڭ ھەممىسى شۇنداق دېيىشىدۇ... ھە، نەدىن كېلىشتىڭلار؟

— "H" شەھرىدىن كەلدۇق.

— شەھەردىنمۇ؟ ۋاھ... شۇنچە ئۇزاقتىن كەپسىلەر، تازا ھارغانسىلەر؟ ئاتلىرىڭلارمۇ قالتىس بەلەن ئاتلار ئىكەن! نەگە كېتىۋاتىسىلەر؟

— قاراتاغقا كېتىۋاتىمىز.

— مۇنداق دەڭ...، — كىمنىڭكىگە بارىسىلەر؟

ئاتلىقلار كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا بىر-بىرىگە قارىشىۋالدى. ئەمما، سالۋا تۇماقلىق دەرھال ئۆزىنى ئوڭشاپ: — شوجىنىڭكىگە بارىمىز، — دېدى.

— شۇجىنڭكىگە؟... ھاشىم شۇجىنڭكىگە بارامسىلەر، قاسىم شۇجىنڭكىگىمۇ؟

— ھاشىم شۇجىنڭكىگە.

— مۇنداق دەڭ...، — بوۋاي سەل ئويلىنىۋېلىپ قوشۇپ قويدى، — ھاشىم شۇجى تۈنۈگۈن بىر ئىش بىلەن ناھىيىگە كەتكەندەك قىلدۇىدى، تېخى قايتىپ كەلمىدىغۇ دەيمەن.

— قايتىپ كەلمىگەن بولسا، قاسىم شۇجى بىلەن كۆرۈشسەكمۇ بولىدۇ.

سوئال-جاۋابلار خېلى ئۇزاق داۋام قىلدى. ئاتلىقلار ئۆزلىرىنى "H" شەھىرىدىكى دۆكا قاسساپلاردىن نەزەر بىلەن سالى دەپ تونۇشتۇردى. قاراتاغدا چارۋا كۆپ ھەم ئەرزان بولۇپ، ئۇ يەردىن بىرەر يۈز تۇياق بورداق قوي سېتىۋالماقچى ئىكەنلىكىنى، ھاشىم شۇجى بىلەن قاسىم شۇجىنىڭ ئۇلارغا ياردەملىشىدىغانلىقىنى ئېيتتى...

"نېمىدېگەن ئېسىل ئىش-ھە! جاھان ئۆزگىشالسا، ھەممە ئادەمنىڭ قولى ئۇزۇراپ، يۈرىكىمۇ يوغىنايدىكەن!... بىر چاغلاردا، بىر چېچەقاق ئوغلاقنى ئېلىپ-ساتماقمۇ مۇشكۈل ئىدى. مانا ئەمدى... ھەي!... كۆر بۇ ئوبدانچىلىقنى!... تېخى شۇجى باش بولۇپ ئەزالارنىڭ ساتالمىغان چارۋىلىرىنى پۇل قىلىپ بەرمەكچى!... ياشاپ كەت، شۇجى!..."

ھاياجانغا چۆمگەن نامان ئاكا يولۇچىلارنى ئۆيگە تەكلىپ قىلدى. سەرپۇش تۇماقلىق ئۇشتۇمتۇت سوراپ قالدى:

— قاراتاغ دادۇيىگە يەنە قانچىلىك يول قالدى؟

— ئىتتىكرەك ماڭساڭلار، قاش قارايغاندا، بولمىسا، ناماز شامدىن يانغاندا يېتىپ بارالايسىلەر، — نامان ئاكا سەل ئويلىنىۋېلىپ

سورىدى، ــ باللىرىم، سىلەر ئىلگىرى بۇ تەرەپلەرگە كېلىپ باقمىـ
غانمۇ نېمە؟
ــ كەلگەن، ــ سالقۋا تۇماقلىق ئالدىراپ جاۋاب بەردى، ــ
مەن ئويباغ تەرەپ بىلەن بىرنەچچە قېتىم كەلـگەن، ئۇ چاغدا
سىلىنىڭ داڭقىلىرىنى ئاڭلاپ، بۇ تەرەپ بىلەن ماڭالمىغانىدىم.
ماۋۇ بالا بۇ تەرەپلەرگە زادى ئۆتۈپ باقمىغان. ئەمدى جاھان ئوڭ-
شالدى. قانداق ماڭساق ئوخشاش ئەمەسمۇ؟!
ــ تازا گەپ قىلدىڭىز، بالام! ها ـ ها، ها ـ ها!... تازا گەپ
قىلدىڭىز!... ئۇ چاغلاردا بىر ئادەم بىرەر ـ يېرىم رەپ ـ رەپ مىك-
يانىنى قولتۇقىغا قىستۇرۇپ ئۆتسىمۇ، "كاپىتالىزم يولىغا ماڭدى"
دەپ دادىۋىي، شياۋدۇيىگە مەلۇم قىلماي بولمايتتى ـ دە! ھەي ئۇ
كۈنلەر. ھەي ئۇ كۈنلەر!... قېنى، ئاتتىن چۈشۈڭلار، باللىرىم!
يولۇچىلار كۆڭلى تارتمىغان ھالدا ئاتلىرىدىن چۈشتى. بىراق
نېمە ئۈچۈندۇ ئاتلىرىنى ھويلىغا ئەكىرىشكە ئۇناشماي، ھويلىنىڭ
يان تەرىپىدىكى يۇلغۇنلارغا باغلاشتى.
بوۋاي بىلەن موماي ئۇلارنى قولىدىن كېلىشىچە ئوبدان مېھمان
قىلدى. سالى غەيرەتنى يېنىغا ئېلىۋېلىپ، ئۇنى ئەركىلىتىپ ئول-
تۇردى. كۈتۈلمىگەندە، سالىنىڭ بېشىدىن تۇسقى چۈشۈپ
كېتىۋىدى، نەزەر ئۇنىڭغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا ئالىيىپ قارىۋالدى.
شۇ چاغدا نامان ئاكىنىڭ كۆڭلى بىرقىسما بولۇپ، خىيالىدىن نېملەر-
دۇ ئۇچۇپ ئۆتتى. ئۇنى سالىنىڭ بۇدۇر چىچى ھەيران قالدۇر-
غانىدى، لېكىن، مۇنداق بىر ھېسسىيات ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى:
"شەھەرلىك ئەمەسمۇ! شەھەر دېگەن قالتىس يەر، ئۇ يەردىكى
خەقنىڭ ھەممىسى چاچ قويىدۇ، ھەممىسى يۇڭ، يىپەك رەختتىن

كىيىم كىيىدۇ. قايسى كادىر، قايسى مەدىكار؟ بۇنى خۇدانىڭ ئۆزى بىلمىسە، بىزدەك سەھرالىقلارنىڭ بىلمىسكى تەس!... ھەي... مەدەنىي قاسساپ دېگەن شۇ-دە!...“

— بالام غەيرەت، — دېدى ئۇ خىجالەتمەن تەلەپپۇزدا، — ئاكاڭنى ئارامدا ئولتۇرغىلى قوي، توڭۇپ كەلگەندە، ئارامخۇدا ئىسسىق ئىچىۋالسۇن!

— ھېچقىسى يوق، — سالى ئاغزىدا شۇنداق دەۋاتقان بولسىمۇ، قولى بىلەن غەيرەتنى ئۆزىدىن سەل يىراقلاشتۇردى. — مەيلى، ئولتۇرسۇن... ئەجەبىمۇ ئۇماق بالا بوپتۇ بۇ، خۇددى بىزنىڭ كىچىك ئوغۇلنىڭ ئۆزى! — ئۇ سۆزلەۋېتىپ، كۆكرەك يانچۇقىغا ئىلىقلىق قەلەمنى سۇغۇرۇپ ئالدى-دە، غەيرەتكە تەڭلىدى، — مە، بۇنى ساڭا بېرەي. مەكتەپكە بارغاندا خەت يازغىن.

غەيرەت ”قەلەمنى ئالايمۇ، ئالمايمۇ؟“ دېگەن ئوي بىلەن چوڭ دادىسىغا تىكىلدى. بوۋاي نەۋرىسىنىڭ بۇ ئويىنى دەرھال بىلىپ:

— بالام، ئۇنداق قىلماڭ. كىچىك بالا دېگەن قەلەمنىڭ قەدرىنى بىلەمدۇ؟ رەھمەت، يېنىڭىزغا سېلىپ قويۇڭ، — دېدى، نەزەرمۇ ھوپۇلا-شوپۇلا بوۋاينىڭ سۆزىنى قۇۋۋەتلىدى ۋە يانچۇقىدىن بىر دانە بەش يۈەنلىك پۇلنى چىقىرىپ، غەيرەتكە تەڭلىدى. بوۋاي ئۇنىڭ قولىنى توسۇپ:

— نېمانداق قىلىپ يۈرىسىز، بالام! كىچىك بالا دېگەننى ئۇنداق ئۆگەتمەيدىغان! — دېدى.

— تۈز-تائاملىرىنى يېدۇق، ھېچ بولمىسا...

— ھە، مانداق گەپ ئىكەن-دە، بۇ! مېنى كىم چاغلاۋاتىسىز! ئۆمرۈمدە بىر قېتىم تۇزۇمغا ئېغىز تېگىپ، پۇل تۆلىمەكچى بولۇ-

ۋاتامسىلەر؟ رەھمەت، باللىرىم!... مېنى رەنجىتمەي دېسەڭلار، ھەرگىز مۇنداق ئىشنى قىلماڭلار!

مېھمانلار خىجالەتچىلىكتە پوكاندەك قىزىرىشتى. قەلەم بىلەن پۇل چىققان جايىغا كىرىپ كەتتى. نامان ئاكا ئويلايتتى: "شۇنچە يىراق شەھەردىن كېلىپ، بىر قېتىم داستىخىنىمغا داخىل بولسۇنۇ، ئۇنىڭدىن پۇل ئال! بۇ نېمىدېگەن سەتچىلىك!؟... شەھەرلىكلەرمۇ سەھرالىقلارنىڭ بىر چاغلاردىكىدەك ئۇنچە نامرات ئەمەسلىكىنى بىلىپ قېلىشسۇن!... ئەگەر بۇلار بۇگۈن كېچە ئۆيۈمدە قونۇپ قالىدىغان بولسا، ھېلىقى چولاق مۇڭگۈز بوز ساغلىقىنىڭ ئەتىيازدىكى ئېرىك پاقلىنىنى سويۇپ..." نامان ئاكا خىيالىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى: مېھمانلار قوللىرىنى داستىخاننىڭ بۇرجىكىگە ئېرتىشقا باشلىغانىدى.

— خوش، نامان ئاكا، — دېدى نەزەر قوللىرىنى ئۇۋۇلاۋېتىپ، — قېنى دۇئا قىلىپ بەرسىلە.

— يوقسۇ، سىلەر مېھمان... قېنى، خوش.

— ئۆزلىرى ھەممىمىزنىڭ ئاتىسى. ئۆزلىرى قول كۆتۈرۈپ بەرسىلە!

— ئەجەب تەڭلىكتە قويدۇڭلار، ئادەمنى! خەير... قېنى، ئامىن...

دۇئادىن كېيىن مېھمانلار قوللىرىنى چالا-پۇچۇق يۇيۇشتى-دە، بۇ مېھماندوست ئائىلە بىلەن خوشلاشتى...

— ئاپلا، ما ئىشنى!... — سۇلايمان قاتتىق خورسىنغان ھالدا قېيىن ئاتىسىغا تاپا قىلدى، — ھېچ بولمىسا، يا پۇلنى، يا قەلەمنى ئەپقالغان بولسىلىمۇ، ئۇ خەقنىڭ ئىزىنى ئوڭايراق ئىزدەيدىكەنمىز!...

— ئۇنى بىر دېمەك، بالام! مۇنداق بولۇشنى نېمە بىلەي!... ھەي ئىست، ھەي ئىست!... ئەقلىم نەگە كەتكەن بولغىيدى؟! ئىلگىرى-كېيىن قاملاشمىغان بىر ئىش قىپتىمەن-دە!...

ۋاسىل ھەممىيلەنگە تەسەللى بەردى:

— ھېچقىسى يوق. نامان ئاكا، ھېلىقى بۇدۇر چاچلىقىنىڭ قىياپىتى ئەسلىرىدە باردۇ؟

— بار بولماسمىكەن! ئۇنى يەنە ئۇن يىلدىن كېيىن كۆرسەممۇ تونۇيمەن دەگا، بالام!

— مانا بۇنىڭغا قاراپ باقسىلا، ئوخشامدىكەن؟

بوۋاي ۋاسىل ئۇزاتقان سۈرەتنى ئىتتىك قولىغا ئالدى-دە، خېلى ئۇزاق سىنچىلاپ قارىغاندىن كېيىن:

— شۇ، خۇددى شۇنىڭ ئۆزى! دەل شۇنىڭ ئۆزى، — دېدى.

سۈرەت سەيدىخان ئاچىنىڭ قولىغا ئۆتكەندە، غەيرەت:

— ماڭا قەلەم بەرگەن ئاكامنىڭ سۈرىتى ئىكەنغۇ بۇ! — دېدى.

ئىككىنچى سۈرەتمۇ قولدىن قولغا ئۆتۈپ، بىردەمدە كىمنىڭ سۈرىتى ئىكەنلىكى مەلۇم بولدى:

نەزەر — ئاباق، سالى — مەھەممەت ئىمىن.

ئەمدى ”ئۇلار نەگە كەتتى؟“ دېگەن سوئالغا جاۋاب تېپىش كېرەك ئىدى.

ۋاسىل سومكىسىدىن ئاپپاراتنى ئېلىپ، ”ئاباقلارنىڭ ئاياغ ۋە بارماق ئىزى“ دەپ پەرەز قىلىنغان ئىزلارنىڭ ھەممىسىنى دېگۈدەك سۈرەتكە ئالدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بىردۆۋە تېزەكتىن بۆرە ئۇۋۇسىغا

ھېچقانداق يېپ ئۇچىغا ئىگە بولالمىغان رەھمەتجانلار ۋاسىلنىڭ تېلېفون ئارقىلىق بەرگەن مەلۇماتىنى ئاڭلاپلا، قاراتاغ دادۇيىسىگە قاراپ ئات سالدى...

ئۇلار يېتىپ كەلگەندە، كۈن ئاللىقاچان پېشىندىن قايرىلغان بولۇپ، قارا تەرگە چۆمگەن ئاتلارنىڭ دەسسەپ تۇرغۇدەك ھالى قالمىغانىدى.

ئۇلارنى قاسىم شۇجى قارشى ئالدى. دادۇي ھويلىسى جىمجىت ئىدى. دادۇينىڭ ئامانلىق ساقلاش خادىمى ئاتلارنى سۇۋۇتۇش ئۈچۈن ئېغىلغا ئېلىپ كىرىپ كەتتى. "قاپلان"نى بىر تۈپ دەرەخكە باغلاپ قويۇشتى.

— قالتىس ئىش قىپسىلەر، يولداشلار! — دېدى رەھمەتجان ۋاسىل تارتقان سۈرەتلەرنى بىر-بىرلەپ كۆرۈپ چىقىپ، — قالتىس ئىش قىپسىلەر! راستىمنى ئېيتسام، قاتىللارنىڭ ئىزىغا مۇنچە تېز چۈشۈۋېلىشىڭلارنى زادىلا خىيالىمغا كەلتۈرۈپ باقمىغانىدىم!... يولداش سۇلايمان، رەھمەت سىزگە!...

— ماڭا نېمە رەھمەت؟ — سۇلايمان پوكاندەك قىزىرىپ كەتتى، — مېنى تەنقىد قىلسىڭىز بولىدۇ! مەن ئۇلارنى بۇرنۇمنىڭ ئاستىدىن قاچۇرۇپ قويغان تۇرسام...

— ئۇلارنىڭ كىملىكى پىشانىسىگە يېزىپ قويۇلمىغان-دە! سىزنىڭ گۇمانىڭىز بىزنى بىرقەدەر ئىشەنچلىك ماتېرىيال بىلەن تەمىنلىمىگەن بولسا...

— مېنىڭ گۇمانىمسىزمۇ، ئۇلارنىڭ بىز تەرەپكە كەلگەنلىكىنى ئاللىقاچان بىلىۋالغانىكەنسىلەرغۇ!

سۇلايمان راست گەپ قىلغانىدى. ئاباقلار شەھەردىن يوقالغان كۈنىنىڭ ئۆزىدىلا، "H" شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ رازۋېتكا بۆلۈمى تېلېفون ئارقىلىق جايلارنى ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىننىڭ ئەنزىسىدىن خەۋەردار قىلدى. ئۇلارنىڭ سۈرەتلىرىنى نەچچە يۈز نۇسخا كۆپەيتىپ، ھەرقايسى قېرىنداش ۋىلايەت، ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگانلىرىغا بىرنەچچە نۇسخىدىن ئەۋەتىپ، قاتىللارنى تېزرەك قولغا چۈشۈرۈشكە يېقىندىن ياردەملىشىشنى تەلەپ قىلغانىدى. "X" ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى بۇ ئەنزىگە بەكمۇ جىددىي مۇئامىلە قىلدى: ئۇلار سۈرەتلەرنى كۆپەيتىش بىلەن بىر چاغدا، قاتىللارنىڭ جىنايى ماتېرىياللىرىنىمۇ شاپىگراپتا كۆپەيتىپ بېسىپ، ھەرقايسى گۇڭشېلارغا ئەۋەتتى. يېرىم سائەتتە بىر قېتىم گۇڭشېلاردىن ئەھۋال ئۇققۇشۇپ تۇردى. مۇشۇنداق جىددىي تۇتۇش قىلىش ئارقىلىق، ئۇلار تۇنجى يىپ ئۇچىغا ئىگە بولدى: "يالقۇن" گۇڭشېنىڭ بوغالتىرى ئەرشىدىن بىرنەچچە كۈندىن بۇيان ئوغلىنىڭ توي تەييارلىقى بىلەن ئاۋارە ئىدى. ئۇ بۈگۈن — بازار كۈنى توينىڭ ئەڭ ئاخىرقى تەييارلىقىنى پۈتتۈرۈش ئۈچۈن بازارغا چىقتى. ئۇلاغ بازىرىغا كەلگەندە، كېلىشكەن ئىككى ئاتنى يېتىلىشىپ، ئاتنى چۆرىدىشىۋېلىشقان بازارچىلار توپىنى يېرىپ چىققان ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىنگە يولۇقتى. ئۇ بۇنىڭدىن بىر يىل ئىلگىرى گۇڭشېنىڭ بىر تۈركۈم ھېسابات جەدۋەللىرىنى باستۇرۇش ئۈچۈن باسما زاۋۇتىغا بېرىپ، مەھەممەت ئىمىن بىلەن تونۇشۇپ قالغان، ھەتتا ئۇنىڭغا ئېھتىياجلىق نەرسىلەرنى

يەتكۈزۈپ بېرىش مۇناسىۋىتى بىلەن، ئۇنىڭ ئۆيىدە مېھمانمۇ بولغانىدى.

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم، مەي جورىن! — دېدى ئۇ ئەزىز مېھماننى ئۆز بوسۇغىسىدا كۆرگىنىدىن چەكسىز ھاياجانغا چۆمۈپ، — ئۇۋۇممۇ، چۈشۈممۇ بۇ!... سىزنى بۇ يەرگە قانداق شامال ئۇچۇرۇپ كەلدى؟

دەسلەپ مەھەممەت ئىمىن ھاڭ-تاڭ بولغىنىدىن، چىرايى تامدەك تاتىرىپ كەتتى. كېيىن بىردىن ئېسىنى يىغدى-دە، زورىغا ھىجايدى.

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام! سالامەت تۇردىڭىزمۇ، ئەرشىدىن؟

— خۇداغا شۈكۈر، ئۆزىڭىزچۇ؟

— سالامەتچىلىك.

— قانداق قىلىپ بۇ يەرگە كېلىپ قالدىڭىز؟

— نېمىشقا كېلەتتۇق، زاۋۇتىمىزنىڭ دېھقانچىلىق مەيدانىغا ئات سېتىۋېلىش ئۈچۈن كەلدۇق.

— ئەتىيازلىق تېرىلغۇغا خېلى ۋاقىت بارغۇ، بۇنچە ئالدىراپ...

— ھە-ي... سىز بىر ئۆمۈر ھېساب-ئۆت بىلەن شۇغۇللانغان ئادەمغۇ! ھازىر ئۇلاغنىڭ تازا ئەرزان ۋاقتى ئەمەسمۇ؟ ئەتىيازغا قالسا، بىر ئاتقا بىر-ئىككى يۈز كويدىن ئۇشۇقچە چىقىم قىلىدىغان گەپ. ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىزغۇ؟ مالىيىدە قىزىل رەقەم كۆرۈلۈۋاتقان بىر پەيتتە، دۆلەت ئۈچۈن بىر پۇڭنىمۇ تېجەپ قېلىش زۆرۈر-دە!

— توغرا، توغرا! توغرا گەپ قىلدىڭىز... شۇنچە قاتتىق سوغۇقتا يىراق يوللارنى بېسىپ، بۇ تەرەپلەرگە نېمە ئۈچۈن كەلگىنىڭىزنى ئەمدى چۈشەندىم! ”ھەممە كىشى سىزگە ئوخشاش

— مۇشۇنداق ئىنچىكە ھېسابلاپ پۇل خەجلەيدىغان بولسا، ئىشلىرىمىز شۇنداق يۈرۈشۈپ كېتىدۇكى...

ئەرشىدىن مەھەممەت ئىمىننىڭ پەم-پاراستىگە چىن كۆڭلىدىن قايىل بولغانىدى. شۇڭا، ئۇنى خېلى ئۇزۇن ماختىدى. ئاتىلارنىڭ نەرخىدىنمۇ رازى بولدى. ئاندىن، ئىككىيلەننى ئۆيگە تەكلىپ قىلدى. مەھەممەت ئىمىنلەر باھانە-سەۋەب كۆرسىتىپ، تەكلىپنى رەت قىلدى.

ئەتىسى ئەتىگەندە، ئەرشىدىن خىزمەتكە چۈشۈپلا ھېلىقى سۈرەتلەرنى كۆردى ۋە ئىچ-ئىچىدىن پۇچىلانغان ھالدا تۇنۇگۈنكى ئەھۋالنى گۇگۇشي رەھبەرلىكىگە ئېيتتى... بىر كۈنلۈك جىددىي سۈرۈشتۈرۈش نەتىجىسىدە، بىر قارا، بىر چىلان تورۇق ئاتلىق كىشىنىڭ قاراقۇم تەرەپكە ئۆتۈپ كەتكەنلىكى توغرىسىدا مەلۇمات ئېلىندى. پەرق شۇ ئىدىكى، ئۇلارنىڭ ئۈستىبېشى ئەرشىدىننىڭ ئېيتقىنىدىن بۆلەكچىرەك ئىدى...

— توغرا، — دېدى رەھمەتجان ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇۋېتىپ، باش قىلارمۇ ئولتۇرۇشتى، — بىز ئىككى نەپەر ئاتلىقنىڭ سىلەر تەرەپكە ئۆتۈپ كەتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپقان. بىراق، ئۇلارنىڭ جەزمەن ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈرەلمىگەندۇق...

گەپ ۋاسىل تارتقان سۈرەتلەر بىلەن ئاباقلارنىڭ زادى قاياققا كەتكەنلىكى ئۈستىگە كۆچكەندە، تازا قىزغىن غۇلغۇلا بولدى:

— مېنىڭچە، — دېدى سۇلايمان، — ئۇلار چوقۇم يۇلغۇنلۇققا يوشۇرۇنۇۋالدى. بولمىسا ئاسمانغا چىقىپ كېتەمدۇ؟

— مەنمۇ يۇلغۇنلۇققا يوشۇرۇنغان بولسا كېرەك، دەيمەن، — قاسىم شۇجى سۇلايماننىڭ قارىشىنى قوللىدى، — باياتىن سۇلايمان ئېيتتى-

www.uyghurkitap.com

غۇ، ئۇلار ئۆزلىرى بىلەن ئىككى خۇرجۇندا لىقمۇلىق بىرنەرسە ۋە قېلىن كۆرپىلەرنى ئېلىپ ماڭغان. ئېھتىمال، خۇرجۇندىكى ئۇزۇق-تۈلۈك بولۇشى مۇمكىن. ئۇزۇق-تۈلۈك بىلەن يېپىنچا بولغانىكەن، ئۇلار يۇلغۇنلۇقنىڭ ئىچكىرىسىدىن بىر جاينى تاللاپ، ئۇزۇنغىچە جان ساقلىشى مۇمكىن.

— ....

ھېچكىمنىڭ ھېچكىمگە گەپ بەزگۈسى كەلمەيتتى. بىرلىككە كەلگەن، شۇنداقلا ئىشەنچلىكرەك بىرەر پىلان ياكى كۆز قاراش تېخى ئوتتۇرىغا چۈشمىگەنىدى (ئەلۋەتتە، بۇ رەھمەتجاننىڭ خۇلاسىسى ئىدى). رەھمەتجان قەغەزگە چۈشۈرۈلگەن بارماق ۋە ئاياغ ئىزلىرىنى يېنىشلاپ-يېنىشلاپ كۆرگىنىچە، خىيال سۈرۈپ ئولتۇراتتى. نېمە ئۈچۈندۇ كۆپچىلىكنىڭ مۇنازىرىسىگە ئارىلاشمايتتى.

خېلىدىن كېيىن ئۇ ئۆز كۆز قارىشىنى ئوتتۇرىغا قويدى:

— بۇلار، — دېدى ئۇ سۈرەتلەرنى كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن نوقۇپ، — بىز ئۈچۈن ھەقىقەتەن قىممەتلىك ماتېرىيال. لېكىن، يولداشلار، شۇنىمۇ ئويلاپ بېقىشىمىز لازىمكى، قاتىللار سەپىرىنى پىيادە ئەمەس، بەلكى ئاتلىق داۋاملاشتۇرىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، توختىماي قار يېغىپ تۇرغاچقا، ئۇلارنىڭ ئىزلىرى قاردا كۆمۈلۈپ كەتكەن. مۇنداق ئەھۋالدا...

رەھمەتجاننىڭ بۇ سۆزلىرى گويا قايناۋاتقان قازانغا سوغۇق سۇ قۇيغاندەك بىر ئىش بولدى. باشلار تۆۋەن ساڭگىلاپ، كۆزلەر بىر-بىرى بىلەن مەيۇس ئۇچراشتى. خىياللار چېچىلىپ، باشلار گاڭگىرىدى. ھېچكىم ھېچ نەرسە دېيىشكە پېتىنالمايۋاتاتتى.

ئاخىر، يەنىلا رەھمەتجان ئۆزى گەپ ئاچتى:

— مەن نامان ئاكا بىلەن يەنە بىر قېتىم ئۇچرىشىپ، مۇندىن كېيىنكى قەدەمنى قانداق بېسىش مەسىلىسىنى ئاشۇ يەردە بېكىتىشنى تەكلىپ قىلىمەن، — رەھمەتجان سۇلايمان بىلەن ۋاسلغا كۇلۇمسىرەپ قاراپ قويدى، — بۇنى مەن سىلەرگە ئىشەنمىگەنلىكىمدىن ئېيتىۋاتقىنىم يوق، بەلكى، تېخىمۇ ئىنچىكىلەپ تەكشۈرۈش ئېلىپ بارساق، يولنى بىرقەدەر ئوڭۇشلۇق بېسىشىمىزغا پايدىسى بولارمىكىن، دېگەن نۇقتىدىن ئېيتىۋاتىمەن. قانداق، ئاشۇنداق قىلساق بولارمۇ؟

قارشى پىكىر بولمىدى.

كۆپچىلىك ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى...

ئۇلارنى يەنىلا "بويناق" بىرىنچى بولۇپ قارشى ئالدى. سۇلايمان باشقىلاردىن يىگىرمە قەدەمچە ئالدىدا كەلگىنى ئۈچۈن "بويناق" ئۇزاق قاۋاپ ئاۋارە بولمىدى. سۇلايمان ئاتتىن چۈشۈپلا، ئۇنى چاتىرىقىغا قىستۇرۇپ، باش-كۆزىنى سىلىماقتا ئىدى. شۇنداقتىمۇ، "بويناق"نىڭ كۆزلىرى ئۆز تائىپىسىدىن بولغان ناتونۇش "مېھمان" "قاپلان"دا ئىدى. ئەكسىچە، "قاپلان" ئۇنى نەزەر-گوزىرىگىمۇ ئىلماستىن، ئۆز ئىگىلىرىنىڭ ئەتراپىدا سىپايىلىق بىلەن ئايلىنىپ يۈرەتتى.

ھەممەيلەن ئاتتىن چۈشكەندە، نامان ئاكا ئۇلارنىڭ ئالدىدا ھازىر بولدى. قىسقىغىنا سالام-سائەتتىن كېيىن، مېھمانلار ئۆيگە باشلاندى. ئاتلار لاپاس ئاستىغا باغلاندى. "قاپلان" بىلەن "بويناق" نىڭ "قىزىرىشىپ قېلىشى"دىن ساقلىنىش ئۈچۈن، "قاپلان"مۇ ئايرىم "مېھمانخانا"غا باشلاندى.

ئۆي راسا ئىسسىتىلغانىدى. قائىدە بويىچە چاي-مەزە كەلتۈ-

رۇلدى. نامان ئاكا كۆپچىلىككە بىر پىيالىدىن چاي سۇنغاندىن كېيىن، ئاباقلارنىڭ بۇ يەرگە كېلىپ-كېتىش جەريانى، ئۇلارنىڭ گەپ-سۆز، ھەرىكەتلىرى توغرۇلۇق يەنە بىر قېتىم ناھايىتى تەپ-سىلىي ھېكايە قىلىپ بەردى. سەيدىخان ئاچا ئانچە-مۇنچە گەپ قىستۇرۇپ، ھەمراھىنىڭ گېپىنى تولۇقلاپ تۇردى.

— ھە-ي... ئادەم قېرىغاندا، راستىنلا كىچىك بالىدەك گول بولۇپ قالىدىكەن!...، — دېدى نامان ئاكا سۆزىنىڭ ئاخىرىدا خۇر-سىنغىنىدىن قاتتىق ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ، — مەن ئەسلىدە ھېلىقى "نەزەر" دېگەن شۇمقۇشنىڭ غەلىتە قىلىقلىرى بىلەن گەپ-سۆزلىرى-دىن قانداقتۇر سىپھرگەرلىكنىڭ پۇرىقىنى سەزگەنىدىم. نېمە بىلەي، كېيىن، بەرىبىر ئۇنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشۈپ كېتىپتىمەن!... ھەي بۇ قېرىلىق!...

بوۋاي يىغلىۋېتەيلا دەپ قالغانىدى. ئۇنىڭ خىجالەتمەن كۆزلىرى مېھمانلارغا ئەمەس، نەلەرگىدۇ تىكىلەتتى. سەيدىخان ئاچا يوغان بىر پارچە قاخشال يۇلغۇن كۆتىكىنى مەشكە تىقىۋەتتى. ئۆي-ئىچى شۇنداق جىملىقتا چۆككەنىدىكى، ئوتۇننىڭ چاراسلاپ يېنىشى، ئوتنىڭ كانايغا غارقىراپ ئىتقىشىدىن بۆلەك ھېچقانداق تاۋۇش يوق ئىدى...

"بويناق" يەنە قاۋىدى. نامان ئاكا دەس ئورنىدىن تۇردى-دە، سىرتقا چىقىپ كەتتى ۋە ئۇزۇنغا قالماي قايتىپ كىرىپ، كىملەرنىڭ-دۇ قاراتاغ تەرەپكە ئۆتكەنلىكىنى خەۋەر قىلدى.

— سىلىنىڭ "بويناق" يولدىن ئۆتكەن ھەربىر ئادەمنى بىرەر قۇر "تەكشۈرۈپ"، ئاندىن ئۆزىتىپ قويىدىكەن-دە!؟

رەھمەتجاننىڭ چاقچىقى نامان ئاكىنىڭ روھىنى خېلىلا كۆتۈرۈپ

قويدى بولغاي، بىردىن جانلىنىپ سۆزلەپ كەتتى:

— راست دېدىڭىز، بالام! بىزنىڭ بۇ جانىۋار مەندەك ئون ئادەمنىڭ ئىشىنى قىلىدۇ. ھېچكىمنى رۇخسەتسىز يولدىن ئۆتكۈز-مەيدۇ. ئۇنى ئوك قول ۋەزىرىم، كۆزۈم، قۇلىقىم دېسەممۇ بولىدۇ!...

كۆلكە، چاقچاقلار بىرمەھەل داۋام قىلغاندىن كېيىن، رەھمەت-جان ئۇشتۇمتۇت سوراپ قالدى:

— نامان ئاكا، باياتىن سىلە:"نەزەر بىلەن سالى ئاتىلىرىنى ھويلىغا ئەكىرگىلى ئۇنىمىدى" دېگەندەك قىلدىڭىز دەيمەن؟

— ھەئە، شۇنداق دېدىم.

كۆپچىلىك بىر رەھمەتجانغا، بىر نامان ئاكىغا ھەيرانلىق ئىلكىدە تىكىلدى. بوۋاي بىرئاز سەگەكلىشىپ، رەھمەتجاننىڭ ئاغزىغا كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇردى.

رەھمەتجان سوئالىنى داۋام قىلدى:

— ئۇنداقتا، ئۇلار ئاتلىرىنى نەدە قويۇشتى؟

— تاشقىرىدا، ئىككى تۇپ يۇلغۇنغا باغلاشتى.

— كېيىن ئۇ يەرگە يەنە بىركىم ئۇلاغ باغلىمىغاندۇ؟

— ئۇ يەرگە ھېچنېمىنىڭ قەدىمى يەتكۈچى بولمىدى.

— ئۇنداق بولسا ياخشىغۇ! — رەھمەتجاننىڭ كۆزلىرىدە ئوت چاقناپ كەتتى، — بىزنى شۇ يەرگە باشلاپ چىقسىلا قانداق؟

— باشلاپ چىقاي، باشلاپ چىقمامدىغان! — بوۋاي ئورنىدىن تۇردى. باشقىلارمۇ ئۇنىڭغا ئەگەشتى.

سەيدىخان ئاچىنىڭ:

— چاينى ئىچىپ بولۇپ چىقساڭلار بولمامدۇ، بالىلىرىم! — دېگەن نالىسىگە ھېچكىممۇ قۇلاق سالمىدى. داستىخان پېتىچە

قالغانـــدى.

ئىزغىــرىن شامال، توزغاقتەك ئۇچۇۋاتــقان قار ئىسسىق ئۆيــدىن چىققان بۇ ئادەملەرنىڭ يۈز ـ كۆزىگە نەشتەردەك سانجىلدى. ”بويناق“ نامان ئاكىنىڭ پۇتلىرى يېنىدا پەرۋانە ئىدى.

ــ ئەنە، ــ بوۋاي كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن سانجاق ـ سانجاق يۇلغۇنلار ئارىســدىن غولى يوغان، شاخــلىرى قويۇق ئىككى تۇپ يۇلغۇننى كۆرسەتتى، ــ ئاشۇ يۇلغۇنلارغا باغلىغانىدى.

ــ يولداشلار، توختاڭلار، ــ رەھمەتجان قولــلىرىــنى تۇرنىــنىڭ قانىتىدەك كېرىپ، ئارقىسىدىكىلەرنىڭ ئالدىــنى توســدى، ــ مۇشۇ يەردە تۇرۇپ، بىرئاز كۆزىتەيلى.

كۆپچىلىك ئۇنىڭ بۇيرۇقىــنى ئىجــرا قىلىشتى: ھەمــمە كۆزلەر نامان ئاكا كۆرسەتكەن يۇلغۇنلارغا تىكىلمەكتە، ھەممەيلەن نىــمىلەر ـ نىدۇ ئويلىــماقتا ئىدى. بۇ ئىككى تۇپ يۇلغۇن ئادەمــنىڭ قۇچىــقى يەتمىگۈدەك يوغان غول تارتقان بولسىمۇ، بويى ئانچە ئېگىز ئەمەس ئىدى. ئەكــسىچە، شاخــلىرى شۇنــچە قويۇق بولۇپ، ئون مېتىردىن كۆپرەك يەرگە سايە تاشلاپ تۇراتتى. ئۈستى ـ ئۈستىلەپ ياغقان قار ئۇنى گويا غايەت زور كۆنلۈكــكە ئوخــشــتىپ قويــغانــدى. ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى خېلى كەڭ دائىرىدە قار ناھايىتى نېپىز ئىدى.

رەھمەتجان تېخىمۇ دىققەت بىلەن كۆزىتىشكە باشلىدى. بىردىن، يۈرىكى ئىختىيارسىز دولقۇنلاپ، كۆزلىرىدە ئۈمىد، ئىشەنچ ئۇچقۇنى چاقنىدى. ئۇ ئاشۇ يۇلغۇن تۈۋىدە نېپىز قار بىلەن چۈمكەلــگەن بىر دۆۋە تېزەك بىلەن چاپاننىڭ پېشىدەك يەردە پارقىراپ تۇرغان مۇزنى كۆرگەنىدى.

ئۇ ۋۇجۇدىدا ئۇرغۇۋاتقان ھاياجانىنى تەسلىكتە بېسىپ بوۋايــدىن

سورىدى:

— ئۇلاردىن ئىلگىرى بۇ يەرگە بىركىم ئۇلاغ باغلىغانمۇ؟

بوۋاي ئۇدۇللا جاۋاب بەردى:

— باياتىن دېدىمغۇ: ئۇلاردىن بۇرۇنمۇ، كېيىنمۇ ھېچكىم ئۇلاغ باغلىمىغان.

رەھمەتجان يەڭگىل نەپەس ئالدى. باشقىلارمۇ ئۇنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشەنگەندەك، بىر-بىرىگە مەنىلىك قارىشىشتى.

— يولداش ۋاسىل، — رەھمەتجان ۋاسىلغا قىيا بۇرۇلدى، — "قاپلان"نى ئېلىپ چىقىڭە.

ۋاسىل بۇيرۇقنى دەرھال ئورۇنلىدى.

نامان ئاكا "بويناق"نى ھويلىغا يېتىلەشتۇردى.

"قاپلان" ئىشقا چۈشۈپ كەتتى. ئۇ رەھمەتجاننىڭ ھەربىر بۇيرۇقنى بەجانىدىل ئورۇنلايتتى.

جىددىي ھەرىكەتكە كەلگەن "قاپلان" ئون مىنۇتلاردىن كېيىن كەسكىن قارارغا كەلدى. ئەمدىلىكتە ئۇ رەھمەتجاننىڭ ئۆزىگە يۈكلەنگەن ۋەزىپە تاپشۇرۇشنى تەقەززالىق بىلەن كۈتمەكتە ئىدى.

رەھمەتجان يانچۇقىدىن ئاپئاق قول ياغلىقنى چىقىرىپ، ئۇنىڭغا بىرنەچچە تال تېزەكنى ئورىدى-دە، بوينىغا ئېسىلغان سومكىغا سالدى. ئاندىن: "يولداشلار، ئاتلىنايلى!" دېدى.

كۆپچىلىك دەرھال ھويلىغا كىرىپ، ئاتلىرىنىڭ چۇلۋۇرىنى يېشىشكە تۇتۇندى. نامان ئاكا رەھمەتجاننىڭ جوۋىسىنىڭ پېشىدىن تارتىپ:

— بالام، شۇ تورقىدا راستىنلا ماڭامسىلەر؟ — دېۋىدى، رەھمەتجان:

— ھەئە، ماڭساق بولار، — دەپ قىسقىلا جاۋاب بەردى.

بوۋاي سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن، كەسكىن قىلىپ دېدى:

— ماقۇل، مېڭىڭلار. ئەمما، مەن قېرىنىمۇ ئېلىۋېلىڭلار.

— سىلى . . . . . .

— بىزگە يۈك بولارمىكىن، دەپ ئەنسىرەۋاتامسىز؟ قورقماڭ، ھەرگىزمۇ يۈك بولمايمەن! — بوۋاي جىددىي تەلەپپۇزدا چۈشەندۈردى، — سىلەر يۇلغۇنلۇقنىڭ خۇيىنى بىلمەيسىلەر. سىلەر تۇرماق، رازاق بىلەن سۇلايمان ئاخۇنلارمۇ ئوبدان بىلمەيدۇ. ئالىمادىس، ھېلىقى شۇمشۇقلار يۇلغۇنلۇققا يوشۇرۇنغان بولسا، سىلەرنى بەكمۇ ئاۋارە قىلىۋېتىدۇ. راستىنى ئېيتسام، خا ئۇلارنىڭ، خا سىلەرنىڭ بۇ كۆھىقاپتىن ساق ـ سالامەت چىقالىشىغا ئانچە ئىشەنمەيمەن، — بوۋاي سەل توختاپ، ئۆز سۆزلىرىگە ئىزاھات بەردى، — بۇنى مەن سىلەرنى بوش چاغلاپ ئېيتىۋاتقىنىم يوق. سىلەرنى ياخشى بىلىمەن: ھەربىرىڭلار ئىككىدىن يولۋاسقا تېتىغۇچىلىكى بار قاۋۇل باللار. لېكىن، ئورمانلىق يولۋاسقا ئوخشىمايدۇ. سىلەر ئويلاپ يېتەلمەيدىغان ھەر خىل خۇيلىرى بار. مېنىڭچە، قاتىللارنىڭ تەپتارتماستىن مۇشۇ تەرەپلەردە ئۇسسۇپ يۈرگىنىدىن قارىغاندا، بىرى بولمىسا بىرى ئورمانلىقنىڭ خۇيىنى بىلىدىغان نېمىدەك قىلىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇلار سىلەردىن قاق بىر كۈنلۈك ئۇزاپ كەتتى. قوغلاپ يېتىشمەكمۇ بىر گەپ... مەن يول باشلىسام، بەلكى، ئۇلارغا بالدۇرراق يېتىشىۋالغىلى بولار... مېنى قېرى كۆرمەي، قاتارىڭلارغا قېتىۋېلىڭلار.

ھەممە كۆزلەر رەھمەتجانغا تىكىلگەنىدى. قارىغاندا، ھېچكىمنىڭ نامان ئاكىنىڭ رايىنى ياندۇرغۇسى يوق ئىدى.

— نېمە دەيتتىم، — دېدى رەھمەتجان مىيىقىدا كۈلۈپ، بىزگە ياردەملەشمەكچى بولغان ئىكەنلا، ماقۇل دېمەكتىن باشقا گېپىم يوق!

روھلانغىنىدىن ياشلاردەك غەيرەتكە كەلگەن بوۋاي سېمىز بوز ئاختىنى ئېغىلدىن ئېلىپ چىقتى-دە، ھەش-پەش دېگۈچە ئېگەرلەپ بولدى. سەيدىخان ئاچىمۇ ئۇنىڭ سەپەر ئەنجاملىرىنى خۇرجۇنغا قاچىلاپ، پېشايۋاندا ھازىر بولدى. بۇ چاغدا، باشقىلار ئاللىقاچان ئاتلىرىنى يېتىلىشىپ، تاشقىرىغا چىقىپ بولغانىدى. بوۋاي مومىيىغا ئۇنى-بۇنى تاپىلاپ قويۇپ، ئىچىدە: «بىسمىللاھىر رەھمانى رەھىم...» دېگىنىچە، ئۇلاغ پۇتىنى بوسۇغىدىن ئالدى.

ئاتلىقلار يولغا چۈشكەندە، سەيدىخان ئاچا، غەيرەت ۋە «بويناق» لار يولنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇشقىنىچە، ئۇلارغا ئاق يول تىلەپ قېلىشتى.

* * *

ئاتلار تاراسلاپ ئۇچماقتا. قار ئارىلاش شۇۋىرغان جان-جەھلى بىلەن ئۇلارنىڭ ئالدىنى توسۇشقا ئۇرۇنماقتا. ھەممىنىڭ ئالدىدا «قاپلان»، ئۇنىڭغا ياندىشىپ دېگۈدەك نامان ئاكا بىلەن رەھمەتجان، ئاندىن باشقىلارنىڭ ئاتلىرى ئۇلاڭ تەرىپى ئۇزۇندىن-ئۇزۇنغا سوزۇلغان يۈلغۇنلۇق، سول تەرىپى ئاپئاق تون كىيگەن كۆز يەتكۈسىز قۇم-شور بارخانلىرى ئارىسىدىكى ئەگرى-بۈگرى ھارۋا يولىنى بويلاپ، داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلىمەكتە...

تەخمىنەن يېرىم سائەتلەردىن كېيىن، «قاپلان» بىردىن ئوڭغا بۇرۇلۇپ، ئۆزىنى يۈلغۇنلۇققا ئاتتى. رەھمەتجان بىلەن نامان ئاكمۇ ئۇنىڭ كەينىدىن ئات سالدى. باشقىلارمۇ ئۇلارغا ئەگەشتى. كىم بىلسۇن، بىرەر يۈز قەدەممۇ ماڭماستىن، يۈلغۇن شاخلىرى جۇۋىلارنىڭ

www.uyghurkitap.com

پەشلىرىگە ئېسىلىشقا، باش-كۆزلەرگە ساۋىداشقا باشلىدى. ئاتلارنىڭ تىزگىنىنى تارتماي بولمىدى. ئاتلار قەدىمىنى ئاستىلاتقاندا، "قاپلان"نىڭ ئىچى سىقىلىپ، ھېلى ئالدىغا بىرنەچچە قەدەم مېڭىپ، ھېلى كەينىگە بىرنەچچە قەدەم يېنىپ، غەلىتە قىلىقلارنى قىلىپ، ئاتلىقلارنى تېزرەك مېڭىشقا دالالەت قىلاتتى. ئۇنىڭ مۇددىئاسىنىڭ ئەكسىچە، ئاتلىقلار ئاتتىن چۈشۈپ، پىيادە مېڭىشقا مەجبۇر بولۇشتى. ھەتتا بەزى جايلاردا پىيادە مېڭىشمۇ ئوڭايغا چۈشمەيتتى. "قاپلان" بۇنى نەدىن بىلسۇن؟ ئۇنىڭ پۇتلىرى ئاستىدا ھەممىلا يەر ئوخشاشلا ماۋۇقتەك يۇمشاق، تاناپتەك تۈز ئىدى، ئەلۋەتتە!...

قېرىشقاندەك، "قاپلان" ئۇلارنى ئۈستى بىر-بىرىگە چىرمىشىپ كەتكەن يۇلغۇن شاخلىرى بىلەن يېپىلغان تار ھەم قاراڭغۇ "كارىدور"غا باشلاپ كىردى. تۇزۇك بىرنەچچە قەدەممۇ ماڭماستىن، يەرگە تۇمشۇقىنى بىر تەگكۈزدى-دە، بېشىنى ئىتتىك كەينىگە بۇراپ، غەلىتە ئاۋازدا قاۋاشقا باشلىدى. ئۇنىڭ نېمە دېمەكچى بولۇۋاتقاندلىقىنى دەرھال چۈشەنگەن رەھمەتجان ئىتىنىڭ چۇلۇۋۇرىنى قويۇۋەتتى-دە، چوڭ-چوڭ چامداپ، ئۇنىڭ قېشىغا كەلدى. تىرناقچەلىكمۇ قار دارىمىغان بۇ يەردە (ئېھتىمال، شورلۇق يەر ئۆزىگە سىڭدۈرۈپ كەتكەن بولغىيدى) ئات تۇياقلىرى ۋە كىملەرنىڭدۇ كېلەڭسىز ئاياغلىرى قالدۇرغان چوڭقۇر ئىزلار "مانا مەن" دەپلا كۆزگە تاشلىنىپ تۇراتتى.

— يولداشلار! — دېدى ھاياجانلىنىپ كەتكەن رەھمەتجان ئارقىسىدىكىلەرگە قاراپ، — ئۇلار... قاتىللارنىڭ ئىزلىرى!...

ھەممەيلەن ئاتلىرىنى قويۇۋېتىپ، ئىزلارنى چۆرىدەشتى.

"قاپلان" كۆپچىلىكنىڭ ئۆز خىزمىتىگە قاندا باھا بېرىشىنى كۈتۈۋاتقاندەك، رەھمەتجاننىڭ ئاياغلىرى ئارىسىدا مەغرۇر زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، ھەربىر ئادەمگە سوئال نەزىرىدە تىكىلەتتى.

— قاتىللار راستىنلا يۇلغۇنلۇققا يوشۇرۇنۇپتۇ-دە!

سۇلايىمان جىملىقنى بۇزدى. ئۇنىڭ ئاۋازى مەغرۇر جاراڭلايتتى، — يەنە بىر-ئىككى سائەتتىن كېيىن ئۇلارنىڭ قولىغا چۈشىدىغىنىنى كۆرەي!...

— ئالدىرىماڭ، بالام، ئالدىرىماڭ! — نامان ئاكا كەسكىن ئېتىراز بىلدۈردى، — ئالدىراپ ئۇنداق دېگىلى بولمايدۇ. بۇنىڭ ئىچى، — بوۋاي بېشى بىلەن ئەتراپنى ئىشارەت قىلدى، — بەئەينى بىر تىلسىم، كىم بىلىدۇ تېخى. بۇنىڭ ئىچىدە بىرەر ھەپتە مۆكۈ-مۆكىلەڭ ئوينىمدۇق؟

كۆپچىلىك ئۈنچىقمىدى. سۇلايىمان خىجالەت بولغىنىدىن، بويۇن-لىرىغىچە قىزىرىپ كەتتى. لېكىن، ئۇنىڭ بۇ ھالىتىگە ھېچكىممۇ سەپسېلىپ ئولتۇرمىدى.

ئارىغا چۈشكەن جىملىقنى ئىگىسىز قالغان ئاتلار بۇزۇشقا باشلىدى: ئۇلار بىر-بىرى بىلەن ئوينىشىپ، يۇلغۇن شاخلىرىنى قاراسلىتىپ سۇندۇرۇشاتتى. شاخلارنىڭ مىدىرلىشى ئارقىسىدا، شاخلارنىڭ ئۈستىگە يېپىلغان "ئاق كىگىز" پارچىلىنىپ، ئاتلار ۋە ئادەملەرنىڭ ئۈستىگە پوكىلداپ چۈشۈشكە باشلىدى. "قاپلان" مۇ ئەنسىزلىشىپ، بىر يۇقىرىغا، بىر ئەتراپىدىكىلەرگە ئالاق-جالاق قارايتتى.

— يولداشلار، نامان ئاكا توغرا ئېيتتى، — دېدى رەھمەتجان، — بۇ يۇلغۇنلۇق ھەقىقەتەن بىر تىلسىمات ئىكەن. تېخى يېرىم سائەتمۇ ماڭماستىن، غەلىتە بىر يەرگە كېلىپ قالدۇق. مۇشۇنىڭ ئۆزىلا

بىزنىڭ نەقەدەر مۇرەككەپ، نەقەدەر جاپالىق سەپەرگە ئاتلانغانلىقىمىزنى ئىسپاتلاشقا يېتىپ ئاشىدۇ. مېنىڭچە، ئالدىمىزدىكى قىيىنچىلىقنى بىرقەدەر ئېغىرراق مۆلچەرلىگىنىمىز تۈزۈك... — ئۇ گېپىنىڭ ئاخىرىدا "قاپلان"غا بۇرۇلۇپ:

— "قاپلان" ئالغا! — دېۋىدى، "قاپلان" ئۇنىڭ پۇتلىرى ئارىسىدىن ئېتىلىپ چىقىپ، ئورمانلىقنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ ئۇچتى. كۆپچىلىك ئاتلىرىنى يېتىلىشىپ، ئۇنىڭ ئىزىدىن يولىنى داۋام قىلىشتى.

يېرىم سائەتلەردىن كېيىن، ئۇلار يوغان بىر ئوچۇقچىلىققا چىقىپ قېلىشتى. ئەمدى بۇ يەردە، پاقالچەككە چىققۇدەك قېلىن قاردىن بۆلەك خا ئادەم، خا ئاتلارنىڭ ئىزى كۆرۈنمەيتتى. "قاپلان"مۇ بىرئاز ھودۇقۇپ قالغان بولسا كېرەك، تۆت ئەتراپىغا ئالاق-جالاق قارىۋېلىپ، بىرپەس شۈك تۇرۇۋالدى. كېيىن، ئالدى پۇتلىرى بىلەن قارنى تاتىلاپ، تۇمشۇقىنى يەرگە چاپلاپ دېگۈدەك خېلى ئۇزاق پۇرىدى. ئاندىن كەينىگە بۇرۇلۇپ، رەھمەتجانغا مەغرۇرانە قاراپ قويدى-دە، يولىنى داۋام قىلدى.

رەھمەتجاننىڭ بۇيرۇقى بىلەن، كۆپچىلىك ئاتلىرىغا مىنىشتى. لېكىن، يۈز مېتىر ماڭماستىن، ئۇلار يەنە قويۇق يۇلغۇنلار ئارىسىغا كىرىشتى. سەپەرنى ئاتلىق داۋاملاشتۇرۇش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ھەممەيلەن ئاتلىرىدىن چۈشۈشتى. "قاپلان" ئەمدى ئۇدۇل شىمالغا ئەمەس، بەلكى غەربىي شىمالغا قاراپ كېتىۋاتاتتى. سەپەر داۋاملاشقانسېرى، پۇتلار ئېغىرلىشىپ، قەدەملەر ئاستىلىششقا باشلىدى. چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمگەن گەۋدىلەر مويىي ئۇزۇن تىرىلەردىن تىكىلگەن ئېغىر جۇۋىلارنى ئاران-ئاران كۆتۈرۈپ كېتىپ باراتتى.

كۆز باغلىناي دېگەندە، ئۇلار يۇلغۇنلۇقنىڭ غەربىي چېتىگە چىقىپ قېلىشتى. ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا ئاپئاق چايشاپ بىلەن چۈمكەلگەن سان-ساناقسىز قۇم-شور بارخانلىرى، چوقچىيىپ تۇرغان چەكسىز كەڭ دالا ئېتەك يايغانىدى. "قاپلان" ھېلى تۇمشۇقى بىلەن يەرنى پۇراپ، ھېلى كەينىگە قاراپ، سەپەرداشلىرىنى تېزرەك مېڭىشقا ئۈندەيتتى: ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، ئۇ ئەمدى يۇلغۇنلۇقنى ياقىلاپ، ئۇدۇللا شىمالغا كېتىپ باراتتى.

— "قاپلان" توختا! — "قاپلان" توختاپ، بېشىنى كەينىگە بۇراپ، قۇلاقلىرىنى دىڭگايتتى، ئۇ يېڭى بۇيرۇق كۈتمەكتە ئىدى. رەھمەتجان ئۇنىڭغا ھېچقانداق يېڭى بۇيرۇق بەرمىدى. ئەكسىچە، ئېتىنىڭ بېشىنى كەينىگە بۇراپ، يولداشلىرىغا يۈزلەندى. بەش ئاتنىڭ كاللىسى بىر يەرگە جەم بولدى، — نامان ئاكا، — دېدى رەھمەتجان بوۋايغا مۇراجىئەت قىلىپ، — مۇشۇ يەر بىلەن ھارۋايولنىڭ ئارىلىقى چامىلىرىدا قانچىلىك كېلەر؟

— پىيادە ماڭغان ئادەمگە يېرىم سائەتلىكلا كېلىدۇ، — نامان ئاكا كېسىپلا جاۋاب بەردى، — باياتىن بىز يۇلغۇنلۇققا كىرگەن جايدىن ھېسابلىغاندىمۇ، بىر سائەتلىكتىن ئوشۇق يول ئەمەس.

— قىزىق ئىش، — سۇلايمان سۆز قاتتى، — شۇنچىلىك يولنى ئۇلار نېمە ئۈچۈن بىرنەچچە سائەتتە باسىدۇ؟

ۋاسىل قوشۇمچە قىلدى:

— توپتوغرا ئۈچ يېرىم سائەت مېڭىپتۇق.

— مەنمۇ شۇنى دېمەكچى، — رەھمەتجان كۆپچىلىككە سوئال نەزىرىدە تىكىلدى، — بىر سائەتلىك يولنى ئۈچ يېرىم سائەتتە بېسىش، قارىماقلىققا ئەخمەقلىقتەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمەلىيەتتە، قاتىللار

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ناھايىتى چوڭ ئۇستىلىق ئىشلەتكەن.

رازاق سوردى:

— ئېيتىپ بېقىڭە: ئۇلار نېمىشقا مۇشۇنداق قىلىدۇ؟

— مۇنداق ئىككى خىل ئېھتىمالنى قىياس قىلىشقا بولىدۇ، — رەھمەتجان ئۆز قىياسىنى ئېيتتى، — بىرى، ئۇلار چوڭ يول بىلەن ماڭغاندا، بىرەر كىشىنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قېلىشتىن ئەنسىرىگەن بولۇشى مۇمكىن. يەنە بىرى، ئورمانلىققا كىرىپ بولۇپ، ئىشىنىڭ ئانچە ئەپلەشمەيدىغانلىقىنى سەزگەن، يەنى ئورمانلىقنىڭ ئەڭ خىلۋەت، ئەڭ خاتىرجەم يېرىگە بېرىۋېلىش ئۈچۈن، كەم دېگەندە ئىككى-ئۈچ كۈن يول مېڭىشقا توغرا كېلىدىغانلىقىنى سەزگەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەردىن قايتىپ چىقىپ، ئورمان ياقىسلاپ يول ئالغان.

— ئۇلار مۇشۇنداق بىرمەزگىل ماڭغاندىن كېيىن، يەنە ئورمانلىققا كىرىپ كېتىشى مۇمكىنمۇ؟

— ھېچنېمە دەپ بولغىلى بولمايدۇ، شۇنداق قىلىشىمۇ مۇمكىن.

كۇتۇلمىگەندە سۇلايمان ئۆز گۇمانىنى ئېيتتى:

— "قاپلان" يولدىن ئېزىقىپ كېتىۋاتامدۇيا؟

— ياق، — ۋاسىل كەسكىن ئېتىراز بىلدۈردى، — بۇ شۇنداق ئەقىللىق جانىۋاركى، ئۆمرىدە بىرەر قېتىممۇ خاتا قىلغان ئەمەس. ئەگەر سىز بىرەر گۇمانلىق ئادەمنى ئىزدىمەكچى بولسىڭىز، ئادەمنىڭ بەدىنى تەگكەن بىرەر نەرسىنى ئۇنىڭغا شۇنداق پۇرىتىپ قويدىڭىزمۇ، بولدى، بىرەر ئايدا بولسىمۇ ئۇنى تاپماي قويمايدۇ!

— قار يېغىۋەرگەنسېرى، ئىسنى يوقىتىپ قويامدىكىن دەيمەنا؟

ۋاسىل قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى ۋە كېسىپلا دېدى:

— خاتىرجەم بولۇڭ. ھەرگىز ئۇنداق قىلمايدۇ!

ئىككىيلەننىڭ سۆزىگە ئارىلاشماي تۇرۇۋاتقان رەھمەتجان راستىنلا "قاپلان"نىڭ "ئېسىنى يوقىتىپ قويۇشى"دىن گۇمانلاندىمۇ ياكى سۇلايماننى خاتىرجەم قىلماقچى بولدىمۇ، تۇيۇقسىز ئاتتىن چۈشۈپ، بوينىغا ئېسىلغان سومكىسىنىڭ ئاغزىنى ئاچتى-دە، بىر پارچە تېزەكنى قولىغا ئېلىپ:

— "قاپلان" بېرى كەل! — دېدى.

"قاپلان" ئوقتەك ئېتىلىپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئالدىدا زوڭزايدى. رەھمەتجان تېزەكنى ئۇنىڭغا پۇراتتى. ئاندىن:

— "قاپلان"، ئىز قوغلاپ ئالغا! — دەپ ۋارقىرىدى.

"قاپلان"بۇيرۇقنى ئاڭلاش بىلەنلا، گويا ئاتاكىغا ئۆتكەن جەڭچىدەك، بىر نىشاننى كۆزلەپ ئۇچتى. كۆز يېتىم يەرگە بارغاندا، رەھمەتجان كۆپچىلىككە قاراپ دېدى:

— قارىغاندا، "قاپلان"نىڭ ئېسى جايىدا. بىزنى قاتىللارنىڭ ئىزىدىن خاتاسىز ئېلىپ كېتىپ بارىدۇ...

ئاتلار قاپلاننىڭ ئىزىغا چۈشۈپ يولنى داۋام قىلماقتا. ھاۋا تەكشى تۇتۇلغان. ئادەملەرنىڭ ئۈستىبېشى، ئاتلارنىڭ ساغرا، بويۇن-باشلىرىمۇ تۇزغا يۇملانغاندەك ئاپئاق، ساقال-بۇرۇت، قاش-كىرپىكلەر بىر-بىرىگە چاپلىشىپ كەتكەن. ئېغىزدىن چىققان تۇكۇرۇك يەرگە چۈشمەيلا نوكچا مۇز بولۇپ قېتىپ قالىدۇ. ھەركىم ھەر خىل خىيال بىلەن بەند.

كۆتۈلمىگەندە، رازاقنىڭ ئېتى مۈدۈرۈپ كەتتى. رازاق ئېگەردىن قاڭقىپ، بىر تۈپ يۇلغۇنغا قاتتىق ئۇرۇلدىيۇ، ھېچ ئىش بولمىغاندەك چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتي. ئۇنىڭ چىرايي

پاختىدەك ئاقىرىپ كەتكەنىدى. ھەممەيلەن ئاتلىرىدىن چۈشۈپ ئۆتنى چۆرىدەشتى. ئۇنىڭ ئوڭ قولى جەينىكىدىن چىقىپ كەتكەنىدى. ئىشىنىڭ "بىسمىللا"سىدىلا يۈز بەرگەن بۇ كېلىشمەسلىك كۆپچىلىكنىڭ كۆڭلىنى قاتتىق غەش قىلدى. رازاقنىڭ تەلپىي بويىچە، ھەممەيلەن قورشىقىدا بار "تىببىي بىلىم"لىرىنى ئىشقا سېلىپ باققان بولسىمۇ، بەرىبىر جەينەكنى جايىغا چۈشۈرەلمىدى. ئۇ بۇنىڭغا، بۇ ئۇنىڭغا يەر ئاستىدىن ھەسرەتلىك بېقىشاتتى. رازاقتا تەسەللى بېرىدىشەتتى... رازاق لېۋىنى چىشلەپ تۇرۇپ يېڭنى ساپتى-دە، ئاتقا مىندى.

— مېڭىۋېرەيلى، — دېدى ئۇ كۆلۈمسىرەشكە تىرىشىپ، — قايتقاندا بىر ئىش قىلارمىز.

كۆپچىلىك رەھمەتجانغا قاراشتى.

— يولداش رازاق، — رەھمەتجان ئۇنىڭ ئېتىنىڭ چۇلۋۇرىنى تۇتتى ۋە كەسكىن بۇيرۇق تەلەپپۇزىدا ئېيتتى، — سىز ئاغلىق ئادەم، ئارتۇق چۈشەندۈرۈپ ئولتۇرۇشنىڭ ئورنى يوق... بۇ ھالدا بىز بىلەن تەڭ سەپەرنى داۋاملاشتۇرسىڭىز ياخشى بولماس... دەرھال كەينىڭىزگە يېنىپ، دوختۇرخانىغا بېرىڭ!

رازاق ئۇنىڭ كۆزلىرىگە قادىلىپ قاراپ تۇردى-دە، تىلىنىڭ ئۇچىغىلا كېلىپ قالغان گېپىنى يۇتۇۋېتىپ، سوزۇپ بىر ئۇلۇغكىچىك تىندى ۋە ئېتىنىڭ بېشىنى كەينىگە بۇرىدى...

ئەتىگەن سائەت ئۇچتىن ئاشتى.

قار يەنىلا ياغماقتا. ئاتلار چارچاپ ھالىدىن كېتەي دەپ قالغانىدى. "قاپلان" يۈرۈشنى بىر خىل داۋاملاشتۇرماقتا. يولغۇنلۇقنىڭ چېتىگە كۆز يېتىم يەر قالغاندا، "قاپلان" بىردىن يۆنىلىشىنى

ئۆزگەرتىپ، غەربكە بۇرۇلدى. رەھمەتجان دەرھال ئېتىنىڭ تىزگى-
نىنى تارتتى. باشقىلارمۇ ئاتلىرىنى توختىتىشتى.

— نامان ئاكا، — رەھمەتجان ئۆزىگە يانمۇيان توختىغان بوۋايغا مۇراجىئەت قىلدى، — بۇ تەرەپ بىلەن نەگە بارغىلى بولىدۇ؟

بوۋاي كېسىپلا جاۋاب بەردى:

— كۆكتاش يايلىقىغا.

رەھمەتجان سوئالىنى داۋام قىلدى:

— ئارىلىقى بۇ يەرگە قانچىلىك كېلىدۇ؟

— مۇشۇ مېڭىشىمىزدا ماڭساق، ئەتە كەچ پېشىن بىلەن يېتىپ بارىمىز. ئاراقوتان، دۆڭقوتانلارغا بېرىش توغرا كەلسە، ئەل ياتقۇغا يېقىن يېتىپ بارغىلى بولىدۇ.

— يولى قانداقراق؟

— چۆل دېمىسەك، يامان ئەمەس.

— ئۇ يەردە پاناھلانغۇدەك جاي بارمۇ؟

— بولمامدىغان بالام، بار! ھەربىرىگە نەچچە يۈزلەپ قوي-ئۆچكە سىغىدىغان ئۈستى يېپىق گەمە-قوتانلاردا پادىچىلار قونۇپ-تۈنەيدىغان گەمە ئۆيلەر بار.

— پادىچىلار ھازىرمۇ بارمۇ؟

— يوق. قىش ۋاقتى ئۇ يەردە ئادەممۇ، چارۋىمۇ بولمايدۇ. نېمىشقا دېسىڭىز، ئۇ يەر يازلىق يايلاق، قىشتا چارۋا يالجىمايدۇ.

— ھە، مۇنداق دېسىلە... ئۇ يەر ئارقىلىق باشقا تەرەپلەرگە ئۆتكىلى بولامدۇ؟

— جەنۇبقا بىرەر كۈن ماڭسا، قاراتاغ دادۇيىگە بارغىلى بولىدۇ. كۈنپېتىش تەرىپى قارلىق تاغ، تاغ تېكىسىدىن بۆلەك نەرسە

ھالقىپ ئۆتەلمەيدۇ. شىمال تەرەپتە كۆكسۇ دەرياسىدىن ئۆتۈپ، بىر-ئىككى كۈن تاغ ئارىلاپ ماڭسا، "R" ۋىلايىتىنىڭ "ئالغا" گوڭشېسىغا بارغىلى بولىدۇ. ئەمما ئۇ يەرگە ياز كۈنى بارمىسا، قىش كۈنى رۇستەمدەك پالۋان بولسىمۇ، ئۆلۈكى قارا قۇشقا يەم بولىدۇ دەڭگا!... ھە، راست، تېخى ياز كۈنىمۇ پىيادە مېڭىش كېرەك. ئات-ئۇلاغ دېگەن نەرسە بىرەر بەلدىنمۇ ئاشالمايدۇ.

رەھمەتجان يەڭگىل تىن ئالدى. ئۇنىڭ كۆڭلىدە مەلۇم پىكىر پەيدا بولغانىدى.

— يولداشلار، — دېدى ئۇ، — مۇنداق قىلايلى: كېچىچە يول مېڭىپ، تازا چارچىدۇق. قورساقلىرىمىزمۇ ناغرا چالغىلى تۇردى. مۇشۇ يەردە بىر-ئىككى سائەت ھاردۇق چىقىرىپ، ئاندىن يولىمىزنى داۋام قىلدۇرايلى. ئاتلارمۇ بىرئاز دېمىنى ئېلىۋالسۇن. قانداق دېدىم، نامان ئاكا؟

— ئوبدان دېدىڭىز، بالام، بۇ يەردىن نېرى كەتسەك، ئوتۇن تاپماقمۇ تەس. يولغۇن ئوتۇنىدا راسا گۈلخان يېقىپ، پۇت-قولىمىزنى ئىسسىتايلى. ئاز-تولىدىن ناشتا قىلىپ، قورساقنى تويغۇزايلى. ئاتلارغىمۇ بوغۇز بېرىپ، پۇتلىرىغا قويۇچ باغلايلى. ئاندىن نەگە بارساق بارمامدۇق!

كۆپچىلىك ئاتلىرىدىن چۈشۈشتى. ئالىقاچان كۆزدىن غايىب بولغان "قاپلان"مۇ ئىگىلىرى يېنىدا ھازىر بولدى. ئاتلار سوۋۇتۇش ئۈچۈن يۇلغۇنلارغا باغلاندى. شاخلىرى باراقسان ئۆسكەن بىرنەچچە تۈپ يۇلغۇن سايە تاشلىغان كەڭ بوشلۇقتا، يېڭى سۇندۇرۇۋېلىنغان يۇلغۇن شاخلىرى پاراسلاپ كۆيۈپ، توڭغان، چارچىغان تەنلەرگە ھۇزۇر بېغىشلىدى: چۆگۈندە قار سۈيى پورۇقلاپ قايناشقا،

باشقىلارنىڭ ئايىغى

يۇلغۇن شوپۇگىدىن ياسالغان زىخلارغا ئۆتكۈزۈلگەن سېمىز قوي گۆشىدىن چىققان مەززىلىك پۇراق دىماغلارنى غىدىقلاپ، ئىشتىهانى ئېچىشقا باشلىدى. ئوت ئۇلغايغانسېرى، جۇۋىلار ئېغىر كېلىپ، كۆرپە ئورنىدا يەرگە سېلىندى...

قەلب رايى

شەۋكەت بەكمۇ تەسلىكتە ئابدەمنىڭ كۆزىنى چەپى-غەلەت قىلدى: كېچىچە ئۇنىڭغا هەمراھ بولۇپ، كىرپىك قاقماي ئۆرە ئولتۇرۇپ چىققان ئابدەم تاڭغا يېقىن كارىۋاتنىڭ ئايىغىغا بېشىنى قويغىنىچە ئۇگدەپ قالدى. شەۋكەتكە كېرىكىمۇ شۇ ئىدى. ئۇ ئاستا يوتقانىدىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ، كىيىم-كېچىكىنى كىيدى-دە، پۇتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ كارىدورغا چىقىۋالدى. شەۋكەت يەڭگىل تىن ئېلىپ، تاشقىرىغا يول ئالدى... ئۇ ئەمدىلا دوختۇرخانىنىڭ دەرۋازىسىدىن چىقىشىغا، ۋېلسىپىت يېتىلىۋالغان ئانار بىلەن دوقۇرۇشتى.

— ۋىيەي، شەۋكەتقۇ بۇ! — شەۋكەت ئاغزىنى گەپكە ئۆمەللەپ بولغىچە، ئانار چاقىلداپ سۆزلەپ كەتتى، — ئۇچرىشىپ قالغان يېرىمىزنى قاراڭ!...بۇ يەرگە نېمىشقا كەلگەنىدىڭىز؟

— كېسەل يوقلىغىلى كەلگەن، — شەۋكەتمۇ قىلچە دۇدۇقلىمىدى، — سىزچۇ؟

— مەنمۇ كېسەل يوقلىغىلى كەلدىم.

— ئۇنداق بولسا، سىز كىرىپ چىقىڭ، — دېدى شەۋكەت كۆڭلىگە غەلىتە بىر ئوي كېلىپ، — مەن ۋېلسىپىتىڭىزگە قارىغاچ،

سىزنى كۈتۈپ تۇراي. ئىككىمىز بىللە كېتەيلى.

— ماقۇل، — ئانار خۇشال بولغىنىدىن تاتلىقىنا كۈلۈمسىرىدى، — ئەمىسە جىندەك ساقلاپ تۇرۇڭ جۇمۇ. ھازىرلا چىقىمەن.

ئانار گېپىنى تۈگىتىپلا ۋېلىسىپىتنى شەۋكەتكە بېرىپ، دوختۇرخانا دەرۋازىسىدىن كىرىپ كەتتى. شەۋكەت ئۇنىڭ ئارقىسىدىن بىردەم قاراپ تۇردى، — دە، ۋېلىسىپىتكە ”شاققىدە“ مىنىپ، پۈتۈن كۈچى بىلەن پىدالنى تەپتى...

ۋېلىسىپىت ئۇچقاندەك كېتىۋاتىدۇ. قانچە ـ قانچە ئاپتوموبىل، پىكاپلار، ئېگىز بىنالار ئارقىدا قېلىپ كەتتى. ئۆگزىسىگە پاخال، قوناق شاخلىرى بېسىلغان پاكار ـ پاكار يېزا ئۆيلىرى شەۋكەتنىڭ ئالدىدا يۈز ئاچتى. تاڭ سۈزۈلمەكتە ئىدى. قار ئۇچقۇنلىرى شەۋكەتنىڭ بويۇن ـ يۈزلىرىنى يۇمشاقىنا سىلايتتى. شەۋكەتنىڭ كۆڭلىدە ھەم ئارمان، ھەم غەزەپ...

ئارقا تەرەپتىن كەلگەن يوك ئاپتوموبىلىنىڭ گۈركىرىگەن ئاۋازى قاشاڭ كالىدەك تىرەجىۋېلىۋاتقان چاقلارنى تېزرەك ھەرىكەتلەندۈرۈش كويىدا پىدالنى كۈچەپ تېپىۋېرىپ قارا تەرگە چۆمۈپ كەتكەن شەۋكەتنى سەگەكلەشتۈردى. ئۇ رولنى چەتكە بۇرىدى. يەنە قىرىق ـ ئەللىك مېترلا ماڭسا، قاراقۇمغا قايرىلىدىغان ئاچالغا يېتىپ باراتتى. ئۇ ئەمدىلا يول ئايرىلىدىغان يەرگە كەلگەندە، ئاپتوموبىل جىددىي سىگنال بەردى. شەۋكەت بېشىنى كەينىگە بۇرىغاندى، ۋېلىسىپىتنىڭ چاقى تېيىلىپ كېتىپ، رول بىر تەرەپكە قاچتى. جىددىيلىشىپ كەتكەن شەۋكەت تورمۇزنى كۈچەپ باسقاندى، ۋېلىسىپىت بىلەن بىللىلا يىقىلىپ، بىر پۇتى ۋېلىسىپىتنىڭ ئاستىدا قالدى. ئۇ ئېسىنى يىغىپ بولغۇچە، خىمىيىۋى ئوغۇت

بېسىلغان يۈك ئاپتوموبىلى ئۇنىڭدىن ئىككى قەدەملا نېرىدا توختىدى. چىرايى پاختىدەك ئاقىرىپ كەتكەن شوپۇر شەۋكەتنىڭ يېنىدا پەيدا بولغاندا، شەۋكەت تېخىچە ئورنىدىن تۇرۇپ بولالمىغانىدى. شوپۇر ئۇنى يۆلىدى. شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى شوپۇرنىڭ تونۇش كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشقاندا، ئىختىيارسىز كۈلۈمسىرىدى. شوپۇرنىڭ چىرايىغىمۇ تەبەسسۇم قوندى. ئۇ قاراقۇم گۇڭشېسىنىڭ شوپۇرى ئەسئەت ئىدى. ئىككىيلەن قىسقىغىنا ئەھۋاللاشقاندىن كېيىن، ئەسئەت ۋېلسىپىتنى ئۇغۇت ئۈستىگە تېڭىپ، شەۋكەتنى كېپىنكىگە ئالدى.

شەۋكەت قاراقۇم گۇڭشې بازىرىدا ئاپتوموبىلدىن چۈشۈپ، سەيدىخان ئاچىغا ئاتاپ يىگىرمە دانە گۆش گىردە سېتىۋالدى-دە، يۇلغۇنلۇق تەرەپكە يول ئالدى...

داستىخان ئۈستىدە، سەيدىخان ئاچا شەۋكەتنىڭ بۇ يەرگە نېمە ئىش بىلەن كەلگەنلىكىنى سۈرۈشتۈردى.

— ناھايىتى زۆرۈر ئىش بىلەن كەلدىم، — دېدى شەۋكەت سىرلىق تەلەپپۇزدا، — رەھمەتجان ئاكامنىڭ ئۆزىگىلا يەتكۈزىدىغان ئىككى ئېغىز گەپ بار ئىدى.

— ئىككى ئېغىز گەپ ئۈچۈن شۇنچە ئاۋارە بولدىڭىزمۇ جېنىم بالام؟ — مومايىنىڭ قوشۇمىسى تۈرۈلدى، — شۇ تاپتا ئۇنى تاپقىلى بولسىمۇ، كاشكى...

بىر ئاز داۋام قىلغان جىمىلىقتىن كېيىن، موماي كەسكىن قىلىپ دېدى:

— بالام شەۋكەت، ئاسقىماڭ، بۈگۈن بولمىسا ئەتە، رەھمەتجانلار چوقۇم بۇ يەرگە ئۆتىدۇ. بۈگۈنچە ماڭا ھەمراھ بولۇپ،

خاتىرجەم ئارام ئېلىك، ئەتىگىچە پەيدا بولماي قالسا...

سەيدىخان ئاچا قارىنىڭ قىلىنلىقى، ئۇنىڭ ئۇستىگە، رەھمەتجانلار كەتكەن تەرەپكە ۋېلسىپىت بىلەن ئون قەدەممۇ تۇزۇك ماڭغىلى بولمايدىغانلىقىنى چۈشەندۈرگەن بولسىمۇ، شەۋكەت جاھىللىق قىلىپ، ئۆز گېپىدە چىڭ تۇردى:

— بۈگۈن كېچىچە يول ماڭساممۇ، رەھمەتجان ئاكام بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭ ئۆز ئاغزىدىن جاۋاب ئېلىپ قايتمىسام بولمايدۇ. بۇ — تەشكىل ماڭا تاپشۇرغان جىددىي ۋەزىپە.

شەۋكەتنىڭ ئاخىرقى سۆزلىرى سەيدىخان ئاچىنى ئېغىز ئاچالماس قىلىپ قويغانىدى.

خېلىدىن كېيىن، شەۋكەت ئورنىدىن تۇرۇپ، مېڭىشقا تەمشەلدى.

— ئەمسە ۋېلسىپىتنى بۇ يەردە قويۇپ، ئاتلىق مېڭىڭ، — دېدى سەيدىخان ئاچا، — مەن سىزگە ئات توقۇپ بېرەي.

مىڭ قېتىم تەمشىلىپ، مۇشۇ گەپنى ئاغزىدىن چىقىرىشقا پېتىنالمىغان شەۋكەت خۇشاللىقىدا ۋارقىرىۋەتكىلى تاس قالدى. ۋۇجۇدىدىكى ھارغىنلىق قاياقلارغىدۇ ئۇچۇپ، ئۆزىنى شۇنىداق يەڭگىل سەزدىكى، گويا ئۇنىڭغا غايىبتىن قانات پۈتۈلگەنىدى، كۆزلىرىدىن ئوت چاقنايتتى. ئۇ ئالدىراش ئۆيدىن چىقىپ، ئېغىلدىن دۈمبىسىدە تۇخۇم قويسا توختىغۇدەك سىمىز جەدە ئاختىنى ئېلىپ چىقتى-دە، ئېگەر جابدۇقلاشقا باشلىدى. سەيدىخان ئاچا ئۇنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىنى دىققەت بىلەن كۆزەتكەچ، ئۆزى بىلەن ئۆزى گەپلەشەتتى:

— ئانىسىدىن ئەمگەن سۈتى ئاغزىدىن تېمىپ تۇرغان بۇ بالا مۇشۇنداق قاتتىق سوغۇقتا باش-ئايىغىنى بىلىپ بولمايدىغان بۇ

دەشتى ـ باياۋاندا تېنەپ ـ تەمترەپ نېمە كۈنلەرنى كۆرەر؟ خەير...
تەشكىل بۇيرۇغانىكەن، بارسا بارسۇن!... تەشكىل ئۇنىڭ ئاتىسى.
ئاتا بولغۇچى ئۆز پەرزەنتىنى قاراپ تۇرۇپ ئازابقا قويمايدۇ.
چوقۇم بۇنىڭ تېگىدە بىر گەپ بار!...
ئات توقۇلۇپ بولدى. سەيدىخان ئاچا، بىر تەرەپتىن، شەۋكەتكە ئېزىپ ئىچكۈزۈپ گەپ تاپىلاپ، يەنە بىر تەرەپتىن، ئىككى ـ ئۈچ كۈن يەتكۈدەك ئوزۇق ـ ئوقەت تەييارلىدى. نامان ئاكىنىڭ پاختىلىق تونىنى كىيگۈزدى ـ دە، ئۇزاقتىن ئۇزاق دۇئا ـ تەۋەججۇ بىلەن يولغا سېلىپ قويدى....
شەۋكەت ئۆزى مۆلچەرلىگەن يەرگە يېتىپ كەلگەندە، كۆز باغلانغانىدى. ئۇ ئاتتىن چۈشۈپ، تېخى قار كۆمۈپ ئۈلگۈرمىگەن تۇياق ئىزلىرىنى پۈتۈن زېھنى بىلەن كۆزىتىپ، يۆنىلىشىنى ئېنىق بەلگىلىدى. شۇۋىرغان ئۈچۈپ تۇراتتى. قار خېلىلا پەسلىگەن بولۇپ، ئاستا ۋە ئۇششاق ـ ئۇششاق چۈشۈۋاتاتتى، شەۋكەت ئاتقا مىندى ـ دە، "چۇ!" دەپ قامچا سالدى.
ئات يەلكەنلىك كېمىدەك، بارغانسېرى تۇن قوينىغا سىڭىپ كېتىپ باراتتى. ئاسمان قاپقاراڭغۇ، يەر ئاپئاق. يۇلغۇنلۇق شۇنداق ئەنسىزكى، شاخلارنىڭ قاراسلىشى، نېمىلەرنىڭدۇ ھەيۋەتلىك ھۇۋلاشلىرى، نېمىلەرنىڭدۇ ئەنسىز چىرقىراشلىرى دەم يىراقتىن، دەم يېقىندىن ئاڭلىناتتى. پۈتۈن ئەزايى چىلىق ـ چىلىق تەرگە چۆمگەن شەۋكەت ھەربىر شەپىگە دىققەت بىلەن قۇلاق سالاتتى. ئەتراپقا ئەندىشە ۋە ئۈمىد بىلەن كۆز تىكەتتى. كېتىپ بېرىپ بار ئاۋازى بىلەن: "ئا ـ ھا ـ ھو ـ ي!" دەپ ۋارقىراپ قوياتتى، ئۇنىڭغا جاۋابەن، چەكسىز دالا ئەكس سادا قايتۇراتتى. شاخلار تېخىمۇ ھەيۋەتلىك

www.uyghurkitap.com

قاراسلايتتى، نېمىلەردۇ دەھشەتلىك ھۇۋلايتتى، نېمىلەردۇ ئەنسىز چىرقىرايتتى...

تۈن يېرىمىدىن ئېشىپ كەتتى. ھەممە يەردە شۇ غەلىتە سادا. ئات بىر خىل قەدەم تاشلاپ ماڭماقتا. ئاسمان قارا قازاننى كۆمتۈرۈپ قويغاندەك قاپقاراڭغۇ، چاپاننىڭ پېشچىلىك بۇلۇت ئارىسىدا سىماۋى رەڭلىك بىرنەرسە لەرزان ئۈزۈپ يۈرۈپتۇ. شەۋكەت ئۇنىڭ ئاي ئىكەنلىكىنى تەسلىكتە ئىلغا قىلدى ۋە گويا ئۆزىگە ھەمراھ تاپقاندەك خۇشاللىنىپ، ئايغا تىكىلگىنىچە كۈلۈمسىرىدى، تىنىمسىز ئۇشقىرتىۋاتقان شۇۋىرغان ئۇنىڭغا تومۇزدا ياغقان يامغۇردەك ھۇزۇر بېغىشلىماقتا ئىدى. ئۇ ئەتراپقا مەغرۇر نەزەر تاشلىغاچ، ئۇچىسىدىكى تونىنى سالدى-دە، ئاستىغا بېسىپ، ئاتقا قامچا سالدى... ئات شامالدەك يورغىلايتتى. شەۋكەتنىڭ چىشلىرى توختاۋسىز كاسىلدايتتى، چۇلۇۋۇر تۇتقان قولى ھېچ نەرسىنى سەزمەيتتى، يول داۋاملاشقانسېرى شەۋكەتنىڭ ۋۇجۇدىنى بەزىدە سۇر باسسا، بەزىدە ئۇنىڭ خىياللىرى چېچىلىپ، كۆڭلىگە كەلمىگەن ئىشلار قالمايتتى. بەزىدە ئۆزىنىڭ بۇ چېكىدىن ئاشقان بەڭباشلىقىدىن ئۈركۈنسە، بەزىدە بۇنى ئۆز گۇناھى ئۈچۈن بېرىلگەن ھەقلىق جازا دەپ تونۇپ، ئۆز تەقدىرى ئۈستىدە قىلچە باش قاتۇرمايتتى.

بىردىن شۇۋىرغان توختاپ، ئەتراپنى جىملىق باستى، يۇلغۇنلۇقمۇ چوڭقۇر ئۇيقۇغا پاتقاندەك، غەلىتە سادالارمۇ بېسىقتى. قار كۈچەيگەنىدى. شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى ھېچ نەرسىنى پەرق ئېتەلمەي قالدى. ئۇ ئاتنىڭ چۇلۇۋۇرىنى تارتتى-دە، سەكرەپ يەرگە چۈشتى. يانچۇقىدىن سەرەڭگىنى ئېلىپ، ئالقىنى بىلەن دالدا قىلىپ تۇرۇپ

ياقتى. پۈتۈن زېھنىنى ئىككى كۆزىگە يىغىپ، گەۋدىسىنى يېرىم ئەگكىنىچە، ئاپئاق قار بىلەن چۈمكەلگەن دالىدىن ئاتلارنىڭ تۇياق ئىزلىرىنى ئىزدەشكە باشلىدى. بىرىنچى، ئىككىنچى، ئۈچىنچى... سەرەڭگىلەر يېقىلدى، مانا... مانا... شەۋكەتنىڭ يۈرىكى خۇشاللىقتىن ئويناپ، پۈتۈن ئەتراپ كۈندۈزدەك يورۇپ كەتكەندەك بولدى. ئۇ ئاتلارنىڭ تۇياق ئىزلىرىنىلا ئەمەس، بەلكى، تېخى پۈتۈنلەي قار بىلەن كۆمۈلۈپ كېتىشكە ئۈلگۈرمىگەن تېزەك دۆۋىسىنىمۇ ئۇچراتقانىدى!

شەۋكەت ئۆزىگە يات بىر خىل چاققانلىق بىلەن ئات ئۈستىگە قوندى-دە، ئاتقا قامچا سالدى. ئات ئالغا ئېتىلدى، يۇلغۇن شاخلىرى قاراسلاشقا، نېمىلەردۇ دەھشەتلىك ھۇۋلاشقا، نېمىلەردۇ ئەنسىز چىرقىراشقا باشلىدى، ئات بىر خىل يورۇپ كېتىپ بارىدۇ. ئۇپۇق سۇزۇلۇشقا باشلىدى. شەۋكەتنىڭ كۆڭلىمۇ يورۇپ، ئۈمىد، ئىشەنچ بىلەن تولماقتا. ئىككىسىنىڭ بىرى: يا رەھمەتجانلار بىلەن ئۇچرىشىپ، ئاباقلارنى قولغا چۈشۈرۈش جېڭىگە ئۇلار بىلەن بىرلىكتە قاتنىشىدۇ، يا بولمىسا، مۇشۇ چەكسىز دالىدا تېنەپ-تەمتىرەپ يۈرۈپ، ياش ھاياتىنى قاغا-قۇزغۇنلارغا يەم قىلىپ بېرىدۇ. ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۈچىنچى يول يوق!...

شەۋكەت ئاشۇنداق خىياللار بىلەن كېتىۋاتقاندا، رەھمەتجانلار ئۇچراپ قالدى.

— يارايسەن، بالام، يارايسەن! — دېدى نامان ئاكا ئۇنىڭ دولىسىغا قېقىپ، — يولۋاستەك جىگىرى بار يىگىت بولۇپسەن، بالام!

— يا ئاللا، نېمىدېگەن يۈرەكلىك بالا بۇ؟ بۇنىڭ ئورنىدا باشقا

www.uyghurkitap.com

ئادەم بولىدىغان بولسا، يېرىم يولدىلا جېنى چىقىپ بولاتتى!

— شۇنى دېسەڭلەرچۇ!

— ئانىسى ئوغۇل بالا دەپ تۇغقان ئادەم مانا مۇشۇنداق بولۇشى كېرەك ـ دە!

— ....

تەرەپ ـ تەرەپتىن يېغىۋاتقان ماختاش سادالىرى ئىچىدە، شەۋكەتنىڭ ۋۇجۇدى يايراپ، كۆزلىرىدە تەبەسسۇم جىلۋە قىلدى. ئۇ راسا بىر ماختىنىۋېلىش ئۈچۈن ئاغزىنى گەپكە ئۇمەللەۋاتقاندا، رەھمەتجان جىددىي تەلەپپۇزدا سورىدى:

— شەۋكەت، كىم سېنى بۇ يەرگە ئەۋەتتى؟

شەۋكەت كېسىپلا جاۋاب بەردى:

— ئۆزەم كەلدىم.

— كىمنىڭ رۇخستى بىلەن كەلدىڭ؟

— ....

— كىمنىڭ رۇخستى بىلەن كەلدىڭ دەيمەن!

رەھمەتجاننىڭ ئاۋازى شۇنداق جاراڭلىق، تەلەپپۇزى شۇنداق قاتتىق ئىدىكى، شەۋكەتنىڭ پۇت ـ قولى لەسسىدە بوشىشىپ كەتتى. ئۇ ئەتراپىدىكىلەردىن مەدەت تىلەۋاتقاندەك، ھەربىر كىشىگە يەر ئاستىدىن كۆز يۈگۈرتۈپ چىققاندىن كېيىن، تىترەك ئاۋازدا:

— ھېچكىمنىڭ، — دېدى.

— ھېچكىمنىڭ؟ — رەھمەتجاننىڭ چىرايى ئۆكۈپ كەتتى، — ماۋۇ بەڭباشلىقنى كۆرۈڭ!... بۇ يەرگە كېلىشىڭدىن كىملەرنىڭ خەۋىرى بار؟

— ....

— گەپ قىل دەيمەن!
— ھېچكىمنىڭ....
— ئاناڭمۇ بىلمەمدۇ؟
— ....
شەۋكەتنىڭ ئەمدى گەپ قىلىش تۇرماق، بېشىنى يەردىن ئۈستۈن قىلىشقىمۇ قۇربى يەتمەيۋاتاتتى.
رەھمەتجان چېچىلىپ كەتتى:
— سەن نېمە ئىش قىلىدىغان ئادەم؟ ئىشچى! شۇنداقمۇ؟ ئىشچى ئۆز زاۋۇتى، ئۆز سېخى، ئۆز ماشىنىسى يېنىدا مەھكەم تۇرۇپ، تەشكىل ئۆزىگە تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئادا قىلماي، بېشى قايىغان، پۇتى تايغان يەرلەردە يۈرسە، ئۆز بۇرچىنى قانداق ئاقلىيالايدۇ؟ سەن مۇشۇنىمۇ چۈشەنمەمسەن؟
شەۋكەت ئۈنچىقمىدى. رەھمەتجان تېخىمۇ كەسكىن تەلەپپۇزدا سۆزىنى داۋام قىلدى:
— بەلكى كۆڭلۈڭدە باتۇرلۇقىڭنى تەشكىلگە بىر كۆرسىتىپ قويماقچى بولغاندۇرسەن! شۇنداقمۇ؟ ھىم.... تېخى يول بويى شۇنچە جىق ئادەمنىڭ دوپپىسىغا جىگدە ساپسەن... سەن مۇنداق قاراملىق، مۇنداق ئالدامچىلىقنى كىمدىن ئۆگەنگەن؟
شەۋكەت يەنىلا ئۈنچىقمىدى. ئەمدى ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرى نەملەنگەندى. رەھمەتجان ئۇنىڭ ھېچكىمگە تىنماستىن بۇ يەرگە كەلگەنلىكى تۈپەيلىدىن، ھازىر شەھەردە بولۇۋاتقان سارىسىمە ئۈستىدە خېلى ئۇزۇن توختالغاندىن كېيىن، تەلەپپۇزىنى سەل يۇمشىتىپ سورىدى:
— قورسىقىڭ ئاچتىمۇ؟

شەۋكەت ئۇنىڭغا لۆممىدە بىر قارىدى-دە، كېسىپلا جاۋاب بەردى:

— ياق.

— توڭدۇڭمۇ؟

— ياق.

— بىردەم ئۇخلىۋالامسەن؟

— ياق.

— راست گەپ قىل. ئۇنداق بولسا، دەرھال ئېتىڭنى مىن-دە، كەينىڭگە يان!

شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىدىن ئىككى تامچە ياش دومىلاپ چىقىپ، مەڭزىدە توختىدى. ئۇنىڭ ئاغزى ئېچىلىپلا قالغانىدى. چىرايى شۇنداق ئايانچلىق ئىدىكى، ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئىچى ئاغرىماسلىقى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بىراق، رەھمەتجان گويا بۇ ھالنى كۆرمەيۋاتقاندەك سۆزىنى تەكرارلىدى:

— دەرھال كەينىڭگە يېنىپ، كىچىك سەيدىخان ئاچامنىڭ قېشىدا ئوبدان ئارام ئال. ئەتە سەھەر تۇرۇپ گۆشخانىغا بېرىپ، ھەممە گەپنى ئايۇپكامغا ئەينەن ئېيت. ئۇ سېنى سەھەردە يولغا سېلىپ قويسۇن.

ھەممەيلەن بىر-بىرىگە مەنىلىك قارىشىۋېلىشتى. رەھمەتجاننىڭ كۆزلىرى سۇرلۇك چاقنايتتى. شەۋكەت بىر ئۇنىڭغا، بىر كۆپچىلىككە يەر ئاستىدىن ئايانچلىق تىكىلدى-دە، جايىدىن قىمىرلاپمۇ قويمىدى.

رەھمەتجان كەسكىن بۇيرۇق ئاھاڭىدا ۋارقىرىدى:

— شەۋكەت! ئاڭلىدىڭمۇ؟ دەرھال ئاتنى مىنىپ يولغا چۈش!

شەۋكەت سىغىز لايغا پېتىپ قالغاندەك ئۆزىگە بويسۇنمايۋاتقان پۇتلىرىنى تەسلىكتە يۆتكەپ، ئۆزى مىنىپ كەلگەن ئاتنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن ئېگەر ئۈستىدىن نامان ئاكىنىڭ پاختىلىق تونىنى ئالدى-دە، ئالدىرىماي ئۇچىسىغا ئارتتى. ئاندىن، بىر قولى بىلەن ئېگەرنى تۇتۇپ، ئىككىنچى قولىنى ئاتنىڭ ساغرىسىغا ئۇزاتقاندا، بىردىن يۈزىنى ئېگەرنىڭ تەرلىكىگە ياقتى-دە، بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. پۈتۈن ئەزاسى بوشراق ئۇيۇتۇلغان لەگىپۇگدەك تىترەيتتى. ئۇنىڭ بۇ ھالىتى پۈتۈن كائىناتنى تەئەججۇپكە سالدى بولغاي، كەڭ ئاسمان، چەكسىز دالا، بىپايان يۇلغۇنلۇق قوينىنى سۈكۈت قاپلىدى. نامان ئاكىنىڭ كۆزلىرىدىن ئېتىلىپ چىققان ياش تامچىلىرى ساقاللىرىنى نەملىدى. سۇلايمان قاتارلىقلار ئېغىر "ئۇھ" تارتتى. رەھمەتجان چىشىنى چىشىغا باسقان ھالدا، يەرگە قاراپ جىم تۇراتتى...

— بالام، رەھمەتجان! نامان ئاكا بىردىن جىملىقنى بۇزۇپ، رەھمەتجاننىڭ يېنىغا كەلدى، — شەۋكەت ھەقىقەتەن ئەقىلسىزلىق قىپتۇ. ئۇنى ھەرنېمە قىلسىڭىز ھەق. كېچىچە يالغۇز يول مېڭىپ، خېلى ئوبدان جاجىسىنى يەپتۇ. بۇ تېخى ئۇنىڭغا ئاز. لېكىن... — بوۋاي بىردىنلا جىم بولۇپ قالدى. خېلىدىن كېيىن كېسىپلا دېدى، — شەۋكەتنىڭ ئورنىغا مەن ياكى سۇلايمان ئاخۇن قايتىپ، ئەھۋالنى ئېيتىپ شۇجىغا مەلۇم قىلايلى. بۇنىڭغا ئۇنىمىسىڭىز...

— شۇنداق قىلايلى، رەھمەتجان!

— شەۋكەتنىڭ كەتكىنىدىن، باشقا بىرىمىزنىڭ كەتكىنىمىز تۈزۈك.

— شەۋكەت بۇ يەردىن كېتىدىغان بولسا، ھامان بىر كۆزىمىز

كەينىمىزدە قالدۇ...

لېكىن رەھمەتجان ھېچكىمنىڭ گېپىنى ئىلىك ئالمىدى. شەۋكەت يىغلىغىنىچە ئاتقا مىنىپ، سالپىيىپ كەينىگە ياندى...

شەۋكەت زادى قانچىلىك يول يۈردىكىن ـ تاڭ، يۇلغۇن شاخلىرىنىڭ دەھشەتلىك قاراسلىشى ئۇنى چۆچۈتۈۋەتتى. تووۋا، ماۋۇ ئىشنى... ئۇنىڭ ئالدىدا ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىن تۇراتتى! شەۋكەت نەدىمۇ ئۇلاردىن ئەيمەنگەي، خۇشاللىقتىن جېنى ئىچىگە پاتماي، ئۆزىنى ئات ئۈستىدىن يەرگە ئاتتى. بىر پەشۋا بىلەن مەھەممەت ئىمىننى ئوڭدىسىغا چۈشۈرۈپ، ئاباقنىڭ گېلىدىن بوغۇپ ئاستىغا باستى. ئىككىيلەن راسا پومىداقلىشىۋاتقاندا، مەھەممەت ئىمىن ئىنجىقلاپ ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاباققا ياردەمگە كەلدى. "قاس ـ قۇس، گۇپ ـ گۇپ" قىلغان مۇشت، پەشۋا، كاللا ئاۋازىغا قىيا ـ چىيا، داد ـ پەرياد ئاۋازلىرى قوشۇلۇپ، تۈن قوينىنى لەرزىگە كەلتۈرمەكتە. شەۋكەت شۇنداق شىددەت بىلەن ھۇجۇمغا ئۆتمەكتە ئىدىكى، ئۇنىڭ زەربىسى ئالدىدا، ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىن لاچىن سوققان نىمجان ئاق قۇشقاچتەك تىپىرلاپ، جان قايغۇسىدا داد ـ پەرياد كۆتۈرمەكتە ئىدى، ھەتتا ئاباق ئىلگىرىكى ھىلىگەرلىكنى ئىشقا سېلىپ، شېرىن ـ شېكەر سۆزلەر بىلەن شەۋكەتنى ئالداشقا ئۇرۇنماقتا ئىدى. ھىم...شەۋكەتنى كىم چاغلاۋاتىدىكىنا، ئۇ!.... شەۋكەت ئەمدى ھېلىقى گول بالا ئەمەس! ئۇنى شېرىن سۆزلەر بىلەن ئالداشقا ئۇرۇنۇش ـــ ئۇچىغا چىققان ئەخمەقلىق!... شەۋكەت ئاباقنىڭ ئاغزىغا بىر مۇشت سالغانىدى، ئاباق مىكىجىندەك چىرقىراپ، قار ئۈستىگە تىك موللاق چۈشتى. شەۋكەت ئۆتۈكىنىڭ قونجىدىن پىچىقىنى سۇغۇرۇپ ئېلىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلاندى. ئەمما ھايال

ئۆتـمەي، ئاجايىپ كۆچلۈك بىر قول شەۋكەتـىنىڭ گېلىنى شۇنـداق قاتتىق بوغدىكى، ئۇنىڭ ۋارقىراشقىمۇ قۇربى يەتمىدى...

— بالام... بالام شەۋكەت... كۆزۈڭنى ئاچقىنا، جېنىم بالام!...

چىلىق-چىـلىق تەرگە چۆمـگەن شەۋكەت تەسلىكـتە كۆزلىرىـنى ئاچتى. ئۇ يەنىلا كېسەلخانىنىڭ كارىۋىتىدا ياتاتتى. دەككە-دۈككىدە چىرايـىنى مۇڭ باسـقان ئابـدەم گەۋدىـسـىنى يېرىم ئەگـكـىنچە، كارىۋات يېنىدا ئۇنىڭغا تەلمۈرۈپ قاراپ تۇراتتى.

شەۋكەت ئېغىـر نەپـەس ئالـدى. ئابـدەم تـىتـرەك ئاۋازدا سورىدى:

— بىر يېرىڭ ئاغرىۋاتامـدۇ؟

شەۋكەت قىسقىلا جاۋاب بەردى:

— ياق.

— دوختۇرنى چاقىرايمۇ؟

— ياق.

بۇنـداق سوئال-جاۋاب بىرپـەس داۋام قىـلـغانـدىن كېيـىن، ئابـدەم "ئۇ-ھ-ھ..." دەپ سوزۇپ بىر تـىنـىۋېلىپ، شەۋكەتـىنىڭ كارىۋىتىنىڭ ئاياغ تەرىپىگە ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ پۇتـلىرىنى سـىلاشقا باشلـىدى. شەۋكەت ياتاقـنى كۈنـدۈزدەك يورۇتۇپ تۇرغان نوغۇچ چىراغقا بىردەم تىكىلدى-دە، كۆزلىرىنى قىيا يۇمۇپ، بۈگۈن بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنى غىل-پال ئېسىگە ئالدى: ئۇنى يوقـلىغۇچـىلارنىڭ ئايىغى كۈن بويى ئۈزۈلـمـىدى. قولـىنى رىيـتـىگـىنـدە سۇرەتـكە ئالدۇرۇش ئۈچۈن كەلـگەن رازاقـمۇ ئۇنى ئالاھـىدە يوقلـىدى ۋە رەھمەتجانلارنىڭ ئاباقـلارنىڭ ئىزىغا چۈشۈۋالغانلىقى توغرىسـىدىكى خەۋەرنى يەتـكـۈزدى. شەۋكەت ئۇنـىڭـدىن قايـتا-قايـتا سوراپ،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

رەھمەتجانلارنىڭ قايسى تەرەپكە كېتىۋاتقانلىقىنى بىلىۋالدى. رازاق چىقىپ كېتىپ خېلى ئۇزۇنغىچە شەۋكەت خۇشاللىقتا ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالمىدى. كېيىن، بىردىن كۆڭلى بۇزۇلۇپ، ئۆزىنى گويا ئاباقلارنى قاچۇرۇپ قويغان جاۋابكاردەك سېزىشكە باشلىدى. ئەمدى ئۇ ئۆزىدىن نەپرەتلىنەتتى، سەسكىنەتتى. مۇبادا، ئاباقلار قولغا چۈشمەي قالغۇدەك بولسا، كىشىلەرنىڭ يۈزىگە قانداق قاراش-تىن غەم قىلاتتى... ئويلايتتى، ئويلىغانسېرى خىياللىرى چېچىلىپ، كۆڭلى تېخىمۇ بىئارام بولاتتى. بۇنىڭدىن يېرىم سائەتچە ئىلگىرى، شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى چالا-پۇچۇق ئىلىناشقانىدى، ئۇنىڭدا ئويلىغان-لىرىنى چۈشىدە كۆردى. خىجىل بولغىنىدىن، چۈشىدە كۆرگەنلىرىنى ئابدەمدىن يوشۇردى. ئەمما، كۆڭلىدە: "راستىنلا ئاباقلارنى تۇتۇش جېڭىگە قاتناشسام نېمىدېگەن ياخشى-ھە!..." دەۋاتاتتى.

ئىشكىنىڭ غىچچىدە ئېچىلىشى شەۋكەتنىڭ خىيال قۇشلىرىنى بىراقلا ئۇچۇرۇۋەتتى. قولىدا چاقىقانغىنا رو كورا كۆتۈرگەن ئانار بوسۇغىدىلا تۇراتتى. ئۇ رەيھانىنى ئۆزىگە ھەمراھ قىلىپ كەلگەنىدى. شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى ئۇنىڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچرىشا-ئۇچراش-ماستىن، ئابدەم ئىتتىك ئورنىدىن تۇردى، -دە، ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ، پېشانىسىگە سۆيۈپ، قولىدىن كورىنى ئالدى.

— ئانامۇ كەلمەكچى ئىدى، — دېدى ئانار شەۋكەتتىن ئەھۋال سورىغاندىن كېيىن، ئابدەمگە ئۆزرە ئېيتىپ، — ئۆيگە مېھمان كېلىپ قېلىپ، ئۆيدىن چىقالمىدى. "ئەتە جەزمەن بارىمەن" دەيدۇ.

— رەھمەت، قىزىم، ئىككى-ئۈچ كۈننىڭىياغى ھەممىڭلار نەچچە قېتىمدىن يوقلاپ كەلدىڭلار، سىلەرنىڭ بىزگە قىلغان ياخشىلىقىڭلارنى قاچانمۇ ياندۇرۇپ بولارمىز؟! رەھمەت، ئوبدان قىزىم، قولىڭىزغا

قىزىلگۈل ئۈنۈپ چىقار، ئىلاھىم!...

ئانار ئابدەمگە، رەيھان شەۋكەتكە زورلاپ يۈرۈپ، كورىدىكى پېتىر مانتىنىڭ بىرىنى قالدۇرماي يېگۈزۈشتى. رەيھان بۇ مانتىلارنى ئانارنىڭ ئۆز قولى بىلەن تۈگكەنلىكىنى ئېيتقاندا، شەۋكەتنىڭ يۈرىكى ساما سېلىپ، ئانارغا يەر ئاستىدىن مەنىلىك قاراپ قويدى. ئانار ئوڭايسىزلانغىنىدىن، يۈزلىرى لاپپىدە ئوت ئېلىپ، كۆزلىرىنى ئۇنىڭدىن ئېلىپ قاچتى. ئاستىدىكى ئورۇندۇق بىر يېنىغا قىڭغىيىپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ، قوللىرى ئىختىيارسىز ھالدا كارىۋاتنىڭ يان ياغىچىغا يېپىشتى.

ئاخىر، ئابدەم ئۇنى بۇ ئوڭايسىزلىقتىن قۇتقۇزدى:

— رەيھان بىلەن مەن كورىنى يۇيۇپ كىرەي، — ئانار ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ يولىنى توسدى. لېكىن، ئابدەم نىيىتىدىن يانمىدى.

ئىشىك يېپىلغاندا، ئانار بىلەن شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى يەنە بىر قېتىم ئۇچراشتى. شەۋكەت ئانارنىڭ كۆزلىرىدە ئۆزىگە بولغان چەكسىز ھېسداشلىقتىن بۆلەك ھېچ نەرسىنى كۆرمىدى. ئەكسىچە، ئانار شەۋكەتنىڭ كۆزلىرىدە پۇشايمان، خىجىللىق، ھەسرەت، قورۇنۇش، دېلىغۇللۇق....ئۇچقۇنلىرىنى كۆردى. ئۇ ئۇنى بۇ ئوڭايسىز ھالەتتىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن، ئەتەي مۇنداق دېدى:

— ئادەمنى ئەجەبمۇ قورقۇتتىڭىزا، شەۋكەت! ھېلىمۇ ياخشى، بۇنچىلىك بولۇپ قاپسىز...

شەۋكەت ئۈنچىقمىدى. ئانار قورۇنۇپراق سورىدى:

— بىر يېرىڭىز ئاغرىمايدىغاندۇ؟

— ياق.

— نېمىشقا يىغلايسىز؟

ئانار شەۋكەتنىڭ چاناقلىرىدا يالتىراپ تۇرغان ياش مونچاقلىرىنى كۆرۈپ قالغانىدى. نېمە قىلىشنى بىلمەي، ئۆرە تۇرغىنىچە قېتىپ قالغان ئانار سوئالىنى تەكرارلىدى: نېمىشقا يىغلايسىز، شەۋكەت؟

— ئانار، مەن ئازدىم!... مەن ئالدانىدىم...مەن...، — شەۋكەت شۇنداق ئايانچلىق ئاۋازدا سۆزلەيتتىكى، ئانارنىڭ كۆزلىرىگىمۇ ئىختىيارسىز ياش كەلدى. شەۋكەت تۇنۇگۇن يەن شۇجى بىلەن رامىزان چاڭچاڭغا سۆزلەپ بەرگەنلىرىنىلا ئەمەس، ھەتتا ئانارنى قاچان، قايسى ئىشتا، قانداق گەپلەر بىلەن ئالدىغانلىقىنىمۇ يىپىدىن ـ يىڭنىسىغىچە سۆزلىدى. ئاخىردا قاتتىق ئۆكۈنگەن ھالدا، — ئانار، مېنى تىللاڭ... مەن...مەن...، — دەپ قېقىلىپ كەتتى.

ئانار ئالدىراش يانچۇقىدىن قول ياغلىقىنى چىقاردى ـ دە، شەۋكەتنىڭ ياش تەرىپىگە كېلىپ، كۆز ياشلىرىنى ئاۋايلاپ سۈرتۈشكە باشلىدى ۋە:

— شەۋكەت، مەن ھەممە گەپنى ئاڭلىدىم... سىز ئوبدان، سىز... — دېدى.

— نېمە! — شەۋكەت كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، ئانارغا ھەيرانلىق ئىلكىدە تىكىلدى، — كىمدىن ئاڭلىدىڭىز؟

— دادامدىن ئاڭلىدىم.

— ھە!... قاچان ئاڭلىدىڭىز؟

— ئاخشام ئاڭلىدىم .

— مېنى تازا تىللىغانسىز؟

— بىكاردىن ـ بىكار نېمىشقا تىللايدىكەنمىز؟ دادام سىزنى ماختىدى دەڭا!

— راست گەپ قىلىۋاتامسىز، ئانار؟

شەۋكەتنىڭ قوللىرى ئانارنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتتۇۋالغانىدى. ئانار قولىنى تارتىپمۇ ئالمىدى. يېقىملىق كۈلۈمسىرىگىنىچە، ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ئۇدۇل قاراپ تۇرۇپ چاقچاق قىلدى:

— مەن قاچان يالغان گەپ قىلغان؟ يالغان دېگەن سىزدىن ئاشامتى!؟ دادام بارغۇ، سىزنى: "شەۋكەت شۇنداق ئەقىللىق، شۇنداق يۈرەكلىك يىگىت بولۇپتۇكى، مەن بۇ قېتىم ئۇنىڭغا قايىل بولدۇم!..." دەپ ماختىغانىدى، ئانام: "نېمىگە قاراپ شۇنداق دەيسىز؟ بۇ چاقىقىچە بۇنداق گەپلەرنى قىلمىغانىدىڭىزغۇ؟..." دەپ سورىدى. بۇ چاغدا دادام : "ئىلگىرى ئۇ كىچىككىنە كەمچىلىك ئۆتكۈزۈپ قويسا، كىرپىدەك تۈگۈلۈۋېلىپ، زادى گەپ قىلغىلى ئۇنىمايتتى. بىلەمسىلە؟ بۈگۈن ئۇ يىگىتتەك ئىش قىلدى: كاللىسىدىكى ھەممە مالىماتاڭچىلىقنى باتۇرلۇق بىلەن ئېچىپ تاشلىدى. قاراپ تۇرۇڭلار، ئۇ ئەمدى چوقۇم دادىسىدەك ئادەم بولىدۇ!..." دېدى.

ئىككى جۈپ كۆز يەنە ئۇچراشتى. ئەمدى ئىككىلىسى يېقىملىق كۈلۈمسىرەيتتى. لېكىن، شەۋكەتنىڭ كۈلۈمسىرىشى ئانارنىڭكىگە ئوخشىمايتتى. ئۇنىڭ كۈلۈمسىرىشىدە يوشۇرۇپ بولمايدىغان خىجالەتچىلىك بار ئىدى. بۇنى ئانار سېزىپ تۇراتتى. شۇنداق بولسىمۇ شەۋكەت بىرئاز جۈرئەتلىنىپ:

— سىزنىڭ ماڭا بولغان قارىشىڭىز بەلكىم رامىزان ئاكامنىڭكىدەك ئەمەستۇ؟ — دەپ سورىدى.

— باياتىن مەن نېمە دېدىم؟ — ئانار سوئالغا سوئال بىلەن جاۋاب بەردى.

شەۋكەت بىرھازا ئويلانغاندىن كېيىن، ئانارنىڭ: «سىز ئوبدان... سىز ئوبدان... دېگەن سۆزلىرىنى غىل-پال ئېسىگە ئالدى-دە، كۆڭلى ۋاللىدە يورۇپ كەتتى ۋە ئۆزىنى سەزمىگەن هالدا:

— مەن ئەسكى ئەمەسمۇ؟ — دەپ تاشلىدى. ئانارمۇ تۇيۇقسىزلا:

— ئۆزىڭىز قانداق بولسىڭىز، شۇنداق! — دېدى-دە، ئىتتىك قولىنى تارتىۋالدى. ئەمما، ياغلىق شەۋكەتنىڭ قولىدا قالدى. ئۇ بۇنى قەستەن قىلدىمۇ ياكى ئۇنتۇلۇپ قالدىمۇ، بىلىپ بولمايتتى.

شەۋكەت ئېخىمۇ جۈرئەتلىنىپ سورىدى:

— مەن مەينەت-ھە؟

— ھە، مەينەت!...

ئانار كۈلدى.

— توخۇ!...

شەۋكەتمۇ كۈلدى.

— مەينەت!... مەينەت!...

— توخۇ!...توخۇ!...

— مەينەت!... مەينەت!...

ئانارنىڭ ھەم يۇمشاق، ھەم ئوتتەك ئىسسىق ئالقىنى شەۋكەتنىڭ ئاغزى ۋە مەڭزىگە كەينى-كەينىدىن بىرقانچە قېتىم يەڭگىللىكتىنا تەگدى.

شەۋكەت ئۇ قولنى تۇتۇۋېلىشقا خېلىلا ئۇرۇنۇپ باققان بولسىمۇ، بەربىر تۇتالمىدى. بىر قولى ئاسما ئوكۇل بىلەن بەند قىلىنغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇكدا ياتقان ئادەمنىڭ پۈتۈن ئەركى ئۆز قولىدا تۇرغان ئادەم بىلەن تەڭ كېلەلىگىدىنى نەدە بار؟!

ئىشكىنىڭ تىرىقلىشى ئۇلارنى ئېسىگە كەلتۈردى. ئابىدەم

بىلەن رەيھان قايتىپ كىرگەنىدى. ئانار ئىتتىك ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ، رەيھاننىڭ قولىنى تۇتتى.

— ئابدەم ئاچا، بىز قايتىپ كېتەيلىمىكىن؟

— ماقۇل، بالام. قار ياغقىلى تۇرۇپتۇ. بۇ قاراڭغۇدا قانداقمۇ كېتەرسىلەر؟ ئايدىڭ بولغان بولسىمۇ كاشكى...

— يولدا چىراغ بار ئەمەسمۇ؟ ۋېلىسىپىت بىلەن بىردەمدە بېرىپ بولىمىز.

— ماقۇل، قىزىم. ئاۋايلاپراق مېڭىڭلار...

ئانار ئابدەمنىڭ قولىدىن كورىنى ئېلىپ، رەيھان بىلەن بىللە ئىشىكتىن چىقتى. شەۋكەتكە "خوش" دەپمۇ قويمىدى. ئۇنىڭ بۇ ئىشى دەسلەپ شەۋكەتنىڭ كۆڭلىگە كەلدى، كېيىن نېمە ئۈچۈندۇ يۈرىكى خۇشاللىقتىن ئويناپ، ئىختىيارسىز كۈلۈمسىرىدى. ئۇ ئۆز قولىدا ئانارنىڭ ياغلىقى تۇرغانلىقىنى سەزگەنىدى. ئابدەم ئانارنى ئۇزاتقىلى چىقىپ كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، شەۋكەت ياغلىقنىڭ بىر بۇرجىكىدىن تۇتۇپ، قاتلىقىنى ئاچتى-دە، ئۇنىڭغا پۈتۈن زېھنى بىلەن تىكىلدى: بۇ پاكىز ياغلىقنىڭ چۆرىسىگە ئاق يىپەكتىن چوچىلىق كەشتە تۇتۇلغانىدى، بىر بۇرجىكىگە ئۇرۇكنىڭ چېچەكلىگەن بىر تال شېخىغا قونۇپ، بىر-بىرىگە يېقىملىق بېقىشىپ سايراۋاتقان بىر جۈپ تۇمۇچۇق كەشتىلەنگەنىدى.

شەۋكەت ئۇنى بىركىمنىڭ تارتىۋېلىشىدىن ئەنسىرىگەندەك ئىتتىك قاتلاپ، يوتقاننىڭ ئىچىگە تىقتى-دە، يۈرىكىگە مەھكەم باستى...

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بەربات بولغان خام خىيال

— ئەجەب ياغدى بۇ قار، ئەجەب ياغدى!

— ياغسۇن! مېنى دېسە، ھەممە يەر قار بىلەن كۆمۈلۈپ كەتسۇن!

— تازا گەپلىرىڭ بار-دە، سىڭلىم! ھەممە يەر قار بىلەن كۆمۈلۈپ كەتسە، سەن بىلەن ماڭا نېمە پايدىسى !

— "نېمە پايدىسى" دېگىنىڭنى قارا! قار دېگەن خۇدانىڭ رەھمىتى، ئۇكا! كۆرىسەن، يەنە مۇشۇنداق ئىككى-ئۈچ كۈن يېغىپ بېرىدىغان بولسا بارغۇ، ئۈچ ۋاخلىق تامىقىڭغا كەكلىك بىلەن ئۇلاي گۆشى يەپ، سېمىق كېكىرىپ كېتىسەن دېگىنە! ئۇغۇ تۇرىۋەرسۇن، ھەممىدىن مۇھىمى — بىزنى "ئوۋلايدىغان"لارنىڭ يولى كېسىلىدۇ... ھە-ي... بالا سەن-دە، بالا! ئۇلۇشكۈن مەن مۇشۇ يەرگە كېلىشنى ئېيتقاندا، خېلىلا دېلىغۇل بولدۇڭغۇ دەيمەن؟... بەلكى ئۇ چاغدا، مۇشۇنچىلىك ئامان قېلىشىمىزغا كۆزۈڭ يەتمىگەن بولغىيدى؟ ھېچقىسى يوق. ئۆتكەنگە سالاۋات، دەپتىكەن!... مانا بۈگۈن كۆردۈڭغۇ، ناشتىلىقىمىزغا ئۇلگۈرتۈپ، خۇدايىم ئىككى دانە كەكلىك يەتكۈزۈپ بەردى. ئەگەردە مەن سەللا چاققانلىق قىلغان بولسام، بىراقلا يەتتە-سەككىزنى جايلايتتىم... خەپ... تاڭ ئاتسۇنچۇ، شۇنداق ئوۋلايمىزكى، ئەسلى تاماشا مۇشۇ يەردە ئىكەن، دەپ قالىسەن!... ھوي، جىمىپ كەتتىڭغۇ! ئۇخلاۋاتامسەن نېمە؟

— نەدىكى ئۇيقۇكەن ئۇ! ھەي...

— يەنە تولغىنىقىڭ تۇتقىلى تۇردىغۇ! ئۆينى سېغىنىپ كەتتىڭمۇيا؟

— قويغىنا، پاشىدەك گىڭشىداۋەرمەي!... "ئېشەك ئۆلسە،

كۆتىنى غىجەك ① تارتىپتۇ" دېگەندەك، نەدىكى تۆكى يوق گەپنى قىلىۋېرىدىكەنسەن!... يەنە بىرنەچچە كۈن مۇشۇنداق ئۆتىدىغان بولسا، ئادەمنى ساراڭ قىلىپ قويىدىغان ئوخشايسەن!...

— تېرىكمە ئۇكا، تېرىكمە! سېنىڭغۇ چاقچاق قىلغۇچىلىكى يوق بىرنېمە ئىكەنلىكىڭنى ئەزەلدىن بىلەتتىم... ھەي مېنىڭ ئاغزىم! زېرىكىشنى باسارمىكىن، دەپ ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ تاشلىغىنىمغا تويغۇزۇۋەتتىڭغۇ!... بوپتۇ، گەپ قىلمىدىم!...

ئاباق چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى-دە، يوغان بىر تال ئوتۇننى گۈركىرەپ كۆيۈۋاتقان ئوت ئۈستىگە تاشلىدى. بىرنەچچە تال چوغ ئوت-چۆپ باغلاملىرى بىلەن قىلىپ قويۇلغان گەمە ئىشىكى تەرەپكە دومىلىدى. مەھەممەت ئىمىن قېلىن يېيىتىلغان ئوت-چۆپ ئۈستىگە سېلىنغان گۈللۈك كۆرپە ئۈستىدە قوللىرىنى بېشى ئاستىغا قويغان ھالدا دالىيىپ ياتاتتى. بىرنەچچە كۈنگىچە ئەسكى تامىلىقلار، قىش كۈنلۈكى سۈيى توختاپ كېتىپ، ئىشتىن توختايدىغان سوقا-تۈگ-مەنلەردە لالما ئىتقا ئوخشاش يېتىپ قوپقىنى ئاز كېلىپ، توپتوغرا ئىككى كېچە-كۈندۈز ئات ئۈستىدە چۆل-جەزىرە كېزىش مەھەممەت ئىمىننى پۈتۈنلەي ھالىدىن كەتكۈزۈۋەتكەنىدى. ھېلىمۇ ياخشى، ھېلىقى يۇلغۇنلۇقتا بىر-ئىككى سائەت ئۇخلىۋالغانىكەن، بولمىسا، ئاتتىن غۇلاپ چۈشۈپ كېتىشىمۇ مۇمكىن ئىدى... مەھەممەت ئىمىن بۇ يەرگە يېتىپ كەلگەندىن كېيىنلا ئورنىدىن تۇرماي ياتتى، ئۇخلىدىمۇ، ئۇخلىمىدىمۇ، بۇنى ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. كەچ

---

① غىجەك — غىجىر، مەخسۇسلا چارۋىلارنىڭ چىرىگەن ئۆلۈكلىرىنى يەيدىغان بىر خىل يىرتقۇچ قۇش. — ئاپتور.

www.uyghurkitap.com

كېرەرگە يېقىن، ئاباقىنىڭ زورى بىلەن ئاران بىرنەچچە قوتاننى "سەيلە" قىلدى. مۇنار-مۇنار ئوت-چۆپ، سۆكسۆك، يۇلغۇن دۆۋىلىرىنى كۆرۈپ، خېلىلا كۆڭلى كۆتۈرۈلۈپ، ھاردۇقى چىققاندەك بولۇپ قالدى. ئاباقىنىڭ ئەقىل-پاراسىتىگە، بولۇپمۇ ئۆزىنىڭ خاتىرجەم قىشتىن چىقالايدىغانلىقىغا چىن كۆڭلىدىن قايىل بولدى. قىشنىلا چىقىرىۋالسا، ياز دېگەندە، "پۇل بولسا، جاڭگالدا شورپا" دەپ كۆڭۈل خالىغان يەرگە بېرىش مۇمكىن. بېيجىڭ دەمسەن، شاڭخەي دەمسەن، خاڭجۇ....دەمسەن، نەگىلا بارساڭ باي بالىسىدەك جان باقالايسەن. تېخى ئېپىنى تاپالىساڭ، بىرەر بۇلۇڭ-پۇچقاقتا ئۆي-ئوچاقلىق بولۇپ قېلىشىڭمۇ مۇمكىن. ھازىر مۇنداق قىلىۋاتقانلار ئازمۇ؟! مۇشۇنداق بىرنەچچە يىلنى ئۆتكۈزۈۋالساڭ، ئۇ چاغدا ھەممە ئىش باشقىچە بولىدۇ: رامىزان، لاۋيەن دېگەنلەر جەھەننەمگە ئۈزىمىغاندىمۇ، چوقۇم ئۆزلىرىنى تۈرمىدە كۆرۈشىدۇ! مەھەممەت ئىمىن بىلەن ئاباق بولسا... نېمە بولاركىن؟ ئون نەچچە يىلنىڭ ئالدىدىكىدەك، ياق، تېخى ئۈچ-تۆت يىلنىڭ ئالدىدىكىدەك بالا-چاقىلىرى بىلەن كىچىك ماشىنىلاردا سەيلە قىلىدۇ!...

بىر ھەپتىدىن بۇيان، مەھەممەت ئىمىن بۈگۈن تۈنجى قېتىم ئاشۇنداق شېرىن خىياللارنى سۈرگەنىدى. ئەپسۇسكى، باياتىنىڭزى ئاباق ئەتكەن ئۇنىڭغا يېگۈزگەن بىر چىشلەم كەكلىك گۆشىنى مىننەت قىلىپ، ئاغزى بېسىلماي كاپشىپ چىقتى. ئۇنىڭ بۇ قىلىقى مەھەممەت ئىمىنگە ئاز ئەلەم قىلدى دەمسىز؟ خەپ، بۇ كۈنلىرىمۇ ئۆتۈپ كەتسۇنچۇ! مەھەممەت ئىمىن تازا بىر ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويمىسا ھېساب ئەمەس!... مەيلى، ھازىر ئاباق چۆچۈرىنى خام

ساناپ، نىمە دەپ ئۆزىنى ئوخشاتسا، ئوخشىتىۋەرسۇن! مەھەممەت ئىمىن بۇنىڭغا چىدايدۇ!...

مەھەممەت ئىمىن قىيا يۇمۇقلۇق كۆزلىرىنى يوغان ئاچتى: يەتتە-سەككىز كىشى كەڭ-كۇشادە يېتىپ قوپقۇدەك ئازادە ياسالغان گەمە ئىچى كۈندۈزدەك يورۇق ئىدى. تۈگۈلۈكتىن ئۇدۇللا ئوت ئۈستىگە تۆكۈلۈۋاتقان قار يەرگە چۈشمەستىنلا ئېرىپ كېتەتتى. ئاباقنىڭ جېنى تۆمۈرمىكىن-تاڭ؟ شۇنچە ھېرىپ-چارچىغىنىغا قارىماي، گەمە ئىچىنى بىر ئوبدان سەرەمجانلاشتۇردى. "يالقۇن" گۇڭشېسى گۇڭشى بازىرىدىن سېتىۋالغان ئۇن، گۈرۈچ، ياغ، قازان-قومۇچ دېگەنلەرنى تېگىشلىك جايىغا تىزىپ چىقتى. دۆۋە-دۆۋە سۆكسۆك، يۇلغۇن ئوتۇنلىرىنى كۆتۈرۈپ كېلىپ، گەمە ئىچىنى مەش قويۇلغان ئۆيدەك ئىسسىتىۋەتتى. ئاتلارنى ئوتقا قويۇپ ئېرىتىلگەن قار سۈيى بىلەن سۇغاردى. گەمىنىڭ ئاغزىنى ئوت-چۆپ باغلاملىرى بىلەن توسۇپ، شامال كىرمەيدىغان قىلدى. ھازىر ئۇ يېلىڭ چاپان بىلەنلا ئولتۇراتتى. يېرىم پارچە كىگىزنىڭ ئورنىدەك يەردە پاراسلاپ كۆيۈۋاتقان ئوتقا تىكىلگىنىچە، كەلگۈسى پىلانلىرى ئۈستىدە ئويلايتتى. بەزىلىرىنى ئىچىدە بىلىپ، بەزىلىرىنى مەھەممەت ئىمىنگە ئېيتاتتى. مەھەممەت ئىمىن تولا تەكرارلاۋېرىلگەن بۇ گەپلەرنى ئاڭلاۋېرىشتىن زېرىككەچكە، ئەمدىلىكتە ئانچە قۇلاق سېلىپمۇ كەتمەيۋاتاتتى، ھەتتا تېرىكىۋاتاتتى. مەيلى، تازا زېرىكسۇن! ئاباقمۇ ئەخمەق ئەمەس-دە! ئاباق بۇنداق ياخشى پاناھ جاينى ئاسان تاپقان دەمسىز؟ ئۇ ئىنقىلابىي كومىتېتنىكى ۋەزىپىسى ئېلىپ تاشلىنىش بىلەنلا، ئۆزىنىڭ تۈرمە سىرتىدا ياشايدىغان كۈنلىرى ساناقلىقلا قالغانلىقىنى ناھايىتى ئېنىق سەزدى. جان-قايغۇسىدا نۇرغۇن

كېچىلەرنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزدى. ئۇ يان ئويلاپ، بۇ يان ئويلاپ، ئاخىر، بىر چاغلاردا بۇغراجان بىلەن بىللە ئوۋ ئوۋلاپ، بىللە تۈنىگەن مۇشۇ گەمىلەرنى يادىغا ئالدى. بىر شوپۇر دوستىنىڭ قاراتاغ داۋىنىدىكى خىمىيىۋى ئوغۇت ئاپىرىدىغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ، ئۇنى ئۆزى بىلەن بىللە دۆڭقوتان، ئارا قوتانلاردا ئوۋ ئوۋلاشقا كۆندۈردى. ئاندىن، بىر دوختۇر ئاغىنىسىگە بىر ھەپتىلىك ئىسپىراپكا يازدۇرۇپ، بالىسى ئارقىلىق زاۋۇتقا چىقارتىپ بەردى-دە، "ئوۋ ئوۋلاش"قا كىرىشىپ كەتتى... ھەممە تەييارلىق پۈتكەنىدى. كۈتۈلمىگەندە، مەھەممەت ئىمىن ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ قالدى. بۇمۇ يامان بولماپتىكەن. يالغۇز ئادەمنىڭ بۇنداق بىپايان چۆللۈكتە يوشۇرۇنۇپ يۈرگىنىدىن يېنىدا بىرەر ھەمراھىنىڭ بولغىنى ياخشى ئەمەسمۇ!؟ قېنى، ۋاقتى كەلسۇنچۇ، ئاباق ئۇنى بىردەمدىلا...

— ئاباقكا! — مەھەممەت ئىمىن تۇيۇقسىز چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — ئاڭلىدىڭمۇ؟ تاشقىرىدىن غەلىتە بىر شەپە ئاڭلىنىۋاتىدۇ.

— شەپە؟ يان گەمىدىكى ئاتلار بىر-بىرى بىلەن تالىشىۋاتامدىكىن؟

ئاباق ئېرەنسىزلىك بىلەن ئوتنى ئۇلغايتىشقا باشلىدى.

— ياق، بۇ شەپە شەرق تەرەپتىن كېلىۋاتىدۇ.

— يا بۆرە قوغلىغان كېيىك توپىدۇ. نېمانچە ئەنسىزلىك قىلىسەن، ئۇكا!

— ئەنسىزلىك قىلىۋاتقىنىم يوق. تۈزۈكرەك قۇلاق سېلىپ تىڭشاپ باققىنا!

— تىڭشىسام، تىڭشىمىسام، ئوخشاشلا شۇ گەپ!... "قورققانغا

قوش كۆرۈنۈپتۇ“ دېگەندەك ئىش قىلماي، خاتىرجەم يېتىپ، ئۇيقۇڭنى ئۇخلاۋەرگىنە!

— ئەستاغپۇرۇللا!... قۇلىقىڭ گاسمۇ نېمە سېنىڭ ؟!

— ھەئە، گاس! ھەم گاس، ھەم كالۋا بولغاچقا، سېنى مۇشۇ يەرگە باشلاپ ئەكەلدىم ئەمەسمۇ!...

ئاباق مەھەممەت ئىمىنگە كۆزىنىڭ قىرىنىمۇ سېلىپ قويمىدى. بۇ مەھەممەت ئىمىنگە شۇنداق ئەلەم قىلدىكى، ئۇ ئاچچىقىدا يېرىلىپ كەتكۈدەك بولدى. لېكىن، ئۇ ئاچچىقىنى ئىچىگە يۇتۇپ، چىشلىرىنى غۇچۇرلاتقان ھالدا، يۇگۇرگەن پېتى گەمىنىڭ ”ئىشكى“نى بىرلا ئىتتىرىپ تاشقىرىغا چىقتى ۋە:

— ئات... ئەنە... ئاتلىقلار كېلىۋاتىدۇ!...، — دېدى بارغانسېرى ئاۋازى پەسلەپ.

— نېمە؟ قانداق ئاتلىقلار؟...

ئاباق قاتتىق تېپىلگەن پۇتبولدەك قاڭقىپ، كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقىچە ئارىلىقتا مەھەممەت ئىمىننىڭ يېنىدا پەيدا بولدى.

ئۇلار گەمىگە كىرىپ-چىقىشقا ئوڭاي بولسۇن ئۈچۈن قىيپاچ كولانغان ئازگالدا تۇرغاچقا، يەر ئۈستىگە بېشىلا چىقىپ تۇراتتى. ئەتراپ ئاق قار بىلەن قاپلانغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھاۋامۇ بىرئاز ئېچىلىپ قالغان بولغاچقا، خېلى يىراقتىكى قارا-قۇرا نەرسىنى ئوڭاي پەرق ئەتكىلى بولاتتى.

مەھەممەت ئىمىن يالغان سۆزلىمىگەنىكەن: شەرق تەرەپتە — بىرەر يۈز قەدەمچە نېرىدا يوغان-يوغان، قارا-قۇرا نەرسىلەر كۆرۈندى، ھەتتا قارنىڭ ”غاراس-غۇرۇس“ قىلغان ئاۋازىمۇ ناھايىتى ئېنىق ئاڭلاندى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

— ئاتـلارنى ئەپچىقىپ، بىر تەرەپكە ماڭساقـمىكىن؟ — دېـدى قورقۇنچلۇقتا ھەممە يېرى جالاقلاپ تىترەۋاتقان مەھەمـمەت ئىمىن.

— بىر تەرەپـكە ماڭساق؟ — ئاباق كەسـكىن رەت قىلـدى ۋە كۆزىنىڭ پاختىسىنى چىـقىرىپ مەھەمـمەت ئىمىنگە ئالـيىپ قاراپ قويدى، — ھېچ يەرگە ماڭمايمىز...ھودۇقما! تاپانچاڭ يېنىڭدىدۇ؟

— مانا قولۇمدا.

— ئوقلاقلىقمۇ؟

— ئوقلاقلىق، ئاتايمۇ؟

— ياق، تازا يېقىنلاپ كەلسۇن...

— بىزنى قوغلاپ كەلـگەن بولـماي، باشقا ئىش بىلەن كېلىپ قالغانلار بولسىچۇ؟

— كىملىكىنى سۈرۈشتۈرۈپ نېمە قىلاتتىڭ؟ ئىشـقىلىپ ئادەمـلا بولـىدىـكەن، بۇ يەردىن تىرىك كېـتىپ قالـسـمۇ، بىزنى تۇتۇپ بەرمەي قالمايدۇ، ئۇقتۇڭمۇ؟

مەھەمـمەت ئىمىن جاۋاب بەرمىدى. جاۋاب بەرمەسلىكى ئۇنىڭمۇ ئاللىقاچان مۇشۇنداق قارارغا كېلىپ بولغانلىقىدىن ئىدى.

ئىككىيـلەن دېـمىنى ئىـچىگە يۇتۇپ، تاپانـچىلىرىـنى ھەرقاچان ئېـتىشقا تەييار تۇرغـىنى ھالـدا، ئۆزلـىرى تەرەپـكە بارغانـسېـرى يېقىنلاپ كېلىۋاتـقان ئاتـلىقلارنىڭ ھەربىر قەدىمىنى دىققەت بىلەن كۆزەتمەكـتە. ھەربىر تاۋۇشقا پۈتۈن زېھنى بىلەن قۇلاق سالماقـتا.

ئاتلىقلار بارغانسېرى يېقىنلاپ، پەقەت قىرىق-ئەلـلىك قەدەمچە ئارىلىق قالدى. بارماقلار تاپانچىلارنىڭ تەپكىلىرىنى بېسىشقا تەييار-لاندى.

ھاۋ... ھاۋ... ھاۋ...

بۇ ئاۋاز بىلەن تەڭلا، ئاتلارنىڭ ئاياغلىرى ئاستىدىن ئوقتەك ئېتىلىپ چىققان بىر ئىت ئاتلىقلاردىن يىگىرمە قەدەمچە ئىلگىرىلەپ، قول ئۇزاتسا يەتكۇدەكلا يەرگە كېلىپ قالدى. يەنە بىرلا ئوخچىسا، ئاباقلارنىڭ ئۇستىگە چۇشۇشى تۇرغان گەپ ئىدى... ئاباقمۇ بوش ئادەم ئەمەس! ئۇنىڭ كاللىسى ئېلېكترونلۇق ھېسابلاش ماشىنىسىدەك قىلچە خاتاسىز ئىشلەۋاتاتتى: "بۇ ئىت تۇرغان-پۇتىكىنى بىر بالا ئىكەنغۇ! ئەگەر ئۇ ئۇستىمىزگە تاشلىنىدىغان بولسا...؟ ياق، ھەممىدىن بۇرۇن ئۇنى جايلىۋەتمەي بولمايدۇ!..."

ئاباقنىڭ بارمىقى تەپكىنى بېسىۋەتتى. مەھەممەت ئىمىنمۇ ئاتلىقلارغا قارىتىپ ئوق ئۇزدى. كەينى-كەينىدىن ئېتىلغان بىرنەچچە پاي ئوق ھېلىقى بورانىدەك ھەيۋە بىلەن ئېتىلىپ كەلگەن ئىتنى يەر چىشلەتتى. يەنە بىر ئاتمۇ ئالدى پۇتلىرىنى ئېگىز كۆتۇرۇپ، كەينى پۇتلىرى بىلەن ئۆرە بولۇپ، جان ئاچچىقىدا قاتتىق بىر كىشنەپ، ئۆزىنى يەرگە ئاتتى. يەنە ئۇچ ئات دەم ئوڭغا، دەم سولغا، دەم ئالدىغا، دەم كەينىگە زوخچۇپ، قاش بىلەن كىرپىك ئارىلىقىدا تۇرغان ئۆلۇمدىن قۇتۇلۇش كويىدا تىپچەكلەيتتى. دەم خارتىلداپ، دەم ئالدى پۇتلىرىنى ئېگىز كۆتۇرۇپ، ئەنسىز كىشنەپ، بىر ئورنىدا پىرقىرايتتى. بىراق، ئىگىلىرى تىزگىنلەرنى شۇنداق مەھكەم تۇتۇشقانىدىكى، ھەرگىزمۇ ئۇلارنىڭ رايىغا باقمايتتى....

كەينى-كەينىدىن ئېتىلغان ئىككى پاي ئوق ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىننىڭ قۇلاقلىرى تۇۋىدىن ئۆتۇپ كەتتى. ئۇلار باشلىرىنى پەس قىلىشقا مەجبۇر بولدى.

— يولداشلار، ئاتتىن چۇشۇڭلار! — بۇ سول ئوقرىكىدىن يارىلانغان رەھمەتجاننىڭ ئاۋازى ئىدى. ئۇ ئۆلۇش ئالدىدا جان

تالىشۋاتقان ئاتنىڭ گەۋدىسىنى ئۆزىگە دالدا قىلىپ تۇرۇپ، ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىنگە قارىتىپ ئۆزمەي ئوق ئاتقاچ ۋارقىردى، — ئاتلارنى قويۇۋېتىپ، دەرھال مېنىڭ قېشىمغا كېلىڭلار! يولداشلار، تېز!...

ئۇنىڭ ئاۋازى شۇنداق ھەيۋەت بىلەن جاراڭلىدىكى، بۇ ئاۋاز ئالدىدا ئۈزۈلمەي ئېتىلىۋاتقان تاپانچا ئوقلىرىنىڭ ئاۋازى گويا "چاچراتقۇ" سالغۇچى موماي قوقاسقا كۆمگەن خېمىر كۆمىلىچى يېرىلغاندا چىققان ئاۋازچىلىكلا ئاڭلىناتتى...

رەھمەتجان بىر تەرەپتىن بار ئاۋازى بىلەن ۋارقىراپ، يولداشلىرىنى تېزرەك ئۆز يېنىغا كېلىشكە ئۈندىسە، يەنە بىر تەرەپتىن، جەينىكىنى ئاتنىڭ بويىنىغا تىرەپ، توختاۋسىز ئوق ئېتىپ، ئاباقلارنى باش كۆتۈرگۈزمەيتتى.

كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقىچە ئارىلىقتا، ھەممەيلەن رەھمەتجاننىڭ يېنىغا جەم بولۇشتى. ئۇلار مەيدىسىنى يەرگە چاپلاپ، ئۆلۈك ئاتنىڭ دالدىسىدا يېتىشاتتى. رەھمەتجان ئاباقلار يوشۇرۇنغان گەمىدىن كۆز ئۈزمەستىن، پەس ئاۋازدا سورىدى:

— نامان ئاكا، بۇ گەمە باشقا گەمىلەر بىلەن تۇتىشامدۇ؟

— ھېچ يەرگە تۇتاشمايدۇ.

— چىقىپ كەتكىلى بولىدىغان باشقا ئېغىزى بارمۇ؟

— يوق. ھە، راست، ئۈستىدە تۈڭلۈكى بار.

"بىز باشتىلا قاتىللارنىڭ قولىدا قورال بارلىقىنى مۆلچەرلىيەلمەي، ناھايىتى چوڭ خاتاغا يول قويغانىكەنمىز. ھېلىمۇ ياخشى، ئادەم چىقىم تارتمىدۇق...، — دېدى رەھمەتجان ئىچىدە ئۆزى بىلەن ئۆزى گەپلىشىپ، — ئەھۋالدىن قارىغاندا، ئۇلارنىڭ ئىككىلىسى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قورالـلىق ئـكەن. ئوقـمۇ ئاز ئەمەستەك قىلـدۇ. كـۆتۈلـمىگەن خەتەرلىك ئەھـۋالـلارنىڭ يۈز بېرىـشىـدىن ساقلـىنىش ئۈچـۈن، بۆلۈنۈپ ھەرىكەت قىلايلى...»

— يولداش ۋاسىل، — دېدى ئۇ پەس ئاۋازدا، — سىز ئايـلىنىپ ئۆتـۈپ، شـىمال تەرەپ بىلەن گەمىـنىڭ ئۈسـتـىگە چىقىڭ. مەن بۇيرۇق بەرمىگىچە، ھەرگىز ئوق چىقارماڭ.

— ماقۇل.

ۋاسىل يەر بېغىـرلاپ ئۆمىـلىگىنـىچە، ئاتـىنىڭ دالـدىـسىـدىن يىراقلاشتى.

— مەنچۇ؟ مەن نېمە ئىش قىلىمەن، بالام؟

— سىلە بەك چارچاپ كەتتىلە. مېنىڭ قېشىمدا ئارام ئالسىلا...

— نېمە دەۋاتـىسىز، بالـىمەي!...مەنـىلا چارچاپ كېتىپتـىمەنمۇ! سىلەرچۇ؟ ماۋۇ گەپنى كۆرۈڭ!...مېنىمۇ بىر ئىشقا بۇيرۇڭ، بولمىسا، ئۆزلۈكۈمدىن گەمىگە بېرىپ، ئۇ ئىككى شۇمقۇشنى ئۆزەملا جايلايمەن!...

— نامان ئاكا! — رەھـمەتـجاننىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتـتى، — سـىلە ياشـىنىپ قالـغان ئادەم تۇرۇقـلۇق، بىزگە شۇنـچە ياردەم قىللا. مۇشۇ ياردەملىرىمۇ يېتىپ ئاشـىدۇ!... قاراپ تۇرۇپ سـىلىنى بۆرىنىڭ ئالدىغا تاشلاپ بېرىشكە ھەققىم يوق...

— بۇ گەپچە، مېنى كۆزگە ئىلمايۋېتىپسىز-دە! بۆرىمىش تېخى!... بىلىپ قويۇڭ: ئۇلار بۆرە بولسا، مەن يولۋاس.

بوۋاي گېپىنى تۈگىتىپلا، ئاتنىڭ قويرۇقى تەرەپكە قاراپ ئۆمىلەشكە تەمشەلـدى. بۇنى سېـزىپ قالـغان رەھـمەتـجان شارتـتـىدە يانـغا بۇرۇلۇپ، ئۇنىڭ جۇۋىسىنىڭ پېشىگە ئېسىلدى. بۇ چاغدا، رەھمەتجان- نىڭ يارىسى شۇنداق قاتتىق ئاغرىپ كەتتىكى، پېشانىسىدىن پۇرردە

تەر چىقىپ، قاشلىرى ئارىسىدا توختىدى. سۇلايمان ئاتىنىڭ دالدىسىدا مىدىرلىماي ياتاتتى.

— نامان ئاكا، گەپكە كىرسىلە! — دېدى رەھمەتجان كەسكىن بۇيرۇق تەلەپپۇزى بىلەن، — قاراپ تۇرۇپ پىلاننى بۇزمىسىلا!

نامان ئاكا يەنە نېمىلەرنىدۇ دېمەكچى بولۇپ، بېشىنى سەل كۆتۈرۈپ، رەھمەتجان تەرەپكە بۇرۇلۇۋىدى، "پاك-پۇك، پاك-پۇك..." قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭلا، بېشىدىن تۇمىقى ئۇچۇپ چۈشتى.

رەھمەتجان بىرلا ئوخچۇپ، ئۇنى يەرگە يىقىتتى ۋە:

— نامان ئاكا!...، — دەپ ۋارقىرىۋەتتى.

— بالام، مەن ساق...

— ئوق تەگمىگەندۇ؟

— ياق، تەگمىدى.

— كەينىلىرىگە يانسىلا!

بوۋاي گەۋدىسىنى ئاتنىڭ دالدىسىغا ئالدى. رەھمەتجان ئىتتىك جايىغا كېلىپ، ئاباقلارغا قارىتىپ كەينى-كەينىدىن ئوق ئۈزۈشكە باشلىدى. خىجالەتچىلىك ئىلكىگە چۆمگەن نامان ئاكىمۇ قوش نولىق ئۆۋ مىلتىقىنى سايراتتى.

ئېھتىمال، ئاباقلار ئوقنى ئاياپراق ئىشلەتمىسە بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلغان بولسا كېرەك، ئەمدى قالايمىقان ئوق چىقارمايتتى...

قار بىرئاز پەسەيدى. ئاسماندا ئاندا-ساندا يۇلتۇزلار پەيدا بولدى. ئاي تېخىچە كۆرۈنمەيتتى. ۋاقىت ناھايىتى ئاستا ئۆتمەكتە. سوغۇقنىڭ كۈچىدىن يوغان جۇۋىلار، قېلىن پىيمىلار گويا نېپىز پايپاق ياكى كۆڭلەكتەك بەدەنگە يۇقۇشمايتتى. چىشلار كاسىلدايتتى. كۆزلەر گەمىنىڭ كىرىش-چىقىش ئېغىزىغا مىختەك قادالغىنى قادالغاندى.

رەھـمەتجان ئارىلاپ-ئارىلاپ ئوق ئۈزگەچ، كۆڭـلىدە خىلـمۇخىل پىلانـلارنى قۇراتتى. لېكىن، ئېنىق بىر پىكىرگە كېلەلمەي، ھېلى ئۇ پىلاندىن ۋازكەچسە، ھېلى بۇ پىلاندىن ۋازكېچەتتى. "بۇ يەردە ياتقى-نىمىزغا ئىككى سائەتچە بوپتۇ. يەنە مۇشۇنـداق بىرنەچچە سائەت ياتـ-دىغان بولساق، پۇت-قولىمىزنى ئۈششىتىپ، كېرەكتىن چىقىرىۋالىمىز. ئۇنىڭـدىن كـۆرە، ئـۇچىمىز بىر بولۇپ، ماۋۇ ئاتـنى گەمە تەرەپـكە ئىتتىرسەك..." مۇشۇ خىيال رەھـمەتجانـنىڭ كاللىسىدا غىـل-پالـلا پەيدا بولغان چاغدا، ئۇنىڭ كۆڭـلى ۋاللىدە يورۇپ، كۆز ئالـدىـدا ئاجايىپ بىر مەنزىرە گەۋدىلەنـدى، يۈرىكى غەلـىبە شادلـىقى بىلەن ئويناپ، ھېيت-ئايەمدە چېلىنغان ناغرىدەك گۈپۈلدەيتتى.

— كېلىڭلار، — دېدى ئۇ ھاياجانـلىق، ئەمما پەس ئاۋازدا، — ماۋۇ ئاتنى گەمە تەرەپكە ئىتتىرەيلى. قېنى، ھە. ...

نامان ئاكا بىلەن سۇلايـمان ئـىچـىدە ئۇنىڭ ئەقـلـىگە ئاپىـرىن ئوقۇپ، دەرھال ئىشقا كىرىشىپ كەتتى...

ئۈچ ئادەمنىڭ كۈچى دېگەن ھەقـقەتەن قالـتىس نەرسە ئىكەن! قاراڭ: نەچچە يۈزكىلوگـرام ئېغىرلـىقتـىكى ئاتنىڭ ئۆلۈكى بىرلىك، ئىككىلىك،... بىر غىيـرىچ، ئىككى غىرىچلاپ سۈرۈلۈۋېرىپ، ئاخىرى گەمىنىڭ ئېغىزىغا يېتىپ كەلدى. ئەقىل-پاراسەتتە ئۆزىنى ھېچكىمگە تەڭ قىلـمايدىـغان، "خـۇدايىـتائالـلا كېـچىـدىن ساق-سالامەت ئۆتـكۈزسـىلا"، ئۆزىـنىڭ پىيـىـگە چۈشكەن بۇ تۆت "سولـتەك"نى "جەھەننەمگە يولغا سېلىش"قا چەكسىز ئىـشەنچ باغـلىغان ئاباقـىنىڭ بېشىدا چاقماق چېقىلىپ، كۆز ئالدى قاراڭغۇلاشتى. پۇت-قولـىدىن ماغدۇر كېتىپ، نېمە قىلىشنى بىلەلـمەيلا قالدى. ئۇ ئاتنىڭ ئۆلۈكى سۈرۈلۈپ كەلگەن بىر دۆۋە قار باش-كۆزىگە كوركـراپ تۆكۈلۈشكە

www.uyghurkitap.com

باشلىغاندىلا، ئېسىنى يىغىپ، ئەسەبىلەرچە قالايمىقان ئوق چىقىرىشقا باشلىدى. بىراق، ئۇ كېچىككەنىدى: ئاتىنىڭ ئۇلۇكى ئازغالدا ئىككىلا يومىلاپ، ئۇنى يىقىتتى-دە، ئىككى پۇتىنى يوتىسىغىچە بېسىۋالدى. قولىدىكى تاپانچىسى قارغا چۈشۈپ غايىب بولدى. ئەكسىچە، مەھەممەت ئىمىن چېكەتكىدەك سەكرەپ، گەمە ئىچىگە كىرىپ ئۈلگۈردى. رەھمەتجانلارمۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي، گەمىنىڭ يەر يۈزىدىن يېرىم مېترچە كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان ئۆگزىسىگە چىقىۋالدى. ۋاسىل تۆگىلۈك بېشىدا ماراپ ياتاتتى. رەھمەتجان گەمىنىڭ ئېغىزى ئۈستىدە زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، تاپانچىسىنىڭ ئاغزىنى پەسكە قاراتقىنى ھالدا، ئۈنلۈك ئاۋازدا ۋارقىرىدى:

— مەھەممەت ئىمىن، دەرھال قورالىڭنى تاشلاپ، تاشقىرىغا چىق! جاھىللىق قىلساڭ ئېتىپ تاشلايمىز!

گەمىدىن ھېچقانداق سادا چىقمىدى. ئاپاق يىڭنە يېگەن ئىتتەك غىڭشىيتتى.

رەھمەتجان بۇيرۇقنى بىرنەچچە قېتىم تەكرارلىغان بولسىمۇ، مەھەممەت ئىمىن زادىلا پەيلىدىن يانمىدى. ئۇ جېنىنىڭ بىرىچە قارشىلىق كۆرسەتمەكتە ئىدى: ھېلى ئىشىككە، ھېلى تۆگىلۈككە قارىتىپ ئوق ئاتاتتى. بىر مىنۇت بولسىمۇ ۋاقىتنى كەينىگە سوزۇپ، قانداقتۇر بىر ئىلاھى كۈچنىڭ ياردىمى بىلەن، قاش بىلەن كىرپىك ئارىلىقىدا تۇرغان ئەجەلنى يەڭمەكچى بولاتتى.

ئۇ ياشىماقچى ئىدى.

"ئىنقىلاب" يىللىرىدا ئۆتكۈزگەن شاھانە تۇرمۇش، ھەمنەپەس يارەنلىرى، "جەڭگىۋار سەپداش"لىرى بىر-بىرلەپ ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن ئۆتتى: قىسمەت شۇنداق ئىكەن، ئوسمان جۇرىن

قولغا ئېلىنىش ئالدىدا ئۆزىنى ئېتىپ ئۆلتۈرۈۋېلىپ، مەھەممەت ئىمىننىڭ قاراقۇمدىكى ئىزىنى پۈتۈنلەي ئۆچۈرۈۋەتتى (رەھمەتلىكنىڭ جايى جەننەتتە بولسۇن!)، ۋاڭ جۇڭتاۋ شەھەرلىك پارتكوم بىناسىغا ئوت قويۇشنى پىلانلىغان ۋە باش بولۇپ ئوت قويىغان جىنايىتى ئۈچۈن مۇددەتسىز قاماق جازاسىغا ھۆكۈم قىلىندى. مەھەممەت ئىمىننىڭ ئەقلى بار ئىكەن، ئوت قويۇشقا قوشۇلمىغانىدى. بۇنىڭ بەدىلىگە، ئىنقىلابىي كومىتېتتا داۋاملىق ۋەزىپە ئۆتەشكە قالدۇرۇلدى. كېيىن... ھە - ي...ئۆزىدىن ئۆتكەن...ھەممىسى مۇشۇ ئاباق دېگەن قارا يۈرەك ئوغرىنىڭ كاساپىتى!...

مەھەممەت ئىمىننىڭ تاپانچىسىدا ئىككى تاللا ئوق قالغانىدى. ئۇ چىشلىرىنى غۇچۇرلىتاتتى. چەكچەيگەن كۆزلىرىنى دەم ئىشىككە، دەم تۈڭلۈككە تىكەتتى. قاپقانغا چۈشكەن تۈلكىدەك جان ۋەسۋەسىسىدە تېپىرلايتتى...

ئاخىر ئۇ كەسكىن قارارغا كەلدى: ئاۋۋال ئۆزىنى مۇشۇنداق رەسۋاچىلىققا سالغان ئاباقنى بىر پاي ئوق بىلەنلا ئۇجۇقتۇرۇۋېتىپ، ئاندىن ئۆزىمۇ بۇ دۇنيا بىلەن ۋىدالاشماقچى بولدى.

ئەپسۇسكى، مۇنداق قىلىش ئۇنىڭ قولىدىن كەلمەيتتى: ئۇ ياشاشنى خالايتتى! تۈرمىدە مىڭ يىل يېتىپ سېسىپ كېتىشكە رازى ئىدىكى، ھەرگىزمۇ ئۆلۈپ كېتىشنى خالىمايتتى!!!

”ئەخمەق!... ئالمادىس، قولغا چۈشۈپ قالغۇدەك بولسام، ھەممە بالا - قازانى ئاباققا دۆڭگەپ قويسام ئىش پۈتمەمدۇ!؟ كىم بىلىدۇ تېخى، بىرمەزگىل ئۆتۈپ، جاھان شۇنداق ئۆزگىرىپ قالسا...“

مەھەممەت ئىمىن مۇشۇلارنى ئويلاۋاتقاندا، رەھمەتجان يەنە بىر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قېتىم ئۇنى تەسلىم بولۇشقا ئۈندىدى:
— مەھەممەت ئىمىن! — دېدى ئۇ گۈلدۈرمامىدەك ھەيۋەتلىك ئاۋازدا، — ئەگەر يەنە جاھىللىق قىلىدىغان بولساڭ، ھازىرلا ئېتىپ تاشلايمىز!...
ئۇلىشىپلا، ئىشكتىن بىر پاي، تۈڭلۈكتىن بىر پاي ئوق ئۇچۇپ كىرىپ، بىرى مەھەممەت ئىمىننىڭ بېشىدىن بىر غېرىچچە يۇقىرىغا، يەنە بىرى ئوڭ پۇتىنىڭ پاقالچىكىدىن تۆت ئىلىك نېرىغا تەگدى. مانا شۇ چاغدا، ئۇ ئۆزىنىڭ سىرتتىكىلەرنىڭ قارىسىنىمۇ كۆرەلمەيدىغانلىقى؛ ئەكسىچە، سىرتتىكىلەرنىڭ ئۇتىنىڭ يورۇقىدا ئۆزىنى ناھايىتى ئېنىق كۆرەلەيدىغانلىقىنى غىل- پاللا ئېسىگە ئالدى- دە، ئۆرە تۇرۇپلا جىنى چىقىپ كېتىۋاتقاندەك، پۇت- قولى لەسسىدە بوشىشىپ، تاپانچىسى قولىدىن چۈشۈپ كەتتى، كۆزلىرى ھېچ نەرسىنى كۆرمەي قالدى. ئۇ ئېسىنى يىغىپ بولغۇچە، ئىشكتىن يولۋاستەك ئېتىلىپ كىرگەن رەھمەتجان بىرلا چاپۇتلاپ، ئۇنى تىك موللاق چۈشۈردى- دە، ئۈستىگە مىنگەشتى. ئەمدى ئۇ جاننىڭ نەقەدەر تاتلىق نەرسە ئىكەنلىكىنى يەنىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلماقتا ئىدى...

*　　　*　　　*

تۈننىڭ كېيىنكى يېرىمى ناھايىتى كۆڭۈللۈك ۋە خاتىرجەم ئۆتتى: گەمە مونچىدەك ئىسسىتىلدى. ئۇيقۇ دېگەن نەرسە ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ھېچكىمدە ھارغىنلىقتىنمۇ ئەسەر قالمىغانىدى. بىرىنى يەنە بىرىنىڭ دۈمبىسىگە يۆلەپ، قوللىرى كويزا بىلەن بىر- بىرىگە چېتىپ قويۇلغان ئاباق بىلەن مەھەممەت ئىمىن گەمىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا سۇغا چۈشكەن مۈشۈكتەك شۈمشىيىپ، بېشىنى يەردىن ئۈستۈن قىلماي ئولتۇرۇشاتتى.

نامان ئاكا چاقچاق قىلدى:

— ھەي "پالۋان"لار، ھەي "پالۋان"لار... چۆچۈرىنى خام ساناپتىكەنسىلەر - دە؟!

ۋاسىل قوشۇمچە قىلدى:

— بۇ ئۇلارنىڭ كەسپى تۇرسا، ئۇلار قانداقمۇ ئۆز كەسپىگە ئاسىيلىق قىلالىسۇن!

— شۇنداق، توغرا ئېيتتىڭىز، — ئوقرىكى نامان ئاكىنىڭ بەلبېغى بىلەن تېڭىلغان رەھمەتجان گۆلخاننى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشقان سەپداشلىرىغا قاراپ مەنىلىك كۈلۈپ قويىدى، — باشقىلارغا زىيان سېلىش بەدىلىگە ئۆز نەپسىنى قاندۇرۇش كويىدا بولغانلارنىڭ ھەرقانداق مۇشۇ "پالۋان"لار ماڭغان يولدىن بۆلەك يولدا ماڭالمايدۇ، تەقدىرىمۇ ئوخشاش بولىدۇ. بۇ — تارىخنىڭ يەكۈنى. قانداق دېدىم؟

— توغرا، توغرا ئېيتتىڭىز!

— ......

چاقچاقلار، مەسخىرىلەر ھەمدە بۇ بىر مەيدان كەسكىن، جاپالىق جەڭنىڭ غەلىبىسىگە تەنتەنە قىلىشلار خېلى ئۇزۇن داۋام قىلغاندىن كېيىن، رەھمەتجاننىڭ بۇيرۇقى بىلەن ھەممەيلەن گۆلخاننى چۆرىدەپ يانپاشلاشتى.

تۆتەيلەن تۆت ئاتقا مىنىپ، ئاباق يىلەن مەھەممەت ئىمىننى بىر ئاتقا "غانجۇغىلاپ"، كۈلكە، چاقچاقلار بىلەن قاراتاغنى كۆزلەپ يولغا چۈشكەندە، ئاسماندا ئالقانچىلىكمۇ بۇلۇت كۆرۈنمەيتتى. نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەن يانۋار قۇياشى ئۇلارغا قاراپ يىللىق تەبەسسۇم قىلماقتا ئىدى...

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئانا ئارزۇسى

— خاتىمە ئورنىدا

ئانىسىنىڭ كۆزىنى ياش يۇقى كۆرمىگىنىگە شەۋكەتكە توپتوغرا ئون ئاي بولغانىدى. بۈگۈن ئۇنىڭ كۆزىدىلا ئەمەس، ھەتتا مەڭزىدىمۇ لىغىلداپ تۇرغان مەرۋايىتتەك ئىككى تامچە ياشنى كۆرۈپ، ھەيران بولغىنىدىن تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. دۇرۇس، ئاياللار بەزىدە خۇشاللىقتىنمۇ يىغلىشىدۇ. يېقىنقى ئىككى يىلدىن بۇيان، ئابدەمنىڭ خۇشاللىق ياشلىرى ھەققەتەن ئاز تۆكۈلمىدى. ئۇ يىغلىغاندا، شەۋكەت كۈلۈمسىرەيتتى ياكى كۆزىدىن ياش چىقىپ كەتكۈچە قاقاقلاپ كۈلەتتى. ھازىرچۇ؟ ھازىر شەۋكەت ئانىسىنىڭ كۆزلىرىدىن ئېقىۋاتقىنىنىڭ ھەسرەت يېشى ياكى خۇشاللىق يېشى ئىكەنلىكىنى زادىلا پەرق ئېتەلمىدى. چۈنكى، شەۋكەت ئىشىكتىن كىرگەندە، ئابدەم رەيھاننىڭ چېچىنى تاراۋاتاتتى. ئۇ شەۋكەتنىڭ ئاياغ شەپىسىنى ئاڭلاش بىلەنلا بېشىنى ئاستا كەينىگە بۇراپ، شەۋكەتكە قىيا باقتىيۇ، ئىتتىك ئالدىغا قارىۋالدى. شەۋكەتنى ھەيران قىلىۋاتقىنىمۇ ئانىسىنىڭ مۇشۇ غەلىتە قىلىقى ئىدى.

”ئانامنىڭ كۆڭلى بىر ئىشتىن رەنجىدىمۇ نېمە؟...“ شەۋكەت ئانىسىدىن گەپ سوراپ باقماقچى بولدىيۇ، سورىمىدى ۋە چاندۇرماستىن ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئىچكىرىكى ئۆي شەۋكەتنىڭ ياتىقى، شۇنداقلا، بۇ ئائىلىنىڭ مېھمانخانىسى. مېھمانخانا ئاددىي جابدۇقلار بىلەن سەرەمجانلاشتۇرۇلغىنىغا قارىماي، بەكمۇ رەتلىك ھەم كۆركەم ئىدى. ئۆينىڭ ئىككى تەرىپىگە توختىتىلغان كارىۋات-

لارغا يېڭى ئىران نۇسخا گىلەملەر سېلىنغان، تۆردىكى كارىۋاتنىڭ باش تەرىپىگە چىرايلىق قاتلاپ قويۇلغان ئىككى جۈپ تاۋار يوتقان، كۆرپە، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئاجايىپ ماھىرلىق بىلەن كەشتىلەنگەن بىر جۈپ ياستۇق قوندۇرۇلغان. شىرە ئۈستىگە تىزىلغان ھەر خىل ئەينەك قاچىلار، تاملارغا چاپلانغان رەڭگارەڭ گۈللەر، قوشلارنىڭ رەسىملىرى؛ دېرىزىگە قويۇلغان ئىككى تەشتەك رەيھانگۈل — مانا بۇ ئۆينىڭ ئاساسىي بىساتى. تاشقارقى ئۆي — ئۇلارنىڭ ئاشخانىسى بولۇپ، تالادىن كىرىشتىكى يان ئۆي ئابدەم بىلەن رەيھانىنىڭ ياتىقى ئىدى. ئۇ ئۆيلەر تېخىمۇ ئاددىي سەرەمجانلاشتۇرۇلغان بولۇپ، مۇشۇ ئۆيگە ئوخشاشلا پاكىز ۋە رەتلىك ئىدى.

شەۋكەت ھازىر ئىككىنچى دەرىجىلىك ئىشچى. ئۇنىڭ ئانار بىلەن توي قىلىۋالغىنىغا يېرىم يىلغا يېقىنلاشتى. ئۇلار بىر-بىرىگە شۇنداق ئامراقكى، بەئەينى ياغ ئىچىدىكى بىر جۈپ بۆرەكنىڭ ئۆزى. زاۋۇتتا بولسا ھەممە كىشىنىڭ مەيلىنى تارتىدىغان، بىر شاختا ئېچىلغان بىر جۈپ خۇش پۇراق ئەتىرگۈل!... ھازىر شەۋكەتنىڭ قولىدا تۇرغان ئەنە ئاۋۇ چىرايلىق قاتلانغان بىر ۋاراق قەغەز ھەرگىزمۇ قانداقتۇر ئاددىي قەغەز بولماستىن، بەلكى ئۇنىڭ توققۇز ئايلىق جاپالىق ئەمگىكى بەدىلىگە زاۋۇت پارتىيە تەشكىلاتى، شۇنداقلا كەڭ ئامما ئۇنىڭغا بەخشەندە قىلغان شان-شەرەپ!...

شەۋكەت كاسسىسنى كارىۋاتقا قويۇۋاتقىنىدا، كۆزلىرى دېرىزىدىكى گۈل تەشتىكىنىڭ لېۋىگە قوندۇرۇلغان سېرىق ھەل بېرىلگەن كىچىككىنە سۇرەت جازىسىغا چۈشتى. بۇ سۇرەت — بۇ ئائىلىنىڭ ئەڭ قىممەتلىك تەۋەررۈكى. ئابدەم ئۇنى توپتوغرا ئون ئۈچ يىل يوشۇرۇپ كەلگەنىدى. ئالدىنقى يىلى مۇشۇ كۈنلەردە، ئۇنى تۇنجى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قېتىم شەۋكەت بىلەن رەيھانغا كۆرسەتتى. كېيىن، ئۇنى يەنە ساندۇققا سېلىپ قويغانىدى. كىم بىلسۇن، بۇغراجاننىڭ بەختىيار ئائىلىسىدىن مەڭگۈ ۋىدالاشقىنىغا دەل ئون بەش يىل تولغان بۈگۈنكى كۈندە ئاشۇ سۈرەت تازا باراقسانلاپ ئېچىلىپ، ئۆيىنى مەززىلىك پۇراق بىلەن تولدۇرغان رەيھان شاخلىرىغا يەم بىلەن يۆلەپ، ئىككى تەشتەكنىڭ لېۋىدە تۇرغۇزۇپ قويۇلۇپتۇ!...

شەۋكەت ئانىسىنىڭ نېمە ئۈچۈن ئۈشتۈمتۈت كۆز يېشى قىلغانلىقىنىڭ سىرىنى ئەمدى پۈتۈنلەي چۈشىنىپ ئۈلگۈردى ۋە بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ دېرىزە تۈۋىگە يېقىنلاشتى. ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرى نەملەشكەن، خىيال قۇشلىرى ھېلىقى ئاپەتلىك يىللارغا سەپەر قىلغانىدى...

— ئاكا، نېمىشقا يىغلايسەن؟

رەيھاننىڭ بۇ سوئالى شەۋكەتنىڭ خىيال يىپلىرىنى بىراقلا ئۈزۈۋەتتى. ئۇ سۈرەتنى كۆزىنى ئۈزۈپ، بېشىنى قىيا بۇرىغانىدى، ئۇلار ئاشۇ سۈرەتكە چۈشۈش ئۈچۈن بازارغا چىققان كۈنى ئابىدەم كىيگەن ھېلىقى ئۇستىباشقا ئوخشاش ئۇستىباش كىيگەن، ئەمما، بېلىگە چۈشكۈدەك ئۆسكەن قاپقارا چاچلىرى ئىككى ئۆرۈم ئەمەس، "قىرىق كوكۇلا" قىلىپ ئۆرۈلگەن رەيھاننى ۋە ئىككى قولى بىلەن رەيھاننىڭ يەلكىسىنى تۇتقىنىچە، ئۇنىڭ ئارقىسىدا تۇرغان ئابىدەمنى كۆردى. شۇ تاپتا رەيھان كىيىم-كېچەكلىرى بىلەنلا ئەمەس، ھەتتا چىراي-شەكلى بىلەنمۇ ئابىدەمنىڭ شۇ چاغدىكى قىياپىتىگە ئوخشايتتى. ئابىدەمنىڭ بولسا ئاق داكا رومال ئاستىدىكى چاچلىرىنىڭ خېلى كۆپ قىسمى دېگۈدەك ئاقىرىپ كەتكەن، ئەزايىنىڭ گۆشلىرى قېچىشىپ، يۈزلىرىنى بىلىنەر-بىلىنمەس قورۇقلار قاپلىغان

بولسىمۇ، چوڭ-چوڭ قويي كۆزلىرى خۇددى ئاشۇ چاغدىكىدەك ئۆتكۈر ۋە خۇش خۇيي چاقناپ تۇراتتى، ئەمما، ھەرقانچە يوشۇرسىمۇ، مەڭزى ۋە كۆزىنىڭ چاناقلىرى ياش يۇقى ئىدى.

شەۋكەتنىڭ كۆزلىرى ئاشۇ كۆزلەر بىلەن ئۇچراشقاندا، ئۆز قەلبىنىڭ ئانا قەلبى بىلەن بىر خىل رىتىمدا سوقۇۋاتقانلىقىنى تېخىمۇ ئېنىق سەزدى: ئەتە، سېنتەبىرنىڭ ئەڭ ئاخىرقى يەكشەنبىسى، يەنى، ئەمگەكچى خەلق قەددىنى كۆتۈرۈپ، دۆلەتنىڭ خوجىسىغا ئايلانغان قۇتلۇق كۈن — دۆلەت بايرىمىنىڭ ئوتتۇز ئىككى يىللىقىنىڭ ھارپىسى، شۇنداقلا، بۇغراجاننىڭ ئۆزلىرىدىن ئايرىلغىنىغا ئون بەش يىل تولغان مۇسىبەتلىك كۈن... خۇشاللىق بىلەن قايغۇ قوش كەلگەن شۇنداق كۈندە، ئانىنىڭ كۆز يېشى قىلماسلىقى مۇمكىنمۇ؟! شەۋكەتكە ئايانكى، ئانىسىنىڭ كۆز يېشى ھەرگىزمۇ بىر چاغلاردىكىدەك قايغۇ-ھەسرەت يېشى بولماستىن، بەلكى، خۇشاللىق يېشى، بەخت يېشى، ياۋۇز "تۆت كىشىلىك گۇرۇھ"قا نىسبەتەن چىن يۈرەكتىن ئۇرغىغان چەكسىز غەزەپ-نەپرەت تاشقىنى! شەۋكەت بۇنى ئەڭ ياخشى چۈشىنىدۇ! شۇڭا، ئۇمۇ ئانىسىغا ئوخشاشلا كۆز يېشى قىلىۋاتىدۇ. بىراق، رەيھان تېخى بۇلارنى تولۇق چۈشىنىپ يەتكىنى يوق. شەۋكەت قەتئىي ئىشىنىدۇكى، كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن رەيھانمۇ ھەممىنى يىپىدىن يىڭنىسىگىچە چۈشىنىپ يېتىدۇ!...

شەۋكەت رەيھاننىڭ مەسۇم كۆڭلىنى بىھۇدە ئازابلىماسلىق ئۈچۈن، بېشىنى ناھايىتى چاققانلىق بىلەن يانغا بۇرىدى-دە، كۆزى ۋە مەڭزىدىكى ياش مونچاقلىرىنى سۈرتىۋالدى. ئاندىن ئۇنىڭ سوئالىنى قەستەن جاۋابسىز قالدۇرۇپ:

— ئوھوي، مۇبارەك بولسۇن! بايراملىق كۆڭـلـكىڭ ئەجەبـمۇ يارىشىپتۇ، ئۇكام! — دېدى كۈلۈپ تۇرۇپ.

بىراق، رەيھان شەۋكەت كۈتمىگەن يەردىن چىقىپ، ئابدەمنىڭ قولىدىن يۇلقىنىپ چىقتى - دە، ئىككىلا چامداپ شەۋكەتكە يېقىنلاشتى ۋە ئۇنىڭ قولىدىكى ھېلىقى تۇتەكلەنگەن قەغەزگە يېپىشىپ:

— ئاكا، بۇ نېمە؟ — دەپ سورىدى.

شەۋكەتـنىڭ يۈزلـىرى ۋىـلـلـدە قىزاردىـيۇ، دەرھال ئۆزىـنى ئوڭشاپ، رەيھانغا چاقچاق قىلـدى:

— قېنى، ئۆزەڭ تاپقىنا!

— تەقدىرنامە! — دېدى رەيھان كېسىپلا، — تاپتىممۇ؟

ئۇ راستىنلا تاپقانىدى.

— ھەئە! — دەۋەتتى شەۋكەت سىڭلىسىنىڭ ئەقلىگە قايىل بولۇپ ۋە تەقدىرنامىنى رەيھانغا تۇتقۇزدى.

— ئوقۇغىنا، قىزىم! — دېـدى ئابـدەم رەيھانـنىڭ قولـدىكى تەقـدىرنامىگە تەقەززالىق بىلەن تىكىـلىپ، — ئاكاڭـنى نېـمە دەپ تەقدىرلەپتۇ؟

رەيھان ئۈسـتى تەرىپـىگە ئوتـقاشـتەك تاۋلـىنىپ تۇرغان قىزىل بايراقـلار بىلەن دۆلەت گېرىبـىنىڭ رەسـمى چۈشۈرۈلۈپ، ئەتراپى رەڭگارەڭ نەقىشـلەر بىلەن بېزەلـگەن، قېلىن، پارقىراق قەغەزگە ئالـتۇن ھەل بىلەن يېزىـلغان ماۋۇ خەتـلەرنى جاراڭـلىق ئاۋازدا ئوقۇدى:

"توققۇز ئاي ئىچىدە پۈتۈن يىللىق ئىشلەپچىقىرىش ۋەزىپىسـىنى ئاشۇرۇپ ئورۇنلاپ، 1982 - يىـلىغا ئۈچ ئاي بالدۇر قەدەم قويغان يولداش شەۋكەت بۇغراغا تەقدىم.

باسما زاۋۇتى پارتكومىدىن*

بۇ چاغدا ئابدەممىنىڭ قانچىلىك خۇشاللانغىنىنى سۆزلىمەيلا قويايلى، ھاياجاندىن ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالغان رەيھان-نىڭ يۇمران قوللىرى بىردەمدە تەقدىرنامىنى ئۆيىنىڭ تۆرىدىكى تامغا مىخلانغان ئۆزىنىڭ "ئۈچتە ياخشى ئوقۇغۇچى"لىق تەقدىرنا-مىسىگە يانداپ مىخلىۋەتتى. ئاندىن، رەيھان دەرھال كەينىگە يېنىپ، ئانىسىنىڭ باغرىغا مەھكەم چاپلاشتى-دە، ئوت چاقناپ تۇرغان كۆزلىرىنى ئۇنىڭغا تىكىپ سورىدى:

— ئانا، ئۆيگە ياراشتىمۇ؟

— ياراشتى، قىزىم! ياراشمامدىغان!

رەيھان ئاكىسىغا بۇرۇلۇپ سورىدى:

— ئانارگۇل ئاچامۇ تەقدىرنامە ئالدىمۇ؟

— ئالدى.

— نېمىشقا ئالغاچ كىرمىدىڭ؟

— ئۆزى ئېلىپ كىرىدۇ. ھازىر كىرىدۇ. ئىتتىپاق ھەيئەت-لىرىنىڭ يىغىنىدىن يېنىپلا كىرىدۇ....

شەۋكەتنىڭ سۆزى ئاياغلاشقىچە، رەيھان ئانىسىنىڭ باغرىدىن بوشىنىپ چىقىپ، ئۆزىنى شەۋكەتكە ئاتتى ۋە ئۇنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتۇپ تۇرۇپ:

— دائىم مۇشۇنداق تەقدىرنامە ئال جۇمۇ، ئاكا! — دېگەنىدى، شەۋكەتنىڭ يۈرىكى غەلىتە تېپچەكلەپ، ۋۇجۇدىنى تىل بىلەن تەسۋىرلەپ بولمايدىغان بىر خىل ھاياجان ۋە خىجالەتچىلىك تۇيغۇسى چۇلغىۋالدى. چۈنكى، چوپ-چوڭلا يىگىت ئون تۆت ياشلىق بالىنىڭ ئاغزىدىن مۇنداق كەسكىن تەلەپنى ئاڭلىغاندا، قانداقمۇ

ئۇيغۇر كىتاب تورېكىتى
www.uyghurkitap.com

ھاياجانلانمىسۇن!؟

شەۋكەت رەيھاننىڭ قولىنى تىخمۇ مەھكەم سىقتى ۋە:

— ماقۇل، ئۇكام! — دېدى كېسىپ، — بۇنىڭدىن كېيىن چوقۇم داۋاملىق تەقدىرنامە ئالاي! مەنمۇ، ئانارگۈل ئاچاڭمۇ — ھەممىمىز تەقدىرنامە ئالايلى.

رەيھان قانائەتلەنگەن ھالدا تاتلىق كۈلۈمسىرەپ:

— ئاكا، بايراملىق كىيىمىڭنى قاچان كىيىسەن؟ — دەپ سوراپ قالدى.

— ئەتە كىيىمەن، — دېدى شەۋكەت.

— ئانا، سەنچۇ؟

— مەنمۇ ئەتە كىيىمەن، قىزىم.

— ئانارگۈل ئاچامچۇ؟

— ئۇمۇ ئەتە كىيىدۇ.

— سۈرەتكە چۈشەمدۇق؟

— چۈشىمىز.

— . . . . . .

شۇنداق، ئۇلار ئەتە بايراملىق كىيىملىرىنى كىيىشىپ، ۋەتەننىڭ ئوتتۇز ئىككى يىللىق تويىغا تەنتەنە قىلىشىدۇ ۋە شۇ مۇناسىۋەت بىلەن سۈرەتكە چۈشۈپ، مەڭگۈلۈك خاتىرە قالدۇرۇشىدۇ!...

*　　*　　*

ئۇلار بازارغا چىقىشتى.

ئىدارە-جەمئىيەت، مەكتەپلەرنىڭ ئىشىك ئۈستى، ماگىزىنلار، دۇكانلار ۋە ئېگىز-ئېگىز بىنالارنىڭ ئۆگزىلىرىدە رەڭگارەڭ بايراقلار لەرزان لەپىلدىمەكتە، لوزۇنكىلار كەڭ-ئازادە سېمونتيولنى

توغـرا كېـسىپ ئۆتـكەن، بىـنالار قىزلارنىڭ بوينىـغا ئاسـدىغان قەھـرىۋا ــ كـۆزمونـچاقـلاردەك قاتار ئېـسـلـىپ كەتـكەن ئالا ـ بېشىل چىراغلار بىلەن بېزەلگەن. ماگىزىنـلار ـ دۇكانلارغا كىـرىپ ـ چىقىۋاتقان، ئېـلىم ـ سېـتىم قىلىـۋاتقان كىـشـلەرنىڭ ئادەتـتىـكى ھەرقانداق بىر كۈندىكىدىن كۆپلۈكى، روھىي كەيپىياتىنىڭ ئۈستۈن ـ لۈكى، ئۈستىباشلىرىنىڭ پاكىز ھەم رەتـلىك ئىكەنـلىـكىگە قاراپـلا، بۈگۈنكى كۈننىڭ ھەرگىزمۇ ئادەتتىكىچە كۈن ئەمەسلىكىنى بىلىۋېلىش تەس ئەمەس.

قىسقىسى، شەھەر ــ شادلىق دېڭىزى، گۈل ئېقىنى!...

ئوقەتچىلەرنىڭ "ياغ مانتا"، "ھەسەلـدەك قوغۇن"... دېـگەنـگە ئوخشاش شوخ، يېقىملىق سادالىرى يۈرەكلەرگە بۆلەكـچىـلا ھۇزۇر بېغىشلايدۇ. دوقمۇش ـ دوقمۇشـلاردا قاتار تىزىلىپ كەتكەن رېزىنـكە چاقلىق كۆچمە دۇكانلاردىكى چەرچىن ماللار، دۆۋە ـ دۆۋە قوغۇن ـ تاۋۇز، سېۋەت ـ سېۋەت ئۈزۈم، ئەنجۈر، ئانار، شاپتۇل... لار بايرام شادلىقىغا چۆمگەن بۇ شەھەرنىڭ مەنزىرىسىنى تېخىمۇ گۈزەللەشتۈر ـ گەن؛ بـۆلەكـچىلا جۇشقۇنلۇق، بۆلەكـچىلا ئاۋاتـلىق ـ مەمۇرچىلىق بەخش ئەتكەن...

"ئوھ... نېمىدېگەن توقچىلىق، نېمـىدېـگەن ئاسايىشـلىق!؟ شۇ تاپتا بۇغراجان بىز بىلەن بىللە بولغان بولسا..."

يۈرىكى ئالەمچە خۇشاللىق ۋە ھەسرەت ئىلكىگە چۆمگەن ئابىدەمە ـ نىڭ كۆزلىرى ئۆزىدىن بەش قەدەمچە ئالـدىدا بىر ـ بىرىـگە يېـقىن ياندىشىپ، پەس ئاۋازدا نېمىلەرنـىدۇ دېيىشـكىنىچە سالـماق قەدەم بىلەن كېتىۋاتقان شەۋكەت بىلەن ئاناردا ئىدى. ئۇلارغا قارىغانسېرى قارىغۇسى كېلەتتى، قارىغانسېرى كۆڭلى تاغدەك ئۆسۈپ، يۈرىكىدىن

يامىرىغان بىر يىللىق سېزىم پۈتۈن ۋۇجۇدىنى كېزىپ ئۆتۈپ، كۆزلىرىدە، يۈزلىرىدە ئەكس ئېتەتتى. ئۇ يول بويى كۈلۈمسىرەپ كېلەتتى. ئۇ شۇنداق يىللىق، شۇنداق يېقىملىق كۈلۈمسىرەيتتىكى، شۇ تاپتا ئۇنىڭغا كۆزى چۈشكەن ھەرقانداق كىشى ئۇنىڭ بۇنىڭدىن بىرنەچچە يىللا ئىلگىرى ئازاب-ئوقۇبەت دېڭىزىدا يۈرىكى خۇن بولۇپ، ئىنسان ھاياتىنىڭ گۈلتاجى بولغان ياشلىق باھارىنىڭ ئەڭ شېرىن پەيزىنى سۈرۈشتىن مەھرۇم قىلىنغان، ياق، ھەتتا ئىنسانغا ئوخشاش ياشاش ھوقۇقىدىنمۇ مەھرۇم قىلىنغان سان-ساناقسىز ناتىۋان ئانىلارنىڭ بىرى ئىكەنلىكىگە ھەرگىزمۇ ئىشەنمەس ئىدى!

ئۇ رەيھاننىڭ نازۇك بارماقلىرىنىڭ ئۆز ئالقىنىدا ئىكەنلىكى ۋە بۇ بارماقلارنىڭ تومۇزنىڭ ئاپتۇۋىدەك يىللىق تەپتى قولى ئارقىلىق يۈرىكىنى ئىسسىتىۋاتقانلىقىنى سەزگىنى ھالدا كۈلۈمسىرەپ كېتىپ باراتتى. ئۇنىڭ كۆزى چۈشكەن ھەربىر ئادەم، ھەربىر بىنا، ھەربىر دۇكان، قىسقىسى، ھەممە نەرسە ئۇنىڭغا خۇشاللىق بەخش ئېتەتتى. ئۇنىڭ قۇلىقى ئاڭلىغان ھەربىر سادا، ھەربىر شەپە ئۇنىڭ يۈرىكىگە پۈتمەس-تۈگىمەس ھۇزۇر بېغىشلايتتى. ئۇنىڭغا ئاسمانمۇ، زېمىنمۇ، دەل-دەرەخ، گۈل-چېچەكمۇ، ھەممە نەرسە چىن قەلبىدىن قاقاقلاپ كۈلۈۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى.

ئۇ ئاشۇ كۈلكىلەرگە ئورتاقلىشىۋاتاتتى!

ئۇ يېقىملىق كۈلۈمسىرەپ كېتىپ باراتتى. ئۇنىڭدىن بەش قەدەمچە ئالدىدا شەۋكەت بىلەن ئانار نېمىلەرنىدۇ پىچىرلىشىپ، كۈلۈمسىرەپ كېتىپ باراتتى. رەيھاننىڭ چىرايىدىمۇ كۈلكە...

ئابىدەم شەۋكەت بىلەن ئانارغا چوڭقۇر ئانىلىق مېھرى بىلەن

تىكىلدى: شەۋكەتنىڭ بوي-قەددى بەئەينى بۇغراجاننىڭ ئۆزى،
بېشىدا بۇنىڭدىن توپتوغرا ئون بەش يىل ئىلگىرى خۇددى مۇشۇ كۈندە
بۇغراجان كىيگەنگە ئوخشاش شاھانە بادام دوپپا؛ ئۇچىسىدا بولسا
يارىشىملىق نىلون سوكنا شىم-كەمزۇل. ئانارمۇ خۇددى ئابدەم
ئاشۇ چاغدا كىينگەندەك چىرايلىق كىينگەن: بېشىدا زەر ئارىلاش-
تۇرۇپ مەرۋايىت باسقان بادام گۈللۈك قىزىل دۇخاۋا دوپپا،
ئۇچىسىدا زەر يوللۇق قىزىل ئەتلەس كۆڭلەك، پۇتىدا ئېگىز
پاشنىلىق مېغىز رەڭ خۇرۇم توپلى. بۇ كىيىم-كېچەكلەرنى ئابدەم مۇشۇ
خۇشاللىق، شۇنداقلا مۇسىبەتلىك كۈنگە ئاتاپ تىككۈزگەنىدى.
ھازىر ئۇ مۇشۇ كىيىملەرنى ئۆز پەرزەنتلىرىنىڭ ئۇچىسىدا كۆرگىنىدە،
ئۆزىنىڭ ياشلىق باھارى يېڭىباشتىن قايتىپ كەلگەندەك؛ بۇغراجان
بىلەن بىللە بايرام سەيلىسىگە چىققاندەك بەختىيار ھېسلار قايىنىمىدا
ئۆزمەكتە ئىدى. بولا ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈمىد چىرىغى بارغانسېرى
تېخىمۇ يارقىن پارلىماقتا ئىدى!

راست ئەمەسمۇ؟ ئىنسان ئۈمىد بىلەن ياشايدۇ! ئىنساننىڭ
ھاياتلىق دۇنياسىدا ياشاپ تۇرالىشى ئۇنىڭدا ئۈمىد بولغانلىقىدا!!
تەبىئىيكى، ئىنساننىڭ مەلۇم بىر ئۈمىدى چېچەك ئاچسا، ئۇنىڭ
قەلبىدە يەنە يېڭى ئۈمىد بىخ تارتىدۇ. بۇ ئۈمىدى چېچەكلەپ مېۋە
بەرگەن چاغدا بولسا، يەنىمۇ يېڭى، يەنىمۇ يۈكسەك ئارزۇ-ئۈمىدلەر
قەلب ئېكرانىدا پارلاپ، ئۇنىڭ ھايات يولىنى يورۇتىدۇ.

ئۈمىد — ھايات، ئۈمىد — بەخت، ئۈمىد — كەلگۈسى. ئەكسىچە،
ئۈمىدسىزلىك مەھكۇملۇق، ئۆلۈم دېمەكتۇر. بۇ ھەقىقەتنى چۈشەنمىگەن
ئادەم بەئەينى بىر تال خەس ياكى بىر دۆۋە نىجاسەتتىن بۆلەك
نېمە ئەمەس!

ئابدەم ئۈمىد بىلەن ياشىدى: ھېلىقى شۇم قۇيۇن بوغراجان بىلەن مەغپىرەتخان ئاچىنى ھاياتلىق دۇنياسىدىن ئۈچۈرۈپ ئېلىپ كەتكەن ئاشۇ كۈنلەر ئۇنى چەكسىز بىئارام قىلغان، ئۇنىڭ قەلبىنى دەرد-ئەلەملەر بىلەن تولدۇرغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ، كىچە ھەرقانچە قاراڭغۇ بولسىمۇ، بەرىبىر تاڭغا ئورۇن بەرمەي ھەددى ئەمەسلىكى؛ قىش ھەرقانچە سوغۇق بولسىمۇ، بەرىبىر باھارغا ئورۇن بەرمەي ھەددى ئەمەسلىكىنى بىر مىنۇت، بىر سېكۇنتمۇ ئېسىدىن چىقارغىنى يوق. مەيلى ئوسمان "جۇرىن"لارنىڭ تىل-ھاقارىتى ئاستىدا ھايۋاندىن بەتتەر خورلۇق ئىچىدە تۈننى تاڭغا، قىشنى يازغا ئۇلىغان كۈنلەردە بولسۇن، مەيلى، يۈرىكىنىڭ پارىسى — شەۋكەت بىلەن رەيھاندىن جۇدا بولۇپ، ھىجران ئازابىدا ئۆرتەنگەن؛ نامان ئاكا بىلەن سەيدىخان ئاچىغا ھەمراھ بولۇپ ئاسمان، يەر ۋە شور-قۇم بارخانلىرى، باش-ئايىغىغا كۆز يەتمەيدىغان يۇلغۇن ئورمانلىقىدىن بۆلەك ھېچ نەرسە بولمىغان ئاشۇ جەزىرىدە مىنۇت-سېكۇنتلارنى غەم-ئەندىشە ئىچىدە ئۆتكۈزگەن كۈنلەردە بولسۇن، ھىجران ئىچىدە ۋىسالنى، قايغۇ ئىچىدە شادلىقنى، ئاچچىق ئىچىدە تاتلىقنى، ئاپەت ئىچىدە بەخت-سائادەتنى، قىسقىسى، دوزاخ ئىچىدە جەننەتنى كۆردى. ئۇ ھاياتقا ئاشۇنداق ئۈمىدۋارلىق بىلەن قارىغىنى ۋە ئاشۇنداق ئۈمىدۋارلىق بىلەن ياشىغىنى ئۈچۈن، بۈگۈنكى بەختىيار كۈنلەرنى كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولالىدى!

لېكىن ئۇ ھازىرقى بۇنچىلىك بەخت-سائادەتكە قانائەتلەنمەيدۇ. بەلكى، بۇنىڭدىنمۇ گۈزەل، بۇنىڭدىنمۇ بەختىيار كۈنلەرگە ئېرىشىشنى چىن قەلبىدىن ئۈمىد قىلىدۇ ۋە بۇ ئۈمىدىنىڭ چوقۇم ئەمەلگە ئاشىدىغانلىقىدىن قىلچە گۇمانلانمايدۇ!

ئۇ بۇ ئۈمىدنى پەرزەنتلىرىنىڭ قەلبىگىمۇ سىڭدۈرگەن. ئۇلارمۇ دەل مۇشۇ ئۈمىدنىڭ تۈرتكىسى بىلەن تۇرمۇشنىڭ ھەربىر يېڭى قەدىمىنى دادىل باسماقتا...

ئابدەم شەۋكەت بىلەن ئانارغا ئانىلىق مېھرى بىلەن تىكىلدى: ئۇلار بىر-بىرىگە يېقىن ياندىشىپ، سالماق قەدەم بىلەن ئالغا قاراپ كېتىشىپ بارىدۇ. ئانار قەدىمىنى يۆتكىگەندە، ئۇنىڭ تېقىمىغا چۈشۈپ تۇرغان بىلەكتەك توم، قاپقارا چاچلىرى يىلاندەك تولغىنىپ، ئانا قەلبىنى تېخىمۇ چوڭقۇر ھاياجان، تېخىمۇ گۈزەل ئارزۇ-ئىستەك بىلەن تولدۇراتتى!

ئانا ئويلايتتى: "تۆلەندى ئورنىغا ئوغلى تۆلەندى، دېگەندەك، تېخى ئون بەش يىلنىڭ ئالدىدا ئاغىسىز ئىشتان كىيىپ يۈرىدىغان، ھەتتا بۇرنىنى ئېرتىشنىمۇ بىلمەيدىغان گۆدەك باللار پات ئارىدا پەرزەنت يۈزى كۆرۈشىدۇ،..."

ئۇلار كېتىشىپ بارىدۇ. بارغانسېرى شەھەرنىڭ ئەڭ ئاۋات كوچىسىغا قاراپ كېتىشىپ بارىدۇ. ئۇلارنىڭ كۆزىگە ھەممە نەرسە ئىنتايىن گۈزەل، ئىنتايىن جەزىبىلىك كۆرۈنمەكتە، ئۇلارنىڭ قۇلىقىغا ھەممە ئاۋاز مۇزىكىدەك يېقىملىق ئاڭلانماقتا. قەلبىدە بولسا پۈتمەس-تۈگىمەس ھاياجان!...

ھايات نېمىدېگەن گۈزەل-ھە!؟

كېيىنچۇ؟

بۇنىڭدىن كېيىنكى ھايات تېخىمۇ گۈزەل، تېخىمۇ بەختىيار بولغۇسى!

ئانا قەلبى بۇنى ئىنتايىن روشەن كۆرۈپ تۇرۇپتۇ!

ئابدەم يەنە شۇنىمۇ ئىنتايىن روشەن كۆرۈپ تۇرۇپتۇكى،

www.uyghurkitap.com

شەۋكەت بىلەن ئانارنىڭ پەرزەنتى پات ئارىدا ھاياتلىق ئالىمىگە كۆز ئاچىدۇ. كىچىككىنە بۇغراجان (ئابدەم نەۋرىسىنىڭ ئىسمىنى بۇغراجان قويماقچى) ئۆسۈپ چوڭ بولۇپ، بوۋىسىغا ئوخشاش يىگىت بولىدۇ. ئۇنىڭمۇ ئوغۇل-قىزلىرى، نەۋرە-چەۋرىلىرى، پەي نەۋرە، كۇكۇن نەۋرىلىرى....بولىدۇ! مانا شۇنچە كۆپ ئەۋلادلار نېمىشقىمۇ ئاپەتلىك يىللارغا يەم بولۇپ كەتكەن بۇغراجاننىڭ ئورنىنى تولدۇرالمىسۇن!؟ نېمىشقىمۇ ئەجدادلىرى ئارزۇ قىلغان ۋە شۇ يولدا ئىسسىق قانلىرىنى تۆككەن بەختىيار ھاياتنى يارىتالمىسۇن!؟

ئۇلار بۇنىڭغا قادىر!

ئابدەم بۇنىڭغا چىن قەلبىدىن ئىشىنىدۇ!

”يىللار مەيدەڭنى تۇتۇپ قاقاقلاپ كۈلمە،

ئالدىڭدا قىزىرىشتىن ئەلا كۆرىمەن ئۆلۈمنى.

قېرىتىمەن دەپمۇ ئارتۇق كۆڭۈل بۆلمە،

ئاخىرقى جەڭگە ئاتاپ قويارمەن ئوغلۇمنى.“

توغرا، ئىنسانىيەت ئالىمى بىنا بولغاندىن بۇيان، ئىنسانلار ھەرگىزمۇ نامەرت يىللارنىڭ رايىغا بويسۇنغان ئەمەس. بۇ ھەممە كىشى ئېتىراپ قىلغان، شۇنداقلا، ھېچكىممۇ ئىنكار قىلالمايدىغان ئۆلمەس ھەقىقەت! بۇ ھەقىقەت شۇنىڭ ئۈچۈن ئۆلمەسكى، ئۇ مىليون يىللار داۋامىدا ئۆزىنىڭ غايەت زور كۈچ-قۇدرىتىنى ئىزچىل نامايان قىلىپ كەلدى ۋە شۇ كۈچ-قۇدرىتى بىلەن ئالەمنى، تەبىئەتنى، جەمئىيەتنى، ھەممە نەرسىنى ئۆزگەرتىپ كەلدى. يېڭىنى يارىتىپ، بارلىق ئەبجەسى چىققان، نەزەردىن چۈشكەن كونا نەرسىلەرنى، كونىلىقنىڭ ساقىندىلىرىنى مىنۇت-سېكۇنتىسىرى تەگرىنىڭ دەرگاھىغا يوللاپ، ئىنسانىيەتنىڭ بەختىيار ئەتىسى

ئۈچۈن ھارماي-تالماي كۈرەش قىلىپ كەلدى!
بۇنداق كۈرەش مەڭگۈ داۋام قىلىدۇ!
مانا بۇ ئۆز بەخت-سائادىتى يولىدا كۈرەش قىلىش ئۈچۈن يارىتىلغان ئىنسانىنىڭ نامەرت يىللارنىڭ رايىغا مەڭگۈ بويسۇنمايدىغانلىقىنىڭ پولاتتەك دەلىلى!...
شەۋكەت بىلەن ئانار قەدىمىنى توختىتىپ، كەينىگە ئۆرۈلدى. ئۇلار "قىزىل بايراق" رەسىمخانىسىنىڭ بوسۇغىسىغا كېلىپ قېلىشقانىدى. ئابدەم ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىكى بەخت ئۇچقۇنلىرىنى كۆرگەندە، چىرايىغا ئىختىيارسىز تەبەسسۇم يامراپ، كۆزلىرىدە غىلىلدە ياش ئەگىدى...

1978-يىلىدىن 1981-يىلىغىچە قەشقەردە يېزىلدى.
1982-يىلى بىرىنچى قېتىم، 1985-يىلى ئىككىنچى قېتىم قەشقەردە تۈزىتىلدى.
1986-يىلى فېۋرالدىن مايغىچە بېيجىڭدا ئۈچىنچى قېتىم تۈزىتىلدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مەسئۇل مۇھەررىر: ئابدۇللا ئابلىز
مەسئۇل كوررېكتور: ھەمرا ھاسىل

ئابلا ئەخمىدى

يىللار

مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى
شىنخۇا كىتابخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلدى
مىللەتلەر باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
1987 ـ يىل 12 ـ ئايدا 1 ـ قېتىم نەشر قىلىندى
1987 ـ يىل 12 ـ ئايدا بېيجىڭدا 1 ـ قېتىم بېسىلدى
باھاسى: 1.55 يۈەن

[illegible]

[illegible]

1988.7.2

岁　月

（维吾尔文）

阿布都拉艾合买提著

民族出版社出版　新华书店发行

民族印刷厂印刷

开本：850×1168毫米1/32　印张：16 1/8

1987年12月第1版

1987年12月 北京第1次印刷

印数：0001—3,000册

统一书号：M10049(4)226定价：1.55元

ISBN7—105—00036—8/I·3